IJA # 3017

ספר תורת משה בראשית

Sefer Torat Mosheh Be-Reshit

Alshekh, Moses

פרשת אשיות

[illegible] ניתיו כרמו לפרקותיו שנאמ׳ מקרין מפ
[illegible] הוא מולך אל מאמר האומ
[illegible] הראשון קרן א׳ היה לו במנחו שנא
מקרין מפרי׳ מקרן כתיב כי הנה אין ספק שבמבס׳ קרנותיו
[illegible] כי האומר קרנותיו קודמות מורה כי שנים הן ולא א׳
[illegible] כדעת האומר קרן א׳ ° אך אפשר כי בענין לא
[illegible] וקו׳ כי אם בענין בחינת הרמז והנגד הסוה שבהם שכל
[illegible] הוקשה לו בכתוב שני דברים א׳ מה חקרונו שלשור
[illegible] ב׳ והוא שהעתיד ישיב לה׳ ממנו ועד מה כח להדיע
[illegible] מקרין מפרים כי הלא כל שור פר כן הוא דעת האומ׳
[illegible] ראשון כי בא הכת׳ להשיב ולומר טעם ש׳ מה שי׳ טב לה׳
[illegible] שור פר של אדם ראשון מכני שהיו קרנות ו׳ קדמות
לפרקותיו כלומר כי בא על עון כי קדמו נגיחותיו להזיק
בקטלו לפרקותיו שה׳ קיימני טהרתי מה שאין כן לעתיד
כי לא על קדימת עון הי׳ דעת האומ׳ה שהכתו׳ מתן טעם
כדרך אחרת והוא מיון ממומים זל על אילו של יצחק כי שני
קרניו הושלו אחר לספר של מתן תורה לזמן זה ושל ימין
לסופר גדול לעתיד לבא ש׳ תקע בשופר גדול וכבא ש׳ העכין
אמר ותיטב לה׳ מפר פר שלאל׳ הראשון כי לא הועל זכות
הקרבן ההוא לזמן זה ולעתיד כשל יצחק כי אם קרן אחת
היתה לו שהוא לחיות לו חירות מה שלא מת כימו עד תתקל
היתה לו שהוא לחיות לו חירות מה שלא מת כימו עד תתקל
[illegible] ומכעשם שנים [illegible] שכשאר מהאלף לדורות עולם מך
[illegible] ישראל גם לעתה לבא וגם זה מהטעם הקוד׳ כי בא על עון
[illegible] נכפה לענין הכתוב כי מה בא הדבר אחר פחט לשלחו
[illegible] הקרבן האריך לו ועל כי דרכי הוד לנו הוא יתברך
[illegible] ענ׳ תמתו ומקדו עם כו׳ יות׳ כי לא רצ׳ לגרשו כלה כו׳ ע׳ ש
[illegible] לדודיו שהיה מוציאו בהחלט כי אם לאט לו קו׳ לקו
[illegible] הקרבן אמר לו שילך מגנ׳ במקו׳ כפרתו אשר
[illegible] אם הוא מקום המזבח שבבר המוריה ושם ישבור
[illegible] הוא קרבן ש׳ בר מקרין מפרים שהקרי׳ כמודע מרל
[illegible] ממנו עובד את האדמה כמ׳ ש ועובד להנמיה לתקן
[illegible] ה׳ כלומרו לרורה האדמה בעבורך עתה על
[illegible] הקרבן במקום כפרתו כי אם שפע קדושה תמיד
[illegible] ל׳ שער הסמים והו׳ אומרו לעבוד את האדמה אשר לוקח
[illegible] מאם כי ממקום כפרתו נכרת שעל ידי קרבן זה כתשרה
[illegible] תקן בנד מה לא הגיד לו מהיו ג רושיו נמ׳ ר׳ והל׳ העולה
[illegible] על רוחו של אדם היה לחזו לאל׳ אמנם הי׳ת גירשו שלא
[illegible] עוד והו׳ אומ׳ ויגרש את האד׳ ולא שמ׳לו כפיו שלא
[illegible] ושם כן אף הי׳ הג רושין הלא הוא כי ויסבן מקד׳ לגן
[illegible] לאות להם אחר כי אמנ׳ כשיעשה לא יוכל ליכנ׳ והו׳ לשמו
[illegible] את דרך כו׳ והוא ישלחו כו׳ לאל׳ ויגרש כו׳ כי תחלה שלחו
[illegible] אל׳ גירשו כמדוכר ° והאדם ידע את חוה אשתו כו׳ הנה
[illegible] הי׳ רמוי יאמר וידע אדם את כו׳ ולא והאדם בהל׳ הידיע
והנה אפשר כיוון רזל לתרץ זה כאומר שתחלה פירש שלא
להוליד בנים לגה נס ומאכ׳ ידע שאחר כו׳ דורות עתידין
לקבל את התורה ואפשר יצא לאם זל ממפס׳ רא׳ תיבת
של חמש תבות שלו מה שאין כן אם היה אומ׳ וידע אדם כי
גם אומרו חוה היה מיותר ועוד רמוי לשיש לפ׳ שהרמוי ואמ׳
תקרא שמו קין וכן בהכל אך כאומרו ותלד את קין ואומ׳ את
אחיו את הבל כמילו מאליהם היה מודע שם כל אחד מבר
[illegible] ולא כמו זר נמ׳ שב ושם על אומרה קניתי כו׳ נקרא קין
[illegible] כו׳ ואמ׳ כך ותקר׳ שמו קין וגם מה
[illegible] דבר ועוד ע׳מה היה הקנין שקנית
[illegible] אתה הוא כלתי מוכן וגם למה

בחר [illegible] אדם אתנם [illegible]
כי בא׳ [illegible] ה׳ בא׳ ה׳ בא׳ ה׳ בא׳

[illegible] והמ ולא מעור עם הבחיר אחר ואמר ה
כי אם שעה מה שסבתי בתשובה במדבר בפה ותפקח
עינינו כי קניתי אים את ה אחילקה את הבחינו כל
ה בכן ה אנחנו מעורבין ואל קניתי אים שהיו עם ה כלי
והמה הוא הכל שהיה עדיין בבטן והיא הולדה לה ועל כן
בהכל לא אמר דבר כי עליו דברה כבר וכמש חכמי האמת
כי קין הוא יתרו והכל הוא משה שתיקן את קין ואת נחמתי
מטומאת קין כי הנה קניתי ע תשובתי תקון הנא אים
שהוא עם ה הוא אים משה שיתקנהו והקמין יהי ע תשובה
בבקודם וכמה שיתרו נקרא אים שנאמר ויאמר משה לשבת
את האים ואמר נחמתי כי קניתי אים שהוא עם ה הוא יתרו
שיבא אל ה והו זה הכן כי את כמו עם ויהי מקן כו ראוי
לש לב מה נשחנו מנחותיה זה מפרי האדמה וזה מהצאן ולא
כל א ממלבתו הבל למה כאש קין ו לא הכל הבל גם הוא
כי אומרו גם הוא היא מיותר ועוד אומרו ש הבל ש מנחתו
שלא את מנח הבל וכן אומ שקין ש מנחתו לא שעה כי אומ
ש קין הוא מיותר הלא ואל מנח קין לא שעה ועוד אומרו
ויפל פניו כי אין נפילת פנים צדקת בדבר זה ולא עוד
אלא שמתלקן הוא יתברך לשנים באומרו למה חרה לך ולמה
נפלו פניך וכרמה הכל דבר א ועוד אומ הלא אם תטיב שאת
כי אין הוא זה בתיב טעם ש מאמרו למה חרה לך כו ואומרו
ואל קין הוא מיותר הלא ואל מנחת קין לא שעה ועוד אומרו
אם לא תטיב כו מה ענין אומר לפתח כי שנהפוך הוא כי
תחל הוא הפת חטאת רובץ בעת הליד ואתה הוא מה שלא
ייטיב וכן אומרו ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו שסם דברי
משולני ענין טעי וקשרי אסנם הנה המנח אשר יוכא לה אין
אים יכול להכיא דבר ראוי אלא יתב כי אם אשר את נפשו
ישא ועל כן בהקריב קרבן לה צריך אדם לשים בלבו כי את
נפשו היה ראוי לזבוח ולנתח ולשרוף והלולי שיבא בו הוא
יתברך כאשר היה חפץ כי אפח וכללו הדב יכוין בזבוח את
השור לו את הנפש כאלו את עצמו הוא שחט ומנתח
ונזרק דמו ונשרף על המזבח קרבו וכרעיו וחלבו והוא חלבנו
מאמר הכתוב אדם כי יקריב מכם תחלה בשוב המחנה
את עצמו קרבן לה כאלו את נפשו הוא מקריב ואחר מן
הבה מה כי תקריבו את קרבנכם כלומר קרבן של עצמכם
ומרבה הלא כאלו שני קרבנות קרבים יחד הוא ובהמתו
ובא אל הענין אמר כי קין הבית מפרי האדמה והוא כי
הנה למה שלא היה יתרונו רק על הנומח כי היה עוב אדמ
ולא חס להעדיף על הבל על ידי בשרין ועבודת קונו על כן
הביא נומח שני שלא הביא את עצמו כדרך מקריב קרבנות
לה אך הבל הביא גם הוא כלומר ש לא הביא בא בלבד כי
אם גם הוא כלומר גם את עצמו כי תחלה העלה בלבו כאלו
את עצמו הוא מקריב עם בכורות צאנו וחלבהן ומצא כי
הבל הביא שני קרבנות את עצמו ואת בהמתו והו ויפע ה
ש הבל ואל מנחתו והנה היה ראוי לכתוב תחלה שלא שעה
אל קין שהקריב תחלה ואחר יאמר שאל הבל ואל מנחתו
שעה אך יהיה כי בראות קין כי שעה אל הבל ואל מנחתו
כיון גם הוא לבוין כאלו מקריב את עצמו ולא שה לו כי היה
מבי אנסי מלומדה והו שחט אומ ויפע ה ש הבל ואל מנחתו
אמר ואל קין ואל מנחתו לא שעה לו ויחר לקין מאד ויפלו
לבלבל כעס בא לבלבל טעות והוא מאמרם ז כי נתפקר ואמ
לית דין כו ליה עלם כו ולית אגר טב כו והנה אין ספק כי
תלקר כך מאבד נפש ומסיר ומפיל אלם אלים מעל פניו
כי הקרבן פנים כע [illegible] אלמו נפל ממנו

ויאמר ה אל קין למה חרה לך כו לומר הנה אם
פשעת עד גדר נפלו פניך הלא תעבה כי הכעס החטיא
לך לעיקרא דדינא פירכא למה חרה לך שעל ידי כן נמשך
היות עליך תביע לאחרת והיא ולמה נפלו פניך שסיחה מלאים
מרלך ואיכדת אלא שלם כי אשר פשבת מהענין תלוי במנחתי
אשר תביא וכעבת על שלא קבלתי אליך שלא טועה כי
אם תטיב ותכשיר מעשיך הוא הסלת ומנחה כי ס
מוכח טב כמאמר שמוש עם הלא שמוע כי הוא כי שמו
מרח ק והקשבה מקרוב כמש זל על אלו הדברים ותפס
הארץ זא שמוע מרחוק שהוא בקלות בשרון מזכה טוב לן
להקשיב מקרוב טוב אפילו מחלב אלים ולא אלא פניך ש
שביערת קנס אוב וידעוני מן הארץ שהיה עין גדול ואעב
על עון קל כזה שלתה מפגיר עמי מלהודות על חטאתך כ
אתה דעלך כי זה גדול וכפול מהקבה שביער כי הלא חטאת
קנס שביערת מן הארץ ה לא מרי יחידי לך ולין ותרס ינושב
ההפגר הזה שאתה מפגיר ואיך תחיר הקל ומה אל החמור
ונחזור אל הענין לומר אם תיטיב הוא הסלת החטאת דובץ כי
לא תיטיב אין המנחה מקלקת העון בי אם לכ
בנאתך ממנו חטאת רובץ כי הקט גור שעשית
לבלעך ועוד אודיעך כי כל ימיך אליך תשוקתו
עביר גזרת עבירה כי המשחית המעשה בעבירה
מתמיד לבחו לעשו אותר לכן ואת אתאות נגדו אתה
או ילמר הלא אם תטיב שתבא לטהר ולסור
שאת כי אעלך ואקייעך ואם לא תטיב
ליטהר כי אם תאחו דרכך הנה לפתח לפתחין
כא ליטמא פתחין לו ש חתיא מליכסל עוד על שלא
ליטמא כי אם שפחחין לך כי הלא אם אני לא אחטיאך
הסלת שעשית רובץ להחטיאך כי עבירה גוררת עבירה
ולא תמתין עד בא העבירה ואחר תטהר כי אם בעבו
תשוקתו שעדין הוא אליך ואתה שלא שמית ושלשת
והוא עדין כעני מתוקק שתעשה רצונו אז אתה תמשל
מה שאין כן אם העשיתו כעל הבי כי אז ימוש לך אז
הנה אפש תתעבל מלשוב בתשובה בחשבך שלא אקבל
שתמיד אאהב את אחיך שלא חטא ית ממך שחטא
לשיב שנית באמורך כי אח שיגרך החטיאך טוב לא חו
ותתי הרגוע להתמי כעונו באמו כי בין כרוכיכך שנל
על כן אני מדיעך כי לא כן הוא כי הלא על הראשונ
כי אם תטיב ותשוב בתשובה שאתי שאלני אעלך על אחיך כי
במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים כ
יכולין לעמוד שהוא צדיק גמור ועל השנית אמר ואם לא
תטיב דע לך כי כעת לפתח החטאת רובץ כי היצר הרע
קוד יסנה ושלש אדם בחטא הוא כעני והלך הרובץ בפתח
הבית לשא ל צדקה ואליך תשוקתו שתתן לו יד ולכן אי
כי ואתה כעת שעדין לא שנית ושלשת בחטא תמשל בו
ולא תניחהו להשתרר ויאמר קין כי ראוי לשית לב שאין
בפסוק מה שאמ לו ומה ענין הרג אתו בשד והנה על כן יש
מרז אומרי על עסקי נחלת שדה ויש אומרי על בית המקד
והוא כדא ויצא ונחק לשוח בשדה ויש אומרי על אשר הר
כי בשד מצא ועוד אומרו ויקם קין כי מהראוי לא יאמר רק
ויהרוג קין את הבל אחיו עד שהוצרכו רז לומר כי תחה
הפיל הבל את קין ואחר כן קם מתחתיו אך הנה בספר
הזוהר אמרו כי קין היה מקטרא דמ אכ והבל מקטרא
דקדושה וזה כלא אל הענין והוא כי יזנה עוד ידענו מבסר
הזוהר כי הסדרות ומדברות הוא מקום שליט ראחל דמקלקל
מה

[illegible] כן בישוב והנה הוא ית אמר לקין ושיך תש
כי כח ה לאחר שיו היתה תשוקתו להחטיאו כי עבירה גורר
עבירה והוא היה אל לדבר ברה כאשר כתבנו על אומרו ויחר
כו ויפלו פניו אותה עבירה תגרור לו אחרת שלא שבעת שלא
חטא רק פעם אחת עדין יכול קין למשול בו שלא יחטיאנו
אמ הבתו כי הנה ויאמר קין הדברי הנזכרים בלשון חכה
כטבע לשון אמירה אמ לו כל מה שדבר לו ית וכל זה בכחינת
אחוה וזהו אומ אחיו כי היה כעת מושל בינו ולך אחרי כן
ויהי בהיות כדה כי שם שלשת קטרא דמאכותא לו ויקם
קין שהיה מקטרא הה היא קם ויגבה על הקדושה שנתערב
שם יצרו הוא שטן הוא יצר הרע שמהבחינה הה היא ויהרגהו
על קנאתו אשר קנה כי ש הבל ש מנחתו שעה ולא לו
ויאמר ה כו ראוי לשים לב באומרו אי הבל כי מה זו
שאלה שיראלה כנותן פתחון פה לומר לא ידעתי
כו כמה שמורה את כמתפקד איה הוא ומתחלה היה לו לומ
מה עשית וגם אלת אחיך מיותר ועו אומרו לא ידעתי איך
עלה על דעתי שמנו את יפלא כל דבר והלא הוא ית דבר
עמו למה חרה לך ולמה נפלו פניך היתכן שלא יעלה על לבו
כי מי שידע שחרה לו לא ידע בהרגו את אחיו וגם מתחלתו
שהבוא מנחה לה מפרי האדמה ואם עלה על ריחו שלא
חה איכה יקריב לו מנחה ועוד אומ השומר אחי אנכי
ו תשובה לשאלת איה הבל וגם בכלל אומרו לא ידעתי
כי ועוד אומ מה עשית לא היה ראוי לומ שא למה הרגת
את אחיך כפירוש וגם אומ דמי לשון רבים ועוד אומרו ועתה
ארור עתה כו אחי ועתה וגם אומרו מן האדמה אשר ארה
מה היא ארירת האדמה שיאמר שהוא ארור ממנה ועוד
שאורה שמשבים את האדמה שבשתה כיאמה בשעה ומה
הטאתה גם אומרו מידך הוא מיותר גם היתכן שפיא פנתה
פיה ועו אומ כי תעבד את האדמה כו למה יוכי עבוד האדמ
ומן הדאי אלא יאמר רק לא תוסף האדמה תת כחה לך
ועוד למה נתיחד לו ענש זה וגם שיהיה נע ונד ועו אומרו
הן גרשת אותי היום כו כי זה לא היה כי היכן נתגרש מעל
פני האדמה ועוד אומ ומפניך אסתר היתכן שמפניו יתב
יסתר אים ואיך אמ כל מוצאי יהרגני למה יורה יהרגוהו כל
מוצאי יוע אומ לכן כל הרג קין שאיך שהיה הגורה אמרו
שבעתים ויקם לך הלא יראה מדברי למך שהוא כי הו דורות
יאריכו לקין כאומרו כי שבעתים ויקם קין כמאמר המתרגם
ועוד אומרו ויקם ה לקין את מה ענינו ולם אומרו לכן כל
הרג קין הוא תיקון לכל יהרגהו כל מוצא מה נדרך את
עוד אומרו ויצא קין מלפני ה איך יתכן יצא איש מלפני ה
אמנם הנה כתבנו באומרו ויאמר קין אל הבל אחיו
שאמ לו דברי פיוסים כאח לו כענים ואחר
בהיותן בשדה הרגו זה יאמ לו הוא ית איהבל איך היכן
אחיוך עמו שהוא להנזים שענין שאם הוראת אחה דבה
הרגו והנה כתשובת קין אז אל שאמ לו לא הרגתיו אני אלא
שנתת בי יצר הרע והסיב לו הוא ית אתה עשיתו רע והנה
ראוי לשית לב כי אין מזה כתבו כלל אלא לא ידעתי כו וגם
איך הסיבו ית אתה עשיתו רע האם לא דעומר הוא מענמו
אך הנה בזה נבא אל ענין הכתובים והוא כי הנה ידענו כי
אין אדם חטא אלא אם כן נכנס בו רוח טעות ובכלי דעת
הוא חוטא זה יאמו לא ידעתי כלומ לא היה בי דעת כי
בכנס בי רוח טעות אל כמו הלשון הוא עשה והנה זה ענין
מאמרם ז אל באומרו לא הרגתיו אני אלא אתה שנתת בי יצר

הרע ושמא תאמ אמ לא עמדת נגד יצרך לשוב
לי כי האומר אחי אנכי לומר אלא בטבע אני כ
הוא כנודע מקטרא דדכותא ואני ממסאבותא ואל אי
אהיה אומרו אנכי כלו כי אם אתה היה ראוי תהיה לו אומר
כי ידמה לך ותיטע אותו ואת מנחתו והיה לך לשמו יצרי בל
יחטיאני להורגו והטיב לו הוא יתב מה עשית כו דבר גדול
עשית יותר ממה שאתה חושב שהוא כי גם שליטת כך היצר
הרע הוא עליך והוא ענין מאמרם ז אתה עשיתו רע והוא
ענין כפר הזהר ממשל הספחה כי הוא ית נתן היצר לטוב
לאדם לתת שכר טו לבלתי שומע לו ומשל אם לא היה לאדם
יצר הר והאדם המתפתה ממנו מהפכו לרעה ברוע בחירתו
וגם אין צריך לומ שאתה הרגתו כי אם לא אותו לבדו הרגת
כל אדמיה רבים שבכת דמו ודם זרעיתיו וכלם נוקשים שי
מן האדמ ועתה ברם עשותך תשובה אחרו אתה מן האדמה
או יאמר ועתה כו הנה עיקר העונש שאור לך לאחר
מותך ומה שיהיה לך עתה הוא כי אחרור אתה מן
האדמה והוא כי הנה כשחטא אדם נתקללה האדמה וגם
הוא והנה היתה קללת האדמה יתירה על קללתו כי הנה
עליה נאמ ארורה האדמ בעבורך ופירסו ז שתעלה דברי
אדורים יתנשים ופרעוסי וקין ודרדר ולאדם שב לו ואכלת
את עשב השדה הינא משיו עכו הטיב הוא ית עמו באומרו
בזעת אפיך תאכל לחם שהוא שלם יעבוד את האדמ יאכל
לחם שחלב חטים תשביענו שממנה יצא לחם כי תתן את
כחה לו אך אתה לא כן אלא אחור אתה יותר מן האדמה
כי היא עד כה לא מכעו ממנה תת כחה לאדם רק כשלא
יעבוד את האדמה ועתה גם כי תעבו את האדמ לא תוסף
תת כחה לך כאשר באדם שלם יעבוד את האדמה תתן
כחה לו

או יאמ מן האדמה לו ענש זה כאשר לך מן האדמה
ונתן הטעם באומרו אשר פנתה את פיה כו לומר
הנה עלוכה היא האדמה על ידך כי הלא הפעם הראשונה
שפנתה את פיה לנקבל איש קבור כתובה מאז נברא העולם
היה בדם נפש הרוג ווהו אשר פנתה כו לנקחת את דמי לחיך
שהיא עב ירה כפולה כי לחיך הוא וזה כא לה מידך ועכ כי
תעבוד כו לא תתן כחה לך להוציא לך לחם על ידי עבודתך
אותה ועל כן נע ונע כו כי לא תהיה דר במקום מיוחד כ
כי גולה ממקום למקום גם בכל מקום אשר תגלה שם לא
תנוח כו הזמן אשר תהיה גר שם כי אם שם מה ומט ולטל במקום
מיטיב וכיה כי ארץ מתן ומה לך כי עשי פתיחת פיה כרעה
ויאמ קין ש ה גדול עוני מנשוא והוא כי הבין באומרו יתב
ועתה שהוא ועתה טרם שוכך כתשובה עכ התודה ואמר
גדול עוני מנשא והוא כי דרכו ית להעביר ראשון ראשון עד
עון שלישי אמר הנה גדול עוני מנשא וסבול עד השלישי
או יאמר כי הנה אם העון הוא גדול גדולה
מאד רחמנות ומחילתו ית וכמה יודע היותנ
יתברך מעון אם לא כהיו העון גדול כמאמרנו על פסוק
לה מלדינו הרחמים והסליחות כי מרדנו שכמה יודע כי לו
יתברך רחמים וסליחות אם לא בהגיע אשמתנו אל גדר מדל
לא אמר כמתמיה גדול עוני מנשא האם יותר גדול העון
שלא מהנשא ומחילה שלך לא יתכן כי כח המחיל שלך גדול
ודלי ולאחר הודוי אמר הן גרשת אותי כו לומר שתהא
רעות לי מת בעולם הזה וכעולם הבא בדרוך הקדוש

ועל כללות פני האדמה כי להיות מת ונתון תחת
עפר ומי יתן ולא להיות נדון לאחר מות כי הלא מפניך
אבותי לאחרי כן כלומר לא כן הוא כי לא לעשות שאול הנך
וכירם ואמ מה שאמרתי שעל ידי גזרתך לא מת בעולם הזה
הוא כי הנה הייתי נע ונד והיה כל מוצאי יהרגני כלומר כי
אוכרתני גם מהעולם הזה מלבד העולם הבא שהם עיקר
העונש •

או יאמר הן גרשת אותי כו' כי הנה היו דרים לו בהר
המוריה מקו' שער השמי' כי שם היה מקו' שהקרי'
בו אדם והקריב הבל בכורו' נאמן והלבהן ובמזבח ההוא היה
זה והוא ית גזר עליו יהיה נע ונד בארץ שנתגרש משם ולא
הן גרשת אותי מעל פני האדמה שהוא מהר המוריה שהוא
הפנים של כל האדמה כי זכות המקום היה מועיל לי וגם
מפניך אסתר מאור פניך כי נגלה שלם סר מפני כמדובר כשו'
ויפלו פניו ועכ' והיה כל מוצאי יהרגני כי לא נאמ' ומוראכם
ואתכם יהיה על כל חית השדה רק אשר בו נגלה שלם על פניו
כמפורש אצלנו •

ויאמר ה' לכן כו' הנה המתרגם ורשי' זל פירשו שבעתי'
יוקם כי שבע דורות תלו לו שישוב והנה לפי זה
אומ' כל הורג קין הוא משולל גיזרה וכן פרש' שהוא כמתחיל
להגזים וכלתי גומר הגיזרה לכן לאחשוב כמה שידענו מרז"ל
כי לכן הוא שבועה ובזה אפש' כי השביע הוא ית' את ברואיו
כל יהרגוהו וזא לכן כל הורג כי יהיה חומר שבועה על כל
הורג קין זה טעם כיכבר קין שבעתי' שהם שבעה דורו' יאריכו
לו על חטאו ועד הזמן ההוא לא יגענו בו אולי יתקן את אשר
עותו וכן היה כמשול אתלו לו עד המבול ועליו נאמ' ויומח את
כל היקום שהיה תלוי ברפיון והנה משתי בחינו' היה מתיירא
מ' מכחות הרוגז המשוטטים בעולם ב' מהבעלי חיים כחיות
רעות ורומיהם על כן על האחד אמ' לכן כל הורג קין כי' ועל
הבא אמר ויסם ה' לקין אות לשתפול אתת שלם עליהם ואמ'
שע' התשובה שסב הועיל מחצה ויכירו ממנו הנע ונשאר נד
כמאמר' זל ולא ויסב בארץ נוד כו' ויהיה לפי פירושנו כי הנע
היה שלא יהיה יושב במקו' אחד רק מטולטל ונוד הוא כי
גם במקום אשר ימצא לא יהיה מיושב בו רק נד ויאמר כי
עתה ויסב בלי טלטול כי אם בארץ ההיא היה נד מיכה וכה
ולפסר כי האות שסם לו הוא אות ולו ועכ' כיתנה במלת נד
ונעשיתנה • ויהיה על כי נתעתה לבא ביתר שנקו' יתרו בולו
יתירה ולפסר היה במקום קדמת עדן למען יזכור אבידתו
בעדן גן שלם אשר איבד כרשנו למען ע' גמור תשובתו •

או יאמר ונא קין מהיות לפני ה' שלא היה ה' נגד
עיניו לשוב בתשובה למענו כי אם קדמת פניו על
אבתתשבר שבעדן • ועל כן הושיל לו החני שיטול ממנו נע
ונשאר נד וזהו ויסב בארץ נוד קדמת עדן שיסב בארץ נוד על
היותו קדמת עדן ולא ביטל הוא ית' גם את הנד כאשר ביטל
הנע על שלא היה קדמת ה' •

כי שבעתים כו' אר"ז כי למר היה קומא והיה תופס
הקשת לצד איש חיה אל עוף וילד לפניו
ואמר הילד שהיה רואה נגדו איש והיה אים וירה החץ והרגו
ואחר כשהודע אליו תמה ויספוק את כפיו ומיעך ראש הילד
שלפניו בין שתי כפיו כמנא שהרג שוגג והיה מתנצל לבדו
בל יפרשו ממנו ואמר כי שבעה דורות תלו לקין ואליו תלו
חבעים ושבעה ולפסר ינא לו החשבון הזה כי הנה קין חטא
והוא הטא שוגג ועלה בדעתו כי עשר ידות למוזד על
הסוגג על כן יתלולו עשר פעמים שבעה על מה שתלה לקין
עד שבעה על שהיה קרוב לאמנם כי היה מומא ואינו דומה
לשוגג ולזה אמר כי אים הרגתי בשביל פצע שבי כי שומא
אנכי ולד בשביל חבורתי שעשיתי באים שעל כן חרב לי מלך
דמגה חבורתי הבקתי כפי ופניו כילד ועל בחינה זו יגרע
משונג •

וידע אדם עוד כו' ראוי לשית לב מה עמן לומרו
שת לי אלה אמר ונתן לי ועוד שיקראהו לפי
נתן כי נתן לו ה' זרע אחר וגם למה אמר זרע ולא אמר בן
ועוד כי כל שמת לו בן ונולד לו אחר היודק יוסת לו שם על
הוראה שניתן תחת המת והלא כל בן הילוד הוא מיוחד וכן אומרו
ולא כמקו האחר וגם אומרו תחת הבל הוא מיותר וכן אומרו
כי הרגו קין מה צרך להזכיר עון קין פעם אחרת בהיותו
בלתי מדבר בו וגם אומר זרע ולא אמר בן אחר • ועוד אומר
כי שת לי ולא אמר ויקרא לת שמו שת כי אמר שת לי שלם כו'
אמנם הנה שת ידענו שהוא הבל והנה הוא זרע של אחר הוא
של קין כי אלו היה נוגע הדבר ע' יבום • עכ' אמר הנה
כמגולת איכות האח הוא הקם זרע לאחיו אך עתה שת לי
שלם זרע של אחר שהוא של אחיו של הבל ואותו הכח המיוחס
לאח שת לי שלם כאוכיתו כי אלא זה הבן הוא תחת הבל כי
הוא הוא שבא תחת הבל הראשון והטעם שמו הוא ית' כי
ולא היה מאחיו אלא הוא כי הנה הרגו קין • ואיך יוכה שו
שהרגו לשוב להכיאו לעלם ולכן לא נאמר כי אמר שת לי כי
אין הדבר תלוי באמירתו כלא מה' ויזא הדבר לבלתי גלגל
זכות ע' חייב ומה גם שיהיה על ידו ועל כן קראו שת בלא
הטלן ולא בקמץ לרמוז כשתי נקודו' כפרדות ש שוב הבל
מקין לגמרי ולא שיבא הראשון ע' הטני :

ולשת גם הוא כן יאמר כי אירע לו גם הוא כאחיו
שהולד את קין כי כן היה אמנם כי לו נעשה
כחול חלילה הקרילה כשם ה' ודבקו בעולם הזה :

זה ספר תולדות אדם כו' הנה אומרו זה ספר הוא
מיותר ועוד שכל הספ' אינו תולדו' אדם ולם
פירושו על מה שמספר המשך הי' דורות מי לא ידע בכל שם
כי תולדות אדם המה • ועוד אומרו ביום ברא כו' אם הוא
שהיו התולדות ביום ברא הלא אחרי כן היו ואם הוא שביום
ברא היה בדמות אלם ועוד שהרי נברא בצלם ודמות
ולמה אינו מזכיר רק הדמות ועוד אומרו זכר ונקבה ברא אם
שהוא הסך האמור ועו' אומרו ויברך אותם מה צורך לאומרו
פה ונקרא אותם אדם ושהיה ביום הבראם •

אמנם טרם יזכיר י' דורות שמאדם ועד נח אשר לא
התחיל הדור השני אחר היות אדם בן ק"
שנה ומאחר שהוא ית' לא תהו ברא את עולמו מה היתה
מניעת הורע עד הזמן ההוא ואם היה עושה ענין מתולדות
קין האחר שתי והנה הקושי היה מתחיל מעת ברא אלם אדם
דו פרצופין בלתי מוכן להוליד כי איך יודוג אך הנה עיקר
תולדו' הנדיקי' מעשים טובי' וחלקי התורה כמש"כ הזוהר
כי תלם שמת לא היה צריך ליבם את אשתו כי תורתו היא
תולדותיו וכענין כן עזיא שמוליד ומרבה אורותיה וזה יאמר
הנה זה ספר הוא ספר התורה הוא תולדות אדם וזה היה
הענין ביום ברא אלם אדם בלא אשה כנגדו להיו קיים בשם
כי הנה רוחני בדמות אלם עשה אותו ע' לו תולדותיו לא היו
רק רוחני' הם אורות ספר התורה כי ע' רוחני דומה לקומו
וזהו בדמות אלם עשה אותו ועל כן לא אמר אלה כי אין הענין
רק

אלם אדם אמו לו ית' עמו אך לאחר זכר ונקבה ברא אותם
שהיו קיימו במין ויברך אותם פרו ורבו כו' ורדו כו' כמבור'
שם שהוא שהיו נדיקי' שידם מושלת למו על הבל ועכ' גם לא
ויקרא את שמם אדם לשון יחיד על אחדות בשרונם שלא שלא
היה זה לשם רק ביום הבראם כי אדם ביקר כל ילין שחטא
ונתקלקל כאופן שעכ' כן הלולי אחר מויחי אדם ק"ל שנה אחר
התשובתו יבדר הגון כי אז ויולד בדמותו כצלמו כו' ועל כן לא
נאמה רק מאז' או מעין זה שבאלתת טעם אל החילון מסת
ולא מה זרע קין חנוך ועירד ומחויאל כו' ולא עוד אלא
שאינו מונה אותם כל עיקר כמונה בדר תולדות אדם רק
שמזכיר קצתם למעלה כלאחר יד לזה אמר זה ספר שאני
מוסר את תולדות אדם מתיחסים אליו מה שאין כן קין שהיו
מבטר אחרא מפאת זומתת נחש וזה מאז מיום ברא שם
אדם שביום ההוא מולד קין והבל הוא ית' ואלה בלבד
לבניו לימות כי הלא בדמות שם עשה אותו הסך קין שהיה
דמותו דמות חנוכי ואם תאמר הלא היה לו יתברך להכינם
אלא יהיו בעלי פירוד בל יקום קין להרוג את אחיו לזה אמר
הנה להבריאם באחדות לא ברא אנשים רבים כי אם זכר
ונקבה בלבד ברא אם וגם לקדם איכות יברך אותם וגם להקמו
בהם אחדות ויקרא את שמם אדם כי על ידי הבנה זו גם
לנשים עדי עד יהיו בעלי אחדות אך לא התמיד זה רק ביום
הבראם וביום ולא כל היום כי לא לן ינחמו עמו כי מיד קלקלו
אחדותם • ועל כן מה שהולידו עד ק"ל שנה שהם אשר יצאו
מן לא בלו כמספר תולדות רק משת שה יה בדמותו
בצלמו •

ויקרא את שמו נח לאמר כו' הנה לא ידע רק נח זה
ינחמנו לו נחמין זה ינחמנו כמו שאמרו רז"ל אך
לזה נשית לב אל בלתי אומרו עליו וילד את נח בכל הקודמי'
ויולד את אנוש ויולד את קינן כו' ואין לומר אלא הזכיר שמו
עד יפרש טעם יקרא כה שהרי נאחר ויולד את קין ואחר כך
אומר קניתי איש כו' וכן נשים לב אל אומרו לאמר ולא אמר
כי אמר זה ינחמנו כו' אך יכוין כי ממנו נבנה העולם וכפי
הנראה בעלמו ודיע מה תן הדורו' ועל כן יתכן כי ידע למך
כי נח הוא לבדו ינחם כי כל זולתו ימחו מן העול' והו ויקר את
שמו נח כו' אך לא אמ' לבני הדו שקראו נח על שהו לבדו ינוח
כי יקראו עליו תגר כמש רז"ל שהיו עושים לנח כאומרו להם
ינוח כי יקרא תיב' על שה' עת ד לבא מבול אך לאמ' כלו' מה
שהכין לאמ' בגלוי הוא זה ינחמנו ממעשינו שבימיו ינוחמו מן
האדמה אשר ארר ה' שבועת אפס יאכלנו לחם זה היה לאמר
לזולת אך לא כן לבו רק שזה לבדו ינוח לו כמשמעו :

ויהי נח בן חמש מאות שנה כו' אומרו וילד נח
בהזכרת שמו הוא מיותר והיה לו לומר ויולד
את שם כו' יהיה כיזה הוליד בנים דימי' לאביהם כמו שאמר
רז"ל בכל בנים נדיקים היו כשבא המבול ובזכותם נצלו
ותהיה כונת הכתוב לתת טעם אל השאר בני נח • מה שלא
נאמר מזרע זולתו אפילו קטניהם לזא ויהי נח בן ה' מאות
שנה וילד שבבם ה' מעינו ולא הוליד עד היותו בן תק שנה
למען לא יהיה הנולד בן ק' שנה שלמים המבול לשלא יהיה
בר עונשין כמש רז"ל: כי היו דומים לאב וזהו אמרו וילד נח
כמדוב ויהי כי היחל האדם כו' עד סוף הפרש מפורש בתחל
פרש נח בכל •

ובמסורה ו' מקומים שלה' תיבות המובות מב' אותיות
כל מ' מהן מ' נת את שם את חם ב' כי גם

גם זה לך בן צ' פי יד על כן יה ד' על כן לא בח ש שם מ
ה' גם לי גם לך לא יהיה • ואין זה כי אם רע לב ויהי ערבי ח
הוא כשין ויכוח הנראה עם הנהנה כי הנהר אומ' לאדם נח
את שם לומר עשה אחת בין את שם הוא יצר הטוב בעל שם
טוב • וגם את חם היהוא נהר שבחטא יתחמם תן חלק
לזה וגם לזה ואל תחוש מהרעה הבאת עליך מהעון כי גם ש
תירלי כי גם זה לך כן כי גם העון שהוא אויב נעשה לפעמי'
בן ע' התשובה כשהיא מאהבה ודונות נעשים כזכיות
כמאמר רשב"ל ואל תחוש שמא לא תוכל נגד יצרך כי הלא יד
על כם יה נשבע להיות מלחמה לה' בעמלק הוא נהר כי שרו
של עמלק הוא כמש הוא שטן הוא נהר • כי ה' ילחם לך
עם הנהר עד תשוב בתשובה להכך הודון לזכו' מסיב הנהנה
ואומר על כן שהוא על עשות האדם כן שחוטא בכונה שישוב
אח"כ לא כא אל מלחן המלך בגע כי האומר אחטא ואשוב
אין מכפיקין כידו לעשות תשובה מסיב הנהר ואומר גם לי
גם לך לא יהיה שלא יתעבק לא במצות עשה עשה ולא במצו
לת ויכוח מעמל בשה ולא יקני לא את הנהנה ולא את הנהר
מסיב הנהנה ואומ אין זה כי אם רע לבבי היו בטל מעשה טוב
ומעשות רע לעון יחשב כי הוא עשות רצון הנהר וזהו אין
זה כי אם רע לב כלו אין זה בלתי עשו רצון זה ולא רצון זה כי
אם רע לב הוא עשות רצון הנהר ועצתו כי שומר נפשו ירחק
ממנו • תם ונשלם פרשת בראשית •

פרשת נח

אלה תולדות נח כו' הנה לבא אל ענין
הפרשה ראוי לשים שכל והבין
במקרא בשלבי פרשת הקודמת ובפתח דברי פרשה זו • מ'
באומרו ויהי כי היחל האד' לרוב כו' בנות ילדו להם מה כ נע
בהודע'ז ומי לא ידע כי בנות נולדי להם בבנים ואם הקדים
על מה שאחר וירלו בני השלם את בנות כי הלא מבלי הזכיר
כי בנות נולדו להם היה לפסר לאומרו • כ אין יתקשר
אומרו ויאמר ה' לא ידין כו' אל ענין בני השלם • ג' אומרו
לא ידון רוחי כו' כי מי זה ידון זולתי רוח שלם ופירוש המפרשי'
בלתי מתיישב על לשון המקרא וגם אומ' לעולם בלתי מתיישב יל
אומ' בשגם הוא בשר על איזה דבר מוסיף הגם: ה מה ענין
סמיכות אומרו הנפילים היו בארץ אל הקדים ומה יתן
ומה יוסיף כי נדע מה שאחרי כן יבאו בני השלם אל בנות
האדם וילדו להם ושהמה הגבורים כו: ו' אומר וירא ה'
כי רבה רעת האדם כי מסקוק זה יורה כי כל כעסו הוא על
מין האדם לבדו ומה שהתנחם כי עשאו על מין האדם לבדו
הוא כאומרו וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ וגם בכתוב
השלישי נכנס כאדם לבדו כאומרו ויאמר ה' אמחה את האדם
ואחר יצא בבהמה ורמש ועוף השמים ומהראוי יאמר ויאמר
ה' אמחה את האדם והבהמה ורמש ועוף השמים אך מאומרו
אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה אחזר והתחיל
ממין האדם הנו' בכר באומרו מאדם עד בהמה אחר שהאר'
בכר הזוכר נראה שגמר אומר ואחזר להתחיל שמת ממנו והו'
שחר הקדים • ז' כי ראשונה אמר וינחם ה' כי עשה את
האלם ואח' אמר כי נחמתי כי עשיתים יורה כי על הכל
התנחם • ה' שם תרים הכתובים זה את זה כי תחלה אמר
אמחה את האדם כו' נראה שגודה הכמתו יתברך להשחיש
את

את הכל אשר ברא ואחר אמ׳ ונח מצא חן כו׳ והנילו כפעל
ואת כל זרעו ואיך עשה הכף גורתו • ט׳ אומרו אלה תולדות
נח כו׳ כי הלא תולדותיו הוזכרו בפרשה הקודמת • י׳ שהיה
ראוי לומר שם וחם ויפת • יא׳ מלת איש שהיא מיותרת וכן
אומרו בדורותיו ולא אמר בדורו כלומרו כי אותך ראיתי
צדיק לפני בדור הזה ולא אמ׳ לשון רבוי ומה ענין אומרו את
האלים התהלך נח • יב׳ אומרו ותשחת הארץ לפני האלים
מי לא ידע כי לפני האלים היה • יג׳ אחר אומרו לפני האלים
למה חזר ואמרו וירא אלים כו׳ • יד׳ אומרו קן כל בשר כו׳
למה הניח הומה שקשה הימנה וייחס כל העונש ל החמס •
ט״ו כי הלא אמרו ז״ל כל מקום שאת׳מוצ׳ זמת אנדרולומוקי׳
בלה לעולם והורגת רעים וטובים אל׳ איפה איך נשאר נח
ובניו ואשתו ונשי בניו • ואין להשיב הקושי הזה עם הקודם
אליו לאמר כי האלים עשה לבלתי חתום גזר דינם אלא על
הגזל ולא על הזמות למען השאיר שארית בארץ • כי כל
זה לינמו שזה להניח את נח ובניו כי הלא לא נאמר כל מקום
שעושים דין על הזמות אלא כל מקום שאתה מוצא זכות
שמורה באבנא כי גם שלא יחתם הגזר דין על הזמה רק
בהמצא׳ בלבד בכלל עונות׳ מספיק להביא אנדרולומוקיא
והורגת רעים וטובים • טו׳ אומרו מפניהם שהיא בלתי מוכן •
יז׳ אומרו ואני הנני מביא את המבול כי מלת ואני מיותרת
ומהראוי יאמר והנני מביא את כו׳ • יח׳ אומרו והקימותי
את בריתי כו׳ מה צורך אל הבריה הזה והנה רז״ל תירצו שהו׳
בשביל הפירות שלא ירקבו •

אמנם ייסוד כל הספקות האלו יסוב על נקודת הנחה
שהנחנו במאה שערים אשר לנו על הפרש
שבין הפקידה על ידו ית׳ תברך אל הנעשית על מלאך משחית
כי הנעשה על ידו ית׳ אין בה נפתל ועקש כי הן אל צדיק לא
ירשיע כי יבחין בין צדיק לרשע • לא כן המשחית כי אם
כיון שבתן לו רשות לא יבחין ועל כן כאשר ה׳ למבול ישב
רשה והנה אם פקד יפקוד על מלאך האדמה תשא׳ שממה
כי יאסף עם חטאים נפש נח ובניו כי לא יבחין בין
צדיק לרשע ומה גם כי הוא אינו שלם בדרקו בענש
כמאמרם ז״ל על כן כחר לו יה יעשה משפט מאתו וכידו ויש׳
לך נח • כי הוא יתברך יסקיף וירא בחיות לזכותו בדין
למען הציל אותו מה שלא היה המלך משחיר מבחין ומדקדק
זה המה הבחינות אשר ראה אלים לעשות משפטו ודינו על
ידו והנה הנם מ׳ לאיתו חס על עולמו אשר ברא בעשר׳
מאמרות כ׳ כי הלא המלאכי עליוני׳ אשר קטרגו בבריאת
האדם בארץ ואמרו מה אנוש כו׳ בראותם הי׳ דורו׳ מבעיסין
ובאים אל ז״ל ששמו פניהם לפניו יתברך ואמרו לאמר ראה
אתה אומר שאינו כי טוב לברא אדם והנה הטבנו אשר דברנו
כי יעשה את הרע והנה הנם מבעיסין לפניך • אז אמר
להם הוא יתברך הלא אתם גם אתם לו יש נפשכם תחת
נפשם מלובשי חומר על הארץ מתם׳ הלא תעשו כמעשיהם
ואמרו לא כי נעשה היאר בעיני ה׳ אז הפילם למטה לארץ
ועליהם נאמר ואמרו בני האדם כי טובות כו׳
ופירשו רז״ל כי הרבי לפשוע כי ויקחו להם נשים ז׳ אשת איש
מכל אז זכור אשר בחרו זו בהמה ואתשב׳ כי להפליג ברעתם
נאמר ויהי כי החל האדם לרוב כו׳ ובכמות ילדו להם כו׳ ורבינו
כי אם להעדר פנו׳ות היה מסלוח ידם בנשואו׳ וזכור ובאמה
לא כבדה חטאתם כל כך אך הנה ויהי כי החל האדם כו׳ •
לבל יאבדו בעולתה ידיהם הפליג הוא יתברך בנקבות יותר
מזכרים • למען יחויקו מבע נשים בלים אחד בנשואה
התר ועם כל זה המה בני האלים בחרו בדרכיהם הרע וכן
באמ׳אולי הבמ׳ הפמיו׳ לא ישרו בעיניה׳ ונתנו עיניהם ביופי
הנשואו׳ אמ׳ הלא בהפוך הוא כי הלא וירלו בני האלים את בנו׳
האדם • הם הבתולות הפנויות הנקראות בשם בנות כי
טובות הנה ועם כל זה ויקחו להם נשים הן הנשואות ועוד
ראיה כי כל יעשם וכל חפץ לך להדע כי בחרו גם בבהמה
כי מה טובה ומה יופיה כמאמרם ז״ל אשר בחרו זו בהמה :
ויתישב בזה אומרו נשים לבלי צורך שהיה די יאמר ויקחו
להם מכל אשר בחרו לך כיון להפרים בין בנו׳ הנוכרו׳ למעל׳
שהן פנויות לנשים שמוכיר אח״כ שהן נשואות וגם אומרו
נשים ולא אמר לנשים הנה בזה היה זכות לבני האד׳ לבלתי
השחית הכל כי היה מקום להסקיט המקטרגי׳ : ג׳ והוא
על דרך מאמר ז״ל על אדם וחוה׳ תושיע ה׳ אדם בזכו׳ בהמ׳
כו׳ כן אם היה הוא יתברך משחית כל האדם הלא מה בצע
אחרי כן בבהמ׳ ומשם ועוף השמי׳ הלא לא נברא׳ רק בעבו׳
אדם ואדם אין על כן גם בהמה יאבוד • וגם שאר ז״ל כי גם
בהמה וחיה ונוקקין לשאינן מינן לא כלם היו כי הלא ארז״ל
כי כל הבעלי חיים הבאים אל נח היו מאותם שלא נוקקו
לשאינן מינן : ועל מעמד ג׳ הטעמים האלה ויחס ה׳ על
עולמו והשאיר שארית בארץ • ונבא אל ביאור הכתובים
והוא כי אחרי אמרו ה׳ אמרו עת בני האלים כי לקחו להם נשים כ׳
כי הדבו לפשוע בלשת אים ובזכור ובהמ׳ מיד ויאמר ה׳ לא
ידון רוחי באדם ה׳ א המלאך הנקרא רוח כדא׳ עוש׳ מלאכי
רוחות לא יהיה הוא הדן והכ׳ קד שלא אמבור את האדם ש
מלאך משחית הטעם הוא לעולם כלומר בשביל העולם שהי׳
למ״ד בעבור לכל יאשחית הכל ויהיה עולם אבוד ועוד טעם
שני • והוא בשגם הוא בשר בשביל שגם הוא • האדם הנו׳
הוא בשר בבני האלים המכרי׳ אם כן לא תפלא ולא תוכלב
רשע׳ בני האד׳ הו׳ הטע׳ הסמי מהשלם שהזכרנו ולא עוד שלא
שהאריך להם עוד מאה ועשרים שנה והו׳ הימי׳ ומ׳
תאמר אם נלמד עליה׳ זכו׳ הבם קל וחומ׳ מהמלאכ׳ שהפליגו
להרשיע מבני האדם אל׳ איפה למה עשי׳ חסד עמהם יותר
מלאנשים כי לבני אדם המרכת אל׳ שנה • ולבני הנפילים
עד ככום ארן יאר׳ כי אם נמצאו ואם היו אחיימן אשי׳ ותלמי
על כן אמר נהפוך הוא כי הלא לאדם האריכתי ידורו׳ ועוד
אל׳ שנה ולבפילים שני דורות בלבד כי הלא הנפילי׳ הם דור
ראשון אשר נפלו מן השמים הן עצמם היו בארץ בימים ההם
וגם אחרי כן שתראה מהם בבכום הארץ הוא אשר יבאו בני
השים המזכרים הוא דור ראשון ש בנו׳ האדם וילדו להם אשו׳
דור שני המה הגבורים אשר מעולם אנש השם׳ כי הילודים
להם הן המה אותם הגבורים אשר תראה נקובי שם בתורה
באופן כי הלא האריכו רק ב׳ דורות בלבד הנה עד כה הזכיר
השני טעמים ולהזכיר הפליטי הקדים ואמר הנה מה שראה
השם לחייב את העולם לא על הכלה היה : רק כי רבה רעת
האד׳ וכו׳ ועל כן לא התנחם כי עשאם רק ויחסם ה׳ כי עשה
את האדם בארץ על כן ויאמ׳ה׳ וכו׳ והוא כי אמרו אם אמח׳
הוא את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה • אך מה
אעשה כי המיחיו ומשך מאדם עד דמם ועד עוף השמים
שאחר שמאדם ועד בהמה נדדו הלבו מן העולם גם אלה
בעונותם אתם ימקו שאם אין אדם מה צורך בבה׳ המה לא
חטאו וידוע כי ראמיו על כל מעשיו כל זה שנחמתי בעצם
לא היה רק על בע׳ מבבים אשר נעשה והה׳ כי נחמתי כי
עשיתים

עשיתים כלומר כי מה שנחמתי הוא על כי עשיתים שהוא
את מין האדם שהיתה הויתם ע׳ עשיה שהוא נעשה אדם
ך לא אשר בעלי חיים שנאמ׳ בהם תוצא הארץ נפש חיה
כו׳ כי מה שנאמ׳ ויעש ש״ם את חית כו׳ הרי פרש׳ שפירושו
מתקנן בקומתן ובכיונן שלא יחלון על אומ׳ תוצא הארץ נפש
חיה ובהתימו להזכיר ג׳ הטעמים האלה פירש הענין ואמר
ונח מצא חן כו׳ לומר תדע למה חזר ופשפש הוא יתב׳ אחר
הטעמי׳ השה ועם כל זה לא רצה ידון רוחו יתב׳ הוא המלאך
רק ע׳ עצמו הוא על כי נח אם מצא חן לימלט כעיני ה׳
הרואה ומכיר בחינו׳ ובמיות אשר לא תשורם עין מלאך אך לא
בעיני מלאך הבלתי רואה כמוהו׳ת׳ ולא יבחין בין צדיק לרשע
ושמא תאמר אל׳ איפה איך נמלטו בניו אחר כי גם אביהם
לולא רחמיו יתבר׳ היה הולך גם הוא ואין להשיב שהוא על
היותם קטנים מבני ק׳ שנה ולא הגיעו לכלל עונשים כימים
ההם כנמו׳ ברז״ל כי על כבוד הוא ית׳ מעיינו של נח מלהוליד
עד היותו בן ה׳ מאות שנה לכל יגיע הגדול שבבניו לכלל
עונשין בזמן המבול כי הנה אמו׳ צריכין טעם מקף על זה
והוא כי אם כן גם כל באי עולם זולת נח הפחותים מבני מאה
שנה למה לקו והנה אמרו ז״ל בב״ר שני מאמרים קמוכים זה
לזה זה לשונם כעבור קיפה ואין רשע זה דור המבול ונדיק
יקוד עולם זה נח הפוך רשעים ואינם זה דור המבול ובית
יקים יעמוד זה נח אלה תולדות נח עב״ל׳ והנה ירא׳ שני
תוכי׳ הבאים כא׳ לדרשה אחת והוא מיות׳ אך לזה נדקדק
ומרו בשני אלה תולדות נח אך זולת הקושי הזה שהזכרנו
הוקשה להם בבתו׳ אומ׳ שה תולדות נח אחרי שבבר נאמר
למעלה • ועוד אומרנה זה פעמי׳ ועוד שלא אמ׳ שם וחם ויפת
ובזוכו לומ׳ ז״ל ישלה על רוחך כי זכות נח הציל את בניו כי הלא
גם הוא היה בכף מאזנים לולא רחמיו ית׳ כי מצא חן . ואיך
יציל גם את בניו עב״ה הביא שני כתובי׳ ש״ו א׳ לשון יחיד על נח
ו״א לשון רבים על בניו לומר כי בעבור קופה כו׳ ונדיק הוא
בח בשאר ליקוד עולם כלומ׳ הוא לבדו ושמא תאמר אל׳ איך
ביאלו בניו מה שאין כן לבני זולתו הפחותים מבני מאה שנה
על כן אמר כי המה בצדקתם הציל נפשם והוא הפוך בשעים
גאלים ובית צדיקים כו׳ אלה תולדות נח בית צדיקים הם בני
נח היו צדיקי׳ בעצמם ומה גם לאומר׳ בבר׳ בפרש׳ הקודמת
לזה המאמר כי מה טעם ונח מצא חן בזכות תולדותיו וזהו שה
תולדות נח הנה כי דעתם כי צדיקים היו אלא שבזכות בעל
מאמ׳ זה היה כי לא הפקיטו רק לעצמם ולפי זה ידרש הכתו׳
כן ונח מצא חן כו׳ ושמא תאמר אם גם הוא הוצרך למצא חן
איך נצלו בניו לזה אלה תולדות נח כלומר רואיים להתיחס
ונקרא תולדות נח כי יתדמו אליו • עד מאמרם ז״ל שאמרה
בת שבע לשלמה כאשר יקרתו מה ברי ומה בר בעני כו׳
שאמרה לא יאמרו אם איך בשר שתדמה לאביך רק שי׳ וזהו
מה ברי שיאמרו זה בנה של בת שבע כלומר דומה אליה
הרי שאומרו כן פנו׳ הוא כלומ׳ מתיחס אליו ועל זה הוא אומ׳ל
שבל נביא שנזכר שמו ושם אביו כמו ישעיהו בן אמון וכדומה
הוא נביא בן נביא ואחר אומרו שתולדותיו דומים אליו חל
עליו חוכת ביאור מה בשרות האב ועד היכן יד נדקתו מגעו
למען דעת גדר אשר נדמו לו לינגל יותר מכל פחותי מבני
מאה שבדור ועל כן אמר נח איש צדיק ובטעם רב״ע כמרים
קול ואמר נח אשר דמ׳תי כמו שו״ת תדע מה תומרו איש צדיק
כו׳ ומה מתקו דברי ר״ל ואמ׳ כוה באומרו וכית צדיקים יעמוד
אלה תולדות נח כ״ פ׳ בראשית שם ל״ו ערב ר״ה ר״ה עם צדיקים

תולדותיו ואמ׳ איש צדיק כו׳ כיון מ״ שהל על אבנו׳ אי
שהוא מקטנותו אשרי מי שמהיותו איש ירא את ה׳ והו אמר
מהיותו איש צדיק תמים היה וזה אמר בדורותיו כי כל אדם
רואה כ׳ דורות ש״ מקטנותו ו״ בגדלו אמר כי בשני דורותיו
היה צדיק שהוא מקטנות בדור הזקנים בקטנותו ובדור שקם
תחתיה׳ ושמא תאמ׳ איש אשר אלה לו למה לא יקפיק זכותו
להציל את בניו לזה את האלים התהלך נח לומ׳ כי כל צדקתו
לא היתה רק ממנו לה׳ בכיתו ובחומותיו ולא יצא לשע עמו
ללמדם דעת את ה׳ כאברהם על כן מי שזיכה את הזולת
כאברהם ניצלו זולתו בזכותו כענין ויזכור אלים את אברהם
וישלח את לוט מתוך ההפכה אך נח שאת האלים התהלך
בימו לקימו לבד לא הציל רק את עצמו לא נצלו בניו בזכותו •

או יאמר את האלים התהלך נח לומ׳ אם כן איפה
שבניו דומים אליו למה הוכרח מעיינו שלא יהיו בני
עוכשין עד אחר המבול הלא הוא כי אין הדמיון שלם כי עם
האלים התהלך נח בדבקו׳ בעצם מה שאין כן תולדותיו לגמ׳ רי
וזה נח פעם אליסי בכתו׳ וקיפרה תירה איך ותשחת הארץ
לפני האלים שהוא השחתת זרע הוא זמת אך זה בשתר לפני
האלים לבדו ותמלא הארץ חמס לעיני הכל והנה היה אבשר
ידומו על זו אלו על זו אמ׳ הנה וירא ש״ם את הארץ והנה נשחתה
בזמה כי השחית כו׳ ועל כן יתחייב כא אנדרולומוקיא לעולם
שהורגת רעים וטובים והנה כל כונתו ית׳ כאשר הקדמנו
הלא היתה להשאיר את נח וזרעו על כן אחרי ראותו ית׳ את
הארץ והנה נשחתה בזמה שיחוייב לבלתי השאיר שריד אמר
לנח הנה קץ כל בשר בא לפני והוא כי הנה בספר הזוהר
נח הנה קץ כל בשר הוא המלאך המות העושה קץ בכל הבשר
פירשו שקץ כל בשר הוא המלאך המות העושה קץ בכל הבשר
פירשו גם שאין דורשים המקרא כמאמרנו מהם אקח פירוש
והנה גם שאין דורשים המקרא כמאמרנו מהם אקח פירוש
מלת קץ ונפרש לפי דרכנו והוא כי אמ׳ הוא ית׳ הנה על דבר
האנדרולומוקיא שהוא המשחית המיוחד על הזמה שהורגת
רעים וטובי׳ אם עון הגזל לא היה מספיק לבלות הייתי מתקן
שלא לגזור רק על עון הגזל אך הנה גם על עון הגזל גדל מאד
עד שהוא לבדו מספיק לבלות אם לעשה ע׳ משחית כמו אם
הייתי עושה על הזמה ע׳ האנדרולומוקיא והו קץ כל בשר
הוא המשחית העושה קץ כא לפני לעשות המשפט כידו כי
מלאה הארץ חמס מפניה׳ ואין מוחה באופן כי גם אתה תפקה
כי לא מצאת חן בעיני המשחית • לכן אין תקנה כי אם והנני
בעצמי משחית׳ באופן שאבחין בין צדיק לרשע ותחיה אתה
ובאתך כמדובר באופן שלא אשליט לא את האנדרולומוקיא
ולא את הקץ כל בשר והוא המלאך המשחית •

עוד יתכן דרך שני בביאור הכתובים והוא בשם
לב ראשון דרך כלל בשמותו את טעמו זה כמה
פעמים בשמותיו יתבר׳ כי בסיום פרשה הקודמת הוזכר שם
ההויה חמשה פעמים כאחד ויאמ׳ ה׳ לא ידון רוחי כו׳ וירא
ה׳ כו׳ ויכחם ה׳ כו׳ ויאמ׳ ה׳ אמחה את כו׳ ונח מצא חן בעיני
ה׳ וכנגדם בסמוך הלה פרשה זו בחמשה פעמים שם ש״ם
יחד את האלים התהלך נח ותשחת הארץ לפני האלים כו׳
וירא אלים את הארץ כו׳ ויאמר אלים לנח כו׳ ככל אשר צוה
אלים ואחרי כן חזר אל הזכרת שם הרחמים ויאמר ה׳
לנח אתה כו׳ ויעש נח ככל אשר צוה ה׳ ואח״כ חזר אל
הדין שנים שנים כו׳ כאשר צוה אותו ש״ם ואח״כ נוקדו יחד
ודות כאשר צוה אותו ש״ם ויבגיר ה׳ בעדו ועל פי דרכנו
לב אל אומרו לשון סגירה ולא לשון הגנה וכיונא כו
אמר ש״ מדת הדין ואמ׳ ויזכור אלים את נח ויעבר אלים

רוח

בארץ כו׳ וכללא הדבר נשים לב אל אומרו ויזכור
אלוים את נח ואת כל החיה כמו ש״ה ההגלה ולא בתחלה כמותו
אותי ויכה אל התיבה: ועל פי דרכנו נשים לב גם אל הערות
שהזכרנו בדרך הרמסון. ועוד כאומרו ויעל ה׳ כי רבה רעת
האדם בארץ כי מלת בארץ מיותרת ידוע מאמרם ז״ל על
וינחם ה׳ כי עשה את האדם בארץ כי גם שם אומרו בארץ
מיותר ואמ׳ שהוא מתכחש שבראש בארץ ולא בשמים שהיה
ממריד גם את העליונים וכן אז״ל כי נחם על היות אדם בארץ
ולא בשאר בתחלה שהיומים על הארץ כלה ורוח אלוים מרחפ׳
על פני המים שהיו מקלסין את ה״בה ויעד אומרו וכל יצר
מחשבת כו׳ שנראה כמחייבים על העתיד הוא הפך דרכו ית׳
רק בשאר הוא שם ועוד אומרו ויתעצב אל לבו מה העצבון הלו
ואיך ינדקבלפי מעלה חלילה ויעוד אומרו ויאמ״ה׳ אמחה את
האדם כו׳ כי מי לא ידע שהוא מעל פני האדמה. ועוד אומ׳ כי
נחמתי כי עשיתי כי הרי נאמ׳ וינחם ה׳ כי עשה את האדם
ועוד אומרו ונח מצא חן אין קותר הגזרה שהיתה בלתי חרון
על כל האדם אשר על פני האדמה ועוד כי אמיך אל אומרו
מצא חן היה ראוי לומר כי נדיק תמים היה ויהיה טעם אל
מציאת החן. ולא אחר הזכיר תולדות נח ועוד למה נתיחדו
תולדות אלו נדיק תמים מיתר תולדות הנאמרים על זולתו
כענין ירא אלוים וכו׳ מרע האמור כאיוב ודומה לו וכן כפל שם
נח ואומרו את האלוים התהלך נח שהערנו בדרך הקודם וכן
אומרו ויולד אחר שנאמ׳ למעלה. ועוד אומרו ותשחת הארץ
כי שחת פירושו על מעשה הרעה שהשחיתו את זרעם היינו
זר אלוים את הארץ הנה נשחת כו׳ ואם פיר׳ על הגזר דין שנגמ׳
דין השחת הארץ לפני האלוים. הלא הגזר דין היה על הגוף
ואיך אחר הגזר דין אמ׳ ותמלא כמו קיים ומה דאמי אמ׳ ותשח
כו׳ כי מלאה הארץ חמס כו׳ ועוד כי לכל הפירושים לא ינדק
אומרו וירא אלוים את הארץ אחר אומרו ותשחת הארץ לפני
האלוים כי זולת הכפל הוא הפוך כי מצינו הראיה היה ראוי
להקדים וגם שתחלה מזכיר החמס ואח״כ זנות כלבד וכדברו
הבורא ית׳ נח מזכיר החמס לבדו ועוד אומרו עשה לך כי אומרו
לך הוא מיותר ומה רמז בהיותה מעצי גופר ושתהיה מבית
ומחוץ בכופר ושמותו לשומו מזכת לכופר ומה ענין ואני הנני
מביא הרי כאמר למעלה והנני משחיתם ואם להודיע שהיה
עו״ה מבול מים יוריענו מבלי שום אמ׳ ואני כי מי לא ידע כי הוא
ית׳ המביא ועוד אומרו והקימותי את בריתי אתך ובאת אל
התיבה כי הנה הוגרבו אז״ל לדחוק שהוגרך ברית על הפירות
שלא יקבו שאם לא כן מה צורך אל הבו״ית ועוד אומרו כל
אשר בארץ יגוע למה תלה הדבר בגויעתה כשו הוא מענמם
ולא אמ׳ אשחית כאומרו לשחת כל בשר או אמחה כאומ׳ לפנים
ומחה את כל היקום כו׳ ומחו מן הארץ ועוד כאומרו ומכל
החי כו׳ אמר להחיות אתך ולמה בסמוך שאחריו אמר יבואו
אליך להחיות ועוד שמהסך כי מחחלה אמר תבוא אל התיבה
ואח״כ יבואו אליך והנה ידוע מאמרם ז״ל כי מה לו הוא יתב׳
יבוא מאשר לא מקקו לשאינן מינן ואמ׳ נח כמה אדע והשיב
הוא ית׳ אני אעשה שהם מעצמן יבואו אליך אשר לא מקקו
וגם אומרו למעלה אתך ופה נאמר שיך וגם אומרו ואתה קח
לך כו׳ אחר שיגיה יקח לו ולהם לאכלה מלת לך מיותרת וה״ל
ואתה קח מכל כו׳ וגם מלת ואתה גם היא לבלי צורך.

אמנם לבא אל הביאור מזכירה מאמר ז״ל והוא כי אשר
נגזרה נח לעשות התבה היה קב״ה שנה קודם
המבול כי מאו נטע ארזים כו׳ והיו שואלים אותו בני דורו מה

ז״ל והיה אומ׳ שהבא היה עתיד להביא מבול ואין מלבדו
ואומרי׳ ליתי מבול על ביתיה וכשמ׳ מתושלח זקנו היו אומרים
הא אתא מבול על ביתיה כו׳ ואמרו שזה הוא פירוש אומרו
בשגם כו׳ והיו ימיו מאה ועשרים שנה שהאריך להם ולפי זה
אומרו למעלה ויהי נח בן חמש מאות שנה וילד כו׳ היה כ
שנה אחר נישוי התיבה כי בן ר״ב שנה היה נח כשהמבול היה
ואם כן איפה הפסוקים הקודמים באומר ויהי נח בן חמש
מאות שנה וילד כו׳ והפסוקים שאחריו ויהי כי היחל כו׳ ואמ׳
ה׳ לא ידון כו׳ לאין בזמן מ׳ כי הראשון הוא בהיותו נח בן ר״
מאות שנה ושאחריו היה בהיותו בן רפ״ה שנה עשרים שנה
קודם להולד נח וזה נכון אל כוונת הכתובים והוא בהזכיר
מאמר אז״ל אמר כבש הקב״ה מעיינו של נח ולא הוליד בבני
דורו אלא עד שיהיה בן תק״ שנה כדי שלא יהיה הגדול בן ק״
שנה שלמים במבול שלא יהיה בר עונשין למעלה והנה עדיין
קשה בני זולת נח פחותים מבני מאה למה לקו ועם שעוד למה
טעם אחר לזה אחשוב לפי דרכנו בהקדמה אחת והיא כי
התורה נותנת טעם בשמרי נועם אמריה והוא כי הנה על פי
מדת הדין היה כלאין חרון שוטף נח ובניו עד בלתי השאיר
שריד כי היה בטל במיעוטו בערך כל העולם כולו ומה גם
שגם הוא לא היה בדאי ליאשר לפיהו הוא לבדו ומה גם בניו
ואשתו ונשי בניו אתו ואם כך היה כח אל הפועל היה הדין
מתבטל כי אם אי אפשר בארץ למה כי לאחר לבו אלוים
לא היה כבודו יתברך חלילה וחס כי מה יאמר אל המלאכים
האומרים מה אמם כי תזכרנו אחרי כי כדבריהם כן
פעם אחר לכן בבודו הוא להשאיר מעתה ולא יעמדו דברי
המקטרגים והנה צריך היה על פי הדין כי מלך במשפט
יעמיד ארץ אמנם ראה הוא ית׳ כי אם המשפט לשאם הוא
מדת הדין לבדו תשחת הארץ כל הדרים עליה על כן שיתף
מדת רחמי׳ כאשר מאו הבראה עשה כן וקייב הבראה העולם
בעשרה מאמרות כאשר כתבנו בשערי שע״ כן לא נתבטל
העולם ועדיין היה מקום לומ׳ כי תפסיק מדת רחמי׳ להפשיר
הדין ויאשר אלך נח אמנם ליאשר גם בניו והנשים והשף הוא
דבר גדול אחד על כן מה עשה הוא ית׳ סיפר לו תיקון שני
שעשה זולת השפטו הארץ גם במדת רחמים והוא שלא יוליד
עד היות בן תק״ שנה וזה ענין הכתובי׳ ויהי נח בן חמש מאות
שנה וילד כו׳ ומה זה היה לו שלא הוליד עד הזמן ההוא הלא
הוא כי הנה העולם היה אבד כי הלא ויהי כי היחל האדם
כו׳ שהוא קודם לזמן המבו׳ כ׳ שנה כמו שיתבאר וירלו בני
האלוים כו׳ ויקח להם נשים זה אשת איש מכל זה זכור אשר
בחרו ונבחרה מו ברחות ית׳ כן מצא חן לו לקיים עולמו כל
יחרב על פי מדת הדין ואמ׳ לא ידון רוחי הוא רוח אלוים הבו״
פרש״ כראשי׳ הוא מדת הדין לא ידון כאדם וזה לעולם שגוזר
מעתה שלא ידון מדת הדין לבדו לעולם שא שתמיד ישתף
מדת רחמים ואמ׳ תאמר למה לא תבא על הזמנת המוכר
אגדו ולמומיות והורגת רעים וטובים הלא הוא בשגם הוא
בשר ככני האלוים הבו׳ אשר קטרגו שהבית הוא בית בעבור
כאופן אחין להכביד על האדם כל כך ולא עוד אלא שהיו
ימיו שהאריך להם קב״ שנה ולא תתמה אם האריכתי לבני האלוים
יותר מזה כי הלא לא האריכתי להם יותר מכ׳ דורות כי
הנפילים היו כו׳ כמפורש בדרך הקודם בס״ד על כן וירא ה׳
הוא מדת רחמים כי רבה כו׳ לו אם ראיתה הראייה והבטה
בהסגנתת המשפט בבחינת שם אלוים היתה הארץ נחרבת
וחוזרת לתהו ובהו בלא לא נבראה רק לשייטיבו
מעלליהם

שור תור באשר אחר באוכים שנקיה עבודתן
שיחרן

...ת יד ל׳ואב כ׳גול ... כ׳ונ׳לו שנאמר
כפילים היו כארץ לומר שבהם היה פתחון פה נגד מדת
הדין כיון המה המקטרגים ודורשים רע על בני אדם ואמר
להם הקב״ה אלו הייתם לבסר אדם למטר הרשעתם כהם וכן
היה וזרלו כו׳ ויקחו להם נשים כו׳ ל״ל חטאו רק בזמה ובזה נמצא טעם
בכון מה זה היה שלא נתתה גזר דינם אלא על הגזל ולא על
הזמה אתכא אגדרלומוקיים להרוג טובים ורעים אך הוא
על כי על הזמה היה פתחון פה לעשות מדת הדין וזהו
ותשחת הארץ לפני השם שהוא הזמה לפני השם שהו׳ מדת
הדין וגם הוסם לפניו ית׳ עניין החמס וזהו ותמל׳ הארץ חמס
בתוכן שהיה העולם אבד על כן מה עשה רחם את הארץ
והנה נשחתה בזמה ומה שרחם הוא כי מה שנשחת׳ הוא כי
השחיל׳ כל בשר את דרכו כו׳ כי כל מה שהיה בשר שמרב׳ את
המלאכים הנפילים בני השם שכתבנו על בשגם הוא
בשר השחיתו את דרכם ואין לאבד׳ על כך אך עדיין נשאר
עון החמס שגם בו כדי להשחי׳ הכל על כן וימח׳ שם לנח קן
כל בשר כא לפני שאני מדת הדין ולא תמלט גם אתה כי
מלאה הארץ חמס שהוא על הגזל שהוא לבלתי השאיר גם
לא׳ שמא תמא׳ אשר לא חמקו למה יענשו לזה אמ׳ כי מלאה
הארץ חמס מפניה׳ של כל בשר הנו׳ ולא אחד שימחה בידם
על כן הנני מדת הדין משחיתה את הארץ כי אין מוחה בידי
על קבה״ו ולא כבי אדם כלבד כי אם גם האר עצמה כי אם
אין נשאר גם אחד מה נורך עולם וזהו והנני משחיתם את
האר׳ שהוא הארץ נאצלמי שהוא אויר העולם כי גם אתה
תיבך מונח תן לפני וזהו והנני משחית את הארץ ועם כז
אבקש לך שני תיקונים א׳ שתשיבך במקו׳ תתמרק כי קורין
לזה חדש שעל ידי כן תמצא חן גם בעיני׳ ב׳ כי מעתה שעדן
לא נתייבדת אשתף מדת רחמים לרחמיך ועל הא׳ אמר עשה
לך למה הנה שמתי לך מקום אשר תנוס שמה ותכנל נפשך
והוא עשה לך תיבת כו׳ והוא כאשר נשית לב מה היה שלא
הגילו׳ הגולת דרך זה כראש הר גאוה מלא׳ ועל העבים יגיה
מהמטי׳ עליו מטר לא לומר שנשמה במבול וזולת דרך זה
הנה הרבה פתחים למקו׳ והנה ככל וכתנחומא לאמרו שהיה
כמונח בכית הקיבר והיה צועק ואומר הגיאה ממקו׳ נפשי
כו׳ ולא הרשהו היא ית׳ עד ל״ה חדש וכן קפרו רז״ל מרוב צער
שהיה לו שם ואשר נדהה שכתו מעיניו להאבי׳ גם כלילה למי
שדרכו לאכו׳ כלילה ולא היה לו מנוח כלל על כן אין קפק כי
מה היה לו לכפר עון למה שלא היה כדאי הוא״ך לימרק שם
ל״ה חדש בכנד מפסנ רשנים כבהיתם ל״ה חדש ויחיה ולא ימו׳
וזהו מאמר מדת הדין אליו עשה לך תיבת כו׳ לומ׳ שעלה על
הרחב שבשביל הבעלי חיים אתיך לעשו׳ תיבה ושאם לא כן
הרבה פתחים היו לשתכנל כלא צער כי לא כן רק עשה לך
בעבורך תיב׳ כו׳ כי אתה צריך אליה לכפר עון ועל פי דרכך
קנים תעשה את התיבה הנו׳ בעד הבעלי חיים שיהיו המינים
כפרדי׳ כל יודקקו לשתים מונם וכזה יתכן מאמר ז״ל שהקשו
למה במשה נאמ׳ בחתך ובזפת ופה כולו זכת מבית ומחוץ
ונאמר כי במשה היה אומר מכפני כדי שלא יריח לותו נדיק
ריח רע והנה קשה על זה כי הלא גם נח איש צדיק תמים היה
אך במה שבתבנו יתכן כי נח לא הוש״ם רק למרק עון ויש
בן יריח ויריח וזהו מאמרם ז״ל כאומרם לותו צדיק כל ח׳
צדיק ולא זה צדיק וכזה מצאנו רחימו טוב טעם אל שמ״ה כתו
את טעמו לומר בכופר ולא אמר בזפת כמו שאמר במשה אך

הוא לרמוז היות הזפת גם מכית לכפרת עון על כן הוצרכו
בלשון כופר ואמר מכית ומחוץ בכופר עוד ידוקדק לומ׳ עשה
לך על דרך זה והוא כי הפן דכלו כתיב ״כ חדש מדה כנ״
מ״ה לומ׳ אתה לא ינאתה ליבא עמך לבייסרים והדריכם
בערודת קונם רק נסגרת בתוך ביתך מה שלא עשה לבדה
לבן הסגר תוך התיבה גם אתה והנטער ואשר לא היתי רועה
ומנהיג את בני אדם ומנדד שינה מעיניך לרודפם לבייסרם
להטיבם עתה תרעה בהמות וחיית ומנדד שינה מעיניך
להאכיל׳ וזהו עשה לך כלו׳ כי לך יאתה לעשות תיבה להנכל
לשמת מדתך וגם קנים תעשה׳ את התיבה בעד החיו׳ ובהמות
לכל מין ומין לזוב׳ ולבלבלם בידך ועם כל זה אם על פי מדת
הדין בלבד היית נידון על שלא מחית גם אתה היית נמתה
אך עם כל נער התיבה הזה מה שיקבון לך הוא הדב׳ הטני
שהוא כי ואני הנני מביא כו׳ והוא כי מלת ואני מיותרת והוא
כי הנה זולת מה שלמדונו רז״ל כי כל מקום שנאמ׳ ה׳ הוא ובית
דינו למדונו גם הם כי גם כל מקום שנאמ׳ בית ואני הוא וכי׳
דינו והוא מאמר כמדב׳ רבה כ״ג על פסוק ואני הנה לבי תי
כו׳ ז״ל רבנין למדין כל מקום שנאמ׳ כו ואני כביכול הכה ומי
דינו ובנין אב שבכלן זה דבר עליך רעה עכ״ל הנה השון רז״ל
בפי׳ אומרו ואני אל אומרו זה׳ והוא ג״כ מכירם בכפר הזוהר
ונכא אל הענין כי אמרה מדת הדין הלא גיתיך תנטער
בנער תיבה דע לך כי כל זה אינינו שוה לך להגילך לא לו
בהנטרף מדת רחמי שאסכים עם ה׳ שמנאת חן בעיניו ולא
לא ידון רוח׳ כאדם שהוא רוח שלם לבדו וזהו ואני שהוא
הנטרפות הטני מדת יחד כאמור ואחר גמר דברו אלם אל נח
נתייחד לו דבור בחינת מדת רחמים ויאמר לו בא אתה כו׳
וזהו ואמ׳ לנח בא אתה וכל ביתך כו׳ והוא לומר אל תקון
אם תנטרף להנטער בנער תיבה ולא תנכל כדרך אחר כלי
נער תיב׳ כי הוא על כי אותך ראיתי צדיק לפני בלבד ולא
בפני מדת הדין על כן תנטע להנכל בנער והנה אין כל זה
רק על נח אמנם הכלי זכר ונקבה שהם כמו שאמרו ז״ל שלא
נוקקו לשאינם נקבה בדין היו נוכי להנכל גם לפי מדת הדין
וזה הבאי זכר ונקב׳ מכל בשר כי כאשר נזה אותו אלם כי גם
מדת שלם עמד׳ לנח ויבא׳ נח ויבא׳ ה׳ בעדו מבד עליו בחיר
רחמי׳ בלבד ויתכן באומ׳ לשון בגיר מה שהנטרך ליבא׳ בתיב׳
לא בעד החיות רק בעדו וגם זה על פי מדת הרחמי׳ מה שאין
כן בעלי חיי׳ ש גם בדין זכו בלי נער אמר׳ אחר בשבך כאשר
חמת הרוגו ועברו ימים רבים שנטע׳ בהם נח אחר שובגברו
המים על הארץ חמשי׳ ומאת יום שנתמרק ביקורין לו ויזכור
אלם את נח שאפי מדת הדין זכר אותו וריחם עליו וזהו
ויזכור אלם את נח כי אותו על ידי מדת הדין שילק הרעה והנו
ויעבר אלם רוח על הארץ וישכו המים שעל רוח מדת אלם
שכבו המים:

והנה זה הוא דרך כלל ונחזור של ענין המשך הכתובי׳
אלה תולדו׳ כו׳ הנה כתבנו בדרך הקוד׳ שענין
הכתו׳ הוא כי כל צדקיתו לא היו רק שלילת עון אך לא
אמר קנייני בעצם. עוד יתכן לפרש אלה
תולדות

לדות וכו׳ והוא כעיר קנת הערות הרמיות להעיד עם
שהזכרו בדרכים הקודמי׳ מ׳ לומר נח זה פעמים. ב׳ כי הלא
תולדותיו הזכרו בספר הקודמ׳ ג׳ שה״ל שה תולתו׳ נח שם הם
ויפת׳ ד׳ אומ׳ ויולד נח כמ׳ כיש כו׳ אז על תולדו׳ קודמי׳ ומי׳ ה׳
אומ׳ ב׳ כני׳ כי מנייב׳ מאי אתא לאמא עינ׳ הטילו את קין כל
מ׳ מבני׳ ו׳ הקדימו את חם הקטן ליפת הגדו׳ ממני׳ ה׳ אומרו
ירא שקים את הארץ וכו׳ כי הלא גם החמ׳ ראה שלם ט׳ לומ
לנח לא הזכיר רק החמם י׳ אומרו עשה לך תיבת וכו׳ כי מלת
לך מיותרת׳ לא למה הצריכו ית׳ עשות תיבה כי התמו הגלות
לפניו יתברך על הר גבוה ותלול.

אמנם נקדים כי הנה ג׳ המה תולדו׳ אשר לנח שים צדיק
תמים הנה תולדו׳ הנפש ולא תולדו׳ הגוף
יש שלם נשלמתן ויש בשתיהן ויש בא׳ הנה השתי׳ של הנפש
כ״ל היא ממנו׳ ומעשי טובי׳ כי הן הם כנין בחמת כי כל מצוה
המצוה נעשית ממנה מלאך פרקליט מ׳ ומין לך בנים גדולים
וטובים מהם והב׳ הם הנפשות שיעשה כאברהם ושרה מאשר
ידריך וייסיר ויחזיר אנשים בתשובה לו ילמד תלמידים כי
הם בני׳ למתנו׳ באמת והג׳ היא הבנים אשר יוליד עם האשה
אשר נקח ואמר שה תולדו׳ כו׳ לומ׳ הלא אמרתי לך ונח מצא
חן בעורה כי לא היה כדאי לפי הדין ש תתמה על החסן כי
רע איכה כי מג׳ מני תולדו׳ אשר לצדיק השני׳ נפשי׳ והאחד
אומר מן נפשי׳ לא היו לו רק א׳ וגם החומרי׳ לא היה שלם
שה תולדו׳ נח אשר מזכיר והנה נח איש צדיק
תמים מכשרו׳ בודד בעצמו שהוא הסוב האחד
בעצמו בעצמותו ולא בולת זה נח פעם שנית
ומומ׳ אשים שהו׳ עלו׳ בעצמו אמנם את השקי׳ התהלך ולא עם
האנשי׳ להחזירן בתשוב׳ רק כל כשרותו היה ממנו׳ ש השקי׳
בלבד הנה כי מן הנפשי׳ א׳ היה לו בלבד והחומרי׳ ונולד
נח ג׳ בנים וכו׳ והוא על מאמרם ז״ל מ׳ מינים שבלבב שהאח
הוא האתרוג יש בו טעם וריח והלולב הוא תמר יש בו טעם
ולא ריח ועבות ריח ולא טעם והערבה לא טעם ולא ריח כך
ביאר׳ יש מי שיש לו תורה ומצות ומי שיש בו תור׳ ולא מצו׳ ומי
שיש לו מעשי׳ טובים ולא תור׳ ומי שאין בו לא זה ולא זה אמר
הכ״ה יצטרפו אלו עם אלו כלומר ויגיעו שו׳ על ש׳ וכן אחשוב
בענין הכתו׳ הזה כי הנה מזרע נח היה חם בלתי בשר ויוכי׳
קוכו שרש ערות תכיו יש לומרי׳ הרקו׳ לא הרבו הרבעוגם כי
בשאר הוא שם עדין לא חטא עכז לא היתה הכנתו טוב ויפת
היה כינוני ושם היה שלם על כן מה עשה לאמען הנין עליהם
עשאם לעודה א׳ וכלם יחד כאומ׳ ג׳ בנים שלם לא כן לחה
הארעו המפין לך הוא שיהם ויחזר אחריה כאשר עשה שמש
לא בהגין זה על זה בהעשותם לעודה וכלנו א׳ ועבז להודות
לר העדר ההטוא׳ הטיל את בין כל א׳ לחבירו כדרך מאמר
ז״ל בקצ׳ מקומות את לאבקוקי אתא ומכלל ההתערבו׳ להגין
זה על זה היה הכתיב את חם הקטן בין השני הגדולי׳ ממנו
שהו׳ לבורו׳ כי אחיו הגיעו עליו ועל כן מזה ומזה הם מזכרי׳
והוא כתוכם נאחו מם ביהם כשו׳ נכלע בין הדבקים הנה כי
הוא לא שלם בעצם היה לינכל וזה נכא ש ענין מאמרם ז״ל
כ״כר ז״ל ר׳ יהודה ור׳ נחמ׳ ה ר׳ יהודה או׳ כדורותיו היה צדיק
הא שו היה כדורו של משה או כדורו של שמש לא היה צדיק
בסוק נוחין לעוברא הגיע נהור משל לא שהיה לו מרתף א׳
של יין פתח חביה אומצאה של חומץ שניה כן ג׳ ומצא תוסס
אמרין ליה תוקם הוא אמ׳ להון ואית הכא שו היה אמרי
ליה לא כך כדורותיו היה צדיק הא שו היה בדורו ואל תשבה אז

שו היה בדורו ואל תשבה אז

הבל בי הלא תשו

של שמש לא היה צדיק ו׳ כי נחמיה אמר ומה
היה צדיק הא שלו היה כדורו של משה או בדורו של
על לחת כמה וכמה משל לגלוחית של ג׳ ברבמון מוקשה
צמיד כתיב ומנה בין הקברות היה ריחה מדף ושו היה חוץ
לקברות על לחת כמה וכמה משל לבתלה שהיה בסוק של
זוכות ולא יצא עליה שם רע שו היה בסוקן של כברות על ה
כמה וכמה ומה לם כדורו תיו היה צדיק שו היה בדורו של
משה או בדורו של שמואל על לחת כמה וכמה עכ׳.

ולבא שו כותב נעיר רלטוב׳ בדברי ר׳ יהוד׳ בדורותיו היה
צדי׳ הא שו היה בדורו של משה וכו׳ כי הלא הפוך הוא ומה
אסבדו׳ רשעי׳ הא׳ צדי׳ מה גם עתה בהר צדיקים כ׳ כי הלא
כל עוד שאפשר לדרוש לטובה ומה גם על אים צדיק לא יאו׳
לדרוש לגנאי ודאי ומה זה היה להקי׳ קדוש כר׳ יהודה עה
ומי הכריחו להניח דרש ר׳ נחמי׳ הטובה ובחר בהפכה להקל
בכבוד צדיק תמי׳ ג׳ למה ייחד דורו של משה ודורו של שמש
מדורו׳ ולתס׳ ד׳ מה צורך ש המשל והענין מוכן כלתו׳ ה׳ לרבי
נחמיה כי בלי יאמ׳ משלו יוכן ענייניו ומה צורך ש המשל ולא
עוד שא שהלא ממשל שמי משלים הוא.

אמנם הנד הטוה שבסניהם הוא כי יפרשו הסמוק
כמאמרנו למעלה שכל צדקתו לא היה כסרון
קנינו רק שלילת עון אז על כי הדרך הזה הלחרון שאמרו
את השקי׳ התהלך נח שלא שם פני להיישיר את הזולת לעשו׳
נפשות רבות אז להשיבם מדרכ׳ הרעה כי כל נדקו לא היה
רק ממנו לה׳ בלבד וזהו אומרו אלו היה בדורו של משה או בדורו של
שמוש כי הוא כי שתים הנה מיני היישרת הרבים אז שיבאו
העם אים ממקומו ש המדרך וידרוש להם ויורם דרך ה׳ אז
ילך הוא שיה׳ כמוסכות כמקומות להיישיר׳ הנה הכוב הלא
היה במשה שהיה כל העם נגב עליו מבן׳ עד ערב להודיע
את חוקי השקי׳ ולא תורותיו והשני היה בשמוש שהיה סובב
בובב הולך בכל מקומו׳ שרש מעיר ש עיר לשיכנס ולהדריכ׳
על כן אמ׳ אלו היה כי לא עשה נח שום לא משה עכ״מ׳
והיה בדורו של משה שהי׳ מזכה את הרבי׳ ומדיעם דרך ה׳
לא היה צדיק ולמ׳ מאמ׳ אלו לא יבא מצלו׳ ומה גם בשמש
כי יחפון להדריכ׳ המ׳ מוכח׳ אלין לבם ואיך יעם כמשה בשו
יבאו׳ וכל העם נגב עליו׳ לזה או בדורו של שמוש לומר אם הם
לא יבאו׳ שו יבא הוא שיהם ויחזר אחריה׳ כאשר עשה שמוש
כי שו במשה רבינו אם היו מתעכבים מלבא שו גם הוא היה
עושה כשמוש יעיד שנית דעת ר׳ יהודה כי כל טובו של נח לא
היה רק העדר עונות וחטאים אך לא מציאו׳ קנייני׳ וזה אומ׳
במשלו מצלה תוכם שהוא לא יין ולא חומץ כי כל טובו אינו
רק שלילת היותו חומץ ושמא תאמ׳ מי הגיד לו׳ כי כן הוא עכ
המתיק דברו במשל שבעל המרתף מצלה תוסם ושאמרו
לו תוסם הוא ושהסיר׳ מית לן טב מינה ולא אמר שגם הם
אמרו כדברי בעל המרתף כי אמנם הוא רצה מאמר
הכתוב ונח מצא חן בעני׳ הקדוש ברוך הוא שיהיה אך לא
בעיני הזולת כמדת הדין לו מלאכים ממשלים והלא
קשה הדבר מי שהוא צדיק תמים אין לא ימצא חן גם בעיני
שאין לו ע מ׳ ועוש׳ מצה לא׳ כדאי הוא לינכל
כל העושה מצוה לא׳ מעיבין לו ומאריכין את

בהעדר עכירו׳ על כן נשא המשל השני משלו כתולה שהיו
ערוה בשוק של זונות כו׳ כי כאשר ים לבתולה ההיא להחויק
בה טובה שלא למדה ממעשה שכמותיה הרעות עם שכל
זה טוב יהיה שלילת עכירה כי לפי המקו׳ שקול זה כמצות
מעשות כן ים להחויק לו טובה על העדר מעשים רעים
בשעה מעשה טובים ולא אמר לאשה שהיתה ערוה רק
לבתולה כו׳ לרמוז שלא חטא ושב ורפא לו בתשובה רק
שמתחלתו היה צדיק והוא מה שכתבנו למעלה בלומ׳ים
צדיק תמים כי מעודו לים היה צדיק במאמר ז׳ל על פסוק
אשרי לים ירא את ה׳ שהוא מן הבחרות שמיותו לים ירא
את ה׳ כלל הדברים כי הנדר השוה שכתב כי בעת לא היה
שלם כי גם למזכה אותו הוא לילו היה כדורו של כו׳לך ערן
לא היה ושמא תאמ׳ אם כן ליפה איך הפסיק זה בעת קנף
גדול לינבל לזה ותשחת הארץ שהוא כי למה שלא היה זולתו
בעולם טוב ממנו ולא דומה לו כי הלא ותשחת הארץ שהוא
כלה ולימו חפץ הוא את כהשחתת עולם על כן השאירו והנה
לא היתה ההשחתה הזאת שהוא מזונות נכרת רק לפני
השלים אך בעיני הקמון לא דכר רעהית להתיחס להשחתת
הארץ אמנם המשל היה רע בעיני הכל כי ותמלא הארץ
חמס ומה גם למאמ׳ז׳ל שלא היה לים שלא היה נועץ חמס כי
בל אחד היה גוזל ונגזל וכלם נועצים על מה שנגזל מהם והם
עצמם הגזלני׳ם היתה הנעקה על עצמם הנה גם הגזול היה
גרמה לו הגזל דכר רע ונועץ על מה שגזלו ממנו ולא יביט
אל מה שגזל הוא ותדע למה ירא שלים לכדו את הארץ והנה
נשחתה כומה ולא רצו האנשים כי כן הוא עם היות הזונות
גם הוא רע ומר בעיני שלים ואד׳ הלא הוא על שכל כו הורגלו
בכך שנעש׳להם כדבר טבעי עד גדר כי השחית כל בשר
את דרכו על הארץ על כן לא היתה נשחתת הארץ רק לפני
השלים על כן ויאמר ה׳ לנח קץ כל בשר בא לפני וזה על כי
מלאה הארץ חמס ומה שלא נחתם על הזונות הוא מפניהם
והוא כי לא רצה הוא ית׳ לאתוים גור דינם רק על מה שנם
בעיניהם היה קשה וזא מפניהם מה שאין כן על הזונות כי
בפניה׳ לא כמו זר נחשב ועם כל זה דע איפה כי גם שאילך
על כי אין זולתך טוב ממך אל יעלה על רוחך ארגיע לך
שאשאיר לך מקום כארץ אשר אנוה מהמטי׳עליו מי המבול
ושם תנאל בהר גבוה וכיוצא כי אמציא מנוח לכף רגלך כי
דע איפה כי והנני משחיתם כו׳שלא יאשר מהארץ מקום
בלתי נשחת׳ והוא כי גם לאומ׳כי אז׳ לא נושמה ביום זעם הנה
כתב הרמ׳כן ז׳ל כי הן אמת שלא נשמ׳ך מאשר המטיר ה׳
חונה לה הנף על פני כולה ומת כל אשר בה רוח חיים אף
מהכל באופן כי דרך כלל בל הארץ נשחתה על כן עשה לך
תיבת עצי גופר אדה כנגד אדה את השלים ביבך לבינו היית
ולא יצאת לישע עמך להדריכם ולהייסרם גם עתה הנלתך
תהיה על ידי הנגר וזהו עשה לך כלומר בשבילך ומה גם
למאמרם ז׳ל שהיה כתבום בבית האסורין נועץ ואומר לפניו
ית׳ הוציאם ממצר נפשי כמדבר ועל כן אמר לו ואני הנני
מביא את המבול כו׳כל אשר בארץ יגוע כי הלא יקשה לי
אחר אומרו לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים אם כן ודאי
שכל אשר בארץ יגוע ועוד שהלא כל אשר בארץ ישחת או
ית אך לשון גזיעה לא ידק הן בצדיקי׳ך ילמר אל יעלה
על רוחך לומ׳כי אבקש מנוח לכף רגלך באחד המקומו׳ אשר
בארץ המה כי הלא דע לך כי גם שאני הנני מכו׳ את המבול
לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים מתחת השמים ולא את אים צדיק
כמוך

עכ׳ז דע שכל אשר בארץ גם אם צדיק יהיה
אותו תתי יחס לגייעה יגוע ולא ומלט כי לא תזכה
לרק ע׳ז נער הסגר כנגד מדתך שלא יצאת ממחיצתך
אמות וזה מאמרו ית׳ אחרי כן בא אתה וכל ביתך ש׳ התיבה
והענין מה שאושיבך בנער תיבה אתה ים כאסיר על בור
הלא הוא על כי אותך ראיתי צדיק לפני כלומ׳ ממך לפני ולא
ממך אל הבריות לזכותם על כן תבנר גם אתה כמדובר ועל
כן נוהו יכסנה בכופר ותהיה מעני גופר כמפורש בדרך
הקודש

ומכל החי מכל בשר כו׳ רמוז לשית לב בכתובים כי
הנה אומ׳ אתך בסוף הפסק הקודם וכן בפסק ז
זה הוא מיותר ועוד איך אומ׳ עתה תבי׳ אל התיב׳ ואחר אומ׳
יבאו אליך ואחר אומ׳ תקח לך:

אמנם הנה כתבנו למעלה כי נח על פי מדת הדין
לא היה כי׳ל וזה שאמ׳ לו שלים שהוא מדת הדין
קץ כל בשר בא לפני שהוא לגמרי כי גם אתה לא תשאר כי
איך כדאי אך עשה לך כו׳ שתטער עם לכפרת עון ועם כל
זה נריך לנרף מדת הרחמים כי ואני שהוא בנירוף רחמים
בעניין זה׳ הוא ובית דינו על ידי כן והקימותי את בריתי אתך
ומאמ׳ תתמר מה צורך לזה והלא אדם בזכות בהמה תושיע
והנה בתיבה כל מין חיה ועוף ובהמ׳ לזה את בריתי אתך
לזה אתך אשר לא כן הוא מיותר ולא יאמ׳ כי
זה כבוד מלי אתך כלומ׳ להחיותם אתך ולא אמר לחיות
וכן ומכל החי כו׳אמ׳ להחיות אתך ולא אמר לחיות
אמר כי אתה מקיה את כלם כי אם אתה לא היית צדיק
לא העולם בטל ולא ימלט העולם בזכות בהמה כי לא נאמ׳
זה רק על אדם או מקום פרטי אבל בשבל העולם חייב אין
זכות בהמו׳ מכפיק לקיים כל העולם בזכו׳ בהמה ובזה אפש
כי זה כיון כאומ׳ תביא כי זכותו תכיאמו ותעשמו אך המה
מאליהן יבאו לו כאומרו בסמוך יבאו אליך להחיות:

אז יאמר הנה גם על פי צירוף מדת רחמים צריך
הנטער כי תטרח ותכיאם שיך אל התיבה לשתזכה להחיו
אתך שתהיה אותם והוא עד מאמרם ז׳ל בגמרא שע׳ מעשה
שרחם רבי על ולדי העכברים שהיתה הספחה מכבדת
במכבדת נשתלקו ייקרוני כי ורחמיו על כל מעשיו כתוב זה
יכוין כאומרו להחיות ולא אמר לחיות לומר זולת צירוף מדת
רחמי׳ גם אתה תרחם ורחמיך והוא כי שני׳ כו׳ תטרח ותביא
להחיות הם את הזולת על כן יהיו אתך ע׳ מה שתרחמם
ויהיו אתך על ידך ממש ולא ע׳ שלים יהחיוך זולת אתך ויהו
שחוהאמ׳ יבאו אליך להחיו׳ שהוא להחיו׳ אותך על כן נוה לו
לזרות רחמיו על הבעלי חיים שיביאם אתו אל התיבה ומה
שאומר יבאו אליך הוא כי מאתו ית׳ יבאו אליו טרם יבנס
בתיבה ואחר׳ טרח ויביאם פנימה ופירש הכתו׳ למה יביאם
תחלה הוא ית׳ אליו ואחר׳ הוא יביאם אל התיבה ולא יעשה
הוא את הכל לזה מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה כו׳
יבאו אליך להחיות לומר כדי שיהיה כל מין למינו ברוך יבאו
אליך הוא הידוע מז׳ל שלא נכנסו בתיב׳ רק אשר דבקו
במינן ולא נזקקו לשאינן מינן וזה אמ׳ מן העוף למינהו כו׳ וזה
לא יבחין נח על כן להיות למינהו יבאו אליך מאתו ית׳ אך
אחר׳ תביא אתה כאמור:

ואתה קח לך כו׳הנה אומ׳ לך וגם לא אשר יאכל הוא
מיותר אך יאמ׳ קח לך כלומ׳ לך למאכלך הוא
מאכל אדם ואשר יאכל׳ גם לאשר בעלי חיי׳ הנה בדרך טבע

כל מיני מאכל מתעכם ביה אדם בגזר חוק לאות
שבתוך המים החמים ואין חוזר שולט כי לא פחח נח
התיבה עד אחר ימי׳ רבים לזה ואקבצת אליך ובזכות מה שאמ
ואכל לבעלי חיים שאקבצת אליך שאתה משתדל עליה׳ תזכה
גם אתה שיתקיים זה וזה שאם שיהיה לך ולהם לאבלה שגם
מאכלך יתקיים:

ויעש נח כו׳אומרו כן עשה הוא מיותר אך הוא כי
כ׳ עניני׳ נוה׳ מ׳ שעשה התיבה כ׳ שיביא מכל
בשר והמאכל אמר כי עשה הדבר בשני פעמים וזהו ויעש
נח ככל אשר צוה אותו אלים שהוא הענין הא׳ הוא כי עשה
התיבה ככל אשר צוה אותו שלקי׳ ככל הדריה ותקונים ומאכ
מענין מה שיתן אל תוכה כן עשה:

אן יאמר בשום לב אל הערות הדאויות להעיר בכל
המשך הכתוכי׳ האלה והוא כי מתחלה אמר מכל
החי מכל בשר שנים מכל כו׳ שמורה כי הטמא והטהו׳ שנים
מכל יבאו לו ואחרי כן הוא אומר מן הבהמה הטהורה תקח
לך שבע ז׳ ומאשר לא טהורה שנים ועוד אחר אומרו ויעש
נח ככל אשר צוה אותו שלקים כן עשה שמורה שעשה ענין
הבאת הבעלי חיים חוזר הוא ית׳ לאמותו ע׳ לבאתן כאומרו
מכל הבהמה וכו׳ וגם ראוי לשית לב אל אומרו ככל בלשון
הדמיון וגם אל בכל אומ׳ כן עשה ועוד אמרו גם משון השמי
וכו׳ לחיות זרע על פני כל הארץ כי הנה בבהמה כאומרו
שבעה שבעה לא אמר לחיות זרע והוא כי לחיות זרע שנים
יפקיק אך היו שבעה על הקרבנו׳ אם כן אחר שגם מהשפו׳
הקריב למה אמר בהם לחיות זרע ואם אומרו לחיות זרע
חוזר אל הבהמה והעוף תבאל הקושיא כי לא על כן הוא׳
ועוד אומרו כי לימים עוד שבעה וכו׳ בי הלא פסוק זה היה
ראוי לימאר תחלה ויאמר ה׳ לנוח הנה לימים עוד שבעה
אנכי ממטיר לכן תבא אז אל התיבה ולא בא אל התיבה
שנרא׳ עתה על מה שלימים עוד שבעה אנכי ממטיר וכו׳
ועל כי דרכנו בשום לב אל מספר השבעה והארבעים יום
וגם אל אומרו ומחיתי וכו׳ כי הלא כבר נאמר למעלה והנני
משחיתם וכו׳ ואני הנני מביא את המבול וכו׳ ועוד אומ׳ ויעש
נח ככל וכו׳ כי הלא פסוק זה נאמ׳ למעלה וגם פה למה נאמ׳
בכ׳ף הדמיון ועוד אומ׳ ונח בן שש מאו׳ שנה בו׳ למה הודיענו
מספר ימיו בבא המבול ועוד אומרו מן הבהמה הטהורה
אשר אינה טהורה וכו׳ שנים שנים בא׳ וכו׳ כי הלא זה סותר
כל האמור למעלה שאומרה שגם הטהור היו שנים שני׳ והנה
הקודש הוא מוכרח שאם לא כן ממה הקרוב נח ועוד אומרו
כאשר צ׳ה וכו׳ הוא מיותר ועוד חזר ואמר ויהי לשבע׳ ימי׳
וכו׳ בשנת שש מאות וכו׳ והרי נאמר למעלה וכן מה היה
שבפעם הראשו׳ לא נאמ׳ ויהי לשבעת הימים וכו׳ וכן אומרו
אחר׳ ויבאו אל נח אל התיבה שנים שנים וכו׳ למה נאמ׳ פעם
שנית יעוד שאינם ואמר והבאי׳ זכר ונקבה בא׳ וכו׳ ואלשתן
הפך הקודש כי אם נאמר מהטהורים שבעה ואחרי כן הוא
אומ׳ שנים שנים וכו׳ ועוד שבכל מקום שאומר שנים שנים
אומר יבאו וכאומרו שבעה אומר תקח ועוד למה חוזר ואומ׳
כאשר צוה אותו וכו׳:

אמנם הנה כתבנו כי אם אלקים הוא מדת הדין לא
מצא נח חן בעיניו וכן אמר לו אלים כפירוש
לא לפני שהוא לפני בחינתו הוא מדת הדין
אתה לא תחיה לך ואת אעשה לך והיה כי ואני
[illegible] עם מדת רחמים ובזה הקמותי אתבריתי
אתך

[illegible]כו׳ וגם זאת תעשה שתרחם על הבעלי חיים וירחמו
[illegible]יך כי מכל המי תביא וכו׳ לך זה לא יכו רק להחיות לחך
והוא כי הנה הוא יתברך רחמיו מגרם תבא הרעה יחסוב
מחשבות בכלתי ידחו עוד פעם שנית, והוא כי הנה כאשר
על היות הדורות ההם מכשיקין וכאין נתחייבו להבי׳ עליה
את מי המבול וגם אחרי שוב העולם לא יתנו הלא יתעתדו
אם עוד יוסיפו הנה להוסיף עוד לקלל את האדמה ואין
תקנה רק לישבע אל עולם מלהביא מי נח עוד על הארץ
והנה לא היה מקום למצ׳ן לזה רק על ידי קרבן ריח ניחוחי
כאשר היה כי וירח ה׳ את ריח הניחוח ויאמר ה׳ וכו׳ לא
אוסיף לקלל עוד וכו׳ והנה להקריב קרבן היה צריך יהיו
מן הבהמה הטהורה ועוף הטהור יותר משני׳ שני׳ להקריב
ולהשליר לחיות זרע והנה אין ערך לגודל רחמיו יתברך
לאמר מעתה מעת הדורנו תקח לך שבעה שבעה להקריב
ריח ניחוח לפני לפיים כי לבלתי הביא עוד מבול על כן אין
מקום לזה רק על פי מדת רחמי אך לא על פי מדת הדין על
כן כדבר בחינת מדת הדין עם נח כאומר ויאמר שקים אל
נח וכו׳ אמ׳ לו עשה לך תיבת וכו׳ ואלדרף מדת רחמי׳ וכו׳ ומכל
החיי וכו׳ אך שנים שנים מכל גם מהטהורים כי אינו חוסם
רק להחיו׳ אתך ועל זה שנים לקיים המינ׳ די לך לחוס לבלתי
שוב להביא מבול שעל כן תכין מעתה רבוי בטהורים לריח
ניחוח לישבע על כך אינ׳ חוסם ואומרת התורה הנה מהשני
דברים אחד להביא בעלי חיים כ׳ להביא מכל מאכל על
הא׳ אמר ויעש נח ככל כ׳ כף הדמיון כי שינה בו אך השמית
שהוא מהמאכל כן עשה בלי שני ואמר מלת כל על שנכלל
בו גם מעשה התיבה ושמא תאמר ומה היה השינוי ואמה
שינה לזה כי ויאמר ה׳ היא מדת רחמים לנח הנה להצילך
בלי נער תיבה אי לאשר לך כי צדיק אתה לכך לכן כא
אתה וכו׳ אל התיב׳ והטעם כי אומ׳ראיתי צדיק הוא בלבד
לפני המדת רחמים וצריך למרק עצמך וזה בדור הזה כי
אין נדקתך רק לערך הדור הזה אך מה שעוד אראם הוא
כי גם שעל פי הדין לא היה ראוי להקדים אחרוכה לבלתי
הביא עוד מבול הלא זאת אתך מן הבהמה הטהורה תקח
לך שבע שבעה וכו׳ ומן העוף הטהור שבעה וכו׳ ולמה אני
עושה כך כי לא בלבד אני מכוין כאשר הוא שם לקיום המין
להחיות אתך כי אם דרך כלל להחיו׳ זרע על פני כל הארץ
שהוא להקריב קרבנות כאופן ימשך קיום זרע כמה שאינו
אתך כי אם כולל על פני כל הארץ שהוא שעל ידי ריח
הניחוח ישבע לבל יוסיף להכות את כל חי כאשר עשה
וזהו שלא אמר להחיות אתך כי אם לחיות זרע על פני כל
הארץ וכזה יתכן היות מוכר בכתוב רמז הקרבנות וכיון שהו׳
מוסכם כי לכך כיון הוא יתברך בהקרבנות בטהורי׳ כמודע ואמר
תקח לומר כי אשר הם לקיום המין שהם עד שני׳ יבאו אך
אשר אני מוסיף להקריב מהם למצ׳ן תרוח ותקח
בעצמך והנה ונה הוא יתברך לגנותו לזכותו כאומר לו כא
אתה וכל כיתך מעתה אל התיבה על כי לימים עוד שבעה
אנכי ממטיר וכו׳ כי יאמין כי כן יהיה ויכנס קדם מלאת
הימים שבעה טרם ירחה גשם על הארץ שלא יהיה מקטני
אמנה כאשר היה שלא כא עד שהיו מים עד ברכיו ועל פי
דרכו רמז כי להיותו ממהה קצת מהארץ עד מקום שיהיה
המחרים׳ היתה מגעת לכן על שברחה בשבעה ימים על כן
לימים עוד שבעה לחוס על עולמו אולי יסוכו בתשובה עד
דזל שאמרו שהתאבל על עולמו שבעה ימי׳ ועל חיותו ממח׳

[illegible] האדם שמגר בארבעים יום על כן אנכי מ[illegible]
יום וכו׳ כדי ומחיתי וכו׳ ואמ׳ ויעש נח ככל אשר צוה ה׳ כ׳ כף
הדמיון והוא כי אמר הנה להבחין אשר לא בזקקו לשלו׳ ון
לקנן אמר לי שקים כי שנים שנים יבאו לי משיהן לך לא ז׳
מן הטהורים והנה הבעל הר חמים אמר שלקח בעצמי מן
הטהורים שבעה אם שקח בידי שבעה ושנים מהטמאים
איך אכחין באותן שלא נזקקו ואם אמתין שיבאו אליהן לא
יבא יותר משנים מכל קוג על כן מה עשה לקח בידו חמשה
חמשה מן הטהורים והניח שנים מכל מין שיבאו אליהן
כאשר צוה אותו אלקים נמצא עושה ככל אשר צוה ה׳ כ׳ כף
הדמיון ולא כשלמות שלא לקח שבעה אלא חמשה וזהו ויעש
נח ככל אשר צוה ה׳ ועל כן בין מטהורים בין מהטמאים
באו אל שנים שנים וזהו מן הבהמה טהורה ומן
ובו׳ שנים שנים באו אל נח אל התיבה וזה היה בלא כ׳ כף
הדמיון כי אם כאשר צוה אלקים את נח שאחר שלקח עמו
חמשה חמשה מהטהורים באו שניו אליהן שנים שנים מכל
קוג והנה כפר׳ תורה כי לא עמד בנסיון להאמין ולבא אל
התיבה טרם מלאת השבעה ימים כי אם אדרבה מה שיבא
נח וכו׳ היה מפני מי המבול והוא מאמר זל נח מקטני
אמנה היה שלא נכנס עד שבאו המים עד ברכיו שנאמר
מפני מי המבול והוא נודק לפי דרכנו הקדים ואמר ונח ב
שם מאות שנה כי להכניל לאמתו שלא עשה בנסיון
היותיכן שם מאות שנה שעבר לא כא שלא מפני מי ה
כמדובר ושמא תאמר מה שלא נכנס בתיבה מיד הוא
ה׳ אמר אליו שנים שנים יבאו אליך ולא באו על כן נתעכב
לזה הנה זה לא היה כי בבחינה זו היו לאחדים המה וכל החי׳
וכו׳ כי לא נשתמש מהשלמתו בלמונה לבא טרם בא הגשם
כי אם מפני מי המבול כי אז גם הבעיל חיי׳ כורחי מהה יוק
והביאם זכר ונקבה וכו׳ הורה מה שכתבנו כי חמשה
חמשה מן הטהורים לקח בידו ושנים שנים
ובאו אליהן זה הבאים מכלל שהיו אחרים מוכאים וענין
הכתוב כי האלקים צוה לו שהוא יביא השני שנים ש׳ התיב׳
אחר שיבאו לו והכתוב הקודם לזה מעיד שלא באו אל נח
ונח הכיאם אל התבה כי אם שבא אל נח וגם אל התיבה
באומרו ויבאו אל נח ש׳ התיבה כו׳ הלא ירחה כאשר מעבר
על צוויו והיה אפשר לתרץ כי באו ושלא להטריחו מיד עשה
ית׳ שיבאו אליהן אל התיבה ועל כן לא יאמר זה הבאים
זכר ונקבה באו כאשר צוה אותו ש׳ם שבאו כמו שצוה לו שהו׳
שבאו אליו שיבאים אל התיבה כמצותו אלא שלא הביאם ואז
באו הם אל התיבה ואל תתמה איך לא נענש על כך כי הוא
כי ויסגור ה׳ בעדו ממדת הדין כן יכגע בו על עברו מצותו
ויהי המבו׳ כו׳ ראוי לשית לב מה ענין ג׳ הדרגו׳ שה וירבו המי׳
ותר׳ מעל הא׳ ואח׳ ויגברו וירבו מאד מאד ותל׳ התיב׳ ואח׳
גברו מאד מאד ויכסו כל ההרי׳ מה עני׳ הדרגו׳ שו ולמה לא
היו כלחת כיון שגם הראשונה היתה לחר לרבעי׳ ומ׳ הגשם
ומה היה ההתגברות שבלי תוכפת גשם היו עולים וגם למה
חוזר ואומר בסיום שלחריו ויכסו ההרים ועוד אומר חמש
עשרה אמה מלמעלה והיה לו לומר למעלה ועוד למה
בתחלה

[illegible] אמר ההרים הגבוהים ואח׳כ אומר ההרי׳ ולא אמר
הגבוהים׳ ועוד אומ׳ שלשה חלקי מיתות הנאמרים זו אחר
זו תחלה אומ׳ ויגוע כל בשר כו׳ ואח׳כ אומ׳ לשון מיתה כל אשר
בחרבת רוח כו׳ מתו ואח׳כ לשון מיחוי וימח את כל היקום כו׳
והכל ענין אחד ועוד כי בנויעה אומר בארץ ובמיתה אומר
הרבה ובמיחוי אומ׳ אדמה׳ אמנם היו ג׳ הדרגות אח׳ שרבו
המים על הארץ בטבע רבוי גשם ארבעים יום עד שותרם
התיבה מעל הארץ ועדין לא היתה מהלכת ממקום למקום
ואח׳כ שלא בטבע גברו מאד על הארי׳ עד שלא בלבד רמתה
התיבה מעל הארץ כי אם גם היתה מתהלכת על פני המי׳
ואח׳כ גברו מאד מאד עד שיכסו כל ההרים הגבוהי׳ אשר
תחת כל השמים שיכלול כל הרי׳ ארץ ישראל שגבוה מכל
הארצות כי נתפשטו עליהם המים כשגברו ועלו גם לאומר
שלא גושמה אשם לא כן איך מתו כל אשר בו רוח חיים שבה
ונמחה כל היקום שהם הנכסים כאשר יתבאר בסמוך ואח׳
שני מיני תגבורת הנו שהיו שלא בטבע מהארבעים יום
והלאה זל עליו חוכת ביאור שני דברים איך יתכן שאחר
ארבעים יום שפסקו הגשמים לא היה רק שיעור שהרומה
התיבה מעל הארץ ואח׳כ גברו בלי תוספת גשם עד שוכסו
כל ההרים הגבוהים כי הנה בדרך טבע יותר היה ראוי
ברבוי המים ושפסו בביכות כדוריות הארץ ש המי׳ שמתחת
[illegible] מהיתה עולים עד בסות כל ההרים הגבוהים חמש
[illegible] אמה ועוד שנית למה הוגרכו כ׳ התגבורות השו׳ אחר
שכבר שהרומה מעל הארץ היה כדי להמית כי ברותתיו
[illegible] והנה על הדבר הראשון היה אפשר לומר כי מה שכסו
ההרים לא היה רק נפין מעט על פניהם לזה אמר חמש
עשרה אמה ואל תתמה כי היה מלמעלה כלומר מכח עליון
אמנם גבורות הדין הוא מה שגברו המים ויכסו ההרים ולא
בטבע שלמטה וכזה יוכן אוירו לפלש ויטבו המים מעל
הארץ הלוך ושוב כי הנה אין לשון שיבה נדקת אלא בשב
למקום שהיה ולא עוד אלא שאומר הלוך ושוב ולא ינדקו היו
הולכים ומשים אך הוא כי טבע כל דבר להיות תאב אל
יסודו לשוב ועל כן המים היו שבים אל התהום אשר מתחת
לארץ כי בדוריית היא והיו נשפכין שכיבותיה אל התהום
אשר בו מהם וזהו ויטבו המים מעל הארץ אלא שהוא׳ת
היה מחוירן כאופן היו הלוך ושוב הלוך למעלה על הארץ
ושוב אל יסודן ועל כן ויחסרו מקצה חמשים ומאת יום ולא
מקידם ועל דרך זה מרזל על הנשמה שבאדם שבכל שעה
היא עולה ויורדת ומכקשת לצאת אלא וכו׳ שהוא כמפורש
אצלנו׳ בי תתאב אל מקורה ועל הדבר השני אמר ויגוע כל
בשר כו׳ כל אשר כו׳ לומ׳ מה שהיה התגבור׳ הראשון שגברו
על מה שתרם התיבה הוא כי השיעור הזה לא היה מספיק
לשיגועו מהבל גם של ארץ ישראל שלא גושמה והוא כי בלשון
המקרא מ׳ נקראת ארץ כתם כמו שאזל על בסיוק המתן מטר
על פני הארץ וכפסו׳ עד לא עשה ארץ וחוכות וחרבה הוא
תואר כולל כל הארץ זולת הים וכבא אל הענין על התגבורת
אמר שהיה שעל כן ויגוע כל בשר הרומש על הארץ היא מ׳
שגועו מהבל וחלק לה הוא ית׳ כבוד שהחיל בבעלי חיים
ואח׳כ וכל האד׳ ואמר ש תחשוב שמה שהוגרך התגבורת הא׳
ה מפני שבמה שרבו המים עד שותרם התיבה לא היה כדי
להמית כי לא כן הוא כי כאשר ג עוכל אשר בארץ ישראל
בכבר כל אשר בו רוח חיים מבל אשר בארבה מתו שהוא בכל
הלזמה שהוגרך התגבור׳ הב׳ עד שיכסו כל הרי׳ הגבוהים

אשר תחת כל השמים שצמו על כל הרי ישראל גם הם
כדי שעל כן ויחס את כל היקום כי שאמר רז׳ל שהם הנכ
כי גם שההבל הקפיק שגושו כל אשר כאל׳ הוגרך אח׳כ לעלות
ולגוף המים עצמם כדי למחות כל מאי דמתקרי יקום עם כל
הכריו׳ וגם הבית׳ במי חמין׳

ויזכור ט״ו כו׳ אמ׳ כי גם מדת הדין זכרו לטוב׳ ולא עוד
אלא שעל ידי ששים הוא מדת הדין כעבור רוח
הוא רוח שקים על הארץ שהיה ראוי להרשים הארץ ואדבר
על ידי כן ויסוכו המים׳

וישלח את העורב וכו׳ מהראוי היה יאמר בעורב
לראות הקלו המים כאומרו ביונה ועוד אומרו
מאתו שהוא מיותר ועוד במה יודע אם קלו המים אולי גם כי
יקלו המים תשוב אל מקום אוכל לנפשה ולא תשחר חונה
כי כל אוכל נמחה וכו׳ באומר ולא מצאה היונה מנוח כו׳ כי
מים על פני כל הארץ מי הגיד לנח כי על פני כל
הארץ היה הדבר ולא על חברון מאכל ועוד דין למ׳ שבעב׳
השני׳ עלה זית הביאה מגע׳כין לאומר שמא׳ היה בראשונה
לא הלכה שם וגם איך ידע שקלו המים במה שהביאה מגע
או מא׳ לאומר שלא גושמה במבול כי הלא אין משם ראיה
אל כל הארץ שאומר וידע נח כי קלו המים׳ והנה אזל כי
חם וכלב ועורב שמשו כתיב׳ ויתכן כי חרה לו לנח על הדבר
כי הוזהר ממנו ית׳ על זה אל האד׳ ועל כל מין ועל כן בהכלה
הגשם לגמרי רצה להפרים את העוב׳ כ׳ לשלחו מן התיבה
שיבא לו על התיבה כדרכו לנוח על העצם מה שלא היה
לעשות כן לחם ולכלב כי חוץ לתיב׳ יומותו ויצא אך לא לגמרי
רק יצא ושב על בת זוגו כמשל׳ כי מקצת היה׳ או יאמר שכן
עשה שעד יבשת המים ויצאו מקתיבה היה יוצא להיות על
התיבה ושוב לעתו׳ אוכלו אמנם אחרי כן וישלח את היונה
מאתו לראות כי׳ הוא כי אינה כעורב שאזל שלא הלך כי ירא
שלא יקחו בתז׳ ונו׳ ובזה אפשר כי היונה הבלתי ממירה בת
זוגה כמודע מרז׳ל בטח בה לב בעלה וגם לא תתעכב כי הלא
שנאה נכפ׳ מלאכול ע׳ נח כי הנה עלה זית טרף בפיה שאמ׳
יהיו מזונותי מרורין כזית כיד הבה ולא מתוקיסבידי ב׳ וזה
יתכן כיון כאו׳ מאתו כי ידע נח שלא היה חכן היונה להיות
אתו ושלם ימצא מנוח חונה לא תשוב עוד ולא מאתו כלומר
כי בהיות ההליכה מאתו שהיה כ׳ היה הנסיון והענין כי
גם שלא תמצא רק בנחיק בג׳ע אז באל׳ ולא תוכל
לימנע מלשוב בהחלט לנחות תדע אם קלו המים והוא כי
הנה לפרוח עד גן עדן או ארץ ישראל מהרי׳ ארדע אי אפשר
לה אם לא תנוח כף רגלה בדרך פעם או פעמים שלא על כן
אם תלך ותביא משם אין בפק כי קלו המים כי על כן מצאה
מנוח על העצים ואם לא תביא שם דבר הוא ראיה כי לא
מצאה מנוח לכף רגלה לנוח בנתים ולא קלו המים ולא מנוח
לכף רגלה שהוא על המנוחה בנתים אך כאשר בפעם השני׳
הביאה ידע כי קלו ומצאה לה מנוח לנוח בנתים אך לא
בשארה לגמרי כי לא תשאר בגן עדן וגם לא באל׳ כי גם שלא
גושמה שלא נתקיימו לא אשר בו רוח חיים ולא כל בר ולחם
ומזון ודשא מארץ כי אם עלה זית כי רענן הוא תמיד בקיץ
ובחורף ולא יעצרנו הגשם מהיותו באזר ואין עליהו טוב
לומ׳ כל יומים כי מר הוא ולראיה איך כל יפשה וכל חסן לבלי
היות אוכלת ע׳ נח בתיבה אמר ותשב כו׳ וישלח ידו ויקחה
ויבא אותה אליו כו׳ כי היה קשה עליה לשוב אליו אם לא שבידו
הבמיסה עוד ד׳ אי לדקדק בפעם הראשון׳ אומ׳ מאתו ובשני

מן

תוכחה וכשליחי לא יוכלו אתם לך מתחלה אלא ידיעה
טובו של עולם שאין לתוכחה לא תמהר לעיף ולהתפרד
לא שהוא לא ידוע אין לתוכחה ושלח מאתו וכידו ממש וכפעם
הראשית שפקחה עיניה ממש כבר הוצאה עד שפת חלון
התוכחה ומהתוכחה פרחה ותלך ואחרי שנמה כי יש מין מזון
באין ותקות נמח כאדמה גם מתוך התוכחה כשפלאה
הלכה

ודרך רמז התוכ׳ רמז של העולם הדקיע על המי׳ כתוכח
הה׳ הערב משל של כפשוט החטאים הטמאים
במעשי רע׳ מאד שמתגלגלי יצא ושב עד יכשת מי לחלוחית
טובה מעל ארץ חומרם וגם פש כלה ונשמתם נשרפת כדעת
פיטאגורס אך לא כן היונה היא נפש טהורה שעם שטובה
היא לא מצלה מנוחה לכף רגלה לישאר בגלא כי יחבר
ממנה מנוח לה על קנת אמותיה לו ויבא אותם אליו אל
התיבה היא הע לא הוה בגלגול ויחל ז׳ ימים הם ימי שנות
האדם ע׳ שנה ומו בפעם השנית בצאתה והנה עלה זית טרף
בפיה׳ כי רצתה יהיו מזונותיה מרורים כזית כידי הקדוש
ברוך הוא ממת קים כידי בשר ודם שמאלם בבנע מעשקות
ויחפק כמה שיתן לו מן השמים לו וידע נח הוא הבה כי
קלו הם השטפים הם העכות מעל הארץ הוא האדם לכן
ויחל עוד שבעת ימים הם שבעים שנה פעם אליות בגלגול
ולונגה הרה ולא יספה שוב אל העולם הזה עוד׳

ודבר כי לא מן תיבה כו׳ אומרו לאמר בלתי נודק
כי אינו לאמר לזולת ועוד אמ׳ לא ולא אמ׳ לאו
ועוד אומר כל החיה אשר אתך מי לא ידע שאתו היו וכן אמ׳
הה לא אתך היא אלא מיותרת

אמנם ילמד ידבר שים אל נח לאמר שנהפך לו מרלת
דבר שהיא ק׳ שי׳ בחינת שלש שהוא דין לרחמי׳
לאמר לו לא מן התיבה ולא עד אלא שאחר שקבל הייס דין
לא חדש הוא עיקר הוצאה ולא אתה ובניך אשר לא
הטאו כלל כי מדרכה הם יצאים כזכותו ולא אתך גם על ידי
כאתם אתי ובני באדם פרו ורבו כי ובכתיב הוא הוצא וקרי
הוצא כאצא שכן כתי׳ לקרי׳ אותיות של שם הגדול אשר
לרמוז כי הה׳ בעל הרחמים אתי שעל כן יסרנו כו׳

ויצא נח הנה כאמ׳ לו אתה ואשתך כי ולכן הולך
ויצא נח ואשתו ובניו כי ומה גם לרגל שהלשון
מדוייק שאמר אתה ואשתך הוא להתיר להם תשמיש שנאסר
להם בתיבה ואיך יאחר ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו שהוא
אנשי לבד נשים לבד אך לזה נשים לבד שלא גם הכתו כי כאומרו
נא אמן התיבה יש אתנה כמלת התיבה ובפסו׳ ויצא ים אתנה
כמלת נח׳ אמנם שיער הכתו׳ נא מן התיבה ואחר היציאה
תהיה אתה ואשתך כי יותר לכם תשמיש נמצא כי אמר אתה
ואשתך הוא על אחר היותם בחוץ אך לא בעת היציאה לא
הצא יחד כמו כם גם אז יורה הפרישה וזהו ויצא נח ולו
ובניו כו׳ ועל כן אתנה נח שהוא קמוך אל ויצא על עת
היציאה ולא על אמה שאחר כי ירבו על עת יציאה עצמה
ויצאו אנשי לבד ונשי לבד כל ירמה שהיו רדופים להתחבר
כל אחד עם אשתו בין אתם:

כל החיה כו׳ הנה אמרו למשפחותיהם יקשה כי בכ׳
וכ׳ זכר ונקבה לא ידרש יקראו משפחה ויתכן כיון
מאמר אל והוא אומר כי מהיכן ידע נח עניין הקרבה שהכן
מצוה את שבעה שבעה מן הטהורים ויתכן נח מזבח ויתכן
כי זה עניין קרבנות הבל כי ראה בבעלי חיים מאכלותיה

אשר הם שבעה שבעה שהם לך מכל מין וכדים
אל את לבו כי להקריבה היו וזהו לאל אל למשפחותיהם לנמ
כי בשכל משפחותיהם שהם בעלי שבעה וגות היה מו
שיכן נח מזבח׳

ורת ה׳ כו׳ ראוי לשית לב לפי הפשט מה הוא אמירה
אל לבו וגם אל כפל ענין כמלות שונות וידוע מ׳
אל שהוא לאו אל שבועה ועדין צריך טעם אל שיני הלשון
והנה לזה נשית לב גם אל ענין אומ׳ למעלה ויבחש ה׳ כי עשה
את האדם כארץ ויתעצב אל לבו ויתכן כי המשלה תורה
הדבר של מלך חבד כשר ודם שבהשתמו לבו ומחשבתו מעשו
חבר על חטאת המקבלים כי למה שלבו חבן חבר קשה
על מה שנשתנה לבו מלהטיב כן היה יתברך כל חפצו להטיב
ובאשר רבתה רעת האדם ויבחש כי עשה את האדם כי
נשתנית מחשבת מלהטיב לפי מעשיהם כתעצב כשגיל לבו
שהוא כנוי על מחשבתו שנשתנית לבלתי הטיב ועתה כאשר
קבל ר׳ מ׳ חוח ונתכיב כוכות הקרבן ותהי עתה מחשבתו
לבלתי הביא עוד מבול לו ויאמר לשון חבה אל לבו כי אמר
בלשון חבה בשכל לבו הוא מחשבתו שנשתנה ששמח ונמר
לומר על בא אל הפועל מה שהוא חבה תמיד שהוא להטיב
לא לאוסיף כו׳ והוא הבטה עם כבודו כשטו העניין כמשול על
פנו והנני משחיתם את הארץ משל למלך שכעס על בני והרג
את אומנתו עמו והיה הענין על אמרוב גענוגיים פעם שיבה
שעשתה לו כעס ב כן עלה כ בית והנאות שהיתה ה׳ ארץ
מוציאה להם כעט וכו׳ ב׳ שרחד לאו כעים שנה היו זורעים
ועל זה דברים רבים על כן נתקי׳ ה׳ האדמה עמם אמר עתה
לא אוסיף לקלל עוד את האדמה העבור האדם כי הלא יצר
לב האדם רע מנעוריו כמשול מסכנער ונתן אמו שהוא
מנוס יהבה מהאדמה ואמר לה תקולל גם היא בעבורו
והיא לא חטאה גם בשביל הבעלי חיים כי גם הם לא חטאו
והוא לא אוסיף להכות את כל חי גם שלא תקלל האדמה
ואמר כאשר עשיתי יכוין משול על פרעה שנתחכם להשליך
היאורה על כי נשבעה ה׳ לבלתי הביא מבול לעולם ואמ׳ הכ׳
חני לא אוסיף אך הם יבואו אל המבול וזה יאמר לא אוסיף
להכות אשר עשיתי לני רק שהם עם שיבאו של המים ועדיין
כאמר לא לאו שבועה עם שלא ענין בפני עצמו על אומרו
סגנון אחר שב פעמים לא אוסיף לא אוסיף ולא אמר לא
אכה את כל חי כו׳ ואחר שחם על קול עולם הפכל הם
גם על עולם הגלגל שלר׳ל שב אל האדם המבול לא שימשו
המולות ועל כן יאמר עתה עוד כו׳ ורע ויקניר כו׳ הם שהם
אוסר מתהשבה שיין דא מן דא על כי בוכו הגלגל לפי
ענין הבכות ותכן יום ולילה ע׳ גלגול הימים מעה על כל
ג גלי הבכבים ומולות לא ישבותו כאשר שבתו בשנת המבול
כמודע מר ז׳ל׳

כי יצר לב כו׳ אר׳ל שבעה שמות נקראו ליצר הרע
הלב קראו רע שנאמר כי יצר לב כו׳ משה קראו
ערל שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם דוד קראו טמא שנאמר
לב טהור ברא לי אמכל דאיכא טמא שלמה קראו שוגה לשם
רעב שנאיר כי ישגיה קראו מבול הרי אמר מבול יחזקאל
קראו לבן והסירותי את לב החבן ישל קראו נפש ואת הנפשי
מרחק מעליכם עכ׳ ענינו שהיצר הרע הרחה לאדם עד
מלבו עליו והוא כי טרם ידע הגער בחור בטוב ומאיס הרע
כי לא יבחין בין טוב לרע בין הטוב לבדר אחר מתחיל ללמוד
לעשות רע ובכל אשר יבנה ירחיב ויזיק ואין זה רק שמכין
אותו

אל הרחמים אלו ברעו והוא רע מנעוריו כשגר עוד
בעט ועדין לא נעשה עשה הטוב מתתי רוח ה׳ ליבר לפעמו כתוב
בו על הרותרי במשתלות ומכול ושתו למעדני למען מלכו
מה מיני עבירות על כן כאמרם ז׳ל כל מקום שלתה מוצ
בה לאכול עושה רושם ויסבו לאכול וימכרו את יוסף
אבי ויהי כי הקיבו כו׳ ועל זה קראנעד׳ל כי הבעו׳ל היה מ
אלו משה כך על כי כל תלונות דורו היו על מותרות בעניין
לא׳ כשר ואכזיחי׳ דגים וסמי׳ ובצלים ותתר עריות ובזה
עבקי מסכחות כו׳ על כן אמר ומלתם את ערלת לבבכם
אחר הכנת המותרות טמא ישמאנו בכל טומאו׳ ומה וגולו
לא כי הרבה יין עושה ועל כן דוד קראו טמא והנה עד
היה כאורח בא כמחל׳ פמי ישמ׳ בקולו כהלך בבית העשי
נעשה בעל הבית משתרר עליו בעל כרחו מראה פנים
הבוזו כי ידע כי לא יבוא כי יסתרר עליו בענין שבתמה
ברשעים נדמה להם כחוט הסערה ומעיו פמיו נגדו מגליח
נעשה בעל הבית על כן שלמה אשר בכל חכמתו לא שוה
כי קרי נעשה כבעל הבית עי הרבו׳ קוסי׳ והרבות נשים׳ וגם
הבריות שו׳ על אלו שנשיו הטו את לבבו קראו סוג׳ כמחטיאו
בעל ברחו ואינו יכול לו ואחר שהוא בעל הבית וכזה כעינו
להחטיא אותו בלבד כי אם גם ישתדל עד שהאיש ההוא
ישתדל את הזולת זוהו קראו מכשול להפיל את הזולת על כן
הקראו מכשול שבימיו היו מחטיאי אדם בדבר ושרש
ע׳ לבלל זה ערך היה אפשר לו ישמע לקול מוריו לשוב
אמנם אך אחר שהגיע לגדר המזכר עוד יוסיף כי יקשה
את לבו ויעשה כאבן קשה מלשמוע לקול מוריו ולמלמדו
ולמוכיח בשער על כן יחזקאל קראו אבן על כי בימיו הקשו
עורף לבלתי שמועאמרי מוסרו ואחר כך עוד יוסיף לקשה
מזה והוא שעשה מעשה זמרי ומבקש שכך כשנחם עשה עצמו
כמקבל מוסר ועושה טוב ובקרבו נפון רשעו על כן יחל קראו
נפש כמאמר ז׳ל למה נקרא נפוני שהוא נפון בלב.

ויברך כו׳ הלא כמו זר נחשב מה שאר׳ אמר למוד
לעדוף טרף אדם אוכל ואיה מורא מהאדם כי
הלא מורא לא יעלה על ראשו אך לזה נדקדק אומר ומלאו
את הארץ כי הלא אין הארץ מתמלאת מהן כי כמה מחלקי
אין כם יישוב אמנם לזה נשית לב גם כאמר באדם ואזה
פרו ורבו ומלאו כו׳ ורדו כו׳ האם כל הטובה היא רדות כב״ח
אך הוא כי הארץ מכר׳ עצמה חברת שלמות כי אומר עכור
היא ומי מתן בה שלמות וממלא חסרונה בהשרות בה שכינה
שמלא כל הארץ כבו׳ הלא הוא הנדיקי׳ ישבי׳ ולו כל הבעלי
חיים ירודים מהאדם מדרג׳ אחת ולחמו הם כי הן האדם
אלם שים על פניו ולא כן הרשעים כי משחת מאיש מרשיעים
ומשלים כבהמות בעיני חות השדה ועל כן כפגעו בו הוא
ימיתנו כי אין בו אלם שים ובעתנו ולכן אמר שים לאדם פרו
ורבו וגם מלאו הארץ ויחסן המלוי שיהם על כי מה שהשביל
בארץ אינה בה ממש רק בנדיקי׳ שבה כי היכל ה׳ המה ע׳כ
יהי׳ כשו הם ממלאי אות בכשרון המעשי מאשר נתרוקן והוא
כנודע מרז׳ל כי משברא ה׳ה את העול׳ נתלו שיהי׳ לו דירה
בתחתוני׳ כמפור׳ אמנם כי בארץ לא נאמ׳ שלא בתחתוני׳ שהו׳
בנדיקים שבה והיה זה לו ע׳ מה שהוא את אדם לעבוד את
האדמה לתקנה על ידי הכשרון כמאמר רבותינו ז׳ל לעבדה
שו מנו׳ עשה ולשמרה שו מנו׳ לת נאצל ע׳ כן ממלא הארץ זוה
היה נוגע את כאומ׳ ומלאו את הארץ ועל כן ורמו כו׳ כי תעדימו
מדרג׳ על הבעלי חיי׳ ותרדו בם מה שאין כן בהשעותב ארודי

ארי׳ ומרי׳ באנשי׳ ולכן לא הרס מתחל׳ לאכול בשר כי
המה להם כי חטאו לנפשות ואח׳ אמת נח מן התיבה וב
ה׳ ממ׳ הנה אדם אחר שעי׳ שרתה שבוב ומילא את הארץ חוד
לבלבל למעל בהעותו לכן אתם תקנו את הדבר ומלאו אותה
מאשר נתרוקן הוא שבוב ושרפדו ורבו ומלאו את הארץ כלומ׳
בנדקיתיב׳ ועל כן ומורא כו׳ כי יחתו מכל שו׳ אשר בפניכם כי
מולא ואיתת אלם שו׳ הוא הנופל על הבח׳ ומפחידן כאש קרה
ליקה בבור מלא נחשי׳ ועקרבי׳ ולדניש בגוב׳ די אריות׳ ובזה
מצאמו ראינו טוב טעם ש התירו את׳ בשר לבני נח בראמרו
כל רמש כו׳ לכם יהיה לאכלה מה שאין כן לאד׳ ולאשתו אך
הוא כי המה חטאו והיו קיבת מיתת קינו ואיך יגרעו מהם
להיו׳ לבו׳ לו אך נח עשה מצות קינו והחיה את כל הבעלי
חיי׳ יעדיף עליה ויאכל הוא וכל זרעו כי הבשרון הוא מעדיף
את האדם על הבעלי חיי׳ ולכן הטיבו אשר דברו רז׳ל באמר
עם הארץ אסו׳ לאכול בשר כי מותר עם הארץ על הבהמ׳ ליון
ואך את דמכ׳ כו׳ אחר אומרו כי בהיו׳ האד׳ נדי׳ שלא חטא
על הנפש שמורא אפול על הבעלי חיי׳ הנמשך מזה כי אשר
חטא על הנפש וקלקל אלם שקי׳ מעל פניו כי יאמרו בו חיית
הסר עכ׳ אמ׳ אך את דמכם לנפשותיכ׳ שהו׳ אשר הפיל עצמו
לחיו׳ שהיתה מיתתו מיד כל חיה אדרבה מיד עצמו שתתבע
ממנו דמו ולא יכבר על כי לא שלם בגלם שו׳ היה בבהמ׳ כי
אז לא יכבר שתשלוט בו כי הלא הוא השחית אלם שו׳ מפני
וכן מיד אים שהוא אחיו כיונא בו אים שהוא חטוב בעל
אלם אלקים אל אפטור את הממית לבל יחברון שנים חטוב׳
כי אם אדרוש את נפש האדם ולא עוד כי אם סופך דם
האדם באדם מיניה וביה שהוא המלכין פני חברו דאחיל
קומקא ואתי חורא דמו יספך ואל תתמה אך יחייב את
דאמו מי שלא הוציא נפש ממם כי הלא בגלם אלקים שעל
הפנים עשה את האדם שבלעדי זה נמשל בבהמה ועל כן
בהלבין הפנים אשר שם הגלם שים חייב מיתה כי פגם במקו
אלם אלקים׳

ואתם פרו ורבו וכו׳ אומרו ואתם הוא מיותר כי גם
עתה אתם ידבר וגם כל הפסוק נאמר למעלה אך הנה היה מקום
וגם מלת שרצו מה נשתנית פה מלמעלה אך הנה היה מקום
לומר מה בצע לדרוש מיד אים אחיו ולא די שמת אחד כי
אם נמית השני לזה אל תתמה כי הנה על ידי מה שמיד אים
אחיו אדרוש את נפש האדם ימשך שואתם הנותרים פרו
ורבו ושרצו בארץ בשרצים ורדו בה מה שאין כן אם יחיו את
הרוצח שיתפקדו כל העם ויחברו רבים ונמצא הפריה ורבי
מתמעטת ולא ישרצו בארץ ולא ירבו בה רק מתחת לארץ.

ויאמר אלקים וכו׳ ואני כו׳ ראוי לשית לב שלא אמ׳ לאמר
כי אינו בעצם לאמר לזולת ועוד אומרו ואני מה
ענין הוא בתחלת הדבור ועוד אחרי אומרו הנני מקים וכו׳
למה חזר ואמר והקימותי את בריתי וכו׳ ועוד אומרו ויאמר
אלקים כי אחר שעודנו מדבר הוא יתברך למה אומר ויאמר
פעם שנית ועוד אומר זאת אות הברית וכו׳ למה לא מוכר
מתחלה וגם אומר פה לדורות עולם והנה גם האמור בפסוק
הקודם הוא לדורות עולם באומרו ולא יכרת כל בשר עוד
ולמה לא מוכרו דורות עולם כי אם כזה ועוד שאחר אומרו את
קשתי נתתי בענן וכו׳ למה חזר ואמר והיה בענני ענן וכו׳
ועוד אומרו ונזכרתי וכו׳ כי ענין זה כבר יובן מהאמור למעלה
ועוד אומרו והיתה הקשת בענן הרי נאמר למעלה ועוד אומרו
ונלמיתיה לזכור כו׳ האם הוא יתברך יצטרך להראות לדי לזכור

ומ' ויאמר אלים אל נח כי' כי הנה עודמ"ת מדבר
אמר ויאמר פעם שלישית • ועוד אומר למעלה ויאמר
אלים אל נח ואל בניו ופה לא הזכיר בניו ועוד כי פסו' זה נאמ'
למעלה כמה פעמים • ועוד דרך כלל ראוי לדעת על מה זה
נזכר בענין ברית שבע פעמים ונס איך עי' הקשת הזה נזכר
הברית מכלתי נכנס ל דרך הסוד •

והנה של ענין האמר שבע פעמים יתכן על כי זאת אות
הברית מקיים כל מה שנברא כו' ימי בראשית
והענין לפי פשוטו כי הנה בקשת כמה גוונים כמפו' בספר
הזוהר ירוק סומק וחיוור וקפיר ויהיה כי הענן ראו אל חשך
הנרה המתעתדת לבא בענן הדור באודם מהד הדרך קשת
מספטו לירות חנים של פרעמו' אך עושה הוא ית' שם לעומתו
מדות חסד ורחמי' וממזג האודם ומגין על הארץ ועל הדרי'
עליה וזהו היות כמין ארבעה קשתות סמוכות זו לזו לדרוש
כי האודם היה בקשת דרוכה לולא הוא יתברך הקיף קשתו
בקשת לבן של מדת חסד סמוך לו וגם ירוק בכדתי שהוא מעין
מ"ר כמו דעגוון לבן ספי' שהוא רמו ל מהד הרפ' וכללו הענין
כי הנה כנגד כ' מדות הדין החזקה והרפה כין יהיה הרוגז
מזו לו מזו מגרף הוא ית' הלבן של חסד נגד החזקה ויריוק
בכרפה של רחמי' נגד הרפה וזה לא יתקרבו כ' מדו' הדין
להיות מתקרבין ומקבלין דא מן דא לבעול הרוגז כי בקשת
יתמזגו בחסד וברחמים וזה ענין מאמר בכר' וזל כין שלים הוא
מהד של מעל' וכין כל נפש חיה זו מהד של מט' של מעל מהד
הקש' של מטה מהד הרפה עכ' והו' מה שכתבנו למכין • ונכא
ל ביאור הכתובי' והוא כי הנה ידענו מרזל במדבר רבה כמו
שכתבנו בתחלת הפרשה כי ואני הוא וכית דינו כמו וה' •
ונכא ל הענין כי הנה הערנו כי יש ג פעמים ויאמר אך הוא
כי יש כ' קוגים בדורות א' שאין צריך לשם אות לזכור הברית
והוא כעובדא דרבי יהושע בן לוי עם רשב"י בשומרו נראתה
הקשת כימיך כי הצדיקים בשם ממש מתקיים הברי' במקום
קשת וזהו ואני אני כלו' אני מצטרף עם בית דיני ואומ' הנני מקי'
את בריתי וזה אתכ' שתהיו אתם במקו' אות ברית ועם זרעכ'
אשר יהיו אחריכם דומים לכם • ועוד יש זמן שני שהו' לעתי'
לבא שלא יצטרך לבר עמי מדל' כי אם הקימותי אני שז' לבדי
בריתי אתכם בלי צירוף רחמים כי אומ' והקימותי הוזר אל
שלים המדבר ואם תאמרו אם כן מה משמש אות ברית אשר אני נותן כו'
לא תאמריה אחרת לאמר זאת אות הברית אשר אני נותן כו'
לא כשבילכם כי אינכם צריכין אות רק לדרת עולם שביני ביני
שבין דור שלכם לעתיד לבא שהוא הסוג שע' האות ישכילו
כי אמתי' הם ושוכו של ה' וידוחמו וגם למען יכירו כי מרחמים
אנכי ולא במקרה נתקיימו ומה טובו לפי זה דברי רזל שרמז
כי לא לכל הדורות הוצרך אות כי דורו של רשב"י ור"ל לא
נראה כימיהם הקשת שע"כ נכתב לדרת הבר שהוא בשביל
אותם הדורות שבהם חסרון • ולבא אל שעיר תאר הכתובים
בעיר אומרו כין שלים וכין כלנפש חיה ולא אמ' ביני וביניכם
לו ביני וכין כל נפש חיה ועוד שאומרו כל נפש חיה אומ' כל
בשר ירמה דבר א' כפול והנה קושיות שלו העירו לב רזל בכל
לו' כי כין שלי' הוא מד"ה הקשה וכין כל נפש חיה זו מדת הדין
הרפה כמו שהעתקנו לשונם עוד ראוי לשיש לב אל שנויי
הכתובים כי תחלה אמ' ביני וכין הארץ ואח"כ אמר ביני
וביניכם וכין כל נפש חיה ואחר כך אומ' בין שלים וכין כל
נפש חיה אמנם הנה שלשה סוגים שם א' מניאו' הארץ הכלתי
חשאת ורצוי לרחם עליה לבלתי השחיתה יותר מהבעלי

חיים שנמצא היוק בקנתם ומוד שני הם הבא' שראוי לרחמן
עליהם יותר מבני האדם שע"כ לפעמים אדם בוכית בהמה
ומשיב ה' וכזה נכא אל הענין אמר הוא ית' לענין הארץ אינו
ירך שתראה הקשת בעולם רק היות נתוכה בענן וזהו את
אתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני וכין הארץ אכל על
ברית אפשר יזכו כני האדם ולזכור הברית בשבילם ולגבן
יחיו הבעלי חיים לו בהפך שאדם בוכות בהמה יחיו וחפצי
הוא כל יצטרך האדם לבהמה ועכ' מה לעשה ארצה להם
הקשת שיראום ויתמו לב כי חייכי' ונריכי' תשוכה ואז אזכור
להם הברית וזהו והיה בענני ענן על הארץ ונראת הקשת
שהוא שתתראה לבני האדם שאז עי' שיראוה בני האדם שיתנו
לב לשוב שתהיה נראית מהם יזכו שוזכרתי אתכם ולגבן את
הבא' וזהו ביני וביניכם ואחר כך וכין כל נפש חיה אך אם לא
תתראה שלא ישימו לב בני אדם לראות ולהכיר לשוב שעם
הי' הקשת בענן לא יראוה רק ראיתיה אני ולא הם לא
אמים מלזכור שא שאז יהיה אדם בוכו' בהמה שמן הבהמות
לעשה עיקר וזהו כין שלים וכין כל נפש חיה שהם בא' בכל
בשר שהוא בשביל כל בשר תועיל וכירת הבא' ואחרי אמור
שלים הוא מהד ש נח שע' הצטרפו עם מדר אין גרי' מהם קשת
שא בהם עצמם תהיה הזכירה כדור רשב"י אמר אלא תירא
אולי כלי הצטרף רחמי' תצטרך לוכות בהמה לא כן הוא כי
אם שתהיו שוויין אדם ובהמ' הוא ואמ' שלים שהוא מהד לבדו
זאת אות הברית יהיה ביני וכין כל בשר אשר על הארץ
אדם ובהמה כאחד •

ויהיו בני נח כו' הנה יקשה כי מי לא ידע כי שלא היו
היונאי' מן התיבה וגם אומ' ואם הוא אבי כנען
למה כאמר • ועוד כי גם אבי כוש ומצריים וכ"ט היה • וגם שם
ויפת אחיו אבות לבנים היו לא הוזכרו כ"א כל אחד בבדר
ייחוסו • ועוד אומרו שלשה שא בני נח ומשא נפצה כל הארץ
גם זה ידוע ונכתב כין הדבקים כי אין ול ייחס עם הקודם
והמאוחר והיה ראוי ליכתו בהוכיר תולדות ועו' אומרו ויחל נח
כו' כי אומרו ויחל ואומרו אים האדמה הוא מסגלה טעם וענין
אמנם בא לתת טוב טעם מה זה היה שוכה חם לנחת
מן התיבה ויוכיח סופו על תחלתו ספירם את
אבי ואז רבעו ולמ"ד קרמו ורבעו ולא עו' שא שקשה מאד כי על
כל אשר עשה לאביו לא עזבו רק קלל את בני כנען עכ' בא
הכתו' ואמ' הנה דע לך כי אין מספטו ודינו את' רק באשר הוא
שם והוא כי בנאת' מן התיב' כולם טובי' היו מתיחסי' לאביה'
והוא היה בני נח כו' לו' כי היו מתיחסי' לנח בבטרון רחויים
ליקרא בני נח ועכ' היו היונאי' מן התיבה אמנם וחם אחר עוב
את אביו מלהדמו' שיו וידמה לבנען בנו הידוע ומפ"רם שאין
שטוף בזמה כמוהו וזרעו וזהו וחם הוא אבי כנען הידוע כי
ממנו למד חם להיו' שטוף בזמה וע"כן שנדמה לבנען נמשך
כי ג' שה בני נח ומשה נפצה שאם לא כן היה נח מולד יותר
שם הם תהיה נפוצו' כל הארץ יותר והענין כי ויחל נח כו' ורא
חם מהיותו אבי כנען שלמד ממנו כמדוב' ורא את ערות אביו
שקירבו שלא יוליד יותר ומזה יסמך טעם אל קללו אל כנען
ולא אל חם והוא כי מכנען למד ואם היה מקלל את חם היו
כל יתר בניו מתקללי כי ממנו יצאו על כן קלל את זה לבד •

ויחל נח אים האדמה כו' אמר כי הכל הולך אחר כוחת
הפ' על והוא כי הנה כיון יש בחינת שמים והוא
לשמח שלים בקידוש והבדלה וכיוצא ויש בחינת נבורים לשתות
יין ולמשך שכר שהוא התחלת כל דבר רע כנודע אמ' כי גם

לם כי לא יבבר ממנו כוחה לטובה ע"כ תחלת מחשבתו לא
היתה רק על בחינה חומרית וזהו ויחל נח אים האדמה כי כל
התחלתו ברשאית ענין מחשבתו היה על בחינת אים
האדמה חומרי ועל זה נטע הכרם ועל כן ויאסר מן היין ויאסר
שלא היה העיקר עבוד את ה' כמקדשים עליו • אמנם
אכלים ולגבר המוה לשמח ליהנות מן היין כי אם כ
היה לשתות מן היין ועל כן בלת תקלה כמאמרם ז"ל שלשה
קושה כמולה יזיר עצמו מן היין כי היין בוגד ומביא לידי
זמה ועל זה היה שעל ידי היין כא לעשות בו זמה כי ויתגל
בו' ורא חם כו' שרבעו או סרסו או זה זה למ"ד וזה אחשוב
בוזו חזל בכל' כאומרו בשעה שהיה הולך ליטע כרם אפגע
בה שידא שמדון אל שותפי עמך אלא אודיר כך דלא תיעול
לחלקי ואם עלת לחלקי אנא אכיל כך ע"כ ויתכן כונו מאמרנו
שמתחלה לא כוון אל עשות מנוה שעל ידה נעשים כחות
קדושה כי אם אל יין הרשות שנעשין שדין וכחות טומאה
וזהו אפגע בה שידא שמדון כי מאז הלך ליטע הכרם הפגיע
בעצמו כח חנוני ואמ' לו שותפי עמך כי בחינות יש ביין זו
לעומתו שא אודיר דלא תיעול לחלקי והוא לבעודת הרשות
כי אם בחלק אלוה ממעל לדבר מנוה

אז מעין זה כי ארזל לא נברא יין שלא להאכיל לרשעים
שכר וביאתיהם בעל' וזהו שכר לאובד וגם לנחם
אלקי' ... אמרי נפש והנה אחשוב שלא ניתן להם בשכרם
אלא מפני שהוא הכיאם להרשיע שהרבה יין עושה וכעניין
הרוגה קושה בשולה יזיר עצמו מן היין נמצא כי ביין יש חלק
לה' וחלק לשטן שהוא השכרות ע"כ אמ' לו השטן שותפי עמך
כי ביניך יש לי שותפי' אודיר דלא תיעול לחלקי כי אם לחלק
עבודת ה' כניסוס אכלים וכיוצא •

והנה זה הוא לפי הנקמה הזה של מדרש רבה אכל
במדבר אבכ"ר נקמה אח' וזל ויטע כרם בא לקראתו
השטן ואמר לו רזנוך שנטעתה יחד ואני ואתה אל הן מיד
הכיא רחלה א' ושחטה על הגפן ואכל הכיא אריה ושחטו
על הגפן ואכל חזיר א' ושחט על אותה הגפן מפני מה עשה
כן השטן עשאדם שותה כוס א' הוא כו חלה עמו ונפל רוח
וכשהוא שותה שני כוסות מיד נעשה גבו כארי מתחיל לדבר
גבורות ואומ' מיכמוני וכשהוא שותה שלשה אורב' מיד נעשה
כחזיר שמתלכלך בטיט ורפש אף הוא מתלכלך ואף במי
דגלים ע"כ • והלא יקשה מי הכניס את נח ליכנס בשותפות
עם השטן שאמ' לו רזנוך שנטעתה יחד ואל"ן ונשלמה הכיא
הג' בהמות אך הנה ארזל בכל' בו כיום נטע בו כיום שתה
ע"כ ? ואיך יתכן יצאת נטוע כיום אחד ע"כ אחשוב כי להיות
כחון נח לשתות יין לבלתי המתין שנה או שנתים לעשות פרי
ולשתו' יין ע"כ אמ' לו השטן רזנוך שנטעתה יחד כאופן תמיד
לעשות פרי אז אמ' לו כן וע"כ בו כיום שנטע בו כיום שתה
והוה לו כי היין סוקרת דעבירה ובאשר יקרה לאדם
בהעותו כן יקרה לו כיון כונד והוא כי הפעם הראשון שאדם
חוטא עשה הי"ה כהלך הבא בענה ושפלות להתחנן לפני
העשיר והוא משחט ראשה שתה כוס ב' מתחיל להתגבר כארי
שיוקנה בו גאה וגאון בשליטי מתחרר כל עליו עד שטמא
ושמאלנו בכל עבירות כחזיר המלוכלך וענין השחיטה הוא כי
ניתן כח היצר הרע ביין כאילו כח שלשה דמים בו וע"כן
יקרה לשותיו כמקרה הי"ה לחוטא ומרגיל עצמו בדבר
על כי דרך זה אפשר כי מה שאמרו בב"ר שאמ' לו שידא
שמדון לא תיעול לחלקי כו' שהוא לא תשתה יותר מב' כוסות
כי עד השמים עדיין הוא בחלק שלך שאינו מולט בו בעצם

ע"ז שהשלשי שהוא כאילו הוא שלי כי נעשה בעל הסיום
הוא מבחינת החזיר כנודע •

עוד אמ' אל אר' יוחנן לעולם אל תהי להוט אחר היין
שכל פרש היין כתיב בה ו"ו ד' פעמים הה"ד ויחל
ויטע ויאסר ויגל וירא ויגד ויקח ויפת וישמו וילכו ויכסו ויקץ
וידע ויאמ' • ואפש' היה הרמו כי גם שנכרא היין לשלש שכר
לרשעים כעה"ו לנחם אכלים עצת ה' היא כי דיין לשמש
במקום ו"ו שהוא לנחם אכלים שעל כן כתיב ו' כמנין דיי •

עוד אפשר כיון כאומ' ויטע כרם ויאסר כו' כי כל כך
היה להוט אחר היין כי לא אסר לבו לאכול מן העונבים
תחלה כ"א מיד אחר שנטע כרם לא אכל מן העונבים
תחלה כ"א ויאסר מן היין ועכ' זה גרם לו שנפגע ואמר שנתגל
בתוך אהלה כה"א ויהיה שהיה תוך האהל אסר שם אשתו ולא
בוש ממנה אם אלקלקל עמו כפני אמו ולא עוד שא שלא היה
כדרך הרשעים שכולם חרטות כי אם אדרבה היה אחרי כן
במנחק וכא להגיד לשני אחיו כאון •

ויקח שם ויפת כו' הנה אומ' ופניה' אחורנית הוא מיות' וגם
אומ' ויראו' אביה לא ראו מי לא ידע שאם הלכו אחורנית ויכסו
את ערות אביהם שערות אביהם לא ראו אך הנה אחרי אומר
וילכו אחורנית ולא הלכו דרך פנים ויסתמו עיניהם לבלתי ראות את
ערותו לזא תדע למה ופניהם אחורנית ולא בדרך ישרה בעיני'
אטומות הלא הוא כי עתה בלבתם אחורנית נמשך כי ערות
אביהם לא ראו כי אין כ"ל עינהם כ"א גם פניהם הנו' לא ראו
ערות אביה' שאומ' ראו חוזר את פניה הנו' ותנדק בהם ראיי'
כד"א בלשון רזל לבו ראה את הערוה והוא כי הלא נדיקים
היו ולם אלים על פניהם ולא רצה שכניהם אסר בם קדושת
שלא שרים יראו את הערוה גם שיטמטו עיניה' וקו הדברים
מאסר הקפידו זל על אסר לבו ראה את הערוה בעת תפלה

וכש' פני אדם אסר שלא נוסקה בם •

ויאמר ברוך כו' הנה ברכת שם איננה בכתוב רק
ברכתו ית' כאמ' ברוך ה' אלהי שם כו' והנה
ארזל שנתברך בטלית והנה ברכה זו איננה בכתו' זה אם לא
שנאמר שנרמו באומ' ויקח שם ויפת את השמלה שע"כ נאמ'
לשון יחיד ויקח שהוא אסר היחל ולקח השמלה הוא הטלית
כי ע"כ יהיה מה שלא נאמ' ויקחו שא ויקח • ואפש' הוא בדרך
גש כדרך מדרשי רזל והוא כי ויקח קרא ארזל שלקח שאלת
טלית שכולה תכלת שהוא מקמיכות קוש פרשה הקודמת
והוא כי נאמר כאן ויקח ונאמר להלן ויקח וגם במספר קטן
עולה ויקח עם התיבה כמספ' טלית שע"כ נתברך יותר מיפת
ואחשו' כי בר כתו גדול מאד ומפורסת בכתו' והיא כאמו' שיו
ברוך ה' כו' ומה ברכו כי מה שיאמר בעולם לא יאמר אלהי
יפת אז אלהי חם כי אם אלהי שם בייחוד כענין ברוך ה' אלהי
ישרא' וברוך אתה ה' אלהי אברהם כו' וכיוצא כי לבד כישרא'
יזכיר שמו' ית' אסר הם משם ואמר ויהי כנען כו' והנה ה"לל
עבד לו והנה יש מי שפיר' מחוזר לומרו לומ' ש ה' ו' שם והלא
כמו זר נחשב יצרף שם שמים ודבר אחר לכולם באומרו לומ'
אך יאמ' הנה ברכתי בהקרא שלי שם הנה אין שם זה רק
לעם אחד מכל העמים שמזרע שם ואיך יתברכו האסר לזא

ויהי כנען עבד למו גם על האסר :

יפת שלים כו' לא יזכה כשם להתברך בשם ה' כי אם
בשם שלים הוא שכיהה ועו' יתרון יהיה לשם שהשלי
הנו' לא יסכון כאהלי יפת כ"א כאהלי שם הוא בכית המקדש
ובתי כנסיות ובתי מדרשות •

ר יכה שום לימת כשתי מלכויות מדי ומלכו
מלאר אין מך לא שיתיך מלכותם כי אם ויסכון השום הנו
מלאר לי אם שיבנה בית המקדש אחר מלכו מדי ואחר מלכות
יון אלא שגם מהרי כן ויהי כנען כלבר עבד למו למדי ולין
עם שתבטל ממשלתם מעל ישראל.

הוא היחל להיות גבור בארץ כו׳ ראוי להעיר כי הגבורה מלתו׳ היא ואיך מייחסה לו לומר שהוא היחל להיות גבור כאילו היא בתירה ועוד אומ׳ הוא היה גבור לפני ה׳ אלהים ה׳ דבר אלא בפניו חלילה ועוד אומ׳ על כן יאמ׳ אם דברים מפולני הכנה אך קבלו רז״ל שהיה נד הבריות ומקרבן לעז גם בפרקי ר״א אמרו שהי׳ מלך במגדל המבקשים לבלבל שכינה מעל הארץ ולהשליט החנוכים בה וזה יאמ׳ הוא היחל לשון חילול כעניין אז הוחל כו׳ כי חילל הקדוש׳ כדי להיו׳ גבור בארץ עי׳ כחות חנוני להתגבר בה בהם אומרת התורה ראה השטה ההוא כי דרך הנד כ״ח הוא אלא בפני בעליה׳ אך זה הוא היה גבור ביד נד ברוחיו ית׳ ממנו עודנו לפני ה׳ כי מלא כל הארץ בכודו ואיך יגיד מלפניו למי שאינם לפניו שהוא לעז׳ על כן כו׳ אומר התורה על כן אני גוזרת ואומר כי כמרוד יהיה כל מי שיהיה כמוהו גבור ביד לפני ה׳ שיהי׳ אחריתו כמוהו כי הוא אמרפל שהוליכו ית׳ אל אברהם שהיה מכיר את כל הבריות ומקרבן לה׳ והרגו לעומת אשר היה עושה הפך אברהם.

ויהי כל הארץ כו׳ ראוי לשים לב מה ענין היות כל הארץ שפה אחת אל ענין זה ומה הוא ענין דברים אחדים לפי פשוטו והנה אז״ל שאמרו דברים חדים על ה׳ שלינו ה׳ אחד ועל אחד היה אברהם בארץ כו׳ שה רחוק מפשוטו ועוד באומ׳ ויהי בנסעם כו׳ מה זו נסיעה ומה זו מציאה מצאו בבקעה ההיא ועוד באומ׳ ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה כו׳ מה ענין אמור איש אל רעהו הלל ונלבנו לבנים ושרפו כו׳ ועוד אומ׳ הבה נבנה כו׳ מה ענין עיר ומגדל זה והלא לא יתכן היו כל הארץ דרים בעיר ומגדל מ׳ ועוד מה ענין ראשו בשמים שהוא דבר בלתי אפשר ועוד אומרו ונעשה לנו שם מה הוא השם הזה שיעשו בעיר ומגדל ועוד שאם הבונה שיבנו בעיר אחד כולם כן יפוצו מה הוא השם הזה ומהראוי יאמר נבנה לנו עיר ומגדל כן נפרש כי מה ענין השם של העדר הניפון ועוד השם כל כך הוא עשות עיר ומגד שעי׳ כן יהיה להם שם ועוד מה להם אם יפוצו על פני כל הארץ ועוד אומר וירד ה׳ לראות כו׳ אם כל רעתם לא היתה רק ענין בנין העיר ומגדל מה איכפת לו ית׳ ואם הוא על כוונ׳ רעה למה תולה הדב׳ בעיר ומגד׳ ועוד אומ׳ הן עם אחד כו׳ ולא יבצר מהם כו׳ אם מבלעדי ה׳ לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשו׳ ועוד אומ׳ מה הוא העונש הזה לבלבל שפתם ולהפיצם ועוד אומרו על כן קרא שמה בבל בו׳ אם כ״כ דבר רשום הוא לקרא שם לעיר על זה׳.

והנה לבא אל הענין ראוי לשית לב מה עלה על לב העם שלינו ה׳ אחד ועל מ׳ היה אברהם אמרו אברהם זה פרדה עקרה הוא אינו מוליד ועל ה׳ שלינו אמרו לא כל הימנו לבור את העליוני׳ וליתן לנו את התחתוני׳ שלא כא ונעשה לנו מגדל ונעש׳ עי׳ בראשו וניתן חרב בידו ותהי נדא׳ כאלו עשה עמו מלחמ׳ עי׳ ראוי לדעת מי הכניס את אברהם בזה ומה גם כי שנתי׳ אחר המבול היחלו ליטפל בעיר ומגדל ומי נתן את אברהם בימים ההם וגם כי בשנתפלגו היה אברהם בן מ״ה שנה ולזה דברו זה הלא אין נראה מהכתובי׳ רק שמפרשתא עניינם וכן מה להם אם אברה׳ פרדה עקרה ואינו מוליד ועוד אומ׳ הלא כל הימנו לבור׳ כו׳ היתכן היו חכמים לעלו׳ בשמימה ו׳ יהיה הוא ית׳ בארץ האם לא ידעו כי אין מבא לחומריים לעלה ולא לרוחני למטה ועוד אומרו עליונים ותחתונים ולא אמר למעלה ולמטה ועוד אומרו נעשה עבודה זרה בראשו האם כהיות העז׳ בראש מגדל יגדל כחו נגד אלד׳ עולם ית׳ ומה היא חרב שבידה האם נגד ה׳ יסכן לה חרב ביד ועוד אומרו ותהא נראה אחר שבפועל אינה יכולה לעשות מלחמה ואם מפני כבודו ית׳ אומרו כן אך דעתם היתה להלחם בו ית׳ ממש חלילה הלא יקשה כי לא ימנע אז היו שוטי׳ הכל מעשיהם וכלי דעת מלין יבכירו אז היה לאלידים לעשו חלילה לזלא הפיסם ה׳ אם לא היה אמל ידם לעשות איך אומר הוא ית׳ עתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות ואם היה יכולת בידם לעשו׳ הלא יפלא האם נגד ה׳ יתכן יוכלו לעשות דבר.

והנה לבא אל הענין נזכירה מאמר זל בב״ר פרשת פל״ח זל התבן והקש מדיינין זה עם זה אומר בשבילי נזרעה השדה וזה אומר בשבילי נזרעה השדה המתינו עד שיבא הגרן ואנו יודעים בשביל מי נזרעה השדה באו לגרן וינא בעל הבית לזרותה הלך לו המין נטל את התבן והשליכו על הארץ נטל את החטים ועשה אותם כרי אצלך עכו׳ אומרים אנו עיקר ובשבילנו נברא העולם והללו אומרים בשבילנו נברא ואומרים להם ישראל המתינו עד שיגיע היום ואנו יודעי׳ בשביל מי נברא העולם אחר הנה יום בא כו׳ ועליהם הוא אומר תזרם ורוח תשאם כו׳ אבל ישראל ואתה תגיל בה׳ עכ׳ וכן הוא ענין והוו כעור מן אדרי קיט כו׳ ולבא אל הענין והוא בהקדים הקדמות מפורסות אצלנו כל א׳ במקומה א׳ כי אשר יש כחות קדושה כך לעומתן כחות טומאה הנקראי׳ חנוכים כי זה לעומת זה עשה האלהים ב׳ כי הקדושה א׳ היא תכלית האחדות כי כל בחינותיה א׳ הן אך בחנוכי׳ים פירוד ורבוי ונקראים עולם הפירוד ג׳ כי נפשות ישראל מהקדושה המה ועל כן נקראו גוי אחד ורוב עם מתייחסים לנפש א׳ כדא״ש שבעים נפש אך נפשות עכו״ם מהחנוכים ועל כן אפי׳ עם א׳ מתייחסים לרבים כאומרו בבני עשו נפשו׳ ביתו׳ ד׳ כי אין קיום ומציאות העמדה לשום כח חנוני אם לא שבאיכותן ובמיוחן מציאות מאור הקדוש כנודע מחכמת האמת ה׳ כי כל כח חנוני עליון תאב תמיד ושואב משפע עליון להריק על אשר נפשותם מהם כמאמר ספר הזהר על פסוק הכפירים שואגים לטרף אך כשישראל עושים רצונו של מקום ניתן השפע לישראל ומתמציתן נהנים גם הם וכשאין עושים מתהפך השפע לחנוכים והולך הכל למה וישראל גולים אצלם לאכול מאשר ישאבון שריהם ו׳ כי יותר נער מרגשת השכינה כביכול בהשפיע אל החיצוני׳ ולא לנו יותר מאשר נרגים לחמו כמאמ׳ ספ׳ הזהר כי מר לה מאד ז׳ כי מאז ברא אדם על הארץ היה בעבור ישראל בעלי נשמו׳ קדושו׳ להשלי׳ כל נשמו׳ שבגוף למען כאחרי׳ הימים יבורר אוכל מתוך פגולת כי יקים שה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל כו׳ והדקת כו׳ והוו כעור מן אדרי קיט ואומ׳ תזרם ורוח תשאם כאמור במאמר שהזכרנו ח׳ כי אין העז׳ למה שהוא גשמי מתקיים אם לא בהשתלשל שפע מן העולמות העליוני׳ והנה אפש׳ היה השתלשלו דרך נמוד׳ הקדוש משער השמים והוכן לקבל השפע הקדוש עי׳ ירושלם ויון כפי קוד

עניינם

עניינ׳ כמובנו׳ אפש׳ היה דרך נמוד׳ החנוכים אמנ׳ אין הכנת בחנוכים להפך ההשתלשלות אליהם בעצם על דבר הנגדי׳ אשר להם עם הקדושה כי כולה אחד והמה מעולם הפרוד וגם נזכיר מאמר כבר הזהר כי אחרו ומצאו בקעה הוא כי הבקעה ההיא מקום מוכן לכל מיני טומאה מכל החנוכות להעזר לעשות כירופי כחות טומאה להביא כונתם אל הפועל.

ובזה נאמר כי האנשים ההמה חכמים היו להרע ובאלגמיותם ובמיני חכמות כשפיהם וטומאתם ידעו כי נפשות מהחיצונים המה ושעתיד היה הוא ית׳ להביא את אברהם בנפש מהקדושה ושימשך זרעו אחריו בעלי נפש קדושה מתחת כבא הכבוד וכאחר ית׳ הימים את העכו״ם שמהחנוכים יזרם ורוח ישאם ויגלו כה׳ על כן התחכמו לעשות דרך יהיה כל העולם הזה אל החנוכים לבדם ולא יהיו בו בעלי נפש מהקדושה ושיתקיים העולם ע״ז גזרות החנוכים באופן שבסוף הדורות לא יבור לו את ישראל ויזרה ויפיץ את השאר כי אם יקימו׳ לעד כי אין זולתם בעולם והנה ההכנות הנריכו לזה הם ראשונה אחדות כמו שכתבנו בהקדמה שמינית מה שאין כן בחנוכים כי הם כחות נפרדי׳ וזה מאמר הכתוב ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים שהיה להם אחדות כזה אך זה אינו שוה לבדו כי הנה יש דברי אחדות מכח חנוני א׳ ומצדו שדשו מכח אח׳ והיקש בכל משפחות שעם שכל משפחה היא מכח חנוני אחד הלא הם אחדים רבים והוא פירוד ואיך יתכן תעם השכינה אשר היא מהאחדו׳ מיוח׳ עיקר מהחנוני׳ נפרדי׳ לשלשל שפע לקיים העולם על ידם על כן לתקן זה יהיה בנסעם מקדם שמשם נסעו בני כח אחר המבול מנד מזרח מצא׳ מצאו והיא אותה בקעה המוכנת לקבל כל כחות הטומאה ליחדם כי שם מקום כולל להם כמודע מכפר הזהר וזהו ויאמרו בקעה ויהיה יחודם בכחות בנינם כנרופי חכמת טומאותם ולמען יבנהו בבחינות ולא יתעצלו מה עשו ויאמרו איש אל רעהו שכל איש שבמקרא חשוב והוא כמ״שול כוש למצרים ופוט לבנען שהוא ראשי חומו׳ זה לזה אם לא נתחיל אנחנו לעשות בידינו לא יזדרז המון לעשות כעצת אכימלך כן ירוכעל על כן אמר איש אחשוב אל רעהו כיונא בו הבה נלבנה בעצמנו לבנים ובו׳ ומה שיראו שעשינו ימהרו יעשו כמונו ובמקום אבנים שאין נמצאות שם אמרו ונשרפה לשרף שהוא לשורפם בכבשן שהיו קשים כאבן וזא ותהי להם הלבנה לאבן כו׳ עוד שמית ראו והנה שער השמים הוא נגד ניון וירושלי׳ מכוון לשכתו׳ ית׳ למעלה ומשם הוא השתלשלו׳ השפע לקיי׳ העולם ושם הבכת ירושלי׳ וניון כנודע ליודעי חן לקבלת שפע הקדושה על כן מעצו ואמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל עיר כנגד ירושלים ומגדל כנגד ניון כי מגדל דוד היא ניון להכין אותם לשלשל שפע אל המקומו׳ שהם כי מעין ההבנה שיש לניון וירושלים כפי דוגמתן למעלה נגד שער השמים כן יהיו לעיר ומגדל אלה מעין דוגמתן בחנוכים שכנגד הבקעה ההיא כי זה לעומת זה הן כנודע ושמא תאמר איך יורק השפע של העיר ומגדל לזה ראשו בשמים והוא כי ראשו של מגדל רמוז׳ שכח זכר המשפיע דרך החנוכים ראש לכלם הוא שמאל יהיה בשמים נגד הבקעה לשלשל על ידו והכוונה כי כאשר אין כן ראש גבר לכל התפשטות גופו הפסק כי אם מהמוח ויוספע הכל כן הכח הנו׳ יהי׳ ראש למגדל שלא יהיה הפסק רק מתפשט ומשתלשל דרך נמוד׳ עד למטה

ובכלל הדבר הוא כי כל העכו״ם יסכימו לשום להם ה׳ הוא שמאל באופן יהיה להם אחדות כל כחות הטומאה יהפכום כלהטיהם ש ראש א׳ הוא הנו׳ וכל הנ״ל יעבדוהו ועל כן ימשך כי יוסיפו אומן בקליפ׳ הני׳ עי׳ עבוד׳ והפך כל הכחו׳ אלו ובאחדות יוכן לקבל השפע מהשביל׳ ולהפרות למטה בעיר ומגדל ועי׳ הרבי׳ שלכל כל כחות הטומאה בעולם הזה לא יהנה מבא לבא להפרות שכינה בארץ הלזו כנודע כי עי׳ שבעה שחטאו נתחלקה עד רקיע שבעי׳ כי אינה שורה במקום טומאת עון ומה גם עתה עי׳ כל הטומאה הזאת ואם כן עי׳ זה יאסר כל העולם הזה׳ החנוני׳ לגמרי ולא שלא קדושי עליונים שנפשותם אלף שים קדושים והנה הוקשה להם כי ראו בלהטיהם ובאלגמיותם שלהם כי יבא אברהם ויפסיק הקדושה אל העולם הספל ותתבטל כוונתם על כן אמרו שהוא פרדה עקר׳ לא יוליד כו׳ והוא במה שבחבו׳ רז״ל בפרקי דבי אליעזר כי כל הנכם אשר עשה בחרן ובאשר המקומות לא ממשך גרותן לדור אחר בכלל באופן לא נמשכה הקדושה רק לזרעו אחריו כמפורש אצלנו בפסוק כי ידעתיו למען כו׳ ועל כן אמרו מה שינגדנו אברה׳ להמשיך הקדוש׳ לארץ לא יתקיים כי לא יוליד זרע להמשיך הקדושה בעולם שהנכם׳ אשר יעשה לא יתמידו באופן תעשה מחשבותיו והלעדין כל זה אינו שוה לי כי הלא מה בצע לו יתברך בעולם משולל קדושה והלא יבטל כי על כן אמרו שאי אפשר לעולם בלא ישראל כנודע על כן לתקן זה אמרו ונעשה לנו שם והוא במה שכתבנו כי אין קיום לחנוכים בלעדי הקדושה ועל כן כל יעשם וכל חפץ לידבק בה ולעשוק נפשות קדושות אצלם כדעת חכמי האמת על פסיק דמעת העשוקים ואין להם מנחם ועל כן אמרו הנה בהפליג הסרת כחות טומאה בארץ ותסתלק השביל׳ הנה עי׳ אחדו׳ תשתלשל הקדושה דרך נמורותם וגם כאשר שם ה׳ נקרא על ישראל ולא על השאר אז שם ה׳ יקרא על אחדו׳ החנוני׳ כי אין זולתם בזה גם נפשל רבות מהקדושה יתלבשו תוך הקליפות ההן באופן שעי׳ כן יתלבשו למו ויעשו למו שם הוא שמו ית׳ שיקרא עליה׳ ועי׳ כן יתקיים העולם כלי ישראל וזהו ונעשה לנו שם ובהתימם כל זה גלו אז ואמרו מה הכניסם לכל זה ואמרו פן נפוץ כו׳ והוא כי המה ידעו כי לעתיד יבור לו הוא ית׳ את ישראל הנקראים קדושי עליונים מפאת נשמתם ואת מה שהחנוכים יפיצם ורוח ישאם כדל״א תזרם ורוח תשאם כו׳ אתה תגיל בה׳ כו׳ עכ״ל אמרו ונעשה לנו שם שגיל בה׳ כי לא יהיה זולתם בעולם פן נפוץ כן נפוץ ורוח ישאנו לעתיד והוא מה שכתבנו שהיה כל יעשם וכל חפץ לידבק בה׳ שלקיים׳ לאחד שאמרו למה יאמרו ישראל ה׳ שלקינו ולא יהיה אל יתר אומו׳ מה ולמה יהיה עי׳ ישראל ה׳ אחד ולא על ידם כ על כן גם הם יתיחדו וזהו לא כל אמנו לבור לו את העליונים הם ישראל הנקראים קדושי עליונים שכל נפשותם מהקדושה ואין להם חלק בחנוכים ולתן לנו את החנוכים התחתונים הם בחינת תחתונות שיהיו נשמותם מהתחתונים ולא יתן בתוכנו תוך הקליפה מן העליונים מכחות הקדושה כי זה כל יעשם וכל חפץ כאשר כתבנו ועל כן מה עשו כלו ונעשה לנו מגדל ונעשה עי״ז והוא מה שכתבנו על ראשו בשמים כי כל האומו׳ הנ״ל עשו עי׳ כי עבדו את ראש אם זהו נבנה כו׳ כי כל האומות הנ״ל הכניסו ונתאחדו לזה ולא היו אחד שרי רבים ונתן חרב הו׳ מה שנסיף כחנ׳ אומן בזון כראה׳ הוא שמאל עי׳ עבוד כל האות הנ״ל אותו והפך כל הכחות החנוכים

אליו

ובזה כתו יהי׳ ברכה׳ כלומר עושה מלחמה עם הסכיר׳
והוא כי על ההכנו׳ המכר שעשו ים בראש המוכר כח ליי׳ נק
מוקדים׳ על הסכינה אך בהניק אותם הוא כעושה מלחמה
כי היא מר לה מאד בהספיעה אל החצונים כאשר כתבנו
בהקדמות נמצאת מתנת מדעתה על ההכנות שהוא משל
החרב ונראה כעושה מלחמה על שהוא חוץ מרצונה והיא
הקדמה שקשה לפניו׳ית׳ על אשמת ישרא׳ שצריך לבשפיע
בחצונים ומה שבדרו קדמונינו כי אמרו דור הפלגה נכקיע
הרקיע להלחם בו יהיה בקיעת הרקיע כי מה שהיה שער
בשמים מתחלה נגד ירושלים יהיה עתה נגד עיר ומגדל
שבבקעת דורא בקוע ושער חדש להריק שפע משם ואומרו
להלחם בו הוא מה שכתבנו על ותהי נראה כאלו עושה
מלחמה במדובר.

וירד ה׳ כו׳ הנה ירידה זו היא לדון אותם ואמר כי מדת
רחמים עם בית דינו וזהו ל״ו של וירד כי שתי
הבחינות ידרו לעומק הדין ויאמר ה׳ להלין בעדם הן עם
אחד ושפה אחד לכולם לומר גם כי לעשות הסך רצונו ותבר׳
כיוונו עם כל זה אחדות היה ביניהם כי בקשו להדמות אל
הקדושה וזה החילם לעשות ואעפ״ו שקופם לרעה כיון
שהחילם הוא אחדות שהוא חדא לטובות ראוי לרחם עליהם
אך לעומת זה חדא לרעותא כי ועתה לא יבצר מהם כל אשר
יזמו לעשות ע״ד האחדות והכנתם להרע כמוכ׳ ונמצא העולם
לאבד בהנבי׳ העומא׳ על כן לא ימותו כעת אך נסיר ההכנה
לבל תבא כוונתם ל׳ הפועל ולכן הבה ברדה כי אמר ה׳ נכון
דרך שנרדה בעולם השפל ולא תהיה תמיד שכינה מסולקת
ממנו כאשר היתה כונתם ואיך יהיה כמה שנכלה שם שפתם
ויתבטל האחדות באופן שלא יוכלו לעשות דבר מאשר יזמו
לעשות על כן ויפץ וכו׳ ברואותם כי על ידי פירוד לא יצליחו
לז ויחדלו לבנות העיר באופן שהיו שני דברים אחד כי שם
בלבל שפת׳ שלא ישמעו איש שפת רעהו שנית כי ויפצם׳ אותם
בארץ ואז על ידי שתים אלה ויחדלו כו׳ מה שאין כן באחת.

על כן קרא כו׳ הנה יקשה אם חדלו לבנות את העיר
איך קרא שמה בבל ולזה נקשה עוד כי למעלה
כאמר וירד ה׳ לראות את העיר כו׳ אשר בנו וכו׳ והנה כי בנו
אותה ואיך הוא יאמר ויחדלו לבנות כו׳ אך לזה נעיר שה״ל
ויחדלו מלבנות העיר אך הוא כי מתחלה התחילו לבנות על
הבונה הנו׳ ואח״כ ויחדלו מעניכם ולא שתו לב רק לבנו׳ העיר
ולא על הבונה ההיא.

וראוי לשים לב למה נקראת בבל ולא בלל ועוד כי
בבל אלף אם היתה נקראת בלל אין השם
מורה על הנפוץ ואיך יאמר שהוא גם על כי משם הפיצם ה׳
כו׳ אך יאמר תדע למה נקראת בבל ולא בלל על כי לא היה
מורה רק על כי שם בלל ה׳ אך לא על זולת זה אמנם יש טעם
אחר והוא כי משם הפיצם ה׳ והוא כי בהיות הבית השכיה
במקום ל״מד נמצא חבר כ״ח שעולה כמספר מחוברים עם
התיבה במספר קטן והרי הוא כאומר הבר משם היותם
מחוברים כי נפוצי׳ היו וזהו ומשם הפיצם ה׳ כו׳ הנה כי טעם
אשר בלל רמוז בבל״ת ל״מד וכחילוף הבל״ת הסני׳ במקום למ״ד
רמוז הטעם הב׳.

או יאמר למה לא קראה בלל על כי משם הפיצם ה׳
והוא כי במספר בלל רומז הטעם הסני׳ כי בבל
עולה ל״ד וג׳ אותיות הרי לז במספר בלל והפיץ במספר
קטן.

ויקח תרח וכו׳ הנה אומרו ללכת ארצה כנען הוא
מיותר׳ה״ל ויקח תרחו׳ ויבאו עד חרן וכו׳ וגם
אומרו מאור כשדים מיותר שהרי כאמ׳ למעל׳ כי חרן מולדתו
היתה אור כשדים ועוד אומרו ויהיו ימי תרח כו׳ וימת תרח
בחרן כו׳ כי הלא כן קלה שנה היה אברהם כשמת תרח ואיך
נכ׳ נכה מיתתו קודם נשיו׳ית׳לך לך כו׳ שהיה כן ע״ה והנה
אמרו רבותינו זכרם לברכה שהוא לומר שהיה פטור מכבוד
אב כי נחשב כמת ועל כן נאמר לו לך לך וכו׳ ועוד קשה לפי
פשוטו אומרו בחרן כי מה צורך בהודע המקום אך הודיענו
כי אין אדם זוכה לירשת ארץ ישראל אם לא ילך אליה
בגלגלה אך ויקח תרח כו׳ לברוח מאור כשדים הוא הבכתן
שהושלך בו אברהם כי לאו כל שעתא מתרחיש ניסא וזהו
מאור כשדי׳ ואחר שהיה לברוח מן האש ולא על חיבת ארץ
כנען על כן גם שהיה ללכת ארצה כנען עכו׳ ויבאו עד
חרן וישבו שם ובזה גם שהיה תרח ר״ה שהוא קלה אחרי
זאת קיבר׳ תורה אלא זכה בכולן עוד ללכת ארצה כנען כי
אם שם עמד עד שם מת וזהו ויצאו מאור כשדים כו׳ ועד
שלא יצא לחיבת הארץ על כן ויבאו עד חרן כו׳ עד שנמות
תרח בחרן מה שאין כן אברהם שעל שיצא על חיבת הארץ
על כן זכה אלא נשאר במקום וזה אח״כ ויצאו ללכת ארצה
כנען ויבאו ארצה כנען.

פרשת לך לך

ויאמר ה׳ אל אברם לך לך מארצך כו׳ לבא אל כיאור
המקרות נשים לב אל קצת הערות הלא המה
אומרו ויאמר ה׳ כו׳ כי מן הראוי יאמר תחלה וירא אליו ה׳
ואח״כ מה דבר שיו ומהגם אם היתה זו פעם ראשונה שהיה
ראוי יודיע חדוש ההתרות. כ״מלת לך שהיא מיותרת ג׳
אומרו מארצך כו׳ כי כאומרו לך לך אל הארץ אשר אראך מי
לא ידע כי מארצו יצא וממולדתו ומבית אביו. ד׳כי נהפוך
הוא הקדר האמתי כי הראוי יאמר מבית אביך וממולדתך
ומארצך כי תחלה יוצא מבית אביו ואחר כך ממולדתו ואחר
כך מארצו ומה גם לרזל׳ ספירשו מארצך זו איכרכיא שלך
וממולדתך זו סכותך ומבית אביך כמשמעו אלא שדעת רז״ל
אחשבה מאשר פירשו פסוק זה כך על פסוק ושכחי עמך
ובית אביך שדעתם לתרץ קושי׳ סדר הכתוב על שיסכה ולא
ידאג על פרידתו ידעיו שהוא שיסכה אברהם אלו הג׳ קוגים
ולא ידאג על פרידתו מהם ועל כן הנשכח ראשונה הקדים ש׳
המאוחר אך עדין ראוי לבקש דרך יסכון אור פשוטו על׳ כון
ה׳ כי אם יאבה אביו לבא עמו למה ימנעהו שיאמ׳ לו שאדרב׳
אלך מבית אביו ויעזבם ל׳ומ׳ אשר אראך ולא אמר אשר אוצ׳
אליך כאשר אמ׳ לו על העקידה וכן לנחק סכון באדרת אשר
אומר אליך. ז׳אומ׳ ואעשך כו׳ כי היתכן שלעשות מצות קונו
יצטרך הבטחות ומה רב קושי העקידה ולא הבטיחו שום
הבטחה ולא נמנע מעשו׳ הדבר׳ח׳ למה נתייחדו לו ההבטחו׳
השה פה מזולתן. ט׳אומ׳ ואברכך כי הלא גם בעשות אותו
לגוי גדול גם הוא ברכה. י׳אומר ואגדלה שמך היתכן כי
חפץ אברהם בגדולות ובגבלאות. י״א אומר ואברכה ברכה כי
איך יהיה הוא הברכה. י״ב אומר ואברכה מברכיך מה יחן
ומה יוסיף לו שיברך מברכיו ושיקלל מקללו ומה גם כי חפץ
אחד הוא ולא יחפוץ בקללת מקללו. י״ג אומר ונברכו בך כו׳

כי

כי הלא מקללו גם הם ממשפחות האדמה המה ואיך יתקיים
התברך כל המשפחות אם מקללו׳ אחרר. י״ד אומ׳ ולך אברם
אשר דבר אליו ה׳ כי מי לא ידע כי כאשר דבר שיו ה׳ הלך׳
ל׳ אומרו ולך אתו לנוח כי אחר שהוא עתיד לומר ויקח אבר׳
את שרי אשתו ואת לוט כו׳ למה הזכיר פה תחלה את לוטיוגם
הזכירו אותו לבדו׳. י״ו אומרו ואברם בן חמש שנים כו׳ למה
הודיע ש״ם אותנו את כל זאת ואיך יתקשר עם כל הקודם לו
עם המאוחר. י״ז אומרו ויצאו ללכת כו׳ כי מהראוי לא יאמר
רק ויבאו ארצה כנען. י״ח אומרו והכנעני אז בארץ כי הוא
מיותר ולבני׳ צורך ובאתי מקיסר. י״ט אומרו לה׳ הנראה אליו
מי לא ידע כי הוא הנראה אליו. כ׳אומר ויכון שם מזבח לה׳
ויקרא בשם ה׳ כי אח״ה שהמזבח הוא לה׳ ראוי שיקרא בשם ה׳.

אמנם לכאורה אפשר יאמר כי הנה היה הדעת נוטה
יאמר אברם בלבו מה לי טוב מלזכות את אבי
כי אחזירה בתשוב׳ ואביאהו ואעבדהו בנחלת ה׳ והטוב אשר
היה׳ל בבאתו מאור כשדים שהיה ללכת ארצה כנען עתה
אומר לו גמור ואבואה עמו בטפל אליו כי הוא ראש בית אב
כי הנה אחרי נאת אברם מחרן היה תרח יותר מששים שנה
כמאמר׳ז׳ל כי מה שנאמר וימת תרח קודם הנווי הזה אינו
אלא שפטרו הוא ית׳ מכבוד אב ואם עוד שנית הלא היא כי
יאמר הנני עושה נפשות ויותר יקל לי להחזיר בתשובה בני
ארצי ומולדתי אשר ידעוני מן הנוי אשר לא ידעוני רק לשמע
אזן ולא ישמעו לי כאלה שם מארצי ומולדתי ועל פי הדברי׳
הלה לפי דרך זה אפשר לכאורה שאמר לו הקב״ה על האח׳
אל תעשה עצמך טפל אל אביך להיות הולך אחריו שכאשר
ילך הוא תלך אתה אחריו כי אם לך לך לעצמך ועל
הנשית אמר מארצך ומולדתך ומבית אביך
אשר עדין לא למדו ממך כלומר אך לא הנפש
אשר עשית בחרן כי אם תבי אם אתך ש״ל אשר אראך אך
לא תתעכב שם לגייר יותר כי הלא כל מה שאתם מגייר שם
אם שתי הסרוכו׳ל שאינן מודרך כ׳שלא יהיו גדולי האיכו׳
ת׳ נפשותם אך שם בחרן אשר אראך אעשך לגוי גדול
אמת עצ׳יך לעשה כריה חדש׳ להולי׳ ועוד שנית שיהיו לגוי
גדול אליכ׳ת והוא מאמרם ז׳ל אומר גוי גדול אשר לו אלים
קרובים כו׳ אמ׳ מעמיד ממך שהם אשר נפשותם חלק אלוה
ממעל ושמה תאמר כי שיב טוב לגייר עמים רבים במקום
שמוכירים אותי מעשות גוי גדול אל תחוש כי ואברכך ברכו
עצום יות׳ אשר ומולדתך ומבית אביך אל תאמרי ומבית אביך אל
לבבך על כלתי עשות עיק׳ ראשם בית אב ממנו לימשך אחרי
כי הלא ואגדל שמך באופן יהיה הוא טפל אליך ועל אומרי ש׳
הארץ אשר ארא׳ דעהיתרון אשר תקנה כי על ידה והיה
ברכה כי שם תשרש כ״ך שכיב׳ באופן שלא יצטרך לברכך כי
אם כאלו אתה בעצמה הברכ׳ כי נשמתך קשורה בו ית׳ ולא
אצטרך לברך רק את מברכיך והפך למקלך ולא עוד שלא
כי בחונה לארץ אין מתברכי׳ על ידך רק בני המקום אשר
אתה שם אך לא אשר העולם אך בארץ ההיא מתנגית שיורי
ברכתך נברכו גם כל משפחות האדמה הנה זה הדרך היה
ראוי לכאורה:

אמנם אשר אבאר דרכי במקראי קדש אלה הלא הוא
כי כח אלד׳ עולם ה׳ לאמר לאברהם דעת לאמן
ישכיל איש הישראלי מה כין הייתי בחונה לארץ אל הייתו
בארמת הקדש והוא כי הלא יאמר איש הלא ד׳המה נפלאו
ממני דרך יתרונם בדבר הלזה מ׳ האדם עצמו כ׳ הארץ הלזו
ג׳עולם הגלגלים ד׳עולם הרוחני אשר עליו והוא כי
הוא האדם כי על עצמו יאמ׳מה תתן ומה תוסיף לי כי אמנם
כאיכותי בח״ל איכותי בארץ אם טוב ואם רע ועל הב׳ פיל
עצם הארץ הלא יאמ׳הנה האר׳ח״ל מוזרה ממש עד מכולו
גוף א׳הוא כי קדנא דארעא חד הוא ומה בין חלק זה לחלק
אולתו ועל הג׳יאמר מה בין חלק הגלגל אשר לעומת ח״ל לחלק
אשר נגד הארץ ואשר הוכרי׳ הדמים יפטנו כחוקה לארץ
למה יגרע ממנו בארץ ומה גם כי הגלגל סובב סובב הולך
בכיב אל כל עצם הארץ הטהורה והטמאה ועל הד׳ גם הוא
אמור יאמר מה בין חלק אשר לעומת ח״ל לאשר הוא לעומת
הארץ אחר שכל עול׳העליון עליון נורא על כל ארבע
אלה כח השיש ללמד לאדם דעת ולהעמיד את אברם על
אמת ויורהו ויאמ׳ לו על האחת אך לך לך לומר אתה דע לך כי
איך כח״ל מה שאתה בארץ והוא כי הלא כל איש חכם לב
הוא ידע כי לא כנפשו׳ העמים נפשות עם אלד׳ אברהם כי
אלה מהחצוני׳ עולם הפירוד ואלה מן הקדושי׳ עולם האחדות
כי על כן כל נפשות ישרא׳ ק׳יקראו כד״ל כל נפש ששים ושם
מה שאין כן במ״ה שנאמר בעשו נפשות ביתו כי על כן כל
ישראל ערבים זה לזה עוד ידענו מחכמי האמת כי אין דבר
דיחני קדוש הולך ממקום שיעתיק ויעקר לגמרי ממקו׳ שהיה
בו כי אם ששם ישאר עיק׳ שורשו וממציאותו מתפש׳ והולך אל
מקום החפץ אל׳ איפה נפשות עם בני ישראל אשר הן הנה
חלק אלוה ממעל הלא בכוחה אל העולם הזה ישאירו
שורשיהן למעלה תחת כנפי השכי׳ה׳ היא ארץ העליונה אשר
היא לעומ׳ ארץ הקדושה כי על כן שתיהן ארצות החיי׳ יקראו
באופן כי אין נפש קדושה כאה למטה לארץ אלא ישאר
שורשה במקומה העליון עם ה׳ אלהיה ולאיש הנדיק דבקות
במשך אלו משורשו אל נפשו פה נמצא דבק עי׳ כן כשהיו ועל
יקרא חי משל׳ החוטא המשיך מכך טומאה על נפשו ומפסיק
חוט הקדושה המשכת ומכדיל בימו לקומו הוא איש חיים
אעל כן מי שהוא רשע שרוכו עומת נקרא מת כמי שנחתכו
רוב שימני חיותו ולזה אשר הנביא דבר עומתיכ׳ היו מכדילי׳
כיניכם לבין אדיכ׳ומ׳ונא דבר יצא כי העבד ישרא׳ השוכן
בארץ ישרא׳ל אשר היא לעומת ארץ העליונה דבק בשורשו
כי אויר ארץ ישרא׳ קדוש הוא ומשך בו דרך ישרה איכות
שורש נפשו אל נפשו אשר בקרבו נמצא כי שלם יקרא בלי
פירוד ממיה וכיה ממנו לשורשו משל׳ בהיותו בח״ל שאויר ארץ
העכ״ם טמא ומפסי׳ כי איזה הדרך ימשך איכות שורש נפשו
אשר בארץ העליונה אשר לעומת התחתונה דרך עקלתון ש׳
טומאת אויר ארץ טמאה ש׳ נפש קרב איש השוכן אתה כתוך
טומאתה ובכח ש׳ הענין כי הלא זה מאמ׳ית׳ את אברה עבדו
אל יעלה על רוחך כי מהותך בח״ל ומהותך בארץ א׳ היא כי
הלא דע כי בהיותך בח״ל איך דבק עם שורשך ואיך בעצם
שלם כי אם כשו׳ נפרד קנתך מקנתך כי נפרד אתה מעיקרך
ושורשך אך בלכתך ש׳ הארץ אתה כהולך ומתחבר אל עצמך
ושורשך וזהו לך לך שה׳ הוא כי לך ולעצמך אתה הולך הו׳ השור
הדבק בשאיך כי איכותך מתעלה ומתקדשו מסתל׳ כזהבנת
כי אין עצמותך בח״ל כעצמותך בארץ ועל השני׳ אמ׳ מארצך
ל׳ש תאמר כי כל גוף הארץ א׳הוא ואפי׳ תלך אל קצות הארץ
עודך באדנך כי קדנא דארעא חד הוא כי דע לך כי לא כן
הוא כי מארצך אתה הולך כי בלכתך שם הוא כאלו בגוף
ארץ אחר׳ אתה ומה גם לרזל׳ האומרים כי בתחלה ברא שיש
מ״ל בלבד ואח״כ ה״ל שנא׳ עד לא עשה ארץ ואחיות ועל עולם
הגלגלים

אמר וממולדתך לומ׳ רע כי המולד שלך בח״ל ממכו
אלך כי מה שנגזר מולדתך פה לא יגזור לך בארץ כי
בלבתך מארצך ש״ל הארץ הוא כמלך גם מתחת שליטת המזלו׳
והוא ומולדתך כי המולד שלך הגזר שלא תוליד יתבטל כשו
אינך תחת המולד שלך • ועל הד׳ אמר ומבית אביך והוא
כי אין לאדם בית בעולם הזה כי גר הוא כאורח נטה ללון
ולא בכל דמה ימיו בכל עובר לך הבית האמיתי היא למעלה
כל״א כי הלך האל״ש בית עולמו שלא שיש הפר׳ כי בית עולמו
של איש ישרא״ל הוא תחת כנפי השכינה כי שם ביתו ובית כל
יתר בני בית היתה תחת השרים התחתונים המלאכים בעולם
עכ״ל לו בלבתך מ״חל הוא כאלו מתהלך גם בעולם העליון
ממה שהוא לעומת ארץ התחתון גם ממה שהוא מדרגת בית
אביך שלא נתגייר שהוא כין השרים כי אתה מתעלה ואיך
תחת שרי מעלה ולעומת אומרו לך לך אמר לו אל הארץ אשר
אראך והוא בשום לב אל אשר הערנו כי לא כאמר וירא ה״ש
אברם שרם יפקר מאמרו יתברך וגם אומרו אחרי כן ויכן שם
מזבח לה׳ הנראה אליו שהוא מיותר אמנם הנה למדנו יתב׳
מה גדלה מעלת אברהם עם היותו שלם עד״ה אל הארץ
הקדושה כי כה אמר אליו הנה למה שאדמת הכנעני׳ היא
טמאה ואין שכינה שורה בה וגם נפש האדם שם נפרדת
מקדושת מקומה על כן אינגה זוכה לקבלת הארת קדוש׳
מזבח בעליה להארות אליו הוא ית׳ שבארה אליו יתודע
שם כאשר מצינו ביעקב עודנו בא״ל כי לא נאמר בו וירא שו
ה׳ רק ויאמר אליו מלאך השש בחלום כו׳ אך בבואו ש״ל הארץ
הוא אומר וירא אלש אל יעקב עוד כו׳ וכן בבית אל בבראתו
שהיה אל״ש נאמר עליה בבית אל כו׳ הנראה אליך בברחך כו׳
כדבר הזה קרה לאברהם כי עודנו בח״ל היה הוא ית׳ נדבר
בו אך לא היה מתראה אליו על כן נאמ׳ ויאמר ה׳ אל אברם
אבל לא נאמר וירא ה׳ אל אברם כי עודנו עומד ח״ל על כן
אמר לו הוא ית׳ אל יתחמן לבבך כאמור אם אכן בי ה׳ דובר
כי אמה לא יתראה אלי בגד מה כי דע אישה כי המקו׳ נורא
כי פה הוא מקום שמלאכי אתה רח״ק מבראשך אך לך לך אל הו׳
הקרב עצמך אליך והדבק בארשך הקדוש ודע קדוש הארץ
בזה כי הלא תבא ש״ל האר׳ אשר ארא׳ והו׳ כי עד כה הנני דובר
בך ואיכני מראה אליך מראה אך עתה תבא שהאר אשר ארא׳
שאהיה מראה לפניך מראה ולא דבור בלבד מסולל מראה
וכן היה לו כי ויעבור אברם בארץ כי וירא ה׳ אל אברם כו׳
אז ויכן שם מזבח להודות לשם ה׳ ועל מה היתה ההודאה לזה
לה׳ הנראה אליו שהוא לה שזוכהו הראות אליו מה שלא
זכה עד כה עודנו עצור בח״ל ובזה טעם בנין המזבח מפרש
בכתוב מה שאין כן לרש״ז ל״ז שם׳ על כאשר הורעו על בשורת
הארץ ואשר זה לו מפאת נשמתו אשר תדבק כי יוצרה מעלה
מעלה על ידי קדושת הארץ ותשרה עליו שכינה נמצאו
באברהם שלשה הדרגות נבואה זו למעלה מזו ד״אשונה והי׳
טרם היותו בארץ כי שמע את הקול מדבר שיו ומראה אינמו
רואה זולתי קול כ״כאשר עבר בארץ כי שם ה׳ נר״אה אך עדיין
היה נופל בהנכאו ג״כהמולו את בשר ערלתו כי מאז נוכרו
יחד אליו שלמות מעמד שלשתן והוא מאמר הכתוב וירא ה׳
אל אברם כו׳ והוא יושב כו׳ לומר כי שני הדברים אשר נתוספו
לו שהם מראה והעדר נפילה הנה הגם עד המילה כי וירא
אליו ה׳ שהיא מראה וגם עם שהוא יושב ולא נופל הנה לך
הוראת כ״ד הדברים הנאמרים באמת מה שאמרתי לך לך
מארצך ולעומת אומרו וממולדתך אמר ואעשך לגוי גדול כי

גם שמולך מוכע ממך זרע אמי אעשך לגוי גדול ולעומת אומרו
ומבית אביך שהוא עולם המלאכים או״שרים אמר ואברכך
כלומ״ר כי על ידי עצמי ולא עד״ר או מלאך וכל זה שאמרתי
שאעשה עד״ר עצמי לברכך הוא בעוד שעמך אברם אך יבא
זמן שהוא כאשר אגדלה שמך שהוא להיסיף אות ה״ על שמך
ויקרא לאברהם כי אז אחר שאגדלה שמך תדבק בך שכינה
באופן שתהיה ברכה כי להיותי כך ממך תמשך הברכה כשו
אתה בעצמך הברכה ולא אצטרך לברך רק את זולתך והנו
ואברכה מברכך וההפך במקלקך ומה שלא יהיה עד״ר רק עד״
השרים יהיה ליתר מספחות האדמה׳ והנו ונברכו בך וכו׳
ולא אמר ואברך בך כל מספחות האדמה׳ גם זה בך בזכותיך
והנה עפ״ל הדברים האלה אין כונתו ית׳ להבטחו הבטחות
שיעשה המצוה ויקבל פרס חלילה רק כא להגיד לו מה כין
אז לקונה הארץ והנה על כי דרכו היה לפסר יעלה על לב
הרואה את כל זאת לדבר ולומר מי יודע אם על ידי כן פתחה
אזנו לעשות הדבר על דוב הברכות על כן בה הוא ית׳ והעיד
כי לא עשה אברהם רק לשמה שהיה דבר ה׳ בלבד ולא על
ההבטחות והנו אומרו וילך אברם כאשר דבר אליו ה׳ כלומ׳ על
מה שדבר אליו ולא על דוב הברכות היו לו דוב ההודאות •

ואעשך לגוי גדול אמר לפסר יאמר כי הנה ג׳
מיני אושר העה״ז הן בני חיי ומזוני על שלשתן
יאמר על בני ואעשך לגוי גדול ועל חיי שהוא על מציאות
עצמותי אמר ואברכך ועל מזוני אמ׳ ואגדלה שמך כו׳ והו״כי אין
צריך לומ׳ מזוני לעצמך כי אם גם ואגדלה שמך שהוא על״ד גמילות
חסדים שתטיב ותפרנס לכל העולם ועל כל זה והיה ברכה :

ובמדרש ואעשך לגוי גדול אמר הקב״ה לאברהם קובע
אני לך ברכה בלח״ ואעשך לגוי גדול זה
ש״אומרים אלהי אברהם ואברכך זה
שאומרים אלהי יצחק ואגדלה שמך זהו שאומרי׳ אלהי יעקב
יכול יהו חותמין בכולן תל״ היה ברכה כך חותמין ולא בהם
עכ״ל יורה מה גדלה מעל׳ בשמת לשם ישרא״ל הדר בחונה לארץ
לשורשה משם עד גדר הקרא ה׳ אלהי בייחוד והוא בשום
לב מי הכריחם לפרשה הכתוב על הברכה ב״ אליך באומרו
ואעשך מורה על אומ׳ אלהי אברהם ג׳ אומר ואברכך זה ו
שאומרים אלהי יצחק ואגדלה שמך זהו שאומרי׳ אלהי יעקב
כי הלא זה ודה היה ברכה לאברהם שיברכהו ויגדל שמו
ואיך יוכן מזה שהי׳ יצחק ואלהי יעקב ד״ לדקדק לשונו כאומרו
זהו שאומרים ולא אמר ואעשך שיאמרו אלהי אברהם ואברכך
שיאמרו אלהי יצחק וכן ביעקב ה״ למה ביעקב הפליג לייחס
הדבר ש״ גדולת שמו מביצחק ואברהם ו״מה איכבת ליה שם
הדבר ש״ גדולת שמו אמר כי״ל על גוי גדול כן באומרו ואעשך
לגוי גדול הוא שאחשיבך לגוי גדול שלא כאשר שהותי עליך כאשר
על

על גוי גדול וזהו שאומר אלהי אברהם והנה מודע לבקיאים
כמדרשות כי רוב דרשותיהם הם בנש״ וכזה הנה בא״ אברהם
דקדקנו הכרח הלשון ביצחק מאומרו ואברכך והוא כי
ביצחק נאמר גור בארץ הזאת כו׳ ואברכך כו׳ והו אומרו
ואברכך זה שאומרים אלהי יצחק כי נאמר כאן ואברכך
כאשר נאמר ביצחק וכן ואגדלה שמך זה שאומרים אלהי
יעקב והוא כי נאמר כאן שמך ונאמר ביעקב כי שם ישראל
יהיה שמך והו ואגדל שמך זהו כו׳ ולענין כוונת המא״מ הלא
הוא כי מלבד מה שהוקשה לו בבתוכי׳ גם היקשה לו בהמשך
מייחד עוד״א כי לא יאמנו לו היה ברכת אכות לו״ברכת
אברהם אם היא ברכ׳ אבו׳ היה לו לאתו׳ מגן אברהם יצחק
ויעקב ואם היא ברכת אברהם למה מזכיר בה יצחק ויעקב
ושד למה ביצחק לא הביל ו״ כמו ביעקב שלמ׳ ושדי ושד
אומרו שדי ג׳ פעמים ולא נעשה הנוסח שדי אברהם יצחק
ויעקב • אך לכא אל הענין מה שכתבנו על פסוק מאמר יעקב
אומרו והיה ה׳ לי לשם ובפסו׳ ויבא יעקב שלם כו׳ והוא כי
לא יעקב הנה דרכך אלא לכמות שמך על הצדיקים בחייהם
אך לאחר היותו סומא לאמרת לי ושדי יצחק והנה זה הסדר אשר
תעשה עמדי כי ושבתי בשלום ש״ בית אבי כלומ׳ בשלום מכל
רע ומכל פגם ועם כל זה והיה ה׳ לי לשדים שיקרא שמך עלי
ולא כאבי שעל הערד שלום שהיה סומא נקראת שדיו וכן היה
ו״ כי ויעקב שלם בגופו שלם בממונו שלא היה חסר כלתי שלם
בגופו ליתשב כמת וגם שלם בממונו ולא עני חשוב כמת ועכ״ז
ניקרא לו אל שדי ישרא״ל הנה כי קרא ית׳ את עצמו שדי ישרא״ל
בחייו עם היותו שלם מכל פגם ממלאו בשלמתן שלשה הדרגות
זו למעלה מזו כאברהם לא נקרא שמו ית׳ עליו בחייו כלל
וביצחק נקרא אך בהיותו סומא וביעקב אפי׳ בהיותו בריא
אולם שלם בכל והענין כי ראה ית׳ כאשר גזרה חכמתו לקבוע
לאברהם ברכה כן יאמר לאברהם איה בכודי הגדול הוא כי
הלא גדולים ממנו החשבת את יצחק ואת יעקב כי לא׳ מהם
יקרא שדי בחיי׳ בהיותו סומא ולא״ גם בהיותו בריא אולם
על כן הוא יתב׳ בסוף ברכת אברהם כלל את כלן איש אשר
בהשגתו ויחם ברכת כל א״ מסם ש״ אברהם וזהו ואברכך זהו
שאומרים שדי יצחק נומ׳ כי לא נאמר אלהי יצחק ויעקב כי
אין שיין כלל ואברכך שהוא ברכה מקפת על הקודם ולא זהו
שאומ׳ אלהי יצחק שממה שאומרי׳ שדי יצחק • ולא סמכו אותו
אל אברהם לו׳ ויצחק וגם נאמר בלא ו״ו ורהעל ברכה נוספת
בכמות שם שלהותו ית׳ עליו שאינה מעין של אברהם כי זה שדיו
בחייו וזה בחייו והוא המדע כי ביצחק נקר׳ שם ה׳ עליו בחייו
ליקרא שדי יצחק אך איכה בשל יעקב כי שם ואגדלה שמך
שהוא גדולת שם יותר על הברכה האמורה ליצחק עכ״ל זה
כי אם על יעקב שנתגדל יותר כי גם עודנו שלם בגופו נקרא
שם ה׳ עליו ליקרא אלהי זהו שאומרים ואלהי יעקב שנא׳ פעם
ג׳ וכו״ו נוספת ביעקב שהוא כי למה שאלהות שביצחק הוא
בהיותו חשוב כמת הוא מעין של אברה׳ על כן גם שאומר שדי
פעם שנית אומר כלא ו״ו שם הדמות מה זה שאומרים
ואלהי יעקב כלומר ולא אומרים אלהי יעקב כאשר ביצחק
והוא האמור כי ביצחק יש הדמות אך ביעקב שהוא הגדלה
יתירה שהיה בהיותו בריא כאמר כו״ו והכוונה לו״ לאברהם ש״
יקנה לכך על יתרונותיה כי הלא כך תלוי הדבר כי ברכתה זו
לך תחשב וזהו ואברכך זהו שאומרים שדי יצחק כ״א לא היית
אתה אביו לא היה ווכה לכך וכן ביעקב כי להגדלת שמך
יחשב מה שוכה לכך כי נשתלם הזכו׳ ושמא תאמ׳ ומה לדע
כי גדולתם זו תלויה כי ולא ברהם ולמה תאמר קובע ל״ הנה
ברכה והלא לשלשתן תתחייב הלא הוא כי יכול יהיו׳ ... אבלא
בכלם כמו כך תלמוד לומר והיה ברכה כי אתה תהיה
הברכה כי כך קותמין ולא כהם ואין ענין הזכרת המלות
בכל אחד אלא זכות לאברהם שעל ידי זכות שכת אברהם
בארץ יוכה להוליד את השלמים האלה ולהגדילם כמדוכר
וילך לאברהם כו׳ הנה היה אפשר להעלות על לב אים
כי חמדת ההסכות האמורות נגע על לבו וילך
והלום אמר כי לא לבו הלך לקראת קבלת פרס כי גם מה
שוילך לאברהם לא היה רק כאשר דבר אליו במה שדברו ה׳
ולא פנה אל ראיכים גדולות •

אז יאמר כי כאשר צוה לו ה׳ שלא יעשה עיקר מאביו
לבביאו לבא הוא סמוך אליו כי אם יעשה עיקר
מעצמו כי הוא העיקר לפי האמת שכן עשה ושמא תאמר
אם כן שלא שת לבו לכתות את בית אביו אחרי זאת שיבואו
עמו אין כא עמו לזה אמר וילך אתו לוט כלומר מעצמו כי
אברם אחר שהוא יתברך צוה יעזב מהם כן עשה ושמא
תאמר איך עזב לוט את ראש בית אב הוא תרח שבאבלם
קמוכים אצלו והלך אחר אברם על כן אמר ואברם בן חמש
שנים ושבעים שנה כו׳ • לומר כי להיות אברם גם הוא גדול
בן חמש ושבעים שנה ראה להיות סמוך ונטפל עמו וזהו
ואברם כו׳ ואז כאשר ראה כי בא אתו מאליו אז לא ראה
לדחותו כי אם ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן׳
אמר ויצאו אתו כי אומרו אתו הוא מיותר וגם אומרו ללכת
וכו׳ כאשר הערנו וכן אומרו כאשר דבר אליו ה׳ אך
יאמר הביאנו ראוי אם מה בין אברם לוולתו כי הלא תרח עם
היות כי כשיצא מאור כשדי׳ הוא וכל הבנים אליו יצאו
ללכת ארצה כנען אבל לא באו ארצה כנען רק ויבואו עד חרן
ויושבו שם להיו׳ כי כל יושבו וכל חפץ תרח לא על תאות קדוש
מקום היה כא״ לבראה מאור כשדים עכ״ גם שיצאו ללכת ארצה
לא חש יותר וזהו ויצאו מאור כשדים כו׳ אך כאשר וילך אברם
למה שהיתה הכוונה לעצו׳ רצון קונו וזהו כאשר דבר אליו ה׳
אז ויצאו אתו ללכת ארצה כנען ויבואו ארצה כנען כי תרח
להיותו בלתי קדוש לא נמשך עד ארץ כנען הקדושה שעם
שיצאו ללכת ארצה כנען בשבא עד חרן נשאה שם אך אברם
למה שיצאו אתו ולא עם תרח כאשר חשב ללכת ארצה כנען
כך לא שקט עד הדבר וימשך עד הקדושה וילכו ארצה כנען
כי ה׳ גמר בעדם להכיא טובתם ש״ הפועל עם היות שמתחלה
לא נאמר לו רק אל הארץ אשר אראך ולא ידע מיזו היא
אז יאמר כי גם שהוא ית׳ הבתר ממנו מיזו ארץ היתה
עכ״ נתן בלבו האמת ומאליו מתחלה ויצאו ללכת
ארצה כנען וכן היה מאתו יתברך כי ויבואו ארצה כנען
ויעבור אברם כו׳ הודיענו כמה מעלות טובות לתורה
אשר שם משה לפני בני ישרא״ל וכמה מתייחס׳
ארץ ישרא״ל לקיומה כי שם בחר ה׳ לעמוק בה ולקיי׳ מצותיה
כי היא מיוחדת לכך כמפור׳ אלהינו כרמת ראה על הכוכים כי
אתם עוברים את הירדן כו׳ ושמרת לעשות את כל החקים
כו׳ ונכנא אל הענין והוא כי שני דברים נתעתד אברהם לקבל
בבכיאתו לארץ א״ מראה כאשר כתבנו למעלה כי לא נאמר
וירא ה׳ אל אברם עד היותו בתוכה שמת לקבל מתנת הארץ
אמ׳ הנה ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם שהוא יותר מחצי
שיעור כל אדמת הקדש מצופה של ארץ ישרא״ל שבכתם משם
עד שכם ועם כל זה לא נראה אליו ה׳ ולו נתנה לו הארץ עד

לאלון מורה הוא אקו' מעותה לקבלת ישראל את התורה
שהיה ובשעה כדבר שנאמ' ונתתה את הברכה על הרגריזים
לכו' הלא המה בעבר הירדן כו' אצל אלונה מורה ואמ' כי אז
כהגיעו אל המקום הזה עם היות קצת מגיע אל הארצות
הקדושה והשפע מרעת יושבי בה כי הלא והכנעני אז בארץ
כי טמאים הם וימלאו אותה גלגולים כתועבותיהם עם כל זה
נצטרפה זכות הארץ עם זכות התורה העתידה לקבל אותה
זרע אברם שברתה עליו רוח ה' וירא שיו ה' וגם ויאמ' לזרעך
אתן את הארץ הזאת כי שם הוא מקום יחק אל מתנה זו על
התורה ועל העבודה אשר יקבלו שמה כי לכך ניתנה למו
ועל מנת כך כנודע והנה כנגד אתי מתות טובות אשר ניתנו
לו אז שם אחת הסגת מרגלה שירגל אליו ה' עם היות המקום
בלתי מוכן עדין על גלגלי העמים אלילים שנית מתנת הארץ
דאה בחזיונו כי שם מקומו' קרובים זה לזה שבאחד מהם היו
עתידים ישראל להכריח הקדושה ולבשים שם טומאת עא שהוא
הפך המתנה האחת הוא בית ש' כי שם יתן ירבעם א' מעגליו
ובשני היו עתידי' לעשות דבר המונע קבלת מתנת הארץ הוא
העי על מעל החרם אשר יומעול שם עכן על כן שעיקר
בנין המזבח היה על המדאה בזכות הארץ חש גם כן להגן
מעתה בגד מה בל יכביד הוא ית' עונם העונות הם לבל
ימנע תיקון לגאולת הארץ על כן נטה אהלה בין שתי המקומו'
בית אל מים והעי מקדם עלדבר החרם בדבר עכן ויכן שם
מזבח כלומר שם בארץ ההיא למען תהיה מוחה ליבבם ועל
דבר בית אל המעותה לקרא שם בשם עא על כן הקדי' ויקרא
בשם ה' מעת' ובזה יתכן לתת טעם למה היו טועים יותר ישראל
אחר העגל אשר שם ירבעם בדן מאחר אשר שם בבית אל כי
הועל בגד מה לזה קריאת שם אברם בשם ה' עם שיש טעם
אלת זה בספר הזוהר כי זכר ונקבה עשם ואת הנקבה נתן
בדן ועל כן היתה מושכת בטומאתה את העם יותר:
ויסע אברם כו' הנה מהרלוי יאמר נסוע והלוך ועוד כי הלא
ראשונה של הנגבה מיותרת אך הנה ידענו כי הר המורי' אשר
שם הבכיר הוא נגבה לארץ ישראל ואשר לו חשק ללכת ויקרב
שמה גם קדושת המקום מתקרבת אליו והפך במתרחק ככתו'
אנלנו על פסוק וכי ירבה מאד הדרך וכו' כי ירחק ממך המקו'
כי על הרואות לך כי רב הדרך ותתרחק מהמקום גם המקום
הקדו' ירחק ממך אך נהפוך היה באבר' החפץ לדבק בקדוש
המקו' כי על כן אשר היה הולך הוא הלוך לעומתו היה נוסע
הנגבה הוא מקום הר המורי' כי קדושתו כאה ונוסע לקראתו
להקביל פניו כעין ויונא משה את העם לקראת האלים שאר אל
כי בלכתם ש' פני הר פיני כן האלים היה נוסע מהר פיני ובא
לקראתם והוא מאמר הכתוב כאומרו ה' מקיני בא ולא אמר
לקיני כן יאמר וילך אברם הלוך הוא ונוסע הנגב הוא מקום
בית המקדש ובא להקביל פניו ועל כן לא אמר נגבה כי אם
גם ה' אברהם תיכה לומר מי היה נוסע הנגב עצמו וה' בקוש
כאומרו לנגב כי אברהם הולך לנגב כאופן שהשני הלזן הא
היא שהוא הולך לנגב והראשונה הא שהנגב נוסע לקראתו •
ודרך רמז יאמר כי בשלחו את הנפש הזאת אל העולם
השפל להלביש בחומר לבל יקשה בעיניה אומר ה' אל אברם
הוא הנפש כאשר כמו אותה במדרש הנעלם לך לך להנאתך
ולטובתך מארצך העליונה וממולדתך הן הנפשות שהיו אתך
רעותיך משרשך ומבית אביך יתברך ש' האדון הוא הגוף אשר
מולדך ואל תחושי לדבר ולומר אויה לי כי אתגרש מהקתפת

בנחלת ה' וכמלכו של עולם ולדבק כו' יתברך להתלבש בחרש
מחרשי אדמה כי הלא על ידי כן ואעשך לגוי גדול כי תוליד
בנים גדולים וטובים חול רב ועצום הלא המה פרק ליטין סדרי
קדש אשר תקנה במצותיך אשר תעשה כנודע: ועוד שנית כי
אינו דומה אורך טרם התלבשך בחלד לאורך אשר אחר שוכך
מן האדמה כי אז יאיר אורך שבעתי' כי יברכך ה' והו ואברכך
וגם ואגדלה שמך כי יהלכון בשערי ביתיכו של מעלה וביתיכו
של מטה אך שמע בקן לי מיענך והיה ברכ' כי לא בלבד תבכה
את עצמך כי אם תוכה את הרבים והיה לאתה לעם ברכה ש
תאמרי בלבבך איך לעם ואלו שבשיפה מעבר על ידי ומנעני
מעשות את הטוב ויקרבני לידי חטאות ואשמות אין מכפר ש
תשיתי לב כי הלא כאשר תעשי את אשר נויתיך אני אקרבך
לידי וכיו' אין מכפר ואחזיקך מן החטא כי הנה אברהם את
מברכך הם היצר הטוב ושרפי קדם אשר ברחת במעשיך
הטובים אשר כל מנה מהם גוררת מנה אברך אותם שירבו
מאד כי אקרבך לידי וכיות רבות ואת היצר הרע הוא מקללך
ומאבדך אאור ואתיים כתו: ועל ידי כן ונברכו בך ויוספעו
בזכותך כל משפחו' האדמה ותהיה כמוזכה את כלם כי אז אין
קנה לזכותך אשר אלו נשארת על הסמים תמיד היית דיקה
מכל האיסור והטובה הזאת אז עי' הדברים האלה הנאמרים
בשמת יורדת הוא למטה לארץ ווהו וילך אברם כאשר דבר שיו
ה' ונהתהגו כן וילך אתו לוט הוא יצר הרע כי לפתח חטאת
רובץ אך הולך אתו כעני כי יעטוף לפני מלך וסרים כן היצר
הרע מתחלה הוא כהלך ולא לוט כמר"א לוטה בשמל' ולא עוד
כי אם שגם' היצר הרע אתו בעורו לעבוד את ה' כמר"א בכל
לבבך בשני יצריך וכן אמ' רז"ל על ומצאת את לבבו נאמן לפניך
שגם יצרו הרע היה אתו נאמן ועובד את ה' כיצר הטוב ועל כן
ואברם בנאתו מחרן הוא חרו לאף העולם הזה יצא בקליקו
מלוה בלויית חן חמש שנים הם חמשה חומשי תורה והשבעים
שנה אשר חי בעולם הזה כלם מקדי מים והולכים ומתקרבים
להעיד כל א' על המצות אשר נעשו כו כאמור בספר הזוהר על
ויקרבו ימי ישראל למות ויקרבו ימי דוד למות ואברם כן
חמש שנים שהיה בבן לתורה וגם היו אתו שבעים שנה בנאתו
מחרן הוא העולם הזה שנקר' חרן ועם כל זה מי יבטח בעצמו
ינוח ויעמו' לגור לו לקן הימין ולא ינטרך להתגלגל כי דע ליפה
כי גם אחר כל הדרך הטוב ונאתו בלויית חן מן העולם לא
יבגר ממנו שנה ושלם ווהו ויקח אברם את שרי אשתו הוא
חומר המתייחס אליו כאשתו שלוקח אותו פעם שנית בעולם
הזה ואת לוט בן אחיו הוא היצר הרע אחר שנעשה קרוב שיו
בבן אחיו מהפעם הראשונה ואת כל רכושם זכיות אשר רכשו
יחד המזכרים בראשונה ואת הנפש אשר החזירו בתשוב' זכות
כלם יונאים אתו לעזור לו ש' הכשרון ללכת ארצה כנען ליכנע
בזה העולם לגמור שיורי טהרה כפעם ב' ווהו ללכת ארצ' כנען
ועוד ג' ווהו וילכו ארצה כנען כמ"ש פעמים שלש עם גבר והכ'
כל זה הוא הכביד מעשיו אך אם ויעבור הוא הנפש שעבר
עבירות בהיותו בארץ הוא הגוף עד מקום שכם שרגישו
אשמותיו עד גדר היותו כשוקע בהם עד שכמו מאי תקנתיה
הלא הוא כי יבא עד שון מורה הוראו' הוא בית המדר' כמה
דאת אמר אם פגע בך כו' משכהולבית המדרש אם אבן הוא
נמוח כו' ווהו והכנעני הוא יצר הרע אז על ידי בית המדרש
הוא כארץ כי לארץ שפל רומו כי אז יכנה ולא בלבד יועיל
לו שהתקעו בבית המדרש לטהר טומאת כי אם גם ויראת
אליו ה' כי יתרלה אליו השם יתברך ויופיע עליו
חכמת

שבמות בית מרום קדשו: ועוד שנית כי יאמר לו לזרעך אתן
את הארץ הזאת אל בית המדרש כי יבטח אלא תמוש תורה
מזרעו ולא יוה שיבן שם מזבח כי שם ויבח את יצרו ונקטרו
ונקרבו ונזכרו לעבוד את השם גם הוא ואז על ידי כן כאשר
ויבנ' משם ההרה שהוא לקרות יובל בחדר ההרים כאשר
ויבנ' מן העולם לו תלך מקר' לבית אל כי הוא הולך קדמת
בית אל הוא בית המקדש של מעלה ויבן שם אהלה אל תחופות
מעשיו הטובי' והנה בית אל מים הוא מפלת השכיל שנקרא
ים כי היא במערב שעזרתו מצד אחד והעי הוא תל מעשיו
הטובי' מקדם במה דאת אמ' לפי הבר' ועל כן ויבן שם בבית
המקדש אל מעלה מזבח להקרי' בשמו על ידי שבר הגדול מיבש
ולא בלבד בשם השכינה כי אם גם ויקרא בשם ה' השם הגדול
והנורא ומאז ויסע אברם הלוך עולה ומסיג הנגבה מקום
האורה הגדולה כי על מנורה כדרום •
ויהי רעב כו' הנה ראוי לשים לב האם אחר כל ה' בטחות
שהבטח על לבתו לארץ ואעשך כו' לא את לבו
שרנהו ית' בארץ כלא מיד שראה רעב בארץ ירד מצרימה
כי הלא לא נתרוקל' ארץ ישר' ואשר זן את המתרים פריני גוים
הלא לא יזון את אברם בארץ ואיה הבטחון אשר בטח בה'
והנה הרמב"ן ז"ל כתב כי על עון זה גלו בניו מצרימה • אך רז"ל
לזכות תשובה על אברם ומנו זה בכלל י' נסיונות • עוד קושיא
עצומה ורבה היא שי היתכן נכר באברהם יען תחבולה לאבר
בעבור אליה להנים את שרה הגדולה ממנו בבחינות יבואו
שיה גוים ויחללוה והיא בעלת בעל והיא מבטא מצות בני נח
ומה גם מי מקיים אמי ערובי תבשילין ומר ממות באמור שיה
אחרי נא וכו' למען יטב לי בעבורך כו' שמורה באנבעבי
נוכי' לי דודי אתכנה והיא את ערלי תשכב ומי ישמע כדבר
הזה ולא תגלה אזנו ואף גם זה תשכל הרמב"ן לאברהם לו
עון אך גם זאת מני רז"ל בכלל הנסיונות וגם אמרו שבחים
עליו שהבטיח ה' כמה הבטחו' ואברהם כהגיעו שם מיד ויהי
רעב כו' והוצרך לבא מצרימ' ולא הרהר ועו' למה כתר במצרי'
מבטא מקומות והן אמת כי לזה אפשר לומ' שהוא סמוך ש אומ'
בסוף פסו' הקודם הלוך ונסוע הנגבה היא דרומה של א"ז ועל
כאשר ויהי רעב בארץ וירד מצרימה כי הוא גם היא דרך נגב
הארץ עוד ראוי להעיר כי כאשר הקריב לבא מצרימה ומה
גם לרז"ל כי ראה אותם שחורים אז גדל לפניו כערבם יופי
שרה ואם כן תבער בם אש ישרם ומה גם כי שטופי ומה המה
שעל כן אמר הנה נא ידעתי כו' לאה לא שב מדרכו אל ארץ
מחרת עוד אומ' והיה כי יראו כו' כי כל מלת והיה היא שמחה
ואדרבה קינה מבעי ליה ועוד אומ' אמרי נא כו' הלא אדרב'
היא עת לבטיק והם יהיו נדובים בקרבם עד מתקרר דעתם
ואולי טוב טוב היה לומר אישי הוא כי לא יחנו אז שומרים
מלת כני נח אז לא אם שומרים לבלתי כא אל בעולת בעל
הלא גם כן ישמרו מלשפיך דם ומי הגיד לו שיחמדו לשפיך דם
ועוד כאומרו ויהי ככא אברם וכו' כי פסוק זה אין לו גורה שלא
למה שראו אותה אחרי כן שרי פרע שאינם המצרי' הנאמרים
בפסיק הקדם •
וחנו אין פסק כי שלש ה' חושב מחשבות לבלתי ידח
ממנו נדח ומתקן מראשית אחרית והוא כי הנה
גלוי היה לפניו ית' שעתידין ישראל לגלות מצרימה ואחרי כן
לארבע גלי והנה במקומות אשר ידחו שמה היה אפשר אבוד
יאבדון מהר כין בגלות מצרים כין בגליות אחרים שהתעתקו

ליאבד כמצרים כמודע במאמרם ז"ל על פסוק ויבא אל
מאחריהם וכו' שהיו ישראל עתידין אם ליגאל אם ליאבד ובשר
בספר הזוהר אומר שאם היו שוהין עוד מעט שם לא היה להם
תקומה משתקשו בכח הטומאה וגם היו עוכדי עא ולא שוה
לומ' כי אם מה שאמרו רז"ל ארבע מדות שהיו להם במצרים
כו' והעיקרית היא שנשמרו מעון זמה שאלמלא כן היום
אובדים ווהו גן נעול כו' אלו הנקבות גל נעול שו הזכרים ואמרו
כי בזכות שבאה שרה מצרימה ונדרה עצמה מן הערוה זכו
הנשים במצרים לגדור עצמן ובזכות שיוסף במצרי' גדר עצמו
מן הערוה גדרו הזכרים עצמם • ועוד אמרו רז"ל כי כל מה
שאירע לאברהם במצרים אירע לישראל שם באברהם ויהי
רעב כו' וירד וישראל והרעב ככד בארץ וירא יעקב כו' ורדו
שמה כו' ואז באברהם והרגו אותי ואותך יחיו וישראל כל
הכן הילוד היאורה כו' וכל הבת תחיון באברהם ויגנע כו' ועל
ידי כן שלחה כן בישראל על ידי עשר מכות ועוד נגע א' על
ברע' וביתו ואחרי כן שלחם אברם יצא בכבד במקנ' כו' וישראל
יצאו ברכוש גדול כו' ונכא אל הענין והוא כי למען תקל ותת
תקוה לישראל לנאת מהגלו' ההוא כל יאבדו שמה הכין מעת'
מעין נערם לאברם ושרה וגם זכות שרה שגדרה עצמה מן
הערוה שעל ידי כן נגאלו ישראל כמדובר על כן נגנל הוא ית'
נקיון זה לאברהם להטיב לבניו על גלות מצרים ועל הארבע
גליות שלא יתייאשו ישראל לנאת בשלום מתוכם על כן נגנב
הוא יתברך יפלו ארבעה מלכים יחד תחת אברה' שהם מלכי
אומו' הארבע גליו' כמ"ש זל אחרבל מלך שנער זו בבל כו' אריוך
זה מדי כדי לעומר זה יון ותדעל מלך גוים זה כו' שנער
אברה' הכל' ש הבני' להקל מעליה' וגם בטחון להחזיק האמונ'
בלבם כי כאשר נפלו יחד ביד אברהם ככה יפלו ביד ישראל
באחרית הימים כאשר יתבאר לבנים כפ"דעור יתבן בכוונת
יתברך כי מעתה התחיל לקיים ההבטחות שבפסוק ואעשך
לגוי גדול כו' שהם המגביים אל עצמו והוא כי כאומרו ואעשך
כו' ארז"ל אותו הגוי שיאמר עליו ומיגוי גדול כו' שהם מקבלי
התורה לוגיל ממך והנה כתבנו במקומו כי גלות מצרים הכל
אל קבלת התורה שהיה הגלות הה' כור הברזל להתיך הזוהמ'
לקבל התורה לשיקראו גוי גדול והכבת נאת הכוונה של הפועל
היה על ידי רדת אברם מצרימה כאשר נכאר במקומו כפ"ל
על כן ממך ויהי רעב בארץ וירד וכו' ועל אומרו ואברכך הוא
ואברם בבר מאד וכו' ועל ואגדלה שמך היה ענין ויהי בימי
אמרפל וכו' כי שם נתגדל אברם בעולם כמ"ש אל עמק שוה
שהושו כל האומות ועשו לו כימה גדול והוסיפו עליה • ואמ'
אתה מלכנו אתה שדינו וכו' ועי' המיל' ותפס ה"ל מתקיי' והיה
ברכה שכל עצמו היה כדבה שלא היה אבר שיהיה בו פיקול
וגם ומכל עצמו והיה נמשך ברכה: והנה הן חלה קנות דרכיו
ית' אשר יכול לב אדם עליהם בבמיכות עייניים שו ומציאותם
אך הנה אברהם מעצמו עשה לתומו ובכן עדין צריך טוב טעם
לאברהם תחת מה בסע מצרימה ולא בטח יזון אותו יתברך
שמה:
אמנם הנה ידוע מאמר התנא על שלשה דברים
העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל
גמילות חסדים והנה על זה אמרו רבותינו ז"ל בשם רבי בי עד
מתן תורה היה עומד העולם על עמוד אחד ושמו גמילות
חסדים ומסברתנה תורה היו שנים ומשהוקם המשכן היו ג'
והנה ידוע כי העמוד הראשון היה ע' חבר אברם

גומל חסדים טובים לכל העולם ועל ידי כן היה מקרבן
ידעת את ה׳ ולעבדו ככאדם וכזה נכנס אל הענין והוא כמו
לכ״ש הזכירו שם אברם באומרו וירד אברם מצרימה כי אחר
שכפסוק הקודם נזכר היה די יאמר וירד מצרימה ויחזור
אל שמו הנזכר ואין לומר כי על היות פרש׳ פתוחה כין פסוק
לפסוק לא כמך ש״ הקודם כי הלא כראש פרשת וירא שאומר
וירא אליו ולא אמר אל אברהם הוא כי כמך אל אברהם הנו׳
בשלהי פרש הקודמת ועוד אומרו ויהי כאשר הקריב שרוי
לדקדק עד״ז על ופרשה הקריב קרב לא נאמר וכו׳ : אך
אמנה למה שראה אברם שבלעדי חסדו אין העולם מתקיים
אמר בלבו אם אמרתי פה אשב גם אלא יכבר מליזון פה אך
איך אעשה הוותרנות וחסדים טובים עם כל בני עולם לשפיס
ולרבבות אם אין בר ולחם ומזון בארץ על כן נועץ ללכת למקו׳
שבא יוכל להפליח לעשות חסדים טובים הפך אלו אילמלא שיצא
מהארץ לכל עשות חסד כמנא כיון לקיים העולם וזה ויהי
רעב בארץ כו׳ והוא בהזכיר מאמרם זל על פסוק כי אם המון
גוים כו׳ בתחלה היית אב לבני מדינתך עכשו אב המון של
כל העולם הנה פירשו כי שם אברם הוא היותו אברם לארצו
שהיה אב לשם להאכילם ולהכילם תחת כנפי השכינה ונכנס
אל הענין אמרו ויהי רעב בארץ שהוא אל כוללות ארץ ישראל
באופן שכולם יכאו אליו ויעשה עמהם חסד ולחם אין על כן
וירד למה שהוא אברם אב לבני מדינתו מצרימה להאכילם
והכשירם מה שעתה לא יוכל לעשות וגם לא ירד להשתקע
כי אם לגור שם וגם כי ככד וכו׳ ועל כן ויהי כי הקר יב קרב
לא נאמר כי אם הקריב כי הקריב עמו אוכלוסים הנפש אשר
עשו בארן ורכים מעמי הארץ המתיהדים ומתגיים עמו ועל
כן מה שיאמר אל שרי אשתו היה הנה נא ידעתי כו׳ אמרי נא
כו׳ אך לא שוב אחור כי מי יבלבל כל העם הנגיים שיו לגמול
חסד אתם אם היה שב ממקום השופע ואז ויאמ״ל שרי אשתו
אל תאשימני שהכאתיך אל מקום מסוכן שיקחוך כי הלא
הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את כלומר שאילו ידעתי
מקודם לא באתי הנה לכן והיה כי יראו אותך המצרים כיופי
הגדול הזה ולא יעל״ על לבם שאש׳ כמותיך אים׳ עזוב כיד זולתו
כ״א מיד ונא׳ אשתו זאת ולא תאמ׳ שאש יהרגו אותי תתקוממי
למקור עצמך למות עלי כיהלא ואותך יחיו וכשום פנים לא
יבוך כי ירצו להשתמש כך לכן אל תאחרי מלומר אחותי את
עד שיתכבו המצרים במצרים כל יוכר כי תחבול׳ היא כי אם
אמרי נא כלומר מעתה טרם בואנו שם אמרי אחותי את
לעיני כל שומע באופן יהיה הדבר סגור מעתה כפי כל ולא
יחשבוך למנכלת והענין בשום לב ש״ אומ׳ ואיתה נפשי בגללך
אחר אומרו ייטב לי שהוא מוסף על החיים אך הוא כי אמר
אוי לי אם אומ׳ כי אשתי את כי יסתכן גופי כי יהרגוני ואוי לי
אם אומר אחותי ואוכד נפשי שאהיה פנה לשכב אגלך להיות
ממך פרי גוים ואת כעול׳ כעל לכן עשה זאת אליפה והכנלי
והוא כי הנה מהשתי גרות שלפנינו האחד שיהרגו אותי והכ׳
שיקחו אותך הנה זאת שלא הריגתי היא יותר ודאי ומ וכו׳ מיד
וזהו והיה כי יראו אותך כו׳ מיד׳ יאמרו אשתו זאת והרגו
אותי לכן אמרי נא אחותי את למען ייטב לי שהוא לגופי על
ידך שלא יהרגוני כי אם אדרבא ייטיבו לי ואז אשעשי הנלה
הוה מיד בזכות שהנלת גופי ממות מוכנה אני כה׳ שלא
יגעו כך באופן שלא אשחית נפשי על היותי בקת קחת אותך
כי אם שלא ואיתה נפשי שלא תמות נפשי ב״ע על שאסבב קיחתך
כי אם שלא יגעו כך והוא בגללך שעל ידי הנילך גופי תזכה

להגיל גם נפשי כמה שלא יגעו כיך וזא ייטב לי וכו׳ ואיתה
נפשי כו׳ : והנה עדין היה אפשר לומר למה תחשדם בספיכו׳
דמים מכאשת איש על כן אמר והיה שהוא לשון שמחה ויהוא
כי השמח שמחה גדולה על כל הון יקר מצא אם מיד יקחוהו
ממנו יותר יתעצב וירגיש מאשר יצשער בעניו טרם בא לידו
ועל זה אמרו הנה והיה כי יראו אותך המצרים בלומר שמחת
הרבה כמוצאי מציאה גדולה מאד זא והיה לשון שמחה ואה׳
רוב שמחתם מיד יתנו אל לבם ואמרו אשתו זאת כלומר והיא
בעלת בעל ויתעצב מאד כי נפשם והרגו אותי להשיב שמחתם כם
ועל כן ואותך יחיו ועל פי דרכו כיון כל תאמר הלא טוב פשר
שלא להזכיר אחותי את עד שרא׳ גלוי דעתם אם רעה כלבב
אלא שמיתן בתחון פה ביד׳ לתוכעני כאומרי אחותך אני לזא
הנה כי כן היה אם היו מתנים פנאי אך והיה כי יראו וכו׳
מיד והרגו אותי אך אמרי נא אחותי את גם לא תרגיל לומר
אחי הוא כי באומרה שהיא אחותו עשה ממנו עיקר ושהיא
סמוכה אליו למען ייטב לי כי אלי יבאו שאמהרנה לפם
אלא תחוש האם ייטיב לי שאהיה מוכרח לתתך למו ואמיתי
ואשחית נפשי כי בה׳ בטחתי כי ואיתה נפשי וכו׳ כי לא יגעו
בך והוא משון הקודם :

ויהי כבוא וכו׳ הנה פסוק זה משולל גזירה כי אין שום
נפקותא מאשר ראוה המצרים יפה מאד ולא הוה
ליה למימר אלא פסוק שאחר זה ולכאורה היה אפשר לומ׳
שהורה מעלת אברהם כי הוא היה עם שרה כמה שנים ולא
ידע כי אשה יפה היתה עד עתה ואלו שטופי הזמה ככבוא
אברם וכו׳ כראיה א״ שיראוה המצרים את האשה מיד הכירו
כי אשה יפת מראה היא :

עוד אפשר להמשיך הכתובים שהיה אפשר להתרים
נגד אברהם כאמור איך הועילו מועצותיו שסמך
עליהם ובכן את אשתו שאדרבא על ידי אומרו אחותי היא
נלקחה לזא ויהי כבוא אברם וכו׳ והוא כי אברם לא נתיירא
רק מהמצריים כי לא עלה בדעתו תלקח למלך הכלתי מקבל
תוכחות ודחיות וכאשר דמה כן היה כי הוא לא חשש רק
מהמצריים כאומר והיה כי יראו אותך המצרים וכו׳ והועיל
לו נגדם שהרי כבוא אברם מצרימה ויראו המצרי׳ את האשה
כי יפה היא מאד ולא עשו דבר ולא הכלומה אם לא שראו
אותה שרי פרעה וכו׳ שעל ידי כן ותקח וכו׳ מה שלא עלה על
לב אברם ושמא תאמר הלא היה לו לחשוב כי אשה כמוה
תלקח למלך לכן הורה הכתו׳ אופן לקחיה פתאום זא״ שראו
אותה וכו׳ ומיד ויהללו אותה זכו׳ ותוקח וכו׳ כלי מיתון כלב
ומי עלה על לבו יעשה דבר קשה כל כך בנחיצות גדול ולכן
לא יאשם אברם על שלא חשב כואת :

וינגע הוכו׳ הנה אומרו אשת אברם הוא מיותר ואפ״
אומרו על דבר וכו׳ לא היה צריך לאומרו כי
ידוע הוא והנה רז״ל אמרו שהיה המלאך שואל אותה אבה
והיא אומרת הבה ווהו על דבר שרי והנה עדיין אומרו אשת
אברם מיותר ואחשוב כא לתת טעם למה נגעו ה׳ והלא הוא
אמר אחותי היא והיא אמרה אחי הוא לזא על דבר שרי וכו׳
והוא כי אין ספק כי בדאות שרי את עצמה בצער הנגע כי
ודאי אמרה לו איני אחות אברם כי אם אשתו ועל כן שלא
היה שומע אליה נגעו ה׳ וזה יאמר ויגע ה׳ את פרעה וגם ש״
כיתו הכלתי מוחים תדע למה הלא הוא על דבר שרי אשת
אברם שהוא על דבורה של שרי שדברה שון ומה היה דבורה
הוא

הוא שהיתה אומרת אשת אברם נועקת ואומרת אשת אברם
אבי בעלת בעל ולא אחי הוא ועל פי דרכו רמז שלא התנגע
פרעה על שלא עליה כי אם על דבר כו׳ כי מיד שדבר׳ והיה
ממנו מיד נתנגע באופן שלא שימש ומה גם לרזל שאמרו
שלקח כראתן המבטל תמיש וזהו וינגע כו׳ על דבר כו׳ :

ויקרא פרעה לאברם כו׳ הנה יש יתורי דברי׳ בפסוק
זה אמנם יאמר לו יוכח שהיה ראוי להעליים
מעם הארץ כי אשתך היא כי אם אחותך לא היה ראוי להסתי׳
הדבר ממני כי לא נחשבתי להרוג דם נקי כי השופט כל האר׳
יעשה משפט וזא מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי
ושמא תאמ׳ כי אחר שהוגלת קול ואמר׳ מפני העם כי אחותך
היא לא היה לך פתחון פה לשוב לאמר אלי כי אשתך היא כי
תהיה כמו אכזב לכל ירא דעתך למוכעה מהמלך עם היות
אחותך כי הלא מה שאמרתי למה לא הגדת לי הוא לו הוכ ח
סיפה עשית כמה שאמרת לפני העם אחותי היא לך לפי
האמת אעיקרא דדיב׳ פירב׳ כי למה אמרת מתחלה אחותי
היא באופן שלא יכולת לומר לי אח׳ אשתי היא ושמ׳ תאמר
שמא מ״ מהעם יהרגך לקחת׳ לא יתכן כי איכה ראויה רק
למלך כמשז״ל על ויהללו אותה פרעה שאמרו זו ראויה למלך
ווהו ותקח אותה לי לאשה לומ׳ לי בלבד היתה ראויה לאשה
ולמה ירשת שקחנה זולתי ואם כן מעיקר׳ היה לך לומ׳ שאשתך
היא כי ממני לא היית ירא שאהרוג אותך כי מלך כמשפט אני
ובש״ שלא אקח בעולת בעל והראיה שמאני אין פחד כי הנה
ועת׳ הנה אשתך קח ולך שאיני הורגך לקחת׳ גם כיון ש״ יעל׳ על
לבך שמחמת הגגעי׳ אני מחזיר׳ רק למה שהיא אשתך קח ולך׳

ויצו עליו כו׳ עתה שנתפרסם היות הוא בעלה היה
אברהם בסכנה שפחד כראשונה כן יהרגוהו על
דבר אשתו אל כן נזה עליו אנשים ללוותו שאומר ושלחו הוא
ליה כמאמר המתרגם :

ואברם ככבד מאד כו׳ הנה אין דומה מסעות ההולך ריקן
להולך ככבד מאד כמקנה לרגל המלאכה וכסף
נזהב כרב שתקנרנה מבעיו אמ׳ כי אברהם בנאתו ממצרי׳ היה
ככבד מאד במקנה כו׳ ועכ״ז יגע וילך למסעיו שכא בהן בעודו
ריקם ואפשר הטעם מדלגת אשר קרה לו במצרים כן יפגעו
בו אנשי רשע על כן הלך במסעות שעבר בסוריו בסרי׳ שעד
כיון כי למה שיגא לחוצה לארץ חש כן נאשם ופגם במתכת
הארץ אשר נתבשר בה כאלון מורה על כן בהגיעו הנגבה של
לא לא תקע אהל בשו׳ מקו׳ דרך קבע רק וילך למסעיו כאורח
נטה לכון מנגב עד בית אל ומשם עד המקום אשר נטה שם
אהלה כו׳ ולא נשה שם עתה אהל כי אם נסע משם עד מקום
המזבח אשר עשה שם בראשונה הוא המזבח הא׳ שבאלון מור׳
מקום שניתנה לו שם הארץ ושם ויקרא בשם ה׳ לתת לו תודה
ולא במקום שקרא בשם ה׳ בתחלה במזבח השני כין בית אל כו׳
והוא על כי עתה כיון להתחנן במקום מתנת הארץ לתקן מה
שיגא ממנה :

וגם לנוע כו׳ הנה פסוק זה היה צודק ליאמר אחר פסו׳
ואברם ככבד מאד כו׳ אך באה תור׳ לתת טעם מה
זה היה שקרא אברם בשם ה׳ הא לא דבר לו מאומה ומה גם
עתה שבא לבית אלוהו ממצרים על כן היה מקו׳ לומ׳ כי הקפיד
הוא יתברך על אברהם על אשר יגע ח״ל לזה אמרו רזה לא
רצונו יתברך כי וגם לנוע למה שהיה עם אברם ברכו ה׳ והיה
לו נאן וכו׳ עד גדר שלא נשא אותו׳ וכו׳ ויהי ריב כו׳ עד שהוצרכו
להתפרד והוצרך לנוע את כל ככר הירדן כו׳ לרוב מקו׳ קנינו

ושמ״ תאמ״ ל״ איפ׳ למה לא דבר לו ה׳ הלא הוא על התחל
לנוע כי הנה זה׳ אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מש״ כ טרם
יפרד ממנו: עוד כיון להורות כי בחבר׳ נדיק עם דמע נמשך
לרשע מהנדיק טוב׳ וההפך מהרשע לנדיק כי הנה וגם לנוע
למה שהיה הולך את אברם היה נאן כו׳ עד הוצרך ליפרד על
דוב מקנהו אך לאברהם נמשך רעה מחברתו כי מה שה׳ אמ׳
אל אברם היה אחרי הפרד לוט אך עודנו אתו לא נדבר בו :

ולא נשא אותם כו׳ אמר כ׳ טעמים אחד כי היה רכושם
רב כ׳ כי אין נדיק עם הפכו מתקשרים כי מי יתן
טהור מטמא וכו׳ וזהו ולא יכלה וכו׳ :

ויהי ריב וכו׳ אומר והכנעני כו׳ מיותר ובלתי צודק פה
הנה אז״ל שהיו רועי לוט רועים בפרי תבואות
הכנעני והפריזי והיו רועי אברהם מוכיחים אותם והיו רועי
לוט אומרים כל הארץ לאברם היא וזרע אין לו ולוט יורש
ומשיבום רועי אברם ואומרים והכנעני והפריזי אז יושב
בארץ כי עדין לא נתנה לאברהם ועד הפשט נשים לב אל
אומרו יושב ומהראוי יאמר יושבים : ועוד נשית לב אל אמרת
תחלה לשון ריב ואח״כ לשון מריבה כאומרו אל נא תהי מריב׳
ועוד אומרו ובין רועי כו׳ כי הלא כין הרועים כבר היתה אעוד
אומרו אנשים כי הזלל כי אחים אנחנו: אך יאמ״ אוי למי שנדיך
לגמור מן העכ״ום וזה מקל וחומר כי הנה שני עממין כנעני
ופריזי היו יחד ולא היה ריב ביניהם וזא יושב לשון יחיד כי
היו באחדות ושלום על כן נתעורר אברם ואמר אל נא תהי כו׳
כי אנשים אחים אנחנו ומה כגרע משתי אומות שאין אחים
ואין ריב ביניהם והיה לבו בעיניה׳ ושיעור הכתוב ויהי ריב
כו׳ הנה הכנעני כו׳ לא יושב כאחדות על כן ויאמר אברם כו׳
כי אנשים אחים אנחנו ומכ״ש שרואי יהיה שלום בינינו יותר
משתי אומות אלו והענין כי הנה ארז״ל בגמ׳ אלי תינ רא דמי׳
לכיד ק״ דמייא כיון דרווח רווח כי דרך הריב להתחיל כמעט
ונעשית הרבה שמתרחבת כין אנשים וזה יתכן כיון אברם
שאמר הנה עד כה אין הקטטה בינינו רק כין הרועים וגם
כין הרועים לא הגיע לגדר מריבה יולדת כנקבה ומתרבית
ומתפשטת כי אם לגדר ריב זכר ועל כן אל נא הריב הזכר
שאינו יולד תהי מריבה שתעשה מריבה נקב׳ שתלד ותתרב׳
עד יהיה ביני וביניך ג״כ וגם כין הרועים תתרחב שאם עד
כה היה מתייחס לריב תהיה עתה מריב׳ גם ביניהם וזהו ובין
רועי כו׳ כי אם רבו קנית רועי עם קנית הושך עתה תהיה בין
כלם כי זה בלתי רואי משני טעמים אחד כי לא תנדק מריבה
רק בין פחותי הערך אך לא כין חשובים וכן לא תנדק בין
אחים וזא כי אנשים אחים כי משתי שבות אין ראוי אחד כי
אנשים שהוא חשובים ובודע שכל אנשים שבמקרא חשובים
וגם להיותנו אחים וזהו כי אנשים אחים אנחנו וראוי ליפא ק״
מהכנעני והפרזי שאינן אחים רק כ׳ אומות ואחדות ביניהם
כאומרו יושב כארץ ולא נאמר יושבים :

הלא כל הארץ כו׳ אמרו מה שאבקש ממך הוא הפרד
נא מעלי שהוא מענמי אך לא מדרכי אשר נהגת בכיתי וכן
ראינו כמדת הכנסת אורחים שהיה לוט מכנים גם שרשה
שנפרד מהאשר וזהו אם השמאל כו׳ לומר שלא יהיה הפירוד
רק במקומות אם השמאל כו׳ והורה הכתוב כי גם שויסע לוט
ואברם נשאר במקומו לא נאמר שלוט נפרד בלבד כי אם
כאילו גם אברהם נפרד ויתרחק ממנו וזהו ויתפרדו איש מעל
אחיו והוא כי בהפרד השומ׳ מהקדושה כפלים מתרחקת
הקדוש׳ ממנה מעין מאמרם זל כי הפורש מן התורה גם היא

כורשת

ורשת ממנו מטל לבני לבנים שאחד כורש למזרח ומ׳ למערב
שכמהלך יום רחוקים זה מזה כ׳ ימים כן התורה אומרת אם
יום תעבני יומים אעזבך והודיעם התורה כי בהפרדם לוט
ולבקש כרשעים כי ואהל עד סדום ואבני סדום רעים וכו׳
ולאברם נדבק בו ויתברך כי מיד נתרחה אלין וילמ׳ ה׳ לאברם
אחרי הפרד לוט ממנו׳

עוד כיון כשום לב למה לא נאמר לו שיעור ירוש׳ הארץ
באמור אלין ויתברך כאשר ויעבור אברם בארץ
ויאמר לזרעך אתן כו׳ אך הוא כי עתה שאמר אברם ללוט אם
השמאל ואימינה כו׳ שהיה נראה כחולק עמו בארץ לו שיש
ללוט שייכות בירושתם על כן לו בהפרד לוט מעמו אמרו אם
בא עיניך כו׳ כלומר לך ולזרעך בלבד ירוש׳ הארץ אך לוט אין
לו בה חלק כי גם אשר הוא בחר לו לך הוא זולת מן המקום אשר
אתה שם אשר משם אתה רואה את כל אשר בחר לו כמפורש
בבאמרו וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר כו׳ ואמרו שא נא
עיניך כלומר בא שבדרך לוט שאני מתראה לך ומדבר עמך כי
עד כן יש כח בעיניך לראות את כל גבולי הארץ ת׳ פרקה על
ת׳ פרקה ואת הכל נתתי לך׳

ולענין המשך הכתובים אשר הפכיק כין ענין הארץ
כאן ושמתי את זרעך כו׳ וגם כפל אומ׳ אשר לא
יוכל איש לממות וכו׳ כי הלא בכלל אומר כעפר הארץ הוא
שלא ימנה והנה דזל בבדר׳ העפר הזה לו רוב׳ הפכים מ׳ מה
עפר ממלא כל העולם כן זרעך כו׳ ומה עפר דיים לכל בני
עולם כך זרעך דיים למלכיות ומה עפר אינו כלה כך זרעך כו׳
ויתכן כי הכל בכתוב ענין היותם דיים הוא באומרו ושמתי
את זרעך כעפ׳ הארץ שיהיו דיים ושלא יוכלו והיותם ריבוי
באמ׳ באומרו אשר לא יוכל מ׳ וכו׳ ובכח של הענין כשום לב כי
לתת לבחומי צערי קמצע׳ ליה שיהיו דיים כו׳ וגם שירמוז שני
הפכים׳ והוא שאפשר רצה הקב״ה מעתה להורות לו ענין
המלכיות כסדרן כענין הארץ והוא כי עתידים בני לבחול
את הארץ ולא יוכו יתמידו כה ולא לאו יהיו דיים לגליות
בחרבן ראשון ושני ולאב״ יחזרו בזמן האחרון שאו ירושה עם
לאברהם אביה זולת שא בא שיבוא כו׳ שיהיה נחלת יהושע וזה
ימשך לעולם אם יזכו וזולת עד עולם אך זה הוא על אפשרות
הבחיר אך הנה מה שאני נוסף ומביט הוא כי תאבד ותעוב
מהם כי הנה ושמתי את זרעך כעפ׳ הארץ דיים למלכיו׳ בכל
ומרי שהם ממוכים בחרבן ראשון ובכלל הדבר הוא שלא
יכלו בימיהם כעפר שמכלה את הכל ואחרי כן תחזור עטרה
ליושנה בבית שלישי ולו אשר לא יוכל איש למנות כו׳ הוא
הרבוי העצום אשר לא ימד ולא יספר ולו ירושת הארץ לא
בלבד ירושת זרעו כי אם גם הוא עמהם ועל זה נאמר
לו קום התהלך בארץ כו׳ כי לך אתננה שיחזיק בה מעתה
לקנותה גם לעצמו לעתיד לבא זולת כי לך אתננ׳ ואחר הודיע
שלא אותו ענין הגליות שיהיו דיים לעולם ושלעתיד תחזור
עטרה ליושנה ולא יאבדו בגליות רצה הבה להורו׳ לו מעתה
כי כן נהיה כי הלא עין בשון ראה כי הוא ואליעזר יפלו
ד׳ מלכים גדולים ועצומים המשלים לד׳ מלכיות העתידים
ערר לוית זרעו כאשר יבא בכלל ממלא׳ אל ויהי בימי אמרפל
מלך שנער זו בכל אריוך מלך אלסר זו מדי כו׳ למען על ידי
בן יהיה נכון לבו בטוח בי גם לזרעו יגיל ה׳ ורוממם לרשת
ארץ וזהו שאמרך ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריוך מלך
אלסר כו׳:

ויהי בימי אמרפל וכו׳ ראוי גשית לב כי כאומרו עשו
מלחמה וכו׳ נראה שמתחלה התעוררו ארבעה מלכים אלה
אל החמשה ולא״כ הוא נהפך באומרו וינא מלך סדום וכו׳
ויערכו אתם מלחמה׳ ועוד למה הכפיק בענין כדר
לעומר ואשר הכו את רפאים וכו׳ והעמלקי וכו׳ ומראוי היה
שאחר אומרו עשו מלחמה כו׳ יפסר כל שנעשה בה שהוא
ועמק השדים כאר׳ וכו׳ ולא יאמר כל מה שענין כדר לעומר
והלאה עד ועמק השדים כי אין צורך הוא לענין אברם ועוד
שכיאת כדר לעומר והמלכים אשר אתו נראה׳ שהיה על מרד
החמשה מלכים הנ׳ שמרדו בו ואם כן כמקום אומרו ויכו
את רפאים כו׳ הי׳ לא ויכו את מלך סדום כו׳ ועוד אמרו וישובו
אל עין משפט כי לא נאמר עד כה שבאו שם שיאמר עתה

משבו משה

והנה לבבו של הענין נעיר הערה וגדולה היא אלי הלא
היא מה עלה על לב אברם להתאפק לרדוף
אחרי ד׳ מלכים גדולי עולם אשר אם הימנו והכו חמשה מלכים
ומה גם עתה לאומרים כי את אליעזר לבדו לקח עמו שעולה
מספר שמו שמונה עשר ושלש מאות ואיך ערב אל לבו לרדוף
אחר מלכים גדולים הוא ונערו והלא אין לאדם לשים עצמו
בסכנה כמשל שמא אין עושים לו נס ואם עושים מנכים לו
מזכיותיו ואין לך מסתכן גדול מזה והאיש הזה ורך הלבב
מהמנרים הרואים את שאתו ונה לה לאמר לאותי היא מן
יהרגוהו על דבר אשתו איך תתגבר עתה לרדוף אחרי ד׳
מלכים העצומים האלה ועוד נשיש לב אל מאמר ז״ל באמרם
אמרפל מלך שנער זה בכל שנא׳ כו׳ אריוך מלך אלסר זה מד׳
כדר לעומר מלך עילם זה יון ותדעל מלך גוים זה
ע״כ והנה דרך כלל הלא כמו זר נחשב עניינם פה ועם גם
אומרו זה אדום שעדיין אדום לא היה ולא נברא ועוד נשים
לב אל אמרו ויכו את הפליט זה מיכאל כו׳ למה נתייחד הוא
אל שליחות זה ולמה נקרא פליט כי גם שאמרו שפלטו אל
מן המלאכים שאמי הוא את׳ לארץ למה נרמז ענין זה פה
אמנם הנה כתבנו למעלה כי רצה הב״ה טרם מכת
גלו׳ מצרים וד׳ מלכיות להקל עול גלות מצרים
מעל עמו ולבטרם מעתה יצאו ברכוש גדול ממצרים ושלא
יאבדו שם ולא כארבע מלכיות כי אם דונמ׳ כלם ירדו מעתה
ויבטחו על העתיד והו׳ במה שכתבנו למעלה כי כנגד כל מה
שאירע לישראל במצרים לירע שם לאברה׳ ושרה ה׳ הגלם
ויצאו ברכוש גדול ויקל עול הגלות ההוא על ידם כמפורש
למעלה ובן על ארבע גליות העתידות שירך לב שומעם איך
יתקיימו ישראל בתוכם ולא יאבדו כמו שכתבנו בסמוך על
כן מעתה הביא דוגמתם ויפלם תחת יד אברהם יחד כלם
לרמוז מעתה כי בבה יפלו יחד לעתיד תחת זרעו כדא
יקיים אלה שאיל מלכו די לעלמיא לא תתחבל והדקת
כו׳ שהם הארבע מלכיות שהגלם כמיני תכונתו היה מעל
אליהם וזה כיונו ז״ל באומרם אמרפל מלך שנער זה בכל כו׳
שהם ארבע מלכיות שערי הארבע׳ העתידים הן הם שרים
של אלו כי על כן אמר ותדעל מלך גוים זה כי הלא יקש
לי עדין לא הולדו ינא׳ ואיך היה תדעל מלך על אומתו׳ אך הו׳
שהיה מלכותו תחת שרים והוא נלמד מגזרה שוה מאומרו
שני גויים בבטנך ועל כן להעיר את אברהם ולהחזיקו גזר
יבא מיכאל כי הוא אשר יעמוד לישראל בימים ההם כד״א
ואין אחד מתחזק עמי כי אם מיכאל שרכם והוא הפליט
מהמלאכים המנגדים על בריאת העול׳ אשר אברהם מקיימו
ולא הפליט לומר שממנו ירדה כי כאשר פלט ה׳ את מיכאל
מ המנגדים

מהמנגדים ההם כן יציל את אברם מהמלכים והוא כי מיכאל
הוא מבחינת חסד לאברהם כי הוא מלאך החסד העומד
את גומלי חסד כאברהם וזה לחסדיו היא כונת הנביא
באומ׳ מי העיר ממזרח׳ וכו׳ ירדפם כו׳ מי פעל כו׳ והוא שמקשה
קושייתנו ואומר מי העיר ממזרח לומר מי העיר את אשר
ממזרח הוא אברם שיערב אל לבו לרדוף אחרבעה מלכים
גדולים הלא הוא כי הנה נדק יקראהו לרגלו והוא כי שתי
מדות טובות היו לאברם אחד מדת נדקה שהיה מפזר מתנ
שמית מדת חסד שזולת מציאות הנדקה היה עושה בגופו
מהלך כרגלין ממקום למקום שהוא חסד עם הנדקה שהיא
העיקר כמ״ש קראו לפי חסד לפי חסד שבנדק׳ ושתי מדות
אלו הן שך כתות המלכים ליברא העולם כמ״ש חסד אומר
יברא שכלו מלא חסדים אמת אומר אל יברא שכלו מלא
שקרים נדק אומר יברא שכלו מלא נדקות שלום אומר ש
יברא שכלו מלא קטטות והענין כי רצה הקב״ה לגלות כי
מה שעשה אברם במלכי׳ ההם היה על העתיד לבשר את
ישראל שבכה יתן את המלכיות בידם והנה ידוע כי נדק
הוא המתן כח לעשות חיל לישראל בימי׳ ההם כמו״ש בנדק׳
תכוכני וכו׳ והיה נדק אור מתיו אמר הנה נדק העתיד
להגביר את ישראל הוא יקראהו אל המתייחס לרגלו והוא
כי מרכבת רגלי המרכבה הן מיכאל גבריאל רפאל מרשל והנה
מיכאל הוא רגל ראשון מבחינת החסד לאברהם וגבריאל
רגל המתייחס ליצחק והשלישי ורביעי ליעקב ודור ונבא אל
הענין אמר כי נדק שעשה לאברהם יקראהו למי שהוא רגלו
של אברהם הוא מיכאל רגל החסד שבמרכבה המתייחסת
לאברהם בגמילות חסדו שיבא לעורר את אברהם ולהחזיקו
לרדוף אחרי המלכים ההם והנדק ההוא הוא גם אשר יתן
לבניו גויים ומלכים ירד מעין אשר יעשה לעתי׳ למלך משיחנו
שאלו גויים יבאו וירד מים עד ים על ידי נדק אור מתיו
ולמה הוצרך מלאך כדי שהוא יתן כעפר חרבו שיזרוק אבר׳
קומץ עפר על איש אחד וכל אבנים שעמו מתאבקים כי
בהכות אברהם את איש היו רבים מוכים וכן כקש נדף
מהרוח שמגיע הקש אל כל קבון אבנים הנמצאים
כן חץ קשתו היה מגיע אל קבון רב וזה אין כח באיש
לעשותו אך לא תייחסו חץ קשתו אל אברם כי אם כקש נדף
מהרוח אשר עשה ה׳ כך היה קשתו נדף מרוח אלדים שמנד
החסד הוא מיכאל כמ״ש עושה מלאכיו רוחו׳ ושיער הכתוב
כי נדק של אברהם יקראהו לרגלו הוא למיכאל כמדובר ולמה
מבלי לבא אשתו מיכאל כעפר חרבו כקש נדף ממנו קשתו
ואם יאמר איש מה יועיל נדק על עשות לאברם נדקות אם
ינגדהו שלום עי׳ לעשות קטטות עם ד׳ מלכים ומה גם לרגל
האומרי׳ שהיה אברם אומר אור לי שמא מתוכם היו נדקים עד
שאמר לו הב״ה אל תירא אברם כי כלן היו קוצים וזה יאמר
פה אולי עובר מדת שלום שמא היו בהם עובים ואר״ל כי
בזכות הבה לבדא אדם נדק אומר יברא שלום אומר אל
יברא׳ כאומרו שהאדם מלא קטטו׳ לזה אומר ירדפם כו׳ לומר
אם כאשר ירדפם היה לבוחת קטטות שהוא עבור שלום אורח
ברגלו לא יבא שלא היה חוזר מפני קטרוג השלום אך אברב׳
היה כונתו לעשות שלו׳ בעול׳ כהעביר גלולי מן הארץ ומי פעל
העדה ממזרח ועשה כל הנלחמים הוה שלא בדרך טבע שיפיל
אברם ד׳ מלכים מי שהוא קורא הדורו׳ מראש מכריאת העולם
להכטיחו על העתיד וענין קורא הדורות כו׳ הוא מאמרם ז״ל
בב״ר בבראשית של נדיקים במלך שהוא כמפורש אצלנו שם כי

למה שהכחירה חפצית יחוייב יחדו העול׳ על דורו׳ מכשים
וכאין על כן במלך בבראשית הנדיקים אשר מלו ייחד הנלחמים
לכל דור ודור לקיימו עד סופן ועי״כ כן כרלו כי לא יתבטל חה׳
קורא הדורות העתידים מדאש שקראן למלך בהם שיש
במקבר יהיה בכל דור ודור ולהבטי׳ כל יתעתר העולם ליאבד
בארבע גלוי׳ קיאבדו בם ישראל ואם אין ישראל אין עולם
על כן אמי ה׳ ראשון שהמלטתי וכיליתי לד׳ מלכיות ביד אברה׳
וזה תבטחו שולת אחרונים שבדורות אחרונים אמי הוא
כאשר עשיתי באברם כן אעשה לכלו׳ הד׳ מלכיות בידי ישראל
והוא כל מה שכתבנו כי כל כוונתו ית׳ היתה למען החזיק לב
האבות וישראל כי ככה יתן ה׳ את ד׳ מלכיות ביד ישראל ועל
כן נתן כלב אברם עי״ מלאכיו להתעורר ולרדוף אחריהם׳

עוד יתכן דרך כ׳ וכו׳ יתישבו כל ההערות שהערנו
בכתובים והוא במה שאל׳ במדרש כי כונה
היתה לבא על אבר׳ כי הוא יגא להגיל את לוט בן אחיו ויקומו
עליו ויהרגוהו כאשר היה לולא ה׳ היה לו ורואי לשים לב מה
להם אל אבר׳ ועוד למה יבאו בעקיפין ולא יבאו עדיו להורגו
אמנם לבא אל הענין נזכירה ממרם זל כאומרם עין משפט
היא קדש לא מצינו מקום שנאמו עין משפט אלא עין שעשתה
מדת הדין בפולה בקשו לקמותה היא קדש שקדש שמו של
הקב״ה בכבשן האש עכ׳ ראוי לדעת מהו עין שעשתה מדת
הדין בעולם אך הוא כי הנה אמרו רבותינו זל בפרקי רבי
אליעזר כי בהיות כל בני עולם בונ׳ מגדל בדור הפלגה עבר
אברם בן תרח ראה אותם בונים והיה נמרוד מלך עליהם
ואמר אברם מה אתם עושים העל ה׳ אתם מורדים לא תאליחו
אמרו לנמרוד והשיב ואמר אברם פרדה עקרה שאינו מוליד
מיד עמד [אברם ויקללם בשם ה׳ מיד וירד ה׳ לראו׳ את העיר
ואת המגדל ונתפלגו ועל פי דרכנו נשיש לב אל תשוב נמרוד
כי מה השיב על תוכחת אברם באומרו שהיה פרדה עקרה
אך במקום אחר מבואר אצלינו כי תשוב נמרוד היתה באומרו
כי אברם עקר למה שנמרוד וכל בוני המגדל היתה כ׳ ונכתם
להגביר כח החנונים בעולם ואברם היה מקריא שמו של
הקב״ה בעולם ומוריד שכינה למטה שהוא מבטל מחשבותם
אשר יזמו לעשות ועל כן נטמן אברם בארן כמה שנים מיום
הולדו כי מאז בקש נמרוד להורגו שהוא כי השיג בחכמתו
שהוא יהפך כל עניינו והיות אברם בן מ״ח שנה ועברו הביט
במגדל אמר אלא יצליחו כי הוא יבטל מחשבותם בהדבקו
בה׳ ותורתו ועשיתי נפשות רבות ולזה השיב ואמר אברם פרד׳
עקרה והוא כמאמר פרקי ר״א כי כל אשר גיירו אברם ושרה
לא עמדו בניהם אחריהם באמונתו כי אם הם לבדם ועל כן
אמר אין לאמונת אברם נמשכת אחר דור זה לכל הנפש שעשו
והו׳ אינו מוליד שימשדר עו אחריו באמונתו ויבט׳ מחשבותיו
כי לא יהיה ענין אברם רק בחיו בלבד אז אלא שזה בשם ה׳ וירד
ה׳ בבית דינו לעשות משפט בעולם הנה שהעיר אברם מדת
הדין שאם לא היה הוא משורר היה עדין הוא יתברך מאריך
לשם על אחדותם וזה היה בלב נמרוד הוא אמרפל ליעקם מן
אברם ווהו׳ ו שוכו אל עין משפט כי עין של אברהם שהביט
בבוני המגדל ועשתה מדת הדין בעולם ע״ אלו אותם בשם
ה׳ בהביט בם בקשו אמרפל הוא נמרוד וחבריו לסמותה ושמא
תאמר איך ינדק אומרו ושוכו כשו פעם אחרת באו עליו לזה
אמ׳ היא קדש שקדש וכו׳ והוא כי נמרוד הוא אמרפל שהפילו
לבבשן האש שהתחיל להנקם ממנו ולא שזה לו עתה שכו הוא
וקיעתו להבותו בחרב אמנם נאמר שאש גדול מהאש הדומם

לא

ל יגנב מידי אדם כעל בחירה וזהו היא קדם שקדם שמו
יתברך כלם •

אר שיעור הענין למה בקשו לבמות עין שעשתה
כו׳ והוא אינו מוליד כי על זה הלבתם נמרוד לזה
אמר כי היא קדם שקידם כו׳ והיה ירא פן עי׳ כן ידבקו יחד
כל העולם באמונתו ותתבטל כוונ׳ נמרוד כי לא היה עוד מתחזק
עמו הנה לפנינו טעם מסוימת אמרפל הוא נמרוד על אברם
ומרוקדק בפסוק כי על כן ויסוכו ויבלו כו׳ ומעתה ראוי לדעת
למה עשו בערמה לבלתי לבת מתחלה הלוך ונסוע עדיו אך
הוא כי אינו כבוד מלך וכל שכן אברהם מלכי׳ ללכת אחר איש
א׳ שנית שאם היו הולכים באופן שיורגש שאלינו יבאו לא יבצר
מאברם מלקבץ אתו כל רבים עמים מסביבותינו כי גדול שמו
בגוים כמש׳ל על פסוק עמק שוה וכו׳ על כן התבבלו להרלות
כי על זולתו הם באים ואפילו על בדום לא באו דרך ישרה עם
היות כוונת אמרפל לבא לקחת משם את לוט למען יצא אברם
להנילו ויהרג כלאחר יד טרם היות פגאי לאבר׳ לקבץ עמים
רבים וכזה נבא ש׳ ביאור הכתובים והתכתם והוא בשום לב ש׳
אומרו ויהי בימי מה נרה היתה שם וגם אומרו בימי אמרפל
כו׳ כי אחר שכל הענין נמשך אחר ענין כדרלעומר שבא על
המלכים המורדים כו׳ עם המלכים אשר אתו ומזה נמשך ענין
לוט ואברם אם כן הגלגל מתחלה ויהי בימי כדרלעומר • אך
הנה אמר ז׳ הי כי היה ו׳ על שבאו להרוג את אברם המקיים
העולם שהעיקר כזה הוא אמרפל הוא נמרוד שונאו ע׳ אמר
ויהי בימי אמרפל כו׳ והענין ר׳ לאמר אים כי הוי שתייחס
אל כדרלעומר כי על ידו נתגלגל הדבר על כן הקדים ואמר
ויהי בימי אמרפל כו׳ לומ׳ כי הוי אל אמרפל ותייחס אויבו של
אברם כי גם שתראה שע׳ כדרלעומר נתגלגל ענין בדום וגם
תראה כי אדרבה מלך בדום וחבריו המה יצאו לעשו׳ מלחמה
נגד ד׳ מלכים נהפוך הוא כי הנה אמרפל בראש ואחריו הנ׳
מלכים הם אשר עשו מלחמה את מלך בדום ומלך עמורה כו׳
כי לכך באו אלא שעשו בערמה כי יוכן כי כל ישען וכל חפץ
על בדום לשבות את לוט לשינא אחריו אברם ויהרגהו כי גם
שתראה כדר הענין הסך זה הנה דעלך כי כל שה הבדו ש׳ עמק
הסדים כו׳ כי מה שחברו כל ד׳ מלכי שה לא היה רק לבא אל
עמק הסדים שלפני בדום שהוא למען יצא מלך בדום וחבריו
אלהים שאם לא כן מי נתן את אמרפל הגדול מכל מלכי הזמן
וגם לאייך הגדול מכדר לעומר יצאו אחריו לריב ריבו כי הנה
לבשנה עבדו את כדר לעומר וכו׳ ובארבע עשרה שנה כאו
כדר לעומר והמלכים אשר אתו ומי נתן גדולים ממנו יהיו
גבורים אחריו והראיה כי לא הלכו מיד אתו ש׳ המורדים בו
כי ויכו את רפאים כו׳ • להורו כי לא לנקום נקמת כדר לעומר
באו אך כל יעשם וכל חפץ היה כי ישובו ש׳ עין משפט כו׳ הוא
אברם כמדובר כי להשיבו כומו ועל כן את כל סביבותיו
של בדום הכו את העמלקי וגם את האמורי הישב כו׳ • למען
יצאו מלך בדום כו׳ אל עמק השדים הסמוך להם באומרם כי
טוב לבאת חמשה מלכים יחד ולא שיבאו הל׳ אל כל אחד
בפני עצמו וזהו ויערכו מלחמ׳ את כדר לעומר כו׳ והיה נרא׳
כי החמשה הם הבאים על הארבעה כנראה כי ויערכו כו׳
אך לא כן הוא לפי האמת כי אם ארבעה מלכים את החמשה
כי מתחלה כל יעשם וכל חפץ ארבעה היה לבא עליהם אלא
שעשו בערמה כלאחר יד לבא על בדום בל יוכן כי על כן באו
מתחלה לבל ירגישו תחבולתם על אברם ועל הנ׳ מלכים לא
נגו להורות כי כל יעשם וכל חפץ לריב ריבו אל כדר לעומר

כי אינו לפי כבודם כי הם גדולים ממנו והורו כוונתם באומרו
ויקחו כו׳ והוא בשום לב אל אומרו ויקחו ב׳ פעמים ויקחו את
כל רכוש כו׳ ויקחו את לוט כו׳ ולא נאמר הכל בבת אחת וגם
אומ׳ וילכו ב׳ פעמים ושוב אומ׳ והוא יושב בסדום שהוא מיותר
אך למה שבל חפצם לא היה בעצם על בדום ועמורה כו׳ רק
על מה שיתגלגל מענין את אברם אחר לוט על כן לא בכנסו
תוך הערי׳ לגלות שלום ולשבו׳ שביי׳ כי אם ויקחו את כל רכוש
בדום ועמורה ואת כל אכלם שהוא כל מה שהיה במחנה
חוצה בעמק השדים וילכו ואחר כך בראות שעדין לא עשו
כוונתם כי לא נלקח לוט על כן חזרו ויקחו את לוט למה שהוא
בן אחי אברם כלומר כי לכך לקחוהו על היותו בן אחי אברם
שהוא שינא להנילו ויהרגוהו והראיה כי הנה והו׳ יושב בסדום
ולא היה עם החיל שחוץ לעיר ועם כל זה נכנסו לקחתו אותו
ואת כל רכושו ולא את זולתו ורכוש זולתו כי מהשמ׳ לא לקח כלא
את הנמצא חוץ לעיר רכוש׳ ואכלם אך זה יודע כי כל כוונתם
לא היתה רק על דבר היותו בן אחי אברם ועל כבא הפליט
שהוא עוב כמש׳ל שמ׳ עוב אברם קונטון הוא ישמע שנשבה
אחיו לוט יצא ויהרגיהו ולכן כשמוע אבר׳ כי נשבה אחיו כלו׳
כי לא נשבה כי אם אחיו שיודע כי אינו כומו ואם לא יצא
שיה׳ לא יבנר מהם מדלוק אחריו עכ״ידק כו׳ וירדוף אחריה
לו שיער הענין וישמע והכין אברם כי מה שנשב׳ היה להיותו
אחיו לשינא להנילו ועל כן יצא כי גם אם לא יצא לא יבחוהו
וישב את כל הרכוש כו׳ הנה היה הדעת נוטה כי מה
שהוציא את כל הרכוש הוא כי בראות את אברם
העם הנם נהפך ש׳ הרודפי׳ בעזרת אבר׳ והנילו את כל הרכוש וגם
אמר כי לא היה כן כי אם אברם לבד הנילו את כל הרכוש וגם
אמר לוט כו׳ ואחר הכל תנילו את העם באופן כי היו העם
מהנגולים אחר הרכוש ולא מהמנילים אותו :

ויצא מלך כו׳ הנה מהראוי ימשיך אחר פקוק זה ואמ׳
אלמ׳ ראו נא מה בין מלך בדום למלך שלם כי מלך בדום למה
שהוא מרעים וחטאי׳ לא יצא לקראת אבר׳ להקביל פניו בכאו
להכות את אויביו כי אם עתה אחרי שוכו מהכות את כדר
לעומר כו׳ וגם עתה לא נתעורר כמ״ש ש׳ עמק שוה׳ כו׳ שהוא כמש
ל׳ שם ושוו כל האומות ועשו לו בימה והמליכוהו עליהם וזהו ש׳
עמק שוה הוא עמק המלך ואמ׳ כי שם יצא מלך בדום במקום
שראה כל האומות מקבלים פניו ומנשאים אותו נוסף גם הוא
כתוספת עליהם עם שהו׳ כלבד אשר קבל טובה בכרטו׳ וגם
לו כידים רקניות אך מלכי נדק למה שהוא מלך שלם הנילו
לחם ויין עם שהוא כהן לאל עליון ואברכה מהראוי שהכל
יבינו לו רורון •

אר ואמר והוא כהן כי מה שלא האכילו בשר היה על
היותו כהן לאל עליון מקריב קרבנות ולא יראה
כמאכילו מבשר הזבח אשר לא כדת וכענין הממוכי׳ על לחם
הפנים שלא היה כביתם פת נקיה ומפטמי הקטורת שלא היו
מתבשמי׳ כביתם כל יחסדום שנהנים מהקדש כן מלכי׳ נהק לא
הוציא רק לחם ויין ולא בשר כי בלחם ויין לא היה חשד כי
בימים ההם לא היו נקבי יין ולחמי מנחות אז לחם הפנים כמו
שאמרו ז׳ל כי בזכות לחם ויין שנתן לפניו כשרו על שתי הלחם
ונקבי׳ לעתיד עוד ראו כי כמה שהיה מלך הוצא לחם ויין
וכמה שהוא כהן לאל עליון ויברכהו כו׳ •

ויברכהו כו׳ הנה אר׳ז ל בב״ר כי על ידי שבעה מחנות
נתחלק שבינה עד רקיע שביעי כאשר מגלה

פרשה

פרשת בראשית כי הא׳ שילקה מהארץ לרקיע ראשון והשני
לשמי עד שהשביעי שילקה לשבינה וכשנולד אברהם ע׳ זכותו
הורידה לששי יצחק לחמשי יעקב לרביעי כו׳ ונכנס ש׳ הבינו
והוא כי הנה ידענו כי העולם על צד החסד נברא והיה
מתקיים ואמר ברוך אברם לאל הוא בעל החסד שבמד׳ חסד
אל ברא העולם והיה כבודו מלא כל הארץ וגרמו העונות
להתחלק עד השביעי עם שנברא במדת ש׳ שהוא חסד ועוד
מעט היה מתחלק גם משם ונאבד העולם וכן ברוך אתה
שעם היותו מקולק עד השביעי שהוא עליון הספיק זכותך
שעם כל זה לא נמנע מלברכך והטעם שזכה אברם להיות
ברוך הוא קונה בזכותו שמי׳ וארץ כי מתחלה היה עולם כתור׳
חסד חנם ועוד מעט היה מתחלק גם משם והיה העולם אבד
שמים וארץ ואברם קנאם בדמי מעשיו הטובים כאלו שמים
וארץ שלו כי הוא מקיימם כלא תור׳ חסד חנם ומדה כנגד מדה
עשה עמך כי ברוך ש׳ עליון שעם היותו עליון ברקיע שביעי לא
משם מספיע עליך כ״ש גם כא עדך למטה לארץ להושיעך וזהו
אשר מגן צריך בידך והוא כי דרכו ית׳ שיפקוד על נבא המרו׳
שממכון שבתו מכניע את אשר תחלה ואח״כ ואת מלכי האדמ׳
על האדמה אך לא עשה כן להכניע את שרי המלכים בירוס
ואח״כ לומ׳ לך השמר כי אם גם את מלכי האדמה מגן ומשר
למטה בידך נמצא כי עם היותו רחוק עוברת רחמים עד
רקיע העליון וגם ית׳ היה עמך גם בארץ מתחת

אר יאמר מעין האמור והוא במה שכתבנו למעלה כי
נמרוד המולך כדור הפלגה שכמו מגדל להשליט
החצומי׳ בעולם ולקלקל הקדושה עד נתחלקה שבינה עד רקיע
שביעי ובא אברהם ע׳ הקריא שמו ית׳ ככל העולם חזר ונקנה
העולם בזכותו וזהו ברוך אברם לאל עליון שנתחלק למעלה
ומה שיזכרך הוא לה יותו קונה שמים וארץ שהיו ביד החצונים
ונקנאם הוא והוא כי עם היו׳ אמרפל הוא נמרוד גר לאברהם
כי הפיל לבבשן האש לא כיוון אברם ליבקש ממנו רק לקנו׳
שמי׳ וארץ שהיו אבודים על ידו שהיה גבור ציד גר את הבריו׳
ומקרבן לעז׳ כי עודנו מחויק בטומאתו של דור הפלגה כי
מלבם היה וברוך אל עליון שלא מברם ביד אברם על הבוגע
ש׳ בכוד עצמו שהיה ממשיך העולם לעז׳ ומאבד עולמו ית׳ רק
על בכוד אברם שחש על בכוד הצדיק מעל בכוד עצמו וזהו
אשר עם היותו עליון מתחלק עד רקיע שביעי ע״ נמרוד ועכ״ז
אשר מגן צרי׳ להיות צריך כי נמרוד וסייעתו הפילוהו לבבשן
האש ובאו עתה להרגו ולבל נאמר כי על שקבל מתנת מעשה
מעבר אמר כי הלא אברהם אחר שברכו ויתן לו מעשר
מכל •

אר יחזור לומרו קונה אלו יתברך ואמר ברוך אברם
שבהיותו בארץ הקנה ש׳ עליון שמים וארץ שהיה
העולם אבד בדורות שהיו מבעיסין • ובאים ושיער הכתוב
ברוך אברם לאל עליון שעל ידו היה אל עליון קונה שמים
וארץ כי עשו קנין קיים וכאשר אברם מארץ הקנה העולם
לאל עליון גם בריך אל שעם היות עליון משם מגן צריך
בידיך הארץ

עוד כיון ברוך אברם ולא על גבורתו שנגא ארבע
מלכים גדולים כי אם זכותו שעל ידו אל עליון
קונה שמים וארץ אך הגבורה והנילוח לא עשאו אברם
כי ברוך ש׳ עליון אשר מגן צריך בידיך כי הוא עשה ולא אתה
ויאמר מלך כו׳ הנה למעלה כתבנו טעם א׳ ש׳
מה שאחר לומרו ויצא מלך סדום כו׳ לא

הזכיר מיד מה דבר אל אברם ומה עניו כי אם הסמיק סמ״ך
מלכי נדק עוד אשר דרך שמי והוא כי עד כה חשב מלכים
קדום אולי אברם יתן לו כל הרכוש כי כל יעשו וכל חפץ לא
היה רק על לוט כן אחיו אך ברלותו מיותן לו מעשר מכל אז
אמ׳ אם לא היה כדעתו לקחתו לעצמו כי אם להחזירו לא היה
נותן ממנו מעשר מכל וזהו שסמך ויתן לו מעשר מכל ואז ויאמר
מלך סדו כו׳ תן כו׳ הרכוש קח לך ועל דרך זה אפשר ג׳ שבתחל׳
לא חשב שהיה הענין רק להגיל את לוט אך לא היו צריו אך
כאומרו מגן צריך שיורה שעל היותם צריו גם כיון ואם כן
יאכל שלא צריו על כן אמר תן זכו׳ הרכוש קח לך •

ויאמר אברם וכו׳ הנה ו׳ שלא ואם אקח יתירה ואם הוא
שגם לא יקח מאשר לו בבתי׳ אין צריך לאומרו
כי אם הרכוש שלקח בחרבו ובקשתו לא יקח ק״ו מהון ביתי
אך לזה נשית לב אל אומרו תן לי הנפש ולא אמ׳ תן לי האנשי׳
אך הנה אר״ז ל שגייר אבר׳ את הבני׳ ושהם גורו ערלו׳ אבותיה׳
וכזה יאמ׳ תן לי הנפ׳ אשר עשית וגייר מעמי כמד״א ואת הנפש
אשר עשו בחרן וזהו תן לי כאלו שלו היו כבר כי קנאם כאלו
ילדם והרכוש קח לך כי לא קנאתם בנפש בעצם ועל שתיהן
השיב על נפש הרימותי ידי כו׳ אם מחוט ועד שרוך מהם אתן
שאמרת תן לי ובכלל השבועה ואם אקח מכל אשר לך הוא
הרכוש לא על שאינו שלו כי הלא הצלתי לעצמי רק על חילול
ה׳ שלא תאמר אתה החושב שלא זכיתי בו תאמ׳ אני העשרתי
את אבר׳ ומ׳ בלעדי כלומ׳ מופרש ממני הוא הרכוש כדי לתתו
לך שלא אבלתי ממנו מפני קדו׳ ה׳ וזהו אומר בלעדי ואמ׳ רק כו׳
מיעט במלת רק המעשר שנתן לכהן והוא על כי מן הדין של
אברהם היה •

אחר הדברים וכו׳ הנה בראש ג׳ דעות אח׳ שהיה אברם
מהרה׳ שמא בתוך המומתי׳ היה אדם כשר ויענש
עליו על כן אמר לו הבט אל תירא וכו׳ וש דעת אחרת שהוא
שהיה אברם ירא פן יקומו עליו גוגלי הדם אמר לו הבט ש׳
תירא אברם וכו׳ וש דעת אחרת שהיה מהרהר שמא אבל
זכותו בנצחון ההוא אל הבט ש׳ תירא וכו׳ ויתכן כי מעמד ג׳
הדעות כיונה תורה ועל הא אמר ש׳ תירא אברם ועל הב׳ אמ׳
אנכי מגן לך ועל הג׳ אמר שכבר הרבה מאד והנה ראוי לשים
לב אל אומרו לאמר שהיא מלה מיותרת אמ׳ הנה אר״ז ל כבר
עשר לשונו הן אל נכון׳ ואין קשה בכולן אלא דבור כד״א דבר
אליהם וכו׳ וחזון כמד״א חזות קשה הוגד לו ובשתיהן התנבא
אברם וראוי לשים לב מה ותרומו של אברה שהתנבא בלשונות
קושי אך יהיה ללמד שיבתו של אברהם אבינו שאפי׳ בחות
הדין הבאימו בטובתו ואת ש׳ תירא אברם וכו׳ ובזה יאמ׳ לאמ׳
לומר אחר הדברים האלה זכה אברם שבשני כחות של קושי
זכה לאמר שדבר ומחזה שהם קושי שימשו לאמר מחינת
אמיר שהיא לשון חיבה שהוא אל תירא אברם וכו׳ •

ויאמר אברהם וכו׳ ראוי לשים לב ש׳ אומרו שנים
תוארים ש׳ אדנ״י וכו׳ ולא ענה שתם ש׳ הדובר
בו המבלי הזכיר תוארים ועוד היתכן יאמר מעשה לעושהו
מה תתן לי ועוד אומרו ואנכי הולך ערירי והלא שכח מאמרו
יתברך אליו ואעשך לגוי גדול ואיך ילך ערירי אז היה
מסתפק בהבטחה הה״ל חלילה ועוד אומרו וכן משק
ביתי למה קראו כן משק ביתו ולמה הזכיר שם עירו
ושמו ועוד אומרו שנית ויאמר אברם הן לי וכו׳ כי אחר
שאברהם עודנו מדבר למה נאמר ויאמר פעם שנית
בתוך דבריו ועוד אומרו הן לי וכו׳ כי בכלל אומרו

ה׳ הולך עדירי הוא וגם אומרו והנה כן ביתי יורש אותי הנה
בכלל אומרו וכן משק ביתי הוא וכו׳ היה שהוא יורשו וגם למה
שיכה פה תואר מכן משק לכן בית ומה ענין לשון אומרו הן לי
לא נתת זרע ולא אמר הן אין לי זרע שהיה יותר כבוד כלפי
מעלה ועוד אומרו כן ביתי יורש אותי שברא׳ עושה עיק׳ מהירות
אין עיקר הבנים לכך ועוד אומרו והנה דבר ה׳ והלא ואמר
אליו׳ ולא והנה דבר וגם למה כפל ואמ׳ כ״א אשר יצא כו׳ אם
מתחלה יקנר ואמר אשר יצא ממעיך הוא יירשך ועוד אומרו
יצא אותו החונה למה הוציאו שאם הוא כפשוטו שהוציאו מתו׳
אהלו החונה שיראה הכוכבים הלא מבלי שיראה אברם
הכוכבי׳ היה יכול לומ׳ זרעך יהיו ככבי׳ ולמה הצריכו להביט
בהם ושלא יוכל לספו׳ אותם ולו׳ אח״כ כה יהיה זרעך והנה רז״ל
אומרו ויצא אותו החונה וכי מחוץ לעולם הוציאו שא״ש שהעמידו
למעלה מביפת״ה דקיע ואמ׳ לו עד דאנלך ברגלך דרך כוכב׳
ואין הבט שא״ מלמעלה למטה והנה ראוי לדעת מה ראו לומר
וכי מחוץ לעולם הוציאו והניחו הפסט שהוציאו מתוך האהל
לראות הכוכבי׳ לומ׳ לו הבט וספור כו׳ ואם הוא על לשון הבטה
שהיא מלמע׳ למטה כאומרו אין הבט שא״ כו׳ הלא גם זה קשה
כי הלא לא כן הוא כי אברהם מצינו הבטה מלמטה למעלה
כמד״א והביט ש״ נחש הנחשת כו׳ והיה הנחש על נס וכן פסוק
והביטו אחרי משה ואר״ל שהיו מביטין מואר ועל כי דרכנו בני
לב ש״ מאמ׳ ז״ל כה יהיה זרעך אין לך דור שאין בו צדיקי׳ צדיקים
כמנין יה״ה והלא אין מוכר בכתו׳ כ״א ראוי והיכן מוכר הצדקו׳
ועו׳ אומרו והאמין בה׳ הלא יש להחזי׳ טובה לאברהם שהאמין
בה׳ ולא עוד שא״ שאומ׳ ויחשבה לו צדקה ואם הוא שאברהם
חשבה צדקה לה׳ גם זה פשוט כי מי הקדימו ושלא׳
אמנם הנה ידוע כי הפס המתייחס ש״ העולם הזה הוא
פס אדנות היא שכינה השורה בעולם הזה אך
פס ההוא״ ומה גם בנקודות שא״ם הוא המתייחס ש״ הע״ל הבא
ובכא״ ש״ הענין אמר אברהם הנה הן כ׳ בחינות מ׳ המתייחס ש״
עולם הזה והי אדני והסנית ש״ העולם הבא והו יהו״ה בנקודת
אלק״ם והנה מאמרך זה שברך הרבה מאד לא ידעתי אם על
טובת העולם הזה הוא או על שכל העה״ אם הוא אם מה
תתן לי ואנכי הולך ערירי מהעולם ערירי ואין אושר שלם שם להולך
ערירי מה״עו ומאמ׳ תאמר כי הלא המניח בעולם הזה תלמיד
הגון עולה לו במקום בן ושיעור אר״ל שהיה דולה ומשקה
מתורתו לאחרים זה איננו שוה לי כי אשר הוא בן משק ביתי
ומשקה מתורתו לבית מדרשו אינו עולה לי והטעם כי הוא
דמשק כו׳ וענין שני טעמי׳ ר׳ כאומרו דמשק וא׳ כאומרו שיעור
הוא כי הנה בזה הוכלנו ודע אבותינו מעמי הארצות כי ודע
האבות הם ישראל אפי׳ בהיותם בח״ל הם מתייחסים אחר אל״
ככתו׳ אנכי על פקוק אזכיר ראה ובכל כו׳ ישראל תמיד
ואמ׳ עליה׳ זה ולד בנין וכן כתבנו על לך לך מארצך כו׳ ואמ׳
לו הקב״ה לאברהם שורש נפשך במ״ל לעצמך לשורשך מה
שאין כן זרע מ״ה שאפילו בהיותם בארץ ישראל מתייחסים
אחר מנה לארץ כי נפשותם למעלה מהחיצונים שבנגד ח״ל
הנה זה יאמר הנה הוא דמשק מגם שהוא עמי בארץ ישראל
ומתייחס אחר דמשק כי שורש נפשו לא ממה שלמעלה כנגד אל״
שהוא אחדות הקדושה ואם כן איך אתייחס למניח ממלא
מקומי ואינו משורש נפשי רק מהחצונים ועוד טענה שנית
והיה כי אלו היתה תורתו וכשרותו כמשכת ממנו לזרעו אחרי
הרשתי אך א״כו רק אליעזר כלומר הוא לבדו ולא זרעו
אתו והוא כמה שידענו מרבותינו ז״ל כפרקי ר׳ אליעזר כי כל

הנפש אשר עשו בחרן לא נמשך לזרעם אחריהם כלל רק הם
בעצמם בלבד ובכלל דברי׳ נתן טעם אל אומרו הולך ערירי
ולא זכר מאמרו יתברך ואעשך לגוי גדול כי אמר אולי על
התלמי׳ יתקיי׳ אלא שלא נתקררה דעתו כזה על היותו דמשק
אליעזר כמדובר והנה זה הוא אם אומ׳ שברך הרבה מאד הוא
על טוב העולם הבא ואם הוא על טוב העולם הזה על זה אמר
הן לי כו׳ ולהיות הפרש כין אמירה זו אל הקודמת עשה ממנה
אמירה בפני עצמה ועל כן נאמר כה ויאמר פעם שנית כי זה
על טוב העולם הבא וזה על טוב עולם הזה שהוא על דבר היו׳
לו מי שיירש ממנו ולהיות עושה עיקר מענין עה״ כו׳ התחיל ועל
דבר עולם הזה אמרו באחרונה ובפני עצמה כי לא יפתוה אל
הקודם ולמעלה שעל טוב העולם הבא ידבה קרא את עבדו בן
משק שהוא כי אם כן להיותו תלמיד הסקה מתורתו מהנה לו
לעולם הבא ופה שידבר על טוב העולם הזה שיהיה מי שירש
ממנו אמר בן ביתי וענין הכתוב אם על הטוב הזה גם זה אין
לי כי הן לי לא נתת זרע בשום פנים אפי׳ שיהיה לי נחת רוח
ליורשני גם שליותר מזה אין ראוי והיאל באומרו הן לי לומר ש״
לא תשת עלי חטאת שאני מברם הבטחתך באמור ואעשך לגוי
גדול על כן ביתי כי הלא הן לי כלומ׳ להיות לי שהמזל מחייבני
שלא אוליד ואיך אודד מזל בשביל יחיד וגם מקייב לזה כי לא
נתת עד כה ואם היה דעתך לתת לא לאחרת הטובה גם יתכן
כיון באומרו הן כי ידוע מר״ל שהן כ׳ אותיות שאין להם כן זוג
כלומר כאותיות הן יש לי כאלו אין לי בת זוג שאין לי הולדה
מפלת כוכב מולדתי וגם מהנה מאחר נגדו לא נתת זרע עד
כה והנה כו׳ והוא כי אלת הנה תורה על דבר מזומן ככר
כלומר אל תאמר כי יש זמן עדין כי הדי כדבר מוכן ככר הוא
שכן ביתי יורש אותי כל ומר כי קרוב שלנוקי׳ ·
והנה דבר ה׳ כו׳ הנה כתבנו כי אברהם עשה עיקר
מהמוגע אל עולם הבא וכו׳ היחל אלא שבלאחר יל
עשה למירה לאחרת אל בחינת העולם הזה והלא יקשה כי הלא
כל שכן שהוא יתבר׳ מבחינת העולם הבא היה לו לעשו׳ עיקר
ולא שכל תשוכתו היא לא ירשך זה כו׳ כאלו אין ירושת הנכסים
הוא עיקר לזה אמר והנה כו׳ ולא אמ׳ ויאמ׳ ה׳ כו׳ לומר כי הוא
יתברך בא להשיב אל מלי דקליק מניה ואחר כך אל השניה
ואחר כך אל הראשונה וזה אמר והנה דבר ה׳ כו׳ שאמרה
תורה לא על עשות ו״ת עיקר מטוב העולם הזה אמר לא ירשך
זה כו׳ כי אינו אלא שהתחיל לדבר על מה שהוא קמודזה אמ׳
והנה כלומר מזומנת תשובה אל והנה הסמוך וגם הוא יתברך
לא היה מחסי׳ ענין ירושת הממון להשיב עליה אם לא שהוסיף
אברם וזה אמ׳ אלי׳ לאמ׳ שלהיות אליו לאמר הזכירו ה׳ להשיב
על דברו לא שהוא יתברך מחשיב ענין זה ואמר לא ירשך זה
הוא אליעזר הנזכר ולא יהיה על לכך כי לא יהיה זה אך יהיה
לוט כמאמר רועיו כי אם אשר ממעיך כו׳ ·
או יאמר והנה דבר כו׳ כמ״שאל שהעלה למעלה מביפת
הרקיע ואמר הבט כו׳ והוא כמה שידענו כי טבע
לשון הנה הוא על דבר שמזומנים וממציאים אותו מיד בעת
והענין כי הנה ראינו שדבר עמו עשר תיבות לא ירשך זה כו׳
עדנו אברהם על הארץ מתחת ואמ׳ כך הוציאו החונה למעלה
מביפת הרקיע כמ״שאל וחזר לדבר עמו ואמ׳ הבט נא כו׳ ולמה
לא העלהו מיד וגם את הכל ידבר עניין א׳ ולא ידבר לו שם מאומ׳ לא ירשך זה כו׳
הבט נא כו׳ כיון שהכל ענין א׳ ולא ידבר חצי על הארץ וחצי
על השמים לזה אמר מה שתרא׳ כי והנה דבר ה׳ שון מיד ולא
המתין לדבר גם זה עד הוציא אותו החונה הלא

הוא

הוא להיות לאמ׳ לא ירשך זה כו׳ להודו׳ כי אם לא היה הדבר
רק על דבר הירושה לא היה צריך להוציאו למעלה מביפת
הרקיע ולדריך בוכבא כי כאין הוא לפנינו דבר זה אך היה
למען הוציא ממנו צדיקי׳ כבוכבי׳ כאשר יבא בביאור הכתוב
בסד״ז אם מה שהיה דבר ה׳ שהוא מזומן מיד טרם העלו׳ אותו
השמימ׳ הוא כדי לאמ׳ לו לא יירשך זה אך ויצא אותו כו׳ הוא
לומ׳ הבט שהוא כי זוכבו ונתנו עליון על כל העולמו׳ לאמר לו
גדולת בנין קדישי עליונין שהוא דבר טפל אל מציעות ירושה
כאשר יבא בס״ד והוא בא׳ בשני דרכי׳ א׳ כי אחר שהשיב על
מלי דקליק מניה בא להשיב על אומרו הן לי וכו׳ שהוא כיחשב
שהיה תחת המזל ושלא היה הוא ית׳ שודד אותו בשביל יחיד
שעכ״ל איחר מלתת לו עד כה זרע לכן יוצא אותו החונה שהוא
כמאמ׳ ז״ל שהעלהו למעלה מביפת הרקיע ואמ׳ לו דרוש כוכב׳
והוא כי הנה הוקשה לרז״ל כי הלא כלל בידינו כי הא״ בסוף
תיבה במקום למ״ד כראשה כי עכ״ הקשו מפסוק ישוכו רשעים
לשאולה שים ה״ל בסוף התיבה ולמ״ד בראשה ואמר כי הוא
להפליג הדבר עד למכני התחתונה שבשאול ועד״ז יהיה
שהוקש לפס כאומרו החונה כי יש ה״ל בסוף תיבה ובראשה
והנה הא הידועה שבראשה היא תורה יותר קיום המצוות
מלמ״ד שבראשה תיבה עכ״ הקשו ואמרו וכי מחוץ לעולם הוציאו
ולא מתוך האהל בלבד שנאמ׳ בהא בראשה התיבה עם היות
ה״ל בסוף פה כי זה יורה על הפלגת החצוניות אלא ודאי כי כן
היא שהעלהו למעל׳ מביפת הרקיע ואמ׳ לו עד דאנלך ברגלך
מלובש בתומר דרוש בוכבא שלא יאלוט בוכב מזלך למשול בך
ואמר אין הבט אלא מלמעלה למטה הוא כי הנה רוב מדרשי
הגדה כנודע לבקי בהם הם דרך גש״ והוא כי בחכמת דברו
בדיוק כי לא אמרו אין הבטה אלא מלמעלה למטה כי זה לא
כן הוא כי כמה מצינו שהוא בהפך כמבר למעלה אך אמרו אין
הבט והוא שדעתם ללמוד מפסוק הבט משמים וראה שהוא
מלמעלה למטה שהוא הבט כלשון זה ממש ועל מה שאמרת
ואנכי הולך ערירי וספור הכוכבים כו׳ ושמא תאמר למה אני
מאריך הדבר לו שמא תראה שלא אמהר הורע אל תתוש כי
הלא על כן העליתיך למעלה מביפת הרקיע ולא אמרתי לך
מלמטה שתמשול על המזל אך היה למען הודיעך חיבתך לפני
והזרע אשר אני חפץ להוציא׳ ממך כי הלא כה יהיה זרעך והוא
בהזכי׳ מאמ׳ ז״ל בשה הדברי׳ רבה שאמ׳ למה נמשלו הצדיקי׳
לבוכבים כאומרו ומצדיקי הרבים ככוכבים כו׳ אלא שאמה
ולבנה יש להם כוחה שנאמ׳ וחפרה הלבנה וכושה החמה אבל
בוכבי׳ אין להם כוחה לעולם · ובכא״ ש״ הענין אמ׳ אם יתהמה
אל״ הוא כי הלא כה כלומר בכוכבים שאין להם כוחה לעולם
לצדקתם יהיה זרעך ועכ״ צריך שיצאו בעת זקנה וטהרה גדולה
כמ״ש ז״ל בכ״ר שלא הוליד אברהם את יצחק עד שבטל יצרו
וכוטלה תאותו ונצר דמו ונקשר רמו
או יהיה שבישרו ואמר הנה העלתיך לדרום על המזל
ולא אמרתי לך על הארץ מתחת הוא להודיעך
כי כה יהיה זרעך שאיכותן למעלה מביפת הרקיע שולטים על
פל המזל וכין לדרך זה אלקודם הטיבו אשר דברו ז״ל באומ׳
שבכל דור יש שלשים כאמין יה״ה צדיקי׳ כאברהם כי על זה
ידבר הכתוב לבשרו שיהיה צדיקים שה״ הוקש זה לומ׳ כי הלא
לא כל זרע אברהם הם כך על כן אומרו שהוא כאומן יה״ה שוד
ראו שאם כפשט הכתוב שבא יהיה חזור אל הריבוי שלא יוכלו
לספור אותם הילא אם תיכל לספור אותם כה יהיה זרעך מאי
ואמר לו כתוך דבריו אך הוא על זולת הריבוי אמירה בפני
עצמה שהוא על הבשרון וכזה יצדק אומרו האמין בה׳ כו׳ והוא

כי מה שהבטיחו שלא יחסרו הצדיקי מ״ז מה גר
בכל דור הלא כמו זר תחשב הבטחה זו כי הי
בבחירה כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וא״כ מין
הבטחה זו אלא שעם כל זה האמין בה׳ כי הוא ית׳ ידע איך
יקיים הבטחתו עם היות שלא כמדתו ית׳ ועל כן ויחשבה לו
הוא ית׳ לצדק שהאמין ולא חש ש״ נגו׳ הבחיר׳ ואם יחזור ש״ אברם
יאמר ויחשבה אברם לו ית׳ לצדקה כי לא לפי מורת ה דין הוא
להבטיח בכך מטעם חפשיו הבחירה אם לא שיעשה כך מפני
קיום זרעו בתורת צדקה ·
או שיעור הכתוב על דרך זה כי אחר שחש אברם על
נגוד המזל תחלה היה לו ית׳ להוציאו החונה ולומר
לו ידרוש בוכבו ואחכ״ יאמר לו לא ירשך זה לזה אמ׳ והנה דבר
ה׳ אליו כלומר מה שתראה דבר ה׳ אליו לאמ׳ לאחכ״ מה שאחר
דבר זה שהוא הבט נא כו׳ אלא שהיחל במאי דקליק מניה ואחר
כך ש״ מה שאמ׳ הן לי כו׳ או יכוין באומ׳ והנה ולא אמר ויאמ׳
ה׳ ענין מאמ׳ ז״ל למה היו האמהות עקרו׳ מפני שהקב״ה מתאו׳
לתפלתן של צדיקי׳ וכזה יאמר כי חפץ היה ית׳ לבטר לו שיוציא
ממעיו מי שירשנו ושיהיו בוכבכי׳ שא״ שהיה מתאוה שיתפלל על
הדבר תחלה על כן כאשר התפלל ואמר הן לי לא נתת זרע כו׳
מיד בשרו וזהו והנה דבר וכו׳ והנה על ידי האמור מיד דבר
ה׳ שהיה מתאוה לבא בא אלאברם לאמ׳ כו׳
ויאמר שיו כו׳ ראוי לשים לב כי הלא אם שלא היה נותן
לו את הארץ היתה הבטה הוציאו אותו מאור
כשדי׳ ולמה תולה הדבר בנחל׳ הארץ ועו׳ מה זו שאה מאברהם
במה אדע כו׳ וכי זו היא האמונה בו ית׳ שאומל במה אדע כו׳
והנה יש מר״ל אומרי׳ שעל כן גלו בניו למצרים והוא קשה מאד
כי לא קנף עליו ה׳ כי אם השיבו בנחת קחה לי כו׳ ואור איך
בקחתו עגלה כו׳ הודע שיו כי ירשנה ואם על שכרת עמו ברי׳
גם בזולת מקו׳ זה כרת עמו ברית על הארץ ועוד כי הלא מבלי
בתר הבעלי חיים הללו היה יכול לכרות ברית ולמה הוצרך
כל זה: ועוד את הכפור שלא כתר למה לקחה ועו׳ למה הודיענו
שירד העיט על הפגרים ושבשבה בהם אברם ועוד אומרו ויהי
השמש לבא למה מודיענו הזמן ועוד אומרו והנה חשיכה כו׳
כי הנה אמרו ז״ל שהם אברם גלות שהראה לו אימה זו בכל
כמ״ל ואמתני ותקיפא כו׳ חשיכה זו מדי שהחשיך פניהם של
ישראל בגמות גדולה זו יון שהיו אומרים כתבו על קרן השור
שאין לכם חלק באלהי ישראל ונפלת עליו זו אדום ואמרו ז״ל שאמ׳
להקב״ה שיבחר לבניו מלכיות לו גהינם שהו״ תמר עשן כו׳
ולפי זה קשה למה הפסיק בין הד׳ מלכיות לתבור עשן בגלות
מצרים כאומרו ידוע תדע וכו׳ ועוד מהו בפל אומרו ידוע
תדע ועודאיך יאמר שימי העבדות והעמי אדבע מאות שנה
ולא היו רק ר״ ועוד החילו בלשון יחיד גר יהיה זרעך ולאתו
בלשון רבים ועבדום כו׳ ועוד אומרו ואחרי כן יצאו ברכוש גדו
אם הוא שיגאלו את מצרים ואמר זה לנחמת השעבוד היתכן
שבשביל ריוח מעות יתעבדו אבע מאו שנה הלא יקבל איש
עבדות ועמי׳ כדי שיתנו לו מעות באחרונה והלא ט״ כ הוא
החירות מכל עמי׳ בהון׳ ועוד כי ההון לקחו בני אלפי׳ היונאים
ממצרים וכמה ימותמו דור ראשון ודור שני אשר נשתעבדו ולא
נהנו ועוד האם יחבר כסף וזהב לו יתברך שיגלה את בנו
בכורו ישראל על בצע כסף ולא עוד אלא שיקראנו רכוש גדול
כעוש׳ עיקר מזהב וכסף והמה הכל לפנינו ית׳ ועו׳ למה הודיע
פה שיבא אל אבותיו ועוד אומרו ויהיה שמש בלה כו׳ למה
הודיענו שהשמש באה עלטה היה כשראה תנור עשן כו׳ ועו׳
אומרו ביום ההוא כרת כו׳ אומרו ביום ההוא הוא מיותר

הנה [illegible] לא ית להחזיק לבו ביראת האלהים כי
זאת היתה הסבה הראשונה כי עניין זה קודם
[illegible] הכתוב למעלה ויעבור אברם בארץ וכו' וירא ה' אל
אברם ויאמר לזרעך וכו' כי לו היה כן ע"כ אמר ואמרתה זו
אל בין הבתרים היה כן ע"כי מצו עד שגולד יצחק היו אלפי
שנה שעל כן נאמר ויהי כשלשים שנה ואחרבע מאות שנה כו'
והוא כי הנה ידענו מרגל כי כשהשליך נמרוד את אברהם
לכבשן האש הוא אור כשדים כא מיכאל ואמר אני אצילנו
וכן גבריאל ולא הניחם הוא ית' עד שהגיל הוא יתב' בעצמו
ובזה יאמר אני ה' אשר הוצאתיך, אשר הוצאתיך אני בעצמי
ולא מלאך ולא' עשיתי לך כך למה שרצוני לתת לך את הארץ
הזאת שאין עליה שליטת שום מלאך וזלתי הקב"ה ושער
הכתוב אני ה' אשר הוצאתיך בעצמי לכן תבטח שאין לך ארץ
המיוחדת לי.

או יאמר כי רצה הב"ה להראות את אברהם לך בתחיי'
המתים ישוב אברהם וירים את הארץ והוא בהוכיר
מאמרם ז"ל על פסוק ואנכי עפר ואפר שהוא שו הרגני נמרוד
לא הייתי עפר אלו שרפני אמרפל לא הייתי אשר שם
שפשוה את זו עם זו וכזה יאמר הלא את עצמך נדרתי לתת
את הארץ שהוא אחר התחייה ש תתמה על התחיי' מהעפר
כי גדולה היא ממעתי מן האש שלא ישרפך מפעתי מן
העפר שאל יכלך והנה אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים
כאלו מהיותך אפר החייתיך וכזה תבטח לתת לך את הארץ
הזאת לך בעצמך כי מי שקיימיך מהיותך אפר שלא בטבע
יקימך מהיות עפר וזה אומר לתת לך שהוא לו בעצמו ואין זה
רק אחר התחייה ועל זה הסיב ואמר בזה אדע כי אירשנה
לומ' הנה אם כשתתן אות לזרעי ימשך קיומ' עד אחר התחייה
מובטח אהיה בזה לך כמה אד' שכיני וכיני לא ואכדו ברוע
בחידתם כאורך הזמן ומה גם כין הגוים באופן שתפסק
מציאותם מהעולם ומה גם כגלית שגרמוו לו בעבין המלכים
במדובר למעלה ויבטל עניין התחייה גם לי גם להם אירשנה
על כן אמר לו אל תירא כי קחה לי עגלה וכו' והוא מאמר זל
זל עגלה משולשת זו בכל שמעמדת שלשה נכוכה נאמר אויל
מרודך וכלשאצר ועז משולש זו מדי שמעמדת אלשה כורש
ודריוש ואיל משולש זו יון שפי' ותור וגוזל זו הרביעי והראה
לו הוא יתברך שכל הד' מלכיות יתבטלו ואת הנפור לא כתר
כי לא יכלו כמאמר זל חני אכלה כם חני כלים והם אינן כלי'
ושמא תאמר הלא טוב היה לבטל המלכיות ולא נצטרך תפל'
ובקשה ליגאל מהם לזה וירד העייט וכו' והוא מאמרם זל וירד
העיט וכו' הוא דור על הפגרים הם המלכיות ויבא אותם
אברם ופירושו כי רצה דוד לכלות כל האומות והביכו אברם'
שהוא כמה שכירר לבניו את המלכיות במקום גהינם ועל כן
מנעה' את דוד לבא בדמים ויתכן הוא מאמר דוד באומרו
ארדוף אויבי והשיגם וכו' כמפו' אלכו כמקומו וזה יהיה עניין
הכתוב וירד העיט הוא דוד על הפגרים הם ארמוזי כפגרים
הנזכרים מהם המלכיות ומה שאמרתי ויבא אותם אברם
את הפגרים מלכיל כיד העיט היא דוד והוא כי ויהי השמש
לבא וכו' כי שם לפנינו הוא יתברך את המלכיות הם אימה
כו' זאת גהינם הוא תמר וכו' ואחר אברם המלכיות ע"כן
היה שיבה שלא נתנם השם כיד דוד שאם יכלם איך יעבדו
את ישראל נמצא כזה כאלו מבנו כידים והענין כי הנה יש
שני זמנים אחר טרם זמן העתיד שהוא זמן הדין הגדול
המתיחס לנפש וערב יום ועד הזמן ההוא הוא מעוד יום

והנה אמרי מי שטרם יחשך היו' ברגזו הדין הוא נקי מפשעיו
ואין זה רק על ידי שעבוד מלכיות ואם אין שעבוד נשארו
אשמותם נזרות בשמלותם על שכמם עד הדין ההוא לדון
בגהינם העתיד וזה מאמר הכתוב ויהי השמש לבא רמז אל
טרם יחשיך קודם סוף היום שלא דין הגדול אז ותרדמה שלא
נכולה נפלה על אברם והנה אימה וכו' שאם ארבע מלכיות
שיבורו שזה טוב להם טרם יחשך ויצטרכו לדון בגיהנם
העתיד שהוא אחר כא השמש יבהכירו כילת השמש נרמז
כי אז גיהנם הנקרא חשך כמ"ש זל על חשך מגרים ועיקר
גהינם הוא תמר עמן כו' כדי שיכרור ויהי כן על ידי מה
שהפיק דעתו באומרו ידוע וכו' כאשר יבא ביאורו בסל"
ואמר אתרי כן כי על ידי הבירור נמשך כי הגהינם שהעביר
לפנינו על ידי מה שבירר את השעבוד ישלוט במשעבדים
והנה שרמז באומרו ויהי השמש בא"ה ועלטה היה רמז כי אז
בזמן ההוא שבבר כא השמש ועלטת הדין באה אז והנה
תמר עמן הוא גהינם העתיד אשר עבר לפנינו יהיה כין הגזרי'
האלה הם האומות ולא על ישראל כי בירר לבנינו השעבוד
ומה שהפסיק באומרו ידוע תדע וכו' כין הוראת המלכיות
להוראת גהינם הלא הוא כי זה דרכו יתברך לבלתי החליש
הרע העתיד על דבר חפצות שבחירה כי אפשר יבחרו
בטוב יתבטל הרעה ואלו לא יזכיר רק עניין הנרה העתידה
יהיו מוכרחים במעשיהם כי גם שאין הידיעה מכרעת
הדבור מכריח כמכורם אצלנו על כן אמר לו הוא יתברך
הנני שם לפניך אחרבעה גליותם וכו' שתבחר בם ואמר לו הנה
גם שעבוד זה אינו מחייב כי אפשר יהיה להם חירות
משעבוד ה' בטוב בחירתם והוא כי הנה כתוב אצלינו בטעם
גלות מצרים כי רצה הב"ה לזכות את ישראל לתת להם התורה
אשר על ידה יהיה להם חירות משעבוד מלכיות אשר לינתן
לישר לא היה אפשר אם לא שתפסק זוהמתן כאשר האריכנו
במקומו שעל ידי כן זכו ישראל להבכא פנים בפנים בהקיץ
לשמוע מפיו יתבר' תורה בביני והנה זוהמת נחש לא היה כח
ליפסק אם לא בשלש דור כמשזל דבר נה לשלש דור שלא
שהו' ית' חשב מחשבו' להת' אלא' הזוהמא היה' בו' דורו' ע"ז אומן
לידת יצחק וגירותו וגירו' יעק' ואחב' בכו' הכרו' במצרי' כמצרף
כסף בתוך הכור עד הנו בגים מבסף כמפורש פרשת תולדות
וכן היה כי בכנעת ותמרק הזוהמ' וכל אשר נטהר והיה כסף
צרוף יצא ממצרים ואשר היה קיצי הזוהמה פירשו ומתו בימי
החשך ולא יצאו רק ג' מחמשה או לפל מחמשים או מחמש
מאות או מחמשת אלפים והיצאים קנו מעלה גדולה ורוית
עצום כי הותכה זוהמתן עד גדר שכמעט ימי שעמדו עליהם
קיצי כפקה זוהמתן לגמרי ויוכח לשמוע מפיו יתב' תור' ככתו'
אצלנו פרשת שמות ואמרנו שהוא טעם לגלות מצרים ונכא אל
הענין והוא כי בהראותו יתברך את אברם ארבע גליות ראה
והנה לא יכצר מהתחמן לב אברם בהחלטו גזרת המלכיות
ומי יודע אם יבחרו בטוב ולמה יגלו על כן אמר לו ידוע תדע
כו' לומר כאשר אני מודיעך ענין הגליות גב' תדע כי אפשר
שלא יגלו כי הנה תדע גב' כי גר יהיה כו' והו' כי כעוד שזרעך
מועטין מזכרין בלשון יחיד שהוא כימי יצחק ורוב ימי יעקב
גר יהיה שיהיה לו גרות אך לא שעבוד כי אם גרות בארץ
לא להם שהוא בארץ ישראל שעדיין איננה להם אך
בהגיעם לכלל רבוי לו ועבדום וענו אותם שהוא לו במצרים
וכין הגרות והשעבוד הוא ד' מאות שנה וגם את הגוי כו' אלקנ
כי דן אנכי ושעם כא שעבדם הלא הוא כי הנה ואחרי כן
יצאו

ברכוש גדול ורוב גדול שהוא סילוק זוהמת נחש עי'
השעבוד שיזכו בו לקבל תורה ויהיה להם חרות על הלוחות
חירו' מהשעבוד מלכיו' באופן שאפשר שלא יצטרכו להשתעבד
בארבע מלכיות כי הבחירה חפשית בידם ואפשר שלא
יקלקלו ורק שלום ואמת יהיה תמיד כי יהיה להם
חירות מן המלכיות באופן כי ענין המלכיות הוא בכפק אך
מה שהוא בודאי שלא תאוכה רעה הוא כימיך כי ואתה תבא
אל אבותיך בשלו' כו' וגם שלא תירא שמא יאבדו כתוך כור הכרזל
במצרי' כי הנה ודור רביעי ישובו הנה כו' ומה שאמרתי גר
יהיה זרעך בארץ לא להם והוא בארץ ישראל הוא כי לא שלם
עון האמרי עד הנה ועל כן לא לכניך היא עד דור רביעי
ולמאמרם זל שאמרו תבא אל אבותיך בשלו' כתבאר שיעשה
תרח תשובה תקבר בשיבה טובה שיעשה שיעשה שמעאל תשובה
ואמר מה שאמרתי שיגלו ארבע מאות שנה לא יעלה על
רוחך כי מה שגר יהיה זרעך היא כי לא יהיה זרע כאר כי
הלא אין צריך לומר מה שיקרא לך זרע כי אם אפילו תרח
שהחתו עובד עצ' יעשה תשובה וכן שמעאל ומה דור
רביעי ישובו הנה כסוף הד' מאות שנה ולא ירצו לארץ מעתה
הוא כי לא שלם עון האמרי עד הנה אך אין העיכוב מזרעך
ועל פי דרכו רמו באומרו ישובו עם היות דור רביעי לא היו
בארץ ישראל מעולם אך רמז לו איכות קדושת זרעו כי שורש
נפשותם מארץ חיים שלעומת ארץ ישראל נמצאו אפילו
המלרים הונה לה כבואם אליה כשבים אל מקום שממנה
יצאו וכמפורש אצלנו על פסוק אים ואיש יולד שם וכענין
האמור על פסוק לך לך מארצך וכו' וכמ"ש זל כי כשון שאמר
אברם כמה אדע כו' אלו למצרים יהיה ענין הכתובים כי זולת
הגלות המזכר גם כשון ידוע שאמרת כמה אדע תדע גלות
אם והו' כי גר כו': כמפור' למעל' ש"ל חבר על מה שמשעבדים
כשבילך כי עלי כי דרכם קודם שיצאו ארבעה גדול שהוא
פיסוק הזוהמה כרלעיל ועוד לרחם שעודך חי לא יהי' גרות
ליצחק כי אם ואתה תבא אל אבותיך כו' עם שהיה עם שנה
כימי יצחק ועם כל זה מלידתו ימנו את' שנה כי הלא דור
רביעי ישובו הנה ואם היו נמים מדור השבטים או מבניהם
שמהם היתה השעבוד לא ישובו דור רביעי כי עוד קפ שנה
גגם קודם היו שבים אם לא כי לא שלם עון האמורי עד הנה
כי אמרש חבטער על גלותם שאודיעך לא על הגרה ולא על
שמא יאבדו שם ולא יזכו לרשת הארץ כי כאשר ידוע הגלות
בדבר הריו' ופיר' מה שאמרתי ידוע הוא כי גר כו' ומה שאמרתי
תדע הוא כי ואחרי כן כו' שיזכו לקבל תור' כמדובר למעל' ש"ל
ויראה כן יקבלו אם לא ירשו ארץ כי דור רביעי ישובו הנה
כודאי וכהתימו ענין גלות מצרי' נמשך ש מה שהרא' לו ארבע
מלכיו' סיים ענין כוכתו להראו' לו גהינ' לאמר לו שיבחר כאשר
ויטב לבבו כאומר ויהי השמש לבא כו' ונמר כאומ' אשר עבר
כו' לומר כי בחר בשעבוד שאשר עבר התנור עשן היה כין
הגזרי' הם המלכיו' ולא כיאר' ומה שלא אמר עשן תמר כי אם
תמר עשן פה הוה ענין כלו כעשן כלו כי תמורם שכלים כו
הוא עשן ולא אם ואחר שכלים כעשן התמר ניתן בהם כח
נחיות וחוזרים וכלים כלפיד אש וזהו כלו.

ביום ההוא כרת כו' הנה בתחלה הענין אמר אני ה'
אשר הוצאתיך כו' לתת לך כו' שהו' לתת לאברה'
עצמו הארץ לרשת והנה כאשר תירם ירוש הארץ אמ' לו ואת'
תבא אל אבותיך כו' ואחר מילוקך דור רביעי ישובו הנה כו'
נמצא כי כרית מתנת הארץ הוא אחר בואו אל אבותיו בדור

רביעי ואם כן איך אמר מתחלה שאל אברהם כ' אויר
הארץ לזה מה שביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמ'
שדור רביעי יבאו וירשו ארץ כי אם לאמר לזרעך כו' את הקב
כו' שהם ארצות עברה עממין אשר אין הדבר ההוא מתקיים
עד עבור הד' גליות המזכרו' שהוא אחר התחיה לאברה עצמו
והוא מובטח כי א' מהעשר' היא ארץ אדו' כמודע והוא המלכות
הרביעי המושל בנו אך מה שדור רביעי ישובו הנה אינו מה
שכרת ברית עתה כי אם הברית שבימים אחרים שהם ארצו'
שבעה עממין.

או יאמר ידוע תדע כו' והוא כמאמרם בספר הזוהר על
פסוק ויוציאך כפנו כי כשהוציא הב"ה את ישראל
ממצרים הביא את אברהם והעמידו שם שירלה איך הכה את
מצרים והוציא את ישראל ברכוש גדול ולמ' עוד בספר הזוהר
כימי נאתך מארץ מצרים ארצנו נפלאות ארצך לא נמ' אלא
ארצנו שהוא כי כאשר העמיד את אברהם כיציאת מצרים כן
יעמידנו בגאולה העתיד' וירצנו נפלאו' וכזה יאמר הנה אמר
במה אדע כי אירשנה אולי יתקלקלו או יכלו כנו בין המלכיו'
ולא יזכו אל התכלית לרשת ארץ עם אברהם אביהם והשיב
לו הוא יתברך כי יתבטרו ויאבדו המלכיות ואת הנפור הוא
ישראל לא כתר כי החנים כלים והם אינם כלים אמר הלא
תאמר כי זו היא הבטחה אך עדין שאלת במה אדע במקומה
עומדת על כן אמר ידוע תדע כי הנה מאשר ידוע כיציאת
מצרים תבטח שגב תדע לעתיד ודבו ידוע תדע ופירש מה
שאמרתי ידוע הוא כי גר יהיה כו' ואחרי כן יצאו כי שם תהי'
ומזה תדע לעתיד כי גם לו כימי נאתם ממצרים ירשוך נפלאו'
ושמא תאמר גם על מה שקודם גאולת מצרים אני דואג כן
יאבדו בגילוי מצרים ואיזה דבר יהיה לי לקיימן מעתה ועדות
גם בגליות שאח' יציאת מצרי' הלא כחיריים הם ומי יודע אם
יחטאו כדורות שאחרי כן במה אדע שיאבדו ויתוקנו כתשובה
ליגאל לזה אמר הנה אתן לך קיומן מעתה כי הנה ואתה תבא
אל אבותיך בשלום שהוא כמשזל שביאתו אברהם תרח תשובה
תקבר בשיבה טובה שעשה שמעאל תשובה. כלומר ומזה
שתראה בעיניך בחייך תקח קיומן לבניך גגם הם יעשו תשוב'
והוא מאמרם זל כרית כרותה לישראל שיעשו תשובה כאחרי'
הימים ושמא תאמר כי אלו אינן בגלות אך ישראל בגלות אפשר
ילמדו מעשיהם ויאבדו לזה קיומן לאחר עוד שהוא ודור רביעי
שהוא אחר גלות מצרים ישובו הנה שיזכו לשוב ש מקום אביה'
לרשת ארץ ולא יעבכם מה שהתערבו בגוים ומלכיות ישובו הנה ושמא תאמר
הלא טוב היה יהי' לי קיומן מעתה שארא' בעיני איך לי לזרעי
אתה נותן את הארץ ולא עד דור רביעי לזה כי לא שלם עון
האמורי עד הנה אז קבל אברהם וביר את המלכיו' ווהו ויהי
השמש כמה כו' כמפור' למעל' כי הנה תמר עשן כו' הוא גהינם
אשר עבר יהיה כין הגזרים האלה הם המלכיות ולא כישראל
וביום ההוא שבטח לב אברם והאמין בו יתברך אז גם הוא ית'
עשה את שלו ויכרות עמו כרית שהו' על מה שבאחרית הימים
יתן את הקני כו' שהם ארץ עשרה עממין שיירש אז אברה עם
בניו:

ושרי אשת אברם וכו' הנה אומרו אשת אברם
הוא מיותר כי מי לא ידע שאשתו היא
ועוד אומרו עצרני הלא עקרה היתה ואיך תאמר עצרני
שמורה כי רצייה היא אלא שעצרה מלדת וגם מלת לא
מיותרת.

הנה כתבנו למעלה מאמר ז"ל שאמר לו הבה"ק עד
דקמלך ברגלך דרוש כוכבא שהוא מוש לעל המזל
המזל בו ומעתה יכול להוליד אלא שמה שמאחר הוא לשמה
שהזרע שהוא יתברך חפץ להוציא ממנו אלא קדוש ואינו יוצא
רק כמ"ש זל קמון אני מעמיד כו' כשבושל יצרו כשבושלה תאותו
כמפור' מגלגלים תולדו' ופרש שמו' זה כתבנו שכוון בא"מ כה יהי
זרעך שלא יקון אם יתהפה כי זרעו יהיו צדיקי בלי ברו' הימי
וכן כתבנו כמקומו' הנזכרי' כי למען יצא יצחק מטופה קדושה
הוצרך הטיל הזוהמה בהגר שיצא ישמעאל מהזוהמה וישאר
הזרע יותר נקי לשרה להוליד את יצחק אחר המולו ובזה
נכון אל הענין אמר ושרי לשה שהיא אשת אברם בת זוגו על
כן לא ילדה לו כי הזרע העתיד לצאת לו ממנה לא עתה הוא
אך איננו במנע ההולדה כי ככר נותן המזל תחתיו ולא שפח
מצרית ראויה להטיל בה הזוהמה בעת ותאמר שרי הנה עד
כה נחשכתי לעקרה אך הנה נא שכיסר ה' בזרע ודאי הוסר
עקרותי אלא שעצרני בלבד עדי תזקין יותר ותתך זוהמותך
על כן בא נא בעת אל שפחתי והטל בה הזוהמה אולי אבנה
ממנה מעת ולא תצטרך להאריך בזקנה להתיבה •

והאמר שרי וכו' ראוי לשים לב אם הגר הטאה מה
פשע אברהם בדבר שתמכור דין עליו והנה
ארז"ל כי מהירת הדין היה אילו אמרת הנה אמנו הולכי ערידי
פקדמי ה' גם אני אך לא שאלת כי אם על עצמך נתנו לך והנה
אל"כ למה תלה במה שאיתה קלה בעיניה הלא תלונה זו גם
שלא תקל בעיניה ישנה ועוד כי לפי זה מה תקן באומרו הנה
שפחתך בידך וכו' ועוד מה בצע לשרה בהכריח אותה ועוד
מה שאת המלאך אי מזה בחת וכו' האם יפלא המלאך מאין
בחה וגם היא מה חודשה לו באומרה מפני שרי וכו' כי הלא
היא הכירה כי מלאך ה' הוא כמ"ש זל ועוד כי הנה פרש"י והו'
מרז"ל כי בכל אמירה היה מלאך בפני עצמו ולפי זה הקשה כי
הלא המלאך הראשון לא נזה לה ולא חידש לה כלום כי אם
שאל אי מזה בחת וכו' והשיבה לו היא מפני שרי וכו' מלאך
אחר אמר לה שובי וכו' ועוד למה המלאך השלישי אמר לה
מרבוי הזרע והרביעי אמר לה מהבריון והלידה ונהפיך הוא
כי הלידה היא תחלה ועוד למה היו ד' מלאכים ולא ה' מספי
כי הכל ענין שליחות אחד ועוד אומרו ותקרא שם ה' הדובר
אליה וכו' והלא מלאכים היו הדוברים אליה ולא ה' ועוד אומר
אתה אל ראי וכו' שיראו הדברים משוללי הבנה •

אמנם הנה לבאורה אפשר לומר כי חששה שרי פן מה
שהיקלה בעיניה היה כי אברהם אמר לה כי
בולדה יקרא לו זרע ועל כן אמרה הנה אנכי נתתי שפחתי
שהיתה אלי שפחת מלוג כמו שאז"ל בכנעת לי ואיך כאשר
ותראה כי הרתה ותקל בעיניה כלומר ואין זה כי אם שהבינה
ממך כי זרעה נכון לפניך וא"כ אין לי תקוה על כן חמסי
עליך ויעשיט ה' כי לא התפללת עלי והיה מתקיים זרעך כי
לו הסי' הנה שפחתך וכו' כי עדין שפח היא ולא בשפחה יקר'
לי זרע ואם תעוה פמה לא ממני הוא יעשי לה הטוב והביאה
למוטב •

או יהיה כי אמרה הנה נתתי שפחתי בחקך שבוכות
זה אבנה ממנה ותקל בעיניה ומכנסת בי קנאה
ותחרות ואיך עי' עון זה תמשך לי זכות ליבמות ממנה על כן
חמסי וכו' שלא התפללת עלי ולא הייתי בא ליבמות עי' תת
אותה לך ותקל בעיניה ויקרני עון על כן השיב לה אל תקנא
תבעקי ותחטא כי אם עשי לה הטוב וכו' לייקר אותה כגברת

את שפחתה •

והנה על זכות אברם רצה הבה"ק להמציא לה ד' מלאכי
המרכבה ושכינה עמהם ולהיותה אשה ושפח'
לא זכתה תדבר עמה השכינה מיד רק תעלה כהדרג' רמשוב'
תראה המלאך הקטן מארבע רגלי המרכבה ואחריו אשר
למעלה הימנו עד הרביעי הוא הגדול שבהם ואחר שהוכנה
להשיג קו לקו תדבר בה השכינה ע"י הכנת ארבעתן בהדרג
ועל כן הוצרכו לדבר עמה ארבע מלאכים שע"ד דבור עמה כל
אחד היתה קונה הכנה אל הקדושה והוא כי הארבע מלאכי
הם מיכאל גבריאל רפאל נוריאל וידוע כי הקטן הוא מכחיב
הדין הרפה היא שכינה ורפא בחינת רחמים וגבריאל בחינת
גבורת הדין ומיכאל מכחינת החסד כנודע והקטן היחל ואמר
לה הגר שפחת שרי כלומר הנה את שפחה והיא שרה וגביר'
לך אי מזה בחת מאיזה יחס בחת שתגרלי עליה ואנה תלכי
שתקני שלימות יותר מבהיותך שפחה נכנעת לה והן אלה
דברי דין והוגו מעין בחינתו לו הודת ואמרה הדין עמך כי
מודה אני כי היא גברתי ולא תקל עוד בעיני הנה המלאך
הזה כלה עניני והביאה למוטב שתכיר ערכה ואחר שהוכנה
קנת ע"י הקטן בא רפאל שמבחינת רחמים ואמר לה שובי
אל גברתך והתענני והיי תחת ידה כי תרחמך ומזה עלה אל
המלאך גבריאל שלמעלה הימנו ואמר לה הרבה ארבה וכו'
שהרבוי הוא מבחינתו בנודע ואחר כך עלתה אל דבר אליה
המלאך מיכאל ובישרה על נד החסד וגם היא נתייחס לבשורה זו כי
הוא אשר בא לבשר את שרה על הריונה בעת חיה ולשרה
כן וא"כ דברה בה השכינה ותאמר לה והוא יהיה פרא אדם
כו' אז ותקר את שם ה' הדובר אליה אתה אל ראי כו' והוא כי
עד כה דברו בה ארבעה מלאכים אחד לאחד והיתה רואה
את כל מלאך הדובר אליה ואחר כך עתה שמעה והוא יהיה
פרא אדם כו' ולא ראתה את הדובר בה אז אמרה הנה איך
מלאך כי אם אתה אל ראי שהוא רואה ואינו נראה אמרה כי אמרה
הגם הלום שהוא אשר הוא הלום שהוא לפני עתה הוא מכשל
שדבר לי באחרונה שהוא הגדול שבהם זכיתי לראותו אחרי
רואי את הקטני ממנו ואם גם זה הוא מלאך למה לא ראיתי
אחרי רואי הגדול אך אינו כי אם שאתה אל ולא מלאך •

או יאמר אתה אל ראי ולא מלאך כי הלא אין ספק
שהשכינ' פה כי הלא ארבע מלאכי המרכב הנם פה
כי הנה ג' מלאכי נתוספו לדבר כי אחר הראשון ולמה הראשו'
לא דבר הכל אך אין זה רק שאראה ארבע מלאכי
ושאעל' בהדרגה למען אדע כי השכינה מעליה פה ושהיתה
ההדרגה לשידבר כי השכינ' אחרי כן וזה אומרו כי הגם נוסף
על הראשון כי כן טבע לשון גם לרבות ולהוסיף על הקודם
וכן אמרו הלום ממנו והלאה גם עוד אחר ראיתי שהם שלשה
אחרי רואי את הראשון ולמה הראיתי ארבעתן ולא הספיק
האחד כי אם אחרי רואי האחד ראיתי עוד שלשה אם לא
שאתה אל ראי שאדע כי אתה פה ושעל ידי הדרגתן זכיתי
לשמוע מפיך עם שלא ראיתיך כי אתה אל ראי רואה ואיך
נראה •

ויהי אברם כן תשעים כו' הנה ראוי לשים לב מה ענין
התייחס שמו ית' זה פה אצל הצווי הלזה וכן אומרו
התהלך לפני במקום זו מבזולתה וכן אומרו יהיה תמי במצוה
מבזולתה וגם ענין כריתת הברית כימו יתברך וכימו שיראה
משולל

משולל הבנה וכן מה צורך הוכירו מה שייטיב לו ע' המצוה
שנראה שהוא על מנת לקבל פרס:

והנה טרם נכנס אל ענין הכתובים נעלה זכרון חקירות
אשר שמו לב אליהן הסולים ודורשים בעני
המילה ש"כאמרם איך יתכן עוכר הכל אשר לו נתכנו עלילות
מסוללות שם דופי חלילה רק מעשה ידיו להתפאר וכמאמרם
ז"ל בממר' רבה רשה והכיט' מה טובו מעשה השי"ש כי הלא אם
יעשו לו אדם בית ויתן ביב בפתחו הלא יגונה והקב"ה יצר את
האדם ושם החוטם שהוא דיב שופכים על הפתח הוא הפה
והוא הודו הוא הדרו והנה ממוצ' דבר הלא יתחמץ לבב אנוש
בלמת באמר כי הן האדם היה מעשה ידיו והיתכן עשאו
במוש שיצא אחריו אנוש רמה וימלא חקרון מתפארת אדם
אשר ברא שי"ש בהחקור בשר מבשרו אשר ברואו בו ב"שאול
ישאלו מה היה לאברהם אשר לא עוב מלקיים מכל תורה
שבכת' ושבעל פה אפילו ערוכי תבשילין ואנה עוב את המצוה
הגדולה הזאת אשר הפליא בא הוא ית' הפלא ופלא כי על כל
התורה לא כרת רק ג' כריתות ועל כרית מילה שלם עשרה
ולא תהיה ערוכי תבשילין בפניה כיניכא באורעא וגיורא
בשמי שמיא •

והנה על הענין הראשון הכתעפו ממנו אל דורשים
בכל חפציהם בענין תועלות המילה אם לתקון
המדות אז דבר זולתו והן אמת כי לפי חכמת האמת הקשיא
איננה כי הלא כאשר עשה שי"ש אדם שלא משולל ערלה
בראו כפי דרכנו אך אחרי כן על ידי קלקול הטמורות וערבוב
הנשמות גרם כל יבא דבר משולל זוהמה וגם הנפש לא תמלא
לבא מבלי אחיזה מה בחצוניות על כן לאיבבר מצאת הורשת
דבקו' החצוניו' עד יתקן האדם בעצמו זולתי אשר נקבו בשמו'
שמולדי מהולים שלא עבר כח החצוניו' לשלוט בהם לפי בחינתם
כמודע ליודעים חן ועל כן לא שתו לב הזל אל קושיא זו כי ידעו
האמת ולא נמצאת קושיא זו כי אם כפי חכמי הטבע בענין
מאמר טורכם רופים לרבי עקיבא אי אלו מעשים נאים מעשי
הקב"ה אז של בני אדם כו' וכן כללות האומו' לאברה' כי באומרו
ית' לאברהם שיומל הייב לו ער' שלא מלתי היו כל האומות מ"ה
בנים אלו תאמר משמלתי כו' שהוא כמפורש אצלנו לפנים
שלהיות הדבר זר בעינים להחקיר מאשר ברא שי"ש לעשות
את האד' שלם ואם לא כן היה מוס באדם על כן ירחקו מאבר'
כי זר מעשהו בעינים וכן היתה שאלת המין לרבי הושעיא
אם חביבה היא המילה מפני מה לא ניתנה לאדם הראשון
שהוא הענין בעצמו לומר כי למה שאין מקבלים כאמור להם
כי אדם מולד מהול כי לא יעלה על לבם שגם בבראים היה
שימוי על כן אל אם חביבה היא המילה שעל כן תוכל להשיב
איזו תשובה שרצה ה' לעשות אחר כן למה לא ניתנה לאדם
הראשון שלא ודאי כי מעולם לא היה ומצוה זו אין לו שכר והנה
הרמ"בם בקש טוב טעם לפי הפשט ואמר כי לא למוס בבריאה
יחשב חלילה שיחשב המל למעביר מוס כי אם לעשה תיקון
להתכשר במדות על ידי התיש כח המבי' לכל המותרו' הכנות
רעות ודוחה דעת האומר שהוא מוס נמצאו ג' דעות בדב' הא'
אשר כתבנו על דרך הקוד מה שאין דרך לפרקם הדרך ההוא
ב' לפי הפשט דעת הרמ"בם ג' הדעת אשר דחה שהוא היות
מוס קבוע באדם והנה שלא אלא שם נמצאו ושם היו במאמרם
ז"ל בכ"ר וז"ל

פלוסופוס אחד שאל לרבי הושעיא אם חביבה היא
המילה למה לא ניתנה לאדם הראשון אמר
לו מפני מה אותו הלי' מגל' פאת ראשו ומניח פאת זקנו
מפני שנר עמו מפני בשנו אמ' ליה א"כ יקט' את ידיו ויש
רגליו ויקט' את ראשו שגדלו עמו בשנו אמ' לו ולאלי מלי יי' ה'
אתמהא א"ל להוציאך חלק לי אפשר אלא שהחרדל נריך למתק
התורמוסין נריכין למתוק החטי' נריכין ליטחן אפי' אדם נריך
תיקון ע"כ והנה זה המאמר כלו מקשה לכן אחשוב כי הגוי
דעתו שהשיר קנת מבריאה שברא ה' מורה שמעשה ה' פגום
חלילו' אדם מתקן פגימתו והלא כמו זר נחשב ולהכריח דעתו
זאת אמר אם חביב היא המיל' לכניו ית' ואינה הוראת פגימה
כמה שברא למה החסיר זה מאדם מעשה ידיו לכדו והניחו
פגום כי אמור לו שבלד מהול לא יאמין והנה רצה ר' הושעיא
לומר לו כדעת הרמ"בם זל כי אין המילה הוראת היות מתחלה
בריאה פגומה לכן שאל לו דבר שיטיב מה שהוא יהיה ג"כ
טעם אל שאלתו והוא אומר מפני מה כו' לומר מדבריך
נראה כי החסיר מאשר ברא ה' מורה שבבר' מאתו יתברך פגום
וא"כ הוא למה יגלח ראשו אשר שער הראש נבר' בו מה שאין
כן הזקן יהיה זה לשיאמר לו זה הוא תקון בעלמא ולא היה
השער פגימה בבריאה ואם כה יאמר ישיב לו רבי הושעיא
ויאמר מילה ג"כ היא תקון אך הוא לבל ישיב לו כך אמר לו
מפני שגדלו עמו בשנות שהוא כי שער הראש גדל בזמן שאין
לאדם דעת מה שאין כן בזקן שגדל בשיש לו דעת ור' הושעיא
דחה אותו שא"כ גם את ידיו ורגליו כו' וכראות הגוי שיצא
מן הענין אמר ולאלין מלייא לתיקון שהוא חוץ מן הענין שבאמנ
שיו לו גלה דעתו מה שהיה רוצה לומר שיו באומרו החרדל כו'
והיחל ואמר להוציאך חלק לי אפשר לומר הנה יש קוד בדבר
שהוא הענין הראשון שכתבנו אלא שאיכך לקבלו אך מה
שתוכל לקבל שלא להוציא' חלק הוא הדרך השני שהוא החרדל
כו' והוא כי שלשה המה הדברי' המשיכים את האד' לעשות
שלא כראון קונו א' המשכו אחר חריפות שבלו בחקירות לקנות
דעות נפקדו' ב' המשכו אחר רוע טבעו ואמרו בתאוות גופניות
ג' המשכו אחר גאה וגאון ודרך רע וג' אלה הן אצלנו במשנת
עקבי' כן מהלשו ולכן נריך תקון והכל נתקן ע"י חברת הערלה
שמתים ראש הגויה ובכנע החומר מהתגאו' ומתמעט התאוה
גופנית וע"כן לא יפנה אל חקירות שבלו כי ההכנעה מבטלת
החטיב עצמו למשיג הכל לפי שבלו נמצא כי אין זה רק תקון
והוא מאמר הרמ"בם זל שדעתו שאין המילה הברת פגם ומוס
שבאדם רק לתקון נמצא כי דעת הפלוסוף הוא מה שדחה
הרמ"בם שהוא מוס ודעתו כר' הושעיא ותקון שלשת הדברים
האלה כיון כמשלו על החריפות כמשל החרדל שאין בו רוע
טבע רק חריפו' ממתקין אותו ועל השני' הוא משל התורמוסין
שטבעם מר כטבע האדם אל התאוות ועל הג' משל החטים
שע"ט חינה והכנעה נתקן ליאכל כן האדם נריך תקון ולהיות
נורך ענין שלשתן באדם הוצרך הברת בשר מבשרו נמצאנו
שלשת הדעות שהזכרנו מזכרים באמר ההוא הדרך הנסתר
באומרו להוציאך חלק לי אפשר' והשמית בשלשת משלו באומרו
החרדל כו' והוא דעת הרמ"בם והג' אשר דחה הרמ"בם הוא
דעת הפלוסוף והנה אפשר שגם דעת הרמ"בם יתפרש
בכתוב באומרו אני אל שדי כו' לומר אל יקשה בעיניך לומר
הלא טוב טוב היה לבלתי הניח את הערלה להתפשט ולגאות
באדם מלהניחם ולגאות עליה להעבירה בל ידאה כי היה
מוס כמעשהו ית' כי הלא אני אל שדי שאמרתי לעולמו די
כמ"ש זל שעדיין הישמים נמתחים והולכים עד שאמרתי להם
די כלומר שגם כן הייתי יכול לומר בבריאת האדם די ולבלתי
הניח

הניח כתבנו למעלה מאמר ז"ל שאמר לו הבה"ק עד
דקמלך ברגלך דרוש כוכבא שהוא מוש לעל המזל
המזל בו ומעתה יכול להוליד אלא שמה שמאחר הוא לשמה
שהזרע שהוא יתברך חפץ להוציא ממנו אלא קדוש ואינו יוצא
רק כמ"ש זל קמון אני מעמיד כו' כשבושל יצרו כשבושלה תאותו
כמפור' מגלגלים תולדו' ופרש שמו' זה כתבנו שכוון בא"מ כה יהי
זרעך שלא יקון אם יתהפה כי זרעו יהיו צדיקי בלי ברו' הימי
וכן כתבנו כמקומו' הנזכרי' כי למען יצא יצחק מטופה קדושה
הוצרך הטיל הזוהמה בהגר שיצא ישמעאל מהזוהמה וישאר
הזרע יותר נקי לשרה להוליד את יצחק אחר המולו ובזה
נכון אל הענין אמר ושרי לשה שהיא אשת אברם בת זוגו על
כן לא ילדה לו כי הזרע העתיד לצאת לו ממנה לא עתה הוא
אך איננו במנע ההולדה כי ככר נותן המזל תחתיו ולא שפח
מצרית ראויה להטיל בה הזוהמה בעת ותאמר שרי הנה עד
כה נחשכתי לעקרה אך הנה נא שכיסר ה' בזרע ודאי הוסר
עקרותי אלא שעצרני בלבד עדי תזקין יותר ותתך זוהמותך
על כן בא נא בעת אל שפחתי והטל בה הזוהמה אולי אבנה
ממנה מעת ולא תצטרך להאריך בזקנה להתיבה •

והאמר שרי וכו' ראוי לשים לב אם הגר הטאה מה
פשע אברהם בדבר שתמכור דין עליו והנה
ארז"ל כי מהירת הדין היה אילו אמרת הנה אמנו הולכי ערידי
פקדמי ה' גם אני אך לא שאלת כי אם על עצמך נתנו לך והנה
א"כ למה תלה במה שאיתה קלה בעיניה הלא תלונה זו גם
שלא תקל בעיניה ישנה ועוד כי לפי זה מה תקן באומרו הנה
שפחתך בידך וכו' ועוד מה בצע לשרה בהכריח אותה ועוד
מה שאת המלאך אי מזה בחת וכו' האם יפלא המלאך מאין
בחה וגם היא מה חודשה לו באומרה מפני שרי וכו' כי הלא
היא הכירה כי מלאך ה' הוא כמ"ש זל ועוד כי הנה פרש"י והו'
מרז"ל כי בכל אמירה היה מלאך בפני עצמו ולפי זה הקשה כי
הלא המלאך הראשון לא נזה לה ולא חידש לה כלום כי אם
שאל אי מזה בחת וכו' והשיבה לו היא מפני שרי וכו' מלאך
אחר אמר לה שובי וכו' ועוד למה המלאך השלישי אמר לה
מרבוי הזרע והרביעי אמר לה מהבריון והלידה ונהפיך הוא
כי הלידה היא תחלה ועוד למה היו ד' מלאכים ולא ה' מספי
כי הכל ענין שליחות אחד ועוד אומרו ותקרא שם ה' הדובר
אליה וכו' והלא מלאכים היו הדוברים אליה ולא ה' ועוד אומר
אתה אל ראי וכו' שיראו הדברים משוללי הבנה •

אמנם הנה לבאורה אפשר לומר כי חששה שרי פן מה
שהיקלה בעיניה היה כי אברהם אמר לה כי
בולדה יקרא לו זרע ועל כן אמרה הנה אנכי נתתי שפחתי
שהיתה אלי שפחת מלוג כמו שאז"ל בכנעת לי ואיך כאשר
ותראה כי הרתה ותקל בעיניה כלומר ואין זה כי אם שהבינה
ממך כי זרעה נכון לפניך וא"כ אין לי תקוה על כן חמסי
עליך ויעשיט ה' כי לא התפללת עלי והיה מתקיים זרעך כי
לו הסי' הנה שפחתך וכו' כי עדין שפח היא ולא בשפחה יקר'
לי זרע ואם תעוה פמה לא ממני הוא יעשי לה הטוב והביאה
למוטב •

או יהיה כי אמרה הנה נתתי שפחתי בחקך שבוכות
זה אבנה ממנה ותקל בעיניה ומכנסת בי קנאה
ותחרות ואיך עי' עון זה תמשך לי זכות ליבמות ממנה על כן
חמסי וכו' שלא התפללת עלי ולא הייתי בא ליבמות עי' תת
אותה לך ותקל בעיניה ויקרני עון על כן השיב לה אל תקנא
תבעקי ותחטא כי אם עשי לה הטוב וכו' לייקר אותה כגברת

בערלה שתתפשט ותצא לגעל לך רציתי לזכותך תעשה
וזכות על ידך כי תהיה אתה מתהלך על ידי מעשיך
ולא לפני כח טומאת הערלה כאשר קודם המילה מה
שאין כן אם מאליך היית משולל ערלה וגם והיה תמים ככל
רמ"ח איבריך ומה גם ברשם הגויה כי שם היה הפגם כי
רצוני תתקן עי"ז עצמך והטעם כיבמה שתתהלך לפני עי"ז עצמך
תזכה ואתנה בריתי בני וביניך כי את מלאך הנעשה על יד
מצות המילה אתן למתוך בני וביניך מה שאין כן אם מאליך
היית משולל ערלה כי לא היית זוכה לכך כי לא היית עושה
מצוה וכורת מלאך וגם על ידי מה שתהיה תמים עי"ז מעשה
אשר תעשה לקדש רשם הגויה מטומאה לטהרה תזכה כי
ואברכה אותך כו'.

והנה בכלל מאמרנו דברנו דופי על הקבלה השלישי
לומר כי הערלה היא מום באדם והלא נגד
עינינו מאמרם ז"ל בכ"ר מ"ר יודן אל הקב"ה לאברהם מה תאנה
זו אין בה פסולת אלא עוקצה כך אין בך פסולת אלא הערלה
העבר אותה ובטל המום ע"כ הנה לא היה לו לזרע לקרא
את שם הערלה מום אמנם לבא אל תוכן כוונתם נשית לב אל
נושאם משל הערלה אל עוקץ התאנה ומה גם כי מבלי
משל היה יכול לומר כונתו לומר אין בך מום אלא הערלה
העבר וכו' אמנם אין ספק כי לא עלה על לב רבי יודן כי
יתי יחס מום בבריאתו ית"ש דעתו הוא כדעת הר"מכם ז"ל
שהיה לתקון המדות אלא שהוקש לו כי הלא מי לנו גדול
מאברהם שלם ומתוקן בכל מדה טובה ומה גם לרז"ל האומרים
כי כשנמול כבר בטלה יצרו וכוטלה תאותו ונכרר דמו ונקשר
דמו אלא כדי שיצא יצחק מטפה קדושה קנמון אבי מעמיד
בעולם וא"כ איפה מה נרך לו לימול לתקן מדותיו באופן
שבאותו ית' אותו לימול יורה כי לא שלם הוא עדין ונרי לתתק
חרורת יצרו ושבעו שעל כן אמ' יודן שאמ' לו הב"ה התאנה
הזאת כו' לומר כי הנה יש פירות שתוכן נאכל והקליפה קשה
לזרקת יש פרי שבר נאכל והגרעין קשה בתוכו ואינו נאכל
מש"כ התאנ' שתוכ' וכרה נאכל ואין בה פסולת שא עוקצ' בלבד
כך אמר לו הב"ה לאברהם הנה אין בך ריע מדות לא כפנים
כרוע שברות ודומיהן ולא בחוץ כהרגל מדות רעות עם שהלב
טוב כי אם כלך יפה רעיתי מכית ומחוץ ואינך נרך לתתים
אברך לתקן מדותיך כי אין בך שא מיתר הבשר בלבד כמוס
בעצמא כעוקץ התאנה כי הערלה לא סדיא תיכלא בכולך
נמצא כי לא לרבות על תקון המדות בא כי אם למעט ולומר
כי גם נדר זה לא היה באברהם כי אם בחות הימנו המעביר
עוקץ תאנה בעצמא ועל בחינה זו בלבד קראה מום • ועל פי
הדברים האלה כי לא היה לאברהם צורך במצוה זו לתקון
עצמו רק לקבל שכר אפשר לפרש הכתוב בדרך שני הזא כי
הלא יתחמץ לבב אברהם בשמעו את דברי המצוה הזאת
באמת כאומר מריה דאברהם לא ימנע אז אני בלתי טהור
וצריך לתקן אז אינו רק העברת שור בעצמא עם היותו בלתי
צריך ליתקן כי אם לקבל שכר בעצמא אם אמרתי כי
עדין איני מתוקן לא כן אבכי עמך אך אין העניין רק לקבל
שכר מה לומר שאמר נעשה רצונו ולמה לא תדמה מצוה זו
מלפני עמוד המקיים עול' הוא גמילו' חסדי' שלא יבאו עוד
כל עמים אצלי ואתבטל מגמילות חסדים שהוא עמוד יחידי
שהיה אז מקיים העולם כמו שיבא בס"ד בקמוך מאמרם ז"ל
שעל כן היה מקרב מלמול על כן לבעבור יסב לבבו בא השים
פתח דבריו ואמר אני אל שדי כו' והוא כמאמרם ז"ל שהוא אני

הוא שים די באלהותי לכל בריה לשלם שכר טוב לכל ועל כן
הזהר ואל תהי מהנריכים שעד לתומם כי אם התהלך לפני
והיה תמים מלהרהר כלל ולא עוד כי אם שהלא יהיו לך שני
שלמיות שאין כמותן בע"ל אם האמ' כי תחת היות משך טימאת
הערלה מפסקת ביני וביניך עתה מצות הברית הוא מלאך
הנעשה בה הנקרא ברית על שמה על דרך מה שאז"ל במדבר
רבה שמלאך מזיר ות שמשון נקרא פליא על שם כי יפליא לנדור
נדר מזיר תהיה ביני וביניך שנית שיהיה זרעך קדוש מאד
שאינו דומה זרע היונא מתוך הערלה ליונא מהמילה והנה
ואברכה אותך כמאד מאד והוא כי בבריאה נאמר והנה טוב
מאד ושם ביאורנו במקומו שהכונ' אלמ' כי גם שים בבריאי טוב
ורע יהיה קשה של קיום העול' כן יטו שנד הרע אזן לחוש כי ירא
שא"ם אל כל אשר עשה והנה טוב מאד כי הטוב הוא מאד אך
לא הרע כי מחלק הטוב הוא הרוב כי הוא מאד וזה על ידי
מצוה זו תזכה שאברכה אותך במאד הידוע שהוא והנה טוב
מאד יהיה מאד כי בבחינ' המאד יהיה עוד מאד שהוא הכל
במחינת הקדושה הוא עם בני ישראל •

ועל החקירה הב' אשר יחקרון מלין לדבר ולומר מה זה
היה לאברהם אשר קיים אפי' ערודי תבמילין מבלי
יצוהו יתברך ואת ברית שהיו שכח חלילה עד צוהו ית' והוא
כן מאה שנה •

והנה אפשר להשיבכי אף לזאת בקחו עיניהם רז"לבמאמר'
בכ"ר סוף פ"ו ז"ל אמר לאברהם עד שלא מלתי הי
העוברים ושביא באים אצלי תאמ' משמלתי אינם באי' אצלי אמ'
לו הב"ה עד שלא מלתה היו בני אדם ערלים באים אצלך עכשו
אני בא בכבודי ונגלה עליך ההי"ד וירא אליו ה' באלוני
ממרא ע"כ והלא כמו זר נחשב יקרב על מצות קומו ית' ומה גם
בשעת ערלים העוברים ושבים נגד מצותו ית' ועוד מה השיב
הוא ית' שיגלה עליו וכי האם כלעדי זה לא יקיים מצותו ית' ?

אמנם הנה כונת אברהם שאחר שגמילו' חסדו מקיים
העולם כמו שאמרו בשמות רבה כי על שלשה
עמודים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילו' חסדים
עד שלא ניתנה תורה היה מתקיים בעמוד אחד הוא גמילות
חסדים משניתנה תורה היה עומד על שנים והיה העולם רותת
עד שהוקם המשכן והיתה עבודה ע"כ וכזה יאמר הנה על ידי
עשותו מצוה זו ימנעו עוברים ושבים מלבא אצלי והוא כי לזר
יחשבו מצוה זו כי מי יקיר מאשר ברא ש"ם באדם ולא לשלמות
יחשבוהו כי אם לחסרון ובהמנעם מלבא יתבטל גמילו' חסדי'
ואיך יתקיים העולם ודעתו שימול זרעו ולא הוא על פן אמר לו
הוא ית' הנה דומה קיימן העולם על ידי ערלים עודך ערל
כאשר על ידי מילה והוא כי באחד משני דרכי' יתקיים העולם
לו על יד שפע מאתו ית' הנשפע מלמעלה למטה שנית על יד
הברלת שכינה כאדם ולמעלה מזה בהיות צדיק באדם כדאי
להיות מרכבה אל השכינה כי לו אין קנה לקד"ם ושפע טובה
הבאה לעולם וזה מאמרו ית' הנה מה שאתה בזכותך מקיים
העולם על ידי גמילות חסדים לערלים אינו בשלמות כי שכינה
למעלה אך על יד שתמול אין צריך לומר שתשרה שכינה פה
כי אם שאני בא בכבודי הוא במלאכי מרכבתי ומניח' מלהיות
מרכבה שי ונגלה עליך ממש שממך לעשה מרכבה ולא עליהם
והוא מה שכתוב אצלינו על וירא אליו ה' הנה שלשת אנשים
שהם מלבי המרכבה נצבים עליו לפניו לאכ"ל לחם לו ויאמ
עיניו וירא כי השכינה על עצמו ולא עליהם ולו אמר אל נא
תעבור מהיות על עבדך ממש וזה כונו באומר בכבודי מעין

הקדם

הקודם כי כהעדר המלה גורם וכיתו התפשטו' שפ מאתו
ית' לארץ אך עתה הוא בוא יתברך בכבודו ממש להגלות
עליו הנה על פי מאמרם ז"ל הלזה כל אים יבין לאמרו כי
לו יונה ידע אברהם מצות ברית מילה וחין ערכה מסך ידו
הימנה מפני תקון העולם כל ימנעו לבא שיו כל רבים עמים
ותתבטל ממנו מצות גמילות חסדים ותתבטל העולם •

אמנם הנה בלעדי זה ברור מלבו רז"ל בכר' על פסוק
לבל זמן כו' כי זמן היה לו לאברה' כיתב לו מיל' כו' והאריכו
כדבר לומר שלא היה לו לאפשר לימול קודם לידת ישמעא
הדי שינא יצחק מטיפה קדושה שהו' כמפורש אצלנו במקומו
כי הלא ידוע שעד עמוד ישראל על הר סיני לא פסק זהמת
הנחש וכתוב אצלנו כי על כן להתחיל התכת הולדך אברהם
לגמרת את הגר להטיל בה עיקר בחינת הזוהמא וכזה הוביפו
רז"ל לומר כי גם משעם זה לא נמול אברהם קודם לידת
ישמעא והוא כי ראה הבה"ק יטיל אברהם בחיל הזוהמ' בהגר
אז הוכרח יהיה לו ערל כי הערלתו תמשך לו בחינת
הקדושה המילה תמשיך שיה בחינת הקדושה וגם לימול
לידת ישמעאל לא בנטוה כאשר ציומו שם כאומרם
הב"ה קנמון אבי מעמיד בעולם עד שבטל יצרו וכו'
הנה דעת רז"ל כי למען הוסי' את יצחק קדוש מן הבטן עיכבו
תוך המילה ולידת יצחק אל זמן כיטול יצרו שינא כמעט
ליהולדה מכח ל"הרי' וכן יראה עוד ממאמרם ז"ל בכר' וז"ל
בתיב מוד ה' לירא' וכריתו להודיעם לוזהו קוד ה' זו מילה
אלא גלה אותה מאדם ועד עשרים דור עד שעמד אברהם
ונתנה לו שנאמר ואתנה בריתי ביני וביניך אמ' לו הב"ה אם
תמול אל קוד ה' מה קוד ה' סתים ו' אתה ד' אר בעה הרי
מבעים מבעים אבי מעמיד ממך בזכות המילה אנא אברהם
בבעי ירדו אבותיך מצרימה ומעמיד אבי מהם שבעים זקנים
אמר לאברהם אם שהוא מזקני ישראל ומעמיד אבי
מהם אם שהוא הנה כתוב בשבעים לשון שנאמר
אל אברהם אמר כו' בזכות מי בזכות המילה שנאמר קוד
אל הב"ה לאברהם דין לעבר שיה כרבו אמ' לפניו
אבי אמר לו אמר בעצמך בטל סכין מיד אברה כו' עבלי
לשיב לב מי הגיד לו שאומר קוד ה' הוא מילה
שאדרבה מאומרו וכריתו להודיעם נראה כי
אומרו קוד ה' הוא דבר אחר ולא הברית ועוד לומרו לזהו
קוד ו' אלא גלה ו' נראה כי על כן קורא אותה קוד על
שם עשרים דור ונאבל לומ' מה קוד ה' ו' שנראה
קוד רק על רמוז מספר שבעים וגם איך נלמד
מ' מלאנה בריתי כו' ועוד לומ' אם תמול תמול קוד ה' נראה
קוד קורא אל הב"ה ואתחלה אמר שהוא המילה בעצמה
ועוד אומרו שלשת מספרי שבעים אלה מה ייחס להם אצל
המילה ואם כל מספר שבעים ינדק בה יכלול גם שבעים
נהדרין וזל' ענייני' שמספר שבעי' ענ' למה חוז' ולומ' בזכו
בזכות המילה והוא כאומר וגם איך למדו מפסוק קוד
כו' ועוד לומרו אל הב"ה לאברהם כו' הנה עד כה הוא ית'
מדבר ולמה חוזר ואמ' אמר לו הב"ה וגם לומרו לאברהם הוא
יותר כי מי לא ידע כי לאברהם אמר ועוד לומרו דין לעבד
הוא משולל הבנה כי כמה ידמה לרבו וגם האם יות' מרבו
מה מבקש אברהם שיאמר לו דין כו' ועוד מה זו שאלה ומי
אל אותי ייחס לו מוהל והבאתו ענר אשכול וממר ודומיה
ולמה אלהות ית' את בעצמך ולא יחויי יהיה הוא ולא אח'
אמנם הנה מאמ' זה הוכא בכר' על פסוק כי ידעתיו למען
אשר יצוה כו' ושמרו דרך ה' כו' ויהי' מהוקשה לשם

כי אחר שברית מילה שקולה ככל התורה כלה וגדולה יות
שעל התור' נכתבו עליה שלשה בריתו' ועל המילה ג' בריתות
ולמה כאשר הוזכר פה דרך ה' שהוא גמילות חסדים כמו
שאז"ל שהוא נדקה ומשפט למה לא הוזכר המילה שבה תלוי
כל היהידו' וכבלל הדב' הוא הקושי הגדול שהזכרנו כי אחר
שאברהם קיים אפי' ערוכי תבשילין מעצמו למה לא קיים
ברית מילה על שלא נצטוה אחר שנ' שנה על כן הבינו פסוק
קוד ה' וכו' והוא כי הוקשה להם בפסוק כי יותר היה נודע
יאמר ברית ה' לירא' ומודו להודיעם כי בקוד תנדק הודע
ובברית נתינה ועוד הוקשה לו הקושיא הנוכ' למה לא קיים
מצות מילה כל ימיו כיתר מצות עד שנ' שנה על כן פירש כי
אומרו קוד ה' הוא מצוות המילה כי לא גלה אותה מאדם
וכו' כי אדם וחנוך ומתושלח ונח ושם לא נתגלה להם מצוה זו
בפרט עד שעמד אברהם ולא מלו הכיר את בוראו אלא עד
עת שנתנה לו וזהו קוד ה' היה שמור לירא' הוא אברה' שנא'
בו כי ירא אל"ים אתה ולא מיד אלא עד עת כא וזמנו להודיעם
שהוא בן שנה שלו הודיעם ולא מקודם והוא מש רז"ל בכ"
שם למעל' ממאמ' זה כי לא היה זמן הנתן מילה לא בדר' עד
עד ראויה להוליד את יצחק שהו' מסנקר דמו מסנקר דמו
מסבטל יצרו מסבטלה תאותו ואז ימול כדי שיצ' יצחק מטפה
קדושה והוא לומר שאם היה מגלה לו מתחלה היה נמול
מעצמו כאשר קיי' כל המצו' ולא היה יוצא יצחק מטפ' קדושה
קנמון בעולם כמבודש היטב כמאמר ההוא כי על כן לא
נמול טרם יוליד את ישמעאל שהו' מה שבתבמו שם כדי שעל
העדלה יטיל בהגר טיפה מבחיב' עיקר זהמת נחש והחסך
ביצחק שטיפתו תבא מיוך למילה אחר כטול יצרו של אביו
שהוא עד שנת נ"ט והבינא רשיה מפסוק ואתנה בריתי ביני
שעד כה לא ניתנה לו כלל ועתה הוקשה לו לומרו ובריתו
שמורה שהוא דבר אחר ולא הסוד האמו' שאם כן ה"ל והסוד
להודיעם לו בכולו להודיעם ולא יאמ' ובריתי שהוא שם אחר
שיורה על דבר זולת הסוד ועוד למה אפקה למילה בלשון
קוד על כן אמר שאל"ה אם תמול תטול כו' באופן שבאומ'
קוד ה' כולל ב' דברים א' המילה עצמה שלא גלה אותה וכו'
ב' מדאפקיה בלשון קוד ומו' השכר לך לומרו ובריתו הוא
על מצוות המילה בלבד ועל כן כשתנה תוארה ועניין שלש
רמוזי השבעים האלה הוא כי הלא תחת שלש יתחמן לבב
אברהם במצוה זו על התורה ועל הנבואה ועל הפריה ורביה
שנאמר לו בבבבים השמים לרוב והוא כי עיקר ישראל הם
על התורה והנבואה כי בהן נפלינו מכל גויי הארץ כי בהם
לברם הוא הדבקות עמו ית' ולשתיהן זכו כאחד כמתן תורה
וגם רבוי הזרע הוא סדבר הראשון שנתברך אברהם ואשר
לגוי גדול וגם לאחרי כן הבטו נא השמימה וכו' והנה שלש שה
מתמעטי' על ידתשו' כמו כי התור' מתמ' כחו של אר' והנבואה
מ' מתכלי' היא הגבור' כי קדוש ה' שרשת מתמ' החמ' וגם הפרי
ורביה גם כן נריכ' חיזוק והלא על ידי הברית מילה מתיטין
כח רשם הגויה ואיבבה יוכל קבל מלהבה מנוה המבטלת
רבוי שלשה דברים כאלה על כן רמז הוא יתברך
נהפיך הוא כי אדרבה בזכות יתרבו כי הנה על רבוי הזרע
בשבעים נפש ירדו כו' ועל כן לא הבינו מן התורה כל הנפש
הבאה מצרימה שבעים כי אם מפסוק זה שאומ' ועתה שמך
ה' שהיך כמבבבי השמי' לרוב כי היו אותם השבעים כמכוני
לפרות ולרבות כיותר ועל הנבואה הבינו מאסף לי שבעי' איש
שעם היותם זקנים ומדוכאים ממצרי' לא נמנע הנבואה מהם
ועל התורה הבינו שמעשה שהוגה בשבעי' לשון ולא הותם כחו
ולמד מאומרים הוא ל' משה כו' בגש נאמר כאן אחר ואמ'

לה׳ כאר היטב מה להלן שבעים לשון אף כאן שבעי׳ לשון
ולהלן כלמר מאומ׳ היטב שהוא במספר מרובע הא׳ ה׳ ה׳א
יוד עם החמשה הרי עשרים הא׳ יוד וט״ת עם העשרי׳ הס
מל׳ וכל התיבה עם המל׳ הרי שבעים ועדיין צריך טעם,
מי יאמר לי שבלשת הדברים השה הם בזכו׳ המילה ושיכלל
באומרו קוד ה׳ שלש שה לא פחות ולא יותר ממספרי שבעי׳
לזה ובלשתן בזכות מי בזכות המילה שנאמר קוד ה׳ ליראיו
והוא בריש כי ברבו עם ובכוח ותור׳ אמ׳ בהם קוד כי ברבוי
עם כד״א בסוד ישרים ועדה וגם בספר רבות ישרא׳ אומרים
ברוך חכם הרזים ובכוח׳ נאמר כי אם גלה סודו ש עבדיו
הנביאים וכתורה כד״א ואת ישרים קודו והפ׳ על כל הטעמי׳
האלה היה מקום יאמר לו אברהם הנה כל הדברים השה
הם לזרעי׳ אם כן אמלו בני ולא אני ומה גם למש׳ זל בכל
שאמר לו אברהם לאמר הס אני אני בני אדם בחיים
אמר לו אברהם לאמר מעמלתי שיבאו אלי שהיה מחור לבלתי עמו׳
אלי תאמר מעמלתי שיבאו אלי שהיה מחור לבלתי עמו׳
הוא מנו׳ זו הוא כעצמו כאשר כיאמרו דעתי כמאמר ההוא
בסל׳ ואם כן אומרו יתברך אם תמול תטול כו׳ אינו מוה לו
לזה אמר לו הבה׳ לאחר הס דיו כו׳ לומר גם שמה שאמר לו
אם תמול תטול קוד ה׳ הוא בזרעו הנה גב אמר לו הקב״ה
לאברהם כלומר דבר הנוגע לאברהם עצמו ומה אמר לו
דיו לעבד שיהיה כרבו והוא כי הנה שם שדי רמוז במהול
כי טרם אמול יש לו שלן ולת והמולו מגלה הוד ונשלם
השם הקדו׳ ודמ׳ לו ית כאומ׳ת על מלאכו שמי בקרבו
על שעולה שם מטטרון כמנין שם שדי וכש שבנמול שנרשם
השם בבשרו שיאמר עליו שדומה לרבו כלומר גם אלה היה
לך כי אם זה דיי לבלתי תלחה הדבר לזרעך וזה לאברהם
ולא אמר כמש׳ למעלה אמר לו הקב״ה אם תמול כו׳ ולא
כאמר לאברהם אך הוא כי פה כיון על הנוגע אל אברהם
עצמו כמדובר וכשמוש אברהם כך אמר אם כן על אדמ׳
לך ויהיה כרושם כי וכותב שם של קדושה מי ומול אותי
שיהיה ראוי לבך על כן אמר לו אתה בעצמך כי אין בדרך
ראוי לבך זולתך ועל פי הדברים האלה יתכן
לבאר הכתוב שאמר לו יתברך אתה מה אני בשרשמותי
אלה פי אני אל שדי עשה חסד כי חקר אל וכזה את דומה
לי גומל חסדים תמים וגם אני שדי וכזה אינך דומה לי כי
מקוימים כך שין ולת ולא זוד שאברהם הוא הכך קדושת
שדי על כן התהלך לפני במצוה והיה תמים ושלם בשני
שמותי אלה שם אל כי אתה גומל חסדים טובים ופ״מצוה זו
שיש לך שין ולת ותעשה זוד להשלים השם במצות תמים
במה שאני אל שדי וכזה ואתנה בריתי כו׳ הוא אומר אל
חפץ חסד להרבות אותך אך שם שדי מעכב על חסרון זה
השם ממך כי פגמו הוא בברי׳ שממו הזרעו׳ אך כהמולך
כי תעשה כך שם שדי אז אני אל שלא יעכב שם שדי משם אל
לעשות חסד רבו זרעך כי אם אברכה ואתן בריתי ביני
וביניך והברית עצמו יעזור שארבה אותך במאד מאד:
אז אמר הנה אני אל שדי שהגדרתי לומר לגולמי
די למה שלפי גדולתי שאני בלתי בעל תבלית
כן מעשי ותות יהיו כן בלתי בעלי תבלית ועם כל זה שאין
כל העולם כלו כדאי להלהותי כמות שהוא בעל גבול עם כל
זה למעשה ידי אכסוף להשרות שכינתי בך כי עד כה אין
לך נחת רוח בהשרות שכינתי עליך כי מיד אתה מפלל לך
דמוי שאנשלא תפול שלא שתהי׳ מתהלך ע״ד לפני שאני סור׳
עליך שלו אתה לפני מה שאין כן בהיותך ערל כי טרם
יומל לא היה יכול להתנועע שורנו לפניו יתברך בהשרות

שכינתי עליו בהנבאו כי היה נופל לך לאחר נמולו אין בל שלא
היה מפל כי אם גם הי׳ מתהלך אנה ואנה והשכינה על
ראשו כאשר נכתו׳ בכל שהוצרך לבקש מלפניו את כשתהלמו
לבקש בעוד המלאכים ולהכיר אותה שלא יעבור מעליו
כאומר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל
עבדך ולא עוד אלא שאברהם הולך עמם לשלחם ברומה
הלא כר מעליו עודנו הולך כאומרו ואברהם עודנו עומד
לפני ה׳ והוא תיקון סופרים כאלו יאמר הי׳ עודנו וכו׳ אין
זה לו רק על ידי המילה וזה יאמר לו הוא יתברך מה שאני
מבקש הוא הגיעך לגדר תהיה לפני מתהלך כי עודך
לפני שאני שורה עליך תהיה מתהלך ולא מפל כי בוסף
אני תהיה מרבבה אלי כי עודך לפני תהיה מתהלך
כאשר היה לו כמדובר והנה זה הוא על הנוגע אלי
כי נחת לרוח לפני תהיה מתהלך לפני וגם על הנוגע לעצמך
בל יהיה פגם כאבריך כל״ה והיה תמים וגם לא בלבד שנולד
אותו אבר ממוס כי אם גם קדושתו על ידי המילה תתוך ביני
וביניך ולא בלבד בקוי קדושה יהיה עליך כי גם אם יכרבו
גם היונה ימך והו׳ ולרב אותך כו׳ ויפול אבר כו׳ ראי לשי
לב מה היה שהתחיל בלשון ואמ׳ שהי׳ לשון חיב וקיים בלשון
ודבר שהוא לשון קושי ועו׳ כי הנה כל דבריו ברבו וישעדוסי
טוכי׳ ולויה קושי יש בדבר שיגדל בו לשון ודבר וגם נדקק
אומרו לאמר אל אנו לאמר לאלת ועוד כי אמר אשרמו
לאמר לא נאמר ויפול כשהתחיל לדבר אתו אני אל שדי כו׳
לזה נשים לב ש אומרו אני הקבוק אל מעלה
אמנם
וכזה לך תהלה דברה עמו מדת רחמים
שהיא כמדע מזגב מחבר ודין והבטחתו הבטחו ואחב מדת
הדין היא שכיבה הבטיחתו גם היא והיתה מדת לרחמים וזה
ויאמר ה׳ אני אל שדי שמידתו מזונה מתבר ודין שהוא אל שדי
התהלך לפני והיה תמים שיהיו בך שמו תוארים אלה על יה
מנה זו כמפורש למעלה וכזה ואתנה בריתי כשמו ביני וביני
כו׳ ואם מדבר אתו שלם ואמ׳ הנה שם ה׳ דבר לך והבטיחו
אני מוכיח ואומר הנה לומר לך ואתנה בריתי כמאמר השם
הגדול אין צריך אני הנה בריתי אתך כי שכיבה תמיד
היתה דבקה בו וכבן מה שאני מוכנה הוא לומר ותיית כ
ולהיות הדבור הראשון ממדת רחמים לא נפל אך כל
לדבר אתו אלים כפל ואהו ויפל כו׳ ודבר כו׳ וגם יש
בהמשך דבריו כמו שיבא לפנים שהו׳ שאם לא יאמלו לא נגנה
לארץ ולא יהיה להם לאלוה ולפטרון ולא לשון ודבר
יהיה טעם אחר לאמר בלא מעלה ואחר למעלה ויפ
אז
ויזוקק אומרו לאמר אני אל שדי
כי הורה לו הוא ית׳ מעלת המילה כי אין צריך לומר אני
העשיתה כי אם אפילו בבלתי אותה לבמבין עליו מליפול
באמו׳ לו התהלך לפני והיה תמי׳ בהסרת הערל׳ ואתה
היא המילה בכל זה שהי׳ המיל׳ ניוו ושלא תעבכל ש רבוי הזרע ל
בפל אך כשנעתק לדבר מה שיהי׳ אם הזרע בנו
ושלא יקרא לכרם ושיפרה אותו ואותן לו את הארץ זר
אחרים לדברי השה הוצר ליפול כדרכו הזא ויפול אבר׳ על
ולמה נפל עתה מה שלא היה בקודם הלא הוא כי היה ל
שודבר אתו אלים לאמר אני הנה בריתי כו׳ שבדי לא
דברים שו שאינן ניוו המילה הוא מה שנפל אך לא בע
ניוויה וכזה מצאנו ראינו טוב טעם ש אומרו ודבר אתו
היות כי גם עד כה אתו היה מדבר: ולא יקרא עו׳כו׳
רזל בכל הקטו שלא היה ראוי ליקר׳ שלא אברהם דמו לאב ה
גוים ותרמו מנשאר הרים לרשלים מטריקון אל רמ
לי

לין מזה בכתוב כלום ויתכן בהשיר כי אז הפרתי כו׳ היה
לו לאז למעלה כאו ואברכה כו׳ אך הוא שהכתוב עצמו נותן
טעם לדבר שאמר לא יקרא כו׳ כי אב המון כו׳ ושמה תאמ׳
אם כן איפה תתהלף הרש״ בה׳ ואקרא אברהם לא כן הוא
כי הלא והפריתי כו׳ ונתתיך לגוים ומלכי׳ ועל כן צריך רמז
הרש״ כי הנה תיבת גוים ותיבת מלכים מספרם עולה קצנו
ועם כללות התיבו׳ ר׳ על כן לרמוז זה נשארה הרש״ ולא
הפק׳ ק׳ כין ה״ל למ״ למען ידרש דרשת אב המון עם אב
והרש״ אל גוים ומלכים שבקרב ההמון:
אז בדרך אחרת והוא כי דרך רזל לדרוש מספר
מרובע כאומרם כאר הטב שנכתבה בשבעי׳ לשון כמספר
היטב ה׳ה׳ ה״ש ה״טב עולה ע׳ כמפור׳ למעל׳ במאמ׳ קוד ה׳
ונכא אל הענין והוא כי כאומרו כי אב המון גוים נתתיך
הוא ב׳ דברים א׳ היות אב המון שני׳ שם הנתן במלא שנרי׳
לרמוז היות אב המון וגם שם אלים נתנו לאב המון כי הוא
האומ׳ נתתיך כי שם אלים הוא הדומ׳ ואומ׳ היה שמך אברה
אברה על כי אב המון גוי׳ והרש״ להיו׳ כי אני שם שים נתתי
שאני כמכפ׳ הנו עולה ר׳: והקמתי את בריתי כו׳ ראוי
לשית לב כאומ׳ להיו׳ לך לאלים היתכן כי עד המולו לא היה
ה׳ לאלים לאברהם ואם הוא שיכוכה עליו לאלים כחיו לא
כן היה כי לא נקרא אלהיו עד אחר מותו׳ ב׳ אומ׳ ונתתי כו׳
את ארץ מגוריך מי הכנים עמן הארץ פה״ג לומ׳ חזר ואמ׳
והייתי להם לאלים ד׳ כי למעלה תלה היותו לאלים בברית
מילה ופה כתרן ה׳ כי למעלה תלה השהות באברה כאומרו
להיות לך לאלים ולזרעך ופה אמר להם לאלים ולא הזכור
את אברה עם היות שהזכירו כתחל הפסו׳ ד׳ אומ׳ ואתה את
בכו׳ ביני וביניה כי גם זה כבר נאמ׳ למעל׳ ז׳ אומ׳ ואת בריתי
כו׳ ביני וביניכם כי גם זה כבר נאמר למעלה והקמותי את
בריתי ביני וביניך ובין זרעך כו׳
אמנם הנה הן כל אלה אחשוב הוקשו לר׳ יודן בבל
ולא ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריך
רבי יודן אומ׳ חמש אם מקבלים בניך אלהותי אני אהיה
להם לאלוה ולפטרון ואם לאו לא אהיה להם לאלוה ולפטרון
אם נכנסים בניך לארץ הם מקבלים אלהותי ואם
אינם מקבלי׳ אם מוקיימי׳ בניך את המילה הם נכנסי׳ לארץ
ואם לאו אין נכנסי׳ לארץ אם מקבלים בניך את השבת הם
נכנסי׳ לארץ ואם לאו אינם נכנסים ע״כ והוא כי הנה ראוי
לשית לב על מאמרו א׳ אומרו חמש ואינו מונה רק ד׳ ועוד
כי אם לומר לי ועוד מה הוא כפל אומרו אלוה ופטרון
ועוד למה כופל ואומר ואם לאו לא אהיה כו׳ והלא מכלל הן
אתה שומע לאו ועוד למה תלה קבלת אלהותו את בנחלת
הארץ ולא בדבר אחר וגם איזה תלויה בבחירתם ועוד למה
לא קיצר ואמר אם נכנסים בניך לארץ אהיה להם לאלוה
ופטרון ואם הכנסה לארץ תלויה במילו ובשב ליערבינהו
ולתינהו ולא יאמ׳ כל א׳ כפני עצמו וגם למה נתייחדו דברי׳
אלו מכל יתר מנו שהכנים לארץ ועוד כי שבת אינו בכתוב
אמנם אומר כי הנה מלכותא דנקיעא כעין מלכותא
דארעא והוא כי דרך המלך המולך על הארץ כי
עיר ממלכתו אשר הוא יושב בהן מתנהג על ידו אך שאר
עיירות יפקד המלך פקידים ושרים להיות כל אים שר ושופט
מנהיג אנשי עירו באופן כי דרך כלל המלך ההוא מלך כל
הארץ ליושבי עירו וליושבי כל יתר עיירות יקרא אך לא
יקרא מנהיג ולת על הדרי׳ אתו בעיר ממלכתו כן מלכותא
דרקיע עם שדרך כלל אלהי כל הארץ יקרא אך לא ייחד

ההנהגה על ידו כי אם לשוכני ארץ ישראל כי שם כתוב ה
לשבתו בנודע והוא מאמר הכתוב אנכי אשר ה׳ אלהיך דורש
אותה תמיד כו׳ אה עניין אומ׳ לאלוה ופטרון שיקרא את שדיו
וגם יהיה לפטרון להנהיגו ולא יאמרו כיה שר ומושל והוא אם
מקבלים בניך אלהותי אהיה להם לאלוה ופטרון ואם לאו
לא תהיה הסלילה שלא אהיה להם לא זה ולא זה ואם
לאו לא אהיה להם לאלוה ולפטרון כלומר כי אם לאלוה
בלבד אך לא לא גב לפטרון להנהיג ע״ עצמו וזהו שחור ואמר
ואם לאו כו׳ וכדבר נתישבו כל קושיות הכתובים כי באו
בסדרן והלבתן אומרי׳ אמור כל אמריו והוא בהקדמ׳ שהמיה
באומרו ר׳ יודן אומר חמש לומ׳ הנה כל רואה הכתובים לא
ימצא רק ברית מילה ונחלת הארץ והם שנים ועם קבלת
האלהו׳ באומרו להיות לך לאלים ימצא שלשה ועדין כל
קושיות הכתובים במקומם והנה לתרץ קצת קושיותיו היה
מקום לומר כי מה שאומ׳ אח״כ ואת בריתי אשר תשמרו ביני
וביניכ׳ הוא ענין שבת כד״א ביני ובין בני ישראל אך נמצאו
ארבעה דברים ועדיין רוב הקושיות במקומם על כן אמר
ר׳ יודן הנה חמשה דברים הם והוא ממוקיף על הארבעה
שהזכרנו היותו פטרון נמצאו חמשה אלוה ופטרון הרי כאן
שנים והארץ וברית מילה ושבת הרי חמש וזה ענין הכתובי׳
והקמותי את בריתי ביני וביניך דהיינו פטרון שלא יכנס שר
בנתים והיינו אלוה ופטרון שבכלל מאתים מנה ומה גם כי
היות לשון אין צריך לאומרו כי גם עד כה היה ומה שאהיה
להם לאלוה ופטרון הוא אם מקבלים בניך אלהותי וזהו בני
וביניך כו׳ להיות לך לאלים שמה שאהיה גם לפטרון הוא
אם מקבלים אלהותי וכירש מה היא קבלת האלהו׳ הכנים
לארץ וזהו ונתתי כו׳ את ארץ מגוריך וזו היא קבלת האלהות
שאמרתי וזהו שמיים ואמ׳ ואייתי להם לשלים שהוא שתקבלו
אלהותי כי הדר בחוצה לארץ דומה כישראלי שאין לו שדה
ואם מקיימים את המילה הם נכנסים לארץ וזהו ואתה את
בריתי תשמור לומר מה שאמרתי שיכנסו לארץ הוא בתנאי
שאתה את בריתי תשמור היא ברית מילה שאם לאו אין
נכנסין גם אם מקיימי׳ את השבת הם נכנסים היינו שסמך
ואמר זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכ׳ לומ׳ מה שאמרתי
מהכנים לארץ הוא בתנאי כי וזאת בריתי אשר תשמרו היא
אות שהי׳ ביני וביניכ׳ היא שבת כד״א ביני ובין בני ישר׳ וכו׳
נתישבו כל הקושיות הכתובים ואומר שני פעמים היותו
את לשים שהו׳ על קבלת ישר׳ שהותו׳ ית׳ וכונ׳ הענין שאומ׳ הוא
ית׳ אם מקבלים בניך אלהותי אהיה להם לאלוה ולמהיב
ואם לאו לאלוה בלבד ומה שאמרתי מקבלים אלהותי איכו
כמשמעו כי הפכ׳ איכה נכנס א׳ בתנאי אם נכנסי׳ לארץ ולמ׳
קראתי לזה קבל׳ אלהותי ולמ׳ על ידה אהי׳ לשוה וגם לפטרון
הלא הוא על כי צריך לה ברית מילה ושבת ועי׳ ברית מילה
הוא קבלת האלהות שע״כ אהיה להם לאלוה ועי׳ קבלת
שבת שהיא ביני וביו בני ישראל על כן גם אהיה לפטרון
שלא יכנס שר בינו ית׳ לבין בני ישראל וכמו שאין לו שום
הדברים רבה גוי׳ שבת חייב מיתה כי נכנס בין המלך
והמלכה נמצא שעל ידי כניסה לארץ שהיה עי׳ שני דברים
אלו תקרא קבלת האלהות לזכות להיות לנו לשוה ולפטרון
ויאמר כו׳ אומרו אתה פעם שני הוא מיותר אך יאמר
כמה שאתה נמול שממך ימשך גם לכל זרעך
כל מי שימול אחריך כאילו אתה נמול עמו כי גם כל זכותם
תלוי בך יאמר נמשך ש מה שאחר בשום לב ש ויתורי לשון
שבבסוקי׳ אל אומרו לשון רבי׳ ואחר לשון יחיד ורעך אחריך

יהיה כמה שידענו מרז"ל כי כל הנפש שגער אברהם לא
נמשך לזרעם בזה יאמר הלא נראתי על המילה דע כי לא
תדמה אל אחר גרים כי הנה אתה את ברתי תשמור וכמו
שאתה תשמור כך זרעך אחריך בלבד ישמרו לדורותם לך
לא אחר מזרעך המה וזה אתה פעם שנית להשמר זרעו לו ואם
תהיה אומה כישמעאל ודומה להם שישמרו הברית לא ידמו
למילת אחר יקרא לך בזרע כי דע כי זאת ברתי אחר
תשמרו דרך כלל ביני וביניכם עם מה שכין זרעך
אחריך שהוא מעקב אין גד שזה כין הכל שא המול לכם
כל זכר שהוא מניא את המילה אבל אינו דומה כי מולני האומה
אין נקראים מולים והו ונמלתם את בשר ערלתכם זרעך
אחריך המזכרים כי אתם תקראון נמולים והטעם כי למה
שקדשתם לה' עד המילה תהיה קשר אמין ביני וביניכם
כי תתגלה אות אל ויאמר אם שדי בקרבך קדוש משכ לבלתי
קדוש כי בכם תתהוה הויית אות האותיות שמו היא משדי
וזהו והיה לאות ברית היא אות אל ביני וביניכם שבזה יגד'

מה שאמרתי שיהיה ביני וביניכם

ויאמר וכו' לא תקרא וכו' אמר לא תקרא שמה שרי
שיהיה שרה לך לו לאנשי מקומה שהיתה
מגיירת הנשים כי שרה אתם נקרא שמה ולא אמר והיה
שמה שרה לומר כי מאז נקראת אברהם הי"ד שלה נחלקה
חניה לאברהם נשאר שרה שמה ורחה חשיבות להיות שרה
לבל בלעדי זכותך כי הלא עם היות שמקרתי הברכו בידיך
כי שזל על והיה ברכה עם כל זה וברכתי אותה בעצמי ולא
הנחתי לך שתברך אותה וגם נתתי ממנה מי שיקרא לך כן
מה שאין כן הגר כישמעאל שישמעאל נקרא בנה כמפורש
בכבוק גרש האמה כו' וברכתיה עוד והוא כי לך אמרתי
ונתתיך לגויים דרך מתנה אך היא והיתה לגויים והית כמשיה
וגם לך אמרתי ומלכים ממך יצאו וכה אני מוסיף כי מלכי
עמים הם שלמה ומכיה מלכים המושלים בכל העמים דרך
כלל אמנם יהיו לך.

ויפול אברהם כו' רצוי לשית לב אם הוא לשון שחוק
היתכן שחק לאמרו את ואם הוא לשון שמח
איך הוא שמח ומסתפק יב איך יתכן נאמין באברה' שתפק
כמאמרו את ההוא אמר וגם נתתי ממנה לך בן ולא יעשה
ואחרי דברו את מה זו תמיהה הלבן מאה שנה יולד ואם
שרה הבת תשעים שנה תלד יג כי הלא מד של הלבן מיותרת
והלא הבן מאה שנה ד' אומר יולד והלא יוליד יה אומר לו
ישמעאל יחיה כו' שרצה כאומר הלואי ישמעאל יחיה וכלי
יצחק והלא אם הוא יתרצה בזה לבדו שרה לא תתרצה כי
מה לה בטובת ישמעאל ועוד מי שמתן לו הוא את מתנה גדול'
האם יאמר זו הקטנה תסכיק לי ואי אפשי בגדולה שנתת
לי ואם הוא שאומ' אולי מה שאמר שתתן לי בן הוא שישמעאל
יחיה לפניך לא יתכן כי הלא על שרה אמר וגם נתתי ממנה
לך בן: אומ' יחיה לפניך האם יש מי שלא בפניו את. ז' אומ' ויאמ' שקים
אבל שרה כו' מה בא לשאל במלת אבל. ח' שהרי נאמר לן
למעלה וגם נתתי ממנה לך בן. ט' למה הזכיר לו מעתה את
שמו באמר לו וקראת את שמו יצחק ואם הוא על אשר נכל
על פניו ויצחק הנה פירשו ז"ל ברבה פר' ירא כי מה שנקרא
יצחק הוא י' על עשרת הדברות נ' על שרה שהית' בת תשעים
בלדתה אותו ח' על ממונת ימי המילה ק' על שאברה בן מאה
הולידו ואם כתבנו כי הכריחו לרז"ל לו' כך הפסוקי הנאמרים

אמנם אם כאשר יבא לפניו בפ"ל במקומו יי' מה צורך לומ' והקמותי
את בריתי אתו כי אחר שהוא בן לאברה' שרה ודאי שכו את
אברהם יתקיים בו. יא אומרו ולישמעאל שמעתיך כי אומרו
שמעתיך היא מלה מיותר כי מי לא ידע שנשמע אם על שהי'
בלבו בלבד שמעו והשיב על הדבר מה גם עתה מה שדבר
בפיו. יב אומרו הנה ברכתי אותו לשון עבר ושאר הברכות
לשון עתיד יג כי אין זו שאת אברהם רק שיחיה לפניו יתבר'
ואיך יאמר שמעתיך ואומר ענייניים אחרים יד אומרו ואת
בריתי אקים את יצחק [כי הרי נאמר למעלה והקמותי את
בריתי אתו שזו למה קיים לו זמן ואמר למועד הזאת וכו'

אמנם הנה אברהם בשומעו צחק ושמח בלבו ואמר
הלא עת רצון היא זאת לי כי האם לזולתי היה
נעשה לו הנס ההטבה הזאת וזהו הלבן מאה שנה יולד כי
היא הלא התימה כלומ' הלמי שהוא בן ק' שנה יולד לו בן כלומ'
ודאי שלא יהיה כן לזולתי וכן ואם שרה שו היא בשנה לזולתי
הבת ג' שנה תלד במופן כי למעני עושה כן הוא את' ואל אמר
כי זו עת רצון היא לי אשא על ישמעאל שהו רשע כי מת היה
מאז החזונים חשוב כמת שיחי' לפניו את שהו' בעה' המתיה
ש היות לפניו את' כי יהיה עמו להחזירו בתשוב' שלמה שיקר'
חי שחזיתו בעה' וכן היה לו כמשז"ל תקבר בשיב' טוב כיסרו
שעשה ישמעאל תשובה. או שיעור הכתוב מעין זה שמו
אברהם הנה ישמעאל אינו מאז הקדוש ברוך יעשו את ברית
חדשה להבילו ש הקדוש שיהיו חיין לעה' כישראל ולא כמה
שחייהם בעה? ולשאה זו לא מצא ש לבו קודם לעת ההיא כי
יקשה לשאול אך עתה באמר שזו את ברתי לזולתי אותה שהוא
כפרש' מרז"ל שיחזירנה לנערותה וגם נתן לו ממנה בן לא
צחק ושמח ואמר הלמי שהוא בן מאה שנה זולתי יולד לו ולד
כלו' אין זה כי אם שהוא את מחזקני ומשנה אותי לטוב ואם
שרה הבת תשעי שנה תלד לא ודאי כי אם שהוא את עושה
אותה ברית חדשה בבת עשרים שנה כי מחזירה לנערות
למען תת לי ממנה בן ואם כן איפה לא יהיה כמו זר נחשב
שיבי את ישמעאל ש הקדושה שישנהו לטוב ויבילהו ש הקדוש
שיחי' לפניו בעה' אל אז ערב ש לבו ואמ' לו ישמעאל יחי לפניך
ואז השיב לו הוא את' ואמ' לו הנה נשאתך ז כולנת ב' דברי אם
ישמעאל עצמו שעשה תשובה שנית שגם בו יקרא לך ורע
להקים את בריתי גם עמו אבל זו השנית אי אפשר כי הלא
שרה אשתך שהיא בת זונך ובשמתה קדוש כמוך היא הילד
לך בן כלומר שיקרא לך בן מיוחס אחריך שיקרא ורעך
כלומר אך לא בן שפחה מצרית שמבטרא דשמעאל הי
כי הלא וקראת את שמו יצחק שהוא כי לצחק ממך
שיקרא זרעך שהוא שיצדק בו שם זה והוא מאמרם ז"ל בר"
פ' ירא למה נקרא יצחק יד כנגד עשרת הדברות נ' שרה
היתה בת תשעי שנה ח' שנימול לשמונה ק' שהיה אברהם בן
מאה שנה וזהו שרה אשתך וכו' וקראת את שמו יצחק שהי"ד
היא על עשרת הדברות שבדי שיקבל עשרת הדברות צריך
שתלד לאותו שרה ושיא בת תשעים שנה וזהו יד ונד' וגם
צריך יהיה נמול לשמונה שהוא עולה תמימה צריך שתהיה
אתה בן מאה שנה וזהו הח"ת והק"ף כמפורש פ' ירא בבל
כלומר וזה לי אפשר כישמעאל וזה אבל שרה לשאול את
הגר שילדה לישמעאל וזה משמעות אבל כלומר לא כדברך
אבל משרה בלבד ועל כן את כן שהוא ממך ומשרה אקים
את בריתי אתו לברית עולם ולזרעו אחריו שהוא הדבר
השני שכיוונת כשאלתך באמר לו ישמעאל יחיה לפניך אך
ולישמעאל

ולישמעאל בלו' מצד עצמו שהו' הדבר הראשון שיחי' ויטוב
שלה' הנה בזה כבר שמעתיך שאתי' אותו שאחזירהו בתשוב'
ויחי' לפני לעה"ב כאם' בתבנו שהו' מה שבא ש הפוע וכישרו
את' בדבר באומרו תקב' כשיב' טוב' וגם אטיב לזרעו ברבוי כי
והרבתי אותו כו' וגם במעלה כי שנים עשר נשיאים יוליד
וכו' אך לא אקים ברתי אתו כי אם ואת ברתי אקים את
יצח' אשר תלד לך שרה ולא אשר ילדה הגר המצרית כי ע"כ
קראתיו יצח' כי הזרך זכו' היו' שרה בת ג' שנה ואתה כן ק'
למועד הזאת הוא למוע' חג הפסח' בסב' האחר' ולא קוד כי
לו אתה משלי' הק' שנה כדלא ואברהם כן ק' שנה בהולד לו
את יצח' בנו ושרה בת ג' שנה בו' אמ' למועד וכו' כי במועד
הפסח היה כמשז"ל כיבאומרם המלאכים כעת חיה הלבו
לשרום ואכלו בכית לוט מצות כמאמרם ז"ל כי פסח היה.

או שיעור הכתובים אבל שרה דוקא יולד מה שיהיה
לך בן אבל ואמו והקב"ה אך זה היה כך עם שרה אמי עמכ'
אך לא עם הגר וזה אבל נחיותו לפני יה' מה ששרה אשתך
יולד לך בן כי עי' כ' אני הנ' זה וקראת את שמו יצחק כלומר
כי מקריאת השם יתגלה לך הטעם והוא כי בשם יש חבור
שלשתנו והוא מה שאר"ז"ל בבר' פרשת וירא כי בגר' רמוזה
שרה וכ"ף אברהם שהיא היתה בת תשעים שנה והוא בן
ק' נקוט מיהא אל שתי אותיות אלו והשנים הנותרות הם
חי' שירמוז בו חי העולמים עם שניהם נמצאו רמוזים יחד
בשם יצחק העשותו עי' שותפין שבאדם מה שאין כן אם
היה באברהם עם הגר כי אין בה הכנה להיות השותף
הפלגיי הוא יתברך להיות כישמעאל הדמות עם יצחק
ולכן ליצחק בלבד אני אומ' והקימותי את ברתי אתו לברי
עולם כו' והנה עד כה בי יצחק קיימתי עניין שרה יקרא ואני
אענה כי לא בקשתם עליו ולא קראת' ועניתי אך ולישמעאל
לא כן כי אם עד שמעתי השאלה מפיך על כי אינו כדאי
וזהו ולישמעאל שמעתיך ועכ' לא אחרתי לגזור הטוב' כי
אם מיד שדברת הנה ברכתי אותו וכו' והשאר כדלעיל:

פרשה וירא

וירא אליו ה' באלוני ממרא כו' ראוי לשית לב
אומרו אליו ואת שמו לא הזכיר כי להיו'
שהיה פתוח אין לבמוך אל המזכר בקודמו ועוד מה צורך
לדעת היכן היה יושב ושהיה כחום היום ועוד אומר וירא
שני פעמים ועד למה רץ לקראתם והם נצבים עליו ועוד
אם היה בלבו שהיו ערביים למה חר' עליה את כל החרדה
ההיא ויאמרו מרגה ועוד כאשר רץ לקראתם ויאמרו למה
לא דבר להם כלום ועוד אמר ש נא תעבור והלא אל נא
תלך אז אל נא תעלה וגם אם אם זה הוא קדם שהוא
הפירוש היותר צודק למה לא נאמר קודם לאומר וירץ
לקראתם שהצרך רש"ז"ל לומר שנכתב אחר הפדר:

אמנם כא להורות כמה מעלות טובות מקנה המצוה
בעוסי כי תקדשנו ותזכנו עוד יהיה ברכיה
חדשה כמוסף ברכיתינו אשר קדשנו במצותיו כי עי' מצותיו
מתקדשי האברים העושים אותם ועל כן הם רמ"ח איברים
מצות עשה לעומת רמ"ח איברים ושס"ה מצות לא תעשה
כנגד שס"ה גידים וכמאמרנו על פסוק את השי"ם ירא ואת
מצותיו שמור שהו' את השי' ירא מלעבור מצו' ל"ת ואת מצותיו

שמור לקיים מ"ע כי זה הוא כללות כל האדם כין איברים
וגידים ליקדם גם רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות ל"ת הוא
כללות כל האד' שהו' רמ"ח איברים ושס"ה גידי' כמספרן וזה
ענין מאמ' תורתנו פה כאומרו וירא שיו ה' לומ' רמה והביטה
המעלות הגדולות אשר קנה אברהם על ידי המילה הנוכר
כי הנה נתקדם איכותו על מה שהיה מתחלה ככמה דברי'
אל' כי וירא אליו ה' והוא ענין מאמר' ז"ל על מה שמיניו פעם
מזומר לדוד ופעם לדוד מזומר ואמרו על דרך פירושם על
פסוק נדק לבשתי ולבשני ים אדם נאה בלבושו ים שלבושו
נאה לו כו' כך אמר איוב אני נאה לצדקה להתלבש בה והיא
נאה להתלבש כי כך לא בלבד המזומר נאה לדוד' כי אם
גם דוד נאה אל המזומר ועל כן נאמר נ"כ לדוד מזומר על
זה יאמר שקנה אברהם עי' המילה כי הנה עד שלא נמול
אברהם לא נאמר רק ויאמר ה' אל אברם וי' ה' אל אברה'
היה דבר ה' ש אברם כי ה' שנזכר תחלה היה נאה ש אבר'
להתפאר והתגאות בו אברם אך לא היה הוא נאה לה'
בענם להתפאר כי ערל היה כי על כן לא היה יכול
לקבל הארת קדושת נבואה מבלי יפול אך עתה שנימול
אינו אומר וירא ה' אליו כי אם אליו ה' כי הוא נאה לה' ע"ד
לדוד מזומר וזה אליו כלומר אל הנימ' ל המזכר ולא אמר אל
אברהם כל ירואה שהא שניתוקפה בו ויקרא אברהם גרמה
לו על כן לא הזכיר אברהם כי אם אליו שהוא אל הנמול
הנו' בסמוך כי המילה עשתה זאת שנתקדשו כל אברי
לגמרי מה שאין כן אם היה נקרא אברה' ושרמו ערל ועוד
שנית והיא כי והוא יושב פתח האהל פתח האה"ל כי דרך הנכיא
להתבודד במקום שאין אנשים להשיג הנבואה אך עתה
עי' זכות המצוה נראה אליו ה' פתח האהל מקום שנכנסים
ויוצאים ואי אפשר להתבודד שם עוד רביעית והוא בחום
היום והוא כי אין נבואה שורה אלא מתוך שמחה ולא מתוך
צער והנה אברהם היה מצטער הרבה שהיה מכה בו שרב
ושמש ומה גם למש"ל שהוציא הבה המגרתקה ואין צער
גדול מזה ועם כל זה לא נמנע ממנו נבואה ויכול לבבלה
עם היות כי המילה מתשת כח כל הנוף אך אין זה כי אם
זכות המילה היא שעמדה לו כמדובר ועל כי דרכנו נשית
לב אל אומרם ז"ל שהבה הוציא חמה מגרתקה ומהם אמרו
שנקב נקב מגהינם והרתיח העולם מהיכן יצא להם וגם
אם הוא מפני שהחום יפה ליאה למה היה מגהינם אי חמה
מגרתקה שהוא הגהינם שלעתיד לבא המלהט הרשעי' כמ"ש
ז"ל על פסוק הנה יום בא ב ע' כתנור והיה כו' ולהט חותם
היום הבא שהוא כי הקב"ה יוציא חמה מגרתקה ותלהטם
אך הנה הוקשה למו אומרו כחום היום ולא אמר בחום ע"כ
אמר שהוא כמו חום אותו היו' הידוע שאמר הנכיא הנה יום
בא לה' ולהט אות היום הבא ולמה עשה כן הוא את' לאברהם
אוהבו ומה גם לאומר שבא לבקרו אך יתכן שהטעימו
הבה' מעין העתיד והוא כי אז"ל כי חמה מגרתקה שהוא
גהינם העתיד היא תלהט רשעים ותרפא הצדיקים וזהו
הנה יום בא וכו' ולהט אותם היום הבא והיא תרפא הצדיקי'
וזהו שכמיך ורח לבם ירא שמי שמש צדק וכו' ויתכן כי כן
עשה הוא את' באברהם שאותו היום הוא חמה מגרתקה
שתלהט רשעים היא מתרפא וכו' ושער הכתוב לפי זה והוא
יושב פתח האהל כשבה וכחת יען היה לו כחום אותו שמה
שעורף את הרשעים מרפא הצדיקים.

עוד אמרו אמר ר' לו לעתיד לבא אברהם יושב
על פתח גהינם ומוציא מיניה אדם מהול
מישראל לירד לתוכה ואותן שהטאו יותר מדאי מהו עושה להם
מעביר את הערלה מעל גבי תמקות שמתו עד שלא מלו
ונתנה עליהן ומורידן לגהינם כו' והלא יקשה היכן כותב
בכתוב שיושב על פתח גהינם ולמה נרמז פה' וגם מה ענין
מילת התינוקות הם אצל זה וגם מי מנה אלו ואלו שיהיו
כל כך תינוקות שלא מלו כמספר החוטאים יותר מדאי· אך
הוא מה שכתבנו כי הוקשה לו כ"ף של כתוב על כן פירש
והוא יושב פתח האהל ולמה היה פתח האהל הלא הוא כמו
חום היום הוא היום הבא שהוא גהינם שלעתיד לבא כי אז
יושב בפתח גהינם להגיל בניו מעתה עשה דוגמתו והוא
שהתורה אומרת כי זה שהיה יושב פתח האהל היה כמו מה
שיהיה בחום גהינ' העתיד ולא יבטר כי זכות מעשהו עתה
הוא מה שיועיל לו אז שיהיה מנוער פתח האהל בחולי
שמחמת מילה כי על ידי כן זוכה להגיל כל בניו הנמולים
מגהינם והנה במסכת עירובין מביא ענין זה שאברהם
אינו מניח מהול כו' ומקיים בה ואשר בעל גויה מעביר
ערלת תינוקות כו' ואפשר כי לא ייחדו כ"ר העון ההוא כי
אם חטאו יותר מדאי לכלול כל מטמאי מילתם בערירות ולא
שבו שבשר קדש יעברו מעליהם וזהו מעביר כו' שמכיסן
הבריות בגלגול ואינן מגיעין למילה כאלו חוזרת הערלה
ראשונה למקומה ומבטל המלה שטמאה כשהיה לו ראשונה
כי הן הם התינוקות אשר טמאו המלה בראשונה·
וישא עיניו וירא כו' לבא אל הענין נסיון לב אל
מאמרם ז"ל בכל' קוף פרשה הקודמת וזל
אמר אברהם עד שלא מלתי היו העובדים והשבים באים
אצלי תאמר משמלתי באים אצלי אלהים עד שלא מלת
היו בני אדם עוברים באים אצלך עכשיו אמי בכבודי בא
ונגלה עליך הש"י וירא אליו' כו' עד כאן
והנה רצוי להעיר מה רצה על ככה אברהם
לטשון נגד מאמרו ית' מו שלא פיה את פיו
באמור אליו' קח נא בכך את יחידך כו' לאמר לו הלא
אתה אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע אוך כניוי זה בקש
טענה ליפטר וגם מה לו לעובדים ושבים ערביים ערלים
כגד צוויו ית' ועוד תשובתו ית' עכשיו אמי בכבודי בא כו'
הלא לו יכוח שלא היה בא ונגלה עליו היה הדיעם אברהם
לעבור צוויו ית' וגם נשים לב אל אומרו בכבודי כי מי לא
ידע כי בכבודו בא וגם איך למד זה מאמרו וירא כו' שאומ'
הש"י וירא כו'
אך לזה נקדים כי הנה ידענו כי על שלשה דברי'
העולם עומד על התורה כו' וחז"ל בסמות
רבה כי משנברא העולם עד מתן תורה היה העולם עומד
על עמוד א' שהוא גמילות חסדים הוא של אברהם והוא
כמ"ש זל שהיה כמרים שבא מצא הכיר שסובל קורו' שמכאן
ומכאן כך הדורו' שלפניו ושל אחריו היו סומכים עליו ובא
אל הענין והוא כי בעל המאמר היקשה לו אומרו וירא שלו
ולא אמר של אברהם על כן אמר כי עברו דברי' בין אברהם
ובינו ית' כי אברהם בעמתמותו היה חס יותר על קיום
העולם מהבוגע אל עצמו על כן על אומרו ית' קח נא את
בנך כו' לא דבר אמומה אך על ענין המילה להיותה דבר זר
בעיני ההמון כאומר' היתכן ברא שיש אדם שיחשב לבעל
מום עד החסיר מאבר ברא שיש לשיהיה שלם והיא תמיהת

טורנוס רוסוס מעשה הבא נאים אז מעשה בני אדם נאים
כו' על כן אמר אברהם הנה אין העולם מתקיים אלא על
ידי גמילות חסדי' שאני עושה והנה על ידי מנה זו יתבטל
כי תאמר משמלתי יהיו באים ואם כן איך אעשה הגמילות
חסדים ולמה לא תדחה מנה א' מפני מה שמקיים העולם
אז השיב לו הוא ית' ואמר עד שלא מלתה כו' לומר הנה
גדול יהיה כחך ע"י המילה לקיי' העולם מעתה כי הלא עד
כה היו ערלים אבר הבינה רחוקה מהם כמודע ועם כל זה
על ידם שהיית גומל להם חסד היה העולם מתקיים כי גם
שלא היתה שכינה שורה בעולם לא יבטר שזכות הגמילות
חסד היה משפיע שפע לקיימו כש"ע עכשיו שעל ידי המילה
השרה עליך שכינה שתהיה ממם מרכבה אליה ולא עוד
אלא שיבחר בך מבמלאכי מרכבתו שיניח אותם ויעשה
מרכבה ממך נמצא יהיה זה העולם כעולם המלאכים ואיך
לא יתקיים העולה אז יותר וזא אמי בכבודי בא כלומר כל
מחמת מרכבתי בא ומניח אותם ונגלה עליך כלומר עליך
ממם כי אעשה מרכבה ממך כמפורש כל מאמ' זה לאברהם
בפרשת ניוני המילה וכן היה כי בא במלאכי מרכבתו
ונתראה עליו ממם ואת מלאכי מרכבתו הלכים באמצעיהם
ויניחם לפני אברהם שיגמול להם חסד ועל כן הוצרך אמר
דבר אל נא תעבור מעל עבדך שהוא מה יותרית עליו מזה
כאשר יבא בקר ואמר ה"ר וירא אליו' כו' והוא לומר כי
בזה יתייאש אומרו שיו שהוא ש המומל שהענין היה בזכות
המילה כמדובר למעלה וגם בזה יתייאש שלא מנינו לבא
אליו דבר אך אין זה כי אם להודיע מניאו' המראה שהיתה
ביתר שאת על הקודמת להניח מרכבת מלאכיו לעשות
מרכבה ממנו בזה ובכא ש ענין הכתובים מ"הנה עוד קנה
מעלה ממשית והיא כי על ידי מילה זכה כי בא הוא יתברך
במרכבת מלאכיו והניחם ועשה מרכבה מאברהם והו ויפ'
עיניו וירא כי בא עיניו למעלה מעצמו וירא הבינה אל
ראשו שעשה מרכבה ממנו והנה שלשה אנשים ניצבים
עליו כלומר שלא ראה אותם באים מרחוק ומתקרבים עד
נשתם אליו כדרכן של בני אדם כ"א והנה כו' נצבים עליו
כי אחר שיישא עינו למעלה וירא הבינה ובסבה מיד
למטה והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא היותם
נצבים לפניו בהרף עין והוא כי הוא ית' בעשותו מרכבה
מאברהם הוריד מלאכי מרכבתו מיכל גבריאל רפא והניחם
לפניו מלוכשים כאנשים למען זכות את אברהם להקביל
הנה אברהם בשתי ראיות אלו שראה ראה עצמו כאברהם
וגדולה והוא כי הלא אמרו רז"ל שפתח אהלו היה לפני אורח
הדרך וראותו כו' לא ראה אותם באים בדרך ומתקרבים
כי אם נצבים לפניו כנופלים מן השמים כאשר היה ועל כן
לא יבטר מלעלות על לב אברהם אולי מלאכים הם· ומה
גם לרז"ל שאמרו כי אמר ומעדו לבבם ולא לבבכם כד"א
ולאם לבב אנוש יסעד על זה מלאכיאלין להם אלא לב א'
באופן שלא יבטר לפחות מלהסתפק אם מלאכים המה או
בני אדם קלי המרון מאד שעל הפק זה לא אמרו לבבכ'
ומה שהיה בדין בקרבו אולי מלאכים היו כי על כן לא ראם
באים בדרך כי אם נצבים לפניו כרגע והיו בדמות אנשים
מלובשים גשמיות הוא כי האלים עשה למען יקיים בהם
מנו' גמילו' חסדי' שיתן לפניה' ומאכלו אז אפס כי אנשי' הם
קלי המרון כי טרם ירגיש בואם מרחוק ראם נצבים עליו
על כן אמר הנה שתי מעלות טובות וכיתי עתה אחד היותי
מרכבה

מרכבה אל הבינה שמית מנות נמילו' חסדים אם אעפל
כי מות גם אולי הבינה תתקלק מעלי נאם אמרתי לפניו
ית' שלא אעבור מעמוד אותי אולי יצטרך לה אריך בתחיה
ובן כך בין כך יסתלקו האנשי' אולי גם אם הם אנשי' כאשר
קלו מו מדי' לבא אל יקלו להתקלק ואולי לי אם אומ' להם תחלה
אמר לו אדוני בו' ית' כי כן לא יעשה להתחיל לדבר
עמו ית' כי הוא ית' מאיר דרך ארץ עם לתקן
עשה בחכמה ולא דבר אתם דבר רק רמו להם
שהיה חפץ לדבר בם כדי שיתעכבו ועל כן ויבן לקראת עם
היות קרוב מפתח האהל למען ובתוכי אושב לדבר בם ווה
אולי אם אנשים הם ואם הם מלאכים על כן ויחתו ארצה
ועל ידי כן בטח לבו שיחתינו לו לא יקבע כעוד ידבר עמו
ית' כי המה יכירו כי חפצו בם ולא יקבע עד ידבר אתם
ואז דבר אתו ית' ואמר אם נא מצאתי חן בעיניך ש לא תעבר
עבדך על מלאכי מרכבותיך והוא שאם מלאכים הם
יות מרכבה אל הבינה ומנע ממנו מנות נ"ח
ירכבה אל הבינה ואם אנשים הם לבלי יחסר
אל הבינה בעוד שמתעכב בגמילות
ל שאם כי אל נא זה זכו בנו מרכבה
יד לתחתות גדולות עד מאד·
מעט רצוי אמים לב למה לא אמר
יקח אל שלי ית ומה גם לרגל
ישוע שלם לו אלים כי המים שאמר אל
ומה והלחם שהיה על ידו גם ה' נתן על
ישיר לבם לחם כו' ואם כן ליפה על
ממנו לא נתן על עצמו כי לא יבא ממנו
ן לעשה על יד שלים וגם לאמרו
ונו' לאמרו לחם תעבורו כמו
ה וגם לאמרו כי על כן עברתם
ורה שלא כולו מלחמו כא וגם לאמרו אם
ן תעשה כאשר דברת והאכלנו כי על
תעבירו לבר דבר דיתולה לך
לחם אם כן הם ערלים
ולהם אמל כן קרה גרמין
לשפחותיו אם כי שלות
לא רגש עשהו על יד עלמו
עשה על ידו ולהתכת
אחר בעה סידות ומנעו
בל הערים את הבעל
בית לפנות כלי הבית
פמידו ממון ל' לאותם
ומר יוקח נא כו' על שלים
אולת כי דק בעיקר אכילתכם
ית לחם ולסעמו תחת העץ
אמר ואקחה פת לחם
בית אמר אחר תעבורו
ממון ומה שלא אמרתי רק דבר מועט הוא כי
ברתם על עברכם ולא על כיוור רב רק לזכותני
אמרו אל תהיה א מר מעט ועשה הרבה כדרך
מון כן נהיה עליך לטורח רק תעשה מועט כאשר
דברת ולא הו כה כאשר עם לכבך·
אברהם כו' הורו שתי הדרכות טובות אשר
יעשה אותם האדם בעשותו כל מנה· אחת

הזריזות ב' שכל מה שיוכל לעשות בכבודו בעצמו יעשה ולא
ימיח למסרתיו עושי רצונו וזהו שעל הש"ל ומסר אברהם
וגם בדברו אליהם לא אמר לנשי כו' במהרה כי אם טרם
גלותו הנשיי אמר מהרי לומר כי קודם כל דבר תעיש בגד
הבהה הזריזות והמהירות אחר כך אמר הנשיי· ועל השמית
אמר לנשי כו' והוא בשום לב ש אומרו לנשי כי האם ללמדה
קדר עשיית הפת בא אברהם כי מי לא ידע שעל ידי נשים
יעשה הענין אך כיון ש תאמרי הנה שפחתי הגר וחברותיה
הן יעזרוני ותהיה אחת לשה ואחת מקטפת ועושה העוגות
על כן אמר אליה אחזי במנה ע"ענמך כי את לנשי וגם
עשי העוגות ולמ"ד כי פמח היה שעל כן לוט מנות אפה
ויאכלו אבל כיון לנשי ומיד עשי עוגות ושתאחרי כיון לעשה
ועשיית העוגות·
ואל הבקר רץ כו' הנה אזל כי ג' בהמות שחט כן
בקר וגם דף וגם טוב להאכילם ג' לשנו' בחרל
ורצוי לדעת למה ג' בהמות ולא הי ג' נתחים טובים מאחת
לו מזתים ועוד שלא מאלו לעשות אותו אותם מיבעי ליה וכן
אומר וכן הבקר אשר עשה כי אם ג' הי הלא וכן הבקר
רך וטוב אשר עשה ועוד אומרו ויקח חמאה כו' וכן הבקר
כו' כי מיבקיים אפילו ערוכי תפסלין יתן לפני האורחים
בפר ואכל·
אך הנה יקרה ומן איש שני שלשה אורחי' ואכילם
ויעקש היטב אך כל כוונתו על הגדול שבהם
ולגבוה כלו כל אשר ואם הם שיו הערך יעשה בסכיל כל
אחד ואח' כדבר הזה אמר אברהם הנה בעיני יקרה נפש
כל אחד מהם ולא שכל אחרה הזאת היתה בסכיל האחד
ואבו תעשה לשאר ועל כן שחט שלש בהמות בהמה אחד
לכבוד כל אחד ואחד ואם יעשה שלשה נתחי בשר ויתן
לפני כל אחד בהמה ידעו אישה כי ג' בהמות שחט אחד ש
כל אחד אם לא היו ג' לשונות כי הלא אינ' לשונות בפחו'
מג' בהמות כי אינן כנתה מימלאו שנים שלשה ד ומים זה
ל בהמה אחד או כשתים והנה לפניהן זקן וגם לזכות
את ישמעאל כמו מה עשה עמד ואכל הלשון האחד לקח
לבשל הוא והב' נתן לנער ישמעאל לאכלו במצות והוא יקח
בן בקר אך דף וטוב ויתן שניהם ש הנער לעשות אותם אך
להיות אברהם ורינו במצות יותר על כן ומאחר הוא לעשות
אותו מיד הוא את כן הבקר הא' ובראותו כי הנע' לא עשה
עדיין את הדף וטוב כי לא מיהר כמוהו והוא כי עשה ורצה
לתת לפניהם מהרה על כן לא המתין עד שיעשה אותם
הנער ואו אמר אם לאחתך הלשון לב' חלקים אינו בכוד
ומה גם שרגה להורות שלכל א' נתן מנה אחת לבדו ולא
ירצה שלא החשיב רק את האחד ואבו זימן את השאר
וגם כיומים ראשונים כל אורח היה ניתן לפניו מנתו בפני
עצמו על כן מה עשה לקח חמאה לתת לפני האחד ואחב
לשנ' וכן הבקר לשלשי אשר עשה כי אשר נתן לעשות הנער
לא עשאו עדין כי הוא מיה לעשו' את שלו כאומ' ליהה לעשו
אותו· ולהיות שהיה מסתפק אם הי' מלאכים כמו שבתבנו
עם שהיה וקן ואולה ומטעה להיות בעמידה עבד לאלות
אם יאכלו תסתלק המאכל מלפניהם עכ' לא בר מלעמוד
עליהם· והם בראתם כי והוא עומד עליהם כלו' הוא הילוג
שהו' וקן ואולה ותה' העץ חוץ מאכלו על ר' ו מאכלו
ולא מלקו המאכל מלגיו· לו
מר ל' ה'

pages cannot be separated for imaging صفحات لا يمكن فصلها من أجل تصويرها

והוא כלומר לא הוא כלבד כי אם והוא מסלק על זולתו והוא
והוא בוז כלומר עם הסבוב הנו לעשו על כן כתוב והכלמו
ואלכלו:

אז ויאמר דרום אחר הכתוב אגלנו כעברים על מאמר
אל מבטעל מסה לאמרו ורמו לפנועבו מלאכי הברית
אמר להם הקלבה אי לתם כותים ממה אמנו ידרתם אבנו
ואלכתם כתוב היתו וכו' מכתבנו מכיון הוא יתברך להודות
למלאכים כי היו נריכין כלם לגמילות חסדים של אברהם
שע"ה חמדו מתקיימים גם עולם המלאכים ועל כן נדנה ית'
כי אם יאכלו להודות כי נתנים הם מגמילות חסדו כי גדול
הוא הוסם ומקיימים וזה הוסה ית' כבריות אותם ועשו מרכב
ממנו כי כוח מכבנו הם ואלכלו ולא עשו במלאך את גדעון
זה ויאמר והוא עומד עליהם שהוא מרכבה אל הסכינה
ויאכלו למעה וחזו והוא עומד עליה כמעלה ואיך הוא עליהם
הוא כי הם תחת הענן ולא תחת הסכינה כמוהו ועכ ויאכלו
מכתו כנדיכים אלו:

ויאמרו אלו כי הנה אמלתם איה שרה נדה לבלי נורך
גם מיעבו דרך ארץ לשאול האורחים איה
הלשה וגם לאה ייחסו הבטורה אל שרה ולא אל אברהם
ועוד כי נסה כיסרו שרה תלד כאומרו גם כתת ממנה
לך כן ונו' ומה נורך בשונה זו עתה ועוד היכלא מהמלאכי
שהיתה אהל שיאמלו איה שרה שאורכו אל נו' לחבבה
על בעלה אל לתת לה כוסף אל ברכה ועדן לתה כאל כאומר
מעה לשוב וגם מה ענין אומרו והוא אחריו ומה שרך
הודעה ו:

אמנם הנה אל כי לתה לא הוכל לכמיה לחם מכבי
שרה כיכבה שרה בסבית לבה ופטמל הענים
ואכה לא יבבר תנר לה מרגנה מרבר אשר לא וכתה
לבעמות מצוה זו ממעשה ידיה אולי לא הבוכה היא על כן
להודות כי מהמוך הוא כי אברה בקל אותה מאלו התמלה
בכמנה היה הדם הבוא לאות כי הסוירה את לגעדות לתת
לה ברינן ועל כן מאלו איה שרה אשתך הלא ה' נו
מלאכי עמית ולא מלאכי עשת היא אל מהבבה אחריה כי
הלא אברהם היא הזוכה ואליה הבטחה כי ראויה היא
כי הלא איה שרה אשתך ואולם כדי מעינה ואמר הנה
בהאל כלומר נמעה כיכבתי ביתה לעמות אחריו לו שוב
אשוב ונו' הנה בן לשרה כי מזכות נמעתה ראויה לבנים
כיון מאל על ה אשתך כונמן בוריה בירכתי ביתך לאיתי
אשתך כנמן שריה כשהיא בירכתי ביתך ואמר שוב אשוב
אלנך הנה בוה היחל לגלות כי מלאך מאלהי המרכבה
הוא בכמל אומרו שוב אשוב והוא כי הנה הבאים לו אל
אברהם היו שכינה ומלאה מלאכים ועל השכינה אמר שוב
ועל ידה אשוב כי אין שכינה בלי מלאכי המרכבה כי
בלידת ונתק אין ספק תכל השכינה שמה בענין בלידת
מדעה ותרא אותו כי טוב הוא שנתמלא הבית אורה מזיו
השכינה וכן היה כי הוא ית' אמר אלין לחוצר אשוב אלנך
ונו' שרה שומעת פתח האהל ומה תאמר איה נמעתה
בירכתי ביתה אם היא נכתה לבני האורחים לזה והוא
אחריו כי אברהם הוא אחריו של המלאך הדובר בו נמצא
אברהם מבטיח בין אחורי המלאך ובין הפתח שהרה שם
שאם לא כן היתה כוונה:

אמר כי הנה הבטח אברהם כי
בעוני הבטיח כלומר היתכן כרת שלום
מום עד הבטיח מלאכי כרת שלום לעשיה

לגויות לשרה אורח כנשים כלומר אורח טבעי בנשים אך
אורח אלא כנשים שהוא דרך גם אחר תנשים שרה לא
חדל ממנה כי חדרה לנעדותה כיכבשה נדה אחרי נקבתה
הכך הנשים ועל כן ותמזחק שרה בקרבה וגם אלא דרוה
הנה היה לאמר הנה ממנו אין עיכוב כי הנה אחרי בנות
כבר היתה לי עדנה כי פרשתי נדה ואחרי
העיכוב אינו אלא כי ולדומי זקן: ויאמר
בכלל כלומר כתר דמיבית שהיו לי עדונין גם שלין, ובדרו
ובזה יתיישב מאמרם אל כלומר מכאן שמותר לנשות מבנו
המלוס שהיא אומרה ואדוני זקן: ויאמר אמר ולאי זקנתי
אלם כמשונו של מקרא אינו מסנה מאמרה כי אם ם שאל
אומרה על שמיהם והבה לא אמר כי אם מני מאמרה אך
כמה שאמרנו שלאחר כלותי היתה לי עדנה אינו בתמיה
רק שהיא חוזרה לגערותה ידרק מאמרה אל כמרוב ויאמר
ית' לאמר לשה זה כלומר לשה היה זה המכבר הלם ם
שלאחתי כי לחקה שרה גם אלא דברה בפיה
בנמוק היתה לאמר לא כי אמנם ודאי הוא
כל זה אמתה כי אני זקנתי:

ויפלא מה לבבר ונו' אמלאה אינו מן הנמיה מנחקה
שרה כמתבקת כי אולי הסבה כי הגורת
לא דבר נכונה ומה גם אם היה בדעתה שהיו דברים נפ
אם עלה בדעתה כי מלאך הוא מה יפלא מהמלאכי
נלא הדבר אי מעצמו אלא דרך ברכה על כן אמר אמר
ה' אמר היפלא ויתכבה מה דבר בתמיהה כלומר המלאך
ודאי אלא יתכבה והנה עתה אני עצמו אומר לשרה שוב
ונו' לשרה בן עתה אמר המדבר אין לחמתנו
ותכחש שרה ונו' ראוי לשים לב אל אמר אמר
ועוד אומרו כי ירא שנכשלה אך היא הוא
פן יקנוף ה' על קולה אך הוא הוא כי אמר
כלומר ולדומי זקן והוא אל מנחק
בנמוק היה לאמר אל לא מתחת את ולדומי
אמרה אולי נא אל מתחת את ולדומי
במגילות הנמוק ותחל ויאמר לחוק
על כן הכמיסה מסחוק כלומר הנה כי
אומר ומשיב הוא ית' כי לא בשכינה
רק כי ירא פן תתקנטו נכנים עליו הוא ית'
כי גם הנשים שהוא על הוא ית'
לשרה בחכמתו כי אין מיכל אברהם
שינה מפני הסלוס לגזבות את אברהם
על כן ויאמר לא כי לא שרה אמר
כלא אמרתי לו הכמיסה
הנמוק בלבד בעצמו לא כלים כי
דיקשו מנה הלאמשים כמשר
ויקנה ריקלי מלת בעצמו
לשלום שהוא לגזותם ו לבבה המתרגם:
הלאמשים ירלה מיותר לא כמיה
בדומה לך הנה ביסר יורה כי אמנו בלומן שיוכה
בחלות לוה והוא כי הנה הרלות כמכמי לא היה
ילכיגם לאברהם אך אחרי אכלם היו יכוכים
רוחמיתן ובנגע ימנלו כבלו ומכי בדמו אבמלכ
על הוא המלאך ובפניע לא ימל בבסרו ולא כימן
הלמכי מקום בדרך מכמי הבלנ ובמו
מנה על כמי מדנ ולא קמנו הנגע בלי השקבה היה
אברהם

ואברהם הולך עמם לשלחם שלא היה הלוכם יותר מהלוך
אברהם כדי לשלחם שהוא למען קיים מצות לויה ואלו קפנו
כמו רגע לא היה מקיים המצוה.

וה' אמר המכסה אני ונו' ראוי לשית לב מה זו תמיהה
המכסה אני מאברהם וב' היתכן שלא היה עושה הוא יתע'
דבר שלא יוריע תחלה לאברהם ומה זו תמיהה ועוד אומרו
ואברה' כלתי מורע כי זה יתן ומה יוסיף ש' הענין מה שיהיה
לגוי גדול ונו' ונברכו בו ונו' וגם אומרו כי ידעתיו ונו' שהוא
נתינת טעם וירלה כלתי מורע וכן אומרו למען הביא ונומ'
הלא למען הביא על בניו כי אין יאמר שיצוה את בניו ושמרו
אחריו דרך ה' למען הביא על אברהם ונו'. אך יאמר במה
שידענו כי זה הוא ובית דינו והענין נמשך אחר הקוד' והוא
כי הנה ושקיפו שהיא השקפה לרעה שהביטו בהתלבטות
הבנת רוגז והנה אברהם הולך עמם לשלח וירא השקפתם
לרעה וחס הוא ית' כן בראות אברהם מיד את סדום הפוכה
כמו רגע וגפרית ואש מן השמים הלא יהרהר בלבו לומ' מה
זה האכזריות המה היתכן לא היו נ' צדיקים או יותר במקום
הזה אך אין זה כי אם רשות שנתן הוא ית' למלאכי להשחי'
ולא הבחינו בין צדיק לרשע ויכלו הכל אל לפחות יחסוך כי
על פי מדת הדין לבדה כלי שתוף רחמים נעשתה הכליה
הגדל הכאב מאד כי הוא היה הולך לגלות את ההולכי'
לעשות שלא כרצונו על כן הוא יתב' ואמר הנה ויסקיפו
השקפה לרעה על כני סדום אמור כי משחיתי הם ואחוב
כי על כן לא הבחינו בין צדיק לרשע ואברהם הולך עמם
ודאה הענין וגם הוא הולך לשלחם לגלות את עשה הפך
הרצונו על כן ה' הוא וכית דינו כאחדות אל אמר המכס אני
מאברהם כי לא מתת המשחיתים הוא הענין כי אם אשר
אני הוא המשחיתים ה' עושה בעצמו ולא המשחיתים וגם לא
מדת הדין להשתתף עם מדת רחמים העושה ושמא תאמר
עשה הוא ית' משפט צדקו ולא יחוס אל המהרהר לזה הנה
כמ' טעמים אין לכסו ממנו א' כי ואברה היו יהי לגוי גדול
עצום ומלאכן יפקפק בכשחון שימא אין תבא ברכ' ואעשך
לגוי גדול לדי גמר אם ככה הוא ית' מתנהג להכי' הדבר ש
ומשחיתים לו את מדת הדין בלי שתוף רחמים והלא לא
אבר מורעו לעשות דבר ויתעתדו לכלי חלילה ושמא תאמר
בניו לא יתנהג כך רק עם גויי הארץ וזלתם לזה עוד
טעם כ' כי הלא לאמרתי לו ונברכו בו כל גויי הארץ ועתה
אמרי שלא נברכו כי אם גם כלו מן העולם. ועוד טעם ב'
הוא כי ידעתיו ונו' לעשות צדקה ומשפט והוא כי הנה גויי
הארץ הוא שיצוה את בניו ושמרו דרך ה' לעשות וגומ' שיאמר
הם דרך ה' שהדרך שהוא ית' עושה יעשו הם ומה הוא עושה
צדקה ומשפט אף אתם כן והנה בעיני אברהם אל צדקה
לא אפי' משפט לא היה ענין סדום כאומ' השופט כל הארץ
לא יעשה משפט ואל איך יאמר אברהם ועשו דרך שעשה
ה' שהוא צדקה ומשפט ולדעתו אפי' משפט אינו עיש' חלילה
אמנם כי ידעתיו ונו' דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ע' אודיענו
האמת ועוד כי הצדק' ומשפט שיעשו בניו לא כלבד מוגעים
אל בניו כל' גם אל עצמו ולמה אברהם ממנו פי ע' עשו ישרש
צדקה ומשפט ומשכו ויתקיימו הדורות עד לעתיד שתתקיים
מתנ' הארץ לאברה' ולזרעו משכ' אם ח' יהיה הפסק בקיום
הדורו על הערך צדקה ומשפט שלא יתקיי' המשותה לעתיד
אברהם וכראו כי אין זה דרך ה' חלילה לא יעשו הם צדקה
ומשפט וימנע טוב גם מאברהם עצמו וזה למען הביא ה' על

אברהם אל אברהם כדי לשלחם שהוא למען קיים מצות לויה ואלו קפנו
כמו רגע לא היה מקיים המצוה.

וה' אמר המכסה אני ונו' ראוי לשית לב מה זו תמיהה
המכסה אני מאברהם וב' היתכן שלא היה עושה הוא יתע'
דבר שלא יוריע תחלה לאברהם ומה זו תמיהה ועוד אומרו
ואברה' כלתי מורע כי זה יתן ומה יוסיף ש' הענין מה שיהיה
לגוי גדול ונו' ונברכו בו ונו' וגם אומרו כי ידעתיו ונו' שהוא
נתינת טעם וירלה כלתי מורע וכן אומרו למען הביא ונומ'
הלא למען הביא על בניו כי אין יאמר שיצוה את בניו ושמרו
אחריו דרך ה' למען הביא על אברהם ונו'. אך יאמר במה
שידענו כי זה הוא ובית דינו והענין נמשך אחר הקוד' והוא
כי הנה ושקיפו שהיא השקפה לרעה שהביטו בהתלבטות
הבנת רוגז והנה אברהם הולך עמם לשלח וירא השקפתם
לרעה וחס הוא ית' כן בראות אברהם מיד את סדום הפוכה
כמו רגע וגפרית ואש מן השמים הלא יהרהר בלבו לומ' מה
זה האכזריות המה היתכן לא היו נ' צדיקים או יותר במקום
הזה אך אין זה כי אם רשות שנתן הוא ית' למלאכי להשחי'
ולא הבחינו בין צדיק לרשע ויכלו הכל אל לפחות יחסוך כי
על פי מדת הדין לבדה כלי שתוף רחמים נעשתה הכליה
הגדל הכאב מאד כי הוא היה הולך לגלות את ההולכי'
לעשות שלא כרצונו על כן הוא יתב' ואמר הנה ויסקיפו
השקפה לרעה על כני סדום אמור כי משחיתי הם ואחוב
כי על כן לא הבחינו בין צדיק לרשע ואברהם הולך עמם
ודאה הענין וגם הוא הולך לשלחם לגלות את עשה הפך
הרצונו על כן ה' הוא וכית דינו כאחדות אל אמר המכס אני
מאברהם כי לא מתת המשחיתים הוא הענין כי אם אשר
אני הוא המשחיתים ה' עושה בעצמו ולא המשחיתים וגם לא
מדת הדין להשתתף עם מדת רחמים העושה ושמא תאמר
עשה הוא ית' משפט צדקו ולא יחוס אל המהרהר לזה הנה
כמ' טעמים אין לכסו ממנו א' כי ואברה היו יהי לגוי גדול
עצום ומלאכן יפקפק בכשחון שימא אין תבא ברכ' ואעשך
לגוי גדול לדי גמר אם ככה הוא ית' מתנהג להכי' הדבר ש
ומשחיתים לו את מדת הדין בלי שתוף רחמים והלא לא
אבר מורעו לעשות דבר ויתעתדו לכלי חלילה ושמא תאמר
בניו לא יתנהג כך רק עם גויי הארץ וזלתם לזה עוד
טעם כ' כי הלא לאמרתי לו ונברכו בו כל גויי הארץ ועתה
אמרי שלא נברכו כי אם גם כלו מן העולם. ועוד טעם ב'
הוא כי ידעתיו ונו' לעשות צדקה ומשפט והוא כי הנה גויי
הארץ הוא שיצוה את בניו ושמרו דרך ה' לעשות וגומ' שיאמר
הם דרך ה' שהדרך שהוא ית' עושה יעשו הם ומה הוא עושה
צדקה ומשפט אף אתם כן והנה בעיני אברהם אל צדקה
לא אפי' משפט לא היה ענין סדום כאומ' השופט כל הארץ
לא יעשה משפט ואל איך יאמר אברהם ועשו דרך שעשה
ה' שהוא צדקה ומשפט ולדעתו אפי' משפט אינו עיש' חלילה
אמנם כי ידעתיו ונו' דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ע' אודיענו
האמת ועוד כי הצדק' ומשפט שיעשו בניו לא כלבד מוגעים
אל בניו כל' גם אל עצמו ולמה אברהם ממנו פי ע' עשו ישרש
צדקה ומשפט ומשכו ויתקיימו הדורות עד לעתיד שתתקיים
מתנ' הארץ לאברה' ולזרעו משכ' אם ח' יהיה הפסק בקיום
הדורו על הערך צדקה ומשפט שלא יתקיי' המשותה לעתיד
אברהם וכראו כי אין זה דרך ה' חלילה לא יעשו הם צדקה
ומשפט וימנע טוב גם מאברהם עצמו וזה למען הביא ה' על

ועוד למה בפסוק השני חוזר ואומר הלף תקפה • ועוד כי
בא׳ נאמר צדיק עם רשע ובשני הלף תקפה סתם • ועוד
שנכנס בעיר וינא במקום ואחר כך אמר אשר בקרבה ולא
אמר בקרבו ויחזור אל המקום דקמיך ליה ועוד שאומ׳ לאחר
חלילה לי גו׳ להמית צדיק עם רשע כי מהראוי יאמר חלילה
לך שלא תעשה למקום למען הצדיקים אשר בקרבה • ועוד
למה כופל ואומר והיה כצדיק כרשע חלילה לך ועוד שיראה
כמו זר אומרו השופט כל הארץ וגו׳ •

אמנם הנה אפשר יש צדיקים אך לא יגיעו לכללו עשרה
לכל עיר וזהו היותר קרוב גם אפשר יהיו תוך כל כרך עשרה או
כ׳עשרה לכל כרך ואלו יאפשר יהיו תוך כל כרך עשרה לא
כ׳כרך אחר מכלן כגון בקדום לוט והבנים אלין ולעומת
כחיבות אלו אפשר כונתו׳ית אחד מאלה או להמית צדיק
עם רשע יחד או לבלתי המית הצדיקים אך לא יגילו את
יושבי עיר כי אם המה בצדקתם יגילו כפשט או אפשר
שגם את זולתם יגילו ואשר נראה לי ראוי כעת הוא שאם יש
פחות מעשרה יגילו את עצמם ואם יש עשרה לכל כרך יגיל
את כל חמשת הכרכים גם שלא יהיו החמשים מוחלקים
עשרה בכל כרך כי אם חמשים בעיר אחד וזה היקלו הלף
תקפה צדיק עם רשע שהוא בכחיבה היותר קרוב׳ שיש פחו׳
מחמשים כלומר האם לא יגילו הצדיקים את נפשם כלומר
ראוי הוא יגילו את נפשם בצדקתם ולא תמית אלו עם אלו
וזה הוא אם יונח שאין חמשים צדיקים שהוא היותר קרוב
אך אולי יש חמשים צדיקים שיכאו עשרה לכל עיר אין צריך
לומר אם יהיו׳ בכל עיר כי אם אפילו יהיו החמשים כתוך
העיר הלחת לבד׳ והוא חשב על סדום שהיה שלוט וכיתו וכל
הכנים אלו וזהו אומרו העיר כה״ל הידיעה הלף תקפה
ולא אמר צדיק עם רשע שאינו חוזר אלא את זולת הצדיקים
או את הד׳ העירו׳ המתרות ולא תשא למקום לומר לחמשה
הכרכים שנכללים בשם מקום ולא את העיר שכה החמשים
בלבד ולזה אמר ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים
אשר בקרבה של העיר הא׳ וזה בקרבה ולא בקרבו כי אינו
חוזר ש״ המקום הכולל את כולן כי אם תשא את כולן כשכיל
החמשים שבעיר לחת ועל החלוקה הא׳ שאמ׳ הלף תקפה
צדיק עם רשע שהוא בהיות פחות מחמשים אמר חלילה
לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע כי אם שיגילו
כשם והנה על חלוקה זו היה אפשר לאמר לו כיון שלא מיחו
כרשעים גם המה חייבים והוא בקטרוג מדת הדין בעת
החרבן על שלא מיחו עד שנגזר ומקודשי ממקודשי תחלו
על כן להשיב על זה אמר גם אם תחייבם על שלא מיחו אין
ראוי תהיה לקותם שזה אלא שאם הרשעים יתחייבו מיתה
יתחייבו הצדיקים יסורין וזהו היה כצדיק כרשע חלילה לך
ועל הב׳ אולי יש חמשים שעם היותם בעיר א׳ יגילו את כל
המקום אל תאמר כי בל כרך אתה דן בכפי עצמו כאופן שלא
יגילו רק את העיר שמצא בה כי הלא השופט להיותו שופט
לא יעשה משפ׳ כלו׳ אם היה המשפ׳ לא ממלכי הארץ או לשרי
מעל׳ שלא יעברו בה לשפוט כל הארץ כא׳ לא יפלא יסקיש ש״
כל כרך בכפי עצמו ולא יחול אל עיר א׳ על חמשים צדיקים
שבחברת׳ כי יספטו כל אה׳ בכפי עצמ׳ אך השופט כל הארץ
שלפעמי׳ דן את כל העול׳ כא׳ לא יעשה משפ׳ והו׳ כי כל הארץ
הארץ יחד מנרף וכיות כל העולם ולפעמים בעיר א׳ הרבה
זכיות או בהפך ואינו שופט כל עיר בכפי עצמה להיות הזכיו׳
פשוה בכל עיר ועיר כן תעשה אתה כי כל החמשה כרכים

כאחת יחשבו כי אדון הכל אתה ועל כך הוא היות החמשים
בעיר א׳ בהיותן מוחלקים כי תדונם חמשתן יחד •

אז יאמר על דרך המתרגם שאומר הברנו תשני וכן
ירמה בכל׳ והוא כי יקרא אף אל מדת הדין ואמ׳
הנה הלף הוא מדת הדונו תקפ׳ צדיק עם רשע על שהצדיק
לא מיח׳ בענין בחרבן אך לא כן מדתך שם ה׳ של מדת הרחמי׳
הדובר כי וכל שכן כי אולי יש חמשים צדיקים כו׳ כי הנה
הלף תקפה מהטעם המזכר שתכרית את מדת הרחמים
אדרבה ראוי שמדת הרחמים תכריע את מדת הדין למחול
על כולן בזכותם וזה כמתמיה ולא תשא שם הרחמים הדובר
כי ותכריח את מדת הלף ומה שאני מייחס הלפיס׳ והכליון
אל הלף הוא כי חלילה לך שם הרחמים לעשות כדבר הזה
ומאת תאמר כי אין מפסיקים לכל כי אם אחר הרוב שאם
יש אלף רשעים יהיו אלף ו׳ צדיקים זה לא יתכן כי אם כן
צדיק ורשע שוים לפניך להכריע הכף ואין צדיק ל׳ מכריע
כנגד רשעים רבים ולא יאות כי יהיה כצדיק כרשע בגדר
אחד חלילה לך כי הלא מרובה מדה טובה ועשרה צדיקים
יגילו את כל יושבי עירם וכל זה בכחיב׳ הרחמי׳ וכ״ש שאפילו
היה נעשה ע״ מה׳ השופט כל הארץ לא יעשה משפט כי
אינו חלילה כמשחית שבשניתן לו רשו׳ אינו מבחין בין צדיק
לרשע כי אתה שופט כל הארץ שודאי יעשה משפט לבלתי
המי׳ צדיק עם רשע ולזה ל״ למקו׳ כחמשי׳ הצדיקי׳ אשר בקרב׳ ״
עוד יתכן במה שכתבנו בפרשה נח כי בעשותו את פקודת
העון ע״ אף לו חיי׳ אינו מבחין בין צדי׳ לרש׳ וכמאמ׳ ל״ כיון
שיתן רשו׳ כי אך בהעשות על ידו את׳ מבחין ובזה יאמ׳ הנה
אפש׳ תהיה פק דה זו ע״ אף שהוא משחי׳ לו על ידך והנה
מדת הלף היא שתקפה צדיק עם רשע כיון שיתן רשות כו׳
ולא עוד אלא שאולי יש חמשים וכו׳ מדת הלף הוא שתקפה
ולא תשא כו׳ אך מדת לא כן היא כי חלילי׳ לבלתי הבחין וזהו
חלילה לך וגו׳ ולא זו בלבד׳ כי אם גם כהיו׳ הצדי׳ ראוי ליעל׳ על
אלא מיחה איך מדמה פקידה אלזה לזה ועל מה שאשאה
ממך לא תניח המשפט ביד משחית כ״ל על ידך וזהו השופט
כל הארץ לזכות לו לחייב לא יעשה הוא בענינו המשפט
כאופן שיבחין אפי׳ יהיה כמדת הדין •

ויאמר ה׳ וגו׳ הבכי׳ עמו שאמ׳ שאם יהיו׳ צדיקי׳ עם שיהיו
כלם תוך עיר א׳ ישא לכל המקו׳ הכולל ה׳ כרכי׳ וזהו אם אמצ׳
בסדום שהי׳ עיר אחת כ׳ צדיקי׳ וכו׳ ונשאתי לכל המקום עם
שבארבעתן אין גם א׳ וסיים סדו׳ על כי היא העיר שאפשר
מצאון שם יות׳ משא׳ עיירו׳ כי שם לוט ואמ׳ לא׳ אלא אחת׳
כ״ל ונשאתי לאשמותם ולא יאשר חוב עליהם •

ויען אברהם גו׳ אמר אברהם עד כה דברתי עם השם
הגדול והנה נא הואלתי לדבר אל אדני הוא שם
אדמות והוא כי כוח לפרב לפני השם הגדול ומה גם בהיותו
הולך וחסור בחשבון ואנכי גו׳ •

אולי יש וגו׳ הנה אברהם אמר את כל העיר והכה השיב
לא אחית סתם וגם הי׳ לא המקום ולא העיר אך
אברהם אמר אולי יחסרון וגו׳ ועל החסרון אינו אומ׳ שתשא
ותמחול להם כ״ל אלא תחית ולא אל כל הכרכים כ״ל
אל העיר והוא כי במה׳ ים כדי כפרה לד׳ כרכים וחצי אמר
התשחית בה׳ את כל העיר החמשית כולה ולא יגילו החמש׳
אל חניה והשיב הוא ית׳ לא אחית סתם כלומר לא אעשה
השחתה לגמרי אפילו את חציה כי אינה חצי אחית ואינה
אשאיר כי אם יקורין את כולם •

ויוסף

ויוסף וכו׳ הנה למעלה אמרו לא אחית וכמנין המ׳
והמלאים אמר לא אעשה ובארבעי׳ ובעשרים
ובעשרה אמר בעבור מה שאין כן במלאים והנה בענין
ירידת המנין פרש״ ז״ל כי תחלה אמרו חמשים על חמשה
כרכים ואחר כך ארבעים על הארבעה ושלשים על שלשה
עד עשרה לאחת ויתכן דרך אחר כשום לב אל מה שהערמו
באומן אחר ופתיה תוסקת חגינה בכל חלוקה ולא חמשים
לחמשה ולא מ״ל שעניינם שוה לפי הערך והוא כי בפעמי׳
הראשונות בקש על הכל ואחר כך על קנתם והוא כי עד ל׳
שהיו׳ לכל אחד מהמלאה שהם רוב החמשה בקש יתבטלו
פסתי׳ כרוב להנצל גם הם אך בכ״א׳ כי שהם כנגד המישוע
בקש יספיקו הכ״ל כ״ל׳ ולא ידונו אחר הרוב שהיו רעים
וחטאים שלא יתבטלו ברוב על כן לא אמר בעבור הל׳ וכוה
יתבאר אשר הערמו והוא תחלה נאמ׳ לא אחית אם אמצא
שם מ׳ וחמשה אמר לשון הסתת׳ על כי אברה אמר התשחי׳
בחמשה את כל העיר שלא יאחית את כל העיר החמשית
והשיב לא אחית סתם לא אחית כל העיר כי אם יקורין
אך כאמר שיו אברהם אולי ימצאון שם מ׳ ולא הזכיר השחת׳
אם היה משיב לו הוא ית׳ לא אחית היה נראה שלא יעשה
גדר השחתה שהוא כליון כי אם מעט על כן אמר לא אעשה
כלומר שום עשיה וזה בעבור המ׳ כי הלא יש יכל מ׳ מהל׳
ועל כן החמשית תבטל ברוב גדול מ׳ כין ד׳ בעבור זכות הד׳
אך על השלשים גם שאמ׳ לא אעשה שלא יעשה כלל כי עדין
יש מציאות רוב עכ״ל אינו בענם בעבור הל׳ רק ברחמנותו
ית׳ אך בכ״אמ׳ לא אחית כלומ׳ לא אחית הכל כי השתים
לאשאיר וההבטחה היא שלא יתבטלו השתים ברוב כי מרובה
מדה טובה והנה להיות שלא יגילו רק השתים ידק אומרו
בעבור הכ״ל אל הב׳ תקפיק זכותם ועל דרך זה אמר כי לא
אחית וגם אמרו בעבור הי׳ •

וילך ה׳ כאשר וגו׳ יאמר שכל כך היה חשק אברהם
לעמוד בפרץ הצדיקים שעל שוילך ה׳ כאשר
כלה לדבר ש״ אברה ולא כתעכב אחרי דבורו על כן ואברהם
שב למקומו שלם היה מתעכב עוד מעט היה אברהם שב
בפעם כפעם להתחנן אך בראותו שהלך כהתימו לדבר ולא
מתעכב כלל אז שב למקומו וגם המלאכי׳ עד ראות שאברהם
שב למקומו לא כלו קדומה וזהו שמיך שב למקומו ויבאו
כו׳ כי חטא כן יתעשת השי״ם למן •

וילכו וכו׳ ראוי להעיר מה היה שלמעלה קראם
אנשים ויקומו משם האנשי׳ פה קרא מלאכי׳
ואם הוא שעתה כאו שלא בדמות אנשים איך אכלו כבי׳ לוט
וגם אחרי כן קראם אנשים וגם למה יודיע כי לוט יושב
בשער סדום ועוד איך ערב אל לבו לוט לאמר להם סורו נא
כו׳ ולא חשבן יהרגוהו אנשי המקום על הכניסו אורחים •
ועוד כאומ׳ הנה נא אד׳ כי מלת הנה מיותרת וגם למה אמר
הנשה כלשון הברה ועוד כאומ׳ ורחצו אחר הלינה הכך אשר
עשה אברהם שניה על הרחיצה תחלה •

אמנם הנה רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את לוט
במצות הכנסת אורחים למען הציל אך ראה
ית׳ כי אם יבאו אלין בדמות אנשים והו׳ יושב בשער המשפט
מקום שיש אנשים אלי הארץ עם המון עם הנדונים הלא
יתתכן לוט לו יקומו עליו ולא יעשה המצוה על כן ויבאו שני
המלאכים כלומר בדמות מלאכים והטעם מפני שלוט יושב
בשער סדום מקום המשפט מקום רואים שלא יראו אותם כי

אם לוט לבדו וזכל ויראו לוט לומר לוט ראה אך לא הם והוא
כמשל׳ כי כל בני בית אברהם היו מצירים כמלאכים שעל
כן הגר הכירתם ודרשו על זה פסוק נוסיה הליכות כיתה
ורנה לזכות בגא״ כי למד מאברהם ויאמר בלבו אם הם
ממקומי כשער הוקנים כפניהם הלא ישמעו שאני מזמינם
ויחרדו על כן קם מאתם ויראן לקראתם עד רחק מהם עד
מקום שלא ישמע קולו כדברו אתם ואו ישתחו ארצה ויאמר
הנה נא אדני כלומר הנה נא אתם רוחניים מתייחסים אלו
השכינה הוא שם אדנ״ אך כדי לזכות בגא״ קורו נא ממיאלה
זה והיו לאנשים אל בית עבדכם לזכותני והו׳ ולינו ואחר כך
בקר השכם ורחצו רגליכם הוא הפשטת מלבוש גשמו׳ אשר
התלבשתם הנמשל לרגל כנודע ואו והשכמתם והלכתם שלא
ירגיש •

אז יאמר אם הייתם אנשים ממש לא הייתי יכול עשות
מצות גא״ כי גם שבחיותי בבית היה אפשר להחביאו
אתכם אך כלכתכ׳ בדרך עד ביתי הייתי צריך אני או שלוחי
ללכת אתכם לראותכם ביתי לחנותכם אך הנה נא אתם
אדני מתייחסים לרוחניים דומים לשם שכינה על כן לא
תצטרכו לא לסורה מקום ולא להליך אתכם בדרך כי אם
סורו נא וגו׳ כי בהברה כלבד שתסורו מפה הנכם אל בית
עבדכם ולא תשנו ולינו ואחר ורחצו רגליכם מהתלבשות
והשכמתם והלכתם לדרככם הוא לדרך המיוחד לכם הוא
הרוחניו תוימרו לא כי ברחוב נלין שלא ירגישו בך ויעשו
כמאמרו שבלי הליכה ומנהיג ומורה ביתו הלכו ש״ ביתו וזהו
ויסורו ועדם אלין המוכים לו ויבאו אל ביתו כי כמו ורגע
נמצאו בתוך ביתו בתוך ביתו ובעוד עשותו גא״ לא הורגש עד
אחר שעשה להם משתה ומצות אפה ויאכלו וגם לא אחר
האוכל מיד כי אם טרם ישכבו שהוא אחר ברכת המזון
ושהו אחרי אכלם עד טרם ישכבו וגו׳ ורואי לבשים לב למה
נסבו על הבית ולא נכנסו תוך הבי׳ וגם למה אמ׳ לו שיוציאם
ולא נכנסו הם להוציאם אך לזה נדקדק אומ׳ היה האנשים
שהוא מיותר ולבלי נודע אך הנה המה ידעו כי אורחים שם
אז כמשל׳ ע״ אמתו שהלכ׳ מבית לבית לשאול מלא לאורחי׳
שעל כן נעשתה נגיד מלא וזהו ומצות אפה לשון מצו׳ ומריבה
אז שהיו שומעים קול אנשים מדברים תוך הבית והיו כנגשים
אל הפתח שעדין היה פתוח כי לא נסגר עד שיצא שיהם לוט
והדלת סגר אחריו ובעוד הפתח פתוח הכיטו משם ולא היו
רואים אדם כי המלאכים לא היו מתראי׳ להם ועל כן תחלה
נסבו על הבית לבל יהי׳ אמו בית ממנו מקביב ויקראו אותו
בפתח כי לא היו רואים אותם ואמ׳ לו איה האנשים כי אינם
נראים לכן אתה הראה אותם הוציאם אלינו ואל תירא
מלהוציאם כן נמיתך על הכמיכך אורחים כמשפטנו כי הנה
אין עליך אשמת דבר כי לא קראתם אתה כי אם הם באו
שיך מעצמו וזה אשר באו שיך הלילה וכחשך הליל לא הדגש״
ויאמר כו׳ אמ׳ לא יבנר אז דעתכם להרע אותי כמו שלאכם
אותי על שאספתים הביתה אז להבאתכם אז
לקנות אותם על הסכמ׳ העיר לבל יאכל ויומת שם אורח אם
הוא להרע לי אל נא אחי תרעו לב׳ סבות אחת להיות עתה
שמיתם אותי אשר ושופט וגם להיותכם אחי בכחיב׳ להאכה
ש״ תרעו ואם הוא להבאתכ׳ הנה נא לי וגו׳ ואם הוא על דבר
ההסכמ׳ אלא לא יאמרו כי עכ״ כאו לא לאכול ולא לשתו׳ כאו
רק להיות בבל קורתי בלבד • ויאמרו גם וגו׳ הנה גם הוא
הסרה אל״ ושו׳ ושפו שפוט כי הלא לא משפ׳ עם לוט כמאמרו

לך ויאמר גם אם תעשה מאמרנו או בלאחר אם לא תעשה כי
לא נדבך עוד ומה גם לבלתי דיין עליכו ושמא תאמר כי הבא
דיין אתה עליכו וכך עושים לבר ושופט זה אינו כלום כי הבא
האחד כא לגור וכבר שבט שפוט ודי לך אשר שפטת היום
פעם ושתי אחר היותך גר עתה שאתו מעבירי אות מהדיינו
גרע לך מהם ויפגרו תחלה בחיים דרך חשיבו בכחינת היותו
מתיחס לחיים שהוא חשוב ואח"כ בלוט בלי בחינת חשיבות
וזהו בחיים בלוט.

וישלחו כו' הנה אחר שליחס יד בלוט ויבילו את לוט
וכו' ואחר שהדלת פגרו מכבנים הכו את
האנשים שהיו חוצה בקטנים שאפילו בפתח פתוח נלאו
למצא הפתח וזה אמרו הדלת וזהו שאח"כ אומר
וינא לים כו' הנה שגם שהפתח פתוח לא היו נכנסי' ואם באנו
לשים לב אחיך בהיותם בתח הבית נלאו למצא הפתח וכם כי
ממרו ונלאו ירדה כי אחר הלאות מצאוהו וגם אומ' הפתח
בכתה הפא שהו' הפתח הידוע ועו' כי אחר שהוכו בקטנים
למה בקשו הפתח אדנכה היה להם לברוח כן ימיתים לך
אבסר ואמר כי בהיותם קטנים בחרו לברוח ונלאו למצא
הפתח הגדול היות מבויי הוא פתח ההנ' להמלט על נפשם.

ויאמרו האנשים כו' ראוי לשים לב על אומרו ובכיך
ובנים לא היו לו וכן אומרו אתן והיו שנים
ועוד כי הלא לא יבכר מהם כי אתניו לא היו ראויים לינגל
ולמה לא עוד מי לך פה אתן לך המה ידעו את אשר יקרה
לו עם בנותיו שיוליד שני בנים מבן וזהו שאמרו לו עוד מי לך
פה כלומר אל תחוש אל מי שילך חוץ מהבית כי הלא עוד
מי לך פה הוא ולא בחוץ כלומר כי אין לך זולת אלה כי כל
אתיך שבחוץ לא לך יהיו כי היו כלא היו כי הנה כמה שיש
לך פה הוא אתן ובכיך ובמותיך כלומר כי אתן אלך בעצם
הוא פה וגם בכיך ובנותיך והוא כי הוא עצמו ובמותיו ממנו
ומהן יש אתן כי הוא אתן לעצמו ובני' הם עמון ומואב ובמותיך
הן הבתי בנות כי הוא בעל בנותיו והבני' בניו הבנו' בנותיו
וגם כל זה כל אשר לך בעיר הוצא מן המקום אולי יועיל למו
כלומר כי הוא ירצה כי אין בם מועיל ואז ינא וידבר ש אתניו
כו' ויהי הדבר כל כך להם כמו זר שאפילו לא חשבו כי אם
שהיה הוא מנחק ולא מלבו.

וכמו השחר וכו' הורה הוא יתברך איך נהפך למו
הרחמי' כי אחר עלות השחר שהו' עת רחמי'
היתה להם פקודתם ראוי לשים לב ש אומרו תחלה כן תכפ'
בעון העיר ואחר כך אומר כן תכפה ולא אמר בעון העיר
ועוד כי אחר שבי את המלאך היתה בסבילו למה מפחידו
ואומר הדרה המלט פן תכפה ומה גם לרש"ל שאומ' הדרה
הוא שילך אל אברהם. ועו' אומ' ויחזיקו האנשי' בידו וכי שתי
בנותיו ולא הוצי' רק אותו לבדו שאומ' ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ
לעיר ועוד שאח"כ אומר ויהי כהוציאם אותם יורה כי יחד
הוציאום. ועוד אומ' פה בחמלת ה' עליו ולא מקודם יאמרו לו
קום קח אשתך וגו' ועוד למה מפחיד אותו ולא את הנשים
שאומר המלט על נפשך וגו' כן תכפה. ועוד למה לא הזהירו
טרם הוציאו רק כהוציאם החוצה. ועוד אמרו החוצה כהא
בסוף תיבה וה"א בראשה. ועוד כי אחר שהשנים היו
המחזיקים בידם למה אח"כ אומר ויאמר המלט ולא נאמר
ויאמרו ועוד אומ' ויאמר אליהם אל נא אדני בלתי מוכן.
ועו' אומ' הנה נא מצא עבדך חן וגו' ותגדל חסדך וגו' כי הלא
זה הדב' הוא ית' העשו' ולא מלאך כי אין כידו להציל מבלעדי

ה' ועו' אומ' הנה נשאתי פניך וגו' כי אין זה נודק רק לה'
ועוד כי אומר ויאמר אליהם והאמירה היא כמדבר עם א'
בלבד. ועוד אומ' ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני
הרעה איזהו רעה תדבקנו שם שלא תדבק בו בעיר. ועוד
כי אחר שבילת המלאך מיכאל לא היתה רק להגילו מה היתה
ירלאתו הגדולה הזאת.

אמנם הן אמת כי מיכאל מנר החסד בא להגיל
את לוט כמו שנבריש מנר הדין הלך להפוך
את סדום ומתחלה גם גבריאל הסכים להיות ידו עם מיכאל
בהצלה ויחד האילו עליו ויאמרו קום קח וגו' פן תספה בעון
העיר גם שאין כך עון אך מיד חטא כי ויתמהמה' כקטן לאמה
ועכ' ויחזיקו גם אותו שמנר הדין ולא אבלו כי אם בחמלת
ה' מדת רחמים עליו שראה כי ה' חפץ הגילו ויוציאוהו
מחוץ לעיר עם היותו בלתי כדאי וקרה להם כר' חנינא בן
דוסא שאמרו במדר' חזית שרצ' להוליך אבן גדולה לירושלם
וביקש פועלים וזימן לו הב"ה חמשה מלאכי' בדמות פועלים
והשכירם ואמרו לו תן ידך בידינו ונשאו אותו ואת האבן
כהרף עין לירושלם שהכונה אצלי שעל ידי תת ידו תועיל
זכותו גם ליישא את האבן כרגע ועדז יהיה כי על עון לוט
מה שלא היה לנשים לן היה מש' הוא כהרף עין טרם נחינו
הרוגו על כן עשו כמלאכי רבי חנינא שאחזו בידי לוט ובוד
אשתו ובנותיו העתידות להוציא מלכו' בית דוד מהן לנדקתן
ואגבן משא גם לוט וזהו ויחזיקו האנשים בידו וגו' ויוציאוהו
גם הוא מחוץ לעיר שאם לא כן הוא לא היה זוכ' וזהו ויחזיקו
כו' ויוציאוהו וגו' ולאחר נאתם חוץ לעיר ובאו להוציאם הרחק
מן העיר דרך כל הכבר אשר כחר הוא לוט שנאמר וירא את
כל ככר הירדן נזכר לו שם עון מה שעליו בא להתחבר עם
אנשי סדום וכ' חוסף גם הוא עם הראשון על כן כהוציא' אות'
החוצה שהוא רחוק הרב' כי על כן יש ה"א בסוף תיב שהיא
במקום למ"ד כראשה וגם ה"א כראש' שהוא לה' רות הפלגה
כמו שאזל על לשאולה שיש ה"א בסוף ולמ"ד בראשה שהוא
לומר על אמכטי התחתונה שבשאול כך החוצה הוא הרבה
מקום הככר שע"ז הטא לוט וידוע שמקום שאדם חוטא בו
שם שורה כח עושאה שבעש' בעון ועל כן הרפ' ממנו המלאך
גבריאל וכראות כך מיכאל שבא להגילו לו ויאמר המלט
ולא מנר נפש הנשים רק על נפשך שאתה חטאת אל תביט
אחריך מקום שהתמהמהת ואל תעמוד בכל הככר מקום
שע"ז חטאת רק דרך העברה ההרה המלט כפירו רש"ל שילך
בנחיצות עד מקום אברה שיעמוד לך זכותו פן תספה ע"ב
עונות אלו אז ויאמר לוט אליהם אל נא אמר אל עתה עת
לדבר אליהם כי אם אדני שאליו השלטון ואליו אמר הנה
נא מצ' עבדך חן וגו' להחיו' את נפשי בפרט כי אני חטאתי
לך ואכני לא אוכל להמלט ההרה בעצת המלאך פן בעברי
דרך הככר גם שלא אעמוד בו פן תדבקני ותאחז בי הרעה
הוא גזמאת אשתי שע"ז הככר בעברי ומתי אז אשם אלך
עד אברהם אתכן כי יערוך ית' מעשי עם מעשיו ותדבקני
הרעה שעשיתי ומתי ושוב לי כי הנה נא העיר קרובה טרם
עבור הככר והיא מצע' שאין בה כ"כ עונו' כשאר שהי' חדש
מהם אמלטה נא שמה כי טוב לי בה כי הלא מצער היא
ממני כי בערכה אני גדול בזכות וכשאערך עמה אזכה
שותתי נפשי מה שאין כן עם אברה' וכזה אינו מיות אומרו
פעם שנית שהיא מצער אז ויאמ' אליו ה' הנה נשאתי פניך
לבלתי הפכי וגו' כי לומ' שהם דברי המלאך קם שאינו בידו
ולהשבה

ולהשבה שהוא כמו שאזל על פ' ויאמר ה' לה שני גוים וגו'
שהו' עש' שם כן נח שלא דבר לה ה' רק שם בשם ה' כך אומ'
פה ויאמ' אליו הנה נשאתי פניך וגו' הם דברי ה' על ידי
המלאך וכזה לא יקשה קוף הפ' כי לא אוכל וגו' שהה דברי
המלאך לכן טוב טוב לומ' סגם ראש הכתוב כך אלא שהוא
מפיו יתברך:

וה' המטיר וגו' הנה אומר אחת ה' מיותר וגם ה' אלא אחתו
כי כבר נזכר ה' אך הנה אראל כי אין דבר רע' ונא
מלמעלה' אלא מתחלה ינא מטר ואח"כ נעשה גפרית ואש.
ויתכן לפי זה יאמר וה' המטיר שה' מטר ממש ואח"כ נעשה
גפרית ואש ופי' מה שאמרתי המטיר שהוא מטר ממש הוא
בנאת אחת ה' ומה שנ' גפרית ואש הוא מן השמי' למטה:

אין יתכן מה שלא אמר אחתו כי אם אחת ה' נאמר אל
יעלה על רוחך כי מה שהו' הוא ובית דינו גזרו היה
להכרעת הכל' אך לא כן היה על כי נתינת שם הרחמים
כי דע אתה כי גם היה אחת ה' כי אדוני הרשעי שמהפכין
מדת רחמים למדת הדין ולהורות כן אמר מן השמי' להורו'
כי לא נהפך לגפרית ואש כאויר למטה מיקוד אש כי אם
גם מן השמים בנאת המטר מן השמים מקוף גבול להורות
כי יד ה' עליהם חזקה.

אז יאמר במש' ז' כ' אין דורשין כי במכון הוא רקיע
שעשה אונרות שלג וברד וקיטור ושערה וגו' ובגמרא
הקשו הרי בארץ הם שנאמר הלנו את ה' מן השמים וגומ'
ומשני דוד התפלל והורידן לארץ הנה כי בתחלה היו
בשמים מקום מלאכי השר' כי מכון למעלה ממעון אשר גם
שם בתות מלאכים. ונכא אל הענין אמר וה' המטיר וגומ'
ושמא תאמר אם כן מה עשו המלאכים שאמרו ויאמרו ה'
לשחתה לזאת אמת ה' כאומר הגור היית מאתו ית' אך הפועל
היה מן השמים הוא מן הרקיע השני וזה היה ע"י המלאכי'
ויהפך וגו' ראוי להעי' כי הלא יושבי הערים היחלה
בשם הפורענות ע"ז גפרי' ואש ואיך מוכיר'
אחר הפיכת הערים והככר. ועוד אם הערי' נהפכו מפני
יושביהן הככר ושמא האדמה מה חטאו אך הנה דנה הב"ה
יהיה כל טובה בעיר הנדח' כל יהנו מכלם שום הנאה כל
יושבי תבל והנה אדבעה המה חלקי מציאותה ה' הדומם
ב' הצומח ג' הבעלי חיים ד' בני האדם אמר כי כלם לקו
לכל יתהנו עוד מהן הדומם ויהפוך את הערים האל.
והצומח ובעלי חיים אשר שנים אלה הוויית בככר כי כלה
משקה כי הוא מחית הבעלי חיים עליהם אמר ואת כל
הככר ועל בני האדם אמר ואת כל יושבי הערים ועל כן
הוזכרו בני האדם אחר הערים והככר להזכיר האדבע
הדרגות כסדרן ועדין היה אפשר לומר שלא יקפיד הוא
ית' בצומח שלא תהיה מהם הנאה לבריו אלא כמה שנעש'
על ידן בכרמים ותתים וגמות ופרדסים שורשו ונטעו בידם
אך נמח האדמה שנמח' מאליה לא יקפיד על כן אמ' שגם
נמח האדמה הפך ה' ממקום שהיה בו שגם לא יהנו ממה
שנמח בחייהם.

ותבט אשתו וגו' יתכן שאומרו מאחריו ולא אמר
מאחריה שהוא כמ"ל וראית את אחורי והוא כי אמר ה'
המטיר הוא ובית דינו והפוך וגו' כי הפכת הערים היתה
ע"ית' על כן הזהר אל תבט אחריך ותבט אשתו מאחריו
שהוא אל בחינת אחוריים שלא הביט אל מקנת אחורים
במאוחר מהן ווהו מאחריו שלזה המזכר ותהי נציב מלח

והוא כי שלשה דברים היו בסדום גפרי' ומלח ואש שנאמר
גפרית ומלח שרפה כל ארצה כמהפכת ה' את סדום וגומ'
אלא שלא הזכיר בפקוק וה' המטיר וגו' אלא גפרי' ואש ולא
מלח לפי שלא הזכיר רק מה שהיה מן השמים ועל כבוד
לוט לא שלטו באשתו גפרית ואש רק מלח ולא נשרפה:

וישכם וגו' ראוי לשים לב למה הודיענו שהשכי' אל
המקום ההוא ואם הכוונה לומר כי משם
ראה והנה עלה קיטור הארץ הוא ענין בלי גיורה כי מה
יצא לנו מאשר ראה קיטור הארץ ושהיה מן המקום אשר
עמד שם. ועוד אומ' ויהי בשחת גומ' מה חידש לנו עתה
אחרי אשר כיפר כל ההצלה ככל פרט'. ועוד כי מרחלת
הענין כשבלה מלאך להגילו היה ראוי לאומרו ועוד אומרו
בהפוך וכו' מי לא ידע ככל אלה. ולבא אל הענין נוכיח מזל
כל הקובע מקום לחבלתו אלהי הברה ס יהיה בעזרו שנא'
וישכם אברהם אל המקום אשר עמד שם וגו' הנה לאמרו
מדבריהם כי השכמה זו היתה להתפלל גם נשים לב אל אומ'
אל פני ה' כי ידוע הוא כי פני ה' חילה שם. וכן באומ' ויהי
בשחת אלהים ויזכור אלהים וגו' מה ענין הזכירו שמו ית'
זה פעמים בתואר אלהים אך יהכן כי ברחות אברהם כי
מה שהתפלל על סדום היה אל ברחמים שם כי המים והנה
בתפלתו כלל שני דברים א' להגיל מת הערים ב' שגם לא
יעשה זכרם משפט לא יצקו הנדיקים אנב הוזב כאומרו
חלילה לך להמית צדיק עם רשע והנה אל הא לא הודה לו
הוא ית' על כי לא מצאו עשרה צדיקי' אך הב' הה לו ובכלל
הדבר הוא שיגל לוט ובקר ושכם שם להתפלל על לוט
והטעם שהנדרך לכך הוא כי המק' אשר עמד שם הוא את
כמי ה' הו' מדת רחמי' חס כן בכל ארגו אל הפועל הקטרג
מדת הדין על שלא מיחו ויסק ף ורה כי הנה עלה מיטוד
הארץ וכו' ולא ידע כי מדת הדין הסכימה כי מזו שלא
מלאך בזכות אברהם וזה ויהי בשחת אלהים הוא מדת
הדין את ערי הככר אשר ממנה היה יולא אברהם היה לו
ליסועה מלו כי ויזכור אלהים הוא מדת הדין את אברהם
ולא הביט אל לוט מצד עצמו עד היות ראוי ליכפ על אדם
כי ויאחל עד סדום עם היות כי ומנשי סדום רשעים וחטאים
וזהו בהפוך את הערי' אשר יסב בהן לוט כי לא לקה בכלל
הערים עם היות ראוי על שיסב בהן עם רעים חטאים:

או יהיה כי כאמור אברהם אולי ומלאון שם עשר היה
על סדום כי הסב שלוט עם בני ביתו יהיו עשרה
צדיקים וכאומ' ית' לא אשחית בעבור העשרה נכי בכן לא
היה כך שיהיו בסדום עשרה ואנגל אם לאו וכהקיק על
פני סדום ורא קיטור וגו' אמר אם כן לא היו בסדו עשרה
אז התפלל על לוט ושיעור הכתוב ויבכם ובו להתפלל ולשם
הוצרך לבך הלא הוא כי הסקיף על כני סדו וגו' וירם אברהם
עלה וגו' ע"כ היתי' התפלה על כל יפסת בכלל העיר ולא ידע
כי ככר מלו שהיה בשחת אלהי' וגו' ויאלח וגו' בזכו' אברהם
והוצרך זה להיות בהפוך את הערים שיסב לוט כי לא היו
עשרה צדיקים בעידו הוצרכה תפלה כל יבטל בדוב:

ויעל לוט וגו' קשה שהלל ויאבו כמערה ודוש שהו
הוא ית' בנותי אך לפי כא לאור שהתפלל
בלגיעות כי בשהיו בהם מקום מפרש היו יחד שתי בנותיו
עמו אך כאשר היו במער מקום ייחוד פרש מהן ושכב הוא
וכו' כלומר הוא בפני עצמו ושתי בנותיו לבד אחר שלא יהיה
ייחוד גמור עם היות שהבמ ת בנותיו ולא היה מריך דבר

והאמר

ותאמר הבכירה וגו׳ אומר מכיון זקן אין לו ענין שאם
הוא שאינו רוצה לה להולד אם כן איך אמרת
ונחיה מאבינו זרע. אך אמרה אם אומר אים אין בארץ
לבא וכו׳ לא אומ׳ מאבינו זקן הלא תענה אחותי אולי לא ירצה
להשתכר וכאלו זו טענה נאמר לו שישתכר על כן אמרה שני
דברי׳ א׳ מאבינו זקן ב׳ ואים אין בארץ וכו׳ מה שאמרתי מאבינו
זקן וכו׳ לכן לבה נשקה וכו׳ שלא יהי׳ לו כמו זר בעיניו שנרבה
להשקותו יין כי נאמר שלהחזיקו כי זקן הוא אמו עושות ומה
גם אחר נשר ושלטול ועל מה שאמרתי ואים אין וכו׳ אמרה
ונשכבה עמו ולא לחיבת תשמים כי לא נתמיד רק ונחיה
מאבינו זרע מניאות זרע ודי לנו ולא יוסיף עוד לדעתנו.
או יאמר אל תאמרי אולי לא נתעבר ונעשה ככלה
לבלתי הושיל לזה אמרה ואים אין בארץ וכו׳ ועל
ידי עשותנו על כוונה זו על קיום העולם ורואי נצליח ונחיה
מאבינו זרע ובכה לפי מה שנראה שחשבו שלא היו בני אדם
זולת הן ואביהן בעולם ראוי לשית לב למה עשו בערמה ולא
אמרו לאביהן תחיה מאבינו זרע כי אין זולתך לקיי׳ העולם
ע׳ והוא יעשה אך אפשר שאם כה יאמרו יקח אחת מהן ולא
תעשה המצוה על יד השמות וזה לבה נשקה וגו׳ ועל כן ונחיה
כלומר שנינו מאבינו זרע ולא אחת בלבד ולמשל כי אין
לשה מתעברת מביאה ראשונה אלא שהוציאו עדותן לאזן
שהוא אצלי שהוציאו בידן דם בתוליהן הנקרא עדות שלא
נטמאו בזה יאמר ונחיה וגו׳ נעשה באופן שנחי מאבינו זרע
שהוא ע׳ הסרת בתולים מחלה:

ותשקן כו׳ אומ׳ בלילה הוא וכנעירה נאמר בלילה ההו׳
לזה נשים לב אל אומ׳ ותשקין חסר ה׳ כאוף
התיבה בא׳ וכשנית ויהי כי ב׳ נשמות היו עתידות לצאת מבין
החצונים ע׳ ב׳ העיבורים כאומ׳ זל על ונחיה מאבינו זרע על
כן בלילה הראשונה בהעלם ב׳ הה׳ן נרמז ב׳ נשמות שהיו
בעלמות כי הא׳ רמז אל הנקבה לחכמי האמת אך בלילה
השנית שכבר נתעבר הא׳ והוכן גלוי הא׳ לא חסרו בו כי אם
הא׳ של ותשקן ולא של ההיא

עוד יתכן כי בכבירה שינא׳ ממנ׳ רות נאמר הוא שרמזה
תורה עליה כי הוא עולה ל׳ב כמו רות כמספר קטן
ובנעירה נאמר ההוא שעולה עם הארבע אותיו׳ כ׳א כנעמה
במספר קטן וכן בתולדו׳ הבכירה קרא בן היוצ׳ ממנה מואב
שעולה במספר קטן עם התיב׳ל כמספר דוד היוצא מרות
והנעירה קרא׳ לת הבן היוצא ממנה בן עמי שעל׳ במספר
קטן עה האותיות כ׳ל כמספר רחבעם היוצא מנעמה עם
התיבה אך התורה לא קראתו רק עמון שבלי אותיות הסם
רק עה כללות התיבה עולה במספר רחבע׳ וגם שבו נרמזת
אמו עם תיבת בעמה. ומאשר הפליגו רז׳ל בחכמת הבכיר׳
שכיונה להוני׳ מוזה מלך משיחנו שאמרה אותו זרע העתיד
לצאת ממקום אחר נהיה מאבינו שאחשוב נרמז באומ׳ ונחי׳
ולא אמרה לשון הולדה או הזרעה שעל דוד מלך ישראל אי
נקיים שהוא משיחנו כיוונה ושעליו נאמר אי׳ שאל ממך נתת
לו וגם מלת זרע כמה דאת אמר ועשה חסד למשיחו לדוד
ולזרעו וכן פקוק זרע אדם וכו׳ על כן אחשבה שהיא עצמה
רות שהיתה נדקת ושלמה מנעמה וכן בכירה במספר קטן
עולה רות אעפ׳ שבכיאו׳ רות בתבנו שגם נעמ׳ היא הנעיר
ומשלמותה יש טעם אל מה שחזרה לצאת את אחות׳ בלילה
השני ונאמר הן שבכתי אמש וגו׳ ואומרה שני׳ ונחיה מאבינו
זרע לומר הזהרי כל תכונו לחיבת כיא׳ כי הן שהוא כאותיו׳

הן שאין להן בן זוג היה לי הדבר ובמוני בגלי מבבי וגומ׳ כי
כמוני כמוך אין הכונה רק שנחיה מאבינו זרע שהוא
אותו הזרע ובו׳ שהוא לשם שמים ולזה תכוני גם את.

ותהרין שתי בנות וגו׳ הנה אר׳ל שרמז נקוד של בובקומה
הוא כי בקומה ידע כשתיהן ועוד אמרו כי לוט
מתחלה נתאוה לבנותיו ועל כן אפשר יאמר ותהרין שתי
בנות לוט מאביהן ינא׳ הדבר ועל כן אחשוב שלהיות כוונת
בנותיו אל השמים ולא כן הוא קייב אל היתר הנקבות לבא
בקהל ולא הזכרים וגם חלקן כמלכו׳ בית דוד ע׳ נקבות ולא
ע׳ זכר:

ויאמר אברהם גו׳ הנה כמו זר נחשב ישוב לו׳ אחותי
היא ולא חש כן יקרמו׳ כאשר קרה לו עם
פרעה ולמה המיך על הנה ולאו כל שעתא מתרחיש מסלק
ועוד כמאמר אבימלך הגוי גם צדיק תהרוג מלן דבר שמים
דגוי וכן מה מרב׳ הגם ועו׳מי הגיד לו שיהרגנו בהיותו צדי
אולי מאמרו ית׳הנך מת הוא אם לא ישיבנה ויחטא בה ועו
אומ׳ והיא גם היא ומהראוי שלא יאמר אלא וגם היא אמרה
אך אומ׳ והיא מיות׳ ועוד אומ׳ובנקיון כפי מיותר ובלתי נודע
ועוד כמאמרו ית׳ואחשוך וגו׳למה כפל ואחשוך גו׳ כי על כן
וגו׳גם נדקדק אומרו מחטו בלא א׳לף ועוד שנראה שאינו
כרשע היה עושה היה מניחו הוא יתבר׳ לחטא בה והלא ק״
הדברים אם לברעה שגם הוא חשב שלא היתה אחות אברהם
נגעו ה׳ אות כל ביתו ומה גם אם כרשע היה עושה. ועוד
אומ׳ ויתפלל בעדך ואיה שנראה שגם אחר שישיבנה ימות
אם לא יתפלל אברהם עליו ולמה יומת מה עשה. כי הלא
וגו׳ כי נביא הוא שלא היה נביא שיתפלל אין להשיב.
ועוד במה אבימלך מה ראית וגו׳ אם דברי כפולו׳ ומכופלים
מה עשית לנו ומה חטאתי לך וגו׳ מעשים וגו׳ ומה חזר לומר
מה ראית וגו׳ שהוא הקודם ולא עוד אלא שנאמר וימא׳ פעם
שנית בתוך דברי אבימלך ועוד בהתנצלו אברה׳ כי אמרתי
רק וגו׳ שאדרבה קונים הוא נותן בעיניו. ועוד אומרו ויהי
כאשר התעו אותי וגו׳ שהוא משולל הבנה. וכן אומרו הנה
נתתי אלף כסף וגו׳ ירא׳ו דברים משוללי טעם:

אמנם הנה אברהם לחיות נגד עיניו אשר קרה לו
עם פרעה לא אמר לה עתה אמרי אחותי את
שלא תתן היא אצבע בין שיניה לומ׳ כך מעצמה ומה גם כי
מר לה מאד על מה שקרה לה עם פרעה אך הוא היה אומ׳
עליה אחותי היא וזה ואמר אברהם וגומ׳ אחותי היא אך
לא הכריח אותה והן אמת שלא יבגר שהיא מעצמה לבלתי
הכזיבו תאמר לשוא׳ליה כי אחיה הוא וכוונתו היתה שלא
יתבעוה לינשא כדרך מזווגי זווגים יבאו לו יום או יומי׳ לדבר
עליה אלו שיוכל לבקש תואנות כענין אמור נשואה היא
לאיש פלו׳ שכמדינת הים וכיוצא אלא שאבימלך לא היתה מלך
פתאום שלח ויקח את שרה ואז ויבא אלהים וגומ׳ ויאמר לו
הנך מת וגו׳ ולבא אל הענין נשית לב אל מאמר סוף הענין
כי עצר ה׳ וגו׳ בעד כל בכור וגו׳ על דבר שרי אשת אברהם מי
לא ידע בכל אלה כי על דבר שרה הענין אך הנה ביאור
הענין הוא כי בא הוא יתב׳ לאמרנו דעת כל יקשה בעיניו
לומר למה עצר ה׳ בעד כל רחם גו׳ והוצרכה תפלת אברהם
והלא בנקיון כפיו לקחה וכשידע החזירה בנכסים רבים
ולא עוד אלא שאמר לו הוא ית׳ויתפלל בעדך. ואיה שמורה
שגם לאחר החזירו אותה לא יחיה והוא כליא כי נדיק בדינו
היה

היה על כן בלה תורתנו בחיתום הענין ואמר כי עצר עצר
ה׳ שהוא בתיבת נקביהם אשר אם יתקם לאחד מהם לי אם׳
להתקיים ומותו ואמרה אל תתמה על החפץ שהוא על דבר
שרה שהוא על הדבר היוצ׳ מפי שרה ומה היא הדבר שדברה
הלא הוא כי היתה אומרת אלו אשת אברה׳ כי מאמר אלו
אשת אברהם לפי ולא פנו׳ ומה מתקו דברי אבימלך באומ׳
הלא הוא אמר לי אחותי היא ובאומ׳ והיא גם היא וגומ׳ לא
אמר אמרה לי רק אמרה אחי הוא אך הוא כי הוגד לו כי
היא היתה אומרת בביתה לשואלים ממנ׳ אחי הוא אך לו לא
אמרה כי אם שאדרבה היתה אומרת אשת אברהם כמדובר
ולא שוה לה ושיעור הכתוב והי׳ גם האומרת לי שהיתה אשת
אברהם גם היא אמרה לזולתי ית׳ אחי הוא ובזה נבא אל הענין
והוא כי על כן אמ׳ לו הוא ית׳ הנך מת על האמ׳ גם שתשיבה
כמאמרי והוא על כי לא חש לדבריה והיא בשלת בעל
כמאמרה והוא ע׳ עצור כל רחם האמור למטה הוא בתיבת
נקבי׳ אשר ימותו בם ולבל תגע בה יד אבימלך אפי׳ כאבבעך
אמר הנך מת אלא תתקיי׳ גם שעה פן טרם תבעולך רק תמות
מיד ולא הנך מת על אם לקח ע׳ כן אבימלך לא קרב אליה
אפי׳ שום קריבת נגיעה ובהיו׳ שכל בני ביתו מזכר עד נקב׳
נשתמו נקביהם למות על אלא מיקו אמר הגוי גם וגו׳ לומר
הנה ג׳ היו בפעלה זו א׳ אברהם שהי׳ קבה ראשונה שאקחנ׳
באומ׳ אחותי היא ב׳ היא גם היא כי לשוא׳ליה טרם תלקח
אמרה אחי הוא׳ ג׳ המון כל עם העיר עם כל בני ביתו שלא
מיקו אלא שתו לב כי מדאגה מדבר פן יהרגוהו על דבר
אשתו אמר אחותי היא והמלך עצמו שלקחה אמר אבימלך
הנה אמי אין לי אשה כלל ואם תחשבני עם כל זה לאשה
ותעניתני על אלא חשבתי כי מיראה אמר אחותי היא הלא
אל׳ לאמה עצם׳ בלבד את בני ביתי גם את העם הבלתי מוקי׳
תבא להעניש וגם את אברהם עצמו מב׳ ש כי הוא היה עקר
הסבה וזה לפי מה שאמר׳ הנך מת ימשך שגם את הגוי שלא
מיקו וגם צדיק הוא אברהם המפורסם לצדיק תהרוג שהוא
היה העקר וריבה הגם על שרה כמנ׳ כלל שלשה הגוי ושרה
ואברהם כאומרו הגוי גם צדיק ושל הצדיק המזכר אמ׳ הלא
הוא אמר לי אחותי היא ובזה לא אמר הלא אברה׳ אמר לי
כי אם הלא הוא שחוזר אל הצדיק הגו׳ והיא שאמרהולי אשת
אברהם אבבי הלא גם היא אמרה אחי הוא כי גם שלי לא
אמרה הלא לזולתי אמרה כמו שכתבנו שלא אמר אמרה לי
ולמה תעשה עיקר מחזרתה באופן כי כתם לבבי עשיתי:

או יאמר הנה לגוי הפרשת מישראל שמחשבה רעה
תגרפה למעשה אבל מחשבה בטעות האם על כי גוי אבבי
תהרגני וזהו הגוי גם צדיק תהרוג והלא כתם לבבי עשיתי
כי אמר אחותי וגו׳ ואין לומ׳ כי מיראת׳ פן אהרוג את בעלה
לקחתה אמרו כן כי הלא גם כפי היו נקיות משפוך דם וזהו
ובנקיון כפי עשיתי זאת והשיב לו הוא ית׳ על רוחך שנעלם
ממני תם לבבך שבמחשבה גם אבבי ידעתי כי כתם לבבך
עשית זאת ועל כן ואחשוך גם אבבי אותך. ומ״ש שחשבתיך
מן החטא לא מלשבב עמה כי זה בשביל׳ עשיתי כי לא יגוע
שבט הרשע על גורל הצדיקים אך הוא מחטו לי שהוא שאם
היית בועל היית חוטא לי ולבעלה אך אמי חשבתי גם מחטו
לי לבדי שהוא כי על כן לא נתתיך לנגוע אליה אפי׳ מגיעות
נגיע אליה שהוא חטא לי לבדי מהרהור רע וזרע לבטלה
וזה אפשר רמז באומ׳ מחטו כו׳ולא נתתי אלף והוא כי ולו עולה
שפה במנה עודף על האלף שהיתה ראויה להיות במקומה

בפני זרים שלא הכירוך מהכות כי תהי׳ בעיניה׳ למקולקלת
ואין זה לך רק לשקוע בקולו לאמר לאחי הוא ויש לך להחזיק
טובה לקונך שהיה מכשולך זה אתי כי נחשבתי בעיניו יתכ׳
לדבר כי שלא לאחטא כי אם היה זולתי היה הוא ית׳ מניחו
בבחירתו ותתקלקל וזהו ואת כל ומוכחת כלו׳ הביעה בחינת
אם היה לך ענין זה עם כל הוא עם כל כללו׳ בני אד׳ ומוכחת
ותקבלי תוכחת ומוכר כל יקרך עוד כדבר הזה לומר לאחי
הוא כי לא יקרך תמיד עם כיונא כי׳

או יאמר אל תאמרי כי תבטחי בצדקתך שלא בלבד
יעשה לך גם באמור לאחי הוא כי אם לדרכה
תצאי בכל עושר ונכסים כאשר בפרעה וכי כי אינו
בכורך שיקחוך ותהיי לבוז כי הנה אם יש לך בכות עינים
לבלתי הביט כך בעין היותך מקולקלת הוא לבל אשר אחך
כי מכירים צדקתך וזכותך אך ואת כל שהוא עם כל אשר
ההמון לא כן ויביטו בך בעין חרפ׳ על כן ומוכחת שלא יקרך
עוד כזה:

כי עצר וגו׳ היות לו עונש זה ולא נגעים בפרעה יהיה
כי היתה עתידה ללדת מאברהם למועד אשר
דבר אתו אלהי׳ והיה בזמן יוכלו לינני הדור לו׳ כי מאבימלך
נתעברה • על כן עצר ה׳ כל רחם ויסתום כל נקביהם למען
יאמרו אם פתוחים נפתחו על המעשה ההוא אין שרה שה
בגר רחמה נפתח רחמה ללדת ממנו וזהו שמיך כי עצור
וגו׳ ה׳ פקד את שרה וגו׳ כי בזה יוכר כי ה׳ פקד ולא שעשה
נסא לשקרי כי ק׳ו הוא כנוכר:

ופקד וגו׳ ראוי לשים לב אל ההערות הראויות
להעיר • א׳ וי׳ אל ה׳ שהיא מיותרת ואם היא
בענין כלל שבידנו לדאל שבכל מקום שנאמר ה׳ הוא וכי׳ דינו
יקשה כי הלא אדאל על פסוק ה׳ נתן ה׳ לקח מלך בשר ודם
בשהוא פועל דין אינו מטל עצה בשהוא נתן מתנו אינו נתן
עד שמתיעץ עם שריו אבל הקב׳ה בשבו׳ מטיב אינו עושה
בית דין למלך כו׳ או בשהוא מלקה או נמלך בבית דינו
אשה ה׳ נתן לך בשלקח ה׳ הוא ובית דינו נמנו והו׳ ה׳ לקח
ולפי זה קשה כי הלא אין הטב׳ כמעט גדולה מזו כי ה׳ פקד
לשרה וראה כי נמלך בבית דינו כאומ׳ה׳ כ׳ למה כפל פקד
וגו׳ ויעש׳ וגו׳ ולמה נכנס בפקיד וינא בעש׳ ונכנס באמירה
וינא בדבור • ג׳ אומרו ותהר וגומ׳ כן לזקוניו מי לא ידע כי
לזקוניו היה • ועוד שהיה ראוי שיאמר לזקוניהם • ד׳ אומרו
למועד וגו׳ מה צורך להודיענו זה האם היה עולה על לב יעביר
המועד אשר דבר אלהים • ה׳ באומרו את שם בנו המולד לו
וגו׳ כי אומרי אומרו ואל אברהם וגומ׳ כן שמנת ימים אומר
ואברהם בן מאת שנה בהולד לו וגו׳ ומהראוי היה שיקדים
זמן הלידה אל המילה שהיתה לשמנה ימים אחרי כן • ז׳
אומרו ותאמר שרה צחוק וגו׳ אם הכונה היא שעל כן קראתו
יצחק היה ראוי לאומרו שרה יאמר כי אברהם קראו יצחק
וגם לייחס הקריאה אליה כאשר בלאה שקראה שם לבניה
על המגע אליה • ח׳ אומרו ותאמר שרה פעם שנית מבלי
היות דברי זולתו בכתוב • ט׳ אומרו מי מלל וגו׳ שאם הוא לשון
דבור מה זו תמיהה על אברהם מעל עצמה הלא האיש אינו
מוקן כמאמרם ז״ל • י׳ כי מן הראוי יאמר מי מלל לאברהם
כי ילדתי בנים אך ענין הנקת בנים אינו מהענין • יא׳ למה
עשת׳ עקר הנס מהמגע אל אברהם ולא מהמגע אליה ומה
גם כי עקרה וזקנה היתה ואפילו עקר מעדון לא היה לה

אמנם הנה לאשר הערנו בפסוק ראשון לפי פשוטו
מה׳ו׳ו׳ אל ה׳ מה בלה להוסיף יאמר עמוד והתבונן נפלאות
אל כי בשם שסגר רחם היולדת פתח רחם העקרה וזהו כי
עצור עצר ה׳ בעד כל רחם לבית אבימלך וגו׳ה׳ המזכ׳ בעצמו
פקד את שרה וגו׳

או יאמר תדע למה היה שעצר עצר ה׳ בעד כל רחם
לבית אבימלך ולא היה עונש אחר להודיע כי
ה׳ פקד את שרה כאשר אמר שהוא מאברה׳ ולא מאבימלך
כי יאמרו אם על שלקח את שרה נעצ׳ כל רחם לבי׳ אבימלך
ואיך להתעבר ממנו נכתה רחמה:

ובמה שהערנו שנראה הפך מאמרם ז״ל על ה׳ נתן ה׳
לקח כי להטיב אינו נמלך בבית דינו יאמר על
מאמר פמיקתא על פסוק ה׳ נתן קונו לפני חילו שאמרו ה׳
נתן קונו בראש השנה כי רב מאד מחנהו אלו ישראל וכו׳ כי
אם כתבנו מאין לרז״ל שעל ר״ה ידע׳ אך הוא מאומ׳ ה׳ שהו׳
ובית דינו כי איזהו זמן שהו׳ ובי׳ דינו יחד הוי אומ׳ה ר״ה והו׳
כי כללו הוא בדינו כי כל מקום שנא׳ ה׳ הוא ובית דינו ואמר
בדרך הנו׳ ותתיישב בו אשר הערנו מאמר ז״ל כי כדי להטיב
אין הקב׳ה נמלך בבית דינו שנא׳ ה׳ נתן והוא כמאמר ז״ל בר״ה
נפקדה שרה וכו׳ והנה ידוע כי יום מיוחד להיות הוא יתבר׳
ובית דינו יחד הוא ר״ה וכזה יאמר ה׳ כללו׳ בהיות הוא ובית
דינו יחד שהוא בראש השנה פקד את שרה אך הפועל לא
הונרך אל הבל כי אם ויעש ה׳ לשרה כאשר דבר אם אל כלי כל

או יאמר ענין מאמרם ז״ל אשריהם הצדיקים שמהפכים
מדת הדין למדת רחמים שנאמר ברוגז רחם תזכור וזכור
אלהים את נח ואוי להם לרשעים שמהפכים מדת רחמים
למדת הדין ויאמר ה׳ אמחה את האדם ועל דרך זה יאמר
בה כי לרשעים הם אבימלך וביתו היפכו הרחמי׳ לדין כי
עצר עצר ה׳ הוא מ״ר בעד כל רחם לבי׳ אבימלך אך לצדיקי׳
כאברה׳ ושרה ה׳ הוא ובית דינו פקד את שרה וכו׳ כי הדין
גם הוא נהפך לו לרחמים וזה גם כן עלתה לרחמת הקושי
שהקשינו איך הונרך המלכה בבית דין להטיב הלא אין
הכונה שהונרך ב״ר כי אם שגם הבל היה לה לעור ולהועיל
ונהפך לרחמים ושמא תאמ׳ כמה נדע כי הדין נהפך לחיבה
ולא שהוד׳ אל מדת הרחמי׳ מבלי שיתהפך גם הוא לרחמים
על כן דקדק בלשונו ואמר כאשר אמ׳ ומוא כי בשני מקומות
היתה בשורת לידת יצחק לאברהם א׳ אחר המולו ואו׳ כאמר
ויאמר אלהים שרה אשתך וגו׳ וגם נתתי ממנ׳ לך כן וגו׳ ואומר
ויאמר אלהים אבל שרה אשתך וא׳ בשם ה׳ היה לדבר ה׳ אל
אבר׳ וגו׳ לא ירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך והנה בשנאמר
לו עי׳ שם אלהים שהוא מדת הדין נאמר לשון אמירה שהוא
לשון חבה כאומרו ויאמר אלהי׳ אבל שרה אשתך ילדת וגו׳ ואין זה כי
אם שהדין נהפך לרחמים וזא״ה שהוא ובית דינו פקד את
שרה ולא שהדה אל בחינת הרחמי׳ כי אם שנהפך לו לרחמי׳
כי הלא הוא כאשר אמר כי אז אלהים לא בלשון דבור אמ׳
כי אם בלשון אמירה שמורה חיבה • ועוד כי ויעש ה׳ לשרה
כאשר דבר והוא כאומרו והנה דבר ה׳ וגו׳ לא ירשך זה וגומ׳
שהיה שם ה׳ בלשון דבור והוא בהזכיר מאמרם ז״ל בבל על
המראה ההיא ז״ל היה דבר ה׳ אל אבר׳ כמחזה עשר לשונות
נבואה חזון הטפה דיבור אמירה וכו׳ לאיזהיא קשה שבכלן
ר׳ אלעזר אמר חזון וגו׳ ר׳ יוחנן אמר דבור וכו׳ גדול כחו של
אברהם שנדבר עמו בדבור וכחזון שנאמר היה דבר ה׳ אל

אברהם

אברהם במחזה וגו׳ עכ׳ • וראוי לשים לב מה זו כחו שהיה לו
קושי כפול בנבואתו אך יאמר כי גם שני כחות של רוגז ודין
נתאחדו לוועדו ויעודי טובה וברכה אבכי מגן לך שכרך כו׳
ובכך אשר יצא ממעיך הוא ירשך ואין כח גדול מזה שאין
צריך לומר שהדין והרוגז יודו בטובתו כי אם שגם כח הדין
והרוגז יאשרוהו ועל זה אמר ויעש ה׳ לשרה כאשר דיבר ר״ל
ויעש ה׳ הוא מדת רחמים לשרה כאשר דבר ע״י קושי הדבור
ודין כמה ברכות טובת וכשורת הודע כי דבר ההוא הוא
הורלת חיבת מדת הדין אלין והוא הנרא׳ בכתו׳ כמדובר
ובוונת הכתוב כי גם שם לא נזכרה שרה כי אם שיתן בן
לאברהם עשה ה׳ לשרה ולא מאשה אחרת כאשר
דבר •

עוד יתכן בכל כללות הכתובים והוא כי להביר לזות
שפתים מבני אדם ולהורות השגחתו יתב׳ כי הוא
אמר ויעשה בא השלי׳ לכל יהרהר אדם על ה׳ תועה חלילה
והוא כי הנה בענין הפרשה היה מקום להקשות ולדבר
ולומר אז להרהר נגד ה׳ ונגד מסיחו הלא הוא כי״ר ה׳ הרואה
כי היתה שרה עם אברהם מולדתם עד אחרי זקנתם ולא
הרתה ואחרי שבת לילה א׳ בבית אבימלך הרה וילדה מי
יאמר מחכום מבי דוכרי שקר לומר כי מאבימלך נתעברה
שרה והוא רעה חולה מוגעת עד כבוד ה׳ אשר דבר וגם
נתתי ממנה לך כן אבל שרה אשתך יולד׳ לך בן וכדאי בזיון
ונקנף נגד אברהם וחדל מהיות לשרה אורה ושמחה כי אם
קיא קלון על כבודה על כן לתקן הדבר בא השלי׳ בכתובים
אלו והוא כי שתים הנה האותות אשר עשה ה׳ להביר מלב
ראשי עם הארץ כי מאבימלך נתעברה שרה והוא הזכיר
מאמרם ז״ל כי שרה החזירה הוא ית׳ לנערותה ויעשנה בריה
חדשה וחזרה לה ושתה כי על כן נתן לאברהם פת לחם
לפני מלאכי עליון בהיותם באוכלי שלחנו כי פירשה נדה
עוברה לשם העיקה ונבא אל ענין הכתוב אמר ה׳ פקד את
שרה ולא מאבימלך אל׳ והנה בעיני הבל כ׳ מופתי׳ א׳ היות
כאמר אמר שהוא למועד הזה כעת חיה ולשרה כן • ב׳ כי
ויעש ה׳ לשרה כאשר דבר כי עשה בה עשייה ממש כי חזרה
לנערותה כעושה בריה חדש בעיני כל רואי׳ ואם לא להוליד
מאברהם לא היה הוא ית׳ עושה פלא דלא עביד קב״ה נסא
לשקרי ותני והדר מפרש באומ׳ ותהר ותלד שרה לאברהם
בו׳ כלו׳ הנה לך כ׳ אותות כי ותהר ותלד שרה לאברהם כלו׳
ולא לאבימלך והיכל במאי דקליק מניה לומר האות הא׳
שאמרתי ויעש ה׳ לשרה פירושו כי ילדה בן לזקוניו כלומר
כי היה לזקוניו של אברהם ולא לזקוניה של שרה כי הלא
המחזרה אל הילדות כי נעשה בה עשייה חדשה ומה שנאמ׳
באשר אמר שהוא האות האחר הוא למועד אשר דבר וגומ׳
והוא האות דפתח היה כמצלו שני הכתובים כתני׳ והדר
מפרש והן אלה דברי שרה באומ׳ מי מלל וגו׳ אלא שעשתה
עקר מאות הנערות יותר מאות המועד כי הלא הפסו׳ קשה
ההבנה אך לפי דרכנו יתבאר על אופנו כי אמרה מי מלל
ודבר כדובר וממלל במופת חותך כי לאברה׳ ולא לאבימלך
הניקה בנים שרה אות ומופת מפורסם לעיני הבל הוא
כי מה שילדתי בן הוא לזקוניו ולא לזקוני כי אם
אחזרתי לנערותי גלוי לכל והוא כי הנה כ׳ ראיות הנה אח׳
אחזרתה אל הנערות שני היות ביום מועד והנה המופ׳ היותר
חותך יראה החזרה אל הנערות שהוא דבר ניכר בחוש כי
על הבנית היה כפקוח מה על כן אמרה מי מעני האותות

הוא אשר מלל וחתך במופת חותך שהוא מ״ל לאברהם הלא
הוא שהיתה נערה ולא זקנה כמוהו כמדובר • ונחזור אל
הכתובים הקודמים •

ויקרא כו׳ לבל אל הביאור מוכרח מאמר רז״ל על פ׳
זה זל״ל אר׳ יצחק חבושיה יעשר כנגד עשרת
הדברות נ׳ תשעים ואת שרה הכת תשעים שנה תלד ק׳ מלה
הלבן מלה שנה • ח׳ כנגד המילה שניתנה לשמונה וכו׳ עכ׳ •
וראוי לשים לב תחת מה הניח פשט המקרא שנקרא כך על
פי ה׳ שאמר לו שרה אשתך יולדת לך בן וקרא׳ את שמו יצחק
ויהיה מה שיפול אברהם על פניו ויצחק אז על מה שנצחקה
שרה והלך לדרוש גימטריאות אך ראה כי אם היה על צחוק
אברהם יקראנו בלשון עבר ולא יצחק לשון עתיד ואם על
צחוק שרה קשה א׳ כי אחר שהוא ית׳ הקפיד עליה כי אשר
לא טוב עשתה כאומ׳ למה זה צחק׳ שרה וגו׳ ואיך יקרא את
שם הנדיק בזה שיהי׳ הוא לה למוכיר עון ועוד כי הוא לשון
זכר ועוד שהוא לשון עתיד והיה שנה תמימ׳ טרם יקר׳ אכיי
אותו יצחק על כן דרש האותיות ועל הבל הוא כי הוקשה לו
לבעל המאמר בכתובים כל אשר הערנו • ג׳ אומרו את שם
בנו המולד לו שהוא מיותר כי מי לא ידע שמולד לו • ב׳ אומרו
אשר ילדה לו שרה שגם זה לבלי צורך כללו׳ ג׳ שהקדי׳ לספר
מה שמל אותו לח׳ ימים קודם לסיפור בן כמה שנים היה
אברהם בעת לידתו • ד׳ מה נדרך להודיענו שהיה אברהם
בן מאה שנה בהולד לו את יצחק ואין זה רק על דבר שעתיד
לקבל עשרת הדברות מה שאין כן שמעאל והרי הוא כאלו
לא נולד לאברהם כי אם יצחק ועל כן על זה היה רמז הי״ל
שהיה על עשרת הדברו׳ שעל כן זה הוא אשר יתיחס למולד
לו בלבד וזהו ויקרא את שם בנו המולד לו כלומר שזה הוא
המיוחד לו שהוא על שהוא הראוי לקבל עשרת הדברו׳ ועל
הנדי׳ אמר אשר ילדה לו שרה וגו׳ שהיתה בת נ׳ שנה ועל
הח״ת אמר וימל אברהם וגומ׳ כן שמנת ימים ועל הק׳ אמר
ואברהם בן ק׳ שנה וגו׳ הנה כי על פי דבריו שו׳ יבאו הכתובי׳
על נכון לים על מקומו ומשולבי ייתור •

אך עדיין צריך לדעת טוב טעם מה בצע יהיה ברמז
בשמו עשרת הדברו׳ ומספר שנו׳ אביו ואמו ושלימול
בח׳ ועוד למה נפרדו אברהם ושרה כי בין שנות שניהם
הפסיק ברמז ח׳ימי מילה וגם הפריד בין ברי׳ ותורה כנ׳ אל
מספר שנות שרה • אמנם הנה כתבנו על מאמר ז״ל דבר נוה
לשלף דור זו תורה כי אין ראוי׳ לקבל תור׳ אם לא דור משולבי
זהמת נחש כי על כן היא לא ניתנה לנו עד פסקת זהמתנו
והיא הקדמה מפורסת אנלנו לתשו׳ שאלת השלי׳ איך יתכן
לים לא נעדר במתן תורה משולב הבכנות הראוי׳ ל׳ הנבוא׳
שכלם התנבאו ולא בחלום כי אם בהקיץ פנים בפני׳ ודמינו
תשובת הלומ׳ כי כאומצעות המוכנים שמעו הכלתי מוכנים
בתשובה נחת אך הוא כי אין דבר מבדיל בין אדם לקונו
להשגת נבואה כי אם זהמ׳ נחש כאשר הברחמנו שם מענין
אדם הראשון • ועל כן ישראל שעמדו על הר סיני
פסקה זהמתן ויוכנו כלם לנבואה ונודע היות כלם נביאים
הוא כי רנה הקדוש ברוך הוא לתת לכל א׳ וא׳ מישראל כל
התורה ולא דרך כלל כמאמ׳ ז״ל שהיה הדבור מדבר עם

כל מ׳ משראל וזה שכל לשון עשרת הדברות לשון יחיד על כן
הונרך כל יהיה כלים וזוהמ׳ נחש כל תעבכנו מלשמוע מכיון
ית׳ שהיא נבואה והקיון ודאה הוא ית׳ כי בהמיח הדבר אל
עכשו היה צריך אלף דור להתיך הזוהמה אלא שראה את
בחירתם רעה על כן מילק תתקע״ד דורו׳ ונשארו כ״ו ועל כן
הונרך עשות דרך שמה שהיה עתיד להתיך כאלף דור ותך
בכ״ו דורות על כן עשה ית׳ שלא תתעבר שרה מיצחק
בכחרותה כל יתהוה מדם נדותה אשר הוא מחלאת זוהמת
נחש וגם חלב שדים כי יינק לא יהיה מתהוה מדם טומאה
רק לאחרי זקנתה כי אז גם אם פירסה נדה למ״ל לימו דם
עכשיו הכא מן הזוהמ׳ רק נמיי שעל ידי שיתהוה כלי זוהמת
דם נידות בה לו גרו ית׳ עלי ראשו בכתן אשר אז מלמדים לו
כל התור׳ תדבק בו מיכות התורה בענם משכ הגדל בכתן
עז זוהמה׳ שהתורה רבויה בו שעל כן תשכח ממנו בגאתו
אך בינחק למה שהוא המעותד לקבל התור׳ רצה ית׳ יתהוה
בלוקן יהיה דבק כה׳ יעוד הוא מאמרם זל בבכ״ר פמו כי לא
רצה הוא ית׳ ינא ינחק עד יבטל ינרו של אברהם ותתבטל
תלותו ותתקשר דמו ומשנגרר בו דמו כי אמ׳ הבה קנמון
אני מעמיד בעולם כו׳ כוונת מאמרם שיתהוה כלי היות כח
יגר הרע באברהם והוא שעז כן יהיה עולה תמיד שלא
יהרהר בדבר רק ירצה ליעקד מאהבה כמ שנזל ינ״הר כמש
זל על ולבו שניהם יחדו כי על כן יתכן מה שנשיון העקידה
לא נתייחס לינחק׳

כלל הדברים כי על דבר הבכתו לקבלת התור׳ שהוא
להתיך הזוהמ׳ מהרה המנגדת להשגתה הונרך תהיה אמו
זקנה כאשר היתה בת ק׳ שנה ולהיות מוכן להיות קרבן תמי׳
הונרך יהיה אברהם בן ק׳ שנה וזה נרמז בשמו כי נמה שהי׳
עתיד מיצחק לנאת מקבלי התורה שהוא רמז ראש שמו
שהיא יוד שהיא כנגד עשרת הדברו׳ עז כן היתה שרה בת
ק׳ שנה ועל כן נסמכה הנ״ש היוד והח שהיא שנימול לשמונה
למה שהוא עתיד להיו׳ עולה תמימה בגדלו שעל כן בשמיני
ניתן לה ליבנם בברית מילה כדל״ה בבכור שבעת ימים יהיה
עם אמו וביום השמיני תתנו לי׳ שעתיד להיות קרבן לה׳
עכ״ה היה אביו בן ק׳ שנה שבועל ינרו ולכך נסמכ׳ ק׳ ש הח׳
ועל פי דרך זה אף אמו נאמר עכ״ה הפסט שאחר אומרו
וימל אברהם כו׳ בן שמנת ימים כו׳ אמ׳ טעם ש המול
ינחק בן שמנה ימים ולא המתין הוא ית׳ עד יגדל. ויעשה
מילתו על ידי עצמו וגם יהיה בזמן בחריי ושיור יותר כי
בקטנות כלו יגר הרע לזה ואברהם בן מאת שנה בלופן
היה משולל יגר הרע בהעשותו ושהו היה מאז ומשולל יגר
כאשר בגדלו ומוכן לינתן לה׳ מאז בבכור בן שמנ׳ ובכר
כתבנו ממדרש תנחומא כי לאחריו כל אדם נצטוו למול לשמנ׳
כמוהו ובשמוע שרה כי קראו ינחק חשבה בן יהיה שם
ינחק מוכרת עון מה שנחק היא כאומרה לאחרי בלותי כו׳
על כן קדמה ואמרה לא כן הוא רק כי נחוק עשה לה אלים
כי שמחה ה׳ מי יוכיח כי הפירו הוא זה ולא האחר לזה כל
השומע כו׳ והוא כי בפירוש הזה נפרש אומרו ינחק לשון
עתיד על שם כי כל השומע ינחק אך אם הפי׳ הוא האח לא
ארק בו לשון עתי׳ כלל והי׳ ראוי יקר׳ נחק לשון עבר וזהו כל
השומע ינחק כו׳ זהו מה שהשיב על מאי דקליק מניה הוא
קרילת השם ועל מה שנרמז למעלה שני טעמים להוכיח
לכל כי מאברהם נתעברה ולא מאבימלך על זאת עשתה
אמירה בפני עצמה ותאמר מי מלל וכו׳ לומר כי ההכרח

הגמור הוא מה שנעשי׳ נערה שהיית׳ לזקנו ולא לזקניה
כמפורש במעלה׳

או טיעור שכתוב מי מלל ולהכריח היות ילד זה לאברהם
ולא מאבימלך הלא הוא כי המיקה בנים שרה הוא
ריבוי החלב כמשזל שכאו כל הסרו׳ עם ילדיהן לנסותה
והמיקה כל ילדיהן ואמ׳ כו׳ איך הוא זה סימן שהו מאברהם
לזה כי ילדתי בן לזקנו כלומ׳ ולא לזקני כי החזירני ה׳ ש
הנערות כי זה הוראה כי אם היה גם לזקני לא היה לי כל
כך חלב וכבן ודאי שלא החזירני הוא ית׳ אל הנערות ולדת
מאבימלך דלא עבי׳ הקבה מיסא לשקרי׳ ותעש עיקר מריבוי
החלב יותר מהכרת סמה להיות זה ניכר לכל גם לאשר לא
ראה מתחלה ולא הכירו כי סמה לא היו לה עוד כי זה רוב
העולם כי נמעה בירכתי ביתה היתה לכן הכרה מפורסמ׳
לכל היה ברבות החלב לה כאחד הנערות כי עז כן המיקה
בנים שרה כמאמ׳ זל שהמיקה כל ילדי הסרו׳ ומלכות הבאות
לה כי היו דליה כמעימות וכגלל הדבר הזה עשה אברהם
משתה גדול ביום הגמל את יצחק והוא בשום לב אל אומר
ויגדל ויגמל כי אינה גדלו׳ הוא אם אחר כן היה זמן ההגמל
אך הוא כי למה שהמופת החותך לומר כי לא מאבימלך
נתעברה שרה היה מה שחזרה לנערות שהוכר גם לבלתי
מכירה מאז על ידי החלב כמדובר על כן להחזיק בזה אמ׳
שויגדל הילד ויגמל כי לא גמלוהו קודם זמנו כאשר יקרה
לילדו׳ כימי זקנ׳ אז׳ ספק קרו׳ לה כי לחום חלב יגמלוהו טרם
הכל חדש כי אין לאמו למלא ספק אמ׳ כי פה ויגדל הילד
ואחר כך ויגמל מחמת בוריו כמשו׳ שעכ״ל אמ׳ ותגמלהו
כי חלבה רב הוא מאד עכ״ל עשה משתה גדול מפורסם ומה
גם לרזל שהוא משתה גדולים שהם כל שנים ואחד מלכי
ארצים הן ונשיהן למען ידעו כי גם לו חלב רב בדדיה ואיכ׳
גומלת את בנה רק מחמ׳ בוריו כמשו׳ עשיר קודשא בריך הוא ביקש
להתעבר מאבימלך והראיה מרוב חלב שאין זה שלא שחזרה
לנערותה וידעו הכל כי מה׳ יגא הדבר לקיים אשר דבר
לאברה׳ ולמשזל ביום הגמל ביום הכ״ב מל שהוא בין השמיני
שנמול בו יתכן דאפקי׳ בהאי לישנא׳ לרמוז מה שהביח מלחלוב
את יצחק כדי להניק כל ילדי הסרו׳ להראו׳ רבוי החלב שהו׳
הוראה שלא היותו מאברה׳ ולהורו׳ מה שהשקה להניק כל היום
ילדי הסרו׳ כי לא הניקה את בנה אמר הגמל כאילו גמלתו
וגם מפני דרשת רזל לרמוז שעתיד הבה לגמול חסד לזרעו
של יצחק כו׳ ותאמר לאברהם גרש כו׳ הלא כמו זר כחשב
שתבקש שרה לגרש אות׳ ואת בנה לבל יירש בנה את אברה׳
עם יצחק והלא היה אפש׳ לתקן שיתן את כל אשר לו ליצחק
מעתה כאשר עשה אחרי כן ולא כלה גרש יגרש אותו ואת
אמו על הירושה ועוד כי אשה כמוה לא תעשה עיק׳ מטובו׳
העולם הזה כי לא ידעוה׳ כ כפש גדיק אם יירש ישמעאל עמו
ועוד אים איפה רחמיה לגרש גם שניה׳ על נקלה ועוד אומר
ויראע הדבר כו׳ כי אומ׳ על אודו׳ כמי הוא מיותר ואם הוא לומר
שלא הרע לו על אמתו כי אם על אודו׳ כמו הנה טוב היה שלא
לאומרו כי מה בנע להודיע כי לא ריח׳ על שוכב חיקו ועוד
אומרו ית׳ אל ירע בעיניך כו׳ כי אומרו כל אשר תאמ׳ כו׳ הוא
מיותר כי הוא בכלל הקודם ואין לומ׳ כי בא לומ׳ על כל אשר
תאמר זולת ענין זה כי הרי אחב הוא נתן טעם ואומר כי
ביצחק כו׳ ואין זה רק על ענין הכתו׳ וגם נסמ׳ לב אל אומ׳ מלת
כל כלי רבוי דברי׳ כי אם ענין א׳ וגם על ה׳ יבלא האם לבל

יירש

יירש עם יצח׳ יצה לשלח אות׳ ואת אמה׳ אמנ׳ הנה על אומ׳
ותר כו׳ את בן הגר המצרי׳ מצח׳ ארזל אין נחו׳ שא עלא בחלא
ויקומו לנחק וכן זו רביתה כמלא ויפחקו לפניהו ו ג״ע כמלא
לנחק כי ובוה כאשר ותרא שרה הדבר הרע הזה ותתבל
בחמת בחמור אם לוקח יצחק אשר מדות ישמעאל כשה למה לי
חיים על כן חרדה לאמר גרש כו׳ כל ילמד יצחק ממנו ולבל
יאמר לה אם בני מחלני אשר הוא ראשי׳ אוני בכלל הזרע
אשר הבטיחני כו׳ ה׳ אברהם מעל פני על כן הקדימה ותאמ׳
לו גרש האמה הזאת ואת בנה לומר לו כו׳ כבר הבא מן הגייה
קרוי בנה וזו אמה גייה היא ולא אשתך כמוני ולכן בנה יקר׳
ולא בכך זאת האמה הזאת ואת בנה והראיה שאין זה קרוי
בכך כי הלא מן הדין לא יירש בן האמה הזאת וכו׳ ואיא זה
אשר ממאמ׳ת כאומ׳ אכל אשר אשתך ילד׳ לך בן כו׳ והקמותי
את בריתי אתו לברית עולם והנה הברית הוא ירושת הארץ
ואמר אלא יירש ומינה לכל ירושת אברהם וזה ראיה כי לא
יקרא בנך אך הנה אברה׳ דעת אחרת עמו שדעתו שלהיות
קודם מתן תורה ויחדת לו לשם מיסות זרעו ממנה בכו יקרא
ולשם ברית הארץ יקיים את יצחק ירושת אביהם תהיה בין
שניהם זאת וידע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות כמו
כלו׳ שהי׳ בעיניו כי בנו יקרא הפך מאמר שרה כאומ׳ שקרוי
אה ולא בנו ואמר כי גם שקשי׳ גרושין עם כל זה מה שהי׳ לו
קשה מאד היה על אודו׳ כמו שהו׳ היו׳ בנו בעיניו והי׳ קראתו
בנה על כן השיב לו הוא ית׳ש ידע בעיניך על הנע׳ ועל אמת׳
לא בלבד על גרושיה כי אם על מה שאמר׳ כי בנה יקר ושלא
יירש כו׳ כל מה שתאמ׳ שמע בקול׳ כי כיצח׳ יקר׳ לך זרע לייר׳
כראי׳ שלה ולשם כן בנה יקר׳ ולא בנך וגם שיקר׳ כן האמ׳ יוש׳ל
לזכותך כי לגוי גדול אם ימו כי בנך מה זרעך הוא׳

וישכם אברהם כו׳ ראוי לשים לב למה נתן הכל להגר
ולא אמר שנתן גם לנער כי מאז נימול היה
כן ג״ב שנה מלבד אשר גדל אחרי כן שהיה בן כ״ז שנה לרזל
ועוד שהגדל ותשם על שכמה ולא שם על שכמה וגם הזכיר
את הילד כלאחר יד אחר הלחם והמים ולא הזכירו עם אמו
ועוד אם היה ה׳ עמה כראה מאשר דבר לה אחרי כן איך
הניחה למקרה שותלך ותתע וגם אומר מן שחמת הוא מיותר
ועוד אשם היא בכתה הגדל וישמע אלים את קולה ולא את
קול הנער ועוד למה חזר ואמר ותשב מנגד פעם שנית ועוד
אומר מה לך הגר מה זו שאה ועוד כי הלא יפלא ישלח אים
את אשתו ואת בנו ערירים ומותו במדברות ולא ישלח אתם
אחר מעבדיו ולא ירכיבם על נמד חמורים וגם לחם ומים
לא נתן די סיפוק׳ הגל הוא האומ׳ לנית׳ לו ישמעאל יחי לפניך׳

אך הנה ארזל שאמרו מלאכי השרת לפני הקבה
מי שעתיד להמית שמים אלף פרחי כהונה
בנמא כמודות נפוחים אתה מעלה לו באר א״ל הקבה באשר
הוא שם כי עתה נדיק הוא והנ׳ יתכן כי לא נעל זה מאברהם
כאשר לא נעלם ממנו חלוק מלכות בית דוד כשב׳ ועמין בית
אל ועמין העי שהתפלל עליהם כמ״ש זל על ויבא עד
מקום שכם ויט אהלה כין בית אל וכין העי ומה גם לפרקי
ר״א שאמ׳ זל שם ולישמעאל שמעתיך עתיד אני לשמוע נאקת
ישראל ממה שיעשו לו בני ישמעאל על כן אמר אם אני מתן
לחם ומים לישמעאל אולי יחסרון מימיו במדברות וימו׳ בצמ׳
על העתיד על כן נתן להגר שהיא עיקר אך ישמעאל
פלט אליה כמשא על כתפה וזהו שם על שכמה ואת הילד
באופן שרשעו לא יפגוש כיון שהגר אין עון והוא את כח

דידה קשמיך ולחזק ידה ושלחה שהוא לויה כמו שאמר
בתנחומא על בשלח פרעה ואעכב על קיטרוג המלאכי׳ על
מה שהיה זרעו עתיד לעשות במדבר על כן ותתע במדבר
באופן שיוכלו המים מן החמת כלומר מסכת החמת כי גם
היתה לו למזכרת על החמתות נפוחות שהיה עתיד להמית
את ישראל בהן והנה להיותן תועי׳ במדבר גם שהיה כסכנת
מות בצמא מה עשתה היא השליכה את הילד תחת אחד
השיחים והיא בשום לבה הנקד הא״לף כפ״תח שהוא מיוחד
שבאילנות אך גם שלא ידעה עניין העתיד חשבה על היותו
מצחק ותשם אותו תחת מיוחד השיחים לרמוז זכות אברהם
כי אחד היה אברהם ותרחק כמטחוי קשת לרמוז שבזכות
אברהם ירחיק ה׳ היותו רוכה קשת כי מה שהיה מצחק הוא
שד״ל כ״ל ויושחקו לפניו היה עקשת ותשב לה מנגד להתפלל
כי נרא׳ ארזל כי שניהם היו מתפללי׳ באומר׳ כי למה ושמע
אלים את קול הנער על שהיה חולה ויותר נשמע׳ תפלת החול׳
עצמו מאשר מתפלל עליו הנה למדנו כי שניהם היו מתפלל׳
ולפי דברנו יתכן כי זה׳ אומ׳ מנגד ואחשוב כי היא התחכמ׳
לבלתי התפלל על עצמה עם שגם היא תמו׳ בצמא רק עליו
וזא לה כי המוגע לה שמה מנגד כי אמרה אל אראה במות
הילד לומר כי מה שאמרה בתפלתה הוא אל אראה במות
הילד שתמות תחלה כי עליו הוא נערה אך בראות׳ כי ותשב
מנגד שהתעכבה ולא ראתה אלה נעשה שם לנאת מים אז
אמרה הנה כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר
הוא נענה תחלה ואיך בהיותי צריך מים והתפללתי על בני
לא נענתי אז ותשא את קולה ותבך על כי שערי דמעה
לא נגעלו ועם כל זה לא שמה לה לחוני׳ מים במקומו׳ כי וישמע
אלים את קול הנער ולא את קולה על כן היית׳ מרת נפש לכן
ויקרא מלאך ו׳ ואמ׳ לה מה לך הגר על אשר נענית׳ ת׳ראי
כאומר אולי שנאתך ה׳ כי לא כן הוא כי מה ששמע את קול
הנער ולא את קולך לא למענו הוא רק על שהי׳ קולו כהתפלל
אומ׳ כאשר הוא שם שלא יביט הוא ית׳ש עצמו כי אם בשביל
אשר הוא שם הוא לאברהם שמיכב שיהיה שם כשלחו אותו
אז בשביל מי שהוא שם שאמו שם אותו שם תחת א׳ השיחים
לזכור זכות אברהם שהוא אילן מיוחד ושאליו נאמר כי לגוי
גדול אשימנו ועל כן נשמע יותר מהגר ועם כל זה גם זכותך
הגר תעמוד לו להקימו מחליו כי קומי שאי וכו׳ כענין הכ לפ
ידך ואוקמי׳ מהיסורין כן קומי שאי כי ערש ישתה מים יקוש
על עמדו וכמה שהקשימו למעל׳ מאשר שלחם אברה׳ יחידים
ובלא סיפוק׳ לרכם בעצם יאמר מה לך הגר כו׳ ואומר כאשר
הוא שם יהיה בדרך אחרת והוא כי אברה׳ להיותו חושש על
קיטרוג שעל ישמעאל התחכם לבלתי שלחו כמעדני׳ כי אם
אדרבה כמגורש ובעזב למען יהיה כענין כי יעטוף שעז כן
ירוחם מן השמים כענין כי אבי ואמי עזבוני וה׳ יאספני וכן
היה כי על כן וישמע אלים את קול הנער והנה אין סכק כי
היתה אמו מרת נפש כאמת באומר איה חסדי אברהם עם
כל עריצי גוים ולישמעאל כן לאמתו התאכזר עליו לבלתי מות
א׳ מעבדיו להיות עמו בדרכי׳ ודגלי׳ ובלי סיפוק׳ נרכו הראוי
על כן אמר לה מלאך ה׳ מה לך הגר מדאגתך אל תראי כי
דעי איפה כי מה ששמע ה׳ את קול הנער היה באשר היא
שם כלומר הוא לבדו ולא אחר עמו והיותו שם מושלך בחוכר
כל זה היה עם לב אברהם כמדובר׳:

ויפקח אלים וכו׳ אם בריא׳ ברא ה׳ כאר מים גלוי לכל מה
בקיחת עיני׳ היה צריך לך ירא׳ שהי׳ דבר הוחכי

בלתי נראה רק לה שפקח שם את עיני ויתכן כי משין כאר
שהיה לישראל כמדבר כי היה רוחני מכחינת שכינה הוא
סם שם שעל כן היה הולך עמם ממקום למקום וזלת יתר
נפלאות אל אין מספר שהיו נעשים בו על כן פקח יתב׳ את
עיניה ותרא באר מים והיא השכילה כי מאת השם הוא
ותאמר בלבה כי מה שיסתה ממימיה יהיה לו לרפואה לקוס
מחליו אשר הוא מושכב בו וכן עשת׳ כי ותלך ותמל׳ כו׳ ותשק
את הנער ואז עז׳ ההשקה׳ ההיא הוספעה בו רפואה מאת
השם כי מיד ויהי אלים את הנער ויגדל כי באר אלים הוא
כמדובר:

ויהי בעת כו׳ אמ׳ כי בעת ההיא הכו׳ למעלה שהחזיר
לו את אשתו שהי׳ עת למצא חן בעיני אבימלך
אז ויאמר וכו׳ ורואי לשית לב אל אומר לאמר כי אינו לאמר
לאחרים כ׳ איך מתייחס ש שאלתו אומר שם עמך כו׳ג׳ אומר
ועתה שהיא תיכה מיותרת וכן אומר הנה ד׳ אומרו כחסד
כו׳ כי אשר עשה עמו אינו לבינו ולנכדו ה׳ אומר אנכי אשבע
למה ייעד ולא עשה מיד ו׳ אומ׳ לא ידעתי מי עשה כו׳ שיורה
שידע הגזלה ונעלם ממנו מי היה העושה׳ אין זה התנגלו שיהי׳
מי שיהיה היה לו לדרוש ולמחות ז׳ אומרו וגם אתה לא הגדת
לי על מה כל הגם הזה לרכות וכן הגם השני וכל אשר הכתו׳
מיותר מ׳ שמותר הקודם כי תחלה אמר לא ידעתי מי עשה
שנראה שמגילה׳ הגזלה ידע ועתה אומ׳ לא ידעתי בלתי היום׳
אמנם הנה אמרו רז׳ל שהקפיד הוא יתברך על אשר
כרת ברית עם אבימלך ויתכן כי זה היה פחד
אבימלך פן אברהם יתן אל לבו פן לא יהיה רוח אלים מחה
מכרות אברהם את הברית הזאת ויירא פן יאמר אברהם
אקרא לשם עליון ואשאלה את פיו אם אשבע לך אם לא
על כן הערים ואמר שם עמך כו׳ כלומר ואיך נריך לימלך
באלהיך תחלה כי שם עמך בכל אשר אתה עושה מעמך
הוא מסכים וזו הקדמה ש מה שרצה לשאול ולומר השבעה
לי כו׳ לבל ימאן עד ימלך זה יכוין באומ׳ לאמ׳ שמה שיאמר
אל אברהם פתח דבריו הוא כדי לאמר שאלתו ופירש כי
אמירה ראשונה שעליה אמר ויאמר הוא אלים עמך וכו׳ ומה
שהיה לאמר מה שאמר הוא לאמר ועתה השבעה לי וזא
ועתה כלומר עתה טרם תתיישב בדבר אז תמלך בזולת
והשבועה אשר תשבע הוא כשם אשר הוא הנה הוא אליך
שמלא כל הארץ בכודו והוא נמצא פה אתנו כי התפלגת
עלי ומיד נתקן עצורנו והשבועה היא עלי ועל ניני ועל נכדי
ש תאמר די שאשבע על עצמי ולא גם על ניני ונכדי כי הלא
על עצמי אין צריך שבועה כי ודאי שכחם אשר עשיתי עמך
תעשה עמדי ועם הארץ כו׳ כלי שבועה כאופן שאין צורך
השבועה רק על ניני ועל נכדי ויאמר אברהם אנכי אשבע
בתמיהה כלומר ולא אתה ואין לומר כי אתה איך צריך כי
באמון לי אתלא כן הוא כי הנני מוכיחך על אודו׳ באר המים
אשר גזלו כו׳ והו הוכח אברה׳ את אבימלך כו׳ כי אינו כבודי
לריב עם עבדיך כי עם עמך כי אשמ׳ העבדי׳ היא על אדונם
יאמר אבימלך לא ידעתי מזה כלום וזהו לא ידעתי ואחר
אומרו שלא ידע שאל את פיכל שר צבאו שעמו כי שלשתם
היו יחד מי עשה את הדבר הזה שמן הסת׳ אשר יודע הנעשה
בעיר יותר מהמלך כי וגם אתה פיכל שמן הסתם ידעת לא
הגדת לי כמו שלא הגיד אברהם השיב פיכול אמר וגם אנכי
לא שמעתי כמוך בלתי היום:

ויקח אברהם וכו׳ אבשר כי כוש אברהם מלומר
למלך שיאשבע גם הוא על כן על ידי דורון נאן ובקר ערב אל
לבו לאמר לו שישבע גם הוא ויקח אברהם צאן ובקר ויתן
לאבימלך ויכרתו שניהם ברית:

ויצב כו׳ ראוי לשים לב מה ענין שבע כבשות הצאן
אשר הניב לבדן ואם נאמר שזאת היתה שאת
אבימלך מה השיב לו כאומרו כי את שבע כבשות תקח מידי
בעבו׳ תהיה לי לעדה וכו׳ איך על ידי הניב אותן לבדן תהיה
לו לעדה שחפר את הבאר ההיא אך הנה אדל׳ שהיו רועי
אברהם מריבים עם רועי אבימלך מי מהם חפרו הבאר
ואמרו רועי אברהם בזאת יכחן אם בכח צאן אברהם יעלו
מי הבאר לקראתם אמנו חפרנוהו ואם יצאו לקראת צאן
אבימלך אתם חפרתם אותו ויתכן כי זה הוא הערו׳ אשר אמ׳
אברהם בעבור תהיה לי לעדה והוא כשנתן לאבימלך צאן
ובקר השאיר לעצמו שבע כבשות לתתן אחרי כן אמר לו
אבימלך מה שבע כבשו׳ אשר הנכת לבדנה והשיב אברהם
כי את שבע כבשות תקח אחר כך מידי ומה שהנכתי אותן
לבדן ולא נתתים עם השאר הוא בעבור תהיה לי לעדה
על ידי מה שיעלו המי׳ לקראת שו שערין הן שלי ואחכ׳ תקח
וכן אמתי לבי כי מספר אותיות אמתיכת בעבור עד סוף
הפסוק עם הכולל עולים כמספר לקראת כבשות אברהם עלו
המים מהבאר והנה היה נראה שעל השבע כבשות קרא
לבאר באר שבע וזה לי אפס׳ כי לא קיימן יפה היה לאברהם
כי הלא אדל׳ שאל הב׳ה אתה נחת ז׳ כבשו׳ חייך שאמי מעשה
מעמחת כניך שבעה דורות וכנגד כן הורגי׳ מכניך שבעה
נדיקים ואיך התורה תקרא תמיד למקום ההוא באר שבע
שיהיה תמיד זכרון אל הדעות על כן אמר ראו עתה כי לא
על שבעה כבשות נקרא כן שאב׳ היה נקר׳ שבע כנר׳ השי׳
ולא בקמ׳ אך על כן קרא למקום באר שבע בקמ׳ על הית
שעל׳ הבאר נשבעו באופן כי אומרו שבע הוא על השבועה:

ויטע וכו׳ לפי מה שאמרו בספר הזוהר על פסוק
והשעמו תחת העץ שכך היה דרכו אל אברה׳
שהיה לו עץ שתחתיו היה מאכיל לאורחים ולמי שהיה קולט
האילן היה מכחין איכותו וזה יאמר כי גם שם נטע אשל
הוא אילן ועל ידי האכיל תחתיו אורחים היה קורא בשם ה׳
כו׳ שאשר היו מזכירים שם ה׳ בתחלה לא היו אומרים שהוא
אל עולם כי אם שעל השמים ובארו והוא הקריא בפיהם כי
בשם ה׳ שהיו מזכירים לפמיך בשם ולומר אל עולם שיאמ׳ ה׳
אל עול ולא ה׳ כלי הזכי׳ כו׳ ש עול׳ ומ׳ ונר כאדן פלשתי׳ ומי
רבי׳ שעם היותו שם ימים רבי׳ לא קבע מקו׳ כי אף כגר הולך
ונוסע בכלנו׳ ארץ פלשתים להקריא שמו של הב׳ה בכל הארץ
ההיא והו ויגר שהיה כגר עם היותו שם ימים רבים:

ויהי כו׳ ראוי לשית לב איך נמשך זה מהקודם שיאמר
ויהי אחר הדברים האלה כי על כן רז׳ל פירשו על
דברים שעל פה ואמרו אחר דברי יצחק ויעקב או אחר
דברי מלאכי הסרת שאמר שלא הקריב שום קרבן על לידת
בנו והשיב הוא יתברך אפילו את בנו עצמו יקריב בעקידה
והלא כמו זר נחש יחזור על מה שאינו בכתוב ומה גם באומ׳
האלה כמורה באצבע כ׳ אומ׳ והשם נסה וכו׳ כי האם עתה
היחל הוא יתברך לנסותו והלא זה נסיון עשירי הוא ג׳ כי
הלא על זאת יתחמין לבב אנוש באמת באמ׳ היפלא מה׳ קרב
אים ולב עמוק שיבא׳ לנסות את אים אם יעשה ואם יחדל
את אשר יצוה והלא מי כמוהו צופה ומכיר כל מעשה אשר
יעשה האדם מרגע ועד סוף ד׳ למה ייחס הנסיון לאברהם
ולא

ולא ליצחק ה׳ אומרו ויאמר אלהים לאברהם כי הלא מה ראוי
יאמר ויקרא שם לאברהם כי אין לשון אמיר׳ נדקת בקרי׳ את
שם כלבד ואם הוא על אומרו קח נא את בני ואמר ויאמר
קח נא וכו׳ ו׳ אומרו קח נא כיהנה מה שאמרו לשון בקשה לא
ידרש להיותו כאם ה׳ ואם הוא כאומרו עתה הוא מיותר׳ ז׳
אומרו את בנך את יחידך וכו׳ שאמרו רז׳ל שבאומרו את בנך
א׳ל שנים הם אל׳ל את יחידך א׳ל זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו
א׳ל אשר אהבת א׳ל לשניהם אני אוהב א׳ל את יצחק כי הלא
יקשה כי מאו אמר לו את יחידך היה מובן כי על יצחק ידע׳
כי לא שבח מאמרו יתברך באומר אליו כי ביצחק יקרא לך
זרע ח׳ מה ענין שם המוריה והרבה דברים פי׳ז אך בלתי
מתיישבים במשמעות התיבה ע׳ אומרו והעלהו שם כי מלת
שם מיותר׳ כי באומ׳ והעלהו לעולה על א׳ ההרי׳ ויובן כי שם הוא
והנה על זרות מציאות הנסיון כי רב הוא מאד
אחשבה לתעלות ארוכתו כמאמרם ז׳ל בפ׳ר
פנ׳ר ז׳ל ה׳ נדיק יבחן וכו׳ אל׳ יונתן הפשתני הוה בשפשתנו
לוקה אינו מקים עליו כיותר בפני שהיא פוקעת ובשפשתנו
יפה הוא מקים עליו כיותר למה שהיא משתכחת והולכת כך
הקב׳ה אינו מנסה את הרשעים למה שאין יכולים לעמו׳ ואת
מי מנסה את הנדיקים שנא׳ ה׳ נדיק יבחן ויהי אחר הדברי׳
האלה ותש׳ אשת אדוניו את עיניה ש יוסף ויהי אח׳ הדברים
האלה אל׳ יונתן היונר הוה כשה׳ בודק את הכבשן שלו אינו
בודק את הכלים המרועעי למה שאינו מספיק להקים עליו
א׳ עד שהוא שוברו כך אין הקב׳ה מנסה את הרשעים אלא
את הנדיקים ה׳ נדיק יבחן אמר רבי אלעזר לבעל הבית
שהיו לו שתי פרות אחת בכה יפה ואחת כחה רע על מי
הוא נותן את העול לא על אותה שכחה יפה כך אין הקב׳ה
מנסה אלא את הנדיקים ע׳כ׳ והנה יאמר זה הוכח בכל׳
גם כפ׳ לב ומסיים כה במשל הפרות ה׳ נדיק יבחן זה כח
ובמשל היונר מסיים כה והאלהים נסה את אברהם כאשר
גם פה מתחיל בפסוק זה להביא משל היונר נמצ׳ כי במשל
הפשתני מביא מיוסף ובמשל היונר מביא מאברהם ובמשל
הפרות מנח והלא יקשה שאם כונת כל נסיון היא ח׳ מב׳
בחינות אלו בכל נסיון היה ראוי יהיה נודק כל א׳ מהמשלים
וגם מה ענין המשלי׳ האלה׳ אמנם הנה אין ספק כי הקושי
הגדול הזה הניעם להביא כל המשלי׳ השא כי יתמין לבבם
באמור האם ינסה ה׳ לדעת את מעשה המנסה אם יעשה
ואם יחדל אחרי כי ממנו ית׳ לא יפלא כל דבר אלילה׳ והנה
באברהם אבינו אז׳ל טעם מפרש שהוא כי כל האומות היו
תמהים על כל הטובה אשר עשה ה׳ עם אברהם ואשר מגן
צריו כידו והיו חושבין להיות משוא פנים בדבר אלילה על
כן רצה לפרסם הוא ית׳ גודל שלאותו כי לא חשך את בנו את
יחידו ממנו אך לא נתקרבה דעת חז׳ל בטעם זה בלבד כי
הלא אם נתפרסם מעשה אברהם אחרי כן הלא בנסיון של
יוסף לא ינדק טעם זה שאדרבה חשדוהו באשת איש ושמו
אותו בכור וכן יש נסיון שהוא על ידי יסורין כי מנסה השם
את הנדיק אם יסבול או יבעיט ולא ינדק בו לומר להודיע
לבני האומן שסובל יסורין שאדרב׳ יחשדוהו לח ט׳ כי יאמרו
הוא נקי אבל אנו׳ על כן נשא משלו ויאמ׳ הפשתני הזה כו׳
ו׳ כי יש ג׳ מיני נסיונות יש נסה ה׳ למען הבשיר ובקדש את
נדיק ולהסיר ממנו חלאת סיגי׳ נהר לטהרו מהם כמטהר
מזרף כסף והוא כי יבילמו כלי עבירה ואז יערבו מלחמה
לנהט ה׳ נהר והוא כנדקתו יגבר על יצרו ויכבשו תחתיו
כיום הלחמו ביום קרב ומן היום ההוא ומעלה ינדו הרע יפול
תחת רגליו עוד לא ירים ראש ובגבו גם כל סיגי מחשבו׳ רע
אז שיורי פורענות מדברי עונות אז מה׳ כלתי עובות גם הן
יפלו עמו עם קדוש יאמר לו׳ עוד יש בחינה שני׳ והוא למען
הודיע נדקתו לזולתם שיתפרס׳ שלמותו והוא כענין אברהם
שהיו בני העולם כמעט מגעים בכבודו׳ ית׳ שהיה בעיניהם
כמשא לו פנים חלילה על כן פרסם ית׳ גודל חיבתו עם קונו
עוד יש בחינה שלישי׳ והיא שיכם הוא ית׳ את הנדיק בהכיל
עליו יסורין לנסותו שיקבלם באהב׳ בעד הדור ושיש׳ הענין
כי הבחינה הא׳ היא תועלת המנוסה שיטהר ויבשיר בעצם
בעבודת קונו׳ והב׳ תועלת המנסה יתב׳ בפרסם את אהובו
כל יחסד למשא לו פנים חלילה׳ והנ׳ תועלת הדור שיסבול
יסורין לכפר ולהגין עליהם כי חליים הוא נוסא ומכאוכם
הוא סובלם וכללא הדבר הוא כי הא׳ הוא נסיון בדבר עכיר׳
והב׳ כמצות עשה והנ׳ יסורין וברשון היחל ואמר הפשתני
הזה וכו׳ כי כאשר בהכות את הפשתן הטוב הוא משתבח כן
בנסיון הנדיק והוא ענין יוסף ודומה לו ועל כן הביא לזה
פסוק של יוסף ועל הבחינה הב׳ שהוא להודיע בשרון הנדיק
לו ולת ה׳ כיא מהיונר כי כשהמכה בכלים שלמים אינו עושה
רק למען ידעו הרואים כי שלמים הם ויחשיבום לקנותם וזה
היה ענין אברהם כאשר כתבנו מרז׳ל׳ ועל כן הביא על זה
מויהי אחר הדברים של נסיון אברה׳ וכזה נריך יהי׳ הנסיון
על מצות עשה שיראו עושה כפועל דבר מבהיל כענין שחוט
את בנו בקום עשה לך בנסיון של מנו׳ לא תעשה לא יזבח
בעיני ההמון מה שימנע מעשו׳ רע על כן היה באברה מצות
עשה לך ביוסף ודומה לו ועל הבחינה הג׳ הביא משל הפרות
שלתועלת ההמון להוניא תמוכ׳ השדה מתן הועל על היותר
חזקה כן לתועלת הדור נותן הוא ית׳ עול לשמתם על אשר
כח בו לבקול ולא ימעט ועל כן הביא מנח והוא מה שכתבנו
במקומו כי עול יסורין גדולים היו לנח כתיבה׳

ולבא אל ענין הכתובים בוכידה שני מאמרי רז׳ל׳
א׳ אומרים כי הקפיד הוא ית׳ על אברהם על
כבדו את אבימלך והבי׳ לו מנח׳ צאן ובקר כי אמר לו אלהים
קרוכי׳ אליו למה ילמד עליו אלופים לראש מעם אחר והנה
בזה הגביר כח החנוכים והתיים כח ישראל ושעל כן אמ׳ אליו
חייך כי שמנה מלכים ימלוכו על האומות לפני מלוך מלך
לבני ישראל׳ עוד אז׳ל על פ׳ כי עד סירים וכו׳ כי בשעה
שהיה אברהם עוקד את יצחק היה הקב׳ה כמרים עוקד את
השרים של מעלה ושעל כן היו קומכים ישראל בהנב׳ עליהם
הנכיא בגלות באומ׳ אליו הלא כפת׳ה׳ ואז אמר להם הנכיא
אל תבטחו על זה כי הלא אם עוכוחיכם בערה כמאסריה׳
ותאכלם ההל׳ כי עד סירים שבכים וכסאלם שבוחים אכלו
כקש יבש מלא ובכא אל הענין והו׳ כי הוא ית׳ ברא׳ותו ילדיו
עם בני ישראל כבושים תחת כחות האומו׳ע׳ הגביר אברה׳
את כח אבימלך בהכיא לו מנחה וברות עמו הברית כמש׳ז׳ל
שאמר הב׳ה אתה נתת לו שבע בכשו׳ חייך שו׳ דורות אשה
מלכות בניך ושיהרגו ז׳ נדיקים מבניך׳ אז אלהינו מרחם
חשב מחשבות להכך השיטה והוא לנוות את אברהם מה
שלא בלבד יגביר את כח ישראל כי אם גם עקור יעקור את
שרי האומות מה׳ ואין זה רק ע׳ עקור את בנו באופן שיתקן
את אשר עוותו ווהו אומרו אחר הדברים האלה שהוא אחד
ענין

ענין אברהם שהגביר אברהם את כח האומות או האלהים
נקה את אברהם · ועכ׳ היה נסיון קשה מתיחס אל רוגז מדת
הדין לשחוט את בנו הידו · וזה והאלהים נסה את אברהם
לומר הנה אין ספק כי גם עד כה נתנקה אברהם אך היו
הנסיונות בלתי קשים כזה שהיה מקום ליחקס אל מדת
הרחמים אך על זה יאמר היום כי האלהי׳ הוא בחינת מדת
הדין נסה את אברהם וזה יכוין בו״ו לומר כי אם עד כה
נתנסה בסם רחמים כענין ויאמר ה׳ אל אברם לך לך שהוא
מן הנסיונות וכן השאר עתה והאלהים גם נסה וגו׳ כמדת
רחמים שנסהו עד כה ואם נפרש הו״ו עד״ה שהו׳ הוא ובית
דינו יתכן לפי דרכנו יאמר אם תראה נסיון קשה כזה אל
תתמה על החסן כי הלא האלהים הוא ובית דינו נתאחדו
כלומר אם יש בחינת רוגז גם יש בחינת רחמי׳ כה לעקור
את שרי עכום ולזכרון טוב לישראל וזהו והאלהי׳ כי׳ כמדוב׳
וכזה מצאנו רבינו טוב טעם אל כפל אומרו את בנך
יחידך אשר אהבת את יצחק והוא כי הנה הדברים אשר היה
צריך לכפות אותם הלא ארבעה המה שרו של בכל ושרו של
מדי ושרו של יון ושרו של ישמעאל כי הן המה היו העתידים
עורר לריתן כנודע והם אשר הראה הוא ית׳ לאברהם שהם
אימה חזיקה וגו׳ כמשזל ומ״ל איפה איכה ועצור כח זכות
עקידת א׳ לעקוד בניו ארבעה שרים על כן היה דבר ה׳ אל
אברם לאמר לו הנה ארבעה בנים אני מעלה עליך שאתה
מעלה, עולה כי ארבע בחינות ימצאו בזה זו למעלה מזו הא׳
היות בכך גם אם היו לך שבעה בנים כי הלא מי זה יתן לאחד
מבניו להריגה ומה גם עתה לשוחטו בידו · עוד בחינה שני׳
שעולה על מדרגה גדולה זו והיא את יחידך כי גם אשר
לאברם יתן כן כיון הבנים ונחם על יתר בניו אשר יותיר אם
יהיה בן יחיד לו לא יעצר כח להסכים ולהורגו כי יאמר לו
מנפש ועד בשר כי אין שריד לאכלו לינחם בו כמ״כ׳ כתתו
את יחידו לשנים יחשב לו והנה עדיין לאברם יהיה בן יחיד
ובלתי אהוב לאביו כי לבו כל עמו בעצם ועם כל זה להיות
כי אין לו זולתו יחוס ויחמול עליו ככל הכתוב אך אם הוא
אהוב לו הרבה משתלם מדת רחמיו עליו לשום נפשו תחת
נפשו ועל זה אמר אשר אהבת ואם על כל זה יטה שכמו
לקבול להעלותו עולה לה׳ כמקריב שלשה בנים יתייחס על
שלשת הבחינות העולות זו על זו והן כל אלה יהיו גם אם הכן
הוא בלתי רשום ושלם אך אם גם מצד עצמו הוא אדם גדול
ושלם ורשום בעולם הלא תעלה עוד מדרגה אחרת על כלה
כי כתר שם טוב עולה על גבי הכל אז בעלות בן כזה אשר
לו ד מעלות טובו׳ לשוחט ומעלה ארבע׳ בנים על גבי המזבח
יחשב ועל זו אמר את יצחק כי מצד עצמו היה רשום בעולם
כמודע וכגלל הדבר הזה לא יקל גדר עקידת יצחק לעקוד
הוא ית׳ על ידה ארבעה שרים כי גם כו״ד בחינות כאלו היה
אה שהיא ארבע ועל כן לא אמר כנך יחידך שאהבת יצחק
כאלו כל בחינות תרכה בו בפני עצמו ·

והנה על יחסו ית׳ הנסיון לאברהם לאמר נסה את
אברהם עם היו׳ כי גם גדול היה נסיון יצחק
גם הוא והיה מהרהו שיאמר נסה את אברהם ואת יצחק
הנה שמעתי בשם הרשב״א הלוי ז״ל כי זה כיוונו רז״ל כאומרם
אחר הדברים האלה של יצחק עם ישמעאל כאמור אליו אני
גדול כי אתה נמולת בן שמנת ימים ולא היה בך כח למלן
ואני בן ג״ב שהייתי יכול לברך ולא ברכתי והשיב לו יצחק
הנה זה היה לך כחלק אברהא ואני אם היה הוא יתברך רוצה

לשחטני הייתי מקיים לו אחר הדברים האלה והאלהי׳ נסה
וגו׳ עכ״ל ענין ר״ז״ל והיה למר הוא מזה כי על כן לא הוצרך
לנסות את יצחק כי כבר היה מנוסה בתשובתו הרמתה אך
מה שצריך לנסות הוא את אברהם אך קשה לי כי אם הדבור
הוא נסיון גם אם יודה אברהם לשחוט את בנו גם כן יחשב
לו לנסיון מבלי יעש כפועל · ועוד כי איזו היה הנסיון לדעת
את לבו היה טוב לאמ׳ כבר גלה את לבו אך הכל גלוי לפניו
ית׳ ואין הנסיון רק על א׳ מצלם בחינות שהזכרנו למעלה
בלופן שאין התגלות לבו מספיק לשום אחד מהם ·

ואחשבה כי הלא אין מדות אברהם ויצחק שוין כי זה
חסד וזה דין ועל כן מדת יצחק היא לבלתי
חמול על עוברי מאמרו ית׳ כמשזל שנה את עשו אם יעברו
בני יעקב על דברי התורה גזור עליהם שמדות ולא תחמול
אך לא כן אברהם כי חסן חסד הוא ואפילו לאנשי סדום
טרח לזכותם ועל כן להיות מדת יצחק לשות על קיו מאמרו
ית׳ כי יקוב הדין את ההר על כן ודאי שבאמור הוא יתברך
להקריבו על גבי המזבח כי לא יהרהר ואדרבה זה כל ישעו
וכל חסן אך אברהם כי חסן חסד הוא לאמ׳ לו שיהפך לדין
ובידו יקח את המאכל׳ ויחשוב את בנו זה יחשב לנסיון גדול
שמהפך טבעו ומדתו על בנו יחידו ואפילו לא יאמר הלא
אמרת כי ביצחק יקרא וגו׳ וזה יאמר והאלהים שהיא מדת
יצחק נסה את אברהם לעשות הפך מדתו אך נסות האלהי׳
את יצחק אינו נסיון כי כך היא מדתו וטבעו להתאכזר נגד
הכל לקיים מאמרו ית׳ :

עוד היה אפשר לאמר כמזל כבר על הולדת יצחק בהיו׳
אברהם בן מאה שנה שאמרו שאמר הקב״ה קומון
לני מעמיד בעולם משכוטל יצרו משכוטלה תלותו משנגרר
דמו מסנקשר דמו וכו׳ והוא כי למה שהי׳ עתיד יצחק להיות
קרוש עולה תמימה ונקבלת במחשב׳ על כן לא הוצילו הוא
ית׳ לעי״ל שלא על ידי נער כי ככה בוטל יצרו של אברה׳
ותלותו ודמו כלופן לא ימצא מקום ה׳ נהר למשול בו ואם כן
איפה לאור מעתה איזה הדרך ומשול ה׳ נהר ביצחק למלן
אם גם בהולדתו נעשה גופו כלי׳ נהר בעבור כן ומ״כ איפה
לא יתייחס הנסיון כי אם באברהם ובבאו לדבר הוא ית׳
אתו אמר אליו אברהם והנה הערנו שהראוי יאמר ויקרא
אותו אברהם אך הנה כאמר אליו אברהם לא קריאת שם
בלבד כיון כי אם אמירה והוא כי הנה בתנחומא על אשר
קראו ה׳ אברה׳ אמרו לו הוא ית׳ הנה מרמ״ח איברין
לא נתקנו דק רמ״ג כמנין אברם והנה צריך לתקן חסם אברי׳
ועל ידי המילה ותקרא אברהם כמנין רמ״ח וסם חסם אברי׳
שנאמר בהם ערלה שתי אזנים שנאמר הנה ערלה אזנם
הספתים גם אמר ערל שפתים וערלת הלב שנאמר ערלי
לב וערלת הגוף ויהיה הענין שבמצוה הזאת לא יהרהר בלב
נגדה שאז יהיה לו ערלה בלב וכן לא ימנע מלשומעה שהיא
ערלת האזן וגם לא יבעט בשפתיו למלן בה ועל כן נמצא כי
בקיים מילת הגוף בלי הרהור ויטה אזנו לעשות ולא יבבר
דבר נגדה נמצא מתוקן גם בחמשה אברים וינדק יקרא
אברה׳ · וזה נכון אל הענין כי כאן הוא ית׳ לאמר לו לשחוט
את בנו לעולה והיה אפשר לו להרהר או לבלתי שמוע לו
לדבר דבר כענין אתה אמרת לי · כי ביצחק יקרא לך ודע ·
על כן הקדים הוא ית׳ ואמר אליו אברהם כלומר האם עודך
מחזיק בשם אברהם שענין שם החמש ערלו׳ מתוקמת כלופן
לא תהרהר בלב והשמע ולא תדבר נגד צוויו לו אמר לו אבני

מיד

מיד ויאמר אליו קח נא את בנך את יחידך וגו׳
והנה אמרו ז״ל ויאמר אבני אמר הנני לכהונה
הנני למלכות והלא כמו זר נחשב יובנו
שתים אלה במלת הנני וגם מה זה מייכות יש כזה לשתי אלו
אך הנה הוקשה לרז״ל אשר הקשינו מאומרו ויאמר ולא אמר
ויקרא על כן פירשו כי אמירה וענין אמר לו כזה והוא כי
הנה מלו הקדים מלבי נדק ברכת אברה׳ לברכתו של מקו׳
בשבע ה׳ ולא יאחס להעמיד את אברהם כאן במקומו כמשזל
בפסוק ההו׳ נשבע ה׳ על דברתי מלבי נדק והנה לא הוכשר
להיות כאן עד הסירו בשר ערלתו כמאמרו ית׳ התהלך לפני
והיה תמים וכו׳ · וכן אז״ל בכל׳ בשם ר׳ ישמעאל מהיכן ימול
ויהיה בשר לבקריב זו ערלת הגוף ועל כן לו נקרא אברהם
על תקון הערלה עם שאר הערלות הקמוכו׳ אליה כמדובר
וגם על ידי הקרא אברהם נאמר לו והיה שמך אברהם
וגו׳ ומלכים ממך יצאו וכזה באמור לו הוא ית׳ אברהם כיון
האם אתה מוכן למה שניתן לך על ידי הקרא אברה׳ שהוא
כהונה ע״ז תקון החמשה אברים הרמוזים בה״ה וגם במלכות
אשר כתיעד לך על ידי שם זה שהוא ומלכים ממך יצאו לו
ענה ואמר הנני לכהונה ולמלכות לו אמר לו הוא יתב׳ אם כן
איפה קח נא וגו׳ וחנך הכהונה בעולת בכך ויתקיים בך וגם
במלכות כמו שכתבנו מרז״ל שעל ידי כן עקר הוא ית׳ השרים
של מעלה למען יתקיים המלכות לישראל ולא אמרו רז״ל זה
אלא במלת הנני שהשיב אברהם והענין כי דוב דרשות רז״ל
דרך גם״ל בקבי בדברהם והנני נאמר כשנתכהן פנחס הנני
נתן לו וגו׳ והיתה לו ברית כהונ׳ עולם וכן הנני נאמ׳ בשחדש
המלוכה שמואל לשאול הנני ענו כי נגד ה׳ ונגד משיחו הוא
המלך :

ויאמר קח נא וגו׳ הנה אומ׳ נא לא יצדק לשון בקשה
אך הנה היה מקום יאמר אברהם הלא לא
כתלו׳ יעשה הדב׳ הזה כי גם שאני אחפון לעשותו אולי לא
יאבה יצחק כי מי נער במיטב ימיו יאמרו לו לשוחטו ולא
יתחמן לבבו לפחות לברב מעש · ועל כן טוב הוא לאמ
לי לנער לדבר על לבו יום יום עד שיקריב אותו לרצונו לזה
יקח נא כלומ׳ עתה בעת הזאת לבו שלם והוא כמה שכתבנו
מרז״ל כי בעת ההיא היה דב׳ יצחק אל ישמעאל מה תתפחד
שמלו אותך בן ג״ב שנה ולא מלאת הלא לא היה זה לך כי אם
בקצת אבר אח׳ ואני אלו יהיה ה׳ לשוחטני לשמי הייתי עושה
וכזה יאמר קח נא כי לא יפרב ולא תצטרך לאמר לו דבר
כי אם קחנו עמך ולך לך וגומ׳ והעלהו מבלי שתודיע לו דבר
מעתה כי רוצה הוא ולא תצטרך לו דבר כל״ל שיך ולא שיו זה
אליך כי אשר אצטרך לומר הוא אליך בלבד ומה שאצוך
לאמר לך לך ולא בכל מקום אשר תראה הלא הוא כי אם היא
ארץ המוריה והענין כי אינו דומה הקרבן הנעשה אם לנעשה
במקום אחר כי הלא הוא אם שער השמים מכוון כנגד בית
המקדש של מעלה והמקריב אם הוא כמקריב למעלה וזה
אמר לך לך אל ארץ המוריה כלומר אל מקום המוריה אם
ה׳ והוא כי היה ה׳ נור עולמים העולם הזה בהלא והעול׳ הבא
אור והנה היכן מתקשרים שתי אותיות אלא אם לא במקום
המכוון כנגד העליון כאלו הה״ל של מטה והי״ד של מעלה
מתחברים אם וזהו המוריה שהוא מקום המורה יה שהם כשו
ם יה מתחבר אם ומה לנו אל היות במקום ההוא הלא הוא
והעלהו אם כלומר במקום כל שתי האותיות כי גם במקו׳
ה״ד אם תעלהו לעולה על מקדש העליון וכן אז״ל ויאם

לאותו ממעל לענים מכוון כנגד בבא הבכור כל״ל שרפים
עומדים ממעל לו ושעור הכתוב והעלהו אם שהוא למעלה
עם היות על אחד ההרים וכל מה שאנצ״ך לאמר הוא אליך
וזהו אשר אומר אליך ·

וישכם אברהם כו׳ לשלא ירגישו בדבר ויגיע לאזני
שרה ולבלתי הניח לה מקו׳ לשאול אה פניכ׳
מועדות והנה אם והעניים ואיה השה לעולה על כן מיהר
בהשכמה ויחבוש בעצמו את חמורו שרם ירגישו אפילו נעריו
כי אם יחבשו אם החמור או הוא לפניהם לא יבבר מלשאול
להם שרה מה זה ועל מה זה לכן חבש הוא את חמורו ואחר
ויקח את שני נעריו אתו מיד נגררים אחריו ואחר כך כלאה׳
יד ואת יצחק בנו בכל ירא׳ כי יצחק נוגע בדבר כי אם הנערי׳
אלא שאבן יצא גם יצחק ואחשוב כי נכתב חמרו חסר
לרמוז ל חומרו שחבש וכבש אותו כי החמר נכתב חסר בד״א
והחמר היה להם לחמר וכן בחמר ובזפ׳ אכל אחרי כן באומ׳
שבו לכם פה עם החמור נכתב אלא כי הוא כמשמעו ואין
אם רמז ·

ויאמר אברהם כו׳ הנה אזל שהיו הנערים מדברי׳
זה אומ׳ עתה ישחוט אברהם את יצחק ואני
אירש את אבא וזה אומ׳ הנה אביך כבר גרשך לך אני אירש
שאני זקן כיתו אמר להם אברהם שבו לכם פה עם הדומה
לחמור שאינו יורש ואפשר לנו לבא אחריהם ולהשלי׳ הפסוק
לפי דרכם שהוא ואני והנער מוכטחני שנלכה עד כה הוא
שיתקיים כנו כה יהיה זרעך כי אולי יחנן ה׳ ויתרצה מבלי
שישחט כלופן כי נשובה שמנו שיכם ולא אני לבדי ·

והנה במבה ונשובה אשה במקרא ונשובה אליכם ·
ונשובה מצרימה · ונשובה אל עיר ה׳ : נחפשה
וכו׳ ונשובה · הסיבנו כו׳ ונשובה · לבו ונשובה אל ה׳ · זיהיה
הענין על פי דרך רמזי מדרש הנעלם בפרשיות שו שהוא כי
אברהם הוא רמז אל הנשמה העליונה שלמעלה מרוח ונפש
וכזה נכון אל הענין אמר כי בכח האדם אל העולם הזה
אומרת הנשמה אל האברים שהם הנערים ומסרתים לעבוד
את ה׳ שבו לכם פה כעול׳ הזה ואני והנער הוא יצר הטוב ילך
מבכן נלכה עד כה למעלה עד ה״ג שנה למצער ואחרי כן
ונשובה שיכם כמודע כי אין הנשמה בלה מיד עד ימים ושני׳
משיבים האברים אם תעובומו נתנה רשם את היצר הרע
ונשובה מצרימה אל גילוי התעובות ואם רע בעינים ה׳ הדבר
נחטא ונשוב אל עיר ה׳ כי גם אלא נשוב בעצם עד ה׳ נשוב
עד עיר ה׳ העליונה שמדבק אל הקדושה כנד מה לא תשובה
שלמה עד ה׳ משיב׳ הנשמה ולמה זה לא תשובו עד ה׳ עצמו
וטוב נחפשה כו׳ ונשובה עד ה׳ משיבים האברי׳ לגדר זה נריך
ישיבנו הוא ית׳ כי לא הכל מעצמו וזהו השיבנו כו׳ וזהו ונשוב׳
עד ה׳ לו תשיב היא אמריה הנה אנכי אעזור לך עם היצר
הטוב וזהו לכו ונשובה שיהיה עד ה׳ ·

ויקח אברה׳ את עצי העולה ויסם על וכו׳ אז״ל כנלוב
שנלוכו על כתפו ואפשר שעשה לשים העצי׳ על
יצחק למען יתעורר כי אליו נוגע הדבר לראו׳ מה כפיו ושיב
לו הדבר לאט לאט ולא פתאום כמו רגע וגם שיבין מעצמו
ולא יצטרך לאמר אליו הדבר בפירוש וטוב הוא שישא יצחק
איה השה ויאיב לו שלם ירא׳ לו השה כו׳ כמשיב על דבר ולא
כמתחיל לאומרו מאליו כי לא יעצר כח פתאם להתחיל
מעצמו לאמר לבנו יחידו הנני בא לשוחטך מה שאין כן אם
יצחק יבין מעצמו ומתחיל מאמריו ויבא אחריו וימלא

את

את דבריו:

ויאמר יצחק כי הנה אומר אברהם הוא מיותר כי מי לא יודע כי שמו אברהם ועוד כי אומרו ואמר מיותרת כי הלא גזרת הויאמר הראשון כמשך אל מלת אכי שלא לא כן אין שום גזרה בויאמר הראשון ועוד אומר הנני בני כי מלת בני היא מיותר וגם כאומרו הנה האש לשה הזכיר גם המאכלת כי אם האש והעצים ועוד אומ שים ידא לו כי מלת לו מיותרת:

אך הנה על שתי בחינות תמה כין על היותו אברהם גומל חסדים ומרחם לכל אפילו על אכזרי קדום רעים וחטאים ואיך לא ירחם עליו כ להיותו אכיו וזהו ויאמר יצחק אל אברהם אכיו שכולל שני הדברים אך ויאמר אכי כי כאמירה לא אמר רק כחינת היותו אכיו כאומר אכי אך לא היותו אברהם כי אין הכן מוכיר שם אכיו כפמו לזה ויאמר כי לא קריאה כלבד היתה כי אם אמירת ענין אך בהמיב אכיו השיב על שתי הבחינות וזהו הנני בני כלומר הנני מנד עצמי כי עודני מחזיק במדת חסד ורחמים וגם בבחינת היותך בני ואמר הנה האש גו לומ הנה מהמאכלת לא יפלא כי לא ימצא כהר אך אש ועצי יותר נמצאים כהר שכלו עצים וגם אש אפשר להוציא מרעפים וכיוצא שתביא עמך אך ממה שהבאת מוכן הוא לומר מיד ואיך הכינות לה כיא מה שנמצא כהר ולא האש הכלתי נמצ שם וזהו ואיה האש לעולה ויתכן כי יצחק העולה על רוחו היה כי אברהם מעצמו כתעורר לכבד את ה כהעלו לעולה כמו שאם ידע כי מה יצא הדבר לא דבר מאומה לו השיב לו אברהם אלים יראה לו גו והוא לומר כי לא כלדורון יאות אל המלך מלבי המלכי אם לא נפש יקרה לפי כבודו ית ולא קרבן מן הבהמ וזהו ויאמר אלים יראה כי להיות הקרבן לו כי גדול כבודו כי יהיה לעולה בני כי אין ראוי לו ית ולתך.

עוד אפשר כי בכלל מאמר יצחק היה ענין כי כיצחק יקרא לך זרע וזה אבי כלומר האש אתה נקרא אב ליישמעאל לא כן הוא כי אם אבי כלכד כלומר ואם כן איפה איך יתקיים הזרע כי והשיב לו אבי אם שם הרחמים אמר אלי כי ביצחק גו הנה אלים הוא מדת הדין ירא לו כי האש לעולה יהיה בני בענין כמה פעמים שמצינו שמדת הדין מקטרגת ומהפכת כענין והתית תיו על מנחות וגו שקטרגה מדת הדין גם על הנדיקי שלא מיחו.

עוד יתכן כשום לב אל אומרו האש ולא אמר הכבשה כי אולי היה שור ראוי ליקרב אך הוא כי לא נעלם מיצחק שעתיד יעקב לצאת ממנו שנקרא שם כמשאל כי על כן יעקב לא רצה ליקבר במצרים כי אמר אני שם ומצריים חמורים לא יפדו כי בענין ופטר חמור תפדה בשה ואפשר כי זה רמז הנה האש והעצי שורה כי שי מגע הדבר ואל איה השה העתיד כי איך יצא בהיותי לעולה והשיב אברהם אלים ירא לו השה אך כאשר הוא שם הנה עתה לעולה בני וחזר ואמר וילכו שניהם יחדו לומר כי מתחלה כשהי כספק היה לבו כלב אביו לקבל עליו אך אין להחזיק לו טובה כל כך כאשר עתה שפירש לו לעולה בני ועם כל זה וילכו שניהם יחדו כלב אחד.

ו יבאו אל המקום גו הנה אחר אומרו וערוך את העצים שהוא על המזבח אם כן היה די יאמר ויסם אותו ממעל לעצי ידוע כי על המזבח היה ואם כן אומ על המזבח הוא מיותר אך לזה נזכיר מאמרם ז"ל באומרם ממעל לעצים מכוון כנגד כבש הכבוד כד"א טרפי עומדים ממעל לו והוא כי הוקש למו שה"ל על העצים אך היה לגזרה שוה ועל דרך זה יתכן כמה שידענו והזכרנו הו למעל כי המקריב במזבח של מעה כאלו מקריב במזבח של כ"ה של מעלה כי נגדו הוא וזה יאמר הנה ויכן שם אברהם את המזבח שם על ההר אך דע איפה כי כאשר שם אותו לא כלבד על מזבח זה הוא כי אם על אותו המזבח אשר הוא ממעל לעצים הוא המזבח שבמקדש של מעלה ולא כלבד על המזבח שתחת לעני וכזה מבלי הגש יאמ הענין כפשטו כי שם אותו על המזבח שהוא ממעל לעצים ולא על אשר מתחת לעצים והטיב אשר דבר באומרו ממעל ולא על העצים לרמוז על מה שהוא ממעל כרחוק שהוא העליון.

וישלח אברהם כו להעלות עליו הוא ית כאלו שחטו המתין עד הושלם במחשב וכדבור ובמעשה כמחשב כי לכך הלך כדבור כאומ השה לעולה בני במעשה כי וישלח אברהם את ידו ויקח כו אומ שלא עשה על כי כה בעת לבו יחוו כו אז ימירנו בשה כי לא לבא הלרבזה כי אם לשחו את בנו בכל לבו מיד ויקר שי מלאך ה וכו ושעמו ורא מה גדל חשק אברה כי בשוי המצו כבר אותו שיקח את בנו וכו בקריאת אברהם פעם א הפיק אך בקרא אותו לשלא ישחטנו לא הפיקה קריאה פעם א כי עדין היה עושה במצוה כחשק נמרץ עד שהוצרך לקראו אברה פעם שנית.

ויקרא אליו מלאך ה כו הנה ככלל אומרו אל תשלח ידך הוא שלא יעשה לו מאומה ועוד למה לא אמר אל תשחטהו על כן אמרו ז"ל במדרש כי נשרו שלש דמעות ממלאכי השרת ונשחת הסכין אמר אחנקהו אמר ש תשלח ידך כו אוניא ממנו מעט דם אל ואל תעש לו מאומה עכ ראוי לשי לב אך הם דמעו המלאכים כי לא בשר המה ומה בכי נערוך למו ושו איך עי כך נכנס הסכין ושו איך היה עולה על לב ירא כו שיחבקהו שהוצרך לומ לו אל תשלח ידך:

אמנם לבא אל הענין נקדים [illegible] הקדמות א לבאר מה ענין הדמע האמור פרשת לו כשרפי קדש מסוללי בשר והוא כי הנה גדר דמעה הוא הוציא לאחון הורלת יגון הסנימי כי כאדם הדמעה תורה יגון הלב ועל כן בעשות הוא ית או מלאך הרא לח ן על מה שדומא עליו דמע תקרא עוד הקדמה שנית והיא מאמ ז"ל שבכלם אותם שמנו שהוא ית כיטל טבע דבר טבעי בשבילם כענין חרב פדעה למשה ושכי עשו ליעקב אריות לדניאל ומו גם הסכין ליצחק הנה נראה שקהה הכרזל מלחתוך בבשרו ונכא ש הענין והוא כי הנה אמרו ז"ל כשבלח אברהם את ידו לשחוט את בנו בכנו מלאכי השרת ואמרו נשמו מסילות של עוברים ושבים שבת זכות עובר אורח כד"א חדל להיות לשרה אורח כנשי היבר ברית ואת כריתי אקים את יצחק מאם ערים ויסב כין קדש ובין ברד לא חשב אמם לא חשבת זכו לאברהם עכ הנה כי בדאגת לבם הזכירו שלש זכיות זכות אברהם זכו שרה זכות יצחק והנה בשלש זכיות שהזכירו הורו דאגת לבם שבכמים על כן יתייחסו לשלש דמעות שנדרן הוא הורלות דאגות שבפנים ועל כן בידי שלש זכיות אלו שהזכירו נשחת הסכין ולא יכול לשלוט ביצחק והוא מה שבתבמו מרז"ל שהשלי הכ"ה הסכין ליצחק והנה ברלות כן אברה אמר אתנקהו כי עלה על רוחו כי כאשר כלי ברזל הקול לעבודה כי הוא קטיגור וחנוכי ולא הוכשר לשחיטת הקרבנות שלא משו שאין קדושת הקרבן אלא לאחר השחיטה כמו שכתב הרמב"ן ז"ל אך חשב

אברהם

אברהם כי יצחק שלמי כי קדוש היה ומקודש השחיט קדוש יאמר לו לבלתי יחשב לעולה על ידי ברזל על כן אמ אחנקהו כלומר אם קהה הברזל על קדושת יצחק בכל עבודת בית המקדש וכבנין המזבח אלא מאז נוותי ידעת כן ועם כל זה אמת לה לעולתו לעולה ועל כן אין ספק כי היתה הכוונ שיהי על ידי כח קדוש ולא על ידי ברזל לכן אחנקהו אמר לו אל תשלח ידך אויא ממנו דם ליחשב כשחוט אמר ליה ואל תעש לו מאומה:

והנה כאומרו כי עתה ידעתי יתחזק לבב אמנם איך שהי עולם אשר לא נעלם ממנו קרב אים ולב עמוק יאמר עתה ידעתי שמורה כי נתחדשה לו ידיעה חלילה וחס והנה לפי אחד ממאמרי רבותינו ז"ל שבשם דברי המלאך האחרשמו והו אומר כי כשמוע אברה ש תשלח ידך כו אמ לו מי אתה אל מלאך אל הקב"ה אמ לי שאשחטנו ואתה תבטל דבריו עד שאמ לו הכ"ה כי כשבעתי נאם ה' כי נאם ה הו והנ לאורה היה בר כי עד כה היו דברי המלאך אך לא כן אשש הכת ב וכן בפי מרז"ל בתחלת ויקרא רבה כי זה היה יתרון למשה כי אברהם המלאך היה קורא אותו והקב"ה מדבר עמו אבל משה גם הקריאה היתה עי הקב"ה הנה כי לא היו דברי המלאך רק הקריאה אברהם אברהם בלבד אך אל תשלח ידך כו' הכל הם דבריו ית ואל איפה אש מי אתה ואל מלאך הוא שעלה על רוחו שהכל היו דברי המלאך על כן אמר לו שהוא הפך מאמר הקב"ה אך אחר כך אמ לו הוא ית כי נשבעתי שמה שאמר לך ש תשלח ידך וכו' נאם ה' היה ואם כ התחיל כייעוד ואמ כי יען כו' כאופן שגם על פי מאמר זה נשארה הקושיא במקומה.

ויתכן יאמר הנה עתה מה שהוא עתה ידעתי מתחלה ושמא תאמר למה אמרתיך הלא הוא למען תוסיף בכבודו עי כוחך לידי נסיון כי מתחל הנה ירא אלים אתה פתם אך עד גדר זה לשחוט את בנך את יחידך לא היי עוכר כח בטבעך לשחטו בידך כפועל כי רחמן וחסן חסד אתה אך מה שלא חשבת את בנך את יחידך כפועל היה ממני שמתי כך בלבך וזהו ולא חסכ את בנך את יחידך ממני היה לך שעל שהודי בנסיון מייעתי אות שגם זה תעש.

עוד יתכן כשום לב אל אומרו ירא אלים ולא אמר ירא ה אך יאמר ש תשלח ידך כו' ושמא תאמ' האם תבטח בי שאמור הדבר אם תמיחני הנה גם מאז דברת אלי והודיתי ידעת כי אעשנו ואם כן למה לא נרפת המחשבה והשדלה למעשה מאז כי אם עתה כי גם מאז ידעת כן והנה היינו יכולים להשיב כי עשה כן לזכותו גם על דבור באומרו השה לעולה בני ועל מעש כי בנה המזבח וערך העצים ועקד אותו ושלח ידו ויקח את המאכלת אך יותר מזה רצה הקב"ה לאמר לו והוא לאמ מה שמצעתיך עתה ולא מאז הודית הלא הוא כי הרוחת ביני וביני כי הנה לא בלבד מה שהיה בלבך מאז כאתי לנוותך ידעתי כי אם גם מה שנתחדש בך עתה ידעתי מאז והוא כי הן שתי מציאות א כי ירא אלים אתה כי כאשר נאמר לך קח נא את בנך כו' היתה עי מדת הדין כאומר והשים נפה כו ויאמ קח נא את בנך כו מענמך ירא אלים אתה כי מרא מדת הדין הודית ועי שהתחלת ועקדת כמנה הערפת עד שמה שלא חשכת את בנך את יחידך לא ממנו שהוא מהאלים שהוא ממדת הדין כי אם ממני מדת רחמים הדבר כך כאומ מלאך ה כו' כי המלאך קראו והשם הנו דבר בו כי נשתנה דעתך לעשות

מאהבה עי עמק המצוה קניית קנין טוב שאפי לא יעשה כך דין כי אם רחמים לא תמצעמו מלה עלותו ובל זה מאז ידעתי על כן הנחתיך לפעול עד תוכה להקבות אך קדוש ו שתעשה מאהבה ולא מירא הדין:

או יאמ עתה ידעתי כתמיה לומ ש תתקשה לפירוש לבל ירא כי לא מלבך היית עושה כי האש עתה ידעתי כי ירא אלים אתה כתמיה עי הפועל לא כן הוא כי הלא מה שלא חשכת את בנך ממני יצא הדבר שגמרתי עם טוב רצונך מה שלא היה הטבע תגמור הדב כלי עזרתי ואיך אפשר שנתחדש לי מה שאמו יצא ממני:

או יהיה כי ידעתי לשון רחמים כד"א וידע שים ויאמר אל תשלח ידך כו ושמא תאמר אל למה הבאתני עד הפועל הלא הוא כי הרחמים שבוונתי לרחם על בניך עי העקידה לא היה עי מה שהודית לעשות עד כא הפועל וזהו כי עתה ידעתי ורחמתי כי הלא בהודאה ירא אלים אתה שהשים נסה אותך ומדת ממדת הדין אך עתה כפועל היא לשם הגדול הדובר בך כי אין קרבן לשם אלים כי אם קרבן לה ואתה עתה לא חשכת את בנך כו ממני שלא אמרת הלא אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע שבעת הקרבן הוא שם הרחמים והיה אפשר לבטוח בשם הגדול ולדבר:

וישא עיניו כו ראוי לשים לב מה ראה אברהם לדעת שחכן ה היה להמיר את יצחק באיל שנשא עיניו וירא והנה איל נאחז בסבך וגם מה ענין אומ אחר והראו יאמר והנה איל נאחז גו ועוד מה יתן ומה יוסיף כי נדע אם היה נאחז בסבך וגם שהי כקרניו ועוד למה עשה ה ככה להביא תמור תחת יצחק מה נירך אל תמורתו ועוד למה בראו מבין הסמסות של עש של בריאה ולא בראו שנה או שנתיש קודם לעקידה. והנה לבא ש הענין בזכיר מאמ' ז"ל והוא אותו איל שנכר בין הסמסו לא היה בו דבר לבטלה גידיו כן עבר מתרי ככלו של דוד עורו עור אזור במתניו של אליהו קרניו של שמאל במתן תורה של ימין והיה ביום ההו יתקע בשופר גדול ע והלא ירא דברים תמוהים מי כתן לדוד גידי איל של יצחק והעור לשיהו ולמ שם אותו במתניו ולמה אזר עצמו בו הוא יותר מזולתו וגם דוד למה נתייחד לו גידיו מלזולתו וכן שתי קרניו היתכן כי קרן מתן תור ושופר גדול יהיו של איל והלא ארז"ל ויהי קול השופר הולך וחזק קולו של הקב"ה אינו כקולו של בשר ודם שהולך ונחלש כי אם הולך וחזק הנה כי קול שופר מתן תורה הוא קולו של הקב"ה ואיך יעלה על לב יותן קולו ית תוך שופר של איל ועוד כי אחר שמימינו אם דת למו גם השופר יהיה קרן של ימין ולא של שמאל וגם נדקדק בלשונו שלא אמר אילו של יצחק לא היה בו דבר לבטלה אלא איל שנכר בין הסמסות.

אמנם כל כוונת רז"ל הוא להשיב על מה שהקשינו למה בראו ית כין הסמסו לא שנה שתי קוד לעקידה או יצא אברה יקח שה מהעדר שלו או יקנה ממקו קרוב מזולתו ולא שיקריב מן הכא לידו בלא כסף ובלא מחיר ע היחל ואמר איל שנכר בין הסמסו תדע מה יתרון היה לו מה שאין כן אם היה נכר ממקום אחר כזומן אחר הלא הוא כי לא היה בו דבר לבטלה כי בהבראו בזמן ההו היה לו איכו ש כל הכבוד ההו והו כי למה שעל ידי קלקול אר ואשתו מצא מקו היה הרע לשלוט בעולם בכח אמין הנה ועל כן בכל העשרי דור שמאדם ועד אברה היו כל הדורו מכעיסין ואין כן על כן לא יצא זרע ישר כי אם מאז והלא ועדין כל זה איננו שוה

כגר שיגיר שלא תשש כחו מאז ועודנו מחזיק בטומאתו דור
דור והנה תקון קלקול אדם שיגנו עד לעתיד לבא ואיך יבא
התקון לידי גמר אז עד עבור הזמן הרב שמאדם ועד ימות
משיחנו ירבו לבשוע וכאדם שיעברו בדי שיטוב הרע של קלקולו
הראשון ואין יתוקן עכ הוצרך יעקוב אבינו לת ישחק למען
תהיה עקידתו זכרון לבני ישראל ביום שליחה כי אז היתה
עקידתו כמשל ועל כן ימשך העולם הולך ונתקן עד הסוף
והוא משל שאמר אברהם יהי רצון שכל מה שמקטרבי ישראל
בעבירות כל השנה תזכור להם עקידת יצחק וכו' והנה אם
היתה עקידתו ונגמר הפועל היו נתקנים על ידה כל יתר
הדברים המקתעים מחטאו אך כאשר עלה במחשבה
להשאירו לאחרי הוצרך להשאיר תמורתו איל לעולה למען
ישאר דבר מסויים להיות תמיד נגד המנגדים על ישראל כשאו
רוחים אפרו של יצחק והמה יגדיל אפשר לומר יהי נא איל
אחר נולד סמוך לעקידה עכ אמ' שהיה כין השמשות למען
יוכן לתקן על ידו ג' דברים מ' כגדיו ומ' כעורו ומ' בכ' קרניו
כל אחד כזמן המיוחד לו.

והנה לבא אל הכיאור נקדים אמ' כי הנה פגימות אשר
נפגם העולם יוכללו כג' תחת ג' גופי עבירות אמ' כי
מלבד המות נתקללו אדם ואשתו י' קללות כמ"ש בספ' הזוהר
שעכ לעומתן נתברך יעקב י' ברכו' כי מין היה אז למד כופר
בעיקר היה וכחינותיו ית' סי' כנודע ליודעי חן. שנית
להיותו משוך בערלתו כי מזה נמשך שטוף זמה לזונאי ירבו
ומזה יצאו קלקולי המשפחו' עד כא מלאך הברית הוא שיהו
להשיב לב אבות על בני וגו' ולטהר אותם כנרוף את הכסף
שלשית המות הזה לו ולזרעו לדורותם שהיה זה על שאכל
מן העץ ההוא כי גם לכל הבכרו' לא יכנר שהיתה גם אכילו'
ממש כמשל כי כל הבא אכלו ומתים זולת החול וחי לעולם
שנ' וכחול אורכה ימים ועכ' יתכן שעל הא' ניטל זיו הוא זיו
השכינה שכפר בה' כמשל כי כעצמו לקה כג' דברים שניטלו
ממנו זיו קומתו חייו ועל השנית ניטלה קומתו שהיה מגיע
השמימה כי השומר בריתו תוארו נדיק כדעת חכמי האמת
והוא יקוד עולם כך היה יסוד מגיע השמימה מקיים ומחבר
הב' עולמות וכמשוך ערלתו נגדעה קומתו מהגיע אליכותה
השמימה. ועל הג' נעבר חומרו וניטלו חייו כי בעלה תקנת
הערלת שכינה על האדם עד ימות מפלת זוהמת הנחש
ויטוב כתחיה זך על ידי טל אורות וחי
לעולם:

עוד הקדמה ב' הוא מרגל כי גולי בא שכת שמוך לחטאו
של אדם היה מת כעמו אלא שבת הגין עליו ועמד
וימר נזומר שיר ליום השבת.

עוד הקדמה ג' הוא כל מה שנכרא כין השמשות אליכותו
רם ונשא מכל יצורי עולם והוא מה שכתבנו למעלה
פ' ויכלו השמי' וגו' כי עד בא שבת היה כל העולם שמי' וארץ
וכל נצאם כגוף בלי נשמה ובכא השבת כאה רוח קדושה
לעולם ויהיה כנופח בו נשמה וכמו שכת' על פ' וביום השביעי
שבת וינפש כי ניתן נפש לעולם ואל איפה אין ספק כי כל
מה שנכרא בעת ההיא אינו מאיכות כל הנכרא בעולם
עודנו מתיחס לגוף בלי נשמה לנכרא בעת שפע הנשמה
ועכ' כל הי' דברים שנכראו פערב שבת כין השמשות אינן
כאליכות הדומים למו מהנכר' תחל' והוא כי הארץ אינו כאשר
כי יברה אים בור אז כי יפתח אים בור כי יפול המפל כי
יעבור על פיו אך אם רחוק יהיה מפיו לא ימשיכנו פי הבור'

עדיו ויבלענו כי אין בו רוח חיים אך פי הארץ היה מושכם
מרחוק ובולעם ובבלעם כבלעם אים בבורה בתהום ברלשיתה.
ומה גם לרגל שמ' שאפי' אם תשפ' מ' מהם השמילה בברה
לאשה שבקנה המחנה היה כי הארץ ממשיכו אליו ובולעו.
וכן כי הכאר היה רוחני הולך עם ישראל בכל מסעיהם
וממשיכים ממנו נהרות במשענות ושוטה לעבים הלמוריים
לפני מחנה ישראל אברים איברים וכן כי האתן אינו כיתר
אתונו' כ"ל בו כח רוחני על הברלה כין השמשות וכן השתי
לוחות שהיו רוחניות כאמת וכאזל כי כמתן תורה היו כל מ'
מי' הדברות הולך ונחקק על הלוח שב' קול ה' חוצב להבו' אש.
הנה כי קרלו אל הלוחות להבות אש וגם איך היו כידו יתב'
בתת לותם ביד משה אם גשם היו אלא שאחרי כן הלבישם
ה' ליתבש בידי כני אדם וההיקש בכל שאר העשרה דברים
כאשר יתבאר במקומו בכל' והנה על הדרך הזה יהיה ענין
אילו של יצחק שלא על חנם נחשב אפרו לפניו יתב' כאפרו
של יצחק עצמו והוא קיים עדין ולא על חנם היה אלפים
ומאת שנה מאז עד זמן העקיד' וגם היה בנ"ע כל אותו הזמן
תחת עץ החיים שבתוך הגן כאשר מזכיר מאמרם זל בפמוך
בבל' והנה תחת עץ החיים הוא מקום לנשמות הצדיקים
כמאמרם זל ואיך שם ירעה איל מבהמות ארץ בגיף ונפש
האם נמצא כזה אפי' למין האדם כלעדי אשר כמנו שנכנסו
חיים לגנ' ואיך בהמת הבקעה בגלו תהיה אך אין ספק כי
לא כיתר כל בהמה חיה ועוף אשר על פני כל הארץ היה
אשר הוציאה האדמה ואשר שרצו המים הנשמיי' היה האיל
ההוא כי אם גבוה על גבוה מאיכותן ומרוח אשר נשב הוא
שבת לתקן את אשר עותו ובמקום עצמו אשר נקלקל שם כנ"ע
הצמיח ישועת תרופתו כי מאז כרא איל אח ושם מתחת עץ
החיים היה רועה ומן המים שתחת עץ החיים היה שותה
כמאמרם זל והיה מעין המקום שנכר א כו זך האיכות למען
קדוש שבת אשר נכר' כה למען וולת גופו אשר יבא תמורת
יצחק גם כל הדברים הנמצאי' כו יועילו שע' הקרבתו יהיה
זכות כל דבר מעלה ארוכת כל הדברי אשר נתקלקלו בפוך
לכין השמשות אשר נכרא מאז והוא כי לעומת העשר קללו
זכה דוד שהוא אדם כמודע לתקן על ידי נכל עשור כי יהבל
יבשכח ויברך יה לתקן על ידו לעתיד מה שמיי' אז כופר בה'
היה ולבטל העשר קללות שנתקללו אר' כמפורש אצלנו שאמר
אדם טוב להודות כו' על עשור כו' כי יבא תקונו בהודות עלי
עשור כו' ועל כן היה בשלילת שיבה כי לא יתן שיתין נשמי
יחד לכל יבנם בכלל מות וכמאמ' ספר הזהר כי על כן נאמ'
עליו חי וקיי ויהי' לפי דרכנו להיותו מתקן בער אש' הבי' את
המות למען יועילו הודאותיו לה לתקן הוצרך להיות עי' מי
שלא יטעום טעמה ובאי זה זכות זכה להעשות המקיון ההוא
על ידו בזכות גידי האיל שהוקרב תחת יצחק ועל כן היה
הרוח נפוני שהוא מבחינת יצחק מנשב במיתרי הנכל
לעוררו להבל את ה' כי כל זה היה ע' יצחק כמאמר חכמי
האמת האומרים כי עקידת יצחק היתה לכפר בעד אדם
כי גם כו היה נד גלגול אדם על כן באילו של יצחק היה
תקון לאדם וכזכות העור מהאיל ההוא שהוקרב גם כנגד
עורו כי גם כו הוה איכות כמודע כיתן כח ונירו למלאך
מתנים

שותני למלאך הברי' הוא שיהו לתקן אשר משכו עור ערלתם
בטמא מילתם שיהי' לו זכות עור בעד ע' שע' ישהר ויוקק כל
פיקול הבא מטומאת הברית ועל השלישית הנה נתקן פעם
אחת שפסקה זוהמתן והיה להם חירות ממלאך המות כמתן
תורה כי היה השוכר להיות חירות ממלאך המות ולא הועיל
כי חזרו וקלקלו כעגל כי היה של שמאל ולא נמשכה תקנתו
עד כא זכות קרן של ימין כמהרה כימינו כי אז יבולע המות
לנצח ועמין השמאל והימין הוא כי הנה כמדרש חזית ארזל
כי כשמעו ישראל דכרותיו יתברך אמרו למשה אמור לפני
הב"ה ויסיר ממנו יצר הרע אמר להם אין זה עתה שא לעתיד
לבא וזה יאמר כי קרן החירות של מתן תורה היה של שמאל
כי גר שמאל הוא יצר הרע היה עדין ועל כן עשו את העגל
וחזר הקלקול למקומו אך לעתיד יהי' של ימין מבולל סיטרא
דשמאלא שיוסר לב האבן ולא יבולע המות לנצח כאופן כי
בזכות הקרבת אותו איל למה שנכרא כין השמשות הועיל
זכות כל פרטיו אפילו הטפלים לגופו והוא מגד איכותו והיו'
רוחו מגד שפע השבת שהגין על אדם כמדובר.

והנה לפי זה יראה כי נורך גדול היה האיל כמדובר
על כן העיר את אברהם ישית לב לבקש את
האיל ויקרבמו והוא כי אמר אל אל תשלח ידך ואל תעש
כו' כי הנה מלת הנער ומלת לו מיותר אך כיון אל הנער אל
תשלח יד כי אם לזולתו וכן ואל תעש לו כו' כלומר לו אל תעש
כי אם לזולתו אז מתעורר אברהם לבקש מה זה האחר וישא
עיניו לראות וירא והנה איל ואח' שראהו כלתי מסובך ראהו
מיד נאחז בקרניו וזהו אחר שהוא סמוך נאחז ולא מתחלה
אז אמר מה זה שנאחז אם מלתו יתברך הוא זה שאקרבנו
אין מתחלה אח"כ אך שהקרבתו כי מה שנאחז בקרניו היה
בקרניו אז אמר אין זה כי אם שאילה ויעיל לדברים הנוכ'
שבכללם הקדמת להיו' חירות ממלאך המות הוא שטן כמדע
ועל כן השטן מלאת אותו בקרניו כי על שופר מתן תורה
ושלעתיד לבא שיבולע המות לנצח הוא מקפיד ומיצר על
דרך מה שמתערבב כשופ' כרה על כן אחרן וילך וכו' והי
מלאת ית' תחת בנו ממש והוא מהנעשים הנאמרים
ויקרא אברהם כו' הנה דברי שה קשי' להולמ' מיוסדי ומוסבי'
על טבע הלשון ואפש' כהזכי' מאמ' ספר הזהר על דרכי ליון
אלנו' כי בכל מקום שנעשה מצוה שם יצוה המלאך שנעשה
במצוה שהוא גם אם היא בהתמדה או מצוה רבה (כוונת
ומא' כי המלאכי אשר נכראו כדברים הם עי' עולי רגלים
הם המתהלכים בחרכן ועליהם נאמ' דרכי ליון אלכות והנה
על זה כהעשות מצוה רבה כוונת כבר ה' אין ספק כי שם
נמצא ושם היה מלאך מהנעשה מהמצוה מהלל ומשבח לה'
ומלין טובה על אברה' כי לא חסך את בנו יחידו וזה מלבד
משל שהיו שם מלאכים כוכים שב' דמעו' שנשרו מהם פגמו
הבנין ונבא אל הענין והוא כי הלא היה אברהם במבוכה
גדולה כאמת כאמר אוי מי ינילנו מריב לשונו' למה יאמרו
הגויים איה גדולת אברה' ומעשהו כי הועלה על רוחו שלבו
הלך לשחוט את בנו והנה שב עמו ואין זה כ"ל גנב דעתמו
עכ' כמתפלל ואומר ה' יראה ויסגיח והוא כי אשר יאמר
היום בהר ה' מפי המלאך הנעשה במצוה הוא אשר יראה
בעולם שיתפרסם ויתגלה בעולם והוא עד ויהללוה בשערי
מעשיה כי המעשים עצמם הם המלאכים הנעשי' בם המה
יפרסמוהו ויפיצוהו בלב הכל מעשיה אשר עשית בשת' והנה
מצא לזה היות גם רוח האיל מכח רוחניות שהוא כי המצוה

הנעשית בו המלאכים ע' המלאך הנעשה כה.

וזה אחשוב בכונת מאמ' זל וזל האיל שנכר' כין השמשות
מתחת עץ החיי' היה רועה וממי' שתחת העץ החיים
היה שותה ופיה ריחו נודף מסוף העולם ועד סופו עכ'.
ואפשר כיונו לתת טעם איך יצאת האמנה זו בכל העולם
ולא היה אים משים שום ספק בדבר עם שוכו עם כמו לזה ש
תתמה כי הלא תקשה לך קושיא אחרת כי הלא נכרא כין
השמשו' ואיך היה אלפים וק' שנה אך הוא כי תחת עץ החיי'
היה רועה וממים שתחת עץ היה שותה ועכ' לא יפלא מה
שהיה ריחו נודף שיצא שומעו בכל הארץ כי מלאך ריח
ניחוחו נדף בכל העול' למה שאיכותו גדול גם מלאך הנעש'
כו יעלה עמו מה שלא היה כך אם תחבולה היתה מאברהם
לבלתי עקוד את בנו.

גם אפשר כונת מאמ' זה כענין המאמר הקודם והוא מה
שכתבנו למעלה כי זכות האיל הבוא למה שנכר' כין
השמשות שהיה גדרו גדול עכ' הספיק זכות הקרבתו להגין
מאדם עד לעתיד לבא שיהיה הולך פגם אדם ונתקן עד
הסוף ולא יתבטל בנתים על כל מיני הפגימות שהזכרנו שבא
לעברם כמדובר וזה יאמר הנה איל שנכרא כין השמשו' וך
האיכו' היה כי עכ' מתחת עץ החיי' היה רוע' וממים שתחת
עץ החיים היה שותה שעכ' התקיים ואין זה כא שרב איכותו
שהיה נותן במקום שבא לחיה ולבהמה בא במקום שנדיקי'
עומדים ועכ' ש תתמה שהספיק ריח ניחוחו להיו' נודף מסוף
העולם וכו' שהוא מאדם עד לעתיד לבא להיות הולך ומתקן
ומכלכל העולם מפגימותו הנאמרים כאמת.

או יאמר ויקרא אברהם וגו' הוא כי הנה נאמ' שם העיר
מיום ה' שיה ש תקרי שמה שא שמה כי המקום עצמו
יקרא ה' וכמו שכתבנו על כ' שמך נקר' על עירך ועל עמך
ור אוי לפי' לב מהו אומרו מיום מאיזה יום הוא. ואפש' שהוא
מיום העקידה הוא יום הנו' פה כאמור אשר יאמ' היום והוא
שאמר ויקרא אברהם את שם המקום ה' כי קרא למקום ה'
ושמא תאמר איך תכנס שם ה' על הר דומם לזה יראה כי
המקום ההוא יראה כי יהיה לו רוחניות עד גדר שמקום
עצמו יהי' לו דאות ורוחניו' מופלג אך אין זה עתה כ"ל לעתיד
כי אשר יאמר היום אינו גדר זה רק שנהר ה' הנוכר אך לא
שהמקום עצמו יראה וכוה מצאנו ראינו טוב שעם ש המקרא
ש המסורת שהוצרך לומר אל תקרי שמה שא שמה כי כאשר
הוא שם ה' שמה כי שם הוא ודאי ושם יראה אך לעתיד ה'
יקרא שמה.

או יאמר ויקרא שם המקום ה' יראה שיראה אותו תמיד
שיהיו עיניו ולבו שם כל הימים ועוד אחילה לא כי
אשר יאמ' היום בזכות זה בשמים יהיה כי בהר ה' שהוא הר
עתה יבא ומן יראה בו ה' הנו' הוא כלא ונגלה ככוד ה' ואומ'
ועליך יזרח ה' ולפי מה שכתבנו על משל אברהם קראו הר
כי בית ראשון שנבנה בזכות אברהם היה עתיד ליחרב
ולעשות הר יאמ' עדז' יהי' רצון כי בהעשות הר ה' שלא יאמר
כי אם שיזוב ויבנה שה' הנוכר יראה שם.

או יאמר כמה שכתבנו על דע מה למעלה ממך עין רוא'
כי עין האדם אינה רואה כאמת רק שמקבלת מאור
העולם שעל כן לא תראה באפלה אך עין ה' רואה כאמת
שעל כן ידע מה בחשוכה ורואה ללבב ובא אל הענין
אמר אברהם יראה לני כן יאמרו כי מעצמי הנחתיו חי כי
כך היה לבי מתחלה להשיבו לכן אז' כי ה' ולאי יראה שהוא

לבבכם ולא בני אדם ואוחילה כי מה שיאמר היום פה בהר ה׳ שתהי׳ גוזרת לפני ה׳ הסוכן בו יהיה כי יראה כעולם מה שה׳
יראה יקהוא הלבב כי שלם היה:

ויקרא מלאך ה׳ שנית וגו׳ ראוי לשית לב מה צורך אל
הסבועה הזאת ואל אומרו נאם ה׳ • ועוד
אומרו הדבר הזה ולא חסכת וגומ׳ כי הלא הדבר הזה הוא
שלא חסך את בנו אך הנה ידענו כי החשיב הו׳ את אברהם אל
המיל כאברהם אל יצחק והלא אם אמור יאמר לו הוא יתכ׳ כי
חסב קרבן המיל כשו׳ נקרב יצחק הלא כמו זר יחסב בעיני
על כן אמר הנה כי נשבעתי ואל תחשוב שהם דברי מלאך
כי אם נאם ה׳ שליחי מדבר כמנוים רק דברי נדיקי׳ כי הנה
לב׳ דברים שקולי׳ בעיני אני מחשיב הקרב׳ המיל ומה שלא
חסב׳ את בנך וזהו יען אשר עשי׳ את הדב׳ הזה הוא הקרבת
המיל וגם לא חסב׳ את בנך ובמה תראה כי שקולי׳ הם הלא
הו׳ כי ברך אברכ׳ ברך על הש׳ לאברכך על הב׳ והרב׳ על הש׳
ארב׳ על הב׳ ككوكبי השמי׳ על הש׳ וכחול על הב׳ וירש זרעך
את שער אויביו על הש׳ והתברכו על הב׳ ושמש תאמר הלא
מתחלה היה גלוי שתעשנו ואיך לקבל שכר על הנסיון לזה
עקב אשר שמעת בקולי׳ ולא אמרת הלא אמרת לי ונעשך
לגוי גדול וכי ביצחק יקר׳ לך זרע ואיך אשחטהו וגם שברכ׳
הכוכבים נאמרה בין הבתרים וברכת והתברכו בזרעך
נאמר למעל׳ והתברכו כך וגו׳ וכזרעך וגו׳ הוא כי שם נאמרו
הייעודים ופה נאמר בזכות מה יהיו והנה באומרו שני׳ ראוי
לשים לב כי יראה מיותר ולבא אל העניין נשים לב גם אל
אומ׳ תחת בנו • ועוד אל אומרו עשית את הדבר הזה ולא
חסכת וגו׳ שהיה לו להפך ולומר אלא חסכת את בנך ועשית
את הדבר הזה אך אזל שהיה אומ׳ אברה יהי רצון שתחשיב
אברו אל מיל כאלו הוא אל יצחק ויהי׳ כי זה תחת בנו כלו׳
הנני מעלהו אם תקבלהו תה בני שאם לאו הנה בני אקרבנו
נמצא כי גם עתה היה חפץ להקריבו אחר המיל אם לא
יקבלהו תחת בנו וכא ית׳ למונעו כאשר כפעם הראשון וזהו
אומרו שנית כלומר כי גם זאת הפעם הוא כראשונה למבוא
הקרבת יצחק וזהו יען כי עשית את הדב׳ הזה אל המיל ועל
זה לא חסכת את בנך אם יחידך שלא החסכתי את המיל
כבנך הייתי מעלה את בנך גם הוא •

וישב אברהם וגו׳ הנה אזל כי יש לאמרו כי יצחק
הלך לגלות להתרפאת מאשר היתה הבין
לחתוך בו ויש לאמרו למקום אחר וכזה נבא אל העניין והוא
כי הלא כתבנו למעלה כי אברהם בטח בה׳ יסוב אליהם
עם יצחק כאומרו ונשובה אליכם ולא אמר ואשובה ועל כן
אמ׳ בלבו הנה אמרתי להם שנשוב שנינו והנה אם יסוב עמי
הלא יאמרו לא על חנם אמר ונשובה לשון רבי׳ כי אם שאלו
היה זה כדעתו מורה כי הלך לשוחטו אך לא כן לבו רק
להשיבו עמו כאשר אמר והנה כן עשה על כן ויסב אברהם
אל נעריו הוא לבדו ולא יצחק עמו עד שובו ממקום שהלך
להרפא ואז ידעו כי התחיל לשוחטו כי הנה בא מהתרפא
מהשחיטה ואחרי כן אמ׳ אם אלך לי אל אחרון כי שם כיתו
הלא שם שרה ותשאל מה היה לנער ויוכרח לספר הענין
ותתפעל ותמות כאשר היה ע״ז ולתו שאלי׳ באמור שיה שלא
נשחט שלא שמעט כפעם היה כיתו וכין המות פרח נשמתה
על כן חס אברהם כן יהיה הוא גורם מיתתה שתהיה ע״ז על
כן וילכו וגו׳ ויסב אברהם בבאר שבע ויסיב׳ קבע עד ירמה
מה תהיה מגזרה כי תדע ע״ז אחר ויהי לה כן שמתה ואם

נדקדק לאמרו ויסב אברהם ולא נאמר ויסב לבאר שבע כי
בזה רמז מי היו המגידים לשרה באמור שעם לכתם יחד
אברהם לבדו ישב בבאר שבע כלומר אך הם הלכו אחרו׳
להגיד לה שעל ידי כן מתה ואחרי כן ויבא אברהם לספוד
לשרה כי מתה •

ויהי אחר וגו׳ הנה אזל ויהי אחר הדברים שהיה אברה
מהרהר בלבו ואומר לא יפה עשיתי שלא לקחתי
אשה ליצחק זה כמה שנים כי הלא לעת כזאת היו לו כמה
בנים ואלו היה נשחט על ידי העקידה הייתי מתנחם כורעו
אך עתה אלו היה נשחט איך הייתי נשאר בלא כינוכבד ע״כ
מיד ויהי אחר הדברים האלה ויגד לאברהם וגומ׳ ותתולד
ילד את רבקה וגו׳ אמר לו הקב״ה הנה עדין לא מולד בת זוגו
של יצחק עד עתה וכזה נבא אל עניין אומרו לאמר כי הלא
לא יתיסב כי למי יתעתד לאמר אברה׳ הענין אך הוא לתת
טעם מה יתן ומה יוסיף לאברהם מה שה גד לו כי ילד׳ מלכ׳
בני׳ את עוץ ואת בוז כו׳ על כן אמ׳ מה שהגיד לאברהם אינו
בשביל עוץ ובוז כו׳ מצד עצמם כי אם למה שנמשך מאלה מה
שתתולד ילד את רבקה שיהיה ככובר בכבדה עד מגיע
המרגלית ואז זורק את הטול ומוטלה והוא כי היה בשורתו
שהיא בת זוגו של יצחק וזה אומרו לאמר כלומר מה שיוגד
וגו׳ הוא כדי לאמר הנמשך שהוא ותתולד ילד את רבקה •

פרשת חיי שרה

ויהיו חיי שרה וגו׳ ראוי לשים לב אל אומרו ויהיו ולא
אמר ותהי שרה וגם אומרו שרה בכל פרש
ופרש ולמה חזר וכלל שני חיי שרה וכן אומרו בקרית ארבע
היא חברון למה הזכיר שני שמותיה • וגם אומ׳ באזן בנעם
כי ידוע הוא וגם אומרו לשרה הוא מיותר וה״לל לקוברה
ולבכותה וגם למה הקדים ההספד לבכי ועוד שה״לל את
שרה ולא לשר׳ ועוד שה״לל ולקוברה • אך הנה ידענו מחכמי
האמת כי אברהם ושר׳ המה באו לתקן את אשר עותו אדם
וחוה • וכן נראה מרז״ל באומ׳ בבל״ למה לא נכר אברה׳ תחל׳
מפני שמה שקלקל אדם בא אברה׳ ותקן ואם היה נכר׳ הוא
תחלה מי יתקן אחרינו הנה כי לתקן בא אברהם והוא כי
אדם וחוה הביאו מיתה לעולם ואברהם ושרה הביאו חיים
לעולם אלו גרמו קללה ושו׳ ונברכו בך וגו׳ אדם קילל שכינה
אל הרקיע ואברהם ושרה הורידוה מרקיע שכיני כמאמרם
ז״ל בבל״ אלו קלקלו הנפש ואלו עשו הנפש שנאמ׳ את הנפש
אשר עשו בחרן אלו אכלו והאכילו מה שמכיל מיתה לעול׳
ואלו האכילו מה שמכיל חיי לעולם כי ע״ מה שהיה מאכיל
וגומל חסד נתקיים העולם כמז״ל בשמות רבה כי מג׳ דברים
שהעולם עומד עליהם בתחלה היה עומד על עמוד אחד
הוא גמילות חסדים של אברהם וכו׳ וכן חוה הטיל בה נחש
זוהמה ושרה נלקחה שתי פעמים ונאמר לבל יוטל בה זוהמה
וכזה מצאנו רמיזו טעם אל הביא הוא ית׳ את שרה בנכיון
ההוא כי שרה גדולה היתה לה אך הוא לתקן קלקולי חוה
וגם רבקה הוצרכה לתקן במקומה כי עדיין לא נגמר התיקון
והוא כי כל שלשת האבות ים להם שייבות עם אדם כמודע
ליודעים חן וגם שלשה דברים שקלקלה חוה שעל׳ כן נצטוו
הנשים כנדה וחלה והדלקת הנר נתקן ע״ שרה שעל כן
אמרו ז״ל שהיתה עיקת שרה מתכרכת שהוא בלי פקק על
דבר החלה ונר דלוק מערב שבת לערב שבת על דבר הנר

ועכן

ועכן קטיר על פתח האהל על פתחי נדה שהיתה טהורה
מהן וכבכה במקומה רבקה כברכות אלה כמפורש בענין
אומרו ויכיאת יצחק האהלה וגו׳ ובכא אל הענין והוא כי
תחת שלש היה ראוי להתאבל אברהם על שרה ראשונה על
המגע אל תיקון העולם שהיתה מתקן לקיימו כמדוכר שנית
על גרת עצמה ומה גם לרז״ל שעל שמקרה דין על אברהם
חקרו מחייה ל״ג שנה ג׳ על המגע אל אברהם כי אשר מתה
אשתו ראשונה כשו׳ נחרב בית המקדש בימיו על כן על הא׳
ממך הכתוב זה אל אומ׳ למעלה ויולד לאברהם וכו׳ ותתולד
ילד את רבקה שבכר מולדה ממלאה מקומה והוא משזל עד
שלא שקעה שמשה של שרה זרחה שמשה של רבקה וכמו
שכתבנו על ויכיאה יצחק האהלה שרה אמו הנה כי מבחינה
זו אין להתאבל וגם לא על השנית כי הנה וחיו וכו׳ לומר כי
גם שנשתנית הויית חייה כי חברו מהן אין לה פגם מזה לומ׳
כי לא עשתה מצות בשנים המתרו׳ ויחבר משלמותה כי הלא
לא היתה צריכה אל כל תשלום שמתה לשלמות הראוי לה
כמש״ז במדרש חזית יש זוכה בשנים מועטות כבמרובו׳ וזה
יאמר מאה שנה ועשרים שנה וגו׳ ולא אמר שנה בסוף מאה
ועשרים ושבע שנים כי אם שנה בכל פרש לומ׳ כל פרש הוא
בלתי נשלמו חייה כי כשהשלימה מאה נשלם שלמותה וזה
ויהיו חיי שרה מאה שנה שהוא כאלו כל הויית חיי שרה היו
מאה שנה כי בס קנתה הויית חייה בעולם וכן בעשרים
שלחרי כן היה די במה שעשתה כהן לשלמותה וכן בשבע
שנים שלחר הכל ככל פרש נמצא כאלו חייתה כל שני חיי
שרה אשר היו ראויים אולי לא מסרה דין על אברהם כאלו
לא חברו דבר ועל הג׳ אומ׳ ותמת שרה בקרית ארבע כלומר
שלא עשתה מיתתה רושם כי אם לעירה לא לבעלה אך מצד
בשרקה ראוי להספידה כי הלא קרית ארבע הוא חברון
כו׳ והוא כי הקרא חברון יתכן הוא על התחברות שלמעלה
ההיא עם העולם העליון כמדע אצלנו כי היא כמיסה לנ״ע
הארץ וזה יאמר כי לבסרותה ושלמותה לא שהתה בין מות
אל ההתחברות אל נ״עשל מעלה כי מיד נתחבר למעלה ועל
כן הזכיר השם הזה לו׳ כי בחיותה נתקיימה בה וזה בארץ
כנען הוא מקום המיוחד לזה הנה כי על כ׳ כחיות אלה אין
לבכותה לא על העדר תיקון לעולם ולא על העדר תיקון
לעצמה וגם לא על פגם הבא לאברהם שיהי׳ כשו׳ נטרד בית
המקד׳ בימיו כי אם שמה שויב אברהם לא על המגע שיו כי
אם לבפוד לשרה כי האבות הן הן המרכבה אין להם צורך
בית המקדש בענין יהי׳ אלהימו עמנו שהיא מרכבה אלינו
כאשר היה עם אבותינו שהם האבות וגם לא להתאבל על
העדר שלמותה רק לשרה למה שהיא שרה מפלת עצמה
כאשר חובה על כל נדיק שנפטר: אז יאמר לבפוד לשרה
שאם היה אומר לבפודה ולבכותה היה נראה שעל היותה
אשתו נתחייב בזה ולא כן הוא כי אין האיש חייב לבפודה
בעצמו ולא לבכותה רק להשכיר לה שני אבלין ומקונן׳ לזה
לשרה לומר שלא על בחיות אשתו עשה רק למה שהיא שרה
מפלת עצמה שחייב אדם להספיד ולהוריד דמעו׳ על אדם
אשר וזה לבפוד לשרה אך במה שהוא חייב שהוא לקוברה
אם מתה על זה אמ׳ ויקם אברהם מעל פני מתו שהו׳ להיותה
מתו ואומר הבכי אחר ההספד והוא קודם הוא בשום לב ש
ז״ו שלא ולבכותה שהו׳ כי תחלה אדם שוכה וכשנלאה מספידין
וההספד גורם בכי אחרי כן וזה לבפוד לשרה ולשוב לבכות
שנית:

אז יאמר ויהיו חיי שרה וכו׳ כמאמרם ז״ל בספר
הזוהר על ויקרבו ימי דוד כי הימי שהנדיק
חי ושמה מצות בהם גם כי למהותם אין ממש קוים הויה
וקיום רוחני קדוש ומתקרבים בעת למות להעיר על כל זכות
הנעשה בהן וזה יאמר ויהיו חיי שרה לומר כי קנו הויה וקיו׳
חיי שרה כין כללות המאה שנה כין העשרים כין השבע שני׳
ושמא תאמר הלא זה ינדק בשנים שעשתה בהן מצות אך לא
ימי הקטנות לזה שני חיי שרה לומר כי מה שאמרתי שכל
הפרטים הנו׳ קנו הויה שכולל גם של קטנות הוא על כי כללו׳
הכל משפיע קדושה הרוב אל המיעוט של קטנות שבכללם
באופן שיהו כל שני חיי שרה ולהיו׳ הימים בלים ומתקרבי׳
המוך למיתה על כן קודם הזכיר מיתתה אמר ענין הויית
קיום שנותיה לומר כי כל אלה חברו קרבו ויתתיון באופן
שאשה אשר אלה לה ראויה לבבוד והספד אלא שותמת
במקום בלתי ראויים לכבדה כי ותמת שרה בקרית ארבע
על כן ויבא אברהם כי אין זולתו •

עוד יתבן דרך כלל ממשך בכל ענין לקח טוב אשר
קנה אברהם את השדה והמערה והוא בסו׳
שכל ההבין מה טעם לב׳ שמות יקראו לעיר ההי׳ קרית ארבע
היא חברון וגם אומר בארץ כנען ועוד אומרו ויבא אברהם
לספוד כו׳ ולמה זה לא אמר ולקוברה שהוא העיקר ומה גם
כי לקוברה הוא מוטל עליו מה שאין כן לבכותה שאין המיב
חייב לבכות את אשתו וגם לא לקופדה בעצמו •

אך הוא כי אברהם עשה בחכמה להתנכל להכיא
כונתו אל הפועל וה׳ עורו ויטב את לבם לעשות
רצון אברהם והענין כי לו מתה שרה בארץ אחרת ולא בעיר
קבורתה ממש וירמה עפרון ויבאוה מעיר אל עיר לקוברה
במערה היה לו הלא לו יחרון לומ׳ מה זה המבלי אין קברים
בעיר שמתה כה התכלת פה הלא דבר הוא כי יקרה היא
המערה היא הונגלה קודם אל אברהם בחיי ה׳ ויקחהה
לעצמו לו לא יתן כי אם בהון רב מאד אך מה׳ יצא תמות
במקום מיוחד לקבורתה וזהו ותמת שרה בקרי׳ ארבע כלומ׳
מתה במקום קבורתה וזהו קרית ארבע שהוא קרית ארבע
זוגו׳ המעותדי׳ ליקבר שם אשר היא מהם בלופן לא יצטרכו
ללכת אל עיר אחרת לקוברה ועדין היה מקום לעפרון לומ׳
אולי אברהם מבקש אחוזת קבר שם להיו׳ מושב העיר ההיא
טוב מאד כי חברון בכנתה שבע שנים לפני צוען מצרי׳ ארזל
וכי אדם בונה עיר לבנען בנו הקטן שבע שנים קודם למצרי׳
שהוא בנו הגדול אלא שעם היות מצרים שהוא יפה מאשר
העולם כ כנן ה׳ בארץ מצרים עם כל זה צוען שהיא מיטב
כל כללות מצרים כי על כן היו בצוען שריי חברון היתה
מבונה כיופי שבע פעמים יותר מצוען ועל כן היה לאפר
יוקיר עפרון מפו אחוזת קבר בעיר ההיא החמוד׳ לזה היא
חברון בארץ כנען והוא כי הנה ארזל בפקוק עלו זה בנגב
כו׳ כדרך התגרים שמראים ה״ הפסולת תחלה כי עם היות
חברון שבע פעמים טובה מצוען שהוא מיטב ארץ מצרים
אשר היא טובה משאר העולם עם כל זה היא פסולת ארץ
ישראל שעל כן הקנה לבית הקברות שבולה טרשים ובזה
יאמר כי גם שהיא טובה מצוען לא ישית לב עפרון כי על כן
בחר אברהם במקום ההוא כי הלא אם היא משוכחת הוא
בערך אשר ארצו אבל לא בערך ארץ כנען כי אדרבא היא
פסולת של ארץ כנען שבולה טרשים כמאמרם ז״ל שעל כן
הקנה לבית הקברות בלופן כי גם שבערך אשר ארצות

יקרה

יקרה היא הלא בערך ארץ כנען היא הסקולת וזה היא
מ׳ברון בארץ כנען כלומר שחברון בארץ כנען לבקול תחשב
וכן לא יחשבוהו לתומד אותה כאופן שמה׳ ינא כל יוקר
הדבר בעיני עפרון ועם כל זה לא בטח אברהם עד התנכל
עוד להראות כי לא היו עיניו ולבו במערה ההיא כי אם
כלאחר יד והוא כי מלבד אשר לא בקש לקנותה מאז נכנס
בן הבקר שמה וירא מה שבתוכה כן יאמר עפרון הלא דבר
הוא ועל כן אחר עד עתה שמתו מועל לפניו כבלתי חפץ רק
לקלקו מלפניו באשר ימצא עוד שנית עשה כי בבואו אחרונו
לא הורה שעיקר ביאתו היתה לקנות לה שם קבר או כעוש
עיקר ממקו׳ מיוחד רק כשלו לא כא רק לבקיד לשרה ולבכות
וזהו שלא אמר ולקברה ולא עוד אלא שהטפל בהקפד אשה
הוא המשך יותר מבכי ולא שת לבו מיד בבואו על עפקי
קבורה רק לבקיד כו׳ אחר כך ויקם אברהם מעל פני מתו
כלומר לא כמבקש קבור׳ אשוכה לאשה יקרה כמוה רק כמי
שיש מת לפניו ומבקש להעבירו וזהו מעל פני מתו ולא מעל
פני שרה כאומ׳ לבקיד לשרה ולא אמר לסיפדה וגם התחבס
לדבר אל בני חת תחלה והוא בהעיר ראשונה מה ענין אומ׳
לאמר אם הוא שיאמרו הדברים לעפרון הרי בפי׳ הוא אומר
שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר ״ כ׳ כי פה לא קיים מקום
ומה שנה ידברו לעפרון היה על המער׳ בפי׳ ג׳ למה הגדיל
הדבר לבקש קרקורים וידבר נא דבר מיד באזני עפרון ויתן
לו את מערת קנה שדהו בכסף מלא ולא ימנעוה׳ ממנו ״ ל׳
מה צורך להקתיר דבר אל בני חת לדבר פתם לבקש לאחוזת
קבר ולבלתי הזכיר מיד המערה ״ ה׳ מה צורך הזכירו היותו
גר ותושב וגם אומ׳ מלפני היא תיבה מיותרת ״ ו׳ אומ׳ ויענו
בני חת וגו׳ שאומרו את אברהם לאמ׳ לו הוא בלבי צורך ואמ׳
ויענו בני חת שמעני אדוני וגו׳ ודיוא שהיה לאברהם ושהוא
לאמר לו ז׳ אומרו שמעני אדוני שהיא תיבה אחת בלשון רבי׳
והב לשון יחיד וענין יחס אומ׳ נשי שלם וגו׳ם כפל ענין כאו׳
במכחר קברנו וגו׳ אים ממנו את קברו גו׳ט׳ אומ׳ ויסתחו לעם
הארץ גו׳עם הארץ מאן דכר שמייהו׳ אומ׳ וידבר אתם לאמ׳
כי הלא מלת לאמר מיותרת אחרי שעתיד לו שמעוני ופגעו
לי וגו׳ לא אומרו לקבור את מתי מה מרבה מלת את ולא אמר
כמש׳ למעל׳ קבור מתך ולא אמר את מתך ״ ב׳ אומ׳ בתוכ׳
שהיא מלה מיותרת ״ ג׳ אומ׳ לכל בני שער עירו לאמר מי
הכניסם כזה ולא אליהם היה משיב ״ד׳ אומרו לאמר אין לו
שחר ט׳ אומרו לא אדוני כי איך יתחיל מאמר בלשון שלילה
ויאמר נא אדוני שמעני וגם שדה מאן דכר שמיה״ו׳ שמחלקן
ה״לא השדה והמערה נתתי לך וגו׳ ומה ענין אומרו לעיני בני
עמי״ז׳ מה ענין הסתחוה זו שנאמר ויסתחו אברהם לפני
עם הארץ ועדיין לא נגמר דבר ״ ח׳ אומרו וידבר אל עפרון
באזני עם הארץ לאמר למה ימת בני חת וידבר באזני
עם הארץ״ ״ ט׳ מלת לאמר אין לה טעם ולא נ״ב מלת
אך אם אתה לו שמעני מה מענו האך ומלת אתה גם היא
מיותרת ״ כ׳ למה יזכיר השדה ולא המער׳ ואומרו נתתי כסף
השדה קח ממני ״ כ״א ענין אומרו את מתי שמה ולא אמר
ואקברה מתי כמאמ׳ עפרון קבור מתך וכן עפרון חזר ושנה
לשונו למט׳ כאומרו ארבע מאות שקל ואת מתך קבור שאמר
פה מלת את ״ כ״ב כאומרו ויען עפרון את אברהם וגומ׳
כי אומרו לאמר לו הוא מיותר ועוד כאומרו ויסקול וגומ׳ את
הכסף אשר דב׳ באזני בני חת כי הלא גם באזני עם הארץ
היה ״ כ״ג כאומרו לאברהם למקנה וגו׳ מה ענין אומרו בבל

בלי שער עירו כ״ד כאומרו ואחרי כן קבר וגו׳ ויאמר ויקבור
אברהם וגו׳ מיודע הוא שאחרי כן היה ״ כ״ה אומרו ויקם
השדה וגו׳ הרי נאמ׳ למעלה ״ כ״ו אומרו מאת בני חת ולא נאמר
רק מאת עפרון:

אמנם לבא אל הביאור נוכיר מאמר הרמ״בן ז״ל והו׳
כי חק היה להם בימי׳ ההם שלא נתת מקום
מיוחד לאחוזה לאיש לקבור כל מתיו בו אם גר במקום הוא
כי אם לתושב בלבד וזה בא אל דרך הכתובים על נכון
בק״ל והוא כי הנה אברהם לא נשר׳ לבדה הוא חפץ המקום
כי אם לכל הארבע זוגות לכן היה צריך לאחוזת קבר כתושב
ואלו שם פניו לבקש מאת עפרון ימכור לו המערה הלא לא
ימכרנה לו לאחוזת קבר כי גר היה וגם כי יתרצה ככך לא
כל הימנו כי הלא גדולי העיר יעבכו בידו לקיי׳ חוק׳ לבלתי
תת אחוזה לגר ומה גם כי גם עפרון יתאנה ויאמר כי אין
לאל ידו כי אלי הארץ יעבכו בידו ע״כ מה עשה התנכל וילך
לו תחלה אל גדולי הארץ וישאל מאת׳ יהי נא חסד להחשיבו
כתושב שיתנו לו אחוז׳ קבר בעיר הפי׳ לאמנן תהיה הודאתם
הכנה לדבר אל עפרון ולא עוד אלא שהיבולי׳ לעבכ הן הם
יהיו קרקורים לבל יסאר לעפרון עוד פתחון פה לעבכ וזהו
וידבר אל בני חת לאמר כלומר מה שדבר אל בני חת ולא
בעלי המערה הם הוא כדי לאמר אחר כך לעפרון לאמכור
המערה לאחוזת קבר ולא יהיה לו פתחון פה ״
או יאמר לאמר שדבר אליהם כדי לאמר הם תשובה
אם יודו באחוזה אם לאו לדעת אשר יעשה אם
יקנה ואם יחדל ופתח דבריו אליה״ם גר ותושב וגו׳ לו לפי
האמ׳ גר אני אך ותושב אנכי עמכ׳ כלו׳ עמכ׳ כפי טוב מדתכ׳
שלתושב תחשבוני ובזה יכאן טוב לבכם שלתושב תחשבוני
בשאלתי זאת והוא תנו לי אחוזת קבר ואין שאלתי זאת אלא
מפני הכבוד שלא אתיאשב לגר שתושבי הארץ קוברי מתו
מלפניו כתורת צדקה כי אם ואקברה מתי מלפני:

ויענו בני חת וגו׳ הנה אמרת שיתרונך אצלנו הוא
שנחשיבך לתושב והנה מה שמן דבר הוא זה
בערך מה שאתה בעינינו כי שמעו וגו׳ נשיא אלהים אתה
וגו׳ והנה היה לאסר כי חכיפות מדתם עשת׳ זאת וגם לזולת
אברהם היו דוברים כן ״ לא אמר לו לומר כי לאמר לו
לאברהם בלבד היה אומרם נשיא אלהים וגומ׳ מה שאין כן
לזולתו כי אין לרם גדול באברהם ולא ממדת חכיפה היה
הדבה כי אם בלבבן אלם והנה מהדאלו היה מ׳ידברן בערב
כלם אך היה מקום לחשוב כי אולי לב הבלתי מדברים לא
כן כדברי המדבר על כן אמרו שמעו את בלנו ולא יעלה
על לבך שמא אין לב כל המדברים אחד כי אם כלנו בלב
א׳ בלי פחת וייתור וזה אדוני ולא אמר אדוניו כלומר כאלו
כלנו אים אחד ואומרים לך אדוני אתה והנה על שאלתך
אנו אומרים כי אלו היית נשיא עלינו מצד מלך או שר בשר
ודם שהיה ממנה אותך עלינו היה אפשר לנו לומר
אילה לנו מעבור נמוקנו לתת אחוזת קבר לגר כי גם המלך
לא יחפץ בעבור הנימוס אך לא כן אתה כי נשיאותך עלינו
מאת האלהים הוא כי נשיא אלהים אתה בתוכנו ולכן אנו
ונמוסינו מסועבדים לך לכן במבחר וכו׳

עוד יתכן כאומרו בתוכנו והוא על דרך מקר׳ שבתוכ
ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכ׳ כי ממה שלא נאמר
בתוכו הוא בתוכם וקרבם אל ישראל הנו׳ כי היכלה׳ המה
ועדז יאמר פה בתוכנו והענין שאמרו לו אל ירא בעינך
כי

חנם וזהו יתנו לי למה שהו׳ כתובב׳ בקרב אנשי׳ אמונים בכסף
ועפרון כו׳ ויען כו׳ הנה דבר בזיוף כמרן ואמ׳ מאמרך
זה שתרצה לאחוזת קבר הנה זה אינו תלוי
כי כי לבל בלי שער עירו ראוי לאמ׳ זה ולא לי כי ענין האחוז׳
קבר נוגע אל הכל וזה לאמ׳ ושער הכתוב שמה שאמ׳ עפרון
לאברהם הוא כי זה לבל בלי שער עירו ראוי לאמר אך לא
אדוני תבקש לאחוזת קבר רק שמעני וזה אומיף להיטיב לך
כי הנה רצית המערה לבדה בכסף מלא ואני אתן לך בחנם
גם השדה והשדה הוא שעתה נתתי לך אך המערה אשר בו
מאז דברתי לך נתתיה וזה לא כמתנתא טמירתא כי אם
גלויה ומפורסמת לעיני בני עמי נתתיה לך אך קבור מתיך
בלבד ולא את מתך שהוא לאחוזת קבר כי בזה הכל יודע
לך והיה כמראה נדיבות ותחתי׳ תעמוד הכהרת כי ידע כי
אין זה רצון אברהם והשאיר ענין האחוז׳ עד ידע סך המעות
והיה זה מוכן ביניהם ומראה נדיבות חנם בעיני ההמון:

או מעין זה ויען עפרון דברים הנכנסים באזני
בני חת מורה בעושה למענם ומנד לה נתן
פתחון פה לבל בלי שער עירו לאמר כלומר לאמר ולדבר
עוררות ומה שאמר באזני בני חת שעושה למענם הוא השדה
נתתי וכו׳ ומה שעשה לעורר את ההמון לערער הוא אומרו
קבר מתיך כלומר זה בלבד ולא את מתיך שהוא על רבים
והנה בני חת וכל עם הארץ לא ענו דבר הורו כי אין
רצונם לערער ועל כן ויקמו אברהם לפני עם הארץ
על דרך הקודם כמחזיק טובה לבל שמודים לו אז וידבר אל
עפרון באזני עם הארץ ואמר אך כו׳ אומ׳ הלא תלית בכל
בלי שער עירך לענין אחוז׳ קבר למתים רבים והבני אומר
באזניהם אך אם אתה לו שמעני לומר אך כך לבדך תלוי
הדב׳ כי כלם מודים לכן נתתי כו׳ ואקברה את מתי שמרבה
הלת על מתים רבים:

או יאמר ויען עפרון כו׳ לבל בלי שער עירו לאמר שהנ׳
לעיניהם הוא לא אדוני המאמרך בכסף מלא רק
שמעני אתה תכון מאמרי כי איכן כמשמען כי אתה שאלת
מערה ואני השדה והמערה אני נותן ועל זה אמר שמעני
כלומר כי אינו מוכיח גם השדה כי אם להרבות במחיר כי
לעיני בני עמי נתתיה לך אך לא ביני לביניך ולבל יעשה
אברהם עצמו כבלתי מכין יחזיק במתנה על כן הטיל תנאי
להשאיר מקום לפרש הדבר והוא לומרו קבור מתך ולא אמ׳
את מתך כי בזה לא יודה אברה׳ ויהיה מקום לשוב להוציא
הכסף והנה אברהם עשה כמכמה אמר בלבו אם לומר לו
איני חפץ כי אם אחוזה לרבים לו לא אקח חנם כי אם
במחיר הלא יתבטל הכל כי ישוב יאמר עפרון גם אנכי לא
נדרתי אלא חנם ולמת אחד כמאת כל מתנתי בטלה כאלו
לא היה והנני חוזר בי לגמרי לא כחב׳ ולא בכסף על כן מה
עשה קם והסתחו׳ לעפרון כפני כל עם הארץ כמחזיק טובה
ומקבל מתנתו לבל ישוב ממנה ועל שלא הודה לו רק למת
אחד וידע שהו׳ על כי עדיין לא שמע סך מעות על כן וידבר
אל עפרון באזני עם הארץ כדי לאמר אך וכו׳ ואקברה את
מתי שהוא על מתים רבים שהוא רבוי הלת שישמעו
ויודו ויזיק׳ פתחון פה ממנו ופירש ואמ׳ אך אם אתה לו שמעני
לומר הנה נתת חנם ונקבלתי המתנה אך גם אני נתתי מתנה
נ״כ נתתי כסף השדה קח ממני ופירש מה שאמר באזני עם
הארץ לאמר שהוא ואקברה את מתי כמדובר:

או יאמר על המערה קבלתי מתנתך אך כסף השדה
קח

קח ממני בתורת מקח והולך הכין דרכו כי עפרון היה כותי
לשאול כסף על המער׳ לבדה על כן טרח עמה הסדה על כן
לאברהם אמר מתנתך חנם על המערה קבלתי והסדה
תקח כסף:

ויען כו׳ אומרו לאמר לו אפסר הוא שדבר דברים
כדי לאמר לאברהם לו לעפרון שהזכיר סך
הכסף שעל פי הדברים הסם יאמר לאברהם לו שיקח הכך
ההוא כאשר היה:

או יאמר שלא כמדבר אל אוני עם הארץ שלא
יבינו שלא שארץ ארבע מאות כו׳ היה נותן לו
במתנה אלא כמדבר ואומר לו לאברהם המכין הכונה
שלקבלם יכוין הא לדוני שמעני כלומר הבינני מה שאינו
כפשטו כי ארץ כו׳ ועי׳ כן ואת מתך ברבוי האת קבור שהיא
אחוזה למתים רבים:

עוד כיון באומרו ואת מתך קבור שאחר הכסף
תהיה קבורת המת ועל שני אלה אמר וישמע
אברהם כו׳ כי אברהם לבדו הכין שתי כונותיו א׳ שאומ׳ ארץ
ארבע מאות שקל כו׳ אין דעתו לתת בך זה חנם כי אם
ברוצה מחיר זה • ב׳ שיבקול תחלה את הכסף ואחר ויקח
כו׳ ואחרי כן קבר כו׳ ואומרו עובר לבוחר אפסר כי בוחר
יקרא הסובב סובב הולך ממקו׳ למקום כי תרגומו של סביב
הוא סחור והנה המהלך ממקום למקום צריך שקלים יפים
ותקון אין שלא יגעלובם בשום מקום זא עובר לבוחר:

ויקם שדה וכו׳ הנה בתחלה היה אומר עפרון
שהיה נותן לו במתנה שדה והמערה ואברה׳
אמר נתתי כסף השדה כלומר אם המערה חנם השד׳ בכסף
אך עתה בגמר הענין נתברר איך שדה ומערה הכל במוכר
השדה והמערה כו׳ הכל לאברהם למקנה וגם לאחוזת קבר
וזה בכל בתי שער עירו ולא כאשר חשב עפרון להורות בפני
הכלל כי במתנ׳ נתנם ושלא יכין שהי׳ במחיר כי אם לאברהם
בלבד והיה דעת עפרון שבאמרו לבאמו יתן הכסף רק היתה
המקנה לעיני כל בתי שער עירו •

ואחרי כן וכו׳ אמר כי אברהם אמר ואקברה מתי
מלפני שאהיה אני הקובר מתי ולא כגר
שבמי העיר קוברי׳ מתו מלפניו וכן היה לו כי ואחרי כן קבר
אברהם כו׳ ולא שהם קברו מתו מלפניו •

ויקם כו׳ הגלל מלת עפרון ולא מלת בני חת • אך
במה שכתבנו כי חק למקומות ההם לבלתי
תת אחז קבר לגר כי אם לתושב באופן שגם אם היה מוכר
עפרון הי׳ גדולי הארץ יכולים למחות מלהיות לאחוזת קבר
רק לאזרח הארץ נמצא כי כי מה שויקם השדה כו׳ לאחוזת
קבר לא מפרון היה לבני החמת רק מלת בני חת שהית׳ ידם
עם אברהם להחזיק בידו •

ואברהם זקן כו׳ לבא אל כיאור הכתובים נשים לב א׳
מה ענין הקדמה זו אשר הקדים אל בקשת
אשה לבנו לאמר שהיה זקן ובא בימים ושה׳ ברך את אברה׳
בכל כי הלא כלעדי כל אלה ראוי להשיא את יצחק אשה
כי כבר היה בן לז שנה וגם אין לדברים השה יחס ש הענין
וגם אומרו בא בימים מיותר ואשר ברכו בכל בתי מקושר
אל הקודם ועוד מה זה היה לאבינו אברה׳ אשר מנע מיצחק
הצוי הלוך והלך לנשות את העבד והלא לא קטן היה ולמה
לה צהלו שלא יקח אשה אלא מבנות בתואל והוא יקיים
מצות אביו:

והנה באומרו בכל לרזל שלא דעית לר׳ יודן הוא
שהיתה לו נקבה ולר׳ נחמיה הוא שלא נתן לו
נקבה כל עיקר ולר׳ לוי שהשליטו כיצרו והנה יחס כל פירוש
אל הענין יהיה כי לדעת האומר שהיה לו בת כוונת הכתוב
לתת טעם למה לאברהם לא בשא אשה טרם יטפל בנישואי
בנו כי קרוב אד׳ אל עצמו ורצוי יעשה תחלה המצוה המוטל
על עצמו ואחר המוטל על בנו כנודע וידוע כי חיוב הנשואין
מב׳ בבות א׳ להנגל מהרהור שנית לקיים מצות פריה ורביה
לזה ואחרה׳ זקן בא בימים שלא היה ירא מהרהור וגם חיוב
פריה ורביה בבר קיים שהיתה לו בת גב׳ ובבר קיים שהיו
לו זכר ונקבה ועל כן ראוי יטפל בנישואי בנו שעדין לא קיי׳
בלל ועל כיו׳ בזה ארזל בבר׳ על ויוסף אברהם ויקח אשה
כו׳ שמחלה ראוי ישיא אדם את בנו אשה ואחר׳ לעצמו אשה •
האב לא קיים אין בבבן שהאב קודם שקרוב אבל עצמו׳

ודעת הב׳ שלא היתה קפידה בימים ההם על הבת
ומה גם בהיות בלתי נמצא לו ראוי להשיאה
לו שהיה זרעו רצוי לפניו ית׳ כנודע כי כל אשר החויר
אברהם למוטב לא נמסבו ורעם אחרי ה׳ כי אם זרע ישראל
והרי מצינו ביצחק שלא הוליד נקבה ואם מה שלא היה לו
זכר ונקבה יתייחס לאחרון לו קושי גדול הוא והיה זה
ביצחק עולה תמימה ולפי׳ יעקב אלמלא בקשה לאה שתבכה
הדיוכה לבת בשביל אחותה שתלד שני זכרים לא ילדה את
דינה לדעת ר׳ נחמיה בעל מאמר זה שבבעיות נשאו בני
יעקב שלא היו לו אחיות ולדעתו תהיה כוונ׳ הכתוב ואברה׳
זקן שעל בן לא השיא עצמו תחלה שהרי אין לו הרהור וגם
לא היה לו בת שיטפל בנישואיה קודם ינשא הבן לבן כתעבק
בענין הבן לו כיוון למה לא השיאו אחותו כאשר עשו בני
יעקב ורבים בזמן הא׳ולה לזה אמר וה׳ ברך את אברהם בכל
שלא היה לו בת ועל כן בקש זולתה •

ולדעת האומר שהיה מוטל בינרו כל כוונת הכתוב
הוא לתת טעם למה להנגל מן ההרהור לא
השיא עצמו תחלה ואמר שלהיותו זקן בא בימים לא היה לו
הרהור ואפילו יבא לידי הרהור ה׳ ברך אותו שהיה מוטל
בינרו:

ולבא אל הפשט נשית לב עוד אל אומ׳ ואמ׳ אברה׳
אל עבדו זקן ביתו המוטל כו׳ מה צורך אל
הודע׳ היותו זקן ביתו וכי הוא מוטל בכל אשר לו ועוד באומרו
ואשביעך כו׳ אשר לא תקח כו׳ מה צורך ש שלילה וו ישביעהו
הלוך ילך ביתה בתו ש לקחת את בתו ליצחק ובכלל הדבר
יהיה שלא יקח מבנות כנען ועוד באומ׳ ואשביעך כו׳ אשר
לא תקח כו׳ כי ש אראי כו׳ הגלל לקחת ולא ולקחת כי הלא
איך יוכל להתחייב לקחתה כי א׳ כו בידו ולבד בזה היה יכול
להתחייב ללבת לקחת לך לא אם אולי לא יתנה לו וגם אומ׳
לבני ליצחק מהראוי לא יאמר כי אם ליצחק ומי לא ידע כי
בנו הוא • ועוד במאמר העבד אולי לא תלבה האשה כו׳
ים כפל לשון הן באומרו ש האר׳ הזאת כי מי לא ידע כי על
הארץ הזאת ידבר וגם מלת אחרי יתירה וכן אומרו ההשב
אשיב שהוא כפול וגם היות השין שבתיבה ראשונה בנקודת
גר׳ והשני בחי׳רק • וכן אומ׳ את בנך ולא אמ׳ ההשב אשיבנו
וגם אומרו ש הארץ אשר יצאת משם שמה ראוי יאמר ההשיב
את בנך שמה ועוד באומרו ענין אזהרת ההשבה את יצחק
שתי פעמים ראשונ׳ השמר לך פן תשיב שנית רק את בני לא
תשב שמה והא׳ בכל תוקף החיזוק באומרו השמר לך והשני

כרסין

כרסיון באומרו רק את בני לא תשב ונהפוך היה מהראוי
להיות הולך וחזק וגם היות האחד בחי׳רק השין והשני בגר׳
עוד באומרו ה׳ אלהי שמי למה לא אמר ואלהי הארץ כמו
אמר למעלה: עוד באומרו מבית אבי ומארץ מולדתי והי׳
יכול לקל׳ ולומר אשר לקחני משם וגם אומרו ואשר דבר לי
ואשר נשבע לי כי בכלל נשבע לי היה הדבו׳ וגם מלת לאמר
לא תנדק כמשמעה לאמר לזולת וגם היא מיותר׳ וגם באומרו
הוא ישלח מלאכו כו׳ כי מלת הוא מיותרת: ועוד באומרו
ואם לא תאבה האשה ללבת ואם כן מה כח המלאך יפה:
ועוד אומ׳ ונשבע לו על הדבר הזה כי הלא אינה דבר אחר
היה שם שיאמר על הדבר הזה:

אמנם בהיות כי על ידי פנות האדם בנשואין אל
פנות אשר לא טובות הוא כדאי להפניד
ולאבד בת זוגו ממנו על כן לראות את עצמו זקן בא בימים
כי גם שהוקנה זרקה בו פתאם כמאמרם ז׳ל עם כל זה לא
היתה בלתי טבעית כי אם גם בא בימים ולכן לא ידע את
עתו ואם כן יקרבו ימיו למות ויותר יצחק לבדו עם עבדו זקן
ביתו ולאחר מב׳ שנות יקוייב יתנהג יצחק בענת עבדו א׳ כי
הוא זקן בית אביו כן משק ביתו מילדותו והוא כמנהיג בבית
שעל פיו יצחק אברה׳ ובל בני ביתו כי אינו גדול בבי׳ הבל
ממנו: שנית כי עם שה׳ ברך את אברהם בכל ואין קנה
לאזרותיו עם כל זה יחד כולם היו תחת ידו כי הוא המושל
בכל אשר לו כלומר במה שאמרתי שה׳ ברך את אברה׳ בכל
הנה בכל ההוא האמור באברהם הוא מושל בו: ואם כן
איפה לאחרי מות אברהם הוא יהיה המוניא והמביא ועל
פיו יצחק בן יצחק ועל בן בענתו יתנהג ולא יחטיא והוא לא
ייענן אותו רק שיקח בנענית כמאמרם ז׳ל שהיה בלבו להשיא
את יצחק בתו כאשר רמז הבתוב במלת אל׳ חסר׳ ו׳ ודרשו
על זה בפסוק כנען בידו מאזני מרמה וכו׳ שהיה שוקל אם
דאויה בתו ליבשא ליצחק ולכן נתחכם לתת עול לו מוי על מי
בחשש יבטלו לעשות מן הקטיגור קניגור ועל כן בטרם כא
אמו יעצוהו כליותיו הסבא יסביא את האפסר יבטל כוונתו
אמה גם לדזל האומרי׳ כי היה עם לבבו להשיאו בתו כי עתה
יתפסך כי אדרבה הוא יביה הענשה ושער הבתובי׳ ואברה׳
זקן כו׳ ולא ידע עתו וה׳ ברך אותו בכל והנה זולת היות עבדו
זקן ביתו גם הוא מושל בכל אם׳ברבו ה׳ כו על כן לא אמיש ינח
שהתבהג בענמו כאמור על כן אם ידו תחת ירכו ושביעהו

בה׳ כו׳ •

אז יאמר בא בימים על פי הדרך הזה והוא כי בא
הבתוב להגיד מה ראה אברהם שאימת מות
אבלה עליו הלא הוא כי ראה כי היה בא בימים והוא ענין
אמרם ז׳ל בספר הזוהר על פסוק ויקרבו ימי ישראל כי
התקרב זמן פטירת הנדיק מתקרבים ימיו להעיד כל אח׳
כל התורה והמצו׳ אשר נעש׳ בו על ידו כי על ידי הבסרון
הנעשה בו קנו הימים היה ורחניות קיים ונחי לעמוד
ותיב לבני המלך הקדוש כל אחד מהם על אשר עשה בו
על כן אבשר כי אברהם כי היו ימיו מתלוים אליו מאז ברוח
רשו כי בביא היה וזקן ואברהם זקן ובא בימים כי לוית הן
ה׳ בבר ברשו ועל כן חס פן בא יומו ולא היה רק כי מרוב
רוחתו קדמו ויתלוו לו מאז ועל כן השביע את עבדו כמדובר
אמר בלבו אם לעשה עיקר לשביעו אלך אל ארץ מולדתי
ואת את רבק׳ ולא לבל יקח לו מבנות כנען אולי יעלה על

רוחו שאם לא תאבה האשה שהותרה השבועה ויוכל לקחת
לו כנענית ואז טוב לו שישאלה בתו ובזה ירפה ידו בשליחו
באופן ירפו ידי אביה ואמה ותעשה כוונתו על כן התחכם
אברהם ותחלת דברי פי השבועה היתה להחליט בל יקח לו
מבנות כנען בשום פנים ואחר בך אמר כי אל ארני כו׳ למען
ידע כי בלתה אליו תקות התחתן במלך וזה רמו בואמרו
אשר אנכי יושב בקרבו למען יכין כי גם בבתו לא בחר כי
תועבה היא לו התחתן בבנות כנען ואז על ידי בן יתלמן
בבל עוד לעשות שליחותו ונפש אדוניו ישיב:

עוד יתבן באומרו ואברהם זקן כו׳ והוא כי בא הבתי׳
לתת טעם למה עשה אברהם שליחות בזה על
ידי עבדו ולא על ידי עצמו או אבשים גדולים ובני חורין ולא
חס פן ימאנו על הבתר פניו או על מוסרם בתולה יפה על
מאד לעבד בדרבים ומדברות ואף אם נאמן יהיה יחושו אל
הבבוד לתת את בתם ולשלח׳ על יד עבד איש אם לא שיבואו
לבבודה כראוי אל בת גדולים כמוה לזה ואברהם זקן בלומ׳
ולא יוכל לנשאת אל ארץ מרחקים ולא חשש פן יאמנו באשר
לא יראו פניו כי ה׳ ברך את אברהם בבל עמיניו ויצליחהו ולא
יחטיא כי הוא ובית דינו כמו לברבו והזו אומר יה׳
בנודע: וגם לא חס מפני האשר או מפני הבבוד כי
הוא אמר אל עבדו שישתדל בבל מאמצי בח בודאי מלב
ומנפש ואל ענין האשר הנה היה זקן ביתו כי נתגדל אצלו
מקטנותו וידע טוב מדותיו ומה גם לאה שאמרו ז׳ל שהיה זיו
אוקנין דומה לו או זה שקנה חכמה שודאי אין לחשדו ולענין
הבבוד אמר המושל בבל אשר לו ואם כן אף שהי׳ עבדו שר
וגדול בעולם וחשוב אצל הבל בי כל מעשה תקפו של אברה׳
היה על ידו ורזל אמרו בבר׳ המושל בבל אשר לו שהיה מושל
ביצרו כמותו נראה שדעתו באומרו בירך את אברהם בבל
שהשליטו ביצרו ואמר כי גם אליעזר היה מושל בבל אשר
לאברהם הוא הבל המוכר באברהם שהוא היצר הרע ותהי׳
כוונת הבתוב עד׳ מה שאמרו שבא לתת טעם למה לא נשמ׳
מהחשד כי הלא גם יצחק היה חושש בשלא מצא לה בתולים
כמו שאמרו ז׳ל ואמ׳ לה שמא נודוג לך העבד בדרך והוצרב׳
להוליבו אל מקום שנפלה מעל הגמל והראת בתוליה לו כי
שם נעשתה מובת עץ וגם הוא יתברך ארזל שחשש על זה
ובקשה לו הארץ לבל יערב להם השמש בדרך ולא יתייחל
עמה ולמה לא חשש לזה אברהם לזה אמר שהיה זקן ביתו
כמו שאמרנו שם שהיה זו איקונין דומה לו שמורה על נדקתו
ומפני שלפעמים אף הנדיק נכשל לזה המושל בבל שהוא
היצר הרע ויוכל לבובשו ולעמוד נגדו:

כי אל ארני כו׳ ידוע הוא כי אומרו ולקחת אימו מן
השבועה שהרי אין בידו לקיים אך הבטחה היא כלומר
איך צריך רק ללבת כי בלבתך ולקחת בלי ספק בהכפל ב׳
בבות והן בעבורי ובעבור יצחק וזהו לבני כלומר במה שהו
בני ובעד עצמו וזהו ליצחק והבבון במה שחזר ואמר ליצחק
וגם שלא אמר לבני יצחק אלא לבני ליצחק לרמוז לו שודאי
יקחנה ולא יאמאנו במה שהוא לבני ולא יסיבו פני ועוד כ
האשה אשר תקח היא המובבת ליצחק שהיא בת זוגו
וידע זה אברהם כמש׳ ז׳ל שאחר העקידה שהיה אברהם
מהרהר ואומ׳ הלואי הייתי מסיא אשה ליצחק מבמה שנים
שהרי אם הייתי שוחטו עבשיו היה מת בלא בנים והשיב
לו הקדוש ברוך הוא עבשו מולדה בת זוגו • ונתבשר
עוד הנה ילדה מלבה וכו׳ ובתואל ילד את רבקה

כי והוא לומרו ליצחק כלומר לותה המיוחדת ליצחק ולא כן
מעבמו יעשה ולא יכבד בעיניך והנה להיות כונת העבד
התמתון כו היה מתאל כל ישלחהו ואמר אולי לא תאבה וכו׳
לומר הן אמת כי להיותה בת זוגו יתרצו להשיאה אליו אך
יאלחו בעניין הכלתה פה ווה באחר מבני פנים לו שתרצה
לבא אבל לא עמי רק עם רביסוונכבדים ממנו כי עבד אנכי
לו על ידי בעלה כי זה הוא ככוד׳ לו שתחשדני ותאמן לבא
עמי ווהו ללכת אחרי שנית אפת׳ שאפילו עם זולתי לא תבא
כי לא תחפוץ לדור בארץ הזאת שלא נקתה בה ולהרחיק
לדור מבית אביה ווהו אל הארץ הזאת ועל שתי אלא אמר
ההשב אשיב ברמז בכפל שתי מיני השבות א׳ שיצטרך יצחק
ללכת לביתה שם אם תהיה העבבה שלא תבא מצדי מפני
הכבוד לו מפני החשד ושמא לא תתרצה לבא אם לא על
ידי בעלה וכנגד זה אמר ההשב שהי׳ השב כעצמא להביא׳
לדור פה ובמגד השנית שהיא אולי לא תבא אל הארץ הזאת
ותרצה לדור שמה אמר אשיב שהיא השבה גמורה באשר גר
אברהם שישוב גם יצחק לדור שם לקחת את בת זוגו וכל
זה היה לתת מורך בלבבו בל ישלחהו בעדם ותעשה כוונתו
שהזכרנו ולזה אמר אשר נצחת משם כלומר ההשב אשיב את
בנך המלך בארץ והוא עולה תמימה אל הארץ אשר יצאת
משם ודאי לא תעשה בה לדרגות באשר מאם ומה גם אם ידע
שלא היה רשות ליצחק לצאת חוץ לארץ להיותו עולה תמימה
במאמרם זל ועל שתי אלה השיב אברהם ויצא לו טעם אל
בפל דברי אברהם ולשמתו את טעמו תקלה אמר פן תשיב
ואחר כך אמר לא תשב שמה ולא אמר תשיב כאשר בתחלה
והוא כי ראשונה השיב לאמר דקליק מביה שהו׳ השיב שמא
העבד על דירת יצחק שמה אם לא תבא האשה אל הארץ
הזאת עלזה השיב ואמר האמר לך פן תשיב את בני כו׳ ולא
תתשוב שהיה מוכרח לעשותו כי ה׳ שהי׳ השמי׳ אשר לקחני
כו׳ שכלל השתדל לעקור דירתו מבית אבי ולא זו בלבד אלא
אפילו מכל ארץ מולדתי ואחר כך השתדל לקבוע דירתי
בארץ הזאת ודבר לי כיון הכתרים ונשבע בשוי הברי׳ לאמר
וכו׳ אל מוכטחני ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה כלומר
שתעשה הלקוחין ויהיה משם כלומר שהי׳ תתרצה לבא משם
ואם כן לא יצטרך בני ללכת לשוב שמה וכן ארז״ל בכ״ר כי
שני מלאכים הלכו ה׳ לגלות את אליעזר ולעקור ולהוציא׳ את
רבקה משם ועל זה הכ׳ יאמר ישלח מלאכו וכו׳ הרי אמר
שהעיכוב השני היה מוכטח שלא יצטרך יצחק לבוא שמה אך
ערין היה אפשר תמלון לבא אם לא בכח בעלה לקחת׳ ולא
ביד העבד לזה ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית
כו׳ אף שלא היה צריך לאמרו שידוע הוא שאם לא תרצה
שינקה מהשבועה כיון לומר מה שאו תנקה לא תנקה כי
אם משבועתי זאת רק את בני לא תשב שמה כי כזה לא
אפשר לדמוי זה הוא על ההשבה הא׳ ההשב שהוא להכיא
את רבק׳ וכזה נתיישב אומרו כ׳ פעמים באליעזר לשון השבה
ושתי פעמים באברהם וכא׳ אמר תשיב וכא׳ תשב וכפע׳ הא׳
אמר אוהרה יתרה באומרו האמר לך כו׳ שהוא להיותו מדב׳
על הדירה שם מה שאין כן באומרו רק את בני לא תשב
שמדבר על לבתו להכיאה שאינו כ״כ קשה ונם יתיישב אומרו
ואם לא תאבה כו׳ אחרי אומרו ישלח מלאכו לפניך ולקח כו׳
עוד אפשר כיון באומ׳ משבועתי זאת רק את בני כו׳ לומעט
ב׳ דברים א׳ לא תנקה רק משבועתי זאת שהוא מה שאיחו׳ אך
לא אליאה כונעת זה לבל יחשוב כתוראנה התחתון כו ופיר׳

לא מה שמיעט כל יתחלף ואמר שהוא רק את בני לא תשב
שמה:

ולענין התכת כל תיבות הכתוב ועכינו כאומרו ה׳ אלהי
השמי׳ אשר לקחני כו׳ אפשר אמר ה׳ אלהי השמי׳
כו׳ מה שלקחני מבית אבי כו׳ אינו אלא על כ״ז שם לא הייתי
זוכה לבנים כי ינגדני המול שתאמר כי אך יצחק שאין לו
טענה זו יוכל ללכת שם כי הלא ה׳ שהי׳ השמים הוא שהשמים
ונכאם והמזלות שם הם יוכל לשדדם ולעקר לקחני כי מאוסה
ח״ל לפניו יתברך:

עוד יתכן שאמר אברהם אם אמור אומר לעבד שהקבה
ישלח מלאכו אתו הלא יענה ולמה לא יעשה על ידו
יתברך לזה כהדרגה הוא אם הייתי הולך אני בעצמי היה
הקבה עושה עי׳ עצמו אך בלכת שלוחי יהיה על יד שלוחו
וזה הי׳ אלהי השמים שכולל היותו אלהי הצבאות שבהם כל
משרתי עליון והיה אפשר ישלח אחד ממשרתיו לקחת אותי
משם ואעפ״כ לא עי׳ אחר מהם פעל ועשה עמי רק בעצמו
לקחני מבית אבי כו׳ אך עתה הוא שהיא מלה יתרה וכעשם
רב״ע כמגביה קול ואומר הוא כלומר בעצמו עלה כדעתך
אלך עמך לא כן הוא רק ישלח מלאכו למה שהו׳ לפניך שליח
לשליח ולבל יאמר העבד אני אעשה הדרגה אחרת אינה כי
עמך היה עושה עי׳ עצמו אך עם כבך יהיה עי׳ מלאך ועמדי
לא זה ולא זה על כן אמר ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמ׳
לזרעך כו׳ שבשורת והכטחת זרעי היה גב עי׳ עצמו שהוא
בעצמו אמרה ולא עי׳ מלאך כבשורת שרה בהדיון וגם דבר
פעם אחת ושב ונשבע למען זרעי ושמא תאמר כי הלא זה
היה על המוגע אני שאמר לך ולזרעך ואבב המוגע שי לעתיד
אמר עי׳ עצמו ונגרר אחרי גם זרעי לזה לאמר כלו׳ שנשבע
כדי לאמר לזרעך ולא כדי לאמר לך ולזרעך כי לפעמי׳ נאמר
לך ולפעמי׳ לא נאמר ואם כן הדרגתך תהיה שישלח מלאכו
לפניך ומה גם כי בזה הוא ענין המוגע אל שמעו לבני
ליצחק.

ויאמר ה׳ אלהי אדוני כו׳ ראוי לשים לב ולבקש טוב טעם
אל אליעזר אחרי הודיע ראל אותנו כי איש
היה ומי כמוהו חכם ורב ורם הוא דמשק אליעזר דולה
ומשקה מתורתו לאחרים זו איקונין דומה לאברהם מה
ראה על ככה ומה הגיע לו לעשות הדבר
ההוא.

אמנם אומר כי שנים הם הדברים אשר עליהם נתן
אל לבו לעשות כן אחד כי אמ׳ הנה אין בפה
כי הכחירה חפשית ביד כל אדם ואולי כי אחי אדוני יתר
כתף סוררת אבלתי שמוע אל דברי וימאנו לתת את בתם
למרתקי ארץ לאים אשר לא ידעוהו ומה גם אם גלוי דעת
היה לו כו׳ האדמי׳ ההם קשים מקלע וערומים המה על כ
רצה לבחור את פיהם בנסיון הזה באמור להם הנה כו
וכזה שאלתי מאת ה׳ ויקח ה׳ את דברי ככל היוצא מפי
אמרתי כי האשה אשר אמור אליה השקיני נא כו׳ ואמרה
גם לגמלי משקה היא האשה אוכיח ה׳ לבן אדוני וכן היה
ואין הסגולה מוחשת גדולה מזו כי אין זה כי אם שמה׳
הדבר ובנגלל הדבר מי עז כאמר ישיבו פנים למלאן בדב׳ וכמ
דמה כן היתה כי עמו ואמרו מה׳ יצא הדבר לא מוכל ד
אליך רע או טוב׳ כי היה ידא ואחרי כן יעשה הדבר
על ידו כי ואמרו לו אביה ואמה הנה רבק׳ לבן אדוניך ל
אך לא תלך עמך כי אם עם רבים ונכבדים גדולים
מורין

מוכן חרפה היא לנו לתת את בתנו ביד עבד אים מקנת
על כן על הא׳ אמר אשר אומר שיה כו׳ אותה הוכחת
בדרך ליצחק כלו׳ וכזה אפשר כי הממאני לתתה ועל הכ׳
אמר וכה אדע כי עשית חסד עם אדוני כלומ׳ כפי מציאות
הנסיון אכן כי עשית חסד כלו׳ כי כבר עשית שהוא עתה
על ידי ולא שיתעתד עדין ליעשות עי׳ זולתי והוא כאם יכא
ביאורו בסל׳ כי כאשר דקדק במציאות הנסיון ידע כי על
ידו יצליחהו הוכזה אומרו וכה אדע כי עשית חסד עם אדוני
אינו מיותר אחרי אומרו אותה הוכחת וכו׳:

ונבא אל ביאור הכתובים בשים לב אל הערות הראויות
להעיר א׳ אומר הקרה נא כו׳ למה זה כינה הדבר ש
מקרה כ׳ אומרו היום שהוא מיותר ועל פי דרכנו נשים לב ש
אומרו אלהי אדוני אברהם ולא אמר אלהי השמי׳ שרי הארץ
ג׳ אומרו הנה אנכי נצב כו׳ כי הרי נאמר שהיה על עין המים
והיה מפסיק יאמר הנה כמו׳ אנכי העיר יונאות לשאוב כי׳
וגם אומר אנכי מיותר שהי׳ לל בנות העיר כדל״ל לראו׳ ובנות
הארץ ד׳ איך לא חשש אל חשש רזל האומרים שאל שלא
בהוגן שמא תהיה חנד׳ או קומא או שפחה׳ה אוה יחס יש
לנסיון הזה אצל הבדון ולמה כתר בזה מבוולתי׳ ו׳ אומר ויהי
הוא טרם כלה לדבר שמלת ויהי הוא מיותר ומסרלוי יאמר
וטרם כלה כו׳ וגם אומרו והנה רבקה כו׳ הי׳לל ותצא רבקה. ו׳
אומרו ותרד העינה כי הלא ככלל אומרו ותמלא כדה היתה
ירידתה העינה ולמה נאמ׳ ח׳ למה שינה כי הוא אמר והיה
הנער אשר אומ׳ שיה העילנא כדך ואל׳ אמר הגמיאני נא
ו׳ כי לא נעשה מאמרו כי היא לא אמרה שתה וגם לגמליך
אשקה כי אם עד אחרי כלות׳ להשקותי׳ ו׳ אומרו ותרץ עוד ש
הבאר לשאוב כי מלת עוד מיותרת׳ לא אומרו והאיש משתאה
לה מי לא ידע כי היה משתאה לה׳ ל״ה אומרו מחרים לדעת
שהנליח כו׳ היתכן היה עדין מסתפק אחרי תת לו הוא ית׳
את כל אשר שו וגם אך עי׳ היותו מחרי ידע ההנליח ה׳ כו׳
ל״ה למה המתין מלשים הנוס על אפה עד אשר כלו הגמלים
לשתות ולא עודם שותים כי לא היה הנסיון תלוי גם כזה׳ ל״ד
אם היה מסתפק אם הנליח ה׳ דרכו אין נתן לה הנו׳ הנמדים
ובמה נסתלק הספק ואם היתה מגדת מולדתה ואת עמה
טרם תתו הנוס והנמודים החרטנו כאמור כי כו׳ שכת
מדאגת הספק אך לא כן עשה כי אם טרם התחיל להגיד
דבר נתן הוא ואמרה היא אחרי כן בת מי היא ואם על
הספק נתן לא מחכמה תחשב לו כי היה לו להשקיף וידע כן
מה יעשה כאחרית׳ אם תגיד כי מולדת חוץ ממשפח אדוניו
היא׳ט״ו׳ כי כאשר מספר איתו שומו הנמודים על ידה ה׳לל
גם כן כי שם הנוס נב על אפה כמאמרו אליהם אחרי כן
ואשים הנוס כו׳ ואם לבלתי הארץ לא אמ׳ כן הלא עוב היה
ויזכיר הנתינה מהלקיח שלקחם לתת לה ויאמר ויתן האיש
כו׳ ולא ויקח האיש כו׳ ל״ו כאומ׳ הגידי נא לי כי מי לא ידע כי
להגיד לו היתה שאלתי׳ ל״ו יפלא על שלמ׳ כמוה תאריך כה
תרחיב לשון כל כך ומהרלוי היה כל תאמ׳ רק בת בתואל מנכי
ל״ה אומר ותאמ׳ אני בתוך מאמריה׳ ל״ט גם תכן גם מקבא כו׳
כי הלא הוא שאל על עצמו מקום ללין ומה השיבה לו בתכן
ומקבא׳ כ׳ כאומרו אנכי בדרך נחני ה׳ כו׳ למה הניח העיק׳
שלא עזב חקדו על הנליחו ושיבה על מה שבדרך נחהו ה׳
בית אחי אדוניו וגם מלת אנכי והזכרת הסם פעם שנית
בכתוב עצמו מיותר׳ כלא כי אחרי אומרו וירץ לבן אל האיש
החוצה אל העין חוזר ואומר ויהי כראות את הנוס כו׳ והלא

לא כעין היתה לו ראיה כי אם בבית ואיך אחרי לבתו אל
העין ראה את הנוס כו׳ על ידי אחותו ושמע את דבריה׳ כל
אומרו וכשמעו את דברי רבקה אחותו לאמ׳ כו׳ כי הנה אלת
לאמר אלה דברכה שאיש לאמר לזולת וגם מיותר׳ כל אומ׳
ויבא אל האיש כו׳ והלא כבר נאמר וירץ לבן כו׳ אל העין וגם
שיש הלשון מריבה אל כיאה:

אמנם הנה כתבנו למעלה כי אמר לו אברהם ש תדמה
תהי׳ משבח כמוני כי הלא אם הייתי הולך בעצמי
היה הוא ית׳ בעצמו הפועל בי כי הוא אשר בעצמו לקחני
מבית אבי כו׳ אך אתה כי עבדי את גם ה׳ ישלח מעבדיו
מלאכי שרותו ווהו ישלח מלאכו לפניך וכן היה כי שני הלכו
עמו אחד ללותו בדרך ואחד להוציא את רבקה ללכת אתו
על כן אשר בא לנסו׳ בזה אשר לזה לא כותן לו המלאך וגם
לא יעשה אתי שליחות הקשה לשאול אשה גדולה עד מאד
ואמ׳ הנה מה גדלה מעלת אדוני אברהם כי עם היותך בור׳
כל לא תמנע מהקרא אלהי אדוני אברהם ואם כן איפה אל
תהי נא מדרגתי יורדת ממדרגתו כל כך שעמו תלך בעצמך
ועמי עי׳ מלאך שאם כל כך אדר לא אוכ׳ שתשמע קולי כרגע
ומה גם כשאל ה שלא כהוגן רק אם עם אדוני את׳ דבק
תמיד בעצמך עמי יהיה במקרה פעם אחת וזהו הקרה
נא לפני הקרה היום בעצמך וגם כי הלא אתה החלות היום
כי קבנת לי הארץ כמשל הרעשת ארץ באברהם פעמתה
באליעזר מצא שהוא יום רצון למצא חן וזהו אומרו היו׳ ואם
איני כדאי להדרגה זו כי לא תעשה בעצמך רק עם אברהם
הנה גם עתה ועשה חסד עם אדוני אברהם כי בכחינת
האמת גם זה הוא עמו ועל פי דרכו רמז כי כאשר אברהם
היה עושה חסד בעצמו ולא על ידי שליח בעניין ואל הבקר
רן אברהם גם עשה אתה עמו מדה כנגד מדה וכן היה כי
הקרה ה׳ לפניו וכמאמר אחרי כן אנכי בדרך נחני ה׳ בית
אחי אדוני לומר ראו נא אשר אשר הפליא חסדו ית׳ כי עם היות
אנכי ולא אדוני נחני ה׳ בעצמו בית אחי אדוני ולא בלבד
בעיקר השדוכין כי אם בלכתו בדרך וזהו אנכי בדרך כי
עם היות אנכי והיות בדרך נחני ה׳ וכו׳.

עוד יתכן כאומרו הקרה נא כו׳ כי הנה ראל מנו
את אליעזר בכלל אשר שאלו שלא כהוגן כי
היה אפשר תודמן לו שפחה או חנרת או בעלת מום אלא
שנעשה כהוגן ועל כן יתכן כי עשה זה פקח עמו ואמר הקרה
נא לפני כלומר זאת משאתי כי גם שלפי טבע הענין שוא שלא
כהוגן הקרה נא שייקר מקר׳ אלקת יצחק שלא בטבע שאות׳
שהוכחת ליצחק תהיה שאומר לה כו׳ ואמרה כו׳ ושמוא תאמ׳
כי הלא הסכלתי עשו בשאלה זו כי אינו דרך ארץ לשאול
שני דברים כאחד כשוכדא דגמרא ואל׳ איפה בדבר הזה
אשר כו שתים שלא שאלות כאחת הלא כמו זר יחשב א׳ אולי
כל השואלות שפחות ואף אם יהיו מבנות הארץ יהיו מדלת
העם אך לא מבנות ראשי עם הארץ עשירי עם כשתשל ולבן
כי לא יחסר למו עבדים ושפחות וכסף וזהב עם מיומיהם
במחיר יבואו ומצאו שאלות רבות שלא ישלחו את אחתם
כדרכם כי אם את בתם וכדאי כיון לבת מלכים וגם
שחיב אחריה לו גם לגמליך וכו׳ על כן ענה ואמר אחת
שאלתי בלבד כי הלא הנה אנכי נצב על עין המים ועין
בעין רואת אני כי בנות ולא שפחות יוצאות ולא בלבד
בנות עניים כי אם בנות אנשי העיר הן שריה כמודע כי כל
אנשים שבמקרא חשובים ואל׳ אחר שבנות גדולים הנה

לון שאלתי כי אם אחת והיא הנערה אשר אומר וגומ׳
והנה אחת שאל שתים עשה לו ה׳ כי והנה רבקה יוצאת
שלא יצאה מעולם כמאמ״ז בפרק רבי אליעזר וזא והנה כו׳
או יאמר הקדה נא וגו׳ הנה אנכי וגו׳ עד הקודם הנה
ירא אני כן אתייחס לשואל שלא כהוגן אולי תהי׳ שפחה לו
מדלת העם לו חגרת לו קומא כמאמרם זל כי על חגרת לו
קומא ייחסוהו לשואל שלא כהוגן אך יאמ׳ על מומין שבאתר
הקדה נא לפני כי הנסתרות לה׳ אך על הנגלות אני אדע כי
הנה אנכי נצב על עין המים ורואה אני כי אין שפחות באות
ולא בנות דלת עם הארץ לבדן רק בנות אבשי העיר יוצאות
שהן בנות החשובים אם על חגרת לו קומא והיה הנער אשר
אומר אליה וגו׳ כלו׳ כי אני אחזה לי ואשתמרה לבלתי דבר
לבעלת מומין והוא את הפלגה לעשות לו כי בנות גדולים לא
היו שם והוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת שלא יצאת
מימיה כמאז״ל וגם כי מאמר רז״ל יור׳ כי גם לחגרת לו קומא
היה חפץ לשאול כאשר יבא בס״ד זה ירה התכת הכתוב
או יאמר הנה אנכי נצב וגו׳ בשום שכל והבין מה זה היה
לו לנשות בדבר הזה מבולתו והנה לבאורה יתכן כי
למה שמדת אברהם היתה להכניס אורחים ומאכיל ומשקה
מצוה את כניו לעשות כמעשהו על כן לא יבצר מבת זוגו של
ובני להלמות אליהם על כן נקה בויתור הנסת האורח הבא
אליהם והן אמת כי עקר הנסיון היה דאוי שיהיה בבר ולחם
ומזון שהם שוה בכסף ולא כמים שהם חנם לעולם על כן אמר
הנה אנכי וגו׳ לומר לא יבצר כי טוב טוב היה לנשות בלחם
אך הנה אנכי נצב על עין המים על כן אמרתי אנקה נא
בנמצא והיה הנערה וגו׳.

עוד יתכן באשר נשים לב אל אומרו אות׳ הוכחת לעבדך
ליצחק שייחס הדבר ליצחק ולא לאברה׳ כאשר עשה
בכל שאר הענין והוא כי ביצחק נצינו במדת גדקו שדרכו
להוסיף מעצמו יתרון במעשים טובים יותר על הנאמר אליו
כמש״ל על ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה וגו׳ אחר
אחר דברי׳ שכין יצחק וישמעאל שאמר לו ישמעאל אני גדיק
ממך שנמלתי בין ג׳ שנה ולא עכבתי ואתה כן שמנה ימים
ואולי אם היית גדול היית מעכב והשיב לו יצחק אתה נמולת
באחר אחר ואני אין צריך לומר שלא הייתי מעכב כזה אלא
אפי׳ היה הקב״ה גזר לשחוט אותי לא הייתי מעכב נמצא
מעדיף על הטובה שאומרים לו על כן אמ׳ העבד בלבו דואת
יבחן אשר בת זוגו היא אשר תהיה לה מדה כמדתו לעשות
מעצמה נדיבות והטובה יתירה על הנשאל ממנה שאומר לה
הטי׳ וגו׳ ואשתה ותוסיף ותאמר וגם לגמליך ונומ׳ וזא אותה
הוכח׳ לעבדך ליצחק שמתחלת ברית׳ אותה הוכחת והזמנת
אותה לו כי כת זוגו היא ועל כן הזכיר יצחק מה שאין כן בכל
שאר הענין שמתייחס הכל לאברהם ועל ידי ידיעתי שהיא
בת זוגו אדע שתגליחני על ידי ותעשה חסד עם אדוני אברהם
וזהו וכה אדע כי עשית חסד ואמר עשית לטון עבד שיהיה
עי׳ עצמי שהוא כאלו כבר נעשה ולא על ידי אחר שיבא
אחרי כן:

ויהי הוא וגו׳ הנה מלת ויהי ומלת הוא מיותרת. אמנם
הנה בבר״ אמר רשב״ג נעמו כמעבה פיהם אליעזר
ומשה ושלמה משה שנא׳ ויהי בבלותו לדבר את כל הדברים
האלה ובקבע האדמה וגו׳ ושלמה שנאמר ויהי בבלו׳ שלמה
להתפלל ואם אלהים ירדה מן השמים והנה אומר מכין יהיה
לשאול את יהושע שנא׳ אז ידב״ יהושע וגו׳ על כן אמ׳ ג׳ למעט

את יהושע שהיה בשב ואל תעשה וכונת הענין כי כ
אחר יום או יומים כי אם מיד אחר דבורם והנה באל
מצאמו רמינו בזה יתר שלא שלא בלבד לא נתאח׳ הדבר ו
מה כי אם גם לא נתאחר עד בלותו לדבר כי אם טרם כלה
לדבר והנה רבקה יוצאת שלא יצאת מעולם עד הנשלה אז
ת׳ וזה יאמר ויהי הוא אמר הנה מיוחד׳ לו מבולתו הנעשית
במענה פיהם כי הוא היה טרם כלה לדבר והאחרים אחר
בלותם לדבר וזא ויהי הוא בלומר כי הוא נתנה מהולת.
והנה מן התימה יתנה כ״כ לטובה בהיותו הוא אחר מאשר
מאלו שלא כהוגן כמאמר זל כמה׳ תענינו אלר שמוש׳ בר נחמני
א״ר יוחנן שלא׳ שאלו שלא כהוגן לב׳ השיבו כהוגן לא השיבו
שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברהם ושאול בן קיש
ויפתח הגלעדי אליעזר דכתיב והיה הנער אשר אמר אליה
וגו׳ יכול אפי׳ אגרת אפי׳ קומא נודמנה לו דבק׳ שאול דכתיב
והיה האיש אשר יבא אליו ויגדל אותו המלך עשר גדול ואת בתו וגו׳
יכול אפי׳ עבד אפי׳ ממזר נודמן לו דוד. יפתח דכתיב והיה
היונא אשר יצא מדלתי ביתי וגו׳ יכול אפי׳ דבר טמא נודמנ׳
לו כתו וגו׳.

ולבא אל הענין נשיב לב על שתים ג׳ הערות הדאויות א׳
מניינא למה לי ב׳ כי שאול ויפתח נדרו נדר ולא
שאלו מה׳ הבר ג׳ כי אליעזר לא שאל שלא כהוגן כי אגרת לו
קומא הלא ירמנה וידע ויבדוק ואם נולעת על ירבה לו
ממשמעת בלהרים לא יאמר לה השקיני נא וגם על רז״ל יפלא
למה הזכיר מי שלא השיבו לו כהוגן ועוד לומרת יכול אפילו
דבר טמא כי הלא בכלל אשר הוא שלא כהוגן היא כתו ואיך
יאמר יכול אפי׳ דבר טמא נודמנה לו כתו כשו הזדמנו הבת
הוא תיקון הדבר טמא והרי הוא כמהו.

אמנם בלתי המאמר אחשבה בא ללמד לאדם דעת יהי
בכוד שמים תמיד נגד עינו כי כל הפשל מאתו
ית׳ בוטח בו באמת לא יסוב ריקם אך בזאת שלא יאמל דרך
אפסרי לנאת דבר אשר אינו בכוד שמים והוא כי הנה
שלשה אלה נפרדו בשלם בחיות זה מזה אליעזר שא בתוכן
שאם לא יוכ׳ שישיבהו כהוגן לא היה מבקש׳ רק הנו׳ והנמידי
אם היה מתנם לה כי יצחק לא יקחנה חגרת לו קומ׳ ומה גם
אם אליעזר בראותו שהמשיב לו כך היא חגרת לו קומא לא
יתן לה דבר שלא יהי׳ הפקדו רק מעט העדר בכוד לו בלבד
אך בשאול היה יותר מזה כי אם לא יוכה שישיבהו כהוגן
היה מפסיד עושר גדול והעדר בכוד לו שעליו בגורל כתו
גב״ עבד לו ממור גם שלא תתן לו אך בכל״שה לא היה הע׳
בכוד שמים כאמצע אך יפתח שאל דבר אם לא ישיבהו
כהוגן והיה יונא אשר מדלתי ביתי בלב לו חתול היה אשר לא
בכבוד שמי׳ עלה בגורל מובחר דבר שמי׳ על כן בגלל הדבר
הזה אשר לא חס על כבוד שמי׳ השיבהו שלא כהוגן יגאה
בתו וזה יורה לשון המאמר כי בשעשר מה שהיה יכ״ל להיו׳
הוא חגר׳ לו קומא ולא היה רק הערה בכודו על כן נודמנה
לו רבקה וכן בשאול הוא אומר יכול אפילו עבד לפילו ממור
כלומר מה שהיה יכול להיות הוא יודמן עבד לו ממור ועדין
אינו רק הפקד ממון והעדר בכוד לו שיעלה עבד לו ממור
בגורל את מלך ישראל ולא שיקחנה אך בויפתח מה שהי׳ יכול
להודמן הוא יצא דבר טמא בכלב לו תתול והוא הע׳ בכוד
שמים לשאול דבר יהיה אפשר יודמן שלא לפי בכודו ית׳ עם
שלא יקר׳ על כן הוסב אמנו בראשו ולא יכול אפי׳ דבר טמא
נודמנה לו כתו כלומ׳ בעון שנתעתד בשאלתו ואת לנא דבר
טמא

טמא ולא חס על כבוד קונו-על כן נודמנ׳ לו כתו זהו כללות
הבוז׳ ועל יתר הערות נאמר כי זולת מה שכוון במכין בלומ׳
שלשה אלו שלא כהוגן לגלול אחרים הנאמרים בגמר׳ למ״ל
גם כיון כל נאמר כי הלא אליעזר לא שא שלא כהוגן שהרי
ירמה בעינו אם חגרת לו קומא היא לו יתר מומין על כן
אמר שלשה והנעם כי הנה הרגיש כי בשלש אלה נאמר והי
בכל אחד מהם והיה הנערה וכו׳ והיה האיש אשר יבא וכו׳
ואין זה כי אם לומר שכל כך קומך על הנסיון שלא יבחין כין
טובה לרע׳ כי אם תהיה מי שתהיה וזהו והיה הנערה כי אם
לא תענה הא׳ גם לגמליך כו׳ לא יאיש מלבנו׳ בכל אחת מכל
הערות הנמצאות שם אפילו תהיה חגרת לו קומא שירמה
מומה בעינו זהו והיה הנערה אשר אומר אליה וכו׳ כי מי
יודע אם בת וגו׳ בעלת מום וכן שאול לא ידקדק באומרו
שיבטח בה להבו׳ את הפלשתים לחקור אם עבד הוא לו ממזר
כי אם יהיה בלתי כשר לא יתן לו רק העוש׳ גדול וזהו והיה
האיש כו׳ ועל כן היה שלא כהוגן והדיקם ביפתח באומ׳ והיה
היונא אלא שהיה דעתו כין יהיה שור לו בשב לו עו ולא את
לבו כי גם אפשר יהיה דבר טמא ובכלל הדבר הוא כי גם
שאול ויפתח לשוגלים יתייחסו כי זולת הבנת אומרו והיה
שדקדקנו גם הן תיכית מיותרת כי מהראוי יאמר האיש
אשר יבא ויעשרנו כו׳ מאי והיה האיש וכן ביפתח אך יתכן
כאומ׳ כדרך המדרש שרוב דרשותיהם כגש״ כמדע לבקיאים
בדבריהם וכי בשלשתן נאמר והיה ולמדו הסנים מאליעזר
כי גם הם שאומה׳ כמוהו וגם על זה פקח עינו כעל האמא׳
בהוכיח המכין כי היה אפשר לשאול את שאול ויפתח מהבלל
כי נודרים הם ולא שוגלים אם לא מן הטע׳ שכתבנו ומומנא
דבר מצאנו רמינו גודל חסד אליעזר ושאול זה לעשות רצון
אבות העולם ושליחותם כראוי וזה לעשות מלחמת ה׳ כראוי
שמו את כבודם וטובם מנגד על כן הבליחם ה׳ על כן לא
נפלא על גודל מציאת חן אליעזר בעינו ה׳ לתת את שאלתו
בכל אשר שא מאתו ית׳ ונחוור אל הענין והו׳ כי הגיד הכתוב
כי אחת דבר שתים זו השיב לו הוא ית׳ כי אפשר לפי הפשט
עלה על דעתו שמבלל בנות אבשי העיר שיוצאו׳ לשאוב היתה
גם בת אחי אדוניו ולא כן היה כי אם גם שיצא׳ היתה על נד
הבלא כי ויהי הוא כו׳ והנה רבקה יוצאת ולא אקוד׳ זה משני
טעמים א׳ כי הלא היתה בת גדולים שי׳ הארץ וזהו בת בתואל
כו׳ כי הלא והנער׳ טובת מראה מאד אשר אין מדרך ילדה
יפיפיה כמוה לצאת ומה גם במקום שיש אנשי׳ כין משאבים
על העין וסיקרה תורה כי תתרד העינה ותמלא והנה באומרו
ותמלא היה מודע רדתה העין ולשתוק מניה כאשר שתה מן
השאיבה אמ׳ הנה רז״ל על אומרו וירץ העבד לקראת׳ אמרו
כי ראה שעלו המים לקראתה והנה מן התימה שכל ירמה
וכל ימצא רמז בכתוב מעלית המי׳ לכן אחשבה כי זה מאמר
הכתוב כי דרך יתר נשים היתה לרדת העינ׳ לשאוב ולמלא
אך ואת לא נגרב׳ רק תרד ומיד ותמלא כלי שאיבה ואין זה
אם לא מעלות המים לקראתה ועל כן וירץ העבד בשביל כך
וזהו לקראתה עוד הכריחם שאחר עלותה לא יבצר שהיתה
עומדת אי התחילה ללכת לביתה ואם כן הי״לל וירץ שיה אי
אחריה מאי לקראת׳ שלא ינדק רק כשוב הולך וזה בא נגדו
אך הוא וירץ בשביל הקדי שהיה לה שעלו המים לקראתה
והיות הי״ל יתיר׳ מאחר היות הי״ל בסוף תיבה במקום לאל
בראשה הראשונה מיותרת וכענין האמור יתכן שכל המים
עלו מהעין למעלה שהיה נראה כאלו העין ירדה שהיתה

ירידה ממימיה וזהו ותרד העינה שרומז הירידה גם ל״ העין
והנה ראוי לפי׳ לב ל״ שנתו ית׳ את טעמו לבמתו בשם עבדי
בפסוק זה מה שאין כן ביתר הכתוב אמנם סיבתה תור׳ כי
שני דברים עשה שלא כדרך אנשי׳ חשובים א׳ הריצ׳ לקראת
וכן לא יעשה איש חשוב לרוץ לקראת נערה יפה מאד לדב׳
אליה ומה גם בקרב בלתי יפ׳ כי יאמ׳ כי רחיק ינרו הרדיפו
לרוץ על כן מהראוי היה לבכת לאחו כלאחר ידיעוד שנית
בדרך שאלתי כי אים המעלה והחשיבות להיותו יקר בעינ׳
עצמו לא יראה לו כמקשה לשאול מחשוב או חשובה כמוהו
ישקהו מים עד רוות נמאוכו מה שאין כן עבד אים מאים לו
אשה חשובים כי לא יערב ש״ לבו כי אם בתחנון כדי גמיעה
להשיב נפש על שתי אלה שהתנהג כעבד אמר וירץ העבד
א״ל הריצה כמדובר שלא חס על הערד כבודי׳ כי ויאמר
הגמיאיני כדי גמיעה וגם אמר לא לשון בקשה כי הכיר
חשיבותה והוא עבד אים על כן פיה פתחה בחכמה ואמרה
שתה אדוני כלומ׳ הלא בהחשיבך אותי לגברת ואותך לעבד
ודל לא שאלת כדי שתהיה אך נהפיך אני אומרת שתה לגמרי
ולא גמיעה לבד כי אדוני אתה חשוב בעיני וזהו שתה אדוני
וכאמרם רז״ל במסכ׳ קידושין שאם נתנה היא ואמר הוא אם
אדם חשוב הוא מקודשת כי בנחת רוחה על קבלו ממנה
יחשב כנותן לה אפסר כי על זה אמרה רבקה שתה ובקבלך
ממני אחזיק לך טובה כי על כן אקראך אדוני וזה יתכן מה
שסיב מיואמרו כי אמר אשר אומר שיה הטי׳ כא כדך ואשתה
ואחכ אמר הגמיאיני נא כו׳:

עוד יתכן על הסימני הלו בהמשך הכתוב הקודם
והנער׳ כו׳ והוא כי אחרי אומרו הנערה אשר
אומר אליה הטי׳ נא כו׳ היה בלבו לדבר כה רבקה והנה נגד
פניו נערה טובת מראה מאד וכדה על שכמה אז אמ׳ בלבו
אולי לא אומר לה הטי׳ נא כדך ואשתה כי הלא בהטות
כדה משכמה יבא פי כדה בגד פניה ואשר יביט מרחוק
לא יבחין אם פי בפי הכד או כפיה אז זה אגב זה ובדי בוינן
וקנף והן לו היתה בלתי יפה לא יחשד כאשר בעובו כל
הסולבות וידבק בטובה מראה מאד ועל כן אמרה תורה כי
בראותו כי הנערה טובת מראה כו׳ אז שיה את טעמו ולא
אמר הטי׳ נא רק הגמיאיני נא מכדך והי׳ גם היא שתה לבה
ותרד כדה על ידה למען זאת:

ותכל להשקותו כו׳ זו הוראת דרך ארץ לבלתי אמו׳
לו שתה אדוני וגם לגמליו אשאב כל תראה
כמומכת ומשו׳ אותו לגמליו על כן המתינ׳ עד כלות׳ להשקותו
ואחרי כן ותאמר גם לגמליך כו׳ והנה כשם לב ש״ מלת עוד
המיותרת באומר וארן עוד יתכן הורה הכתוב את אשר
הפליא חסדו לה הוא יתברך כי היא אמרה לגמליך אשאב
עד אם כלו לשתות שהוא שאיבו׳ הרב׳ מאד די מספיק עשרה
גמלים כבואם מן הדרך נלאים ומאים והאל״ם עשה כי לא
נגרב׳ לל כת לשאוב אל הבאר כי אם פעם אחת ותשאב לכל
גמליו כה זא ותרן עוד כי דינה אחת היה שהיה עוד על
הקודם ולא פעמים רבות וכשתלהה ברבה במעשה ידיה
שהספיק לכל גמליו:

והאיש משתאה כו׳ הנה כמה שכתבנו יבא על נכון
כי בא הכתוב לתת טוב טעם ודעת מה היה
לו ומה הגיע שיו לבלתי שים הבנם על אפה והנמידים על ידי
מאו רמה נמינו עלה כהוגן בלומרם אליו וגם לגמליך אשאב
כי אם היה כמחרים כי הנה היה מקום לחשוב אולי היה

מתקפק בנסיון לא אולי לא יצר כעינינו לזה לא כן הוי כי אם
אדרבה והאיש מסתפק לה מסתוקק שיה ומה שהוא מחריש
ומתעצל מתת לה הוא לדעת וכו׳ והוא כי אמר בלבו הנה
מהנסיון ידעתי כי היא האשה אשר הוכיח ה׳ לבן אדוני
אך עדין אפשר יגמר הדבר ולא עי״ כדרכי זה רק עד כאן
זולתי מתת אדוני גדולים וכני חורין להוליכה שיו וזה מחריש
בטעי׳ קף גדול כמרי׳ קיל ומתמיה על הדבר ומשיב ואומ׳ כי
הטעם שהוא מחריש עם שהוא מסתפק הוא לדע׳ ההצליח
ה׳ דרכי כלומר הדרך אלו על ידו כדרכו זה עתה אם לא כאן
עי״ זולתו וזה אם לא ולכן ברואתו אשר כלו הגמלים לשתות
לגמרי והיה עי״ שאיבה אח׳ כמדובר אז נחה דעתו באומרו
הלא גם כלי נם זה כי אם שתתחיל להשקות׳ ותלאה כי נער׳
קטנה היא ואגמור אני להשקות העשר גמלים היה מתקיים
הנסיון בכך מה כי הלא כבר השיב׳ גם לגמליך אשק׳ כשאתו
אך הוא יתכ״כ בהשיב את אליעזר ברר׳ שיתקיימו כל דבריו
לגמרי גם כפועל ההשקאה שעל ידה לבדה יכלו לשתות כל
העשרה גמלים אז אמר אחר שכ״כ השיבני הוא יתברך גם
יחשבני להצליחני שיגמר על ידי ולא יגעלו כי ויעשה על ידי
זולתי וגם ברואת כי כלו לשתו׳ עי״ שאיבה א״ הורה כי ממהר
האלהים לעשות הדבר ומכש״כ שלא יאחר עד העשות אחר כך
עי״ זולתו והוא ויהי כאשר כלו הגמלי׳ וגו׳ ויקח האיש וגו׳ והראי׳
כי האמין לנסיון ולא היה מחרים כי אם על הבנה המוכ׳ כי
הלא ויקח האיש וגומ׳ ואח״כ ויאמר בת מי את כי לולא היה
לבו שלם בהאמנת הנסיון לא היה מתן נזם ומידים עד ישאל
בת מי היא ויתאמת לו כי ממשפחת אברהם היא׳

או ויאמר והאיש מסתפק לה וגו׳ קרוב אל הדרך הקודם
והוא כי הנה מעתה אותו מענה לשון הנערה כאשר שאל
מאתו ית׳ הודע שיו כי זאת האשה אשר הוכיח ה׳ לבן אדוני
והיה מסתפק לה אך מה שהי׳ מחרים מלתת הנזם והמידים
ולשאול לה בת מי היא הלא הוא לדעת ההצליח ה׳ וגו׳ והוא
כי הנה שאל מאתו ית׳ יעשה הוא עצמו את שאלתו כאומ׳ ה׳
אלהי וגו׳ הקרה נא וגו׳ וברואתו תשובת רבקה אליו על נכון
עדין היה מסתפק אם האשה׳ ויעש הדבר עי״ עצמו או
עי״ מ׳ מלאכיו וזה לדעת ההצליח ה׳ דרכו שהוא ה׳ בעצמו
אם לא אלא עי״ מלאך אך ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות
שהוא כמאמרו שעי״ שאיבה כלו לשתות שהיה נם ופלא או
הכיר כי מה׳ יצא הדבר כי אילו היה עי״ מלאך שנשתלח לפי׳
בפי רבקה הדברים האלה לא היה המלאך ההוא עושה גם
את זאת לברך שאיבה א״ להשביע עשר׳ גמלים כי אין מלאך
אחד עושה שתי שלחיותומה גם כי מציאות הברכה איננה
כי אם ממו ית׳ ומזה הכי׳ כי כל הנסיון היה עי״ית׳ אז נחרץ
ויקח האיש נזם וגו׳

ובמדרש אז״ל אכן טוכה היה כה ומשקלה בקע ושני
מידים כנגד שתי לוחות עשרה זהב משקלם
כנגד עשרת הדברות ע״כ׳ ורלוי לשים לב מי הכריחם לכל
זה והיכן הוזכרה אכן יקר׳ למה דרשו רמז המידי׳ ומשקלם
ולא רמז הנזם ואכן יקרה ומשקלה וגם מה ענין הרמוז הלו
אצל בכלומות רבקה אך הוקשה להם כי איך הנושא עשרה
גמלים וכל טוב אדוניו בידו אשר היה כמלך גדול משלח
בכל מות כעבד בנו יחידו בקע משקל זהב שהוא דורון של
דלות על כן פירשו על אכן שבה ולא על חנם רק לרמז דבר
עשה אברהם כי נכיא הוא ויהי׳ כי אין ספק כי לפי המשך
מהפעולה אם טוב ואם רע תהיה הצלחת הפעולה ועל כן

למה שמיעשותי רבקה עם יצחק היה עתיד נשת׳ עשו לעולם
וגם שלעומתו יעק׳ הלא גם יתעתדו בניו כי יעשו עגל בחורב
ויתחתן לו וכבכל הדבר הזה הלא תמנע הצלחת הזווג ע״כ
אברהם אשר נגלו אליו הדברים העתידים כאשר ידע מה
שעתיד להיות בשכם כמשז״ל שהלך עד מקום שכם להתפלל
על מכירת יוסף ויתר לרות ונטה אהלו כין בית אל ובין הע״
להתפלל על דבר עכן וכו׳ כלא נעלם ממנו הדברים אמורים
על כן מה עשה שלח שכלונות יהיו בהן מוכרת תיקון הדברי׳
הרעים המנגדים אל הצלחת הפעול׳ והוא כי אם יבא עשו
הנה לעומתו אכן יקרה כי הנה הזווג הלו משם רועה אבן
ישראל ומה מתקו אליהם באומר אכן ולא אמרו מרגלי טובה
כדרכם לרמוז אל אכן ישראל ואם מיעקב יצאו מושלי׳ כעגל
הלא לעומת זה משקל בקע שהוא כופר נפש אשר יכילו
בקע לגולגולת לכפר על עון העגל ואחר רמז סילוק הנגוד
רמז הדברים העוזרים הם לוחות הברית וי׳ הדברות בשני
הנמידים משקלם ויקח האיש וגומ׳ מהרלוי יאמר ויעש נזם
זהב באפה ושני נמידים בידיה לאמנם יתכן בשום לב אל
מאמר אליעזר אליהם באומ׳ ואשאל אותה בת מי את ותאמר
בת בתואל וגו׳ ואשים הנזם שאומר שלא שם הנזם על אפה
עד אומ׳ שהיתה בת בתואל והנה היה בהכך אך אפשר כי
בבטחו בנסיון מיד ויקח האיש נזם זהב לתתו לה ושני נמידי׳
אך למה שהיתה בו אכן יקרה שרמיה מרובי׳ חוד ועבב בידו
עד ישאל בת מי את לדעת אם מבית אבי אברהם היא אך
הנמידים שלא היו שוים הרבה מיד נתן על ידיה והוא ויקח
האיש נזם זהב שתהיה בידו מוכנת אך לא נתן מיד כי אם
שני נמידים על ידיה עד ישאל בת מי את וידע כי מבית
אבי אדוני היא אז שם הנזם על אפה וגו׳ והוא מאמרו שיהם
ואשאל וגו׳ ואשים וגו׳

או אפשר כי בתחלה ויקח האיש נזם זהב שהוא לתלות
באפה ושני נמידים בזרועה כדרך הנמידים אך אחר
כך חזר וחש מפני הרואים שירואהו ממשמש בפניה ובוקב
נחירה ומשים הנמידים בזרועה ויחשדוהו ויתקבצו עליו המון
עם ויהיה לבוז על כן מה עשה הנזם והנמידים הכל נתן על
ידיה ולא הנזם באף ולא הנמידים בזרועה וזהו ויקח האיש
נזם וגו׳ ושני נמידי׳ על ידיה ובזה יוכן ענין לבן כי הלא יקש
באומרו ולרבקה אח ושמו לבן וירץ וגו׳ כי אחר שרץ אל העין
אין אחר רא׳ את הנזם ואת הנמידי׳ על ידי אחותו הנמצרת
בבית ושמע את דברי אחותו שאומר וכשמעו וגומ׳ ועוד כי
מתחלה כאמר וירץ ואחר ויבא אל האיש שיודה על כיאה
לאט בלי ריצה וגם אומרו לאמר כי לא יצדק בו לאמר לזולת
ועוד יתכן כי עד שלא רץ לא ראה את הנזם ואת הנמידים
ולא שמע מה שדבר אליה האיש שאומר אחרי כן ויהי כראו׳
וגו׳ וכשמעו וגו׳ ׳ למנם הנה בבא רבקה ותגד לבית אמה
כי אמה תקבל דבריה יותר מאחיה ואביה ולא יחשדוה
שהתנית אהבים וקבלה אתנן ותאמר כדברים האלה כ״כ
הדמיון כי בהגיעה לא אמרה רק הנה נזם ומידים נתן לי
איש אחד על שהשקיתי אותו ואת גמליו ולא שיפרה הנזם
ושאלתו על ייחוסה ואשר הודה לה׳ שהנחהו בית אחי
אדוניו אז לבם קנאה באומרו היתכן כי על מעט
מים נתן לה כל זה אך אין זה כי אם משק בה אז ומה עשה
והראיה כי לא הגידה רק לבית אמה ולא לאביה ולאחיה
ואין זה כי אם מפני הירא על דבר בלתי טהור וזהו ותגד
לבית אמה כדברים האלה מיד נתלהב לבן וירץ וכונת רישתו
היתה

היתה ללכת אל האיש כין אם ימצאהו מיד החונה כין אל
העין לריב עמו וזהו החונה אל העין אך מיד אחר החילו
לרון עודנו כחצר החנונה נתן אל לבו לשוב ורואה אולי אין
רע וירא והנה הנזם והנמידים אינן במקומם הנזם באפה
והנמידים סביב זרועה כדרך הנחתן׳ רק הנזם
והנמידים על הידים אמר בלבו אין זה כי אם דרך נגיעות
וזהו ויהי כראות את הנזם ואת הנמידים על ידי אחותו עוד
שמיע והוא וכשמעו את דברי רבקה אחותו אשר שמע דבריה
כדי לאמר לאיש דברים לפי מה שדבר הוא אליה אם טוב
ואם רע וזהו וכשמעו את דברי רבקה אחותו לאמר שהוא
כדי לאמר הוא לאות כי שמע ממ׳כה דבר אלי האיש שהוא
הגמיאלני נא מעט מים מכדך כי אין כזה דברי עגבי׳ כי אם
אדרבה שמחזיק טובה למהב׳ ממנו ומרב׳ שכרו וגם מאומרו
היש בית אביך מקום וגו׳ים הודעת נגיעות כי לא היה רודף
לבן בכיתה כי חשק בה כי הלא שאל היש מקום שאם תאמ׳
שאין מקום ימנע מלכת אחריה ומזה למד לאמר לו כאן
ברוך ה׳ וגו׳ למען ירב׳ לו מתת לפי הערך אז נחה דעתו וביטל
מרוגתו ויבא לאלו וזהו ויבא אל האיש וגו׳ ויאמר וגומ׳ ושעור
הענין כי בחשבו כי רע׳ כלב איש זה רץ בחפון שיו ובדעתו
לדבר לו קרה אך בראות את הנזם והנמידים על ידי אחותו
הכיר כי לא היה רע המעשה שעל כן לא שם הנזם על אפה
והנמידים על ידיה בביב זרועה ועל כן מן ממרגלתו זה כיון
בשנותו את טעמו מאומרו וירץ לאומרו ויבא ותחת אשר כיון
לדבר לו קרה נתן אל לבו לשמוע דברי אחותו אשר דבר שיה
האיש כדי לאמר הוא אליו על פי הדברים ההם וזה וכשמעו
את דברי רבקה אחותו לאמר ועל כן ויאמר בא ברוך ה׳ וגו׳
כי אחר שעל גמיעת מים נתן נזם ונמידי׳ מה יעש׳ על הבניה
אותו בדברי חבה וכבוד ועל כן ויאמר וגומ׳ משם לבם ואשים
הנזם על אפה אמר כך להורות להם בטחונו בנסיון כי מיד
הבטיחה כאשת יצחק וקיבלה לו ועם כל זה לא אמר באפה
שלא על אפה לומר שלא שת אותו בנקב אף כמנהג כי אם
על אפה שאינו דרך ארץ לנקוב אף נערה כמוה לשים הנזם
ומה גם במקום רואים כן יחשד כי אמר כי היא תשימנו
באפה וברואתו כי לא עשתה לקחו ונתנו בידיה עם
הנמידים ונחזור אל הענין׳

ויאמר בת וגו׳ הנה יפלא ממנה היות דרך נשים לה
להרבות בדברים כי אחת שאל ואתי׳ השיבה
והיה די לה שתאמר בת בתואל אבי ולא תאריך כן מלבה
אשר ילדה לנחור והלא כדוריה קראה לר׳ יובי הגלילי גלילי
שוטה עלאומרו באיזה דרך נלך ולא אמר באיזה לנוד
ומה גם עתה כל זה וכמה שיפרו רז״ל כגנות הנשים אשר
האריכו למעניתם על שאלת שאול באומרו איה הרואה׳
ועוד כי הנה לדעת אם ממשפחת אברהם היא לא יוכר
כ הגידה בת מי היא עד תפרש שאביה כן מלכה בת נחור
ואם כן מה היה לו שלא שאל רק בת מי את אחרי שאם תאמר
שהיא בת בתואל עדיין לא נעשתה כונתו׳ אמנם לזה נשים
לבאל אומרו הגידי נא לי שהוא מיותר אחרי אומרו בת מי
את אך הנה אין ספק כי יש הפרש בין אמירה ודבור להגדה
כי אמירה ודבור הלא יצדק גם על ענין קצר המציאות אך
הגדה לא תצדק רק על דברי ביפור נמשך וארוך עד גמר
המכוון וזה בת מי את ולא אחסון כאמירה שתאמרי בת פלו׳
בלבד רק הגידי נא לי״ל הגדה באורך עד ראש היחס על
כן היא הכינה בדברי׳ והגיד׳ עד עקר היחס שהו׳ עד נחור׳

והאסר אליו גם תבן וגו׳ מה שלא אמרה כי
ומזון רק מאכל בהמות הלא הוא כי רבתה
לעשות במזון כאשר עשתה כמים לריוקיף על השמלה גם
בעד הגמלים והוא כי הוא גם הוא דבה לנקות גם כזה אמר
היש בית אביך מקום לנו ללון שהוא לאנשי׳ כלבד ולא לגמלי׳
לו הוסיפה ואמרה אין צריך לומר שאיכיף לאנשים המאכל
כי אם גם לגמלים תבן ומספא ולא עוד אלא שהיותר מוכן
הוא המזון ולתוספת אני אומרת גם מקום ללון לינת הרבה
וגם לגמלים ותהיכם בשני דברים א״ שלא פירש מזון האנשי׳
כי אם הכתירה ברבוי הגם לשתי בבות א״ לבלתי הסות
מאכלם למאכל בהמתם ׳ ב׳ לבלתי בייש בהזכירה אותו
לפניהם עוד התחכמה באומרה עמנו ולא אמרה לנו כלומר
לא לנו הוא רק פקדון עמנו הוא מלתו יתבר׳ כי ממנו הכל
וממנו יתנו לו והוא מעין מאמר אברהם לאור חיו כמשל שהיה
אומר בריבו לאריה דהאי כיתא והיה מודיעם כי לא לו הוא
כי אם לאל עליון והיה נמשך מזה יחזיק לה טובה על אשר
הרבתה לייתר אליו אך הוא לא כן עשה רק החזיק טובה
לרואי להחזיק לו ולעושה הכל וזהו ויקוד האיש ויתחוו לה׳
כי גם כל דבריה מאתו ית׳ היתה בבה ואמר מה שאודה לה׳
שעשה עמי ידעתי כי לא בשלי הוא כי ליני כדאי רק למען
אדוני אברהם וזה ברוך ה׳ אלהי אדוני אברהם אשר הפליא
חסדו לי למענו ואילו היה שאברה׳ עמנו היה בא בשליח׳ זה
לא יפל׳ יעש׳ה׳ למענו כל הכבו׳ הזה אך להיו׳ אנכי שאני עבד
ל הוא הירואה על גודל חבתו יתב׳ אל אדוני ועוד כי דרך
הבא לבקש קרוביו אז קרובי זולתו בארץ נכריה ליכנס לעיר
ושואל בעדם מרשות לרשות ומחנה לחנה ומבית לבית כן
היה שדעת מוטה יקרה לו גם כן אך הוא ית׳ הקרה לפניו כי
עודנו בדרך נחהו ה׳ שמה׳ ׳ עוד שלשית כיון באומ׳ נחני
ה׳ והוא כי אברהם אמר לו ישלח מלאכו אתך ולקחת לבני
ליצחק אמר יותר מזה היה שלא המלאך עשה עמי זה כי אם
ה׳ כביכול הוא נחני בית אחי אדוני שהרי לא נתייחד אל
המלאך רק לקחת את האשה ולא שיחהו באופן זה ועל ג׳
הדברים אמר אנכי בדרך וגו׳ על הא׳ אמ׳ אנכי ועל הב׳ אמר
בדרך ועל הג׳ אמר נחני ה׳ ומפני שעד כה לא נחר הענין
ושמא לא יתרצו לתתה לו וגם שמא הנערה תימאן לצאת
ממולדתה על כן אמר אודיע נא ה׳ על מה שעבר שהנחני
בית אחי אדוני עודני בדרך וזה יהיה סימן יפה על העתיד

ויאמר בא ברוך ה׳ וגו׳ הנה כתבנו כי נשא ק״ו ואמר
הנני רואה נזם ומידים על ידי אחותי ואת גמליו נתן לה ומה
יעשה כשאכבדהו כמלון ואכל ושתה הלא יעשרני עשר
גדול על כן נתן אל לבו לאמר בא ברוך ה׳ וגו׳ להפליג בדבר
נעשה כמתלונן על עומדו מון כאומרו למה תעמוד בחוץ
ומפני שהיה יכול להשיב הלא זאת תלונתי שלא באת
לא אתה ולא זולתך כשכילי ולכן אחרתי עד כה לזה ואנכי
פניתי הבית כי בזה נתעכבתי מלבא לקראתך כי מאשר
יקרת בעיני אנכי בעצמי פניתי הבית ולא עי״ שליח או עבד
ואם אחרתי הרבה הוא כי גם בכלל מה שפניתי הוא ומקום
לגמלים ולשלא ירעה שעל המדת הנזם והנמידי׳ היה עושה
למען ירבה גם הוא מהר ומתן אמר בא ברוך ה׳ וגומ׳ לומר
אם אמרתי בכבד אבכבדך אין זה כי אם על היותך ברוך ה׳
ובכן בא תבא כי אשר אכבדך עם האלהים אני עושה׳

ויבא האיש וגו׳ ׳ מה שאמרו רז״ל על ונתתי עשב
וגו׳

לתוגו׳ שמתכין תחלה מאכל לבהמה ואחר כך לפני
החרש וזהו ויתן תבן וגו׳ ויאסף לפניו וגו׳ :

ויושם וגו׳ הנה רלוי לשים לב על מה זה נמנע לאכול
עד דבר דבריו • כ׳ למה פתח דבריו היו עבד
אברהם אנכי • ג׳ מה צורך הודעת מה שה׳ ברך את אדוניו
מאד ונתן לו צאן ובקר וגו׳ • ד׳ לומרו שנולד יצחק אחרי
זקנתה מה יתן ומה יוסיף למו הולדו אחרי זקנו׳ לו בכבודותה
וגם למה לא כלל גם את אברהם לאמר אחרי זקנתם • וגם
למה הודיעם שנתן לו את כל אשר לו׳ ה׳ לומרו ויגביעני
אדני לאמר כי מלבד שאין צורך בהודעת השבועה גם לומ׳
לאמר לא ידע כי אינו לאמר לאחרים : ו׳ לומרו אם לא
וגו׳ למה שינה כי אברהם אמר כי אם אל ארצי וגומ׳ והוא
אמר אם לא וגו׳ ז׳ לומרו ה׳ אשר התהלכתי וגו׳ שהם דברים
אשר לא כן דבר אברהם • כי אם אשר לקחתי וגו׳ וגם אברה׳
אמר ישלח מלאכו לפניך והוא אמר אתך • ח׳ לומרו לו תנקה
וגו׳ מה שלא נאמר לו כן • ט׳ לומרו אם יאך כא מגליח דרכי
וגו׳ כי אין זה לשון שאלתו כלל וכן בכל קפור אמרי הנביון
אין דבר שלא יהיה משוכה הנביון והלשון מהנזכר למעלה
במקום נערה עלמה במקום הגמיליו׳ השקיני במקום ותרד
העינה ותמלא • הוא לומ׳ ותשאב • ובמקו׳ ותשאב לכל גמליו
הוא לומר וגם הגמלים השקתה ושם נתן המים ערשאל
בת מי לת ופה הוא לומר ואשאל וגו׳ ואשים הנזם וגו׳ • י׳
למה הודיעם שהשתחוה לה׳ ומה שבירך וגומ׳ מה שלא זכר
למעלה רק מציאות הקידה וההשתחויה • יא׳ לומרו תשב
הנערה אתנו ימים או עשור וגו׳ אין חזרו ממאמרם למעלה
הנה רבקה לפניך קח ולך ומה הוסיף הוא אחר כך כאומרו
אל תאחרו אותי וגו׳ על מה שאמר תאלה • יב׳ מומ׳ נקראת
לנערה וגו׳ כי מהרלוי יאמר נשאל לנער׳ ולא את פיה וגם לומ׳
בקר לנער׳ הוא מיות׳ כי בכלל לומ׳ נשאל לנער׳ את הקריא׳ •

אמנם הנה טרם יענה אליעזר כא להסיר מלבם כן
יקשבו כי המ׳ המידי כיזר נתן על השקלת
אותו ואת גמליו אל המלון והאכילה כי על כן כתת לה
הנזם והצמידים אמר לה הים בית אביך מקו׳ לנו לנון באופן
שאם ימאנו בזווג יפסיד חפציו על כן הקדים ואמר לא אוכל
עד אם דברתי דברי וגו׳ למען הודיעם כי לא על הלחם אשר
הוא אוכל כיזר נתן רק שבלונות הזווג נתן לה •

עוד יתכן במאמרם אל כי חמדו להם את כבוד עשרו
ויתנו בברותו ראם ליורשו והמלאך אשר אתו
היסך הקערות ואשר בה הכסף שם לפני בתואל
ועל כן אחרי אכלם לא מוכר כי אם אחיה ואמה ווה יורה גל
אומרו ויאסף ולא נאמר ויתן כאומרו ויתן תבן וגו׳ גם אומרו
לפניו לאכול לומר לפניו הוסף לאכול אך אלולתי הוסף
לבלתי אכול כי אם להמיתו והוא בתואל ובזה נכא אל
העניין והוא כי יתכן כי למה שהמלאך היה כא עמו
כמאמר אדוניו ישלח מלאכו לפניך ומה גם למאמר אל כי
שני מלאכים הלכו אתו א׳ לנוותו וא׳ להוציא את רבקה ועל
כן לא יכבד ממנו ידיעת מעשה מלאכו אשר אתו עד מאמר
אל בהגר שה׳ שרה במלאך ה׳ כדרך כי היתה למודה לראות
בבית אברהם ומה גם עתה אליעזר שהיה זקן כיתו חכם
גדול והסיד שידע כלי מכסף את מעשה המלאך בהפכו
הקערות ועל כן לומר בלבו הנה עתה יאכל בתואל וימות
ואיך אדבר על נשואי כתו ולא יעמוד לי לומ׳ כלן מדברותיך
מנשואין ושמחה כי עתה ראה כי מת אבי הכלה וכל

כיתו בתאליה ואביה עד ימרכו הימים באופן לא יהיה
מצליח דרכו על כן התחכם יותר וערם לאכול ושתו בעוד
בתואל חי דבר דברו שיודה בתואל גם הוא בזווג לבל יהיה
פתחון פה ללבן אחרי מות אביו למען ואדרבה יהיו כמצווים
לקיים דברי המת ולא אחרי יודעו מה שהושם לפניו לאכול
לא אוכל עד אם דברתי דברי שהוא כן כאוכלם ימות בתואל
ותקן לקליכונתו כמדבר :

ויאמר עבד אברהם וגומ׳ הנה כביר נאמן ראה
לדרים מבטול כל טעם לפנם אשר היה לאל
ידם לדבר ולומר לבלתי עשות שאלתו ובקשתו הלא המה א
למה על דבר גדול כזה לא בא אברהם עצמו ולא היה העדר
כבוד כי אנשים אחים המה • ב׳ כי למה יתנו את בתם לאיש
אשר לא ידעו מה הוא אשוב אולבלתי אשוב ואדרבה מאשר
לא מצא אשה מצא טוב באדנו יורה כי לא אים תמודות הוא
ועל כן שלח למקום אשר לא ידעוהו. ג׳ אם יאמרו לא
ניתן בת גדולים ומלכים כזאת אם לא נאמרבה לה מוהר ומתן
הרבה מאד לפי כבודה ושיהיו לו נכסים רבים ידועים לו
לבדו בקרב אחיו • ד׳ כן יבקשו תואנה לאמר כי גם שלא
בא אברהם ויצחק לכבודנו למה לא שלח נשיאי עדה אנשי
שם להוליכה לפי כבודה ולא שנמסור בת מלכים יפה עד
מאד לעבד איש מקנת כסף כי שתים רעות בדבר א׳ מפני
הכבוד ב׳ מפני החשד כי גם אחרי הוליכו אותה לא
הטהר מזה כמאמרם אל כי כאשר לא מצא לה יצחק בתולים
אמר לה אולי העבד פגע כיך או הלכה להראותה בתולים
במקום אשר נפלה מהגמל מכוסת פניה בראותה אותו
לקראתה בדרך ה׳ כן יאמרו לא נכון הדבר להשיא קטנה
כזאת לאיש כן לא שנה ומן הטעם הזה יראה בעיניהם היותה
בת זוגו • כי לא יתכן יאחר הוא יתר מהביא בת זוגו של
איש עד היותו כן לא שנה או קרוב אליהן • ומה גם בימים
ההם שהיו מנשאים נשים עודם קטנים כמאמר אל בכל כי
הרן הוליד את מלכה עודנו בן שש שנים שהרי אברהם לא
יבנר לבמות להיו גדול מהרן כ׳ שנים שהרי נולד נחור בנתי׳
ושרה שהיא יסכה בת הרן נולדה עשר שנים אחר לידת
אברהם נמצא שהיה הרן בעיבורה כן שבע שנים ולעיבורה
של מלכה אחותה לפחות בן שש וכן עד ואוכן נשאו אשה בני
שבע שנים כנודע על כן על דבר ה׳ העיכובים המלה ערך
מערכת מאמריו לשלקס ולפמותם מלפניהם אחת לאחת ועל
הראשון היחל ואמר עבד אברה׳ אנכי לומ׳ אל יקש בעיניכם
מדוע לא בא אדוני אברהם לדבר כזה כי הלא מלך גדול
הוא ובלתי ראוי לבא כי אם שלחו והראיה כי ממני תראו
גדולתו כי הלא תראוני בכל הכבוד וגדולה הזאת עבד
אברהם אנכי ומהעבד תוכר מעלת האדון והביטו וראו יקר
תפארת גדולתו כי הלא הוא וכית דימו ית נמנו לברכו ווהו
ה׳ ברך את אברהם בכל וה׳ ברך את אדוני מאד כי את
הכל זכה כדין עליון לפי רוב צדקתו ולא היתה עקר הגדולה
מציאות העושר כדרך בני אדם כי אם ויגדל במעלה מגד
עצמו על כל בראוי עולם כמודע ואחר כך ויתן לו צאן ובקר
וכסף וזהב וגו׳ ועל כי דרכו הזכיר העבדים כין צאן ובקר
וכסף וזהב וגמלים וחמורים לומר שעם היות העבדים לפני
אברהם במדרג שפלה היה הוא בהיותו עבד אברה׳ כאותה
הגדולה ומה גם אדוניו שהוא מה מדרג כאו׳ עבד אברה׳ אנכי
ועל הב׳ אמ׳ ותלד שרה וגו׳ לו׳ שעמו וראו כי טוב ודשום לפניו
הוא כן אדוני כי הלא הוא בן הגבירה וזהו ותלד שרה ולא

כיומעאל

שעל כן הוא בן לאדוני מיוחס אחר האב ולא ככן הבא מן
הגויה לו שפחה מקרוני בנה ככתוב אבנלו על מקרא שכתו׳
גרש האמה הזאת ואת בנה כב״ד וזהו לומרו כן לאדוני שנית
שהיה אחרי׳ וקנתה כלומ׳ הביטו וראו מה טובו ומה יופיו כי
הלא על דרך גם הפליגה לעשו׳ הוא ית׳ להביאו לעול׳ כי הלא
לא ילדתו אמו בזקנתה כי אם אחרי זקנתה כי נבתלקה
הזקנ׳ והלבה לה כי חורה לנערות׳ להתעבר ממנו ולא עביד
קבה נים להוליד אחר הריקים וזה אחרי זקנתה שאם לא כן
אין אחר הזקנה רק את המות :

ועל השליטית ממוהר ומתן ואם יירש הרבה לו מעט
אמנו וכללו הדב הוא כי ירבה לה מוהר ומתן ושמא תאמרו
אל כיפה איך לא מצא עור כנגדו בביתו אחר שכל כך הגון
הוא דעו איפה כי ויסבעני אדוני כו׳ וממוצא דבר תדעו כי
רעות בנות כנען בעיני אברהם ועל כן לא לקח משם אשה
ואומרו לאמר עם שאינו לאמר לזולת וגם לומ׳ אם לא אל בית
אבי ולא אמ׳ כי אם אל בית כמאמ׳ אברה׳ הלא הוא כי
על פי דרכו רגה להעלים מהם שהיתה השבועה גם לבא אל
בית אבי כן תיקר הדבר בעיניהם ויסרבו על כן אמר מה
שהשביעני לא היה רק לאמר אולי לא תקח אשה מבנות
הכנעני אם לא אל בית אבי תלך אבל אם אלך אל בית אבי
ולא יתנו אקח מן הכנעני וגם רמו לומ׳ שלא עיכב׳ רק על
בנעני שבארמו אך לא שבארץ אחר לומ׳ מית עמי׳ שבבל מקו׳

ועל הדביעית אמר ואומר אל אדוני אולי לא תלך כי׳
לומר הלא ראיתי אשר הייתם יכולים לבקש תואנה
לאמ׳ כי עבד אבבי ותהיו משביבי מפני הכבוד ומפני הירלה
אל חשד כי לא טוב היות נער יפה עד מאד בת גדולים כיד
עבד איש בדרכים ועל כן קדמתי ואומ׳ אל אדוני אולי לא
תלבה האשה למה שהי׳ אשה ואשוכה כנרמו בה״ד הידיעה
לגבת אחרי בי עבד אבבי והשיב לי כי לעניין הבכוד אין
חשש כי ה׳ שלח מלאכו ואמ כן אין לבם כבוד גדול מזה כי
בא מלאך ה׳ שליח מאתו ית׳ פעד בתבם ועל דבר החשד כי
פתם עבד פתיק בזמה גם כן אל תחושו כי הנה אמר אלי
ישלח מלאכו אתך ושעמו וראו כי עשה את המלאך טפל אלי
כי אמ׳ המלאך יבא אתי ולא שאני אבא אתו כי אמי העיק׳
ואין זה רק על כי אדוני כשאר כל העבדי׳ כי כשר ודיק אני
בי על כן אני חשוב ממנו ואם כן איפה לא אחשד בלבתי
בדרך אתה כי לא אנא עמה כנאת העבדים ולתי וכן אמר
רזל המושל בכל אשר לו מושל כיצרו כמותו ולהחזיק העניין
שינה מאמ׳ אברהם כי הוא אמר אלי ישלח מלאכו לפניך
ופה שינה ואמר מלאכו אתך והוא כי הנה ארזל כי בחנכיה
מישאל ועזריה לדיותם צדיקים גדולים כאמר בהם ורויה די
רביעאה דמי לבר אלהין כי קדמאה לא נחמ׳ אלא רביעאה
מלאך שהיו מהלכין אלשתן תחלה והמלאך אחריהם אמנם
העבד הלו לא החשיבו אברה׳ ככל הכבוד הזה כי אם אמר
ישלח מלאכו לפניך כי הוא ילך לפניך ואתה אחריו אך הוא
אמר אתך להורות כי המלאך טפל אליו בעצם ולא אמ לפני
והוא מן הטע׳ שבתבנו אמר הראיה כי אני העיקר והמלאך
טפל אלי כי הלא לא אמ׳ רק שיבא המלאך אתי ועל זה בטח
כי אלבדי אקח את האשה כי אמ׳ ולקח אשה לבני עוד כיון
כי אין המלאך המצליח דרכו כי אם השלת בעצמו וזה ה׳ כו׳
הוא ישלח מלאכו אתך וגם ה׳ הצליח דרכך כי אין
המלאך רק לשמרך בכל דרכיך להורות חשיבותו כמאמרו

אליהם וזה והצליח כו׳ ולא אמר להצליח כי אתים יעשה לך
ה׳ הנו׳ ישלח כו׳ והצליח כו׳ ועל כן אמר ולקחת כו׳ לומר כי
אחרי שהוא מצליח דרכי לא אתייחס לתובע מכם כי אם
לנוקח מעצמי ואם כאמר כי אומרו והצליח דרכך הוא על
הדרך שמארן ישראל לאחרן׳ יאמר כי ממה שיצליח בדרך
ימשך שיקח האשה מעצמו כי כא ביום אחד שקפצה לו
הארץ כי ירלו ויבושו מלמען ועל כן אמר להם ולבא היום
העין שהוא כמאמרם אל היום יצאתי והיום בא׳ ועל פי
דרכו דמו למו כי לא היה הויכוח עם אדוניו רק על בואה
עמו אך מציאו הזווג בטוח היה כי ה׳ הצליח דרכי ולקח אות׳
ועם כל זה אמר אלי אם עשה שבידי ליקח אותה עם כל זה אינו
דרך ארץ כי אם שאם לא יתנו בבחירתם אהיה נקי מאלתי
ווהו אם לא יתנו בו׳ והב׳ מהרלוי יאמר ולא יתנו לך מאי ואם
לא יתנו וגם לומ׳ שנית והיית נקי הוא מיותר אך עוד כיון
לאמר להם כי כין אם יחליטו לבלתי תת אותה כלל כין אם
יאמרו לתת אך לא על ידי העבד רק על ידי אולתו לבל נד
משה הוא נקי מאלתו ויוכל להשיא אחרת וזה לו תנקה כו׳ כי
תבא אל משפחתי כזה בלב׳ עם שלא יועיל גם אם לא יתנו
לך כלומר כי אם לזולתך ניר בן חורין גם בזה והיית נקי
מאלתי להורותם כי לא יקרה מאד שלא יהיה אפשר בלתה
וגם להחזי׳ עצמו כי יקר הוא בעיני אדוניו שועל בלתי תתה
לו בעצמו גם שיודו ע״ אולתו ישיאוהו אולתה ועל הא׳ אמ׳ ואבא
היום ש העין לומ׳ ראו עתה אין גם שהי׳ קטנ׳ לגדול היא בת
אונו מאתו ית׳ כי הלא ואבא היו׳ כו׳ שהיום יצאתי והיו׳ באתי •
כ׳ הנביון הנכלא כי הנה ואומר ה׳ אלהיו אדני כו׳ והתחכם
לומר כי הנביון לא היה לדעת אם בת אונו היא כי אם לדע׳
אם הוא ית׳ בעצמו הוא המצליחו וזהו אם יאך כא מגליח כל
שנית אם ההצלחה תהיה על ידו ולא שיודו בזווג רק על ידי
אולתו וזה לא אמר כן בכשיומו הוא מה שאמרו בפרקי׳ ר׳
שיעור כי היתה בת מלכים לא נתתה לשאול מים כי היתה
בבודה בת מלך פנימ׳ ומה היה שיאלת בעת ההיא וכדה על
שכמה ועל כן אם היה אומ׳ להן ובכו׳ אנשי העי׳ יוצאו לשאוב
מים והיה הנער כו׳ היה לתן פתחון פה לומר המן הבזויות
שדרכן לשאוב מים היתה הראויה לבן אדוניך ועוד יאמרו
שהוא לא שאל רק על הבהוגות לצאת ולא על שלא נתת
בשה רק בפע׳ הזה׳ ומקר׳ הוא היה לה להשיב לו כדברי׳ הש׳
ולא מחמ׳ בשיומו על כן אמ׳ והיה העלם׳ כאומ׳ הנעלם׳
בבי׳ היוצאת עתה לשאוב לא מן הרגילו׳ לצאת תמי׳ וזהו והנה
רבק יוצא שגם היציאה היה בכלל הנסיון ושתצא בכדי׳ על
שכמ׳ מה שלא נתת׳ כדב׳ ולהורו׳ גודל הנלא הנסיו׳ שיב׳ בלשונו
כי אמ׳ אם אומ׳ שיה השקיני נא מעט מים מכדך ואחכ אומ׳
השקיני נא ומני׳ את הכד אך כיון כי יש בני אדם נדיבי לב
מיד כשאול מאת׳ דב׳ מתני׳ ים שבו׳ אשון׳ מתמץ לבם ואחכ
נותני׳ אמ׳ הנה האריכתי בדברי׳ לומר השקיני נא מעט מים
מכדך לתת לה מקו׳ שהוא לשוב להתנדב אם מתאמת היא
בראשונה אך היא כל כך היא נדיבה כי לא הפקפקתי לגמור
דברי׳ כי מיד כאמרי׳ השקיני נא טרם אכלה לומ׳ מעט מים

כו׳ מיד מיהרה ותאמר גם אתה שתה כו׳ וזהו אומרו ואומר שיהי׳ השקיני נא ותאמר כו׳ ולבלתי הראות חין ערכ׳ כעיניה׳ כי הכ הוא כן ימאסו עד יראה למו מתנות גדולות אז יקשו לשאול על כן הסתי׳ דבר הנס אשר עלו המי׳ לקראת׳ כאשר דקדקנו בכתוב שאומ׳ ותרד העינ׳ ותמלא ולא נאמר ותשאב כי בלי שאיבה עלו המים ותמלא כדה אך עתה אמר ותרד העינה ותשאב מן הטעם הזה לא אמר שאמר לה הגמיאיני כמעשה שהיה רק השקיני לבל תהיה תשובת הורלת ויתור רב מגמיעה להשקותו וגם את גמליו׳ ובאמרו אני טרם אכלה כי מלת אני מיותר הורה מאמרנו למעלה על ויהי הוא טרם כלה לדבר כי משלשה שנעמו במענה פיהם נשתנה הוא מהשנים האחרים שהיה טרם יכלה לדבר והאחרים בכלות׳ לדבר וזהו אמרו פה גם אני טרם אכלה כלומר אני הוא ולא אחר ואמרו ותרד כדה מעליה ותשת ולמעלה נאמר ותורד כדה על ידה ותשקהו בל יחשדוהו שחשק לשתות בידה כי אם ששתה מעצמו בכד שעל הארץ וגם שינה כי למעלה אמ׳ שאחר תת הנוס והגמידים שש כת מי לת ופה היפך להורות כי לא על השקאה נתן לה מתנות כי אם על הח׳תון שהית׳ בת לחי אדוני ומן טעם הזה לא אמר שאמר לה היש בית אביך מקום לנו ללון פן ירגה שעכר לינה היה נותן לה רק על החיתון ואמר ואקוד ואשתחוה לה׳ ואברך וכו׳ לא אמר כמאמרו למעלה בדרך נחני ה׳ בית אחי אדני רק לקי ת לת בת אחי אדוני לבנו כי לא היה מקופק בלקוחין ועל זו זותם היתה ההודאה לה׳.

ועתה אם יעשה עושים כו׳ הנה הורלתי כי ה׳ עשה הדבר ולא אני אשר הגיבו לקחת כו׳ ועם כל זה הנני מייחס הדבר מאתכם להבל ואמת כי בחיריים אתם ואתה ועתה לומר ועתה שהורלתי כי מה׳ הוא עם כל זה אם יעשה עושים ועל פי דרכו רמז להם שלא יקוו מוהר ומתן לאחי הנערה כענין יעקב שעבד את לבן שבע שנים כי אם אם יעשה עושים חסד ואמת שהוא חסד חנם הגידו לי כלו׳ הגדה שהיא תשובה מפורשת שהוא ענין הגדה׳ ולא כאופן שתראה הגדה והודאה ותחתיה תעמוד הכרת תחבולה מה ואם לא הגידו לי חזר ואמר לי כלומר ש תבושו מלומר שלא תחפצו בבן אברהם כי הלא אין אברה בפניכם כי אם אני ולבן אין כאן בוש׳ וזהו הגידו לי כי לי אתם אומרי׳ ולא לאברהם:

וישן לבן ובתואל וכו׳ הנה כתוב אצלנו על דרוש הידיעה אלהית כי לא תכריח לפעולות אדם אם טוב ואם רע כל עוד שהדבר לא יצא מפיו יתברך כי אם מחשבה בלבד כמפורש אצלנו יפה ובזה יאמר הלא אמרת שתייחס אלינו לחסד ואמת אם נודה בזווג אך לא כן הוא כי אילו היתה ידיעה בלבד לפניו יתברך ולא יצא מפיו היה הדבר נשאר אל בחירתנו אך הנה מה׳ יצא הדבר ואח׳ שיצא מפיו יתברך בת פלוני לפלוני או מ״ז אל כסוק הנה ילדה מלכה כו׳ שאחר העקידה שהיה אברהם מהרהר לא יפה עשיתי שלא לקחתי אשה ליצחק זה כמה שנים שאינו עתה היה נעקד היו אחדיו בנים ואמר לו הקב״ה ש תחוש כי הנה עתה נולדה בת זוגו כי הנה ילדה מלכה כו׳ ובתואל ילד את רבקה כלל הדברים כי הדבר יצא מפי יתברך ולכן אין להם בחירה וזהו לא נכל דבר אליך לא רע או טוב אזה החתן מה טובו רע או טוב הוא לדעת אם נודה אם אין כי בטלה בחירתנו וכו׳ לא יבאר מהעשות:

ובמדרש רבה אל ויען לבן ובתואל ויאמרו מה׳ יצא הדבר מהיכן יצא רבי יהושע בר נחמיה בשם רבי חנינה בר יצחק אמר מהר המוריה יצא ורבנין אמרין מהיכן יצא ותהי אשה לבן לדמיון כאשר דבר ה׳ ע״כ ורלוי לשים לב מה זו שאלה מהיכן יצא הלא הכתוב אומר מה׳ יצא: ועוד אומרו מהר המוריה יצא איך יצא מההר ההוא ועוד לרבנן גם דעת׳ הוא כי מה׳ יצא לאמר הבילו מכסוק שאל׳ זה שאינו מפורש בו היציאה מהיכן ולא הבילו מכסוק מה׳ יצא הדבר שמפרש כי מה׳ יצא׳. ועוד לאמר רבנין חזרו לומר מהיכן יצא ולא קמבו אל האמר מתחלה מהיכן יצא ויאמר׳. ורבנין אמרי׳ ותהי אשה כו׳

ולבא אל הענין נשית לב לאמר תפסו מויען לבן ובתואל לשאול מהיכן יצא ולא תפסו מאומרו מה׳ יצא הדבר׳. אך הנה הוקשה להם כי הנה פשט הכתוב הוא שאמר על פי דבריך בנסיוניך ירצה כי מה׳ יצא הדבר ולכן לא מוכל בו והוקשה להם א״ש לא מה הדבר או מה הוא כאשר נאמר בשמשון כי מאת שנענה בנסיון אינו שלא הורלה כי מה׳ הוא כי אילו היה הוא יתברך מדבר דבר תגדל לשון כדא יצא מפי צדקה כן יהיה דברי אשר יצא מפי אך מאומרו מה׳ יצא הדבר יורה על דבור שיצא באי זה מקום מה׳. ועוד אומרו לא מוכל וכו׳ מי יעכב ביד בחירת שלא יאמ׳ רע או טוב על כן כלא לתרץ ותפס מאומרו ויען לבן כו׳ והוא שעל פי דרכו היקשה לו על מה זה הקדים הכן לאמר כאומרו לבן ובתואל שעל זה יש מרז״ל שאמרו שהור׳ דוע מוכר לבן שקסן ברלש קודם לאחיו על כן להשיב על הבל אמר מהיכן יצא כלומר שאם הוא מהורלת הנסיון לא הל״ל יצא אך הוא כי מהר המוריה יצא שהוא מהורלת הנסיון לא הוא ית׳ שם כי כבר נולדה בת זוגו של יצחק אז כמו שכתבנו מאמרם זל״ל על ויהי אחר הדברים האלה ויוגד כו׳ ובתואל ילד את רבקה וכו׳ ועכשו יצא כי מההר הוא׳ יצא הדבר מפיו ית׳ על כן אמר יצא ועל כן אמרו לא מוכל דבר שיך רע או טוב כי גם שיד׳ עתו יתברך אינה מכרחת לאדם לאמירתו מכרחת כשיצא מפיו ית׳ והוא מה׳ יצא ועל כן לא מוכל מה שאין כן אם היה על יד הורלת הנסיון שהיא ידיעה ולא אמירה ועל כן התחכם לתפוס מאומ׳ ויען לבן כו׳ כי בזה נתיישב אמרו ויען לבן קודם לבתואל והוא כי לאמר שבתואל מי הגיד לו מה שהיה בסר המוריה אך לבן כי נביא הוא לא יבאר ממנו על כן הוא היחל ואמרו מייע אחריו אך רבנין היקשה להם איך יתכן יאמר מה׳ יצא ולא יפורש בכתוב מהיכן יצא על כן בחרו לומר כי הכל הוא בדברי לבן ובתואל והוא כתני והדר מפרש וזה מהיכן יצא ותהי אשה כו׳ והוא פירוש דבריהם שאמרו מה״ יצא הדבר ועל כן לא מוכל והם עצמם אומרי׳ מה שאמרנו מה׳ יצא הדבר תדע מהיכן יצא הלא הוא ותהי אשה לבן אדוני ן שהוא בת פלוני לפלוני כאשר דבר ה׳ אלו ארבעים יום קודם יצירת הולד שאומרים פלונית תהיה אשה לפלוני ואז דבר בפירוש ועל כן לא מוכל דבר שיך כו׳ כי אינה ידיעה בלבד כי אם אמיר ממש ולרבנן היה הזכירו את לבן תחל׳ כי גם בתואל לא היה בקי במה שמכריזי׳ בת פלוני לפלוני כ״א לבן אך אם היה חוו״ש הנסיון גם בתואל שמע את דברי שיעו׳:

או תהיה מחלקתם בדרך אחרת והוא כי הדרך הנכון אצלנו בענין כאן בזווג כ״ו הוא דע׳ חכמי האמת כי קוד׳ יצירת הולד יכריעו הזווג המתיי״ש נפשו ידיעתו הזווג הראשון אך אחרי בואו לעולם והגיע עת בשוא ידיעתו

כפי מעשיו ואם יזכה יעלנה ואם לא יעבירה ממנו ותכתן אחר הטוב ממנו זהו א״ז שני לפי מעשיו וכזה יהיה דעת הפחולקים האלה בכוונת לבן ובתואל כי לדעת ר׳ יהושע כי אמרו קרוביה כי לולא זכות עקיד׳ יצחק בהר המוריה לא מתנה לו רבקה לאשה כי כשראו אותם כאן בזווג שני לפי מעשיו בעקידה הוא מתנה לו כי אולי מעת זווג ראשון לא היה שום כשרונו שיה נמצא שהיה זה לו לפי מעשיו שלאר המוריה וזהו מהר המוריה יצא ודוקדק כל אשר דקדקנו לדעתו בכתוב ודעת רבנין שלא אמרו שהיה מעשיו כי אם לפי זווג ראשון שאמר הוא יתכבד ותהי אשה וכו׳ שהוא בת פלוני לפלוני כי מאז לא היה שני לבלתי היותו ראוי אליה׳.

הנה רבקה לפניך כו׳ אמרו הנה שני דברים לפנינו א׳ מציאות הזווג שנמהרה לו ב׳ שנשלחה על ידך מבלי שיבא הוא אל אנשים גדולי׳ ובני חורין מה שתלוי בבחירתם שהוא נשלחה עמך אז לאו אמו מודים לך כי הנה רבקה לפניך קח ולך אך מענין מציאות הזווג אינו בידינו כי אם ותהי אשה כו׳ כאשר דבר ה׳ ולא מוכל לעכב׳.

עוד יתכן כיוונו והוא כי הנה אזל שמכרזין לשלה בת פלו׳ לפלוני ואין אומרים פלונית לפלוני אז פלונית לבן פלוני והוא כי אמה שהאיש חשוב מצד עצמו נזכר בשמו מה שאין כן האשה כי אם אחר אביה ובזה יאמ׳ כי הנה העבד אמר אשר הנחני בדרך אמת הוא הזווג אמתי מן השמים ולא אמר בת אל ליצחק רק בת אחי אדוני אלא החשיב את בתואל להתתן ביצחק כי אם ייחס אותה אל אברהם באומרו בת אחי אדוני ואגבה גם ביצחק לא הזכירו בשם רק אמר לבנו ואמר עם כל זה בחיריים אתם אם יעשה כו׳ והשיבו בענין הזווג לא מוכל כו׳ אך בסגנון שאמרת בת אחי אדוני לבנו הנה רבקה לפניך והוא כי כימים ההם אבני החכמה הם מכירים בשרון האל׳ לו הפכו כפנים והנה אליעזר זיו איקונין דומה לאברה׳ ואל׳ ומשקה מתירתו לאחרים ומושל בכל אשר לו מושל ביצרו כמותי אין כפף שגם הוא היה מכיר בפרצוף ועל כן אמ׳ הנה רבקה לפניך כלומר השתכל בפניה ואחר שה יתבונן זכה במקרה קח ולך ולפי זה ממנה נעשה עיקר מפלת עצמה כאשר אמרנו הנה רבקה מבלי תאמר בת אחי אדוני לו בת פלוני אך בחתן לא נאמר ליצחק כי אם לבן אדוניך כאשר דבר ה׳ כלומר כי גם שדרכו ית׳ לומר בת פלוני לפלוני שאת האשה שאינה השובה מצד עצמה מייחסים אותה אח׳ האב לומר בת פלוני אך האיש שהוא חשוב מעצמו מזכירין שמו ואין אומרים בן פלוני אך בזה נהפך הדבר ולא אמרו רק רבקה לבן אברה׳ לחשיבותה וזהו רבק׳ וכו׳ אשה לבן אדוניך וזהו כאשר דבר ה׳ אלו שלא אמר בת פלוני לפלוני כי אם פלונית לבן פלוני׳.

ויהי כאשר כו׳ למדנו דעת לבלתי החויק טובה לבן ובתואל כי אם אינו ית׳ אשר נתן כולת כלכם לבשיב לו והנה על שני דברים רצה להחויק טובה אינו ית׳ על הולדת הזווג כ״ל אומרם קח ולך שהודו לשלשה על ידו עם היות עבד אברהם ועל מציאות הזווג אמר את דבריהם ועל שני הדברים ויאמר אחנה לה׳ אלו יאמר כי על היותו עבד אברהם השתחוה לה׳ ולא לבם.

ויאמר כו׳ הלא כמו זר נחשב אחרי אומרו קח ולך יחזרו בהם ויאמרו תשב הנערה כולך הנה לבן נתן

עיניו בממון כי רצה שעל מעט מים נתן נוס ונמירים נתה גם אחרי הבעידו אותו ואת אבנשיו אמליו אז יתן מנה יפה לקרובי הכלה כדרך המתחתנים על כן הפליגו להורלת טוב לבם באומ׳הנה רבק׳ לפניך קח ולך למען יותר להם אך ה לא הוכיח עצתו וחזא כלי בסף ווהב ויתן לרבקה כי ישאר עמה בית אשה אך ומגדמות כלבד הוא מה שנתן לאחיה ולאמה אך כראותם כי לשקר שמרו ונהפך לאבל מח ולא אז נהפכו לו והטילו כעסם באמור תשב הנערה כו׳ להכעיסו ולמענ׳ יתקן את אשר עותו בממון וגם לא אמרו אח תוליכה כי אם אחר תלך כלומר ולא עמך אז הסיב הוא אל יעלה על רוחכ׳ כי אותי אתם מפחידים כי אם לה׳ אתם מכעיסים כי הוא העושה מה שאני עושה ומצליחני ואותו אתם מגדים ולא אל תאחרו אותי וה׳ הצליח דרכו וגם עשו כנין אדוני׳ וזהו שלחוני ואלכה לאדוני׳ אז להסיר האשם מעל עצמם אמרו נקרא לנערה כו׳ וכדי לשים לבבה שתמאן דברו לה בלשון תמיהה התלכי כלומר האם תלכי ואמרו אם האיש הזה כלומר שהו׳ איש ואינו כבוד וגם הזה שהוא עבד והוא העדר כבוד וחש׳ ועם כל זה ותאמר אלך׳.

ויברכו כו׳ אומ׳ ואמרו לה׳ הוא מיותר וכן אומרו אחותנו ואמרו את יונכן אומרו וירש זרעך כו׳ כי מה חידשו לה בברכה זו הלא ברכה זו כבר נתברך בה יצחק אחר העקידה כי נאמר לאברהם ויירש זרעך את שער שונאיו׳ אך הנה המה ידעו כי כזה נתברך יצחק בין ברבוי בעבור כפה יהיה זרעך כין כמה שיירש זרע אברהם את שער אויביו אלא שחשבו פן יקרה ליצחק כאשר קרה לאברהם שנשא שתי נשים וכורע האחת נתקיימו הברכות ולא בזרע השנית כן חשבו אולי יצחק ישא אחרת ויתקיימו בזרעה ממנו כל ברכות יצחק על כן ברכו את רבקה שיתקיימו ברכות יצחק בזרע ממנו וזהו וברכו את רבקה כלומר ולא את יצחק כי ברוך הוא ואמרו לה כלומר לה ולא לו והוא אחותנו את היי ולא אחר׳ לא לפי רבקה שהוא על הרבוי וכן הברכה השנים והיא ויירש זרעך את שער שונאיו ולא זרע אחרת׳.

ובמסרה רבה מרבעה במקרא את הוי כו׳ שנים ינקו רבקה ומלה מכם רבקה ירדופו רבבה כמה הסדה כו׳ יאמר מה שאמרו זל״ל שכדי שלא יאמרו אחיה ואמה תפלתנו עשת׳ פירו׳ על כן לא ילדה רבק׳ עד שהתפלל יצחק וזה יאמר את היי לא לפי רבקה ולא היה מתקיים כי שנים שהם לבל ואמו ינקו ברכת רבק׳ זו לבל תלד רבק׳ להוציא הרבבה בן יאמרו שתפלתן עשת׳ פירות אך לעומת אמה של כלה ואחיה שינקו רבב׳ מלה מכם הוא מי שנולד לק׳ שנה הוא יצחק עם מי שה״ל מכם היה רבק׳ ברב׳ רבבה בתפלתן שהיו מתפללי׳ זה כוויים זה וזו בזוי׳ זה ירדופו וזהו רבבה כנמה הסד נתת׳ך כאשר נמח הסדה כלה על ידי תפילת ישראל להמטיר על הארץ הגשמים ולא על ידי הלומות כך ורע יצחק אינם במי׳ כי אם על ידי תפילת יצחק ואשתו ולא על לבן ואמו׳.

ותסק כו׳ אמר כי אפילו להרכיבה על הגמל לא היה על ידי האיש כי אם הוא ונערותיה ותרכבנה והוא הולך לבניהן והן אחריו וזהו ותלכנה אחרי האיש וכאשר החזיקו בדרך ותשובבה המלו׳ ויקח העב׳ את רבקה לא לן אם ליבה עמה כי אם מלך מציאות הליכה ומיד ויצחק בא כו׳ ופגעו בו והוא מאמרם זל״ל כי קפצה לו הארץ גם בשובו בדי שלא יתיחד עמה ואמר והוא יושב בארץ הנגב לאורות כי לעבה קפצה הארץ כי היה מיטפל בנים ל׳ יצחק לאונ׳ ממנו ומרבק׳ את

יעקב ודע לאמת אך ליצחק שהיה כח להכיר את קטורה
להוציא הזרע ההוא לא קפצה הארץ כי אם והוא יושב בארץ
הנגב ולא בכיתו כי אם חוץ מהישוב המתאר לארץ
הנגב וכזה יתישב לו מלת מבוא שהיא יתירה ולא אמר בא
מבאר לחי רואי אך כיון בא מבוא כלומרן כא מביאה
בהלכתה ולא מקפיד כאליעזר ושיעור הכתוב ויצחק בא
מבוא אך אליעזר לא בא מבוא כי אם מקפיד:

ויצא יצחק לשון חק כו' אמר כי כאשר נשא עיניו לא נתן
שלבו על שיעוד שמא הוא הבא בגמליו כי אם
והנה גמלי כאים והוא כי ראה גמלי כאי והוא מהטעם האמור
כי הנה אתמול יצא אליעזר מעם אברהם ואיך היום חזר עם
האם שלא ידע כי קפצה לו הארץ כהליכה וכחזרה ולא לן
בית לכן כי אם לילה אחת ולא עלה על לב יצחק שלעבד
יהיו שתי קפ נות והוא בא מבוא כמדובר ועוד טעם שני כי
הנה יצא לשוח בשדה וירא והנה גמלים כאים בשדה ולא
תפס דרך הבושה לחכרון אשר שם בית אברהם ועל כן לא
שת לבו אל ההולכים על הגמלי מי הם כי אם על הגמלי
עצמם:

או ספר מעצותתו שלא הביט אל רבקה שעל הגמל
כי לא ידע כי אשתו היא רק אל הגמלים והוא ויצא
והנה גמלי:

ותשא רבקה כו' מה שהיתה עצמ' מעל הגמל אפשר
שנבעתה מזיו נגה אלהים שעל פניו וחשבה
אולי הוא יצחק כי מי חוץ ממנו אז אכיו יהי לו כן ועל זיוו
הלו ריבה האדם באומרו את יצחק ואם נשית לב על רבוי
האת באומרו את שיניה והיה כי האבות הן הם המרכבה
ושכינה היתה עמו וזהו האת כענין ותראהו את הילד שאמרו
רז"ל שראתה עמו שכינה וכל שכן רבקה שראתה זיו השכינה
ונבעתה ותפול מעל הגמל כי כושה מחתה' וזיו שכינה שעמו
וזה מאמרה אליו כאומרה מי האיש הלזה כו' והוא לאמר לו
אל תתמה שהפלתי עצמי מעל הגמל כאלו נתתי אל לבי כי
הוא איש כי הלא שני דברים ראיתי כן תמהתי הא' זיו
פרצופי שמורה חשיבות נמרץ וזא מי האיש הלזה כי איש
הוא לשון חשיב' וכן אומ' הלזה כמ"ש זל שראתה הד' כיוסף
שנאמר בו הלזה שכינו כיוסף שהיה ה' עמו כד"א ויהי ה' עם
יוסף: ועוד טעם שני והוא בשוח לב אל אומרו ההולך בשדה
לקראתנו שהלא כא בשדה לקראתנו וגם אומרו בשדה הוא
מיותר אך הוא כי להיות זווגו של יצחק בא אצלו כמזל גם
בזה כי יצא לשוח בשדה ומה יצא יביאו הגמלי' הדרך בכושה
ויבנקו בשדה לעומת יצחק כי היה זווגו בא אצלו וזא וירא
והנה גמלים כאים ולא אמר עוברי' כי אם כאים שהיו כאים
לעימתו והן זאת תמיהת רבקה כאומרה ההולך בשד' שאינו
הולך בדרך כבושה רק בשדה בתוך השדה משולל דרך ואיך
הוא לקראתנו כי מי הכינקנו בתוך השד' ואנה עזבנו הדרך
ואיך נודמן היות לקראתנו אך זה יורה היות לו אצלנו שיבות
מן השמים ומזלו חזו ושלא בכונה נעשה הדבר כלומר
ועל כן הפלתי עצמי כאמור אולי הוא זה לו השיב ואמ' הוא
אדוני וכדרך הוא שזווגו בא אצלו ושלא בכונה א"כא' יגשו
לו בראותה כי לא היתה השער' ואומד בעלמא כי אם באמת
לו ותקח הצעיף ותתכס ובמדרש שנים נתכסו בצעיף ולדו
תאומים רבקה ותמר ותהיה הכונה להורות כי לפי רוב
נטיעות האשה כן תפקד בכנים כענין אשתך כגפן פוריה
בירכתי ביתך וזה יורה בזה כי שנים נתכסו בצעיף שהוא

כיקני ושיטו' יתר ונפקדו בלדת שנים שנים ואם שהיה בשתים
לא מקרה הוא כי אם בענש מן השמים על נטיעותן ביותר
ויתכן שעיקר הכונה ללמד לתמר מרבקה כי עם שעניין תמר
ירשה בלתי הגון הקם הכסות בצעיף ולדת' תאומי' כרבקה
יורה שוו כי גם שם היה דרך נטיעות להכסות מזולת יהודה
כמפורש במקומו:

ויספר העבד כו' לכל יהי לבוטיקפי אל בא אשה יפה עד
מאד כיד עבד אים כדבר' על כן ספר לו את כל
הדברי' אשר עשה איך ענהו ה' בנסיונו וה' ענהו במענ' פיו
ופרטי הנלא הדרך כלו' שאם לא מרוב נדקי לא עביד קבה
ניקא לשקרי:

ויביאה כו' הנה אומרו האהלה הא' שברשם תיב' מיותרת
כי הא' שבסוף תיבה היא במקום למ"ד כראשה:
ועוד למה יגיד לנו שהביאה האהלה ולא הי' לנו שא ויקח את
רבקה: ועוד אומרו ויאהבה היעלה על לב שלא יאהבנה
ועוד אמרו וינחם יצחק כו' מה עניינו כה' והנה כמדרש
בראשית רבה זל ויבאה יצחק כו' כל ימים שהיתה שרה
קיימת היה ענן קשור על פתח אהלה וכיון שמת' פסק אותו
ענן וכיון שבאת רבקה חזר אותו ענן כל ימים שהיתה שרה
קיימת היו דלתות פתוחות לרוחה וכיון שמתה שרה פסקה
אותה רוחה וכיון שבאת רבק' חזרה אותה הרוחה כל ימים
שהיתה שרה קיימת היתה ברכה משתלחת בעיסה וכיון
שמתה פסק אותה ברכה כיון שבאת רבקה חזרה כל ימים
שהיתה שרה קיימת היה נר דלוק מליל שבת עד ליל שבת
וכיון שמתה פסק אותו הנר עכ' ורואי לשים לב מה ענין
ארבעה דברים אלו שנתייחדו לשרה ולרבקה: אך הנה
כתבנו במקומו כי מה שקלקלו אדם וחוה: תקנו אברהם
ושרה ואחריהם יצחק ורבקה: ומה גם לספר הזוהר כי
האבות כלן כפי דרכם ים להן סייבות על פי הגלגול עמו
כמפורש שם ועל כן אחשיב נתייחדו שם בקבור אד' והאבות
והנה על מה שקלקלה חוה נתן לאשה לתיקון שלש מצות
נדה חלה הדלקת הנר והוא כמאמרם זל היא כבתה נרו של
עולם תדליק את הנר היא שפכה דמו של עולם תשפך דמה
ותקיים מצות נדה היא קלקלה חלתו של עולם תפריש חלה
והוא כי הן האדם מורכב מארבעה דברים נשמה ורוח ונפש
וגופ' וחוה קלקלה השלשה כי את הנשמה לא קלקלה כי
הלא היא דעת חכמי האמת כי הנשמה העליונה אינה
נפגמת בעון: כי טרם יחטא אשר היא כו תשתלב מעליו
אך יופגמו בחטא השלשה הנותרים ואת שלשתן קלקלה חוה
בהחטיאה את אדם ואחשוב כי אומרו של אדם היתה חלתו
של עולם והוא כמ"ש זל על פסוק ואד יעלה מן הארץ כו' ויינר
כו' אדזל כאשה שמקשקשת עיסתה במים ומפרש' חלתה כן
ואד יעלה כו' השקה כו' ומהעבר שרוי במים נטל ויינר את
האד' הנה כי עפר שממנו נכר' אדם נתייחס להפרשת חלה
והוא הורלת היות מין האדם בערך על הארץ ונאצלי כאלה
בערך כל שאר העיסה כי היא קדם ושאר העיס' חול ושאין
הנאה מכל הארץ עד יבראה אדם כאשר אין נהני מה שיעשה
עד הפרים חלתה ועל כן ממקום כפרתו נברא הוא מקום
המזבח כנגד שער השמים כי שם קדושת השכינה והוא טוב
הארץ ומשם ניטל חלתו של עולם קדם לה' והנה חוה היפכה
עכירות החומר ומיתתו והפסדו על כן תתקן במצות חלה
ועל הנפש שקלקלה אותה תתקן במצות נדה כי הדם הוא
הנפש וכנגד הדוח המאירה יותר והיא כבתה אורו תתקן

כנר

כנר שבת אך הנשמה אינה נפגמ' כענין כדעת חכמי האמת
כי בכא אדם לחטא היא מתחלק' ועולה ולא ירדכן כיד כגם
על כן לא הוצרך תתקן רק השלשה וכתיקונן היא שבה על
האדם: וכזה נכא אל הענין כי במה שאדם היא מתקנת
קלקולי חוה כמ' יודע אם לא בהורלת שפע טובה וברכ' במה
שכנגד הדברי' שהם תיקון מה שקלקלה חוה והוא כי כנגד
החלה היתה עיסתה מתברכת וכנגד הנר היה דולק מליל
שבת ללילל שבת להורות שתיקנה שני הדברים וכנגד ענין
הנדה היו דלתות פתוחות לרוחה להורות כי טומאת
דם נידות לא היה לה שהית' הירה כה והיו דלתו' פתוחות
כנגד פתחי נדה שאם לא כן לא היתה ברכה שורה שם תוך
אהלה בטומאה ההיא ואלו היתה כימי טהרתה לא תמצא
כימי נדותה אך כל הימי' שהיתה קיימת היו דלתות פתוחו'
לרוחה כי אין זה רק להיות קדושה שרויה שמה וזא כל ימים
שהיתה כו' ועל הנשמה שלמעלה מהכל השור כתיקון השלש'
שנכנסו על כן היה ענן קשור פתח אהלה רמז אל הנשמה
שעל הכל והוא כי ענן השכינה היה שם קשור עם הנשמה
כדרך שכינה השור' על כל שלש שור' על הנשמה ומתפשטת
עד הנפש ועד הבשר וגם שמה שהנרך לתקן לא היו כי אם
הנ' כשבא בעל המאמר לספר שבחה בכל ארבע חלקיה
הזכיר את ארבעתן וכגדולה היא הנשמה העליונה היחל
ואמר שהיה לה ענן קשור כו' ומה שלא הוכלו במאמר על
הסדר הוא כי השנים המורים על השרלת קדושה אחד על
האהל והב' תוך האהל סמך אותן יחד וברכ עיס ונר שהיתה
ברכה בשני דברים פיט' ועיקרן ערב שבת וכברו' ברכותם
לענין קמכם יחד גם הם להורות שעל זכות היה אמר שפסק
במותה ולבלתי נגיע בכבוד אברהם אמר פסק אותו: ענן וכן
אמר פסקה אותה רוחה וכן אמר אותה ברכה אותו הנר:
לומר כי גם שלא יבנר בזכות אברהם אך לא היה כל כך
בשאר כימי שרה ומה שפסק הוא אותו המציאו' שהי' כחייב
וכשחזר הוא אותו ענן אותה רוחה כי כאשר בימי שרה והנה
על פי הדברים האלה נבא אל ענין הכתוב כי רצה יצחק
לנקות את ארבקה אם תמצא מקום אמו והיא רא"ה אליו ומה
גם שהיתה בת ואחות כומרים והוא עולה תמיד' על כן ויביא'
יצחק האהלה לנקות אם יהיו לה מדות אמו אם יראו בה
הסמני שהיו לאמה על כן הכניס' כאהל אמו וירא והנה שרה
אמו כי היה כאלו היא שרה אמו וזה אפשר יכוין בה"ש יתיר'
כי הלא אהלה שהוא כאומרו לאהל כי הא' בסוף תיבה
במקום למ"ד בראשה נמצאת הא' ראשונה יתירה לרמו כי
בהיותה הנא תוך האהל היו באהל חמשה דברים היא
והארבעה דברים הנאמרים במאמר וברלות כי כן אז ויקח
אות שהוא הנישואין ועדיין לא ניחם כענ' אחרי אמו כי אמר
כי גדול זכות אמו גרם שבמעוט נדקי רבקה יפסיק להחזיר
מה שכבר היה כענין מדה הקרובה להמלאות שבתוספת
מעט ימלא על כל נדות ומה גם שכל איכות קדוש' המסתלק
לא יעקר לגמרי כי אם נשאר מציאותו שם על כן אחר שלקח
אותה הנשאה הסתכל בנטיעות' ומעשי' וירא כי היא לו לאשה
כאותה אליו שעם היותו עולה תמימה היא נערכת שלו להיות
לו לאשה אז ויאהבה וינחם וגו' מה שאין כן מתחלה:

ואלה ימי שני כו' טעם אומרו אשר חי מה שלא נאמר
בשום נדיק זולתו אפשר כמ"ש זל כי על שלא
ירשה את עשו יונא לתרבות דעה מת חמש שנים קודם
נמנו וזא אשר חי כלומ' שלא היו כל חייו כי אם אשר חי מהם

לו אפשר על כי אברהם היה גר למד כן שלש שנים הכי
אברהם את כורלו ולמד כן מא שנה והנה היה אפשר שלא
יחשבולו ימי נדקות מאו הולדו רק מאו הכיר את בורלו:
על כן אמר כי לא כן הוא והוא כי חי נקרא הנדיק כמשל
מפקוק ובניהו כן יהוידע כן איש חי וכי כולי עלמא בני מתי
בינהו אלא שהיה נדיק שהנדיק נקרא חי ועל זה יאמר אלה
ימי שני אברהם שיקרא ככל שנים אלו חי מאה וכו' שכולל
מיום הולדו:

ויגוע כו' הנה אומרו ושבע הוא דבר בלתי מובן ואם
הוא שבע ימי מה יתן ומה יוקיף הודע"ז שהלך
שבע ימים והנה ארז"ל ככל' וזל כתיב עז והדר לבושה כו' כל
מתן שכרן של נדיקים מתוקן להם לעתיד לבא ומראה להם
הקב"ה עד שהם בעולם הזה מתן שכרן שהו' עתיד ליתן להם
לעתיד לבא ונפשם שבעה והם ישנים: אד' אלעזר משל
לבעודה שעשה לותה המלך ונימן את האורחים והראה להם
מה שהן אוכלין ושותין ושבעה נפשן וישנו להן כך הקב"ה
מראה להם לנדיקים עד שהם בעולם הזה מתן שכרן מה
שהוא עתיד ליתן להם לעתיד לבא ונפשן שבעה והם ישנים
שנאמר כי עתה שכבתי ואשקוט הוי בשעת שילוקן של
נדיקי הקב"ה מראה להם מתן שכרן כד דמיך ר' אבהו חזו ליה
תלת עשר נהרי דאפרסמונא דכ"א אמר להון אלין דמלן
אמרו דידך אמר אלן דאבהו ואני אמרתי לריש יגעתי לתהו
והבל כחי כליתי אכן משפטי את ה': והנה אין קפק כוונו
לבאר פסוק זקן ושבע שהוא ששבעה נפשו מרב טוב אשר
הראו לו מתן שכרו:

ולבא אל כיאור המאמר דרך כלל גם שלא נבא אל
התכת כל דבור ודבור ממנו בשית לב ר' אל
הקדמתי זו באומ' כל מתן שכרן כו' מתוקן להם לעתיד לבא
ומראה להם כו' והיה די יאמר הקב"ה מראה להם מתן שכרן
כו' ידוע שהוא מתוקן: ורואי גב לשית לב אל מלת מתוקן
מה הוא התיקון ומהראוי יאמר נפון להם: כ' איך על ידי
שמראה להם נפשם שבעה ואדרבה תשתוקק יותר: ג' למה
נשתנית שעת מיתת מעת זולתה יד' מאמר' שעור משל לקעודה
כו' מה נ ורך אל המשל כי הלא הוכן מכלי משל: ה' אומר
לקעודה כו' מה הוא האריכות הלו הא' לקנר ולומר למלך
שזמן אורחים והראה להם מה שהם כו': ו' למה מביא פסוק
כי עתה שכבתי כו' הלא הביא פסוק ותשחק ליום אחרון
ואם אין משם ראיה יביא פסוק זה בלבד ו' כי אין בפסוק
הזה שביע' הנפש' בעמין ר' אבהו כי הלא יפלא האם אין
כמוהו יאמר ואני אמרתי לריק יגעתי כו' האם היה מקבל
שכר טוב לנדיקים אלילה:

אמנם הנה בוזלת מקום זה הזכרנו ענין מאמר
ואבואה אליו כעת דרך קצרה והו' שהוקשה
לו בכתוב שהלא ותשחק בשוא הוא הלא ביו' אחרון ולא
ליום בלמ"ר על כן אמר כו' והוא כי הנה אין ספק כי
בלא נפש נדי ממנו בע' למו' לא יבל מהבל לנפ' מנד עצמ' ולחמי
מנד עצמו ונפשו תאבל כאומר' אויה לי כי אפסיד מלבגל מני,
ומעשים טובים להתענג בדשן עד כלי די כענין הנדיק אכל
כו' כי לא נאמר נאכל אך הוא שמנטער בלבתו כעון הדור
שאכל מלבגל מצות לבלתי הועיל לנו כי אין אים שם על לב
כו' וגם בשרו עליו יכאב באמור אוי לי כי אני עניתי מאד
בייסורין ועבוד את ה' ועתה הנפש תעלה לאכול מפריי ואני
לקברות אוכל למקום עפר ראה ותולעה על כן למען העלות

פרוכת

לו נפת סניהם מה שעשה הוא יתברך מראה להן מתן שכרן
כי ערים נאת הנפש מהגוף כאומן שבאמצעות הנפש אשר
בו עדיין ומה גם כעת לאמת שבתוסף כה שפע קדושה רבה
כמ"ש בספר הזוהר על פסוק תוסף רוחם יגועון אז גם הגוף
קונה שפע מאותה הארה של מתן שכר כי שבעה בעריכות
האור התענוגיי באומן שבאותו ערוכות שיערב לטוב באותה
רמיה הנפש תשבע ובלתי מצירה על מה שלא תשגל עוד
מצות וגם החומר לא ירקב בקבר רק ישאר כישן שיב' עריכו'
מאשר הראו לו ולא ידאג על אשר יתבלה כי לא ירקב כי אם
יישן כענין רבי שעור כ"ר שמעון ורבי אחאי כר יאשי ודומיה'
שהם שיני עפר עד שעה אחת קודם תחיית המתים כמאמ'
ר' אחאי בגמרא ולהמתיק הדבר לתת טוב טעם אל הענין
הקדים ואמר כל מתן כו' והוא כי דעתו כי גם שמעלו הנפש
למעלה תתענג בדשן עיקר מתן הטב הוא לעתיד לבא אחר
התחיה בגוף ונפש וזא מתוקן שהוא יתברך כמו שמתקן
שעורה מדברים בלתי נאכלים כמות שהן חיים כן מתן שכר
הוא רוחני אשר בלתי נאכל לאומר מתקנו יתברך באופן
נאות ליהנות ממנו הגוף עם הנפש אחר שתחייה וזא מתוקן
לשם לעתיד לבא כי גם שהתומר יך יהיה לו עם כל זה רחוק
ממנו יהיה אל איכות הנפש בצד מה ועל כן בהיות מצאות
ממנו ומתייחס אל הרוח עם הגוף ההוא על כן בהראותו
יתברך הטוב ההוא לגוף ונפש עודם יחד ידבק ער יב ותס
בבחינת התאחדות מעין העתיד לשניהם יחד באופן לא
יתפרדו לגמרי כי אם יהיה כישן שלא תעקר נפשו מגופו
לגמרי באופן לא יפסד החומר וגם הנפש באותו עריכות
תשבע וזהו נפשם שבעה והם ישנים כמדובר באופן כי בעת
התחיה שניהם יהנו הנפש בשבעה ראותה אורות שפעלה
ותעם למעלה והגוף בהיותו ישן שינת עריכות עד התחיה
שיקבלו שכרן יחד והנה עדין יש מקום לומר כי אדרבה
בראותם הטובה ההיא יראבו לה אז יותר ושתוקקו אליה
ולא ישבעו ולא ישנו לזה כתב ר' אלעזר ואמר משל לבעודה
כו' והוא לומר כי הנה אם כחיות שעליהם ישבעו ולינו
והוא כי הנה בעודה שם בה כמה בחינו' מ' שהמלך בעצמו
עשאה: ב' שהוא בעצמו זימן את האורחים: ג' שהם אורחים
ולא בני בית: ד' כי אינו חייב להם כלום כי אינו רק גמילות
חסד לאורחים: ה' שהמלך בעצמו הראה להם מה שהם אוכלים
שאין פחד יתן לזולתן הבעודה הה' כי אם מה שהם אוכלים
ושותים ודאי לא זולתם הנה ודאי אורחים אלו בראותם כל
יתרונות אלו כל כך עריכות יערב לטוב שבשבעה נפשם וגם
הגוף נהנה כי ויישנו להם וזה דקדק באומר להם לומר כי
אינה שינה כלי הנאה כי אם להבאתם כי תעדיכותם בראה
להם באוכלים ושבעים וערבה שנתם וכל זה הוא כמשל כי
הוא יתברך עשה הבעודה כל"ל מה רב טובך כו' פעל' לחוסי'
בך והוא יתברך מזמן את הנדיק בעצמו מתראה לנדיק
בסילוק והם אורחים ולא בני בית מצד החומר וגם מצד
הנפש אינו חייב כלום כי מי הקדימו וישלם וגם הוא יתכבד
מראה לטוב השכר בסילוק וגם הוא מה שהם אוכלים ושותין
בטוחים כי להם יהיה אז כל אותו עריכות נכנס יחד בגוף
ונפש באופן לא יתפרדו בעצם ונפשם שבעה והם ישנים
בעריכות האור שספתותיו כדוכבות הקבר והוא הכתוב
אצלנו על פסוק ושבבת ערבה שנתך:

עוד יתכן לומר כי ר' אלעזר חולק במקצת עם
הקודם והוא כי הקוד' אמר שכל עיקר השכר

הוא לאחר התחיה ואין לנפש בנתים: רק העריכות והשבע
בראות אורות וזכיותיו אך לא כן דעת ר' אלעזר כי אם שהנפ'
היא תתענג בנתים עד אין קצה ממתן שכרה: אלא שמה
שמראין להם בסילוק הוא דבר מיוחד לשניהם בבעודה
שעשה המלך ונלת מה שנותן שכר לבעלי מלאכתו שהוא
מה שמטיב לגוף ונפש יחד אחר התחיה והנה כזה נתייעב
אומרו ותשחק ליום אחרון שהוקשה לו אומר ותשחק בפ"ת
הו"ו וגם אומרו ליום ולא אמר ביום והוא כי הנה כל האלכא
בית פירשו אותה רז"ל על נפש הנדיק ועליה יאמר עוהדר
לבושה שיש לה באותה העולם כמודע ולא כלבר אחר נאתה
מהעולם כי אם גם מאז היתה פה בסילוקה כבר ותשחק
ותשמח בשכיל יום אחרון של תחיה כי מאז ראתה אשר יהי'
לה אז והנה לא נמצא בפסוק זה רק מה נפש שנפשם שמחה
ושבעה אך לא מהגוף שיהיה כישן לזה הביא פסוק כי עתה
שכבתי כו' שאומר על זמן המיתה שנקראת שכיבה שכבתי
ואשקוט על הנפש ישנתי על הגוף כמה שאז יוכה לי לעתיד
כי מאז מראים אותו לו והביא נ"כ ראיה מר' אבהו דחזו ליה נ"
נהרין כו' ואמר ואני אמרתי כו' אפשר כי לטוב שהיה עשיר
ועגוב מאד כאשר הפליגו בגמרא ואשר היה גדול בכי קיבר
היה דואג בלבו אולי ניכה בהבאות גופו כל זכיותיו וזה
אמרתי לריק יגעתי כו':

או יאמ' כי הנה בראותו נהרין דאברהם שהוא
הוראת אור מלובש הכיר בזה וגם בהיות
שהראו לו קודם הסילוק ולא לאחרי כן לנפש כי אין זה כי
אם שגם החומר יקנה אותר להיו' כישן כמדובר על כן אמר
כל אלין דאבהו כל מר' מן אבהו כמו שהוא לגוף ונפש שבלם
יהנו ואני אמרתי כי היגע שהוא הגוף מאומה אין לו שכר
רק לנפ' כי הגוף יבלה בקבר ואייתי מצטער עליו ואומ' לריק
יגעתי להיות תהו והבל בקבר כחי כלתי כי כל האוש' לנפש
תהיה אכן מסבטי את ה' בעל הרחמים שאינו מקפח שכר
שום בריה:

והנה הכיא ראיה מהפסוק אך עדין היה אפשר
לפרש הכתוב כדרך אחרת והכ' הכיא אחרי
כן ראיה מהחוש מר' אבהו ועדין היה אפשר כי לא לכל
הנדיקים יהיה כן לכן הכיא זכדי כן לוי ור' יהושע בן לוי ור'
יוסי בן פרט כ' כי שלשתן הורו כי ראו בסילוקן מתן שכרן
והנה בתלתא הוא חזקה ולא בבא המאמר הוי בשע' סילוקן
של נדיקים מהעולם הבא מראה להם כו':

עוד כיון כי הנה עדין מכל הראיות שהביא אין
ראיה ברור רק שמראין להם מתן שכרן אך
לא שהבא בעצמו הוא המראה להם המתן שכר לכן הביא
ענין שלשת השלמים האלה שאמרו אותם הפסוקים שמורה
מהם כי הוא יתברך הוא שהראה להם והוא כי בפסוקים
הקודמים שהם פסוק ותשחק כו' וכן פסוק כי עתה שכבתי
כו' אז פסוק ואני אמרתי כו' שאמר ר' אבהו אין ראיה רק
שרואים בעת סילוקן ממן שכרן אך שהוא ע"י הבא לא אך
בשלשה הגדולים האלה שכל הפסוקים שאמרו בסילוק הם
כמדברי עמו ית' לנוכח על זאת יתפלל כל חסי' אליך ויישמחו
כל חוסי בך כי טוב יום כחצריך מה רב טובך כו' כי אור
המאמר כתוב אצלנו בשערים: ואומרו ויאסף אל עמיו יהיה
כי כל נדיק הולך אל מחיצת הנדיקים כיונא בו והם
המתעוררים להקביל פני והנה יש נדיקים שיש להם קנאה
עון אשר חטא ולא יכניסוהו במחי נתו עד יבנו לו כל אשר

חטא

חטא על הנפש ואחר כך יאסף אל עמיו במחיצת נדיקים
כיון לא בו שהיא מחיצתו אמר כי אברהם מיד בשמת נאסף
אל עמיו כי לא היה לו דבר לנכות ולייטר תקלה כי טהור
הוה לגמרי:

ויהי אחרי מות כו' אמרו רז"ל שברכו ברכת אבלים
ויש אומרו שמסר הוא יתברך הברכות ביד
אברהם ולא ברכו פן יצטרך לברך גם את ישמעאל לכן בשמת
אברהם ברכו הוא יתברך וזהו ויהי אחרי מות אברה' ויברך
כו' ע"ד זה יאמר בשום לב שלא בא מיתה מיותרת אך יאמ'
כי הנה דרך הקובר את אביו לה נצטער על כי סר אלו מעליו
אך בשהוא נדיק אין פחד כי הלא כן הוא לה כי הוא יתברך
יהיה לו לאב ואזא לו יתברך לכן וכמאמרו יתברך על שלמה
וזה יהיה מאמר הכתוב על נער יצחק על הילוק אביו כי לא
יבצר מזה כי ויהי אחרי מות אברהם ויברך אל"ים את יצחק
בנו של האל"ים המזכר כאומר לו אם אברהם מת הלא בן לי
אתה ואני אביך קיים לעד ולכן ברכו לחזק את לבו וברא"תו
יצחק כן דבק בו יתברך ביותר ויבחר למושב לו באר לחי
רואי אשר שם נגלה לו האל"ים והוא מקום מוכן לשכינה:

פרשת תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם כו' הנה ראוי לשים
לב אל אומרו בן אברהם כי מה בא ללמדנו
והנה ארז"ל במדרש וזא עטרת זקנים בני בנים ואלה תולדות
יצחק בן אברהם אברה' נקרא אברהם יצחק נקרא אברהם
דכתי' ב' ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם יעקב נקרא
שמו ישראל דכתיב לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל
כו' יצחק נקרא שמו ישראל דכתיב, ואלה שמות בני ישראל
הבאים מצרימה את יעקב אברהם נקרא ישראל ר' נתן אמר
מילתא עמיקתא היא ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ
מצרימה ובארץ גושן שלשים שנה ואחרב מאו' שנה עשה יורא"ו
לשים לב למה אמר שאברהם נקרא אברהם אברהם יעקב נקרא
וכן אומרו יעקב נקרא ישראל ולמה אברהם לא נקרא יצחק
כמו שנקרא ישראל וכן יעקב לא נקרא אברהם כמו שיצחק
נקרא אברהם ולמה יצחק נקרא אברהם וישראל:

אך הנה תחלה הוקשה לו לומרו כן אברהם שהוא
מיותר ועל זה לתרץ הענין הביא פסוק עטרת
זקנים בני בנים כי הלא קשה בו למה לא אמר בנים כי אם
בני בנים ועוד למה לא אמר ותפארת בני בנים אבותם מעין
ראשם הכתוב ושד שנכנס בעטרת ויצא בתפארת לכן אמר
הנה אברהם קנה שלמות שהיה תחלה אברהם כמשל ראש
לבני מדינה ונקרא אברה' ראש לכל המון גוים אמר שיצחק
ג"כ קנה מעלה זו שהיה אב לכל המון גוים וזהו כן אברהם
אברהם כי גם יצחק כן אברהם נקרא אברהם ואם לא היה
אומר כן אברהם לא היה נדרש שנקרא אברהם והוא כי
אברהם המזכר פעם שמת עולה לבאן ולכאן לומר שכן
אברהם נקרא אברהם ולומר שאברהם הוליד כו' על דרך
מאמר רבינא בגמרא על פסוק את כספך לא תתן לו וכו'
שאומר בנשך ובמרבית מסמא שמשמש למעלה אל
הכסף ולמטה אל האוכל. למהם יעקב קנה שלמות גדול מזה
כי נקרא ישראל שלא כלבד הוא גדול על המון גוים כי אם
גם על מלאכים וזהו לא יאמר כו' כי שרית עם אל"ים וכו' לכן
אין יעקב צריך ליקרא אברה' כאשר הוצרך יצחק כי אברה'

הוא עולה על כלם והם צריכים להתעטר בכתרו שיצחק
נקרא ישראל ואברהם נקרא ישראל וזהו עטרת זקנים בני
בנים כי אברהם ויצחק עטרת שלהם ישראל שהוא עטרה
שמשה הוא יתברך אותה שיו כמה שהו' מסתרר על מלאכים
אך יעקב ויצחק אינם מתעטרים כאברהם כי אברה' אברה'
ויצחק מתעטרים ביעקב שנקרא ישראל והוא כי אין נקרא
עטרה אלא הקרא ישראל שמסתרר על מלאכים כי הקר' יצחק
אברה' שהו' אב להמון בני אב תפאר' בלב' יקר' וזהו ותפארת
בני אבות' והכי' רמי' מאומ' ומושב ב' על בני אברה' כי מליב'
יצחק מתחילין הפנים המזכרים ישוד קשה על פשט הכתוב
אומרו אברהם הוליד את יצחק שהוא מיותר וגם שקנת תירגו
במאמר המזכר אין מקפיק בשעלת ארוכת ייתורו והנה אז"ל
שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעבר שרה בר קלבתר
פניו של יצחק דומים לאברהם והיו הכל אומרי אברה' הוליד
את יצחק עכ"ל. ולא כמו זר נחשב להביר הוא יתברך תוגה
זו מלב הדור ההוא אחר היות יצחק בן שנים שנה ואם היה
מעת שמולד יצחק למה הודעמו יתברך זה פה ולא בזמן
שמולד: אמנם יהיה כי בעת הליד לא ילמינו המון העם
לקול ליצני הדור וישימו לב מלתם כי גדול אברהם ושר בעיני
הכל אך עתה בראו כי נולד עשו מיצחק ולא מספת כישמעא
מהגר רק מאשתו הנדקת לכן יחליפו כח ליצני הדור לשוב
על קיאם כי מאבימלך נתעבר שרה ונולד יצחק ועל כן יצא
ממנו עשו ועל כן בב' התורה לספר תולדות יצחק בפרשי
הוראת היות שאברהם הוליד את יצחק זה הוא לברך רז"ל
ועדין צריך להשיב לפי פשוטו של מקרא ועוד אומרו ויהי יצח'
כו' כי הנה כל זה היה אחר לאומרו כעת הנשואין ולא בעת
הלידה אחר עשרים שנה וגם מה בצע לדעת בן כמה שנים
היה בקחתו את רבקה וגם הודיעו שהיתה בת בתואל הארמי
ומכדן אדם אין צורך לאומרו ומה גם כי הכל נאמר למעלה
ועוד אומרו לו לאשה כי מלת לו מיותרת ועוד אומר ויעת' כו'
מהו לנכח אשתו כי רז"ל דרשו שהיו זה בניית זו וזה כו' ועוד
אומרו ותהר רבקה אשתו מי לא ידע כי רבקה היתה אשתו
ועוד אומרו ותאמר למה זה אנכי כי טבע אומרו אם כן
הוא להוניה נפקותא אך אומרו למה וכו' היא תלונה ולא
נפקותא:

אמנם הנה לכל יתמון לבב אמש באמת באמר
מה זה היה ליצחק הוליד עשו הוא אדום:
ועוד שנית כי הזכרו תפלות הרבה כעתה כמשל ומה חטא
יצחק להמנע הולדתו עד הרבות תפלה על כן בזוהר תורתנו
הקדושה להזכיר עתה ייחוסה אשר הוא בת בתואל הארמי
אחות לבן הארמי כי להיותה בת בתואל לא היתה זוכה
להתעבר ולהבמות מיצחק: עד הרבו להתפלל ולהיו לאחות
לבן יצא עשו דומה לאחי הלם והכ"טרם גלו תורתנו הקדושה
ענין זה הקדימה להסיר פתחון פה מאים שוגב ומפתי כל
יאמר הלא גם יצחק קרוב לשמי אלה לו כי גם כי אביו צדיק
הלא תרח אבי אביו עובד לאלמים היה וכבי בנים הרי הם
כבנים וכאב ליצחק וחשב גם הוא וגם אחיו הוא ישמעאל
באופן שלם היה בת בתואל ואחות לבן גם הוא כבן תרח
ואחי ישמעאל על כן קודם כל דבר אמר אלה תולדות יצחק
בן אברהם לומר אל נא תייחס מחמת התולדות את יצחק
לבן תרח ואחי ישמעאל כי הנה אינו רק בן אברה' כי מאברה
מתחיל העולם כמודע ותרח אלא היה כי עד אברהם הוא
כמי שכובר החול ובכרה עד ימלא המרגלית וגם לא לאחי

ישמעאל

ישמעאל כי הלא אברהם לא יחשב רק כמוליד את יצחק
ולא את ישמעאל כמאמר הכתוב כי ביצחק יקרא לך זרע
וזהו אברהם הוליד את יצחק כלומר ולא את ישמעאל ואם כן
איפה אין ענין התולדות כי אם ממשפחת האם ולכל נאמר
אל איפה למה לקח יצחק כתרשיש שתגרום לו פגם והנה
המנשא אמה בלתי הגונה לו הלא יקרה מאחר מכ׳ סבות אל
להיות בחור מעם נער ורך כי בנערו לא את לבו שמשפחת
כי כן יעשו הבחורי׳ לתת עיניהם ביופי ולא באביה ואחי׳ אל
לבבה אחר׳ והיא כי במקומו ועירו לא מצא טובה הימב׳ ויהי
עלו לטורה לבקש ממרחקי ארץ עב אמ׳ כי הנה שתי שה לא
היו בזה הא׳ כי הנה ויהי יצח׳ בן ארבעי׳ שנה בקחתו בת
בתואל כי גדול בן ארבעי׳ לביו׳ היה ולא נער ורך בקחתו בת
בתואל הארמי וגם הקבה הב׳ אינו׳ כי לא לבלתי הטרים עצמו
לבן ממרח בשא המזרמנ׳ לו כי אדרב׳ הניח בנו׳ ענר אשכול
וממר׳ וכל בנות עירו וישלח עד פדן ארם במרחקי ארץ לקח׳
בת בתואל אחו׳ לבן ולא מפדן ארם ואל איפ׳ למה לקח׳ לזה לו
לאשה כלומר כי זאת היתה לו לאשה מתחלת בריית׳ בת זוגו
צדקת כמוהו כי היתה כשושנה בין החוחים ואחר הקדמתו
זאת פירש הרשת המתרגשות מהיותה בת בתואל ומהיותה
אחות לבן ואמר על אומרו בת בתואל ויעתר יצחק כו׳ כי על
כן הוצרך להעתיר שהוא רבוי תפלה והיתה התפלה לנכח
אשתו לומר שיסקיף ה׳ וירא בחינת נוכחיות היותה אשתו
כי היא מקבל אליו בליכות נפשה כי בת זוגו היא ולא אל
אביה כי אם היא עקרה הוא מצדה על מולדתה וזה כי עקר׳
היא ויעתר לו ה׳ כי הביט אליו ותהר רבקה על היותה אשתו
עם היות לה עיכוב מפלת בתואל להיותה בתו ועל היות
אחות לבן אמר ויתרוצצו הבנים כו׳ ותאמר כו׳ והוא כי הנה
כמסב׳ ומא ארזל הביא לתתא דהריהה ביום הכפורים
ולאשה לה באזנה דיום הכפורים הוה ונחת דעתה ונפק מי׳
ר׳ יוחנן וקרו עליה בטרם אצרך בבטן ידעתיך ואתתא
אחריתי לא אתיא כא דעתה ונפק מינה שבתי אוכר פירי
וקרו עליה והרשעים כיום נגרש הנה כי הדעת העובר בבטן
הורלת רשעת העובר והנה אם היה יעקב לבדו לא היה
ראוי כי אם בהיות עשו עמו ועל שהיה יעקב רואה הנגדיי
אליו היה מוכרח לנגדו גם הוא זה נמשך לה מהיות אחות
לבן ועל כן בראותה הדוגן אמרה הנה אין זה רק שאולי
העובר בלתי כשר ואין זה רק על הזותי אחות לבן ואם כן
למה זה אנכי כי מה הועלתי אנכי מצד עצמי שאני צדקת
אם איני מבקשת לתקן גרמת נזק אחי׳ הנה הדרך הא׳
האפשרי בכתובים׳ עוד יתכן דרך ישרה שיבור לו האדם
כי בה יתישבו גם הערות מלבד אלה מענין רב והן ראשונה
שום לב אל זו שבואלה תולדות כי הנה כלל בידנו כי ואלה
מוסיף על הראשונים ואיך יוסיף על תולדות יצחק האמור
למעלה וגם על הקדר כי תחלה מזכיר תולדו׳ יצחק ואחר כך
תולדו׳ אברהם שהוליד את יצחק ואחר כך מיסודי יצחק עם
רבקה ועוד כי הולדת אברהם את ישמעאל לא יפלא כי היה
מהגר המצרית אך לא מצרה׳ ואם כן מה פעם רבקה
שנאת ממנה ומיצחק עשו הרשע מישמעאל ולמה אם היה
עתיד להוליד נדיק ורשע למה לא הסיאו הוא יתברך אשה
זולת רבקה שיצא ממנה עשו כאשר באברהם שנשא הגר
להוליד את ישמעאל ועוד מה זה היה אצל הוא׳ הוא יתברך
את עקב ועשו כל אחד בבני עצמו בשני עיבורים והי׳ נתקן
נער רבקה ומה גם לאומר כי על ידי כן הפקידה עשר׳ בנים

שהיתה עתידה להוליד יב שבטים ואמר׳ למה זה אנכי מכין
זה ואלו היו אל׳ לא נצטערה ולא הפקידה עשרה בנים וגם
לא היה מצטער יעקב בבטן בשכונת עשו ט׳ חדשים וגם היה
נתקן קנית הבכורה כי היה מולד יעקב ראשונה בכור מן
הבטן וגם יעקיב ריב הברכות כי בהיות יעקב בכור היה
מברכו אביו אבלי יגמר יעקב ברכותיו כי הנה מאומרו
ויקרא את עשו בנו הגדול כו׳ ודאי כי את הגדול היה חכן
לברך וכן יקשה אפילו אחר היותם תומים כי טוב היה יצא
יעקב ראשונה ולא היה ריב בברה ובברכה׳

וחנה לבא אל הביאור נזכיר מאמרם ז׳ בפסיקתם
ויצא הראשון אדמוני למה כשהיה בבטן אמו
שתה כל דם נדות אמו עב׳ והלא כמו זר נחשב כי הנה אין
דם נדות למעוברת וגם העובר איננו בחיריי כי כח אין בו
לשתות אשר יבאר כי אם מאשר תאכל ותשת׳ אמו וזה אנא
בחלב כיעקב בעשו ואיך ישתה הא׳ מה שלא יפתה חברו
והמה בבטן מ׳ עוד ב׳ מכירה מאמרם ז׳ דבר נזה לאלף דור
זו תורה אלא שראה הבא שהיו הדורות מבעיסין כו׳ נטל
תתקע׳ דור ושתלן בכל דור ודור והנה ראוי לדעת למה היה
ראוי להנתן דת לאלף דור ולמה החסיר מהם תתקע׳ ולא
פחות או יתר׳

אמנם הנה כתבנו במקומו שלמה שרצה הבא׳ שידעו
ישראל כי לבל א׳ א׳ לאמר לו בלשון יחיד אנכי ה׳ שאיך
הוצרך לדבר עם כל א׳ א׳ לאמר לו בלשון יחיד אנכי ה׳ שאיך
שהיא הסגת נבואה בהקיץ פני׳ כפני׳ שיסמנו מפיו ויתנבאו
כל איש ישראל ולא יבאר גם אחד אשר היה בלתי אפס אם
לא בהפכה מבלם זהמת נחש כי על כן כשישראל שעמדו
על הר סיני פקקה זהמתן זכו לקבל התורה והוכנו לשמוע
מפיו יתברך תורה שהיא נבואה בהקיץ ופנים בפנים ואיש
לא נעדר מהשגה זו שהיא אצלי על שפסק׳ והמתן כמבואר
במקומו באר היטב והנה כשברא ה׳ שיש אדם על הארץ יך
בלי שמרי זהמא כראו ויכיחה בגע׳ וכאשר הטאה חוה
ויטמאה גם הוא ראה הוא ית׳ והנה להתם אצלת הזהמת
ההיא לאש לה היה צריך אלף דור וזהו דבר נזה לאלף דור
זו תורה אך בראות כי באלף דור בלי תורה המכשידתן לא
תוחך הזהמ׳ כי רעה בחירת׳ ויאבד העולם הבלתי מתקיים
בלי תורה לכן אילך תתקע׳ דור ושאיר כ׳ כמפסר אותיו
שמו יתברך למען בעבור שמו הגדול יתקיים העולם גם שלא
תהיה תורה בעולם המקיימתו אך ראה והנה היה כדבר
ממנע להתיך בכ׳ דורות מה שהיה צריך אלף דור להתיכה
לכן מה עשה הקבה חשב מחשבות למרק בכ׳ דורות שיעור
מופלג עד הטהר כל חלאת זהמא מהם והוא מאברהם עד
מתן תורה והוא שנרפו בבטן האם והביאו לארץ ישראל
עד תשלום י׳ נסיונות כאופן מירק אלף רב מאד ואחרי כן
להביא את יצחק למען יצא כמעט טהור מזהמא מיבב יצא
את הגר כי למה שהיא מצרית תשאב מזרעו בחינת הזהמ׳
וזאת שנית עשה הוא ית׳ שלא נזה לו שימול עד מולד ישמעאל
שע׳ שני דברים אלו א׳ היות הגר מצרית כלי לשאוב הזהמ׳
והיות אברה׳ ערין ערל כי הערלה גם היא תמשיך הבחינה
ההיא למען תשאר בחינת הקדושה לצאת משם יצחק אחר
שנימול אביו והוא מאמרם ז׳ בבר׳ למה לא נמול קודם שנולד
ישמעאל כדי שיצא יצחק מטיפה קדושה שהוא מה שבתבנו
ועוד הוסיף הוא יתברך והוא במאמר המבר שלא נימול
נתקע עד שהיה אברהם בן ק׳ שנה כשכישל ינרו כשבוטלה

תלותו משנקם׳ ר׳ מ׳ משנגר ר׳ מו שהו׳ כמשזל קנמון מני מעמי׳
בעול׳ כו׳ שהו׳ כי כמעט שלא עי׳ ינר הרע היתה הולדתו ועוד
הוסיף הוא ית׳ שלא ילדתו אמו בנערות שמתיל׳ עי׳ דם נדות
על דם׳ סדם נדו׳ הוא מחלא׳ זהמלאים כמודע ומהר היא עיק׳
ינר׳ הולד כי אם בזקנת׳ ואז הטיב׳ לבערתה בהסגת׳ נקיית
באופן שאפי׳ שאו פירש׳ נד לאחרי זקנת׳ אינו׳ דם טבעי הכא
אהזהמא נמצא הזהמ׳ מתמעט׳ שיעו׳ מופלג מאבדה׳ ליצחק
ועדין לא יבאר מהשאר כי יצחק עדין קנת זהמ׳ ולכן הוא ית׳
מירק אותו עי׳ עקיד׳ וכשב׳ להוליד׳ הוציא׳ את יעקב שתהיה
מטתו שלמה הנה היה צריך עשו׳ כאם׳ עשה אברהם שבטול
הזהמ׳ בהגר אך היה כלתי אפס׳ לישמ׳ ולכת זוגו הקדוש כי
נקדם בעקיד׳ והיה עול׳ תמיד׳ ועל כן אמ׳ הוא׳ ית׳ אם תלד
דבק שני בני׳ בשני עבורי׳ לא יבאר מהיו׳ כל׳ בן מהם מעורב
בזהמ׳ ומה גם כי אמו עור׳ בבחרות׳ ועי׳ דם נדותה מתהוה
ולדה והיא מחלאת הזהמא וגם שיתמין הוא ית׳ עד היו
שמה וקני׳ לא יבא׳ מקו׳ זהמ׳ לכן הוא ית׳ גזר בחכמתו יצאו
תאומים למען כ׳ הבחינו הנמצאו׳ מעורב׳ בעיבור יתפרדו
אי׳ שלא הוא ית׳ בבטנה שני מיני נפשו׳ נפש קדוש׳ מאתו ית׳
ונפש חצונית מהקליפות שכל אחת תשאב בחינתה זו
הקדושה ויצא ממנה יעקב וזו הזהמא
יצא ממנה עשו כנודע ממחלוקת ר׳ אנטונינוס שעלת
הבכמתם כי מעת׳ ינירת הולד הנפש כאה שמה וזה יהיה
עניין מאמרם ז׳ שהזכרנו מפסיקתא כי בהיות עשו בבטן
אמו שתה כ׳ כלדם נדות אמו ועל כן יצא אדמוני שהוא כי
שאב כל הזהמא המתייחסת ש דם נדו׳ כמו שכתבנו ועל כן
יצא תחלה עשו למען יצא עם הדם והעיבוס היוצא תחלה
שהוא בחינתו כמדוב׳ והוא מאמר רבה יצא עשו׳ יצא קרייתו
עמוכן אמרו שהיה כמי שרוחץ המרחץ תחלה שיצא יעקב
בנקיות כי אין ספר רמוז כל מאמרנו זה ונכנא אל כיאור
הכתוב׳ והוא כי הלא יתחזק לבב אמם כאמת כאמר מה
זה היה נאת עשו מיצחק ורבקה ואם על נגעי קרוביה למה
נשאה וגם למה היו תאומים שנתרגשו כל הדברים הקשים
הנאמרים למעלה על כן אמרה תורה ואלה תולדות יצחק
בן׳ הנה מוסיף על הראשוני׳ הנוב׳ תולדת ישמעאל הנו׳ שהוא
בחינת זהמא שהטיל אברהם כן בתולדת יצחק יש עדין
בחינת זהמ׳ שהוא באחד אך לא לגמרי כי אם בן אברהם
כלו׳ דומה לאביו כי כאשר אביו הוליד נדיק ורשע לבלתי
נאת טיפת יצחק מעורבת בעבירת זהמ׳ כן יצחק הוליד׳ תם
ורשע למען יצא יעקב משולל עבירות זהמא וגם שבכלל
תולדתו הוא עכ׳ אל יעלה על רוחך יקרא ליצחק בעשו זרע
על היות כן הנביר ולא כן האמה כישמעאל כי הלא אברהם
הוליד את יצחק לומר כי בכלל מה שאני מדמה אותו
לאברהם הוא כי כאשר אברהם לא יחשב לאוליד את שני
בניו רק את יצחק ולא את ישמעאל כדא׳ כי ביצחק יקרא
לך זרע כן הדבר ביצחק כי לא יחשב רק לאוליד א׳ שהו׳ את
יעקב כי על כן מסדרי תפלותינו ביום הזכרון אמרו ועקיד׳
יצחק היום לזרעו תזכור ולא אמו׳ לזרע יעקב וכמו שכתבנו
לאבי אברהם ושאבי יצחק בפ׳ ואם יאמר איש
למה לא נקח יצחק שכח׳ כבגר להעיל בה הזהמ׳
יצחק כן ארבעים שנה שהוא אחר שנתקדש
אתו את רבקה ועל כן לא יאות לו זולתה ושמא
אל קושיא לדוכתה איך יצא זה ממנה לזה דע
ז׳ הנ׳ בה אחד שהיתה בת בתואל שאביה

רשע ומפדן ארם שאנשי מקומה רשעים ואחות לבן הרשע
כי יצאת מתוך הזהמא ועל כן לא יכבר ממנה בחינה לקבל
את זה ברחמה אך מפאת עצמה היתה נדקת גמורה בת
זוגו של יצחק ולזה לו לאשה כי היא המזומנת ומיוחדת
לו לאשה כמצאו בה שתי בחינות מצד מולדתה ראויה לקבל
את פשו ומפאת עצמ׳ ובעלה לקבל את יעקב ועוד טעם שני
שלבתי קחת יצחק אשה אחרת להטיל בה זהמא והוא כי
ויעתר יצחק כו׳ שהוא כמשזל מאי לנוכח אשתו הוא מתפלל
בזוית׳ זה לא תתן לי בנים אלא מן הנדק׳ הזאת׳ היא אומרת
לא תתן לי אלא מן הנדיק הזה ועל כן ויעתר לו ה׳ וקבל
תפלתו שלא יוליד אלא מזו ואם כן איך היה מטיל הזהמ׳
באחרת ועל כן מה עשה הוא ית׳ נתן שתי בחינות בה באחת
כמדובר וזהו ותהר רבקה אשתו על בחינת עשו שהוא
מהמתיחס אליה מצד מולדתה אמ׳ רבקה ומצד נדק׳ יצחק
ובחינת היותה בת זוגו בצדקתה אמר אשתו ולהיות שנרמזו
שתי הבחינו׳ כה שהוא שני הבני׳ נגדיים על כן אמ׳ ויתרוצצו
הבנים בקרבה׳ הידיעה כאלו בכר הזכרו׳

עוד יתכן באומ׳ ויעתר יצחק כו׳ והוא כמשזל כי שניהם
היו עקרים וכזה יתכן כיוון משזל על פסו׳ ויאבד ה׳ את
כל אשר לאיוב למשנה בהתפללו בעד רעהו שלמדו מכאן
שכל המתפלל על חברו והוא צרי׳ לאותו דבר הוא נענ׳ תפלה
וזה יאמר ויעתר יצחק לה׳ לא על עצמו רק לנוכח אשתו כי
עקרה היא כי התפלל עליה עם היותו צריך לאותו דבר ועל
כן הוא נענה תפלה כי ויעתר לו ה׳ על הנוגע לו ותהר רבק׳
למה שהיא אשת כי ממנו עשה הוא ית׳ עיק׳ על התפלנו בעד
זולתו ועל הוצרך לו אשתו לפי דרך זה׳ ויתרצצו הבנים כו׳
ארזל כי בעבר בכתף כי המדר׳ היה יעק׳ רן לגא׳ כעבר׳ עלא
היה עשו רן וכן אמרו זה מכק׳ להרוג את זה כו׳ וכ׳ הדברים
אמת בלשון כאחת מאומרו לשון ריבה גזרו הא׳ ומאומרו לשון
התפעל למדו הב׳ והענין כמו שכתבנו כי מאו נפרדו זה׳ אל
הקדוש׳ זה ש הטומא׳ ותאמ׳ אם כן למה זה כו׳ כמפורש בקוד׳
ויאמר ה׳ לה כו׳ הנה ירלה כפל ענין במלות שונות והוא
קושי כפול וגם מה צורך אל תיקון נערה לאמר
לה ולאם מלאם יאמן כו׳ אך יאמר מה שתרגיש׳ ארן כפתח
בית המדרש וכן בעובדך כפתח עלא הלא הוא כי שני גויים
בבטנך הם שתי אומות וזה בבטנך כי בו הבבה אל שתי
הבחינות במדובר ומה שתרגיש׳ קרב ומלאמה כמתחבטים
זה עם זה שזה מבקש להרוג את זה וזה מבקש להרוג את
זה הוא כי ושני לאומים מהם שני מלכיות כי אין אלא
מלכו׳ דרך המלכים זה עם זה ואל תתמהי היות
המלחמה טרם נאתם לאויר העולם כי הלא ממעיך יפרדו
כי הפירוד והנגדיו׳ מן המעים כא להם כי זה השני שאב דם
נדות אמו כי שאב כל בחינת הזהמ׳ שבמעיה הפך חברו כי
נפשותם מבחינות נגדיות שם הן ועל כן מאו׳ ים להם פירוד
ואיבת עולם ומכני כי לפעמי׳ים שני מלכים בלתי מתקיטני׳
לאחד משתי סבות או מכל אחד ירא פן יבו׳ נת ויקל כבודו
ושוכו שנית שהקטון משביה מכיר ערכו ובוש מלהתקומם
על הגדול ונכבד ממנו על כן אמר הנה שני המלכים האלה
לא יתקשו מלערוך מלחמה נגד חברו לא מפני הירא ולא
מפני הכבוד כי הלא ולאם מלאם יאמן כי המלכו׳ הא׳ ממה
שמכניע את חב הוא התמצאתו כי כשזה מכל זה קס ואל
לא יתקיים שום אחד עד יכיל את חברו ולא ישתי לב ש קנות
כבודו ומלכותו ע׳ מלחמה יען כי אין לו אדר מלכות אם

לא כהלחם עם עברו כמאמרם ז"ל על המלאה החרבה לא
נתמלא כי שלא מחרבנה של מ"ל וזהו ולאם מלאם ימאן כי
הלאם הם מהלאם הסני הוא מה שימאן ועל הדבר שב"מ
ורב יעבוד צעיר נומ"מין במלכים המלה הסקט מחמ"חילוק
כבוד כי הרשוי הוא כי רב הוא עשו יעבוד את הצעיר שהו'
הקדוש וזה לא ידה בדבר מפני גודלו וגם הצעי"לא יחלוק
כבוד לרב מפני קדושתו בשופן שאין ביניהם שלום מפאת
חלוק כבוד.

וימלאו כו' הנה ארז"ל כאן הוא לומ"וימלאו ימיה וכתמר
הוא לומ"ויהי בעת לדתה שלא שכתמר לא מלאו
ימיה כי לשתה חדשים ושלשה ימי' ילדה ורשוי לשים לב מה
זה מיהר הוא את כתמר ויותר היה רשוי ברבקה שהיתה
מנשערת עה"מות שעל כן גילה בעשרה בנים אחרים ועוד
כי הנה גורת הכתוב בלתי מדקת כי איך מאומרו וימלאו
ימיה כו' ידע כי והנה תומים בבטנה והלא גם תרם ימלאו
ימיה היו תומים בבטנה ואם הוא שבלידה הוכר שהיו שנים
מה בא להשמיענו ושר שבאומו ללדת נראה שעל קוד הליד'
ידכר והנה רז"ל במדרש אמרו למה כתמר נאמ"תאומי' וכזה
תומים שלא שם היו שניהם צדיקים וכאלו אחד צדיק ואחד
רשע ואפשר כי למה שהצדיקים יתאחדו בנפשותם יש בהם
אלף שהיא אחד מה שאין כן הצדיק ורשע כי הם יחוד רב
ביניה'וכזה אמ"וימלאו כו' והוא כי תומי' הוא מלשון השלמה
כד"א כאשר תמו ויתמו ומי כו' הענין מה שכתבנו למעלה כי
כל זמן שהיו בבטן היתה נפש עשו קולטת ושואב כל הזומה
ונפש יעקב כל בחינת הטהרה ונכא אל הענין כי אמ תדע
למה וימלאו ימיה ללדת ולא עשה את כאשר כתמר שילדה
לששה חדשים ושלשה ימים והיה ממעט בנער רבקה הלא
הוא כדי שע"כן נמצא כי כמלאת הימי' והנה תומי' שנמצאו
שלמים כל א' בבחינתו זה בקולטת הזומה וזה בהפכה ועל
כן ויצא כו' כי הוא היצא רשומה בפתיחת הקבר בדם שת'
כי חלקו הוא ועל כן היה קופץ לצאת ולהגלות עם חלאתו
בהגלות קליפה הנרא"ית דשו' לפרי ויעקב שהוא הקדוש
היה מוקט עד צאת עשו עם מלאתו וזהו ויצ' הרא"שון כי הוא
הרא"שון מן הטעם האמור ודרך בני אדם שיש מקומו ידועי'
בנופש לגדל שער אמר כי זה היה כלו שער ולא כדרך אנשי'
כי אם כאדרת שער שכלו שיה על כן כל רואיו קראו שמו
עשו לומר כי כל שבעים בחינת' של אות הם כל שבעים בחינת
של גבורת הטומאה נתלבשו בו והראו כל גבורת הדין ומעין
זה דרשו ז"ל עשו הא אות ועל כי דרכנו העלן מדונקדקת.
ואחרי כן כו' הנה כמו זר נחשב שעל אחזו בעקב עשו
יקרא שמו יעקב שהוא דבר כלתי שקריי וגם
על התורה ופלא למה הפסר לנו ענין זה ואיך יתקשר לזה
אומרו ויצחק בן ששים שנה כו' וגם מה כא להודיענו אך הנה
ארז"ל ששאל הגמון אחד את ר"מי תוכם שמלכות אחרינו
כתב לו וידו אוחזת בעקב עשו וכזה נכא אל הענין והו' כשו'
לב אל אומ' יעקב ולא עקב לשון עבר אך הוא כי כבא הכתוב
לתת טוב טעם אל הולד עשו ראשון ולא יעקב והוא מעין
הכתוב למעלה והענין כי למה שהעולם הזה הוא הנכנס אל
העולם הבא על כן הוא הקודם וכמ"שכתבנו על ויהי ערב
ויהי בקר כי ערב קדם להיותו רמז אל העולם הזה ואח' כך
בקר שהוא אור הע"לב הבא ועל דרך זה הנה עשו חלקו
בעולם הזה ויעקב לעול' הבא וכמו שאז"ל שחלקוש מן הבטן
עשו נטל העולם הזה ועל כן היה רץ לפתח ע"כי אחיכותה
היה ויעקב הע"ה ועל כן זאת נחמת בני יעקב בעניים כי
עשו נטל חלקו ראשון ואחרי כן יטול יעקב וזה מאמ"הכתו
ואחרי כן יצא אחיו ולא היה ראשון כי הוא הקדום ויהיה
בכור הלא הוא נרמז כמה שידו אוחז בעקב עשו כי חלקו
וטובו הוא בעקב ובוקש טובו של עשו המוטל ראשונה שהוא
בע"ה על כן ויקר' שמו יעקב לומ"שזה שנטל עקב עשו הוא
על העתי' שיעקב כי יאחר טובו באחרונה בעקבות עשו ושמ'
תאמ"מי הגיד לויצחק מעתה כל זה וגם כאלו קרא שם ליעקב
למה לא קרא שם לעשו לזה ויצחק בן ששים שנה כו' שהוא
במיטב השכלתו וכאן ימי הזקנה שדעתו מתיבש' עליו כאומ'
שלא יבצר ממנו רוח הקדש להבחין בין צדיק לרשע על כן
מעתה הכיר האמת וקרא שם לצדיק ולא לרשע ידע כי זה
חלקו העה"ז וזה העה"ב וזה כאשר נראיב הבאור לפנים
בס"ד בברכות כי לא נעלם האמת מיצחק.

או שעור הענין כי עודם בבטן לא נודע שהיו א'צדיק
ור'רשע בלתי לה'לבדו והודיע לרבקה ע"י שם כן נת
כאומ'ויאמר ה'לה שני גוים בבטנך כו' כמדובר ואח"כ בליד'
כל רואיהם הבירום על פי מראיתם זה כלו אדמוני כאדרת
שער ועל כן ויקראו שמו עשו כמו שכתבנו שהיה מסבעים
כחות הטומאה כי זה לעומת זה ועשה האלם מה שאין כן
ביעקב שיצא חלק ויקרא שמו יעקב כו' הנה מזה יבלא מה
זה היה כי המון העם הכירו ההפרש וקראו את הא' עשו על
מעשיו ולא יצחק ולא נאמר שדעה חבר אליל כו' הלא ויצחק
בן ששים שנה בלדת אותם כמיטב השכלתו להבחין ולא עוד
כי אם גם שנאמר שלא את לבו אל מה שנאמר לה שני גוים
בבטנך כו' וגם לא שלא הורא' דם אדמימותו וכעל שער כאדר'
כלו אף במקומות שאין דרך לאנשים לגדל פרע שער שמורה
ארסיות הקליפה לפחו למראה עיניו ופרט כי הלא ויגדלו
הנערי' ויהי עשו איש יודע ציד איש כו' אר נפשי אנשי מלקטם
את הבריו' ולא כאלה חלק יעקב כי אם איש תם ולא מהעד'
חריבות רק ליושבו ויושב אהלי' היה מתנהג בתמימו' על פי
התורה ואם כן איפה למה ויאהב יצחק את עשו בהיו' לעין
כל יעקב יושב אהלים ועשו איש שדה על כן להסיר מלב
המוסכים על יצחק שבכל לבו היה לאוהבו אמר תדע למה
היה הלא הוא כי ציד בפיו שהיא אהבת המושיל בעלמא
לא אהבת הטוב כי רע היה תדע שכן הוא כי הלא ורבקה
אוהבת את יעקב ואיך יתכן לא הגיע יד מרום שכלו של
יצחק עד מקום שהגיע יד שכל רבקה אך הוי אומר אין זה
כי אם שגם יצחק אהב את יעקב הטוב במה שהוא טוב אך
אהבתו את עשו לא היה רק לאהבת המושיל בעלמא שהוא
דבר קל והוא הדרך הנכון כמו שיתבאר לפנים בס"ד.

ויזד כו' מהרא"י היה אומר ויזד יעקב עדשים ולא
יצחק ואח"כ יפרש ויעקב נתן כו' ויזד עדשי'
וגם אומרו האדום האדום שני פעמים אך יהיה כי שני
תבשילין היו א'של עדשים וא'של דבר אחר ועל שניהם
אמר כ'פעמים נזיד כאו'ויזד יעקב נזיד ולהיות עשו עיף
רצה בדבר היותר אדום משניהם שמוסיף אומן כי יותר
נעשה דם וזה הלא טבי כא מן האדום האדום שהוא האדום
יותר שהוא הזה והראה על של עדשים כי עיף אנכי ושמ'
תאמר למה קראו אדום ולא אמר מן העדשים לזה על
קרא כו' לומר על כן שה' עיף וכבאל להיו לאכול קרא
של נזיד אדום ולא קראו כשמו. ויאמר יעקב
הבכורה היתה אז לשמש בכהונה לעבודה וכו

הנה היום הרגת את הנפש ונפשלת מעבודה כנודע מכהן
שהרג את הנפש עד יתקן בתשובה למל ומ"מור כדעתיך
לפסור בהיום הזה שאין הבכור מועלת לך ולא בבחינת אם
תתקן כימי הבאי'ועל הדרך הזה באומרו השבעה לי כיום.

או יאמר הנה לאחת מאתי טענות אפשר שתחזור כך
לו מטעם לוכלה לו מטעם שהוא דבר שאין בה
ממש ואינה נקנית בחליפין על הא'אמר מכרה כיום לומר
כיום הזה שמחמת עייפותך נמרת ומכרת כלי פנות אל שום
אומלה כי אם מחמת רעבתמוך והיית עיף היה בעייף
הבוד יקר כמשיב נפש ועל הבחינת שהוא דבר שאין בו ממש
על כן השבע לי מוסף על הקנין שיש בו לבדו מקפוק.

ויאבר עשו כו' הנה יפלא כי עדין כן ט"ו שנה היה ואיך
היה הולך למות אמנם הנה ידענו כי מיום יולד
איש הולך למות כמאמ'התנ'לאן אתה הולך וכמאמ'הכתו'
כי הלך האדם אל בית עולמו שהו'לשון הווה כי מראשיתו
הוא הולך למות עוד ידענו מרז"ל כי יעקב ועשו חלקו עולמות
עשה'העולם הזה ויעקב העול'הבא וזה לא היה לעשו חלק
בעה"ז נמצא כי בצאתו מהעולם הזה הוא מת באמת כי לא
היה שם לו חלק וכבל המשך ימיו הוא הולך כדי לומ' באותו
עולם וכזה יאמר איני כמיך שאתה הולך בחייך כדי לחיות
בעה"ז בעה"ה אבל אני בעולם הזה שהוא ההלוך אני הולך
למות שם ואם כן למה זה לי בברכה שאומרה לעה"ה בהיות
כהן לה'.

ויעקב נתן כו' הנה עשו אמר הלעיטני כדרך שמלעיטין
את הגמל שיספיק את התבשיל דרך פיו בלא
לחם אלא רחה יעקב שהוא דרך בלעגים רעבתני על כן נתן
לו לחם ומ"ד עדשים לרמוז לו כי שאל שלא בהגון כהוראת
רעבתן אך יאכל לחם כלחם כדרך אנשים.

עוד כיון ויעקב נתן לעשו לחם לפעול לבו ונזיד עדשים
אך לא יין כי די לו אדמימו'אכזריותו אך הוא ויאכל
ואח"כ ויאמר משל עצמו אשר לא נתן לו יעקב והנה עדין היה
מקום לבעל דין לחלוק כי עשו לא ידע שוי הבכור'וערכה
בדי שתועיל מחילתו ולפחות עד שילך למדרש שם ועבר
וכיוצא בהם לשאול עוד ידו נטויה לחזור כו' לזה ראו נא כי
בטלה ממנו טענה זו כי הנה אחרי אכלו בשלו ואחרי שתה
קם והלך לו וכזה את הבכורה גם אחרי כן וזהו ויקם כו' ויבז
עשו את הבכור'כו' כי גם אחרי לבתו והיה אפשר לו לשאול
לא את לבו רק ויבז כו' כי גמר והקנה לגמרי.

ויהי רעב כו' אומרו מלבד כו' הוא מיותר. כ'אמרו שכון
בארץ אשר אומר אליך הוא מיותר ובלתי צודק רק
להולך אל מקום אחר ולא ידע לא יזה מקום ואומ'לו הוא את
שכון במקום אשר אומר אליך כי אחר שרצונו יתהיה על
המקום הזה כאומרו גור בארץ הזאת אם כן מתחלה הלא
שכון בארץ הזאת. ג'אחרי אומרו שכון למה חזר ואמר גור
בארץ כו' ל'למה שיש הלשון משכון לגורי ה'אומרו ואברכך
כו' מוד שמבהו על מנת לקבל ברכ'ו אומרו כי לך כו' והקימתי
את השבועה כי מה יתן ומה יוסיף לו כי יקיי שבועתו לאברה'
והלא מאז נתחייב בה ואם הוא שלא יתנם לישמעאל הרי
נאמר כי בישחק יקרא לך זרע ולמה ייחס הברכות אלו
והרבתי כו' לאברהם ולא ליצחק.

אמנם הנה כתבנו כי אברה הורשה ללכת מצרים מפני
הרעב ואשר נראה מז"ל והנה היה מקו'לומ'כי
אולי מה שמנע הוא ית'את יצחק מרדת מצרימה היה על כי

לא היה הרעב גדול כאותו שבימי אברהם לזה ויהי רעב כו'
מלבד הרעב הראשון כו' והשני לו מתייחס אליו
גדול כמוהו ועם שאברהם הורשה לא הורשה יצחק כי עולה
תמימה היה והנה הלך אל אבימלך מלך פלשתים על היותו
בעל ברית אבין להשתופף בצלו ויקר מקרהו שהיה אבימלך
בגרר ועל כן הלך גם הוא לגרר שהוא ארץ ישראל לא תעשה
עיקר מהיות גם שם ארץ ישראל כי היה לו כחית'לזה כאלו
יצא אבין וזהו וילך יצחק אל אבימלך כי מוזם עם'עיקר והיה
גרה והנה עדיין צדיך לתת טעם למה לא יחוס יצחק
מעצמו לבלתי צאת מהארץ על היותו שולה לה'עד שהוצרך
הוא ית'לצותו על הדב'לך הנה היה עם לב יצחק כי טובטוב
היה לבת מצר ימ'למען יחסכו ממנו מעתה ארבע מאו' שנה
שבשקוק כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם מה שאין כן באר'
ישראל כי'להם היתה כי הלא מתנה לאברהם ולזרעו
למורשה על כן ירא אליו ה'ויאמר כו' והוא מה שכתבנו כ'לך
לך כי עודנו לאברהם בחל לא נראה אליו ה'כי אם ויאמר
ה'אל אברהם מובלי הראות אליו והוא כי בא הדבור על ידי
השתלשלות מסך מה שאין כן בארץ זה מאמרו ית'אליו לך
לך מארצך אל הארץ אשר אראך שאראך בה מרא'מה שאין
כן בחוצה לארץ וזה אמרו ית'אל יצחק שפון בארץ אשר לא
תגטרך השתלשלות מסך כי אם שאומר אליך כי ממני ואליך
תהיה לך בה אמרתי מה שאין כן בח"ל. או מעין זה אל תרד
מצרימה כי הוא מקום שבמקום אשר ישכנו בו בני אדם אין
אני מדבר אתם כאשר מצינו במדבר שאמר בלאתי את
העיר אכרום את כפי כו' ואמרו ז"ל שלא היה הוא ית'מדבר
עמו תוך ישוב גילולים העיר אשר היא מלאה גילולים רק
חוצה ולחי במבת בכורות שהיה הכרח שלא לראו' עוד פני
פרעה והתנכל בפלטין שלו וזה יאמר שכון בארץ אשר כו'
במקום שתשכון שם אומר אליך ואדבר בך ולא כמצרים
שתגטרך לצאת מהישוב לשאומר דבר אליך ושמא תאמר
שאם כן איפה איך יתקיים בך כי גר יהיה זרעך בארץ לא
להם וארץ ישראל לכם היא אל תחוש על זה כי הנני מודיעך
שאותו הגירו'אתשכנו לך בארץ הזאת'וזהו אומרו גור בארץ
הזאת'כי אותו הגרו'תעשנו פה ותרוי'בזה כי ואהיה עמך והוא
כי גם שם היי'הולך חל'היית'שכינה הולכ'אתך כמש'הוא ית'
ליעקב אנכי ארד עמך מצרימה עם כל זה המדרג'שם תשיב
פה לא יהיה כלתי אתך שם כי שם היא מדרגת אנכי ומה
מדרג'כחי'להיה שבשכינה וזא כי אהיה עמך ולא אמר כי
אנכי עמך ועוד תרויח שני'כי לא תתבדך בהשתלשלו'מלאך
כי אם ואברכך בעצמי ועל פי דרכו רמז לו שלא יסמוך על
אבימלך שהלך שיו גרר'לאמ'כי בשלומו יהיה לו שלו שיושפע
עי'ברו כי אם אדרכ'אני אהיה עמך ואברכ'מה שאין כן הו'
רק על ידי ברו ושמא תאמר הלא ארצנו היא כי לאברהם
אמר'לך ולזרעך כו'הנה כי לאברה'עצמו ניתנה מאז הארץ
ואת'אמר'גר יהיה זרעך בארץ לא להם ואיך יתקיים הגרות
בארץ שה'לנו ש תחוש כי עדין לא נתתיה כי אם לך ולזרעך
אתן כו'שהוא אתן לעתיד ולא מעתה ושמא תאמר כי זו היא
המתנ'שאח'התחי'אם כזמן הזה כב'ניתנ'לזה אח"כ והקימותי
את השבוע'וכו' כי עדין לא נתקיימ'כאם נכא בסמוך בס"ד
והוא כי מה שנאמ'למעל'נתתי הוא לומר שהוא ודאי כאלו
נתנה כבר אך הכרב'לעתיד היא ולא שתחשב מעת'ו שמא
תאמ'מה אבטח יהי כן לזרעי אולי לא יהיו כדאים ולא
תתקיי'בם ברכתי כי בשלמא ברב'אברה שהו'מגר החקל

על פי מדתי לך ברכתי הלא תהיה על פי מדתי והיא מדת
הדין ואולי לא יזכו בדין לזה אל תירא כי לא אסבע לך בפני
עצמך שתהיה על פי מדתך כי אם שאקוט לך את השבועה
אשר נשבעתי לאברהם אביך שאני כורת עמך להקים לך
שבועה שנשבעתי לאברהם שהיא על זרע האשה והוא אלי
מאמר הכתוב אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק שהוא
שבועתו של אברהם ליצחק ולא לו בפני עצמו לבל תהיה על
פי מדת הדין וזה לאשוב ודאי שהוא עשה אל השבעו ית'
לאברהם וליעקב ולא ליצחק.

או ימר והקמותי כו' כן תאמר הלא מה נשבעתי לאברה'
הוא לך ולזרעך שמתקיים בו לאחר התחיה אם כן גם מה
שנדר לזרעו יהיה כך כי לך ולזרעך אמר לזה אמר והקימותי
את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך שמלת אביך
מיותרת אך כיון לומר ואקיי' מה שנשבעתי לו לא שהיה כבר
אביך שהוא מה שאחר העקידה שלא נאמר שם לך ולזרעך
שלא נזכר רק הזרע כלבד באופן שאינן כשיתקיים אומר לך
כי אם מעתה וגם אינו מעתה כימיך יצחק רק אחר היות
זרעך ככוכבי השמי' והיה בסוף ימי משה שנא' ועתה שמך
ה' אלדיך ככוכבי השמים לרוב והוא כי שם נאמר והרבה
ארבה את זרעך ככוכבי השמים כו' ויירש זרעך כו' והתברכו
בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקולי זה מאמר
הכתוב פה והקמותי את השבועה כו' אינו שבועה היא אות'
שאמרתי והרכתי את זרע' ככוכבי השמי' ונתתי וגם אמרתי
והתברכו כו' וגם עקב כו' שהוא העתק אותה הברכ' כמדוב'
אשר נשבעתי לאברהם אביך שהוא העתק אותה הברכ' כמדוב'
ועדין היה אפשר יהרהר יצחק ויאמר איך יתקיים הגלות כי
ויקיים הוא את עמי ויברכני ואולי יבוכו זכיותי לזה הנה לא זו
בלבד כי אם גם והרבתי כו' והתברכו כו' אין צריך זכו' עצמך
כי אם זכות אביך עקב כו' אל תתמה כי הלא רבו זכיותי כי
שמע בקולי ושמור משמרתי מצותי חקותי ותורותיו אך
בדברו ית' עם אברה' עצמו לא אאריך כל כך כי אם מרי' מקצת
שבחו כפניו כו' ועל זה הבטיח עצמן והתברכו בזרעך כל גויי
הארץ לומר אם כל גויי הארץ מתברכים בזרעך עקב שמע
לאברהם כו' כש' אתה בנו יחידו שתתברך בזכותו מבלי נכות
זכותך ועל פי דרכו רמז לו כל יבטח באביך בעל ברית
אביו כי נהפוך הוא כי כל גויי הארץ מתברכי בזרע אברהם
כש' אלא יתברך יצחק בנו על יד מ' מגויי הארץ הוא אביך
על כן מעתה ויסב יצחק בגרר ולא כאשר בתחלה שהלך
בעצם אל אביך כנשען עליו ומאליו נמשך היות גררה כי
שם בית אביך אחרי הוליד אותו את כל זאת מאז ויסב
יצחק בגרר על בחיב' חן המקום אך לא על היו' שם אביך
כי נקרה נפשו מהשען עליו.

וישאלו אנשי המקום כו' שאלו לאשתו ולא לו כי הוא
יאמר אחותי מאימות מות פן יהרג לנושאה
כי בעולת בעל יש להם על כן שאלו לאשתו כי היא תאמר
אמי כן יקחוה כי זה מורא ולא תחוש פן יהרג בעלה כי
ברית כרותה לאביך עם אביו אך הוא בשומעו לא הניחה
להשיב פן תאמר אישי הוא ויהרג על כן קפץ והשיב הוא
ויאמר אחותי היא ולא מירא את אביך כי הלא היה לבו
בטוח בו על אשר כרת עם אברה' כרי' וגם יזכור מה שאירע
לו עם שרה אמו אך מה שירא נאמר אשתי הוא על אנשי
המקום ויהי פן יהרגוני אנשי המקום כו' כאשר ארבו לו שם
הימים נתן לב אביך להשקיף בדבר כאומר כי לא יתכן
היה יצחק שרוי בלא אשה ימי רבי' ויסקיף וירא אותו מצחק

מה' ענין נשוק וחבוק לו ויקר' כו' הנה לפנינו כי אשתך היא
ואומ' אך הוא למעט כי לא ראה התשמיש ממש כי אם קרוב
אליו שהו' הנשוק כמדוב' ואיך אמר אחותי היא ולא אמ' לאמ
אמרת כלומר הנה כדי לשקר לתת מקרבי' הדב' כמו שאמר
לאברהם אחותי את אבי כו' אך אתה איך אמרת אחותי היא
איך הוא התואר שבקש' כי הלא אין זאת את אביך וזה יתכן
כיון כמלת אך לומר לאברהם היתה שרה אשתו ואחותו את
אביו אך זו הנה אשתך בלבד ולא אחותך את אביך ויאמר
אליו יצחק כי אמרתי פן אמות ומותר לשקר מלאימת מות על
נשבעים להרגים ולחרמים כו'.

ויאמר אבימלך כו' אמר הנה חשבת שהתנכלת אלינו
ונהפוך היא כי מה זאת עשית לנו כלומו כי
חשבת עשית לנו ומה זאת עשי' לנו כלומר כי לך עשית היוק
וחרפה ולא לנו כי הלא כמעט שכב אחד העם את אשתך
לא היינו אשמים בעדותך זו שאחותך היא וזאת חיפחך
היה העון תלוי על צוארך והיי' צריך להביא עלינו קרבן אשם
שחטאת אותנו וזהו והבאת עלינו אשם ועל פי דרכו רמז לו
שאינה ראויה שלא לאחד העם הזה המיוחד שבע' הוא אבימלך
ולא לזולתו ואם כן אנשי המקו' לא ישיתו לבם לכך וגם אבימלך
לא יעשה ככלה זאת ושמא תאמר מי יוכיח שלא היו הרגים
אותך אם ידעו שאשתך היא לו לבלתי ספוך דם על חשדן ומה
לו ליודעה כי איש' ראויה רק למלך לכן מה עשה וינו המלך
את כל העם לאמ' הנוגע באיש הזה ובאשתו כו' למען יודע
לכל כי אשת איש היא וירא כי אין נוגע בו ואולי היו להרגי'
אחרי זמה מי היה מעכב שלא יהרגוהו כמסתרים הם על
עצם המיתה גם מכלי מצות המלך הוא כן מות המוסר לם
האדם ומורא הראשון במקומו עומד.

או ימ' בשום לב אל מלת לאמר כי העם למי יאמרו
ואם הוא שנה ע' שליח לאמר לעם כל הנוגע כו'
הלא אל כלמ' ולא את שמורה כי העם הם האומרים לך
יהיה כי לא היה פחד תלקח רבקה רק למלך כי לא היתה
ראויה לזולתו ומי יערב אל לבו לקחתה והנה אם המלך היה
שולח יד ביצחק לקחתה לו מי יאמר למלך כליעל על כן ויצו
אבימלך את כל העם לאמר כלם הנוגע באיש כו' ואם כל
העם אומרים על מי תהיה האזהרה הלא כל העם מזהירי
לך אין זה אלא לרמו כי אל המלך ינגע הדבר שגם שלו יגיע
לאמר לו להודיע שהוא מעתה מעניש על עצמו מיתה.

ויזרע הביא זכת חלב ודבש ועי' כן וימצא בשנה
ההיא שנת מאתים רעב מאה פעמים על מה שעיערו הבריי
כי אחר העמדת כרי ולא היה שמוי מן העין נתברכה מאה
פעמי' כשנמדד על אם שיערוהו והנה הלא ויברכהו ה' וימצא
בשנה כו' ולא אחרי כן לך יאמר שמרד ומצא מאה שערים
וגם אחר שהיה גב' מדוד באופן שהיה בלתי שמוי מן העין
וגם מדוד שאין הברכ' שורה בהם עם כל זה שבויברכהו ה'
ונתברכה עוד אחר כל זאת ואקרי זאת היה הולך וגדל קו לקו
עד כי גדל מאד בהדרג' לא בכת אחת מפני העין והנה עד
כה שלא היה טובו כל כך גלוי כי היו תבואו' וכיוצא המתנים
באונדות לא קנאו פלשתים לך כאשר ויהי לו מקנה צאן
ומקנה בקר ועבודה רבה שהוא דבר מתפשט בשדות בכל
הארץ לו לבד שנאה ויקנאו אותו פלשתים.

וכל הבארות כו' בוש אבימלך מלאמר לו שילך מאתם ש
עצמו והניח את עמו לבתו' הבאר' אולי ילך מאתם וה
כל

כל עוד שאבימלך לא עשה לו רעה שתקן גם לא רצה להלבשין
עבדים ש אדוכם ובראו אבימלך שלא נכוה בפומרי' דבר לו
בעצמו וזהו וימא אבימל' כאשר יבא ביאורו בס"ד ולהיו שמה
שתקמו בארות אלו לא היה כי אם כדי שילך משם על כן
אחר שהלך לו שב לחפור אותם ולא חזרו לסתום אותם.

ויאמר אבימלך כו' ברואות אבימלך את כל שפע טוב
ברכת יצחק מה שלא היה כן לו ולעמו עלה
על רוחו כי השר המשפיע עליו ועל עמו ממנו היה גדל יצחק
אלא שלהיות יצחק יותר מוכן לקבל השפע על כן היה העיק
בא אין ומשיורין היה בא אל אבימלך ש עמו מה שאין כן
אם לא יהיה הוא שם שיהיה הכל בא עליהם בשופע נאצל
הוא אוכל את שלהם וזא כי עצמת ממנו מאד כלומר מה
שעצמת ממנו הוא כלומר משלנו על כן לך מעמנו אך אחר
זמן לנסיעתו וראו כי לא נתוסף להם שפע על לבתו מעירם
והוא כהנלחתו אז הנלחתו עתה אז חזרו וכאו לו מגרר
אבימלך ואחוות מרעהו וימר להם יצחק כו' וימאמרו ראו
ראינו כו' לומר ראו מה שגדלת עלינו כהיותך עמנו ואחר
ראינו אלא נוסף לנו שפע בלבתך והכרנו בזה כי לא מהשר
שלנו היית מושפע בהיותך עמנו רק כי היה ה' עמך ועל כן
ונאמ' עתה תהי נא אלה ביניתינו כו' על הרחקת נוק אם
תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וגם על הבאת תועלת
גם אלא עשינו הטובות רבות עמך בזה אנו מתפייסים כאשר
עשינו עמך רק טוב שהוא דבר מועט והוא מה שקבלנוך
בארצנו וגם שנלחנוך מאתנו הנה גם בזה נתרצ' שתכרות
ברית שאם תעלה אותנו מארצך יהיה בשלום וזהו ונשלחך
בשלום הנה שפרנו מה שבקשנו בכולמו ומה שאמרנו ראינו
כי היה ה' עמך שהוא הראיה השני' במה ראינו זה הלא הוא
כי אתה עתה ברוך ה' כי הלא אל אכתך מעמנו אתה לבדך
ברוך ה' בכל השפע שהיה לך עמנו משכ' אנחנו רק כאשר
היינו בתחלה בעודך עמנו.

עוד יתכן בכונת אבימלך בענין מאמרם זא על
פסוק בשת אלי להזכיר את עוני כו' כי אמרה
הנה בתחלה היה הוא ית' מעריך מעשי עם מעשה בני עירי
והיו טובי' והיה ה' מצליחני אך עתה שבשת אלי ונשברכים
מעשי וזכיותי אל מעשיך ושלי כעורים ודלים ומזכר עוני
ועל זה יאמר לך מעמנו כי עצמת ממנו כמשך לך עי' גם רב
טוב שבעריך הוא ית' מעשיך במעשינו מעביר כל הטוב
הראוי לבא עלינו אליך ממנו כי עצמת ממנו מאדנו על כן
לך מעמנו ולבל יאמר יצחק הלא הבטיחתי שיתפשטו לכם
יגדל ממה שיהיה לכם אם תהיו לבדכם לזה אמר שא' לא
היה העונש עד מאד אך הוא על עריכת המעשי' אך אחרי
כן חזרו אלינו ואמרו ראו ראינו כי אז ראינו ראייה אחת ועת'
ראייה אחרת והא' היא כי היה ה' עמך לבדך בהיותך עמנו
במקום אנשים בערוך המעשים יחד על כן ונאמר כו' ומה
שראינו הראייה השנית הוא כי הלא אתה לבדך עתה בנחל
גרר במקום שאין אנשים ואתה עתה לבדך ברוך ה' אלא
אנחנו גם שנפרדת ממנו ובטלה עריכה ולא עוד אלא
שמתחלה פה לא היה כי אם שהיה שיש עמך ואפש שהברכ'
היית מושפע אך ע' שראו מזל משכ' אנו אך אתה עתה במקו'
שאין אנשים ברוך ה' שמברכך ע' עצמו ולא אנחנו וטוב
יהיה לנו בזולתך פה שירבו לנו שיריך:

ויעש להם כו' הורה להם כי רב חסדו מהם כי הם
בשלחם אותו מאתם ולא בבואו שיה' לא עשו

לו משתה עם היות אבימלך בעל ברית אביו ועתה הוא עוש'
להם משתה ועוד כי אבימלך לא ליוה את יצחק כשאמ' לו לך
מעמנו רק וילך יצחק מעמנו ופה ויטלאם יצחק שהיא ליוה
כנודע מרז"ל מה שהם לא עשו לו כן.

ותהיין כו' טרם הבית ענין הברכו' הקדים זה להודי'
כי לא היכל יצחק רעת בית עשו כנרא מפש'
הענין לך הוא כאשר נכאר בענין בס"ד.

ויהי כי זקן כו' הן אמת כי מ' מדרכי חסידותו ית'
וגדול היא מאד הלא היא לקרב את הנדיק
לידי זכות ולהרחיקו מן החטא וכמאמרם ז"ל אפי' בהמתן
של צדיקי' אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא
כל שכן כשובדא דר' פנחס כן יאיר וכעובד דחמריה דר'
חנינא בן דוסא שהיו מכין אותו ולא היה מהלך עד הסירם
מעליו מכעלים של זולת בעליו וכמאמרם ז"ל על פסוק נופה
רשע לצדיק ומבקש להמיתו אין לך יום שאין יצרו של אדם
מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו היה נופל בידו שנאמר
נופה כו' ה' לא יעזבנו בידו ולפי דרכם יהיה אומ' ולא ירשענו
כי לומ' שעם שעל כן היה הדין נותן לחייב את הצדיק בדין
כי תקקטרג מדת הדין לאמר הלא על פי בחירתו היה חוטא
לולי ה' עזרו ולא יהיה צדיק בדינו אמנם זה חסדו ית' שלא
ירשיענו בהספסו וכמאמר הסנן לר' עקיב' ולר' מאיר שאלא
דמכו זי עלך ברקיעא הוהרו בפלוני וכתורתו הייתי מחטיא'
וזה מאמר הכתוב רגלי חסידיו ישמור והוא לתת טוב טעם
כי אברכה את הרשע היה ראוי להרחיק מן החטא כל יאב'
לגמרי והוא כי אחר אומ' כי לה' מצוקי ארץ ויטת עליה' תכל
כי הוא ית' שם צדיקים ליסודות עולם אמר כי על כן נקיים
עולם כל ימוש רגלי חסידיו ישמור מהכשל בחטא אך לא את
הרשעים למה כי בחטא ידמו כי חסד טומא' מעשיהם אשר
להם מונעתם מלכשל עוד מצדי כי עבירה גוררת עבירה
וגורך עוד מצדי הוא ש הצדיקים כי לא בכח אשר לאיש יגב'
בו מבלעדי ה' העוזר כענין נופה רשע כו' כמדובר.

והנה מכלל מאמרם זה יצא עתק מכי כל איש שומ'
גבר כיצחק אבינו תהיה מכשלת אהוב את
הרשע מאת הצדיק תחת ידו וחפץ בברכת עשו מאת יעקב
ולולא עשתה רבקה בערמה כטל עשו הברכות ועוד מוסיף
להפליא כי הלא לא בסתר היתה רשעת עשו ודקת יעקב
כי לעין כל מאז גדלו היה עשו עוד ציד איש שדה ויעקב
איש תם יושב אהלים ומה גם כי יעקב מולד מהול מן הבטן
ועשו ערל ולא נמול בקטנותו לאדמיומתו וכגדלו מיאן למל
ואיך יאהב אותו יצחק והוא ראשון למילת שמנה ולא עוד כי
אם שאמרו רז"ל ריש שמות רבה כי אברהם ויצחק קבעו
לימוד עם יעקב עד לומדו כל חכמתם ואז שלחוהו למדרשו
של שם ועבר אך עשו ושמעאל מאסו בתורה ומוסר ומי גבר
כיצחק יגעל בטוב ויבחר ברע חלילה ואם עיני בשרו כהו
בוקנתו עיני שכלו בעמדן יעמודו והלא כמו זר נחשב נפת
לבו על קול דברו באומר היאך מעשרין את התבן ויעלים
עיניו מראות ברוע מעשיו המפורסמים לעיני הכל ומה גם
לרז"ל האומרי' עוד ציד זד נשי אנשי וכועלן וגם נשיו הקטר
יקטרון יום יום לעא"ז כעיני יצחק ורבק עד שקנו בחייהם
כמאמרם ז"ל על ותהיין מורת רוח ועשו לא כיהה בהן וזן
אמת כי מדברי רז"ל בכל יורה באנבא כי ידוע ידע יצחק
באמת ובתמי' נדקת הצדיק ורשעת הרשע כי הלא אמרו כי
בטמוע יצחק כי הקרה ה' אלהיך לפני אמר יצחק יודע אני

כי

כי עשו אין שם שמים מצוי בפיו ועל כן רצה לנקות כמיסוס
וכן אמרו ר"ל שם שלא נא כליך שמוז מאכי זייגך כל תאכילני
נבלות פני מאכי וייגך תקנה תאכילני נזלות וחמסי ועוד אר"ל
מבכנס נהיכם עם עשו ויחרד יצחק ואמ"מי איפה כו' שהיתה
חרדתו מי נאפה כמן אני אז כני ואמר לו הקב"ה לא אתה
ולא בכך כי אם הוא הנר ביד הוא עשו ואז נתקררה דעתו
הנה שבנרת יעקב לו נר ולת עשו שבא וגם לא ייחסו אז לבן
לקורלו בני ועוד אמר ר"ל על הקול קול יעקב שנטער על
קול בעקת בני יעקב כחרבן ביתר ממה שעתיד להרוג בהן
אדריאנוס קיסר וכן אמרו כי נוה לת עשו שבזמן שיעקב
מתרפה מהתורה שימשול בו ויגזור עליו שמדות הנה כי יעק'
הוא השבר לת ה' ועשו הוא השוט לרדותו מדי עברו ואל
איפה לת מי יאות לאהוב לת שומר התורה או לת השוט
המכה בו הנה אבל זה נחה שקטה קושי קמיות עיני שבלו
של יצחק מה כיר לת הצדיק ולת הרשע אמנם פי שבי' תכפל
אשמתי לאה זה חכן לברך לת אם שנא ה' ולא לאל מאברה'
שהוא ית' מבר הברכות בידו לברך לת אשר ירצה ומיאן
לבלתי הגיע חלק לישמעאל כמשל הברדם שנטוע בו אילן
חיים כו' ואמר אם אני מסק' לת עץ החיים נמצא עץ המות
שותה עמוזמה גם עתה לברך לת עץ המות לבדו ולא לת עץ
החיים ואגב קושי הלז עוד נשימה לב ש הערות הכתובים
ואניחה יד לייסכם יחד כלם בעורו ית' א' כאומרו ותבהין
עיניו מראות כי מי לא ידע כי מראות הוא כהות העינים כ'
אומר בנו הגדול לבלי טורך ואמר אלו בני שהוא מיות ויאמ'
לו מיד הנה נא זקנתי בו' גם לשון נא לא ידרש כי אין הוקנה
באה כרגע' אמר לו צורה לי ומה בנע בהראות לו במה
יצדוק שאמ' אלו שם נא כליך כו' ושיבא הדבה ר' אומרו שא
כאיה' למה זה לא כאר בבהמה בייתית ולא יצוה לנוד ולא
עוד אלא שהוזרך לנותו מלבבל הנידה כמאמ' ז"ל והלא גם
מטעמי הבייתיות ערבו לו על ידי יעקב' לו חכן לברכו למה
זה יצוהו על המטעמים ושיאכל ואחרי כן יברכהו ולא ברכו
בלא כסף ובלא מחיר כאש' כיוך יעקב לת בניו' מה ענין
אומרו לי זה שלש פעמים צודה לי עשה לי הביאה לי כו' וגם
אומרו איך הוא מיותר' אומ' בעבור תברכך נפשי ולא אמר
בעבור אברכך וגם מלת בעבו' יתירה ויאמר לו ואוכלה
ואברכך' ט' כאומרו ורבקה שומעת מהדאוי יאמר ותשמע
רבקה וכן אומרו ורבקה אמרה הנ"ל ותאמר רבקה' אומרו
לאמר זה פעמים בפסוק אחד אל יעקב בנה לאמר מדבר ש
עשו אחיך לאמר ולא אחד בהם יצדק כו לאמר לזולת' לא
אומרה לפני מה שלא אמר יצחק וכן אומרה לפני מותי
ויצחק לא אמר רק בטרם אמו' ז"ב כי מהדאוי תתחיל ותאמ'
מיד לך נא ש הנאן ואמה הקדים ועתה שמע בקולי שבל
הפסוק ידאה מיותר ז"ל אומר וקח לי מאם מה ענין לי וגם
למה חוזרה לומר בעבור אשר יברכך לפני מותי' ל' אומרו הן
עשו אחי איש שעיר כו' אולי אמושני אבי כו' למה לא אמש על
הקול ואמש על המישוש אשר היא אמשא רחוקה ממנה או
תחוש אל אחרת קרובה מאד והיא כן יבא עשו מן השדה
ויאמלאו שם ויתפש כנגד כמחתרת בעוד שיצחק אוכל לאמו
טרם יקבל הברכות ט' כאומרו והייתי בעיניו כמתעתע כי
הלא לא יהיה בעיניו אלא כפושע עובר רצון אביו ומהתל
ומרמ' אותו וגוזל לת אחיו הגדול' ית מה באה למעט כאומרה
שלו אך שמע בקולי' ז"ל כי מה דאוי להשיב על תוכחתו הוא עלי
קללתך כי שבים עורות גדיי עזים על ידך כו' שהוא תק

המיסוס והן דברי' אל שם עשם ולא מן השמים ירחמו ומפני
בפיר המאורע ויאלך ויקח כו' ותקח רבקה כו' ואח"כ כלאחר
יד מגיד איך תקנה המיסוס באומרו ולת עורות כו' וכאומרו
ויאלך ויקח ויבא לאמו היה די' יאמר ויבא לה וידוע כי היא
אמו' ל"ה כבולו לפני אביו מה ענין אומרו תחלה אבי ולא
יאמר מיד קום נא שבה ואוכלה מציד' ט' אומר אבי עשו
בברך איך פה קדוש יהיה כמהתלי כ' מה זו תמיהה מה זה
מיהרת למצא בני הלם הוא מן הכלא להודמן צידה' כלא
אומרו ויאמר יצחק אל יעקב ולמעלה אמ' אל כמולא הזכיר
שמו' כ"ב מה ענין כפל אומ' הקול קול יעקב והידים ידי כו'
כג' למה חזר ואמ' אתה זה בני עשו' כל' אומ' גבה נא ושקה לי
מה כנע בנשיק' הבי' כ"ה מה ענינו' אל ויתן וענין הברכ'
והנה טרם נכא אל הביאור נשים לב אל הערת
המפרשים והיא איך עשה יצחק עיק' מטוכו
העולם הזה הגשמיים מטל השמים ומשמני הארץ כו' ואומר
כי הן אמתשהן לא קנר' ד מרוס שכל טוב וקדושת יצחק
מהבחין בין צדיק לרשע בין עובד ש"ם לאשר לא עבדו עוד
שנית ידע כי הלא בין שמיהם חלקו העולמות כלם יעקב
נטל לחלקו העולם הבא ועשו העולם הזה כי על כן היו
דברי אל עשו לאמ' והיה כאשר תריד כו' כי כאשר יעקב
יסר' עול מצות ישלוט בו הנה ידע כי יעקב כחד לו' ה לקיי'
תורה ומצות אשר המה טוב הע"הב ועשו אין לו בו חלק רק
למשול בעלה' להבר לייעקב מדי עברו ומה גם לר' יוסי בר
חלבתא בבר שאמר יצחק אל עשו אם ראית אחיך פורק
עולה של תורה מעליו גזור עליו שמדות ואתה סולט בו אך
למה לא שיצחק אוהב מספט וכל יעשו וכל חכן יקוב
הדין את הבר ולא יטיג איש גבול רעהו וכאשר אין לעשו
חלק בעולם הבא כן גם יעקב ישולל מטובות העולם הזה
ומותריו כי לא חלקו הוא למען הנחילו עולם שכלו טוב
בשלמות בכל מכל כל כי טוב להם ילוסרו אז מעתה ולכן
ברכות לת עצמו לפי דעתו קרוב לאשיקהו נתן אל לבו לבר'
לת בני אים אשר בברכתו לעשו להגבירו בטובות העולם
הזה כי הוא חלקו ולייעקב אחרי כן בטובו' העול' הבא כאשר
יאתה לו והנה מצאנו אין לבו כמאמרם ז"ל בבר ולא הבאתי
עלי קללה ולא ברכאפי' ברכ' א' שהו' עתיד ליתבו' לי בסוף אינו
נותנה לו עכ' הנה כי ליעקב היתה ברכה ערוכה וסמוכה
לתת לו בסוף ואין זה רק כי לעשו היה חכן להנחילו בעולם
הזה מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ולהיות גבי' בעולם
הזה כי הוא חלקו ואחרי כן ליעקב בחלקו הנכון לו ולא
היאל בעשו רק להחל בגדול ואחרי כן בקטון יכלה ועל פי
דרך זה יתבארו הכתובים באר היטב והוא בסו' שכל והבין
מאמר מ' שאמרו בבר ולא שא נא כליך זו בבל ואת
הכלים הבאים בית אוצר אלהיו תליך זו מדי ויתלו את המן
על העץ קשתך זו יון כי דרכת לי יהודה קשת ולא הצדה זו
אדום אדנה שעיר שדה אדום עכ'
וראוי לשים לב מה ענין מטצמיו ש בבל ומדי ויון ואדו'
ועל דרכו נשקוף ונר מה ראתה רבקה להבין
בינת אישה ולבקן את יעקב אולי ומושה אביו אז יקרב
שבעודו יצחק אוכל טרם יברכנו יבא עשו מן השדה ויתפש
כנגב במחתה ויפול בחרב לחיו ויחרה אף אביו עליו להבית
עליו קללה ובכלל הדבר נשית לב אל מאמר יצחק אל עשו
והיה כאשר תריד תשלו' והוא מאמ' המתרג' כד יעברון בני
יעקב על פתגמי אוריתא כו' כי אם כן מהדאוי יאמר והיה
כאשר

כאשר יחטא תרדה בני
אמנם הנה יצחק ורבקה חלקו בבטותיהם והוא כי
הנה יצחק היה עם לבבו כי כאשר יעקב
לבדו הוא המחל עולם הבא כן עשו יחל העולם הזה בהחל'
ו הוא כי הנה שליטת העל' נחלקה לד' מלכיות בכל ומדי ויון
ואדום והם ד' מלכיות הרמוז' כנלם נבוכד נאצר שבתריהון
יקיים שהם שמים מלכו' די לעולמין לא תתחבל ואמר יצחק
בלבו אחרי שאין לעשו חלק רק הם יהי לו אשר לו לגמרי
ותתקיים שליטת הד' מלכיו' כלם נעשו הוא לאדם יסתעבדו
תחתיו ישראל ד' פעמי' מה שהתעתדו לגלות בד' מלכיות והן
זאת כונת מאמר ז"ל שא נא כליך זו בבל כי' על ידי עשותו
מנה זו על ידי ד' דברים אלה על יד לקיחת הכלים תבורך
בשליטת המעותדת לבבל ועל' תליך תבורך בשליטת מדי ועל'
כן לא יפול המן להיות נתלה כי אם לא נפל שדוד רק על כי
המשלה לא לאדום היתה רק למדי ועל' עשותך המנה
בקשת תבורך בשליטה העומדת ליון' כדלא כי דרכתי לי
יהודה קשת כו' על כרך יון כו' ועל' לאת הסדה תזכה למלכו'
שלך כי ע' שהוא שלו לא הוצרך לזכור אלו דבר הניקח רק
יציאתו הבד' כי בין כך ובין כך המלכו' שלו היא ובנגד מלכו'
בבל העתיד לגזר לת יעק' בבלם אתה ד' ד' לי למען תבור'
אתה ובנגד מטעמי המן ביון ע' שבשביל משת' שהאכיל לת
ישראל בימי אחשורוש עברו ובעבשו ושעל מטעמי המלך והמן
שישבו לשתו' בשלוח הספרי' ותכתן דת בשושן ועת' לי מטעמי'
למען תהיה הממשלה לך ולא שיהיה המן תחת מלך מדי
ובנגד יון המכיל חילותיו ובא אל המקדש והיכל ופרן
פרצות והכיאה לי ובנגד המלכות הד' שחרבך תאכל בבר
חלבי ישראל ואוכלה למען החזיקך אז בממשלתך וזה יהיה
ענין יעבדוך עמים לעומת בבל שנאמר עליו נתתי לגלבדו
ולעומת כורעים ומשתחוים להמן ויתחוו לך לאומים ולא
עבדי המלך כי המלכות שלך היא ולעומת יון שלא החריבו
המקדש ולא הגלו את ישראל רק שגבר' דם לכרון פרצות
הוה גביר ולעומת ממשלתך העצמיו ויתחוו לך בני אמך הן
זאת היתה כונת יצחק עה"ל אך רבקה הוה אחרת עמה הלא
הוא כי אמרה בלבה אם עצת יצחק היא תקום מי יקו' יעקב
אחרי נפלו בגלות הראשון ואוי מי יחיה והוא בטוח לב אל
מאמרו ית' כי יד על כם יה מלחמה לה' בעמלק מדו' דור כי
מה לו אל אריך ית' לו ומה הוא הכלב המת עמלק לפנינו ית'
שיהיה לו ית' מלחמה עמו לדורי דורות ולא יכלנו כרגע ולא
עוד שא שיהה את יהושע ואת ישראל יזכרו ולא ישכחו את
אשר עשה עמלק כדא ושים כאזני יהושע וכן זכור אם עשה
לך עמלק כו' לא תשכח והאם קצר אלילה כח ה' לבלע
ולהשחית את עמלק כמו רגע והוא שונא לו חכלית שנאה
ועוד ראוי לשיל מה נשתנה גלות הזה האחרון מן הראשון
כי בזה לא נגאל עוד עד כשוב עד ה' כל אים ישראל אז משלנו
טרם עת הקץ לובעת ע' חבלי משיחנו מה שאין כן בגאולת
הגלות הראשון כי שב ה' את שבותנו בעוד נמצא אתנו כמה
ומה שבשלו נשים בכרי' והולידו בנים ובנות ונשכחו כמה
מצות מהמון העם כי לא ידעו מה הוא והיקש בזה אמנם
אין זה כי אם למה שהעיקר אצלנו שאין לומה נופלת עד
מבול ארה תחלה כדא' יפקיד ה' על נבא המרום כי' ועו' ידענו
כי המשל שרו של עשו הוא סטן הוא יגהר הוא מלאך המות
ועל כן בהעותנו אלו מוכיחי כ' כו' ובחיילותיו ולא ליפה מי
יורידהו ארץ ובידנו רצפת עומ' ואחטאי המקימי אותו ועל כן

בעמדו תעמוד לימתו גם היא לא תפול ובדבר הזה מצאתה
רלינו טוב טעם ודע' אל האריכו ית' עם עמלק לבלתי הפי
כל עוד שלא הטהרנו ממעשינו ומעלכון רוע מעלינו ולכן
תוחלת מפלתו ממושכה מדור דור עד אחרית הימים אשר
הבטיחנו יוצרנו ית' בשוב מעינינו אל ה' אלהינו תשובה שלימ'
כבודע ממאמר ז"ל כי לא יבצר מלשוב אז על כל פנים ואז
יבול מכל לעמלק ולכל אומתו ולהיות כי יצר לב האדם רע
ואי אפשר לשוב יחד כלם מאליסם על כן הוכן בחסד אל
חכלי משיחנו כי אז בכל צרתם ש על יקר אלהי ויסוכו אל ה'
הנשאר בציון והנותר בירושלם וממונא דבר נשקיף ובכן כי
לו היתה יד עשו שולטתו בחרבן בית ראשון ובגלות מדי
איבבה מוכל ורלינו כרעה אשר ימצא את עמו ולת שרו
ובאבדן מולדתו להשיב ה' לת שיבת ציון ומשארות אשמותנו
צרורות על שכמנו מחזקים ומאשרים זד יהיר במאל שמו
שרו של עשו על כן רבקה אמנו ויעצה כליתיה על משמרת
העמוד להפר עצת יצחק אשר לבלתי השליט לת עשו בלתי
אם בממשלה המיוחדת לו וזה מאמר אביו אליו כאשר לא
נעשתה עצתו והיה כאשר תריד כו' לומר אל תחוש כי לא
אבדת בהעדר הברכות זולתי מה שלא היה שלך אך והיה
כאשר תריד בהגיע עת ירדוי אשר לך הוד מלכו' לו ופרקת
כו' עוד היה עם לבבו רבקה כי הנה אך טוב ישראל ייטב
להם בעולם הזה בסופע מרן כאשר ייטבו מעלליהם
בברכו שו' לבלתי ידחו מאחרי ה' בהעותם באומרם כי גם
בהטיבם מעלליהם יצר להם מה שאין כן בראותם כי כאש'
אז יחרנו לשוב עד ה' כמאמרו ית' והי' כי יבאו אלוך בברכה
והקללה ושבת כו' עוד שליטת הסטה בשומעה מאמ' יצחק
כאומרו בטרם אמות כן ידע לת עתו כי נכיא הוא ואולי
יאבף טרם ברך לת יעקב גם הוא לת ברכתו וטוב מעט
לצדיק מהשאר קרח מזה ומזה אם תדחה הסעה לכן על כל
אלה שתה לבה לעשות הדבר ובא אל ביאור הכתובים
ויהי כי זקן יצחק כו' היחל להסיר מלב החושב כי
לא מחכמה עשה הדבר והוא כי להיות כי
אין דרך הזקן שיכהו עיניו רק על ידי הכבוד עליו זקנה
ושיבה שהחלו לאבף כחותיו ולחלש חושיו ואים לאשר אלה
לו אין דעתי צלולה וקרוב הדבר לנאת דבר בלתי מתוקן
מתחת ידו על כן לכל יאמר אים כי על כן היה זר מעשהו
לברך לת אשר שנא ה' לכן הקדים ואמר שמה שכאו עיניו
אינה הורלת אפיקת כחות וחושי לפגום כנד מה בגלילת
דעתו רק מרלות כלומר מהמגע אל הרלות בלבד כי בכל
השאר תמים שלם היה כמאז אך מה שהקדים ויקרא לת
עשו לא לשאול לת יעקב מברכה רק להיותו בנו הגדול וכן
דרך אנשים להחל בגדול וזהו אומר ויקרא אל עשו בנו
הגדול ומיודעו כי רשע הוא ולא יצלח לברכה גם לאשר הוא
חלקו להתברך בברכה הקדים ואמר בני כלומר התיירה
אלי כבן אל הלב שיהיה בושר מה לזכות לברכה ולא תרחק
ממך ואמר לו הנני כלומר הנני כדבורך ומתדמה שיך ויאמר
הנה נא זקנתי כלומר עתה כרגע כאה אלי הוקנה כי השב
שאיבת הכחות גרמה כהיות עיניו והוא ראה שלא היחלה
אליו החולשה מעט מעט רק כרגע שלא בדרך טבע לכן גור
ואמר כי מעתה הוקיון כרגע ואפסו כלי הדרגה כחותיו כי
אין זה רק סימן שמילו קו קרוב וכאשר קפצה אליו הוקנה
כתלוש כן יקרנו כמות לכן היה חכן לברך לת בניו מעתה

שמא

שמא לא יפנה וזה אומרו הנה נא זקנתי כלומר נא כרגע
זקנתי ולא קו לקו לכן לא ידעתי יום מותי כאמור לכן שא נא
כליך והכן לך דרך שאני אברכך והוא כי בעון בצעו ורשעו
לא תחול עליו ברכת טוב על כן אמר יצחק בלבו אין לו דרך
להתברך כי אם בעשותו מצוה גדולה מעין הברכה והוא כי
להיות ברכתו הנאה גשמית יעשה נא בכוד אב והטעי אותו
הנאה גשמות במטעמים אשר אהב ועל כן יוכה לברכה ועל
כן נהיו יעשה לו מטעמים והנה לעומת זה ראה כי הנא
ינגדוהו רעותיו אשר יגר את הזולת שהוא אים שדה מלסטם
את הברו בכל כלי זיין ומונע הנאותיהם ואלה יעמדו על
הברכה למונע הנאותיו ממנו על כן התחכם ויאמר לו עשה
זאת איפה והכף נא כל מעשה רשעתך לטובה כי הכלי אשר
תעשה כם לקטאותך כהם תעשה מנותי זאת וזהו שא נא
כליך תליך וקשתך וכמקום אשר תעשה הרעות הוא השדה
הידוע לך כד"א ויבא עשו מן השדה כי היה יודע ציד איש
שדה שם עשה המנוה הזאת וזהו ונא השדה ומעשה הרעה
הוא הנידה אשר תצוד נפשות עתה צודה לי ציד כלומר מה
שהוא ציד ולא מה שאינו ציד כאופן שתהכון כל הכנות
רשעתך לטובה ולמען תוכה להנאות וטובו העולם הזה עשה
לי מטעמים שאהבה כם הכנאת העולה הזה ותבא לך מדה
כנגד מדה ועל פי דרכו להכינו יותר טוהו יצוד בעצמו ולא
עלי שליח וזהו צודה לי מהטעם הכתוב למעלה וכן ועשה לי
מטעמים על עצמך והכיאה לי אתה ולא שליח ואמר לי ג'
פעמים לומר שכל פעולה משלשתן תהיה לו לשמו ועל כל
אלה לא תוכה להתברך עד שאהנה ואוכל וזהו ואוכלה
ושמא תאמר הלא אם אחפוץ לברכך למה זה אשאל כל
ההכנות האלה לזא כעבור תברכך נפשי והוא כי אין שפע
ברכת הצדיק חל על המתכר' וזולתי על שכיר הסור על נפש
הצדיק ואם כאם ה' אתו ישחלשל על נפש המברך ש' המתברך
והנה ידע כי עשו היה רע הדרכ' לכן אמ' ש' תתמה על החפץ
אם ארכה לנוותך בכל אלה כי הלא איזה דרך ילך שפע
נפשי הקדושה אל נפשך הטמאה ותחפוץ נפשי לברכך כי
מי יתן מטהור לטמא לכן על הכנות אלה תברכך נפשי
ותבכים עמי לברכך.

אז ואמר מה שלא אברכך עד שאוכל ולא מהיו'
המטעמים לפני הוא בעבור תברכך נפשי
כי היא רחוקה ממך כמדובר לכן אחרי אכלי ותגמול חסד
עמה כמאמר הלל בלבתו לעשוד שהוא לגמול חסד עם נפשו
ועל' מצוה שתעשה גם עמה תתקרב בצד מה להיות מכלא
להשתלשל ממנה אליך ברכת טוב.

ורבקה שומעת כו' הנה מה שהיה קרוב בדבר לחוש
הוא אולי בהיותו לפני אביו יבא עשו וימצאהו
שמה לזא ורבקה שומע כו' ורבקה אמרה כו' והוא כי אם לא
היתה שומעת מיצחק רק ידעת על פי מגיד מה שמעה
מיצחק היה אפשר עבר זמן כיון מאמר יצחק לידיעת רבקה
וכתוך כך היה עשו צד ומכין ומכיא ומצא את יעקב שם
ויתפשהו בגניבתו לזא ורבקה שומע' כו' כלומר ולא על שליח
וגם שילך עשו לצוד ציד להביא ולא מן המוכן שודאי יתאח'
וכתוך כך יבוא יעקב מן המזומן וגם לא איחל אחרי שומע'
מלהגיד ליעקב רק מיד ורבק' אמרה וזהו שלא נאמ' ותאמר
רבקה רק ורבקה אמרה כלומר ורבקה שומעת והיא מאו
אמרה.

והנה תחת חמס יתחזק לבב יעקב לבלתי

עשות הדבר אחד אולי ירגיש יצחק בהברת הקול כי
הקול קול יעקב היה. כ' כן יצקב כאמרי פיו פן ירגה אביו
שינוי בדברי יעקב מאשר עבר כין יצחק אל עשו כאשר לא
נדברו יחדו ג' כי יאמר יעקב ידעתי את אבי כל יברך את
עשו ברכות כי אם גשמיות אל העול' הזה כי הוא חלקו ואין
ליחפץ בהן כי בוחר אני בחלק נחלתי הוא העלב ולא
אפסיד המרוכה ביועט כי לא כל מדם ווכה לשתי שולחנו'
ד' כי יאמר הלא אחי הולך לעשות מצו' אביו ולכן לא יחכע
ה' אבדו ממנו מלה בליחו אך אבי בא להכשיל את אבי ולהכ'
רצונו לרמות אותו והטאתי לש"ש וגם ה' יעביר הלאתו מעמו
בגלל הדבר הזה ה' פן יבא עשו מן השדה עודנו עומד לפני
אביו ויהיה נתפס בנגב במחתרת ויהיה כעם לאביו ולאחיו
ומגלגל ברכה על כן אמר אנכי יעקב כל ישחית את
נחלתו בעבור המעשה הקדים הכתוב בהגדת דברי רבק'
שיו איך שתה ארוכ' המשתן והוא כי לעניין הקול גם כי בלתי
אפשר הוא לשנותה תעלה ארוכתה כמה שיהיו דברי הקול
היונאים מפיו מורים כאנכע כאלו פי עשו המדבר אליו כי
יתקנו דברי הקול מה שתעות הברתה כי יהיה קול ושובר
עמו בשומעו כי דברי קול יעקב ואשר דבר פי יצחק ש' עשו
צדקו יחדו וזהו ורבקה אמרה אל יעקב כנה לאמר שאמרה
לו דברי יצחק אל עשו כדי לאמר יעקב ש' אביו תבוא הדברי
מיכיר בהן יצחק כי הן הם הדברים אשר היו כימו לעשו ולא
יחטיא ויחזיקנו לעשו כאשר נכאר בדברי יעקב אל אביו
בס"ד וזה ו' מסמעות לאמר שהוא לאמר לאחרים והנה עדין
היה מקום לחוש אולי לא שתה לבה היטב ש' כל דברי יצחק
אל עשו ואולי עברו ביניהם דברים שנשמטו מרבקה ושנה
כהם יעקב ויתבדה ויאחז והוא השיכוב הנני מהחמשה
המנכרים וימנע תיקון הראשון לזא שאמרה לו הנה שמעתי
את אביך כלומר בעצמי ולא על ידי זולתי את אביך מדבר
אל עשו אחיך והיתה שמיעתי בכונה כדי לאמר לך את
הדברים כאופן כי אין פקק שמתי לבי אל כל הדברי בעצם
ולא אחטיא וזא לאמר ואפשר גם זה כיון למעלה כאומרו
ורבקה שומעת ולא אמר שמעה כלומר עומדת ושומעת כל
תפל דבר לספר לאת יעקב ולרמות לו שלא שכחה דבר מאשר
שמעה אמרה הנה כו' כלומ' הנה כעת שמעתי כי מלת הנה
תורה על היות ומזומן כעת כאופן לא איר משכחה ומה הן
דברי אביך המקוימים הכיאה לי כו' לומר שים פניך ש' שלש
דברים אשר דקדק הבנותו מ' שיהיה הוא המכיא והעשה
המטעמים בעצמו כ' שיהיה ציד ולא מן המוכן ג' שיאכל
תחלה ואחר יברכנו ולא טרם אוכלו והן הן דברי יעקב אל
אביו עשיתי כאשר דברת אלי הרי העשיה בעצמו ואוכלה
מצידי הרי הציד בעבור תברכני הרי הברכה אח' האכילה
ויעם בחכמה שלא לאומרם בלשון אמו ממם כל ירצה
כמלומד ומערים לגנן אמר' בסיני מה כן יורגש הרי התקנו
השנים מהחמש ועל' השלישית אמר לפני ה' והוא כי בזה
רמתה לשנות כי ירצה כן ימלן יעקב כי יבעט בברכות
העלם הזה על כן היתלה בו ואמרה כי דברי יצחק אל עשו
היו ואברכך לפני ה' להעלות על רוחו כי לא ברכות גשמיות
היו על לבבו לברכו רק המתיחסות אל לפני ה' יתכן כי זה
רמז הכתוב למעלה כאומרו ורבקה אמרה ולא אמר ותאמר
רבקה וזלת האמור בזה לאמר שעשה היות מרבקה
שומעת בדבר יצחק אל עשו ולא על פי מגיד באופן ידעה
כל דבריו כפרטות מעבר ורבק' אמרה כלומר יש בדברים
מה

שה שרבקה אמרה ולא הוא והוא אומר לפני ה' וגם אומרו
לפני מותי כי הוא אמר כטרם אמות והוא כי אחרי שאמרה
לפני ה' אעשה כן יאמר יעקב הנה אבי ידע כי אין לעשו
חלק ונחלה בעה"ז ואיך יברכנו כטובותיו והן לו יהי כדברך
שכך אמר לו תהיה כוהה לחזק כטחון הברכה שיקבים הוא
יתברך כה ולא שתהיה רחמית לכן שיתה עוד ואמרה לפני
מותי כלומ' גם כי גשמיו' תהיי' לא תנעל בפשך כם כב' טחך כי
הנה ימים כאים ויברכך גם אתה כברכות העה"ז כי הנה אמ'
לפני מותי שיורה שהוא סמוך למיתתו ושמא לא יפנה לברכך
לכן אמר' חוסה אל תעמוד וטוב מעט לצדיק מלישאר ריק
לבלא אמרה כטרם אמות רק לפני מותי להורות תכיפות
פדלא אשר כירך מסה כו' לפני מותי שהו' סמוך למיתתו כפרש"
זל שם וכמאמרם רזל שהיה כיום שנה' כפשו כו ועל הרביעית
כי עשו הולך לעשות מצוה ולא אתה לכך אמרה ועתה בני
שמע בקולי כלומר ואתה גב' לא תעשה הדבר לכוונת קנות
ברכות אלו לרמות את אחיך וזלתי כדי לשמוע בקולי שנמנה'
עושה מצות כיבוד אם וזהו בני שמע בקולי כלומ' כמה שאת'
בני ואייב בכבודי שמע בקולי באופן שגם אתה תעשה מצו'
ואל תשתף בכוונת המצוה כוונת קניית ברכות כעשו למען
תעדיף אתה ותצליח עליו אתה ולא הוא כי גם כל מגמתך
לא תהיה רק לאשר אני מצוה אותך כלומר למה שאני מצוה
לא לבחיבת וולתה מה שעשו לא כן ירמה רק משתף קניית
ברכות ועל החמישית אמרה לך נא אל הצאן כו' כלומר הנה
כל אשר אנוך הוא מוזמן אתי בבי' ועתה הלך לצוד ציד להביא
שודאי יתאחר ואף גם שאני אעשה המטעמים שאמהר יותר
מעשו שנטטה לעשותם על עצמו כי אי ן שם קפיתה היא
רגילה ומזורז' בדבר יותר ממנו באופן תעשה וגם תוכל טרם
יבא עשו כמטעמיו לפני אביו זה אפשר גב' רמזה לו למעלה
באמור אליו הנה שמעתי כלומר הנה עתה שמעתי בעצמי
ולא על' הזולת שאחוש שיאחר מסומעו עד שהגיד לי רק אני
הנה שמעתי כו' כלומר הנה עתה שאין לשון הנה מורה רק
במה שהוא מזומן והווה וגם דברי אביך הוא הביאה לי ציד
כו' באופן יתעכב לכן התחכם ותקדימו לברכות טוב כי יכול
תוכל לו וכאומרו לך נא כו' כוונה גב' כל יאמר הנה עשו עושה
כל המצוה על' עצמו ציד ועשיה והכיאה ואני לא כן לזא גם
אתה קח לי כלומר לי לשמי לשם כבוד אם ומה שאעשה
המטעמים ולא אתה לא מכאת התרשלותך רק שאני יודעת
אשר לעשותם כאשר אהב ובזה תעשה בגד מה רצון אביך
מעשו כי הוא לא ידע לעשותם בעצם כאם אהב כמוני ואחל
והכאת לאביך הרי לך גם מצות הכאה והכאת לאביך ואכל
הנה הזכירה שעל אכילת תבורך הרגיש כן אמ' לה כי הברכה
הנמשכת על אכילה גשמית לא תבנר גם היא מהיותה ברכה
גשמית מעין האכיל לכן חזרה ואמר בעבו' אשר יברכך לפני
מותו לומר אם תמלן ותשית לב אל אזמרי ואכל וכו' ראה
לעומת זה כי לפני מותו הוא סמוך למיתתו וגם מזה אל תנח
ידך טרם יסתלק יתאבד גם זאת ובראות יעקב כי נסתלקו
חמשה עבוביו לו אמר הלא אמי לא שמת לבך אל עוד אחר'
וגם כי רחקה היא הרוחה את המולד על הכל יזהר והו' אולי
יאמרו אבי כי גם שאינו כודאי אולי יעשה ושמא תאמרי אמה
זה תשית לבך אל חשאת רחוקה כזאת לזא והכאתי עלי כו'
לומר להיותו אני מביא על עצמי הכתכנות גדול יאות לחוש
אל כל מיני פקפוק וגם ולא ברכה והוא כמאמר רזל שאותה
הברכה שהוא עתיד לברך אותי בסוף לא יברכני ותהיה
שאבד טובה הרבה וגם קוב יקבני וזהו והכאתי כו' שהיה

אמי המביא קללה עלי ח"ו: **או** שיעוד הכתוב והכאתי
כו' וגם כי קוב לא יקבני לכחות גם ברך לא יברכני וזהו ולא
ברכה והיה לכן מהר' חוסה אל תעמוד וטוב מעט לצדיק
מלישאר ריק ברכת טוב העולם הבא המעותד' לו כמדובר:

והנה על פי הדברים האלה והדרך ישרה אשר דרכנו
בה יתבארו דברי מאמר רזל בבר' זל ויאמ' יעקב
אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר גבר שיידן כדא' ושעירי
ירקדו שם ואנכי איש חלק כדא' כי חלק ה' עמו יעקב' ים לקיים
אמר משל לקוין וקרח שהיו עומדי' על שפת הגורן ועלה המוץ
בקוין ונסתכן כשעורו עלה המוץ בקרח ונתן ידו על ראשו
והעבירו כך עשו הרשע מתלבלב בעונות כל ימות השנה ואין
לו במה יכפר אבל יעקב מתלבלב בעונות כל ימות השנה
ובא יום הכפורים ויש לו במה יכפר שנאמ' כי ביום הזה יכפר
ר' יצחק אמר לא שאיל הוא לה ולא שאילה היא ליה שלא ונשא
השעיר עליו זה עשו שנאמר הן עשו אחי איש שעיר את כל
עונותיה עונות תם שנאמר ויעקב איש תם אולי ישמשני אבי

והייתי בעיני כמתעתע כמת וכתועה וכעובד עלי ע"כ:

ונשיבה לב אל כיאורו טרם כלות ביאור המשך יתר
הכתובים להיותנו בגבולו ואחר כך נקעה
ונלכה אל יתר שאת הכתובים בדרך הזה עוד בכל"ל ומהראוי
לשית לב על דבריו מ' אומר איש שעיר גבר שיידן מי הכריחו
להניח פשט הכתוב ועוד שיראה נדרש לא שאלה אמו ולא
דעתו לומר שלא יחפוץ לריב עם גבר שיידן אדרבה להיות
הוא חלק ה' מי יעמוד לפניו ועוד איך ימשך לזה אומרו אולי
ישמשני אבי כו' ועוד לר' לוי שאמר משל לקרח וקוין כו' מה ענין
זה אצל עצת אמו ואיך זה הוא טעם לדחות הברכות וגם איך
ימשך לזה אומר אולי ישמשני אבי כו' ועוד יום הכפורים מאין
דבר שייך בכתובים ועוד מה ענין ר' יצחק לא שאיל הוא לה
ולא שאילה היא ליה מה זו שאילה כי גם לכל הפירושים לא
היא שואלת ולא הוא שואל רק מתנצל להניח ברכה אל עשו
ועוד אומרו ונשא השעיר זה עשו היתכן שכל יום הכפורי יישא
עשו כל עונות ישראל ועוד מי הכריחו לשנות פשט הכתוב
שהשעיר הוא כמשמעו וקשה הימנו אומרו עונותיה עונות תם
למה יעזוב פשט הכתוב ויפרש בהפרים התיב' לפני' ובהוספ'
לות אחרת ולומר עומ' יעקב איש תם כי ידענו כי אין לאיש
תם עונות ועוד שלפי זה מה יפרש בכתוב שאנו בו אם הוא
לומר הן עשו אחי איש שעיר שישא עליו כל עונותיו מה זו
תשובה על דברי אמו וגם אומרו אולי ישמשני אבי כו' גם זה
בלתי מקושר אל הקודם ועוד באומ' כמתעתע כמת וכתועה
ובעובד עלי אין מזה כלל בתיבה והנה יעזוב משמעותה וילך
לדרוש מה שאין כה ולא עוד אלא שלשה דברים יחד ועוד
שיחשבהו למת והוא יעמוד חי לפניו ואיך הוא תועה ואדרבה
יחשדנו למזיד ורמאי וגם מי נתן בזה עלי שיאמר ובעובד עלי

ועוד שאין אמו משיבה על כל זה כלום:

אמנם הנה היקשה להם בכתוב אומרו איש שעיר
ומהראוי יאמר בעל שער ועוד אומרו ואנכי
איש חלק הוא מיות' ויאמ' הן עשו אחי איש שעיר אולי ישמשני
כו' ועוד שאומרו חלק ירצה כלי שם מציאו' שער ולא כן היה
רק ככל אדם כלי קפק אלא שאינו מסונה כעשו שהי' כאדרת
שער ואיך יאמר חלק על כן גמרו אומר כי אומרו הן עשו אחי
כו' היא טענה מ' ואומרו אולי ישמשני כו' היא טענה כ' ועל פי
דרך זה דרכו הנלמים האלה ואומרו איש שעיר גבר שיידן כו'
והוא כי הנלמים האלה יחד כולל ידרכו כדרך אשר דרכנו

בו כי דבר מוכרח היה ליצחק ולרבקה ליעקב ועשו כי ליעקב
נתן העולם הבא ולעשו נתן העולם הזה כמאמרם ז"ל שחלקו
העולמות עשו שהוא מכח חצוני ולא היה לו חלק ונחלה
בעולם הבא יורש העה"ז ויעקב כי קדוש הוא וכל נפש יונאי
ירבו חלק אלוה ממעל להם תנתן העולם הבא וזה מאמר הא'
שאמר לאמו למה זה תכניסני בדבר הזה הלא עשו אחי גבר
שידן מכח הטומאה והסדי שיו יאו טוב העה"ז ואנכי איש חלק
כי חלק ה' עמו יעקב ולהיות ה' חלקי מה בצע לאמו טוב העה"ז
אם הוא מה שאבי חפץ לתת לו כמדובר למעלה וטוב לי חלקי ה'
אמר נפשי ואדבק בו בעה"ב מטוב העה"ז וטוב טוב יעמו' כל מ'
בסלון ור' לו' ראה כי אין נקודות מלת חלק בחות בפסוקן ועו'
כי אין כל האמו' נודק שא כיעקב וכיון מהצדיקים העתידים
לצאת בכל דור ממנו אך המסתכלים בעבירות אשר עשות'
ומכעיס מעולם הבא למה יגרע מהם גם העה"ז ויהיו גרועים
מעשו לכן אמ' כי טענה זו היא אשר שאל יעקב מאמו לאמר
הן ידעת אמי כי חלקי ה' וחלק אחי הטומאה וטוב לכל אחד
לעמוד בראוי לו כאשר חלקנו העולמות אך אפשר דעתך
הוא על יונאי חלני כי אולי יהיה בהם בלתי זוכים לעה"ב על
עונותיה' וטוב לי אטול גם חלק העה"ז ויהי' להם מבח ליהנות
עה"ב לבחות ולא ישכלו גם שניהם העה"ז והעה"ב לזא לה אל
תראי כי הן עשו אחי כו' כי הוא ורעיו המתיחסים לאחרינו
ידמו לקוין כו' כי להיותו מכח הטומאה יתדבקו העונות בו
שיעשה כמון בשערות כי מונא מין את מינו ונדבק בו: אך
ישראל הם מכח הקדושה ואין חלאת טומאת העונות שיעשו
נדבק בהם בצעם כי אם כמון בחלק כמבואר אצלנו על
פסוק אל תראוני שאני שחרחורת כו' ואמ' ונתן ידו על ראשו
שבעברת יד יוסר והוא משל היד אל היות שברת העונות
בידו של אדם ובחירתו לשוב בתשובה אל שהיו הנקרא עליו
זעורה על ראשו ואז יום הכפורי מכפר כנודע מארבע אלנקי
כפרה וכלם עי' תשובה ואם כן גם זרעו אם יחטאו גם שהם
יעשתדים לכך כעומד בשפת הגורן. כן לפתח חטאת רובץ
אלא קדושים הם מפאת עצמם ובקלות ישהרו ויזכו לע"ה כי
ואל מה בצע לה גם הסבעה"ז כו' אומ' חלק יתכן עפ"נ נקודותיו
וגם אומ' אים שעיר עניבו לומר שהיה בעל שער שא דאפקיה
בלסון שעיר לומר ולרמוז אל יום הכפורים שנאמר בו שעיר
לכפר והבית מפסוק כי ביום הזה כו' משני טעמים ח' לכלול
גם אחר הבית שאין לבו רק עינמו של יום כ' על אומר נתן
ידו על ראשו כי' שהוא שבידו של אדם תקנתו בתשובה עם
יום הכפורים שע"ז תשובה ויום הכפורים מעביר עונותיו שעל
ראשו מבדילי' ביבו לבין שהיו וזה ענין הכתוב בכתוב אצלנו
בכל"ז שאומר הוא ית' כי ביום הזה יכפר כו' על מנת שלפני ה'
תטהרו בתשובה ראויה המטהרת באמ' וכא ר' יצחק ואמ' לא
הוא שאיל לה ולא שאיל' היא ליה לומר כי כדברי ר' לוי כמז'
שאומר שעיר הוא שעשו הוא בעל שער ונאמר בלסון שעיר
לדרוש על יום הכפו' שמועיל ליעקב והוא דרך גזרה שוה כי
ביום הכפורים נאמר שעיר בדרך רוב דרשות ז"ל ועל זה
הקשה ר' יצחק כי נמצא כי עשו שאיל אל המלה כי אין שמו
שעיר אלא שבדרך השאלה נקרא שעיר להיותו בעל שער
וגם התיבה מושאלת שם כי היא בעשו ומושאלת על ענין יום
הכפורים של יעקב ובדרשת בו ועל זה אמר לא הוא שאיל
לה ולא מיהי שאילה ליה כי הוא ראוי אלא שהוא נקר' שעיר
כי אדר וכח הטומא' היה בלמת והכריחו הכתוב שהכי' נשא
השעיר כו' שהוקם' לו שהיא ונשא עליו כי ידוע שעל השעיר

המ' ידבר ועוד כי למעלה נאמר והתוד' עליו את כל עונות
בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם שכלל שלשה מיני
עבירו' ואיך יצוה בא' הזא ונשא כו' את כל עונותם ופשעיהם
וחטאתם לכן אמר כי אין המקרא אומרו אלא דורשני ונשא
השעיר כלו' הידוע הוא איש שעיר הנאמ' עשו אחי איש שעי'
את כל עונותם עונמת תם כי על כן לא נזכרו הפשעי' וחטאות
והוא כי עיקר כח שמאל ועונאל היה איכות נפש עשו עצמו
ובכן נקרא שעיר הוא שד ממש והיה המשא עליו כל כחות
הטומאה של עונות ישראל על השעיר ע' הסמיכה עליו את
כל עונות תם הם ישראל דנקראים תם על שם איכיהם לרמוז
כי אמו חלקו העולמות והכמו' יעקב ועשו עשו לקח לה"ע"ז
כי היה עיקר הנ ומאה ולא חלק לו בעה"ב הקדו' ויעק' לקח ל
הע"ב כי קדוש הוא ולכן חלק עשו אשר ישמח בו הן הם
כחות הטומאה שע' עונות תם כי לאמו הם ויערבו לו ובזה
יהיו דברי יעקב אל אמו הן עשו אחי הוא איש שעיר בעצם
כי שד הוא וגזע מזרע שמאל והוא המשא עונות ישראל כי
אנכי איש חלק שע' הקדושה אין טומאת העונות נדבק בי
ובזרעי ולא יתכן לפי זה היי' מבא לעשות עיקר רק מהעה"
ויהי לו אשר לו בעה"ז כי הוא חלקו וגם כאומר עונו' תם יתכן
קראו תם על החלקות של יעקב וזרעו לבלתי ידבק בעצם
הטומאה מצד קדושתם כמאמרם ז"ל על ויצמד ישראל לבעל
פעור שהיה בצמיד הבלתי נדבק בעצם בזרועא אך בקדושה
ואתם הדבקים בה' דבקו' עצמיי ועל' כן פירשו והייתי בעיניו
כמת עתע כמת כו' הוא שהוקשה להם שאם הכונה שמתעה
את אביו איך יאמר בלשון הדמיון והלא מתעה היה לו בעצם
ועוד שהזא כמתעה ואם הכוונ שהו' עצמו תוע' הזא כתובה
מאי כמתעתע על כן גזר שאמר תיבה מורכבת לרמוז אל
כל ההכנות האפסריות להכין בה ואמר שהוא השלם אות
דאשונות ולהיות מתעתע מלה בודדת בעצמה אמר כתובה
ועל שנאמר בלסון זה של אותיות כפולות אמר כעובד עלא
כד"א הבל המה מעשה תעתועים הנאמ' בע"א והענין כי אמ'
הלא אולי ימושני אבי ויכיר כי יעקב אני ואהיה בעיניו כמת
הוא כרשע אשר בחיין קרוי מת בדאותו כי שמתי פני לנגוד
את אחי ולהבעי' את אבי לעשו' הפך רצונו ואיה ברכתו ומורא
ולעשות מרמה ולהמנא בפי לשון תרמית וכני ישראל לא יעשו
עולה ולא כו' כאופן יחשבני למת שהוא הרשע ח' ואמ' בלשון
זה למה שעיקר ה חטא הוא עבור רצון אבי והבעיסו הפך
הכבוד שנאמר בו למען יאריכון ימיך וזה הפכו ותתהיב
המותי שנית יחשבנו לתועה בעשותי עקר מטובות העה"ז
שחמדתים מעשו שליטית כי הלא לא כל אדם זוכה לשתי
שולחנות נמצאתי בבחרי בעולם הזה כמושם בעולם הבא או
כופר בו חלילה וזה דומה לעובד ע"ז כמודע ועל כן מבעה
דברי שו והבאתי עלי קללה כו' הנה מאמרם ז"ל מור' באבצע
דרבנו אשר דרבנו בו בהמשך הכתובים ולא יהטיא ונשוב ש
המשך הכתובים והנה הכתוב אשר היינו בו הוא אומרו:
זתאמ' לו אמו עלי כו' הנה התשוב' המקבל' ש אומ' אולי ימושני
אבי כו' שית' לאמר אליו את עורות גדיי העזים אלבישבו' אך
לא ראתה לעשות עיקר מתחבולות אמושו' לאוש על חשמתו
בהלבים עורו' גדיי העזים כי אין זה מספיק להביא עצמו
בסכנת הבאה עליו קללה ח' ומי יודע אם יבתין אבי כין
שערי העזים לשערות אדם או אולי ישמש העור מעל ידיו או
מחלקת צוארו או ימשמש בחוזק קצת ובדבר העור וירגיש
אז ימשנו כמנאתו ובניו על כן הסיבתו בחכמה ואמרה עלי
כו'

כו' אל אמר אם יתן בלבו למשש אז ולא אל תירא כי לא יקרב
אלא אם כן אל אך בזאת אלא יעלה על דומך כמעם הזה להבא'
ברכות אז לבנה את אחיך רק לעשות מצות אמר כי אז ה'
יהיה בכסלך כי כלל גדול הוא בידינו הולכי בדרך מצו אינן
מזקקיהא אך שמע בקולי לאמר אך בזאת אלכך תכוין ומעת
גם הקיאה תהיה לשמי לעשות מצותי כי אמר אני ולך קח לי
ורוה הכתוב שהמיקיף על הצוי כי היא לא אמרה רק שתהי'
הקיאה לשמה והוא עשה שלשת הפעולות לשמה הקליבה
והקיאה והבהלה והו ולך ויקח ויבא אלא אלה עשה לאמו
כלומר לאמה שהיה אמו לעשות מצותה ועתה קיפר הכתוב
בנ"ל הודרוה כל מיני זירוו והוא כי אף שהוא הרשות יחסר
ויאלחק עדין היה מקום להביר מי הוא זה הבא לפניו אם
יעקב או עשו כד' חושיו המתרים והוא בחוש השמע להבחין
אם הקול קול יעקב או עשו ובחוש הטע' אם יבא לו מטעמי
המיוחדים אמר אחב כי כן נוה לעשו ועש' לי מטעמי' כאשר
אהבתי ואם היה מסנה ועוש' תבשיל מאשר מינים בלא אופן
החביב יותר יכיר כי לא עשו הוא אשר נטוה כאשר אהב
גם בחוש הריח בהריחו את ריח בגדיו החמודו אשר שמש
עשו בהן והבעדרן יכיר כי יעקב הוא וכן בחוש המישוש
שימושמו אביו אם ידיו שעירו' והנה בחוש השמע אלא כתבמו
אשר התחבמה בל ישמע קול יעקב לפני אביו וזלתי יתן
בקולקול דברים מוכיחים ומרים כאילו עשו המדבר כאופן
אלא קול סוברו עמו ובאה עתה להסתיר ממנו גם הבחנתו
בשלשה המותרים על חוש הטעם אמר ותעם אמו מטעמים
כאשר אהב אביו שהוא כאשר נוה לעשות על חוש הריח
ותקח רבק' את בגדי עשו בנה הגדול שע' כן החזיקו לעשו
כאמרו הכתוב וירח את ריח בגדיו כו' ולתקן חשבת חוש זה
הכניסה עצמה לקח תם ולא חשבה אל הקפדת עשו כדאותו
כי נלקחו בגדיו לזולתו ועל חוש המישוש אמר ואת עורו גדיי
כו' ועל כל אלה עדיין היה יעקב נכנס כמורך לבב והיחל
תחלה לנסות את אביו בחרבו אל תירא כי לא יקרב
אלא אם כן יתן בלבו למשש אז ולא

אק לאביו והיה די יאמר ויגש יעקב וימושהו כי רחל יעקב
בטחון זה לבטח ולא יקרבו אסון להכיח עליו קללה כי אמר
הלא אותי מחזיק לבן לו מתדמה אליו על אומרי כי הקרה
ה׳ אלהם כן ליפה לא יקללני וזהו ויגש יעקב ש ינח אביו במה
שהוא אביו מתרמ׳ לו וה׳ עזרו כמה שוימושהו והוא בשום לב
לדעת על מה זה אחזתו רעד כמאמר זל והלא עורות גדיי
עזים היו על ידיו אמנם היה מירחתו כן יכחיש משערות עזי׳
לשערו׳ כן אדם לו כן ימשש כרוחק מה ויתבדל עור העזים
מחלקת בשרו וירגיש על כן פחד ורגז אך ה׳ היה עמו שלא
משמש בעצם רק בנגיעת ידיו בקלות וזהו אומרו וימושהו
ולא אמר וימשהו מגזרת ממשש בצהרים ויאמר הקול קול
כו׳ יכוין בכפל הקולות והידים לומר כי בשתי בחינות הקול
יראה היותו יעקב ובשתי בחינות הידים יראה היותו עשו
ובחינות הקול הם ג׳ הכרת הקול כ׳ דברי הקול באומרו כי
הקרה ה׳ אלהיך שהזכיר שם שמים ועל שניהם אמר קול זה
פעמים ואפשר שעל כן הראשון חסר והשני מלא כי הראשון
הוא על ההכרה והשני הוא על האמירה התיכויות ועיקרית
אל ההכרה וגם הי״ו היא מאות הבשם שרא׳ שגור בפיו והידים
ידי עשו ג׳ כמשות שעירו׳ ב׳ כפועל ידיו שעם מטעמי׳ כאשר
אהב בשאלתו אל עשו שיורה היותן מעשה ידי עשו והנה
הי״ו ב׳ סימני׳ להורות כל גד משניהם ואם כן היה הדבר שקול
ואם כן מה ראה להטות אל גד היותו עשו מאל הגד האחר
לו לבחות יהיו בעיניו ספק ברכות להקל ויהיה בשב ואל
תעשה לזה ולא הכירו וכו׳ לומר מה שנטה אל גד ההתבכרו׳
הוא כי יותר ראוי להטות אל ממשות חוש השימוש מאל
ממשות הכרת הקול ועל כן לא הכירו ועשה פועל וזהו
ויברכהו ולא היה בשב ואל תעשה ולהיות שעתה נטתה
דעתי אל היותו עשו מאשר בתחלה גם שהיה עדין תמיה
על הוראת הכשרות על כן מתחלה באמר האתה זה בני עשו
כלומר היתכן אתה זה שתתייחס לבן עם היותך עשו
אך עתה שראה ממשות הנוף היקל בתימה ואמר אתה זה
בני עשו ולא אמר האתה בלא כי לא גדלה תמיהתו כמאז
עם שהיה מתחמץ לבבו בגד מה על הוראת הבשרון ושב
ואמ׳ אני יתכן רצה לחזור לשאול אתה זה כדי להתחזק ות׳
בהכרת הקול על כן מה עשה יעקב קינר ביותר ולא אמר
אנכי עשו רק אני כדי שבמלה אחת אין הכרת הקול נכרת
יפה וגם לא אמר אנכי שבה ג׳ נקודו׳ כי אם אני שלא יורגש
כמעט בשתי נקודות הכרת הקול להבחין וגם אחרי כן עד
שיגא לא דבר מאומה והנה להיות כי מארבעת החושים זל׳
הראות כי אינו נקה יצחק בשניהם בשמע ובמישוש ועדין
היה הדבר שקול עם היותו מוטה בגד מה אל המישוש רצה
לנסות אעפ כן בשנים האחרים והיחל בחוש הטעם לראות
אם הם המטעמים אשר אהב כאשר נזה אל עשו כאומרו
כאשר אהבתי׳ ואמר הגישה לי ואוכלה מציד בני כלומ׳ אם
היה מאם׳ אהב וגם שיהיה טעם נכי לו טעם בהמה בלתי
נגדית ואל ולא הרגיש כי קרוב טעם גדי לנבי ואעפ כן
ובא לו יין למען שבעריבות היין לא יכוין בדקדוק הפרש
הטעם שכין נכי לגדי ובראות שבזה לא הבחין רצה לנסות
בחוש הריח ולבל ידאה כמבכיל אם יאמר גשה ואריח ריח
בגדיך אמר גשה נא ואקשה לי בני כדי שבהגש׳ ריח וכן היה
באומרו ויגש ויפק לו וירח כו׳ ונעם אל הנשיקת יהיה לתת
התערבו והתקשרות נפשו עם נפשו כי כן הוא ענין הנשיק
כאשר נאמר בפל פרש׳ ויחי לו על ידי זה גמר בדעתו כי

עשו היה ואמר ראה ריח בני כו׳ הנה ראוי לשים לב אל ו
אל ויתן שהוא ברכו ר״ל לומר יתן ויחזור ויתן גם ש לומרו ראה
ריח כו׳ אל מי ידבר יצחק שיאמר לו ראה ואחשבה שהיה
מדבר עמו את׳ והוא מירחתו פן יאמן הוא את׳ לברך את עשו
כי רע הוא אים שדה החנוני הוא שדה הטומאה והוא חשב
כי עשו היה על כן אמר להבה ראה כו׳ והוא כמאמרם זל
שנכנס נע׳ עמו ואמר לו ית׳ראה נא ריח בני שאינו כריח
שדה החנוני אשר לא ברכו ה׳ רק אריח אותו שדה אשר
ברכו ה׳ הוא שדה תפוחים הקדוש ואם כן נאותה הברכה
אליו ולכן ויתן לך כו׳ כמו שנתן וכיון את השדה המ׳ג׳ב ויתן
כו׳ גם אומרו אשר ברכו יחזור אל בני שאמר גבי היים ה׳ו

לומר מוסף על אשר ברכו ועוד יתן לך כו׳

או ילמר כמדבר אליו ית׳ראה כו׳ לומר הנה יקרה יבורך
גבר על ידי מדת הרחמים אך מדת הדין לא תסכים
עמו אך בהיות שגם הדין מתפרך לו לרחמים אין למעלה
מזה על כן אמר אליו ית׳הנה נאותה הברכה אליו מפאת
הדין כי מצד הרחמים ככר הוא מבורך וזהו אומרו ראה
ריח בני כריח שדה הוא ריח ג׳ב כי זה יורה אשר ברכו
ברכו׳ה הוא לפחות מדת הרחמים ואם כן מה אומיף עתה
לברכו כי אם שגם מדת הדין יברכנו וזהו ויתן לך האלהים
כלומר כמו שכירך אותך ה׳ ויתן ה׳ ככלל הברכות היה שגם
בשנת העדר מטר אשר יבורך מעל השמים בלבד ומשמני
הארץ שהיה לו רוב דגן ותירוש בענין אף שמיו יערפו טל

בשמעבו יעבדוך מפורש למעלה׳

ויהי כאשר כלה הורה יראת יעקב כל ירא לפני
עשו עודנו לפני אביו שעם היות המתברך
להתעכב מעט לפני מברכו אך הוא לא כן עשה כי אם
נחפז עד כי הויית כלות הברכה והיית נאת יעקב מהבית
אשר שם יצחק והחנ׳ לשחוה לו הוקשו הויות להדדי כי יחד
היו רגע אחד וזהו ויהי כאשר כלה כו׳ ויהי אך יצא יצא ישחק
שתי יציאות מהחדר שבו יצחק ומהמקום שחוה לו והנה
אמרו רז״ל שהמקום שהיה בו יצחק מפולם היה זה ככנס
מבאן וזה יוצא מבאן ואפשר שבכל מלת יצא יצא וגם מישש
מלת אך כי לא גמר שתי פסיעו׳ וזה אך שהוא מישש על שתי
יציאות הן שתי פסיעות או אפשר הפך זה שהכתוב מגיד
השגחתו ית׳ומה גם לרז״ל שאמרו שהמלאך היה מתיר כל
נצי שהיה עשו קושר למען יתאחר וזה יאמר אחר אפרו
מה שמיהר יעקב לצאת טרם יבא עשו כי כאש׳ כלה כו׳ ויהי
אך יצא יצא שלמעט יצא שתי יציאות גמורות כמדובר לעפ״
שבאשר ה׳לת יעקב לא היה צריך כל החפזון ההו׳כי אחר
יציאות שו עדיין עשו בא מציידו בלבד ולא עשה המטעמי׳ עד
אחרי כן וזהו ויעש גם הוא כו׳ ויאמר לו יצחק אביו מי אתה
ויאמר אני כו׳ והיות מלת אני בטעם תכ״ר שאמר כמתמיה
על אומרו מי אתה כלו׳ האם עתה תתנכר שו יותר מאז הולדי
על כן האריך במלת אני כתכ״ר והנמכת קול כמתמי׳ ומטעם
ואו׳ האם אני ברי׳ להודיעו מי אני ואם הוא לדעת אם אני
בכורך שתסתפק אם מכרתי הבכורה ותשאל אם אני בכור
כלומר שהברכה תלויה בזה אודיעך שבכור אני והיתל לבל
הפקיד הברכו אז ויחרד כו׳ הנה ארז״ל שנכנס נהינם עמו
ועל זה היתה החרדה לאמר מי איפה מי נאפה בנהינם
ואמרו לו הוא הגד ציד כו׳ ועל פי דרכנו בשית לב אל ב׳
החרדות האלו המזכרות וכשנית באמר גדולה עד מאד ולא
כראשונה אמנם הנה כתבנו כי יצחק ידע את כל אשר

נעשה

נעשה כי חלק עשו היה העולם הזה וחלק יעקב הוא העולם
הבא ועל כן היה חפץ להגביר את כל אחד ולהחזיקו ברשוני
לו לעשו עוכות העולם הזה וליעקב הבא כמדובר למעלה
ומה גם לזה שבתבנו כי כל הל׳ מלכיות העתידות לשמוש
בעולם ולשעבדנו יתקימו המלכיות בעשו ולכן היה דעתו
לאמר לו יעבדוך עמים ויתחוו לך לאומים הם המלכיות
כולם למען לא ירים ראש מלכות זולתו לשעבד את ישראל
וזהו הוה גביר לאחיך כו׳ עתה ברשותו שלא נעשתה
מחשבתי חרד שתי חרדות אחד על עשו שהפסיד חלקו
והשנית על יעקב שהפסיד גם הוא חלקו שבעולם הבא כי
אמיתה כעוכות הבלי העולם הזה כי אמר הלא לא כל אדם
הבא לשתי שולחנות שעל כן אברהם כירר ליצחק את
המלכיות בדי שמוכה ונחיה לחיי העולם הבא על כן דאה כי
אחרת יעקב גדלה מאד מאחרת עשו ועל כן ויחרד יצחק
על דבר עשו שאבד ברכתו בעולם הזה ועוד שנית חרדה
גדולה עד מאד ומה היא זאת השני׳ פירש ואמר במרירות
לבו מי איפה כלומר מי נוטל איפה בעו״ה כלומר האם הוא׳
ליעקב עוד העשב במה שהוא איפה בעו״ה כי עתה לא יוכ׳
לשלחן נכוח לעשב ואיאבד ברכות רוחניות העתידו׳ להתבר׳
בהן אך חזר ואמר היא הגד ציד כו׳ גם ברוך יהיה לומר הנה
נראה כי לא יפסיד יעקב כי הלא מה׳ נאה הדבר שיתברך
כי אהב את יעקב ואם כן לא להפסידו האחרות כיון והוא
כי הנה הוא הגד ציד כלומר הוא הבלתי מלומד ומתאחר
לגוד היה הגד ציד וגם ויבא לי וגם ואוכל מכל כי לכל זה
היה צריך שהות הרבה ומעבב כל זה נעשה בטרם תבא
הנה זה יורה כי מה׳ הוא כי הלא אתה המלומד לגוד ולעשו׳
מטעמים והנה הוא גד תחל׳ וגם ויבא לי וגם ואוכל ועל הכל
אתה לא באת הנה זה יורה שלא זכית ולא אפתיעה לך
מילתא לכן אגזור לומר כי גם שואברכהו לא יפסיד האחרו׳
כי גם ברוך יהיה הברכות הרוחניות גם הם שיבורך הברכו׳
הרוחניות וזהו יהיה כלומר לעתיד ולהיות כי אין דרכה של
תורה לפרש עוכו׳ העו״ה רק ברמז לא פי׳ רק גם ברוך יהיה
והן זאת הברכה אשר היה עתיד יצחק לברך את יעקב
כמאמרם זל על והבאתי עלי קללה ולא ברכה כמפורש
למעלה ואפשר רמז לו במלת יהיה מה שבתבנו אגל כה
יהיה זרעך שחוזר ש הבכבים שאמר לו וקפור הבכבים ואמ׳
לו אחיך כה יהיה זרעך בסס והוא כי החמה והלבנה יש להם
בושה לעתיד לבא וחפרה הלבנה ובושה החמה אך הבכבי׳
לא יבושו לעולם כאומרם זל כשה הדברים רבה על ומדיקי
הרבים כבכבים וזה לעולם ועד הוא העו״ה שלא יבושו כי
אם שם יתענגו עד עת קץ וזה אפשר רמז לו פה כאומרו
יהיה שגם ורעו יזכו לברכה שהוא מספר צדיקים שבכל
דור מזרע יעקב כמו שאזל אין לך דור שאין בו שלשי׳ צדיקי׳
המכין יהיה זרעך שיהיו זוכים לעולם הבא ועל דבר איך
יזכו ישראל לב׳ שולחנות כאשר חרד יצחק יהיה שיתקיים
בהיות ישראל צדיקים כאשר כתבנו שהיה דעת רבקה או
מה שאזל שנשאר לומות משיחנו וכשמוע עשו את דברי
אביו ויצעק כו׳ עד מאד אפשר הכין ענין אביו כלו מתוך
דבריו ואשר כפל ברכת יעקב כי החרדה הקטנה היה על
דבר עשו והגדולה עד מאד על דבר יעקב לכן אמר אוי לי
כי על המגע אלי לא חרדת מאד כאשר על יעקב כי לכן
לא תקנת קלקלתי כאשר תקנת קלקלתי לכן נעק נעקה
גדולה ומרה מגעת עד מאד מחרד יצחק מאד לאמר עד

מה זה לא נטעו׳ עד מאד על דברי שימשך מזה שתב
כאשר ברכת אותו וזהו ברכני גם אני אבי כי גם אתה ה
וכיון כל תאמר איך אסיר ברכתו ממנו ואתנה לך כי לא
אשאל ממך רק שתברכני גם אני ונהיה שנינו מבורכי׳ אחר
כי מה׳ באה הברכה הזאת לך והשיב לו אביו מה אעשה לך
כי הלא כבר אחיך במרמה ויקח ברכתך כלומר המיוחד לך
שהיא מטובות העולם הזה ולכן טובות העולם הבא אשר לא
יאותו לך לא יגדקו אליך ושמא תאמר הלא מתנה בטעות
חוזרת על כן דקדק בלשונו שלא אמ׳ כבר אחיך ויקח במרמה
ברכתך רק בא אחיך במרמה כלומר לא היתה מרמה רק
בביאה אך לא קבלת הברכה רק ויקח ברכתך היה עצמי
והוא כי הלא נכנס עמו ריח שדה גע׳ כי בא ה׳ עמו ומאתו
בלוקח משלו לקחה גם אשר יחזור במרמה אל אומרו אחיך
לומ׳ אשר הוא בבחינ׳ המרמה אחיך כי בזה הוא אחיך ויקח
כו׳ אז אמר הכי קרא שמו׳ כו׳ לומר הוא הרמאי בעצם בשם
ובפועל כי הכי קרא שמו ויעקבני׳

או ילמר ומה גם לספר הזהר פרשת ויצא כי
לא ינחק קראו יעקב רק הוא ית׳וזהו שלא
נאמר פה הכי קראת כי אם קרא ילמר הנה קרא הקב״ה
שמו יעקב ועתה הבנתי לדברים כי לא היה על היות ידו
אוחזת בעקב עשו שאם כן יקראנו עקב כד״א עקב את אחיו
אך יעקב הוא עתיד אך הוא שהיה עתיד לעקבני כי ידע
ה׳ את אשר יעשה ושמא תאמר אם כן מה׳ הוא ומה לך עוד
תלונה לזה ויעקבני זה פעמים כלומר הלא די בפעם אחת
שרמוו בשם אך היות זה פעמים על כן נוחם יקתר ושמא
תאמר הלא מלת יעקב היולאמית ותכלול גם פעמים רבות
לזה את בכורתי לקח כו׳ לומר הנה את בכורתי אשר יש בה
ענין העולם הבא לקח והחרשתי אך הנה עתה לקח ברכתי
המיוחדת לי הוא של העולם הזה על כן בשל כה הבכל׳

או ילמר במה שבתבנו למעלה על וידו אוחזת
בעקב עשו שהוא על כי ידמו תמשל בעקב
ממשלת עשו לעתיד לבא לזה את בכורתי שהוא להקריב
קרבנות לזכות לעולם הבא שלא העקב הנה לקח והחרשתי
אך הנה עתה שהוא על מה שהוא עתה טרם העקב לקח
ברכתי׳

או ילמר בשם שבל אל מלת זה ולא אמ׳ ויעקבני
פעמים אך הוא לומר במה שעקבני עתה בזה
הוא פעמים כי הלא העולמות שנים הם והנה את בכורתי
לקח הוא לטוב׳ העול׳ הבא והחרשתי כי הלא אור העול׳ הזה
אך עתה הפסידני גם העול׳ הזה כמ׳ כשו עת׳ הפסידני הכל
וזהו זה פעמים כי פועל זה הוא בפעמים כי עתה נמצא
הפס׳ בני שני העולמות כאחד׳

או שעור הענין מה שעשה לי בבכורה לא
חשבתי לעקבה רק לאקח ומאכ׳ אך ויעקבני
זה פעמים לומר כזה אינלאתי מילתא למפרע שהיה עקבה
זה וזה כי הלא את בכורתי לקח שהיה מענין העליה ואני
כאומרי כי אין לי חלק שם החרשתי אך הנה עתה לקח
ברכתי של העולם נמצאתי עתה קרח מכאן ומכאן כשו עתה
אשבל גם שניהם יום אחד׳

או ימשך אל סוף הכתוב לומר לא אפלא מעקב׳
יעקב כי שמא גרים כי הכי קרא שמו יעקב
ועל כן ויעקבני האמנם כי אתפעל על היות זה פעמים אך
ממך אפלא יותר שמורה כמעט שיהיה עמו כי הלא אנלת לי

ברכה

ברכה מי היתכן לא נסתפקת בקולו לו לא היי נדון בקר כך
ועל הספק הזה לך להגיל ברכה אולי היה מרמה ותתנכה
לי עכשו ממנה ידך כמעט כעקבה ולכל ירדה כעכס שקיבל
אל לביו ממלי עי הקם זה לכן הסביק מעט לומר הלא אבל
והרוייאמר האמור כתיים עם שכונתו אל ההקם כאמור
ונענזתיך וימר ראה נא שלא אצלתי כי הן גביר שמתיו לך
ואם כן מה שקב עבד קנה רבו ומה אתן לך שלא יהיה שלו
ואמר שמכתיו וגם אומרו ולך איפה שהגל ולך מה אעשה ואמר
גר לי עליך עשו כעל טוב העולם הזה כי הן גביר שמתיו לך
פי דגן ותירוש כו׳ וכל זה לא שעיקר המוסר שלו הוא זה כי
הלא בעבד הוא חלקו רק הוא שמכתיו כעבו שלא היה לו
כו׳ דבר על מה שיקמוך ומנא שים לו כעבו וכעבו ילך איפה
כלומר ולך שלין לך רק איפה כעבו מה אעשה כני שבתלקך
תשאר ריקן ·

או אפשר ימר מה שאצלתי מספק הוא כי הן
גביר בלבד שמתיו לך ולא שתהיה לו עבד כעבם כאשר ואת
כל אחיו נתתי לו לעבדים ממנם עדין גר לי עליך כי דגן
ותירוש שמכתיו במקום שאינו חלקו רק שמך מה ולבה איפה
שכל חלקך הוא איפה מה אעשה בני גם כאומרו לך נתוסף
הא ונאמר לבה אפשר ירמוז לו גם זה נומ׳ ולך בעולם הנכר
בה״א שהוא איפה מה אעשה בני וימר עשו כו׳ אומרו היא
ראה ייתור ודי ימר הברכה אחת לך כו׳ אך ימר הברכה
אחת ושתהיה היא כלומר אותך שברכת את יעקב ושלא
יהיה לך זולתה זה אי אפשר לכן אני אבי ברכה
וולתה ·

ויען יצחק כו׳ הנה משמני הארץ כו׳ מלת הנה
תראה מיותרת ודי ימר ויען כו׳ וימר אליו
משמני כו׳ אך לזה נשי׳ לב מה היה ליצחק שעד כה לא ברכו
לקול זעקו ותלונתו זה שלש רגלים עד שבכה לפניו אמנם
לזה נעיר גם על דברי רז״ל האומרים כי כל טוב אדום היה
על ג׳ דמעות שתים ירדו ואחר כשאר כעינו ולא ירדה ראוי
לשים לב למה תלה בדמעות ולא בברכת אביו וגם אומרו
שהאחת נשארה תלויה ·

אפנם אין ספק שברכת האבות לא היתה מהם אל
המתברך רק מה היה הדבר יוצא וכא שפע
על ידיהם וחל על המתברך כמאמרם זל על מנשה ואפרים
שהיה כא יעקב לברכם ונתתלק ממנו שכינה אמר מי אלה
שאינם זוכים לברכה כי הלא מבלתי היות הכנה במקבלה
תמנע השפעה מהמברך כן בזה להעד הכנה בעשו להתבר׳
לא היה מברכו שעם שהיה רגון יצחק לברכו לא היה הכה
מפכים על ידו ולכן כל נעקותיו לא עמדו לו והוא בחשבו כי
מאביו כא הדבר נעק והתרעם וברלות שלא שוה לו אמר
אפשר העיכוב הוא כי אין לך רק ברכה אחת והיא זו שברב׳
את יעקב לו הוא שאינן מסורות לך כי אם לה׳ אם היא
מהזענה הא׳ הברכה אחת וגם הייתה היא שהיא של יעקב
כלומר והוא תימה וגם אשאל לך אבי לומר אם לך מסורות
ולא לה לבדו ברכני כו׳ כי הלא אבי אתה וזא אבי זה פעמי
ועדין לא שוה לו כין לא מאביו היה ההעדר ולכן החריש
יצחק ולו ברלותו כי כן הוא לו בכה לפניו ת׳ כי בידו הדב׳
תלוי והו ויעל עשו קולו ויבך ולהיו׳ כי שערי דמעה לא ננעלו
לו כתרגת׳ שכינה להשפיע לו ברכה והו ויען יצחק כו׳ הנה
משמני כו׳ כלומר הנה מאשר כתהה כעת משמני כו׳ כי כל
לשון הנה הוא לשון הכנה והזמנה והוא על הדמעה ואולם

שהדמעה הפלגיות לא ירדה לגמרי הוא כי הלא בדמעות
שלם מאי שלים הוא שלא נשתלשו לגמרי כאופן כי השתיה
היו גמורות ולא השלימי והיתה ברכתו יהיה מושבו משמני
הארץ והוא כי הלא אם היה מברכו ברוב דגן ותירוש כו׳ מה
שקנה עבד קנה רבו על כן לא ברכו רק כמושב שיהיה
במקום משמני הארץ ומטל השמים כו׳ ·

ועל מרבך כו׳ ראוי לשים לב מה ענין חיותו אחר׳
אם הוא שיתדר בעולם מלחמת חרבו לא
הלל לשון חיות רק לשון מעלה וגם מה זו ברכה היה אליו
לומר ואת אחיך תעבוד כו׳ ועוד לומרו והיה כאשר תריד
כי הלא משמעו הוא לשון רדוי וממשלה וידועכי כאשר לא
ירדה לא יהיה עליו עול ישראל והנה מדרשו ידוע ה״א
בשעברו ישראל התורה שימשל כם ושיגזור עליהם שמדות
אך אין זה משמעו אך הנה רז״ל אמרו במדרש רבה כי שייף
ובפר תורה ירדו כרובים מן השמים שהמקיים הכפר תור׳ ובנה חרב ה׳
ינצל מהחרב והפך בבלתי דבק בכפר תור׳ ובנה חרב ה׳
במבטלי התורה מה גם בגלות האחרון המר הלא הוא חרב
עמו ועם עשותם שמדות רבו׳ חיי עצמו ואין זה רק שעונותינו
יחזו אותם למען יכונו ומנא שעל חרבם הם חיים למען
תהיה חרבם כשוט לסוס עלינו אך אמר לו עצה ט כה והוא
ואת אחך כו׳ והוא כי הנה כתבנו למעלה על מאמרם זל
שמנא כליך זו בבל תליך זו מדי כו׳ שבקש יצחק בברכותיו
את עשו שיתקיימו כו׳ ד׳ מלכיות העתידות עורר לויתן על
ישראל בגלות בברכו אותו יעבדיך עמים כו׳ כמפו׳ למעלה
וברלותו כי לא נעשתה עצתו אז אמר לו זאת עצתי שאת
אחיך תעבוד ולא תגר להם עד כא שלבותך הוא המלכות
הד׳ כי אלך היא והו והיה כאשר תריד שהוא בכא עת הרדוי
שלך אז ופרקת כו׳ אך לא מתחלה כן תאבד לגנח והוא לא
כן עשה רק מאז גלינו עי בכל עמד על הפרק להכרית את
פליטינו וישמח לאידנו ככל אשר הוכיחו עובדיה הנביא
ואמר ואל תעמוד על הפרק להכרית את פליטיו ואל תרא
ביום אחיך כו׳ כי לא עגר כח עד כא עד רדוי ושלבותו
בגלות הד׳ בעצת יצחק ·

וישטם כו׳ הנה כ׳ דברים אמר שעשה לו יעקב את
בברתי לקח והנה עתה לקח ברכתי אמר כי
עיקר מה שהשטים אותו היה על הברכה שהם עוש׳ ובכוד
העהו אך לא על הבכור שהוא לעבוד אתה׳ אך הטע׳ שפירש
הוא לא היה מטעם זה רק כי זה היה אשר ברכו אביו אך לא
על הבכורה כי הוא בכחידתו מברה לו וימר בלבו יקרבו
ימי כו׳ אפשר הוא ממוך אל הפסוק הקודם והיה כאשר תריד
שהוא כמשזל שבשבטל יעקב מן התורה ימשל בו בברכת
חרבו לכן אמר יקרבו ימי אבל אבי שאו אמור לעשוק בתור
שלא יהיה הקל לקול יעקב ואהרגה באחרב ברכתי את יעקב
אחי ואם נשית לב אל מלת אחי שהיא מיותרת ותיר׳ אמנם
וגם אל מאמר רבקה באומרה מתנחם לך אם רוצה להורגו
מה צורך אל תנחומין ומה גם לרז״ל שאמרה שתה עליך כוס
תנחומין וגם נשית לב ש״ אומרו ועתה קום כו׳ אך אין בהקם כי
סוף סוף אחיו הוא ויגר לו על מיתתו על כן אמר יקרבו ימי
אבל אבי ואז ואהרגה את יעקב כי הלא אחי הוא ואז במר
נפשי על אבי אתנחם על אחי כי האבל גדול נחמו על הקטן
והוא הכוס תנחומין וזה מאמר אמו מתנחם לך באופן שאין
משטיתתו החלטית לבל תשכח לעולם כי הלא חושב המנא
להנחם לכן ועת בלבד הוא שתנצרך לברוח אחיך ואלחת
ולקחתיך

ולקחתיך כו׳ הלא עשו אחיך כלומר עודנו זוכר אחוה והוא
אומרו ויעקב אחי וגם בקשו תנחומין יורה כי ים תקוה
כמדובר וגם כיון באומרו ועתה לומר עתה טרם יקרבו ימי
אבל אביך שלא תקבר כו׳ כי הלא ירדפך בחיי אביך ·
ועתה וכו׳ אומר וקום ברח נרא׳ הוא׳ כבאה להוסיף
והלל קום ברח בלא וא׳ אך הוא כי אמר הנה
אוי לי אם אומר תברח מיד כי עתה חס לבו ואולי ירדפך
וטוב היה תחבא כמעט רגע עד יעבור זעם ואוי לי אם לא
אומר כי אולי יקרבו ימי אבל אביך מהרה ולא תפסיק
לברוח בחיים שלא חפץ המיתך עוד אביו חי לכן עשה זאת
לא מעתה עוד אביך חי ברח ועל חמימות כעסו כעת ש״
תחוש אך בזאת כי לא תהיה כל כוחך לברוח רק עשה
עיקר מעשות מצותי לבבד אמך ובזה ועתה בני שמע בקולי
באופן שתלך בדרך מנוה והלכי בדרך מנוה אין מזקין
ואחר עשותך עיקר מזה וקום ברח כאלו היא דבר שני טפל
אל עשות מצותי וזהו ענין הוא׳ ·

וישבת כו׳ הנה באומרו ימים אחדים עד אשר תשוב
כו׳ נראה בבוטחת בעשו שבימים אחדים
תשוב חמתו אך באומרו ושלחתי כו׳ נראה כמוזהרת שלא
יבטח בו עד תשלח אחריו ועוד אחר אומרו תשוב חמת כו׳
למה חוזר ואומר עד שוב אף כו׳ ועוד אומרו בפסו׳ אח׳ חימה
ובשני אף ובראשון לא אמר יש כח את אשר עשית לו כאשר
בשני · אך הנה כתבנו בביאור משלי כי אף גדול מחימה
כיתרון גבורת זכר מהנקבה ועל כן בעגל משה ענר כח
החימה והוא ית׳ את האף ובכא אל הענין אמרה רבקה אם
גדר כעס אחיך היה חימה וישכח עמו ימי אחדים עד אשר
תשוב חמת אחיך ואם נטרך להמתין עד שוב אף אחיך כי
גדר אף הוא אשר לו עתה הנה אז לא נוסיפו ימים אחדי׳
רק עד אשר ישכח את אשר עשית לו לכן לא תוז משה עד
אודיעך שאם לא כן מי יגיד לך את אשר בלבבו שאם תבא
טרם אשלח לקחתך טרם שוב אפו למה אשכל גם שניכם
יום אחד וריב הגם על מיתת אביו כי ביום מותו הקבים
להרוג אחיו ·

ותאמר כו׳ הנה רבקה היתה נכויה בשתי אשות אם
אומר ליצחק שעשו מבקש להרוג את יעקב
ידלג ודי לו נער היותו קומה אשוב כמת ואוי לי אם לא אומ׳
כי ישאל על יעקב ואיך אומר כי ברח ממות הוא׳ עוד
אמר בלבה הלא יתבטל יעקב מבכוד אב ואיך יצליח דרכו
וגם שעושה מצות אמו הלא הוא בלי רשו׳ אביו ושלא כרצונו
לכן התחכמה ותעש עצמה כמצטערת על נישואי יעקב פן
יקח מבנות הארץ למען ישלחנו יצחק לקחת מבנות לבן
במנא הכל מתוקן כי הוא ברח במצות אמו והולך ליש׳ אשה
במנו אביו וזא אחי׳ ושמע יעק׳ אביו כו׳ אביו ליש׳ אשה
ש״ אמו לברוח ויצחק אין צריך לומר שנתן לו רשו׳ שא שמצוהו
ללבת ומברכו וכבל זה אין יצחק יודע מדבים שכון אחים
ומשמעת עשו ובריחת יעקב ודרך יעקב תבלא כי ג׳ מצות
אמות אם לברוח ומנו׳ אב ליש׳ אשה ומצות לבתו ליש׳
אשה וכמתק לשונה באומרה אם לוקח יעקב אשה מבנות
חת כו׳ לאמרה מבנות הארץ לבל יאמר יצחק נבקש לו טובות
אשה של עשו אולך אל משפחות לוט אז ישמעאל לכן אמרה
כמות הארץ כלומר כי אם אילך לארץ אחרת למען תבא
כוונתה אל הפועל לברוח אל לבן אחיה חרנה ·

קרא יצחק כו׳ ראוי לשים לב באומרו ויברך אותו אמרו

ברכה היא אם היא אומרו אחר כך ואל שדי כו׳ למה הוזכר
קודם לאומרו ויצהו׳ ואם היא אחרת למה לא פירש אותה
ועוד לאומרו לא תקח כו׳ כי הלא בכלל אומרו קום לך כו׳ הוא
מניעת בנות כנען וגם אומרו וקח לך כי אומר לך הוא מיותר
ועוד אומרו ואל שדי כו׳ איך נתייחסו לו ברכות אלו פה ועוד
אומרו אשר נתן אלי׳ לאברהם שהוא מיותר ·

אך הנה כתבנו למעלה כי שני מיני ברכות אין יש
ברכות טובות העה״ז ויש רוחניות של עולם הבא
והנה כתבנו כי של עולם הזה ראויות לעשו ושל עולם הבא
ליעקב גם כתבנו ששל עולם הזה מפורשות בתורה ושל עולם
הבא ברמז בלבד כמדובר על אומרו גם ברוך יהיה וכתבנו
גב מרזל שבסבירך יצחק את יעקב הברכה בחושבו שהיה
עשו היה עתיד לברך את יעקב עוד ברכה אחר׳ כתבנו כי
אין בספק שהיא של טובו׳ העה״ב וזה יתכן שהיא אשר בירך
אותו פה בהפרידו אותו ממנו וזהו ויברך אותו ולא פירש כי
הרוחנית של עולם הבא לא תתפרש בתורה בפירוש כנודע
ולכן אמרה בממתיק קוד בינו לבינו וזהו ויקרא אל
יעקב שקראו יהי לבדו אתו ואז ויצהו כו׳ לומר אחר מקדוש
אתה שהברכה של עה״ז לך היא אל תטמא שלא תקח אשה
מבנות כנען וכאשר תרחק מהטומאה הדבקה בטהר׳ וקום
לך פדנה ארם כו׳ ומשם תמא׳ אם קדוש אני למה אגרע ממך
שלא יצאת לחוצה לארץ והביאו זונתך פה ואותי תצוה ללכת
לא״ל לזא זקח לך משם אשה לומ׳ קח בעבמך משה למה אם
לך כי לא אתקדשת עולה לה׳ כמוני ויתכן רמז לו מאמרם זל
יש הולך אצל זונו׳ ים שזונו כא אצלו שהוא כפי סוד הנשמות
ואמרו כך על יצחק שזונו כא אצלו הכך יעקב וזה יאמר וקח
לך כי אם אתקדשת עולה לה׳ כמוני ויתכן רמז לו מאמרם זל
ב׳ הילו כי אני היתה לי אשה מבוימת כמשזל שנתבשר
אברהם הנה נולדה בת זונו של יצחק כי הנה ילדה מלכה
כו׳ וכתוא׳ ילד את רבקה אך אתה אין בת זונך מבוימת כי
אם קח לך מבנות לבן שהו׳ אחת מהן ולא נודע איזו מהן היא
לומר שנשלח אחריה ·

ואל שדי כו׳ הדרך ממעטת ג׳ דברים ממעטת את
הממון ופריה ורביה נשם עוד ד׳ היה אפשר
ירא יעקב מאד והיא כי הלא עשו נשאר בארץ ישראל והו׳
עוזב אותה כן תהיה לעשו למורשה כי כן יצחק הוא גב לכן
להעלות ארוכתם אמר על הרלאזוב׳ ברך אותך ועל הב׳ ויפרך
וירבך ועל הפליטים והיית לקהל עמים כי אין לך שם גדול
מזה ועל הד׳ אמר ויתן לך את ברכת אברהם כו׳ והראיה כי
לא על עשו נאמר כי הלא להשתך את ארץ מגוריך הוא אשר
נתן אלי׳ לאברהם כי אשר בוכל המגורים והגלו׳ הוא היורש
מה שאין כן עשו כי אין לו רק יעשוב ומכוחה והוא כי הנה
לאברהם נאמר נחלת הארץ קמיך לאומרו כי גר יהיה
זרעך וכו׳ ·

אז יאמר שברכו בחיי ובני ומזוני וזהו ואל שדי יברך
אותך בעצמך דהיינו חיי ויפרך וירבך היינו בני
ולהיות שעיקר הברכה הוא היות הבנים צדיקים אמר והיית
לקהל עמים שהוא שעם שיהיו ממנו עמים כלם יהיו קהל א׳
מה שאין כן עשו וישמעאל ששם א׳ מהם לא נתייחד עם
אחיו להיות שניהם קהל א׳ כי אם ליעקב שמטתו שלמה ויתן
לך את ברכת אברהם ארץ זבת חלב ודבש היינו מזוני וריבה
את שיוסיף לך גם את כל העולם ופרנסת יומה כו׳ יותר על
ברכת אברהם בעלת מצרים שנאמר לארבה ולרחבה שיש
לה

לה אורך ורוחב שלא יהיה לך רק במדרים כבר נשבע
זה אליו לאברהם ולא יחשב לך לברכה רק השודף ושיעור
הכתוב שלא יהיה לך רק לרשתך את ארץ מגוריך בלבד
הלא זה הוא אשר כבר נשבע שיש לאברהם:

וישלח כו' הנה אומרו אם יעקב ועשו יקשה כי מי לא
ידע בכל אלה אמנם אשר לימדתנו תורה
שדוב הבנים דומים לאחי האם בפסוק לאחות נחשון יתכן כי
גם מעתה הודיע לנו אליו את זאת והוא כי הלא הרוחה
מכנן מי יצא עשו מרבקה הנדק הלא יפלא על יצחק ששלח
את יעקב וגם על יעקב יפלא איך הלך ולא שתו לב כי עם
היות רבקה נדקת ולדה כן רשע על היותה כת בתול ואחות
לבן ומפדן ארם שגם אנשי מקומה רמאים ועל זה יתמהו על
יצחק ועל יעקב שלא שתו לב על היות בנות לבן כן בתואל
ומפדן ארם פן יצא דבר בלתי מתוקן דומה לעשו על כן יאמ'
וישלח יצחק את יעקב וגם וילך הוא ולא חשו המשלח והולך
אל היות פדנה ארם מקום רמאים והיות אל לבן כן בתואל
כן מנגעי קרוביה ומקומם יצא מבנות לבן דבר בלתי מתוקן
הטעם הוא כי אין לחוש על אבי האם רק על אחיה כי הלא
למה שהיה לבן אחי רבקה היתה אם יעקב ועשו ולא על
היותה בת בתואל ועם כל זה על דבר נדקת ה' לא פגם לבן
רק לחנאין ואם כן איפה בנות לבן שאין להן אחי' והן נדקניו'
יהיו ילדיהן נדיקים והוא מאמרם ז"ל כי לא היו לבן בניס
כי אם בנות עד שבירך אותו ש"ס לרגלו של יעקב אחרי כן:

וירא עשו וכו' עד סוף הפרשה יתבאר בתחלת
הפרשה שאחר זאת:

פרשת ויצא

ויצא יעקב כו' רלוי לשים שכל והבין במקראות
בהעיר קצת מההערות הרלוויות להעיר
הלא המה מ' קשר אומרו ויצא יעקב כו' אל לבת עשו אל
ישמעאל והפסיק בין ענין יעקב בענין עשו כי זולת מה שכתב
רש"ז ז"ל רלוי לחפש אחר טעם שיהיה ענין אל הנוגע ליעקב
ב' כי הליכת יעקב פדנה ארם נאמר זה שלש רגלים מ' וישלח
יצחק את יעקב וילך פדנה ארם וכו' ושמע יעקב אל אביו ו
אמו וילך פדנה ארם ויצא יעקב מבאר שבע' ב' אומו' למעלה
וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב וכו' ואחרי כן הוא אומר
וירא עשו כי רעות בנות כנען כו' והפסיק בין שני הכתובים
בפסוק וישמע יעקב אל אביו ואל אמו כי הלא יקשה למה לא
גמר כל מה שראה פעם מ' וריחק ראותיו ושם בין הדבקים
מה ששמע יעקב ולא יתכן לומר שבכלל מה שראה עשו הוא
שמע יעקב אל אביו כו' שאב' למה אמר וירא פעם שני' ועוד
כי איך ראה שוילך פדנה ארם ואח"כ כי רעות בנות כנען
ונהפוך הוא כי זה ראה מיד כשדבר לו אביו טרם לכת יעקב
ועוד שמ' שדבר לו אמו שעשו מבקש להורגו לא יתכן ששמע
עשו שאין ספק כי כפתר דברה ד' מה טרך הודיע לנו שראה'
כי ברך יצחק את יעקב ושלח אותו וכו' כי אל מה שנמשך
לעשו מזה שהלך אל ישמעאל אביו מעלה ומוריד מה שראה
כי ברך כו' רק מה מרעות בנות כנען וכו' וכן אומר בברכו
אותו הוא מיותר וגם אומרו ויצא עליו לאמר מלבד הייתור אין
מלת לאמר נדקת כלל כי אינו נאמר לזולת ועוד שהוא הפך
הסדר ושלח אותו ואח"כ ויצא עליו לאמר ומהראוי היה יהפך

ויאמר ויצא עליו כו' ואחר כך ושלח אותו כו': ה' אומרו ויצא
יעקב אחר אומרו למעלה וילך פדנה ארם והלא היינה
קודמת אל הנעת מקום החפץ. וכפל הפסוק ויצא כו' וילך
כו' שאם הלך מי לא ידע שיצא: ז' אומרו וילך חרנה אם כבר
הלך נחרן איך אחר פגע במקו' עד שהגרבו רז"ל נמ' שאחרי
היותו שם אמר עכרתי על מקום שהתפללו אבותי ולא
התפללתי וחזר לחרן ואז ויפגע כו': ח' אומ' ויפגע במקום
שאם להודות שקבלה לו הארץ יוכל לנמדני בכלתי אומרו
לשון פגיעה כי הלא רבים קבלה להם הארץ כאשר מנאום
רז"ל בפסוק הרעשת ארץ פנמתה ולא אחד בהם נאמר בו
לשון פגיעה ולא דבר רק הוא וידוע מאמר רש"י ז"ל ה
שהוא להרביה שני דברים תפלה וקפיצת הארץ ולרש"ז
שנעתק הר המוריה ובא לכאן יותר היה ראוי יעתק לו וילך
להר המוריה ולא שרב ויעבור נעיר: ט' מה ענין הודיע ש"ש
לותנו כי בא השמש ושלקח מאבני המקום ושכב במקום
ההוא עד הפשט. י' למאמרם ז"ל כי בא השמש שלא בעונתו
למה עשה ה' ככה ואין מענו' לה' להלינו שם בלוכן לא' מבלי
העריב שמש שלא בעונתי' אל מה ענין החלו' הזה אשר חלם
הלא נכא אל דרך יאר בלתי מתכך בבכי המירים אבר
לא בטורם גזע פשט הכתובים המה: יב מה ענין מלא כי שיש
עולים ויורדים תחלה לו יחד שתי הכתות כמאמרם רז"ל.

והנה לבא אל הביאור נשאלה טוב טעם אל יצאת
יעקב מארץ כנען וילך חרנה בידיעת עשו כי
הולך הוא כי הלא ידע עשו ושמע מפי יצחק אביו בברכו
אותו ושלח אותו פדנה ארם ולא בחד ורגו לאמ' כי עשו אחיו
יחס לבבו וכן בחרב יצא לקראתו ולא נאמ' כי בטח שבנדקו
או כי ידע כי בחיי אביו לא יהרגנו כי הלא ארז"ל שגדלה מתנו
מעשו ואמר אשא עיני אל ההרים אל ההודים הם האבות
ואמר מאין יבא עזרי וגם שאחרי כן נאת הסיב אל לבו עזרי
מעם ה' כו' עכ"ז לא יותר לאיש נדיק לסמוך על הנס ולהכיא
עצמו לידי סכנה שהלא חבי כמעט רגע כתיב ולבאור היה
לפסר לומר כי הן זאת כונת אומרו ויצא וגם וילך שהלא לבו
כי הלא אחר כך הוא אומר ויפגע כו' אך יאמר במה שמכיר
מאמרם ז"ל כי בן בנ' שנה נתברך יעקב ז"ל שנה נטמן בבית
מדרשו של שם ועבר הרי עז' ושבע שנים עבד את לבן ברחל
הרי כי בן פ"ד שנה נשא אשה הנה ירא מדברים כי בנאתו
מבאר שבע לא החזיק נדיק דרכו לחרן רק הלך אל מקום
מדרשו של שם ועבר ואחר ל"ד שנה הלך חרנה ואין זה רק כי
ידע כי מיד בנאתו את העיר לא הרחיק לא ימיתנו רק
אחר התרחקו מבית אביו לבן מה עשה לגמוב דעתו עיקש
עליו את הדרך והלך לו בא"ל עצמה אל מדרש עבר להתחבא
שם ל"ד שנה וזהו שאמרו ז"ל נטמן בבית מדרשו וכו' כי טמון
מעשו היה שם ואחרי כן משם נסע חרנה אשר לא ידע עשו
את עתו אשר ילך כו' וזה יתכן הוא מאמר הכתוב כי שתי
נפיעות עשה מ' ויצא יעקב מבאר שבע שלא היה רק יציאה
מן המקום אשר עשו בו לא ללכת חרנה הוא אשר נטמן בבית
שם ועבר ואחרי כן וילך חרנה שהיתה אז הליכה לחרן כ
יציאה מבאר שבע ואין כונת הכתוב ללמד הגעתו לח
שיקשה עליו אומרו ויפגע אחר שוילך חרנה רק עשותו
מקעות מ' ויצא ב' וילך כו'.

אך הדרך יסכון אור ליסב כל אשר הערנו הלא הוא
כי תורתנו הקדושה תעיר לנו אין להשמיענו ש
הוא יתברך למען הגיל את הנדיק מרעתו מעשו בקש
ובוקש

וכ קח עורים והן זאת חשבתי למשפט בכוב' המיכות הפרש'
אל שלמניה ואל ענין פגיעת יעקב במקום ובא השמש שלא
בעונתו והיות המלאכים עולים וירדים בו הנגב עליו והוא
יען כי גדול כבוד הנדיק לפניו ית' כי הוא מקיי' את העולמו'
כלם ואת כל מעמד שלמתן קנה בנדקתו ונתוני נתונים המה
לו על עבודתו ועל משנו והוא בשום שכל והבין מקרה אחת
הלא היא כי ג' עיני הם במקרא ועיני לאה רכות ועיני שרא
כבדו ועיני רשעים תכלינה והענין כי הנה הורנו יתברך גודל
השגחתו ושום כל מעייניו ליסר דרך הנדיק ולהרי המכשולו'
ולשים המעקשים למישור למען ילך לבטח דרכו ורגלו לא
יגוף הוא כי הלא ידענו כי הן זאת היתה עם עשו לכבד את
אביו ואמו שמוע בקולם וכמאמרם ז"ל במקב' קדושין ש המשכח
עצמו שכיבד את הוריו אמרי לו עדיין לא הגעת למה שהיה
מכבד עשו והנה אם הדבר הלו היתה יונאת תקלה גדולה אל
יעקב וללאה והוא כי הלא עשו שמעה אזנו ותכן לה כי רעו'
בנות כנען קום ושבו הבו לבן בעיני יצח' אביו כי כה יאמ' לא
תקח אשה מבנות כנען פדנ' ארם כו' וקח לך כו' מבנ' לבן אחי
אמך והנה אם כאשר שם על לבו כי רעות בנות כנען ישים
גב כי טובות בנות לבן בעיני אביו היה הולך אל לבן כאשר
הלך אל ישמעאל ולפחות יקח הוא את הגדולה לאה וימיח
את הקטנה ליעקב ואם כה היה עשה היה נופל כרישא
בכירא כי יאבד מנה מיעקב או לפחות ילוה שיו בדרך והוא
כ רח ממנו ויפגענו בחרבו הקשה כי לא ישא לו פנים כשיפו
בנו וגם ללאה יאמר לה מאד כי הלא אשר היו עיני לאה רכו'
הלא היה מלבבות בל תפול בגורל עשו פן ימהרו הגדול לגדול
והקטנה לקטן לכן מה עשה הוא יתברך ראה והתקין גם
שניהם כאחד כאשר שם שומה כלבו כל ימות לב עשו אל כל
דברי אביו רק אל מחשבתיה והוא כל יפנה אל אומרו כי טובו'
בנות לבן רק כי רעות בנות כנען וכ"כ כן הלך אל ישמעאל
ולא אל לבן וזהו וירא עשו כי רעות בנות כנען וכו' ולבן וילך
עשו אל ישמעאל וכו' ועל ידי כן ויצא יעקב מבאר שבע
והוא כי בראות יעקב שהלך עשו אל ישמעאל ולא היה
בחשש אתו בעיר לו ויצא וגם ע"כ כן וילך חרנה שלמלא
כן לא היה עשו מניחו להגיע שם כאשר הניחו אליפו אשר
כשאר פה בבואת אביו והנה היה מקום לבלתי הנדיל הנס
ולומר אולי לא שמע עשו מאביו חלוקת היות טובות בנות לבן
רק כי רעות בנות כנען לו גם כי נאמר ששמע עליה על רוחו
הקשה כי לא מבחיר בבנות לבן מבנות ישמעאל נזהו עליהן
רק חדא מנייהו בקש לו שבל עיקר מאמר יצחק לא היה רק
לא תקח אשה מבנות כנען כי אם על פי דרכו שהראה לו
מקום שירצו להתחתן בו מתחת הקורבה לבן הקדים ואמר
וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אותו פדנה ארם
לומר לא מבלתי שמוע ששלח אותו פדנה ארם לא את לבו גם
לזאת כי הלא וירא עשו כי ברך יצחק והוא לקחת לו משם
אשה ואם כן אין לומר ששמע תחלת מאמרו לא תקח אשה
מבנות כנען ול[illegible] אותו בסוף מאמרו ואשר היה בנתי'
מהות [illegible] לבן לא ראה וגם הטענה הכ"ל מר שלא מהיות
אשר בהדבק בבנות לבן נוה עליהן חיננה כי הנה בכלל מה
שראה עשו הוא שלח אותו פדנה ארם בברכו אות כי דבק
היה לזוי קחת מבנות לבן אל הברכה וזהו ישלח וכו' בברכו
אותי זכן היה וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך ויתן
לך את ברכת אברהם וגם השליטת לומר אולי עיקר הדב'
היה נזוי לא תקח מבנות כנען אלא שגמר בענה אחת ואם
כן תהיה הברכה חוזרת אל העיקר לא כן הוא כי אם בכלל
מה שראה עשו הוא ויצא עליו לאמר לא תקח אשה כו' כי מה
שנה עליו לא תקח אשה לא היה העיקר על עצמות הדבר
רק הכנה אל מה שעת ד' לגמול ולומר קום לך פדנ' ארם כו'
כי הוא העיקר וזהו ויצא עליו לאמר לא תקח כו' כי נוזי זה
היה כדי לאמר ולא למען הדבר עצמו ואם כן מה היה שלא
שת לבו רק אל כי רעות בנות כנען לזוי וישמע יעקב ש אביו
כו' ומ' כי עז' מה שבענין הלו וזלת נדקת יעקב עשה נ' מנו'
כיבוד אב ואם וישמע אל אביו ואל אמו שנהו ללכת פדנה
ארם ע"כ כן נמשך שהפליא עשות הוא ית' שוירה עשו כי רעו'
בו ולא כי טובות בנות לבן ומזה נמשך שוילך עשו אל ישמעאל
ושיצא יעקב מבאר שבע ולא יצא גם עשו ושהלך חרנה שאם
לא כן לא היה מגיע חרנה ועוד הורה לנהוא יתברך באומ'
וישמע יעקב כו' לומר כי מאו שמע אל אביו ואל אמו העלה
עליו הקב"ה כאלו בכר וילך חרנה כי מחשבה טובה הקב"ה
מנדפה למעשה שהיא לעשות מצו' אביו ואמו: נירפה למעשה
כי וירא עשו כו' כמדובר נמצא כי הוא יתברך את עיני עשו
עור מראות כל דברי אביו רק מחיתם כאמור בשעור
הכתובים שלעפ"ד ראה הכל כי וירא עשו כו' עם כל זה בזכות
שישמע יעקב כו' שפתה אזנו לשמוע אל אביו ואל אמו קבר
הבעד עיני עשו ולא ראה רק כי רעות בנות כנען ולא כי
טובות בנות לבן וזהו וירא עשו כי רעות בנות כנען ולא כי
שלום ליעקב וללאה כי שמע ה' קול בכיה לבל תפול בגורל
הרשע וזהו ענין המקרה שלשה ועיני הם וכו' והוא כי הלא
שתים זו עשה הוא יתברך עם לאה מ' שלא תפול בגורל עשו
שניה שתנשא ליעקב והנה אם כאשר בערב החליף לבן את
רחל בלאה היה מקיים יעקב מאמר זל חזקה אין אדם שותה
בכוס אלא אם כן כורקו יפה יפה שעל ידי כן היה רואה כי
הנה היא לאה טרם יבא אליה היה משלחה מביתו באומרו
הלא ברחל עבדתי ולא היה נושא אותה וכן אם היו עיני
עשו פקיחות לראות כי טובות בנות לבן בעיני יצחק אביו
היה לוקח אותה והנה שערי דמעתה לא נעלו מלפניו יתב'
לכן מה עשה הוא יתברך הכביד עיני יעקב מהסתכל כה
פן יגעל בה טרם יבא אליה ואת עיני עשו סימא מראות כי
ט כ ח בנות לבן לבל יחמדנה עשו ולבל יגעל בה יעקב וזה
שיעור המקרה ע"מ שעיני לאה רכות כן תפול בחלק עשו
כי אם שתנשא ליעקב לכן מה עשה האל"ם שעיני ישראל
כבדו מלבדוק אותה ושעיני רשעים כעשו תכלינה ולא יביט
אל כי טובות בנות לבן רק אל כי רעות בנות כנען כמדובר -

הנה כי הוא ית' מסנה החושים ומחליף את הטבעים
לעבודת הנדיק ובקל הוא בעיני ה' לעשות כן כי
הלא גם העולמות שברא נתן לו לעובדו ולכבודו ברלו יצרו
אף עשאו זה אם שכה הורה לו הוא יתברך ליעקב לא יירא
מפחד עשו וכן כאלתי מתוך הפחד של עשו יסול אל הפחת
של לבן ומה גם כראות את עצמו יונא ממקום הקדוש' מתחת
כנפי השכינה אל אדמה טמאה כי לכן נתן אל לבו ללכת ש
עיר מושב שיש אשר שם שכינה שורה הוא הר המור' להפיל
תחיתו שם והאה לו הוא ית' כי אם קטון הוא בעיני הלא
כל העולמות שברות למענו המה והנה הראה בעיני כי כלם
סרים אל משמעת והוא כי עולם השפל אין צריך לומ' כללות
העולם או ארץ ישראל העולה על כלם כי אם גם ראש
עפרות תכל הוא הר המוריה כי בו כחר ה' לשכן שמו שם גם
הוא יעתק ממנו ויבא לקראתו להקביל פניו וזהו שלא היפך

הוא יתברך שיעתק לו וילך לבר המוריה והוכרס׳ זל שלא
נתקרב מקום אל מקום רק שנעתק הר המוריה וכא לבאן וזה
יגלה כזומן רזל באומר׳ כי ד׳ פעמים קפצה הארץ זל הרעשת
ארץ בימי אברהם פגמת בימי אליעזר עבד אברהם רפה
שבריה בימי יעקב כי מטה בימי יאשיה בימי ישראל בימי רחוי
לדעת מה ענין הד׳ שינויי תואריס כד׳ המקומות ההן אמנם
הנה ד׳ פעמים קפצה הארץ וכל ג׳ משונה מחברו הנא הוא
כי בדרוש אברהם את הד׳ מלאכי׳ ארז׳ל שכל פעיה ופעיה
של אברהם׳ היתה ג׳ מילין נמצא שהיתה קפיצה בכל׳
פעיה אך קטנה של שלש שלש מילין והנה יתייחסו קצוץ
הקפיצות כלם שבכל כללות הפעיות הקרובות זו לזו אל
הרעשת הארץ אך אליעזר שבאים שיצא מבית אדוניו הגיע
לארם נהרים היתה פעימה כי נפתח הארץ ונתחברו שפתיה
זו לזו הסמוכה אל בית אברהם אל הסמוכה לארם נהרי אך
אשר ביעקב שנעתק הר המוריה וכא ונתקע בלוז ואחרי כן
חזר למקומו נעשו שני שבריה מ׳מקום שנעתק משם ומ׳מקו׳
שנכנס וזה אומר רפה שבריה בימי יעקב אך אשר ביאשיה
בגוב שהיה כמאמרם זל בגמרא שבשמשך דוד אחר השטן
שנרמה לו לבבי והלך עד מקו׳ שבי בגוב ושל אביאי לחכמים
אם ירכב על סוסו של מלך לבקשו ונתנו לו רשות וקפצה לו
הארץ ומצא את דוד שזרקו יושבי בגוב השמימה לקבלו כלהב
חניתו והוכיר אביאי את השם והעמידו באויר אמר שם בגמ׳
בקפיצת הארץ אשר קפצה לאביאי הלשון הזה אפילו היה
בקוף העולם הסיטו הקלה בשעה קלה׳ עכ׳ הנה ייחסו
הדבר אל הסט והחלקה כשו הסיט ובדבר הקלה את הארץ
ומעבר קרקולין מירושלי׳ עד המקו׳ ההו׳ כרג׳ ויתכן אמ׳כן למ׳
שירושלי׳ גבו׳ מכל הארצו׳ לכן משה הטה הארץ וכשמט כרגע
וזא כי מטה בימי ישבי בגו׳ הנה כי דעת רזל בפרש׳ שנעתק
הר המורי׳ ממקומו ובא לבאן כי בזה ינדק מאמרם כאומרם
רפה שבריה וינדק טוב טעם הדבר במאמרנו שהוא להורות
את יעקב שלא יירא כי הנא כל שלשת העולמות טפלים אליו
ומשועבדים לו וכמאמרם זל על פסוק בורא יעקב ויצרך
ישראל אמר הקב׳ עולמי עולמי מי בראך יעק׳ בראך יעק׳ יצרך
בשום לב אל כפל אומר עולמי עולמי וכן כאומרו בראך יצרך
אך הוא כי שלשת העולמות יתפרדו באיכות בשפל והגלגלים
הם כעלי נשם ושל מלאכי׳ רוחני ועל שני הקונים אמר עולמי
עולמי שני פעמים והשיב על קוב הנשמי יעקב בראך ועל קוב
הרוחני בעל תורה יעקב יצרך וכבן יחוייב כי אחר שבוכותן
בראי׳ ישתעבדו לו ולכן יתכן הורה לו הוא יתברך פה כי כל
שלשת העולמים משועבדים שלו ובשפל היחל והורה לו כי לא
בלבד אדמת חונה לארץ או כללות ערי ארץ ישראל כי אם
גם הר המוריה שבנגד שער השמים מקום המזבח שלוקח
משם עפר שעשה ממנו יתברך את אדם יציר כפיו שהו׳ חלק
של עול גם הוא אשר הוא כל טוב העולם׳ השפל מוכן לעבודתו
כי הר בני קדם נעתק ממקומו ובא לקראתו וגם עול הגלגלי׳
משועבד אליו כי הנא בא השמש בשוכתו למען ילין שם וגם
עולם המלאכים והנה מלאכי שלום עולים ויורדים בו לבהנו לו
אשר לוהו בארץ ואשר ילוהו או לרזל כי המלאכים אשר באו
להפך אתסדום על אומרם כי משחיתים אנחנו לא הניחום
לעלות אל מחיצתן קלה שנה עד בא האור הקדוש אל בית
מלונו יתברך ולאהבתו קבץ הוא את נדחיו שיעלו השמימה
ווקו והנה מלאכי שלום עולי ואחב יורדים לבבודו כי המלאכי׳

נדיכים אליו והם ישרתוהו וילוהו ואין על יעקב בלא עליון
למעלה הימנו מכל יצורי העולמות כלם כלתי חס ה׳ לבדו
אפילו רבבות שלום שם כם כי אך בו בחר למרבב לו ווהכה
ה׳ נגב עליו ועל פי דרכנו שרגה ה׳ הראות לו כי הנ׳ עולמות
כלם נבראו לשמשו וקרים אל משמעתו והנה באים לבבודו
ולשרתו נאמר כי רגה הוא את אלין שם ויושבב במקום ההוא
ויתן מראשותיו אבני מוכה עקידת יצחק כמאמרם זל בפרש
למען יכיר כי המקום משועבד תחתיו כי הוא המקיימו וזה
מצאנו טוב טעם אל היותו שם בכלי דעת אלא היה כי אם
בלוז והוא שאלו ידע לא מבב שם על קדוש המקום וזה מאמר
הכתוב ויפגע במקום שעל ידי היותו כך שהיה בלוז ולא יקר
הר המוריה וכא שם לא ידע כי המקום אשר הוא שוכב עליו
אדמת קדש היה רק לוז על כן וילן שם ושמא תאמר אם חשב
שהי׳ בלוז למה לא החזיק נדיק דרכו עד הר המורי׳ להתפלל
שם כתאותו על כן אמר כי כא השמש אלא בעונתו ועל ידי
כן בחשבו כי בלוז היה נמשך כי ויקח מאבני המקום שלו
המוכה וישם מראשותיו שנשתמש מהן וגם כי ויישבב במקום
ההוא כראמו יתברך מהטעם המוכר משל אילו ידע קדושת
המקום כמאמר רש׳ זל על אומרו ואכני לא ידעתי שאילו
ידעתי לא ישנתי כאן׳

וחנה אין ספק כי הנא גם בעיני יעקב יפלא על מה
זה המשילו יתברך במעשה ידיו וכל את תחת
רגליו על כן הורהו מראת הסולם ויחלום וכו׳ למען הודיעו
כי גם כי כל נדיק מקיים כל העולמות הוא עולה על גביהן
והוא כי הנא למה שהעולם השפל חומרי הוא הווה ונכפל
ואיזה הדרך יהי מכא לבא בו שפע מסבת הסכות אל חומר
עכור ואיזה חבל יאגשהו מן העולם העליון עד השפל ומ׳
יקשרם להיות מקבלים דין מן דין מלמעלה למטה ומי יתן
בהם רוח להחיותם נשלת השפל גם את עולם הגלגלים כי
גם הוא נשמי כחיו אם לא על שפע רוחני הורד מאתו יתב׳
מהעולם העליון לכן הוא יתברך מאו בחכמה יסד ארץ על
מכונות נשמות קדושות אשר ברא אשר כח בהן לתקן עולם
ולקיימו קיים עצמיי כל יומו ויחלק מאו הנשמות הראויות
בכל דור ודור מפני תקון העולם להקיימו ולקיימו בנדיקים
שבכל דור ודור אשר הם באמת יסוד עולם גם ראה והתקין
את האדם עולם קטן הכולל כל הד׳ עולמות מן השפל אל
העליון והוא כי הנא החומר יבלבל הד׳ יסודות בבודע הכולל׳
כל עולם השפל עד עולם הגלגלים והחלק הב׳ הוא הנפש
החיונית המתנת חיות ותנועה בחומר הנא היא מאיכות
עולם הגלגלים וחיותם להתמיד תנועתם והחלק הג׳ הוא
הרוח מעין עולם המלאכי׳ כד׳ע עושה מלאכיו רוחות והחלק
הד׳ היא הנשמ׳ אשר מלמעלה מעולם העליון וד׳ חלקים השה
אשר באדם הנה לכל א׳ים שורש מוגלו מתיחס אליו במקומו
ועי׳ כן בקיימו תורה ומצות אשר יעשה בד׳ חלקיו אלה הנא
יעורר ויקדש שרשיו כלם עי׳ קדושת המצו׳ ותתאחדו עי׳ קיימו
התורה והמצוה כאחדו׳ ד׳ חלקיו יקרא העולמו׳ ועי׳ כן ישלשל
מלמעלה השפע עד למטה לארץ נמצא עי׳ כן מקיים העולם
כמדובר והן זאת תהיה כונת הכתוב׳ אשר הראה הוא יתב׳
את יעקב ואף גם הורהו אשר גדלה מעלתו על כל איש
נדיק תמים אשר למטה מגדרו בשלמות ד׳ חלקיו והוא לומר
לו הנה כל האדם יכלבל כל הד׳ עולמות כסדרן אשר
בדרמס ואתה עלית על כלם׳ כי אתה כולם מוכן

מראנה

מראנה מפאת המומר ורשתך הוא הנפש הדבק אל החומר
בגד מה גם בקבר כנודע אימו כשאר בני אדם שמגיע עד
הגלגלים רק השמימה הם השמי׳ העליונים כעולם המלאכים
כי זה יורה אומרו השמימה כה״ל בסוף תיבה וכראש׳ לעשמת
מה שראזל כלשאולה באמבטי התחתון של שאול על היות הנא
בסוף תיבה ולמ״ל כראש׳ ועל החלק הג׳ הוא הרוח אשר דרכו
להיות מעולם המלאכים זה הוא למעלה מהם שהם עולים
מחיצתם ויורדים בו עד מחיצתם כי מלמעל׳ מהם הוא ועל
החלק הד׳ אמר והנה ה׳ נצב עליו כי אין שורש נשמתו מתחת
כנסי הסכינה רק מאיכות עליון המתייחס אל השם הגדול
כי אותו השם הוא לבדו אשר עליו והנה ה׳ נצב עליו וכל
זה אין הודיעו כי לא על חכם המשילו כמעשה ידיו ואת כל
מלכי העולמו׳ קרבם לעבודתו כמדובר כי הנא הוא מקיימ׳
והכינו כראש כמאמר רזל שאמר הב׳ עולמי עולמי מי בראך
יעקב בראך יעקב יצרך כאשר כיאמרו בסמוך כי למה שאין
דרך רזל לחלק שלם השפל ועולם הגלגלים נשים כמפורש
לבקיים כנועם מלים בחכמי דורות האחרונים למה כי
הכלבשמיות לכן המה כוללו העולמות נשים הגשמי לאחד
והרוחני הוא השני ועל שניהם אמר זה פעמים עולמי
מי בראך ועל הראשון אמר יעקב בראך ועל העיון אמר יעק׳
יצרך או על דרך זה יותר כפשוטות על העולם הזה הכולל
שלשתם כאשר נכללו כחדוש העולם כאחד ועל העולם הבא
על הדרך המזכר כלל הדברים כי זכותו בראש העולמו׳ והוא
מקיימם וידו בכל מעלה והמה היו שמרי משמרתו ועבדי
עבודתו׳

עוד יתכן כי משל הסלם אינו על עצמו רק על
המקום של בית הקדש אשר הוא שוכב עליו
והוא כי למה שהיונק מארץ ישראל לחונה לארץ נכנס תחת
כחות הימנים ומושפעי׳ על יד אשר הסורר הגוי על הממלכ׳
אשר הוא גר שם ועל כן כחר הסת פף בבית ה׳ כחר המוריה
כי שם בית אלים לבקש על נפשו איכה תרעה על ידי שר על
כן הורה לו הוא יתברך כי אדרבא תשוב היא כעימו יתברך
יותר מן המקום כי הנא המקו׳ הוא ההולך לקראתו להקביל
פניו ואדרבה קדושתו גדולה ממנו למען ידע כי כאשר אין
שכינה וזה מדר המריה מק׳ ידון שלא תוש ממנו גם כי יגא
לח׳לכי בכל מקום אשר ימצא שם יהי אלהיו עמו כמאמרו
יתברך אליו בפירוש כאומרו הנה אנכי עמך כו׳ ועל המקדש
העתיד ליבנות שם הוא שראה והנה קולם מונח ארצה והוא
כי כאשר הקולם מחבר המקום הנבוה עם הנמוך כן המקד׳
הוא הקולם שעם היותו מונח ארצה הנה ראשו ואיכותו מגיע
השמימה ומחבר העולמות ולא עוד אלא שמלאכי אלים עולי׳
ויורדים בו כי בהיות הקלה למטה השכינה שוכנת בארץ ועי׳
כן מלאכי אלים דירתם פה באופן שכשיגטרכו לעלו למעלה
לאחה עליות עלים תחלה ואחר כך יורדים למטה כי שם
ביתם כי מלאכי שלום המה והראהו כי עם הגדולה הזו אשר
למקדש גדלה מעלתו של יעקב כי והנה ה׳ נצב עליו והוא כי
המקדש הנעלה אתיחסו אם רק השכינה הוא שם האלים הנו׳
לך כי יעקב והנה ה׳ כי השם הגדול והמרא ההוא הוא נצב
עליו ולא לעתיד כאשר כמקום ההוא רק והנה כלומר בעת
הנוכ׳ית נצב על יעקב וכל זה להורות לו אשר הקדמנו כי
גדלה מעלת הנדיק ומה גם כמוהו לפניו ית׳ ולכן לא יפלא
כעיניו שעמ׳ עמו יתר מעל כל עולמו כי הוא המקיימו ויקודו
וכל העולם לא נברא רק לתשמישו׳

וחנה ה׳ נצב כו׳ הנה לבא אל ענין הכתובים הבאים
נשית לב מ׳ אומרו אלהי אברהם אביך ואלהי
יצחק כי אומרו אביך היה ראוי כיצחק ולא כאברהם ולמה
נהפך הדבר ועוד איך נמשך מזה אומרו הארץ אשר אתה
שוכב כו׳ ועוד כי הארץ אשר הוא שוכב בה יהיו ד׳ אמות ועו׳
אומרו והיה זרעך כעפר הארץ למה הניח ברכת החול או
הכוכבים ואמר כעפר וגם מה יחס ברכה זו פה וכן ברכת
ונברכו כו׳ ועוד אומרו והנה אנכי עמך אם היה ה׳ נצב עליו
ולאי שהוא ית׳ עמו ועוד כי בכלל אומרו לא אעזבך כו׳ הוא
הכל ולשתוק מתחלת הפסוק׳

אמנם הנה אחרי הודיע אליו אותו כי רב נדרו כי
כל השלשה עולמות תחת ממשלתו והו׳ למעל׳
מכלם כי גם מלאכי הסדרת עליו בזכותו כמש זל שמלאכים
שנדחו ממחיצתן עלו בזכותו כמפורש למעל׳ ואם כן היה מקום
יאמר יעקב למה גרעתי מאבותי כי הנא את אברהם הוא
בעצמך מאור כשדים נתת לו את הארץ הזאת והיה בחלונות
עליו נכא אל הארץ ואמרת לו לך מארצך כו׳ ולאבי יצחק
לא הנחתו לצאת ואמרת לו גור בארץ הזאת ואהיה עמך
ואברכך ולמה אני כורח ויונא כבדה ממנה ועוד כי אמרת
ליצחק גור בארץ הזאת ואהיה עמך נראה כי לא יהיה לו כן
בחל׳כי אם יהיה תחת שר הסורר במקום שיהיה שם ואם כן
איפה מדוע אהיה משולל מהיותך עמי ועוד כי גם לו אמרת
גור בארץ כו׳ ואברכך שהוא כי השפע והברכה תהיה לו על
ידך ולא על שר כדר בחל׳ ואל איפה למה אוכל על שר ולא על
ידך כאשר בארץ הלוז לכן אמר לו הוא ית׳ אני ה׳ שהי אברהם
שהנאתיו מאור כשדים ואמרתי לו לך לך מארצך וכו׳ ולא
גרעת ממנו כי אברהם מה שאמי אלהיו שהנאתיו מאור
כשדים להביאו לארץ שהוא ליקרא אלהיו מה שאין כן לדר
בחל׳ שהוא כישראל שאין לו אלוה ולא מת כאור כשדים היה
זה לו להיותו אביך כמשזל כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל
יצחק והוא מאמרם זל לא ביטול אברהם מכבשן האש אלא
בזכותו של יעקב משל למי שיצא דינו לפני הסלטון ליהרג
ונפה המלך שעתיד להוליד בת שנשאת למלך כי הנה כי
להיותו אביו של יעקב מיצול וגם ואלהי יצחק שאמרתי לו גור
באר׳ הוא להיותי אדיו הפך הדר בחל׳ שהו׳ כמי שאין לו שו׳
ואמי שעשיתי עמה כל זה הוא מיחיך ללכת ולא שניתי חליל׳
והנעשה הוא כי הארץ שאתה שוכב עליה לך אתננה והוא כי
לך כל הארץ וח׳ל כולה כי הכל שלך בסוף ויקדש כל העולם
על ידך שהוא כי כל העולם כלול בד׳ אמות הארץ אשר אתה
שוכב עליה והוא כשים לב שני מאמרי רזל הנראי׳ כסותרי׳
זה את זה א׳ אומרם אדם ממקום כפרתו נברא כו׳ ולשומת זה
אמרו נכר הקלה מכל העולם עפר וברא כו׳ את האדם שאם
נולד אדם במקום אחד והלך ומת במקום אחר שתקלוט אותו
הארץ וקשה שא׳כ איך היא ממנו כפרתו אך הנה הכל דבר
א׳ והוא כמש זל במדר׳ כי שלמה ודע פלפלין כאז׳ וכל הדברי׳
הכלתי נמצאים רק אחד הנה ואחד הנה במקומו׳ ידועי׳ לכל
א׳ מהם בקצות הארץ וארז׳ שהיה בקי במקומות המיוחדים
בארץ לכל דבר ודבר והוא כי גם שהארץ גדולה וכדוריית
הנה הנקודה שכנגד שער השמים הוא מקום המזבח שם
נכללו כל בחינות כל טבעי הארץ ומהנה דה המצעית
ההיא יתפרדו רצועות הולכות בחינה מכלן עד קצות כל הארץ
סביב אלא שלפי הת׳ חבו׳ הארץ מהנקוד׳ אל סוף סביבותי׳
כן יהיו הרצועות הולכות ומתרחבות׳ כאופן כי הרצועה

שבעה להנות פלטין והיה בקנה הארץ רוחב מהלך ז׳ימי׳
יהיה בתחום שביתות אי מהלך שתים או שלש שעות ועל זה
הולכת ונרחב עד הנק ד׳ ממנעית והקשר כזה בכל יתר טבעי
חלקי הארץ ואלה היתה חכמת שלמה שהיה מביר כאי כל
רגועה ורגועה מכל מין עם היותן דק ית וזרע הראוי לכל א׳
מהנה כלל הדברים כי מקום המוכח הוא מקום כולל כל
העולם כי שם ראשי כל בחיות חלקי העולם כי שם העיקר
ומשם יתפרדו וכזה מאמרם ז״ל כי אדם ממקום כפרתו נברא
ומאמרם שהיה עפרו מכל העולם נדקו יחדו כי שם הכל וזהו
ג״כ מאמר הכתוב פה הארץ אשר אתה שוכב עליה שהוא
מקום המוכח כמש״ל בפרקי ר״א לך אתננה כי זה כל העולם
והוא נתיכת טעם אל נאתו אל״ל כי הכל שלו וכך הוא אלו אל״ל
כארץ כאופן כי גם שם אהיה עמך ועד כי הנה והיה זרעך
כעפר הארץ והוא כי הנה ארז״ל על פסוק עד לא עשה ארץ
וחוצות כי תחלה לא ברא הוא יתברך כי אם אי״ כלבד ואח״כ
נתפשטה עד כל אפסי ארץ וזהו עשה ארץ וחוצות כן יהיה
זרעך שעם היותם קדושים מתדמים ש״ קדוש׳ הארץ יתפשטו
עד כל העולם כי יפרצת ימה וקדמה כו׳ כי זה כל העולם כולל
בלא מנרים לכן רנה הקב״ה ילך אל״ל שיהיו בניו נולדים שם
להחזיק מעת׳ בכל ועוד טעם ג״ וזהו׳ ונברכו בך כו׳ לכן להספיע
בשם ברכה וקיום טוב לך לנשת אל״ ומאשר אמרתי לינחק
גור בארץ הזאת והיה עמך שמורה שבאל״ לא אהיה עמו
אל תירא כי והנה אנכי עמך כו׳ וגם מה שתירא שאמרתי לו
ואברכך שמורה כי בהיותו בארץ יברכה׳ עי״ עצמו ובא״ל עי״
ברגש מזה אל תירא כי לא תעזוב כו׳:

אז יאמר אנכי אלהי אברהם כו׳ והוא כי הנה יתחזק
לבב יעקב כאומרו הנה אם יש לי זכות אבות
אברהם וינחק גם כן לעשו אחי ועוד לו עודף עלי שהוא דר
בארץ ואני בא״ל ואולי יירשנה׳ ג״ כי הוא מוליד בארץ ואני
הוליד בא״ל ואיזו דומה המולד תוך הקדושה לנולד במקום
הטומאה׳ ד׳ ישראל הדר בא״ל דומ׳ כמי שאין לו שום ואיך אלך
למקום ישולל שם אלהות יתברך מעלי״ה׳ כי הנה כל זה הוא
בהנחת הנבלו מעשו אך גדולה על כלן כן ירדיף עשו אחריו
ויכנו כפש והוא בעל בחיר׳ ולא יכבר ממנו כל אשר יזוס לעשו׳
ומה יהיה חלומו אשר ראה מכל הטוב על כן בא הוא יתברך
ואמר על הא׳ אשר תשכב כי גם לעשו זכות אבות כמוך אל
יעלה כן על רוחך כי הנה אנכי אלהי אברהם אביך כלומר
לא אב לעשו יקרא אברה׳ כי אם לך והו׳ אמר׳ ז״ל כי בינחק
יקרא לך וכו׳ ולא כל ינחק כי אם ביעקב ומכש לינחקי ועל
הסנית אמר הארץ אשר אתה שוכב וכו׳ והוא מה שכתבנו
למעלה כי הארץ ההיא הוא מקום המוכח כולל כל העולם
כמדובר בקודם ועל הנ״ אמר והיה זרעך כעפר הארץ שהו׳ כי
גם שנלדים כא״ל גם גו כפש יהיה קדוש ולא ידמו לעפר ח״ל
שהוא אדמה טמאה רק כעפר הארץ היא ארץ ישראל והוא
שה״ל כעפר בנקודת הכ״ף כש״כא ולא בפתח שהוא כהעפר
הארץ הידוע הקדוש שהוא של ארץ ישראל ושמא תאמ׳ הלא
טוב טוב היה כנים יולדו בארץ ישראל לזא ופרצת כו׳ ונברכו
כו׳ כמפ׳ רש בקודם ועל הד׳ אמר והנה אנכי עמך ואמר לשון
והנה כו׳ עמך לומר ראה איך דבקותי בך כי הלא הנה אנכי
שהורדתי מלאכים עליו ויורדים למה לא הנחתיך בשמירת
נפקד אליהם כי אם אני בעצמי נגב עליך לשומרך כאומר
והנה ה׳ נצב עליו אך כזה הוראתי כי אפילו אלה שהם שרפי
קדש מלאכי המרכבה ולא כשרים החצונים שרי ח״ל אינו חפץ

שמרוך כי אם אני בעצמי ונה בכל אשר תלך שהוא כא״ל לא
תהיה כמו שאין לו אלוה כי הלא לא תהיה משולל ממני כי
לא אניחך תחת הסר שבמקומות הסם׳

אז שיעור הכתוב הלא אתה ירא פן בלתך מא״ לא
אהיה עמך כי הדר בא״ל הוא תחת כל הסרי׳ דע
לך כי נהפוך הוא כי הלא יותר את׳ מוכן להיותי ש״ה עליך
מהארץ עצמה שתתשוב לזכות על ידה והוא כי מקו׳ המקדש
לו אי״ אין הקב״ה עמה כארץ ממש כי האמנם יסב אלי״ם על
הארץ אך הוא התפשטות שפע קדושת שכינה שהמרכבה
העליונה שורה עליה והשכינה על המרכבה כענין רכב ש״ים
רבותים כו׳ ה׳ כם שהוא כם ולא כהר קיני עצמו ועם כל זה לא
נאמר הקדש בקיני שאינו כבודו יתב׳ רק קיני בקדש
הנה מקום אתי אך האמנות הן שם המרכבה שם שרה עליהם
השכינ׳ כי היכל ה׳ המה וזה מאמרו יתברך אליו אין תחפון
תבא בך אלהותי על יד אי״ הלא אתה גדול ממנה כי אני אינני
עמה רק על המרכבה של המלאכים שעליה אך אתה הנה
אנכי עמך ממש מרכבה אל השכינה ואם כן בכל מקום אשר
תהיה לא אלבלך ממך ועל הה׳ אמר ושמרתיך וכו׳ ולא תאמר
הלא עשו כעל בחירה ואין מידו מגיל אל תחוש כי הלא לא
אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך שאתן לזרעך
נחלה הלא מנרים ואם יאלנו כך כעת נמצא הכל מתבטל
והנה כל תכלית בריאת העולם הוא על זה ואיך אניח שיאבד
הכל בחירת עשו וידוע כי אין בחירה רשע מועלת רק נגד
יחיד אך לא נגד רבים וכש״ נגד כל בלות ישראל וכל העולם
וזהו כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר
וכו׳:

ויקץ יעקב משנתו כו׳ ראוי לשים לב מה זו תמיהה
ואנכי לא ידעתי ועוד היתכן נעלם ממנו כי
יש ה׳ בהר המוריה ונם אומרו וירא ממה היתה יראתו ולמה
לא נאמר וירא טרם אומ׳ אכן כו׳ ועוד מה הנה שלש חלוקות
מה מר׳ כו׳ אין זה כו׳ אך הנה הוא היה בלוז ונעתק הר
המוריה ממקומו ובא אלו שם כמו שכתבנו מרז״ל למעלה לכן
בהקיצו והוא חשב היה בלוז תמה ואמר אכן יש ה׳ במקו׳ הזה
בלוז ואנכי לא ידעתי זה רק בהר המוריה על כן למען יסכיל
כי בהר המוריה הוא שנעתק ממקומו ובא לבאן הטיל עליו
הוא יתברך מורא על יד גודל הופעת קדושה המטלת מורא
יתירה כמודע לו אמר מה נורא המקום הזה שהפסיק להטיל
מורא על אים כמוני אין זה כי אם בית אלהים כי בא לבאן
הר המוריה כי אין במקום אותו כזה כי על כן כחשבו תחלה
שהיה לוז לא אמר ה׳ במקום הזה רק יש ה׳ כלומר שייכות מה
ועל שלשה דברים שראה מקום רגלי הסולם שהי׳ מונח ארצ׳
ב׳ הסולם ג׳ ראשו מגיע השמימה על הא׳ אמר מה נורא וכו׳
ועל הסולם אמר אין זה כו׳ כמו שכתבנו כי הסולם שהראה
לו הוא בית המקדש ועל ראשו אמר זה שער השמים׳

עוד אפשר כי ידע שבהר המוריה היה אך הוא
חשב כי הר המוריה נעתק בהר ממקומו אך
לא חלק השמים שבנגד המזבח שהוא שער השמים ועל כן
תמה ואמר אכן יש ה׳ במקום הזה והוא משולל ממה שיורה
הפלגת קדושה שבנגדו בשמים אך כאשר וירא שהוטל עליו
מורא אז אמר שני יתרונות יש פה לאחד שאינכו בלוז כי אין זה
כי אם בית אלים ולא בלבד מה שלמטה נעתק ובא כי אם גם
זה שבראש הסולם מכח מקום שאני שוכב הוא שער השמים
כי גם נעתק מה שנכחו של בית המקדש ובא לבאן וכזה לא

נעתרך

נעתרך למה שדמקו ז״ל ואמרו שהיה הסולם משופע ראשו
נגד בה״ ומשופע עד היות רגליו כל ז׳:

וישכם יעקב וכו׳ כנגד הסולם שהוא משל אל בית
המקדש ויקח את האבן ויסם אותה מצבה
להקריב בה בבית המקדש לרמוז כי האבנים שנעשו אבן א׳
שהוא סימן לבנין הם יהיו בה כי היכל ה׳ המה ועל ראשו
משער השמימה שיורד השפע מלמעלה ויניק סמן על ראשה
שבזכות זה השפע תורק בו מלמעלה בם פע ועל מקום רגלי
הסולם הוא הר המוריה ויקרא את שם המקום ההוא בית אל
שיצורף שם החבר בו ובכנה כלשון מקום וינ׳ כלשון עיר וגם
לומר שאולם לוז כי מה צורך הודיע אלים אותנו את זאת ועוד
לאמרו לראשונה והא״ל בראשונה אך הוא כי מה שקרא שם
בית אל לא כיוון על לוז רק אל המקו׳ לבדו שנעתק ובא לשם
אך לוז הוא שם העיר לא לוז שיעקב בה אתה כי בבר הוא
בירושלם כי שם הר המוריה בו למקומו אך הוא לראשונה שבא
בה יעקב היא לוז אלא שנאמר לה שם זה על שם מה שהיה
בראשונה בה יעקב בהיות הר המוריה
שם: (לבאן)

עוד יתכן לדרך אחרת בענין ונשוב להזכיר קצת
מההערות האמורות למעלה אגב זולתן
שמתיישבות בזה והם א״ לאמרו ויפגע כי אחר לבתו לאחרן איך
פגע במקום:ב׳ אומ׳ ולן כו׳ שה״ל ובא״ל השמש ולן שם:ג׳ למה
מודיענו שלקח מאבני המקו׳ ד׳ שאחר אומרו ולן כו׳ לא היה
צריך לומר ויישכ״ה מה ענין מראות הסול׳ גם אומ׳ השמימה
בה״ל כסוף תיבה וכראשה:ה׳ אומ׳ ארצ׳ שהוא כאומ׳ לארץ ולא
יצדק לשון זה רק כדב׳ שמלאכים מלמעל״ל הארץ והא״ל מוצב
בארץ ז׳ אומ׳ עולי׳ ויורדי׳ בו והא״ל יורדי׳ ע״ל׳ מה זה אומ׳
ג׳ פעמים והנה והיה די יאמר והנה סולם כו׳ ומלאכי אל״ם כו׳
זה נגב עליו כו׳ ט״ אומרו אלהי אברה״ם אביך כי יותר היה
ראוי לאומרו אביך כינחק מאברה״ם י״ אומ׳ הארץ אשר אתה
שוכב עלי כו׳ האם ארבע אמו׳ נתן לו ורז״ל דרשו לומר שקיפל
תחתיו כל ארץ ישראל יא אומרו היה ארעך כעפר כו׳ למה
לא אמר בא״ל ב׳ כוכבים יב אומ׳ ונברכו בך כו׳ הנה נאמר
על זרע ינחק ולמה הוצרך לאומרו עתה ליעקב יג אומרו והנה
אנכי עמך כו׳ כי בכלל היותו יתברך עמו הוא שישמרנו בכל
אשר ילך וכבל אשר ילך הוא שישיבנו אל האדמה הזאת
ומה בא נב להוסיף באומרו כי לא אעזבך וכו׳ יד אומרו עד
אשר אם אשלים הבנה כי מלת אם כלתי נדקת והנה שלשה
פסוקים ראשונים מפורסים למעלה ועוד אפשר דרך אחרת
בשום לב אל מאמר רז״ל במדרש ז״ל הריעו לאלהי יעקב משל
למה הדבר דומה למלך שהיו לו שלשה אוהבים וכעס לבמות
לו פלטין הבית האחד ואמר לו ראה המקו׳ שאני מבקש לבנות
אמר לו זכור אני שהי׳ הר בתחלה קרא לשני אל״ ראה המקום
שאני רוצ׳ לבמות לי פלטין אמר לו זכור אני שהי׳ שדה מחלה
הניחם והבית לשלישי אל״ זכור אני שהיה פלטין מתחלה
אל״ חייך שאני כורה אותי וקורא אני אותו על שמך כך אברה׳
יצחק יעקב אותם כל הבה אברהם קרא לו להה הר
בהר ה׳ יראה יצחק קראו שדה ראה ריח בני כריח שדה וכו׳
ויעקב קרא אותו פלטין שנאמר אין זה כי אם בית אל״ם כו׳
אל״ הבה חייך קראת אותו בית אל״ם עד שלא נבנה דע שאני
בונה אותו וקורא אותו על שמך שנאמר לבו ונעלה אל הר ה׳
בית אלהי יעקב וכן ירמיה הנני שם את שבות אהלי יעקב
אמר קשה לדבריו ולא הזכיר אלא יעקב ע״ יראוי לשים

לב בין כמשל בין כמשל למה קנף המלך על שני אוהבי
הלא אשר ראו הגידו ולמה ישבח את מי שזכר היותו פלטין
הלא הוא ראהו פלטין וכן אמר כי אשר יראה יגיד
וכמשל ג״כ אם אברהם הכירו הר ויצחק שדה למה יקנף
האלהים על קולם כי כן ראהו ואדרבא על יעקב יפלא למה
קראו פלטין ובימיו שדה היה ועוד מה נור ך להראו׳ לאוהבים
מה שרוצה לבנות ולמה כמשל אמר כל אחד מה שהיה וזכר
וגם כי אין המשל דומה לנמשל כי כמשל אמר כל אחד מה
שהיה וזכר משל כנמשל וכן הערות זולת אלו ויתישבו לגב
הנזכרות:

אמנם הנה כשהראה הוא ית׳ את המקום לאברהם
היה הר וכשהראהו ליצחק היה כבר שדה
ביר וכשהראהו ליעקב עם היותו שדה עי״ אבנים קראו בית
והענין כי שלשה פעמים נבנה בית המקדש השנים בידי
אדם והשלישי יהיה בידי שמים והנה הא״ הוא בוכות אברה׳
ועל שינא ממנו ישמעאל לא התמיד ועל כן נפלו בידי שמעש
בחרבנו שמונים אלף פרחי כהונה ושני בזכות יצחק ועל
שינא ממנו עשו לא נתקיים ונפל בידי עשו הוא אדום והזה
מנאנו ראינו טוב טעם אל הראיכו יתברך אפו בבית ראשון
מלהחריבו עד עבדו שבעה כתי דינין עי״ מה שאין כן בשני
שעל שנאת חנם בלבד לא הארך להם כל כך וגם אל חמשה
יתרונות שהיו בראשון ולא היו בשני אך הוא כי הראשון היה
בבחינת חסד לאברהם והשני בבחינת דין ופחד יצחק אך
השלישי בוכות יעקב ועל שמטתו שלמה יהיה קיים לעד ועל
כן הראשון שבוכות אברהם חזר להיו׳ הר בבתחלה אך השני
כי המנגד הוא עשו היה יותר קשה מישמעאל ונין שדה
נחרש כי חרש טורמוס רופס את בית שני ועל כן בשראה
אותו אברהם כתחלה ראהו הר על שם מה שמעותד להיות
מקדשו וכשראהו יצחק ראהו שדה כי בכה יעשו את מקדשו
ממנו אך יעקב לא הראו לו בהקרע רמז המקדש שזה ראהו
הר וזה שדה רק הראו לו הרמז בכל׳ רוחני מוכר אר״ה ובראשו
מגיע השמימה והמלאכים עולים ויורדים בו שיורה שבית
המקדש יהיה רוחני ומלאכים עולים ויורדים בו שאין לך
פלטין ומושב אלהים גדול מזה ושם נגב עליו הנה כי מתחל׳
הראהו מה שעתיד להיות בית הבנה על מיעתו שלמ״ כאשר
יבא כיאורו בסל״ על כן קראו בית שהוא קיים והנה ארז״ל
כמדרש ה׳ יראה כו׳ מלמד שהראה לו הב״ה בית המקדש בימי
ורבב ובימי ה׳ יראה הרי בימי אשר יאמר היום בהר הרי חרב
בדא על הר ניון שמש׳ יראה הרי בימי ומסובלל לעתיד לבא
בדא כי בנה ה׳ ניון נראה בכבודו עכ״ל הרי שאמר לו הב״ה
שבונה אותו לעתיד לבא וראוי לשית לב למה מגיד הכתוב
שהראה לו אברהם ועוד שהרי אין משמע הכת כ אלא שהם
דברי אברהם כאומרו ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה׳
יראה כו׳ ועד כי הלא בני יחרב היו שתי פעמים ולמה לא
הראה לו כי אם פעם אחת אך הוא כי רנה הנב״ להראות לו
שעתיד לבנות לו שם בית קיים שהוא אחר שיחרב שלו ולא
הראו לו של יצחק לחיותי גרוע משלו ושבר׳ אחרים רק באחרון
שישמח ויתנחם כו׳ וכאשר ראה אמר ה׳ יראה שיבר אלי אך
עם כל זה דולג ווכר אני אשר יאמר היום בהר שיעשה הר
ומתנחם כי ה׳ יראה שיבנה לעתיד על ידו יתברך קיים לעד
לא אמנע מזכור והלטער על כי שלי נעשה הר והוא מאמרו
שאנו בו שהמשיל את אברהם לאוהב המלך שאמר לו ראה
המקום שאני בונה אותו ואמר לו זכר אני שהי׳ הר כי כן היה

באברהם

כאברהם שהראהו יתברך המקום שהו' יתברך בעצמו בוכה
לותולעתיד וקראו הר שאמר זוכר לני שהיה הר כי גם אחר
הכרתי לעתיד לא אמים מלזוכר כי נעשה הר על קיבתי
כשנכנס בזכותי והוא כמי וחרב שהוא הא' וכמי ומשובלל שהו'
הג' וכן יצחק אמ' ראה ריח בני כריח שדה הוא בית המקדש
אשר הראה לו הכ"ה בית קיים שעתיד לבנו' שם בזכות יעקב
אחר ששלו יעשה שדה ונטער והוא ראה ריח כו' כי בהכנס
יעקב כאשר נכנס גע עמו נכנס שפע כ"ה העתי' ליבנו' בזכותו
שבו ריח ניחח והוא ראה ריח בני כריח שלי שנעשה שדה כי
גם שמתכשר בהכנותו זוכר ודואג מה שעל נחרש אשר נכנה
שם בזכותו אך מי אשר תמי' קראו בית העליון ונשתלשל בשלום ולמה זה
הוא יעקב כי מתחלה נתעתד בזכותו ליבנות השלישי קיים
לעד ועל כן מתחלה קראו בית אלהים שאין חרבן בא מזדו
ועל כן מטרם יבנה כיון שמאז נתעתד ליבנות בזכותו על ידו
יתברך על כן מעתה ראוי יקראהו בית ועל כן אמר לו אמר
יתברך אתה קראת אותו בית עד שלא נבנה כלומר שלא
היה בזרעך פיקול למונעך מלקוראו בית מעתה על כן גם
שאני בונה אותו בעצמי ראתני אני קורא אותו על שמך והוא
מעין המשל הקרא המלך לראשון ואמר ראה מקום כו' לומר
שאתה רואה אותו עתה כי אני בונה אותו והשיב מה בנע
במקום שאת' שתבנה הפלטין אזכור ואדאג שהיה הר מתחל
ולא היה פלטין מאז ראהו מתחלה וכן השני אשר ראהו שדה
ואמר שיזכור אחרי כן שהיה שדה ודאג שלא היה פלטין
מאז ראהו אך השלישי אמר זוכר לני שלא הראיתני המקום
עודנו הר או שדה שלא פלטין כך אברהם היה דואג שלא
היה פלטין מאז מתמיד לעולם וכן יצחק משב' יעקב כאמור
ואמר לו הכ"ה אתה קראת אותו בית עד שלא נבנה כי מאז
זכית על ידי היות מעתך שלמה להיות הבנה בזכותך בית
קיים חייך שעם שאני בונה אותו שה' רוחני אקראנו על שמך
שאקרא אותו כיתך והנה כלי משל היה אפשר לומר עניין זה
אלא שלבל הזכיר שעל מה שיצא מאברהם נחרב בית ראשון
ועל היצא מיצחק נחרב בית שני לא היה יכול לומר כי אם
אברה' קראו הר ויצחק קראו שדה ולא יוכן הענין על כן נשא
המשל אל שלשה אחכים שהאחד היה זוכר שהיה הר ושני
זוכר שהיה שדה לומר שגם פה הוא כי אברהם זוכר ודואג
על מה שהיה בתחלה הר שאליו הוא הנער וכן יצחק זוכר
ויעקב אין לו מה לזכור שידאג וכזה בקלות יוכן הענין כי
היותר אפשרי להסתיר דבר על ככוד אברהם ויצחק הוא
הראוי וכן אמר שנעשה אשף שקשט את דבריו כי באמר
הנביא"ם גלוי כמעט הדבר כאומרו אל הר ה' אל בית אלהי
יעקב שקוראו הר ואחר מייחס הבית אל יעקב שזה כמפרש
הדברים שעל הראשונים נקרא הר ועל יעקב בית אך ירמיה
לא גלה כל כך כישעיה ומיכה שלא אמר אלא שב את שבות
אהלי יעקב ולא הזכיר הקרא תחלה הר ואחר כך בית על
שמו רק שמזכירו לבדו שהוא רמז כלבד כאומרו אהלי יעקב
כי אם רמז שבות הראשונים כשל יעק' קראם אהלי על שהיו
בלתי קבועים ככית של יעקב ואחר וכן אשף קשט דבריו
כאשר קשט ירמיה כערך מיכה כן קשט הוא מירמיה והוא
שלא הזכיר אלא יעקב שהוא קישוט שלא אמרו אלא ברמז
שלא אמר שהי' בית של יעק' כל יוכן כי של אבותיו לא נקראו
בית.

עוד יתכן כמה שיעקב קראו בית מתחלה כי לא
ראה בית והוא כמה שמפרש רשב"ם בכל על

וזה שער השמים שהוא כ"ה של מעלה והוא כי הנה אדנ"ל כי
שבעה מאדם ואילך מילקו השכינ' עד ערבות ואברה' הורידה
למכון יצחק למשון יעקב לזכול כו' והנה זכול שם כ"ה של מעל'
והוא מכון כנגד של מטה כמשל על בנה בביתי בית זכול לך
וכהיות השפע בכ"ה של מעלה על ידו נשתלשל עד של מטה
גם בהכנות למטה כי על כן נקרא בית זכול ובכן בהיות יעק'
שם הממשיכו על כן משו קראו בית כדומ' העליון הנשפע
שם ולא אין זה כאשר בתחלה שהיה הר או שדה שלא הורד
ונשתלשל אור שפע השכינ' לתר המוריה ממקום שהוא בית
אלים כאשר הוא עתה שהוא בזכול ושער הכתוב אין זה כי
אם בית אלים שבא בית העליון ונשתלשל בשלום ולמה זה
היה עתה ולא בזמן אבותי הלא הוא כי זה שהו' ראשם השלם
שמשם משתלשל הוא שער השמים הוא כ"ה של מעלה ושם היא
שכינה עתה ונשפע דוגמותן משין השלישי משם ועניין הראותו
יתברך ליעקב כ"ה האחרון ואומרו כי מעתה אין זה כי אם
בית אלים האמור במאמר שאמר יהיה דרכנו בכונות המקראות
והוא כי הנה לא נעלם מיעקב מה שהראו לו לאברה' כ"ה בני
וחרב וכמי וכן יצחק כמדובר אך עדין היה ירא אולי לא
תהיה מטתו שלמה ויהי' גם בשלישי פגם אליל כמשל שלקח
אבני המקום ואמר שאם יתאחדו ידע שלא יהי' פיקול בזרעו
ונעשו ר' כאומ' והאבן הזאת כו' וכן אמרו כי בשע' מילוקי אמ'
לבניו שמא ח"יש פיקול כו' ואמרו לו שמע ישראל כו' ועל כן
כאשר וינא יעקב מבאר שבע מקום קדוש כעצמו לחרן אדמ'
שמאה כחברת לבן ואבני מקומו אמר כלבו אולי על הערד
קדושה במקום שאני הולך לדור ולהוליד שמה ימשך פיקול
בזרעי אלילה ובמקרה אבותי כ"ה הנבנה בזכותם גם אני
יקרני ומה גם עתה כמה שבתבנו פרשת ויחי באמאר יעקב
כאומרו כו' ע רבן כאריה שהוא כי חרבן בית ראשון היה
כריעה כלבד אך חרבן שני הוא ארוך כרביצה מי יקימנו
שעל כן על ראותי כי קש לתקן חרבן שני מהא' היה מצטער
כן יהיה ח"ו פיקול בזרעו ולא יהיה תיקון אלילה וזה יתכן
מאמר זל כאומרם אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם
אברהם בבקר יצחק תיקן תפלת מנח' ויצא יצחק לשוח בשד'
לפנות ערב יעקב תיקן תפלת ערבית דכתיב ויפגע במקום
וילן שם כי כו' כי הנה ראוי לשית לב למה שימ הקדר שהיום
הולך אחר הלילה כקש וכמאמרם הכתוב ויהי ערב ויהי בקר
והיה ראוי אברהם יתקן תפלת ערבית ויצחק שחרית ויעקב
מנחה ולא שילך הלילה אחר היום ויתחיל אברהם מהבקר
אך הוא כי אברהם התפלל על הבית הראשון שבזכותו שהיה
בבקר של האלף הרביעי ולא הועיל לגמרי כי בלה שמשו
בנהרים ויצחק התפלל במקום ההוא לעת ערב על הבית
שבזכותו שיחרב בערב של האלף ההוא בלותו מקום ואחרי
כן חשך היום ויהי ערב חשך אפלה ועל כן תקן תפלת ערבי'
שיאיר לו הבקר אור כי נפשו לה' משומרים לבקר ויהיה לפי
דרכנו זה ויפגע במקום לשון תפלה שהתפלל בעד המקום
שהיה בו הוא כ"ה וילן שם הלילה לראות מה ידבר בו הוא ית'
בחלום הלילה ומה גם לספר הזהר שלהיותו [illegible] בלא
אשה לא היה מתנבא רק בחלום ועל מה התפלל עלכי
בא השמש שהוא על חשך חרבן בית שני כי אז כא השמש הוא
ערב של כ"ף שלף הרביעי שהוא עניין תפל' ערבי' כמו שכתבנו
ולהיות שהדבר תלוי בהיות מטתו שלמה כי כוח ים תקוף
כמו שכתבנו למעלה על כן ויקח מאבני המקום כמשל לראות
אם יתאחדו להתבשר מאחרות הבשר וראו ובהתאחדם והיה

אחת

אחת ושם מראשותיו ויישכב במקום ההוא של אבני המקום
הוא מקום המזבח כמשל כבר ר"ש שהיו אבני מזבח של עקיד'
יצחק כי שם היא נקודת הקדושה שכנגד שער השמים ושם
יוספע בחלומו רוח נבואה לראות מה ידבר בו ומה יעיב על
תפלתו ואז ויחלום והנה סולם כו' הוא כמה שהערמו אל אומר
והנה זה שלם רגלים אך הוא שהראהו בית ראשון שהי' סולם
מונב לארצה וראשו מגיע השמימה אשר מן השמים ונבואה ואורן
ומנורה ואורים ותומים שהיה כשולם מתוך כין עולם השפל
והעליון ועל הה' דברים שהיו בו יתרים על השני ייתר ה"ש
יתירה במלת השמימה שים ה"ש כמוף תיבה במקום למל"
בראשה והא' אחרת בראשה וזהו והנה סולם וכו' ועל הבית
שני שאחריו הראה לו שלא היה ראשו מגיע השמימה שלא
היה לסולם הוא כ"ה שני כ"ל גדולה כבראשונה כי אם והנה
מלאכי אל"ם עולים ויורדים בו שלא היה מגיע השמימה כקוד'
כי חברו ממנו ה' דברים עליונים ולא נשאר בו רק שהיתה
השכינה למטה כארץ כאשכן שמלאכי אל"ם היו עולים תחלה
ואחר כך יורדים עם האל"ם על הארץ כי מושב אל"ם היה
בכ"ה למטה ועל כן מלאכי המרכבה עולים מלמט' תחלה כי
שם בית ואחב' יורדי' עם השל"ם על הארץ לו והנה מלאכי אל"ם
מלאכי הדין עולי' ויורדים ואחרי בו ועל כן גרע מה ר' ואחרי
כן הראה הבית השלישי שבזכותו נאמר והנה ה' נצב עליו
הוא שם הרחמים הגדול כי לא בלבד תהיה בו השר אל
שכינה כי אם גם השם הגדול נצב עליו באשכן שלא ימוט
לעולם ולפי הדרך הזה כי הם ג' מקדשים אמר יעקב על הבי
הא' מה נורא המקום הזה כי היה בו נבואה ואם מן השמי' כו
הם ה' דברים שהיו בו שרמוזם בה"ש יתרה שבהשמימה ועל
הב' שחברו בו הה' דברים ועליו אמר למעלה והנה מלאכי
אל"ם כו' אמר אין זה כי אם בית אל"ם לומר אין יתרונו רק
היותו בית אל"ם אך לא כיתרון שבראשון לו אין זה כי אם
בית המתיישבת אל מדת הדין מפאת יצחק ועל חבר יתרון
שבראשון שמצד החסד וגם על כן לא האריך להם הוא יתב'
כ"כ כאשר בבית הראשון שהאריך עד עבוד שבעה כתי דינין
עד זוכל עוד שלא ביטלו התורה ויתר להם משל בשני ואין זה
רק על היותו על פי מדת הדין היא מדת יצחק שבזכותו נכנ'
ועל הג' שהראה לו למעלה והנה ה' נצב עליו אמר זה שער
השמים כמפורש למעלה ובבקר השכם כנגד הבית ראשון
אשר רבו בו עובדי עז קרוב של הבנותו מתחלת מלכו' ירבעם
מטרם מלאת ל' שנה לבניינו על כן ויקח את האבן היא אבן
השתיה כמשל ויעש אות' מנבה שבזכו' הי יהיה לו התיי"בות
והתמדה כאשר היה עד עבוד שבעה כתי דינין עז ועל הב'
שבו עתיד גלות יון לפרוץ בו פרצ' ולהנצר לישראל מאד על
כן מלו ויצוק שמן על ראשו הוא תשועתן ע"ז כהנים משוחים
שמן על ראשם וגם נם השמן למנורה ועל הג' אמר ויקרא
את שם המקום ההוא אשר קראו בית אל"ם כית אל שיהיה שו
חשר אל הוא יתברך לבדו ל' הגדול בכודו וקיימו ושמא תאמר הלא
מה שקרא ר"ש אבני אלו שהיה בו ואיך יתקיים בהר המוריה
לזה ואולם לזו שם העיר לא לזו שקר' שם עתה כי אם לראשון
לבנה טרם יפגע במקום אך לא לאחרון שנעתקה ממקומה
אלה פה כי את הבא אחר כך הוא שקר' שם זה כמדובר
קודם לו יהיה כי כל ענין החלום היה על הבית הג' שהיה
מה לדע' עמינו כי הוא חלקו והראהו ר' שאין איכותו כאיכו'
ראשונים מדברים גשמי' כי אם רוחני שישלשלהו הוא ית'
מן השמים לארץ ולא מוצב ארצה שהוא ה"ש כסוף תיבה

כאומר לארץ שמשמעו שהוצב לארץ מלמעלה שעל כן לא
נאמר בארץ והתפשטות איכותו הוא עד הרקיע העליון מכל
הס' רקיעים וזהו ראשו מגיע השמימה שהוא ה"ש בסוף
תיבה והא' בראשה שהוא להפליג העליה עד ערבות על
אומר זל על נשאולה שים ה"ש בסוף תיב' ולמד בראשה לרמוז
על אמבטי התחתונה שבשאול עד זה הוא פה בבחינ' העליה
בהפלגה שתהיה התפשטותו עד גדר שהנה מלאכי אל"ם
שבעולם המלאכים עולים מעולמם דרך התפשטו אור המקד'
למעלה ויורדים עד גבולם ועליתם וירידתם כו' במקדש כי
למעל' ואוזרים מעול' המלאכי' הוא ראשו אשר יעל' התפשטותו
עוד גדולה אחרת לו על הראשונים והוא כי והנה ה' הגדול
נצב עליו ולא שכינה בלבד במדובר בקודם ואחר הראותו
יתברך אליו את כל זאת כא לבשיר מלא יעקב בל יעלה על
רוחו כי מה שיחברו שני מקדשיהם ולא הג' שבזכותו הוא על
כי היה לאברהם יחס עם ישמעאל ולינחק עם עשו על כן
ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך כלומר לאביך יתיחס ולא
לאב לישמעאל כאומרו כי בינחק יקרא לך זרע בינחק ולא
כל יצחק שהוא כיעקב ומכ"ש שינחק לא יקרא אב לעשו כיון
שאברהם עם היותו יצחק אין נכנס בכלל עשו ולכן לא
חזר ואמר אביך בינחק אך רמז לו כי לא קל גדרו של יצחק
לפני ויתברך כי הלא מכ' שמו עליו בחייו ועכו' שחשוב' הם
לפניו הנה נתתי לך שכם ר' עליהם כי האדם אשר אתה שוכב
עליה הוא כ"ה מקום המזבח לך אתננה מתנה מוחלטת מה
שאין כן לשם כי הוא כדבר השאול שיעוב מהם שתי פעמים
אך לא כאלה חלקך יעקב כי לא יאמו מקדשך ממך ומורעך
לעולם ומ' תאמר הלא ירא אני כן כהולידי חל יצא דבר
בלתי מתוקן ולא יוכו לכל הטוב הנו' לזה והיה זרעך כעפר
כו' הוא כשום לב אל הנקד ה"כף כפתח שהו' כאומר כהעפר
הידוע והלא כעפר כשוא ה"כף אך יאמר כהעפר הידוע הוא
עפר מן האדמה שממנו נברא אדם שהי' קדוש ממקו' המזבח
שהוכן לקבל נשמת אדם שנפח בו הוא יתברך כפיו כי לולא
בתעבר אחרי כן בהמת נחש לא יצאו רשעים לעולם ואמר
אל תחוש כן תוליד בלתי טהורים בחל' כי הלא יהיו כעיקר
קדושת הארץ ושמא תאמ' למה תוליד חוצ' הלא הוא כי ופרצ'
כו' שהוא כל העולם נחלה בלא מצרים על כן תוליד שם כי
הכל שלך ועוד טעם שני כי ונברכו בך כל משפחות האדמה
על כן יהיו שם כמוסכותם כדלעיל ושמא תאמ' מי יודע מעת'
עד זמן הבית השלישי שבזכותי שיהיה קיים לעד ותהיה לי
נחלה בלא מצרים אלי יתרגשו דברי' מבטלים הטובה ההיא
כי הבחירה חפשית ועיקר פחדו היה על שתי הגליות שיגלו
ישראל לכל' בין האומות פן יתערבו בגוים וילמדו מעשיהם
נמצאת כל הטובה האחרונה מסופקת על כן אמר אל תירא
מזה כי הלא אתה סימן לבניך כי והנה אנכי עמך עודך פה
ואפילו בגאתך גולה ח"ל ושמרתיך בכל אשר וכו' וגם משם
אשיבך וזהו והשיבותיך אל האדמה הזאת מזה תדע העתיד
כי גם לא אעזבך עד אשר אם כו' שאעשה גם את בניך פה אל
כל הטוב' שדברתי לך למ' הנה יי"ש' שדברתי לך מסופקים
מסורי' ל הבחיר' והנ' מלת אם מסופקת ומלת אשר ודאי אמר
לא אעזבך עד אעשה שמה שהוא אם שהוא ספק אעשה
אשר אשר שהוא ודאי וזהו אשר אם עשיתי ומה הוא המסופק
שאעשנו ודאי הוא מה שדברתי לך מהבית השלישי והוא
מאמרם זל כי גם שהטוב העתיד תלוי בתשובה הוא יתברך
הכטיחנו שודאי נשוב ויביא עלינו את כל הטובה כמ"ש הכתו'

כנד

בלך לך כו׳ באחרית הימים ושבת כו׳ וכן הוא אומר והיה כי
יבאו עליך כו׳ ושבת עד ה׳ כו׳ ושב ה׳ אלהיך את שבותך וכו׳
ושעיר הכתוב אל תהרהר יתקלקלו כניך בגלות בהיות תוך
טומאת ארץ שביים כי והנה אנכי עמך ושמרתיך והשיבותיך
כן לעשה לבניך כי אלהי׳ אנכי עמהם בארץ אויביה׳ ושמרתי
בגלות והשיבותים ממזרח ישראל יקבצם אל האדמה הזאת
כי לא מעובך כו׳ כמדובר וכאשר הקין מצמתו אמר אכן יש
ה׳ כו׳ והוא כי הוא לבאור עלה על רוחו כי למה שהר המוריה
עפר ארץ גשמית לא תקבול השרשת הנפש הגדול כי הלוחי
יהיה הבית שעל הארץ גפש זך כעצם הגלגלים ולכן תמה
ואמר אכן יש ה׳ שורה על המקום הארצי הזה ואנכי לא
ידעתי לכן מה יעשה יתברך העיל כו מורא כי הנפיע מעין
אור הבית הג׳ המטיל מורא לעונם הקדושה ויירא אז אמר
אין ספק כי מקום ההר הזה לא יהיה איכותו כאשר הוא
עתה כי אם זך כראשיתו כאשר מאז נברא הארץ והיה כה
איכות שאמר עליה ה׳ תוצא הארץ נפש היה ובכידו יתברך
לקח מעפרה ועשה את האדם מעפר ידיו שאין זה רק שלא
היתה עכורה כהיום ותהי כן עד אחר חטא אדם ונתקללה
ותתעכר ולעתיד תודבך ירושלים יותר הראה מאשר היתה
בהבראה כי על כן השים אשר אמנם לא יסב על הארץ יהיה
לה חומת אש ולכבוד יהיה כתוב׳ זה מאמ׳ יעקב על המקום
שבארץ אין לתמוה על היות בו ה׳ לעתיד עי׳ כה כי מה נורא
המקום הזה כאיכות שיראה לעתיד ולא על חנם ירושלם
תקר ה׳ כמשל שם העי׳ מיום ס׳ שמה ש׳ תקרי שמה שלא שמה
ועל הקול הקולם אמר אין זה כאשר חשבתי שיהיה מגשם זך
כעצם השמים כי אם בית אלהים מעשה אלהים רוחני הוא ועל
ראש הקולם שמגיע השמימה הוא שער השמים כי גדול יהי׳
כבוד הבית האחרון מאיכות השמים כי עיקר מכון שבתו
יתברך יהיה למטה וכמשל שלעתיד יבאו מלאכי השרת
לשאול ליעקב למטה מה הבה עושה על מאמרם זל על והיה
כל מבקש ה׳ יבא אל אהל מועד כי המלאכי השר׳ היו יורדים
מלמעלה לבקש ה׳ בבית מדרשו של משה וכן ראוי כי הלא
הבית האחרון יהיה רוחני מעשה אלהים וזה מאמר יעקב
הנה ראיתי מלאכי אלהים עולים ואח׳ יורדים בו ועל כן
לגזור אומר כי מקום ראש הקולם הוא שער השמים ליבנם
ש׳ הבית כי לא יקראו השמים בית אלהים כי אם כה שלמטה
והשמים כמאנר שבו שער ליבנם אל הבית ועל כן היו מלאכי
אלהים עולים תחלה כיונאים מהבית אל האחר ואח׳ יורדים
אל מושבם העקרי אל כה כי שם כיתם מרכבה אל השכינה.

וידר כו׳ ראוי לשים לב אל אומר למאר כי אימו
לאמר לזולת כ׳ אומר אם יהיה אלהים עמדי
ושמרני כו׳ כי למה יאמר כמסתפק מה שהוא יתברך אמר לו
בודאי הנה אנכי עמך ושמרתיך כו׳ ג׳ אומר אשר אנכי הולך
שהוא מיותר ד׳ אומר ונתן לי לחם כו׳ היתכן ישמרהו בדרך
וימיהו ערום ורעב ה׳ אומר ושבתי בשלום ולא אמר והשיבני
כמאמרו יתברך והשיבותיך כו׳ ו׳ אומר והיה ה׳ לי לאלהים כי
הלא כמו זר נחשב מאמר זה הרבה כי האם לא יעש׳ לו הוא
יתברך כל הדברים האלה לא יהיה לו לאלהים ז׳ כאומ׳ והאבן
הזאת כו׳ הזל תהיה בית אלהים ולא יהיה לשון זכר ח׳ כי אחר
שהוא יתברך יבנה כה מה לו אם יהיה האבן ההיא אז
זולתה:

אמנם הנה אז״ל שרש׳ לאמר לאמר כלומר וידר יעקב
על כן אפשר אמר לאמר כלומר וידר יעקב

נדר לאמר ולאמר לדורותיו וזהו נדר לאמר כדי שנדר ואמ׳ גם
ידעו ואמר אם יהיה אלהים כו׳ הנה נאמר והנה ה׳ נצב עליו
הוא שם הרחמים על כן אמר הנה את האלהים אני ירא הוא
מדת הדין כן תנגדני ומה גם בדרך מקום שכנה כי לפע מי
מדת הדין מקטרגת כעכין וממקדשי תחלו בנודע מז״ל על
כן אמר אם יהיה אלהים עמדי הוא מדת הדין ושמרני וכו׳
שתתכסך לי לרחמים ועוד כי באומרו יתב׳ הנה אנכי עמך
אפשר הוא עתה בארץ ישראל אנכי עמך אך בלכתך אל
ושמרתיך אך לא אהיה עמך שורה עליך על כן אמר אם יהי׳
אלהים ממש עמדי שהוא לעתיד בנאתי מא״ז כמשמעות יהיה
שהוא היה עצמית וגם ושמרני בדרך הזה ולא לבד בזה
שהוא ללמוד תורה בבית מדרשו של שם ועבר כי אם אחרי
כן גב׳ בלבתי משם אחר ז״ר שנה לחרן שהוא אשר אני הולך
שהיא הליכתי המיוחדת לי כי ההליכה לבית מדרשו של שם
ועבר לא היה רק להיות נטמן שם תחלה כן יצא עשו אחריו
בדרך חרן שידע כי אלך שמה וזה יורה לשון ז״ל כאומר׳ נטמן
ז״ר שנה בבי׳ מדרשו של שם שם נפשי וגם ונתן כו׳ לומ׳ ידעתי שיפ׳
אך ירא אני פן בח״ל ישלשל פרנסתי ע״ל הסר המושל שם
ואין לי חפץ בזה כי אם ונתן לי על יד עצמו ית׳ ולא בלבד
יהיה על ידי לחם שהוא קיום נפשי בו כי אם גם הבגד שהוא
דבר חנמי ותפל גם זה יתן לי בידו יתברך הנה אם כל אלה
תעשה לי מה שאמרת והשיבותיך אל האדמה כשהוא ואין
צריך ייעוד וזהו ושבתי בשלום כלומר כמעצמי ולא אמר
והשיבני והטעם הוא כי עתה ירא אני על עוזבי מצות בכוד
אב ואם וא״ז והולך ח״ל מקום שיסר הדר בו דומה כמי שאין לו
אלוה על כן אני מבקש רחמי שמים תשמרני כו׳ אך בשובי
ושבתי מאלי והטעם הוא כי כ׳ מצות גדולות עמי והמה ינחוני
בלי צורך שמירה כי אם ושבתי כמעצמי והן א״ שאני בא אל
בית אבי מקום אבבד בו אבי ואמי מש״כ בנאתי עתה כ׳
כי בשובי הוא אל א״ז הוא מקום שיהיה לי לאלהים מש״כ בח״ל
שהדר בו אין ה׳ לו לאלהים בעצם כי אם ידמה למי שאין לו
שוה.

אז יאמר בשום לב אל אומרו בשלו׳ כי היתכן שבה יותו
ית׳ שומרו בלבתו ח״ל ויסבהו לא״ שלא יהיה בשלום
אך יאמר הנה שאלה א״גדולה אני שואל מאתו ית׳ יתוקף
עלי בשובי אל בית אבי באז״ הלא הוא כי אתה ה׳ איך מבב
שמך ליקרא אלהי פלו׳ על הנדיק בחיין והנני רואה כי אמרת
לי אנכי שאי אברה׳ איך ושאי יצחק הנה לאברהם לא עשי׳
כן לבנות שמך עליו בחיין והנה הוספת מדרגת על יצחק
שאמרת בחיין ואלהי יצחק אך הוא על היותו קומא חשוב
כמת ולא יבנר מהיות לו מדרגה יתירה על אברהם כי אינו
דומה המת לחשוב כמת אך מדרגה אחרת על זו אני שואל
ממך כי אברהם היה לו זכות עצמו כלבד ויצח׳ זכות שניהם
ואני זכות שלשתנו והוא כי לא כינא׳ שעל היותו קומ׳ נקר את
אלהיו כי אם כריא שלם בנופי בלתי חשוב כמת תבנה שם
אלהותך עלי וזה ושבתי בשלום בלי שום פגם לאבר כמת
ועכ׳ והיה ה׳ לי לאלהים שיקרא אלהי יעקב וכן היה לו וזה
מאמר הכתוב ויבא יעקב שלם כו׳ ואז״ל שלם בגופו כו׳ שהוא
בלתי חשוב כמת ושלם בממונו שאינו עני חשוב כמת ועכ׳
גומר הענין ואומר שיק׳ הוא ית׳ אלהי ישראל כי ויקרא לו אל
אלהי ישראל והקדים לומר ויקרא לו אל מכני שעדיין ראוי
לשית לב כי מאחר שמה שאין הכ״ה מכנה שיו על נדיקים
הוא על כי הן בקדושיו לא יאמין ומ״כ למה עשה כן לבעל

בחירה

בחירה לכן הקדים ואמר ויקרא לו ש שהוא אלהי יעקב כמשז״ל
בגמרא מנין שהכ״ה קרא ליעקב אל שנא׳ ויקרא לו אל אלהי אל
שיעקב קרא לת המזבח אל הזל ויקרא לו יעקב ש״ש ויקרא
ה אל מי קראו אל את יעקב אלהי ישראל ע״כ ודאי לדעת
למה הודיענו מקראו ש ועוד שה״ז ויקרא לו ה׳ אל ולא יאמר
אלהי ישראל אך כונת הכתוב להודיע מיך הקיים הוא יתברך
דבר עבדו שמאל כי עודנו חי וכלתי חשוב כמת יכנה שמו
עליו וכן עשה כי הנה ויבא יעק׳ שלם בגופו וגם שלם בממונו
לא כינחק שלא היה שלם בגופו שהיה קומא חשוב כמת וגם
שלם בממונו ולא עני חשוב כמת עכו׳ כינה שמו יתברך עליו
ליקרא הוא ית׳ אלהי בחיין ולשמא יאמר איש ולמה יעשה כן
והן בקדושיו לא יאמין לכן הקדים ויקרא לו אל שהכ״ה קרא
את יעקב אל לומר לית דין כרגש לבלתי האמין בו לכן עליו
יאמר אלהי ישראל שהכנה שמי עליו בחיין כי נדקתו לא
תזוז לעולם.

והאבן הזאת כו׳ הנה הערמו שהזל תהיה אך הוא כי
האבן אז״ל ס״ב אבנים נעשו א״ס״ימן לא״ב בניו
שיהיו נדיקים ולא יהיה פיסול בזרעו נמצא כי האבן הזאת
מצל אל אחדות בניו לכן לדמות כי אומ׳ יהיה בית אלים אל
אחדות בניו מכוון אומר יהיה לשון זכר והענין כי עיקר הבי׳
המקדש להשרשת שכינה אינו הבית כי אם הנדיקים שבדו׳
כי היכל ה׳ הוא כמודע לכן אמר אשאלה עוד מאתך ה׳ כי
והאבן כו׳ שהיא רמז אל בני יהיה בית אלים שתהיה עמהם
לעולם שיהיו נדיקים שהם יהיו בית אלים מרכבה ש״ש השכינה
והנדר הוא וכל אשר תתן לי כו׳ ואפשר אמר עם היותו כבור
וכהן לא אעבר המעשר אלי כי אם אעשרנו לך ולענין הכפל
דרשו ז״ל על החומש ודרשו שהמכזבו אל יכזבו יותר מחומש
והנה דעת ז״ל כי גם הכנים בכלל המעשר כי הבכורות לא
יאמן כמנא לו עשירי שמעון לוי יהודה יששכ׳ זבולון בניימין
נפתלי אשר הרי שמנה חוזרים אל הראשון שמעון לוי כמנא
לוי עשירי שלהיות שעל זה הכנים אפשר הם שני מעשרות
והוא אומרו עשר אעשרנו והוא כי אמר לשון הכין את בני
שיהיו הם בית אלים מרכבה אל השכינה אעמדם קדש לה׳
כי לוי יהיה מעשר ואעשרנו עוד מעשר מן המעשר וסו׳ אהרן
יהיה מעשר מן המעשר שהוא תרומה להיות כהן גדול והוא
לבני ושאני עמדם ויאשר ואחרון ועוזיאל מחלי ומושי אהרן
ומשה שהוא עשירי והוא היה ראוי להיות כהן גדול שלא שעל
שסירב כשלחו מצרים הוסם במקומו אהרן כמשז״ל על פסוק
הנה אהרן אחיך הלוי כו׳ ועל כן הלוי׳ נטלו המעשר ומתנים
לכהן תרומת מעשר.

וישא יעקב וכו׳ מי לא ידע שעל ידי נשיאת רגליו ילך
ואז״ל שעל הכשורה טובה היקלו רגליו ויתכן שנצטרף לכתי׳
ללמוד תורה לבית מדרשו של שם ועבר ועל כן נשא לבו את
הגליו ומשם ויאל כ״ כל אדם אדנה בני קדם ויתכן בשום
לב כי המהלך אינו נושא שתי רגליו כאחת כי אם שנתקיים
בו על כפים ישאונך פן תגוף אבן רגליו מדרון על הארץ כי
מלאכיו [illegible] לשמרו לו כי היתה נפשו בו כאהרון שנושא
את נושאיו הן רגליו לו אפשר כי קפצה לו הארץ וכשתי פסיעו׳
שנם שתי רגליו זו אח׳ זו הלך מבי מדרשו של שם אל בני קדם
יאמר כו׳ הנה כראותו אותם רובצים על הבאר והוא לא
שב לשיבוב גלגלת האבן מעל פי הבאר אשר חשבם למתרפים
מלאכתם וכן לא יעשה ומה גם אם היו שכירי׳ הי׳ חפץ לומ׳
שם הן עוד היום כמשז״ל שהיה מביא׳ שהיו פושעי׳ במלאכה

ועל כן לו היחל בהגיעו להוכיח יעקב בעיניה מאד כאמרם
כי טרם בואו לבור יפשוט שפוט על כן התחיל בדברי אחרים
ואמר מאין באתם עם ידעו הדבר כי קרוב לעיר היה והוסיף
לדבר ולומר הידעתם כו׳ ואחרי כן התחיל בתוכחת מגולה הן
עוד היום כו׳ ולהיות שיקרה אל הרואה אנשים בלתי הגונים
לבשל להם מאין כאחם כלו׳ אולי בעיר בלתי כשרי׳ נתגדלתם
על כן בפתח דבריו קראם אחי כלומר אנשי׳ כערכי ואחר
כן שם מאין אתם לכל יחוסו שעל רעתם היה שואל.

ויאמרו שלום כו׳ הנה בשבע בנות יתרו אז״ל שבקשו
רועים לאונסם לולי משה שהושיען והיה שם הטע׳ על העדר
שלום ליתרו שנהרגו אנשי עירו על כפרו בעז׳ וכזה ירגה כי
אמרו אלה לו שלום הראיה כי והנה רחל כתי בלה עם ה׳ נאן
כי אם לא היה שלום לו לא היתה בוטחת כתו ומה גם יחידית
לנאת על משכנו הרועים ואפשר שקנת חשדם שהיו מתעכבי
לרחות בבנות הארץ היונאות לשאוב מים ולהשקות הצאן
ואמר הן עוד היום גדול כו׳ הנה ז״ל דרשו פסוקים אלו על
רמו ואפשר גם לכלומ׳ רמו על שלשלת הרוחות בגלו׳ שגליהו
מארבעו ומבית מקדשו ורמו לנו זה עתה בהיותו יעקב גולה
ממקום ב״ה והוא ירא והנה כאר בשדה הוא בה״ל בשוח
בשדה כי הבית הקדוש ההוא היה באר מובע שפע והנה שם
ושלשה עדרי צאן רובצים הם כהנים לויים וישראלים בבית
ראשון שכלם נכללו בתוא׳ צאן כי מן הבאר ההי׳ יעקו העדרי׳
הנזכרים מהשפע הנו ומה גם בשמחת בית השואבה שהיו
שואבים רוח הקדש כמשז״ל אך גרמן העונות והאבן הוא יגר
הרע הנקר׳ אבן הושמה גדולה על פי הבאר ומנעם השפע
מלשאוב והוא בחרבן בית ראשון ובראשות הרעה הגדולה של
האבן הנו כי גדולה היתה הוא יגהר של עז׳ על כן ונאספו
שמה כל העדרים שבית בימי עזרא וגללו את האבן מעל פי
הבאר לו אנשי כנסת הגדולה שהסירו יגהר של עז׳ שהיתה
אבן גדולה מן העולם מעל פי הבאר שהיתה בוחמת אותו
ולו והשקו הצאן כי מזרו להשקות עוד שפע מהבאר
ההוא כי נכנה בית שני והיו מוספעים בו כמאז אך אחרי כן
גרמו העונות והסיבו את האבן הוא היגהר למקומה על פי
הבאר לנמוע השפע והטוב גם שלא היתה גדולה כבראשונה
כי אם של בגלת הנס הקפיקה לכך ונחרב בית שני ואמר
להם יעקב המיגר על כל נדותינו יותר משאר האבות כמש״
ז״ל על פסוק ותבער כיעקב כו׳ ועל כן נעשה כאומר לישראל
אשר בגלות החרגן השני מאין באתם מאיזה עון גליתם והם
אומרים לו מחרן מחרון אים על רעהו הוא שנאת חנם אנחנו
גולים ואמר להם הידעתם את לבן הוא מי שעתיד לגבן את
עומתיכם על יד ניחור וחרון חבלים ח ומה לכם תדבאו
עצמכם ולא תשובו מיב ואמרו ידענו ואמר להם השלום לו
עמכם שאיכם שמים על לב ואמרו שלום ואם אין ביניכם
שלום איך שלום ביניכם לביכו ולא למי נושא עון למי שעובר
על פשע ואיכם עוברים על פשע לזה אומ׳ מה שאנו בוטחים
בו הוא כי והנה רחל בתו באה עם הצאן כי עז׳ זכו׳ רחל מבכ׳
על בניה ישובו בנים לגבולם ושב ואמר להם אם על זה אתם
בוטחים ואין אתם שבים מאליכם הן עוד היום גדול הוא עת
גאולתכם כי תארך ותתרחק גאולתכם כי תהיה בעתה
ולא תזכו לאם זכו לחישבה לכן קבלו עצה והשקו הצאן
מעתה משפע הבאר כי תחזירו את ההמון בתשובה ולכו
רעו על ידי כן מפסת בר בארץ בלי עמל כרועה עדרו
ירעה בלי יגיעה חריסה ווריעה וכו׳ אז משיבים כתשובת
המון עם הארץ כי יאמרו אליהם ישובו אל ה׳ ויקרעו

לבכם שיעמו הנה לבבנו קשה להלמו עד יוסר לב האבן הוא
הינהר מכסרנו לעתיד וזהו ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו
כל העדרים הם הגליות וגללו את האבן מיקיר הוא יתברך
בזכות כל העדרים את לב האבן הוא הינהר ויתן לנו לב בשר
לו והשקינו הצאן מבאר מים החיים שבשער השמים:

עודנו וכו' אמר פה אשר לאביה כי רועה היא ולא
אמר כן למעלה הוא כי כבר הוא יתב' להורות
מה רב טוב המתחבר לצדיק כמשל כי עד אשר לא כבר יעק'
בבית לבן לא היו לבן לא נכסים ולא בנים וברים וזה יאמר
עתה בבא יעקב ורחל באה עם הצאן כו' לומ' כי לא היו לאביו
יותר מאלו שנערה קטנה תרעה את כולן כי מעט היו וגם
בנים לא היו לו כי הלא רועה היא ואם לו היו זכרים לא היה
היא רועה: ויהי כו' אמר כי לא לביבה חיבת חתון שם לבו
לגלול את האבן להשק צאנה רק למה שהיתה בת אחי אמו
וגם הצאן של לבן אחי אמו והוא ארזל שנטל את האבן כמוטל
ברור מעל פי בלוחית ואחשוב הוא כי למעלה נאמר וגללו
שהיו צריכי לגלגלה וכה נאמר לשון גלוי ויגל שהגביהה כלי
גלגל אותה: וישק וכו' אפשר היה מעין עובדא דר'
עקיבא באשר טורנס רוסים שרק ובכה ושחק רק על כי
מטפה ברוחה היא ובכה על ההוא שיברא דבלי תרעא ושח'
על שהיתה עתידה לינשא לו והנה טעם הרקיק' אין בפק
עשה לבלתי הרהר וכא לידי קרי על כן הכניע יצרו בהזכיר
לו כי מטפה ברוחה היא ולא יאמור יפיה בלבבו אך זה אין
צריך ליעקב תהיה יצרו בכוח תחתיו עד מאד כמשל שעד
פלי שנה לא ראה קרי וטפתו ראשונה היה ראובן אך על הב'
האחרות כנגד מה שסחק ר' עקיבא היה מה שיוסק לה
מרוב שמחתו כי בת וזגו היתה ותנשא לו והוא חיבור הנפשו'
בנשיקה כנודע ועל אשר בכה יעקב כי רחל
היתה יפת תואר ויפת מראה: ויגד יעקב כו' הנה לא אחי
אביה היה ועוד שהי' לו לקנר ולומ' כי אחי אביה בן רבקה הוא
ולא אחי אביה הוא וכי בן רבקה וגם למה הגידה לאביה
ולא לאמה כדרך בנים ורזל דחקו שמתה אמה ועוד אומרו
ויהי כשמוע לבן את שמע כי לא הגלל רק את דברי אחותו
וגם ויחבק לו וינשק לו הגלל ויחבקהו וינשקהו ועוד אומ' ויספ'
לבן את כל הדברים האלה כי כאומרו האלה לא ידבק רק
על דברים שלפניו ואם הוא שהודיע לו כי ברח על שברכו
אביו ושנטלו ממנו ממנו לא ידבק אומר האלה בזה אך אין
בפק כי ברחו' כי בא ריק מכל טוב כאיש בדם ומה גם שיוכר
היותו בורח יחשבהו כאנשי און הבורחים מהמיבקרים אותם
באופן כי הלא יחשבוהו לגי' גר ופוחו ומה גם כמשל שעיני
לאה רכות כל תפול בגורל עשו נראה כי ביניהם היה מדע
כי היו לרבקה בן צדיק ובן רשע וברחותם את זה הולך
כמסולם לא יבצר מהן להרהר אולי זה הוא הכלתי צדיק על
כן כפתה דברו חל עליו חוכת תת התנגלות על עניניו ואמר
כי אחי אביה הוא כו' והוא כשום לב אל משמעות הגידה
באומרו ויגד שהוא קיצור באורך והמשך הדברים יפה עם
שהכתוב מקצר המכוון והוא לומר שאל תתמה ברחותה אותו
גם ברגליו ריק מכל טוב כמשולם כי הלא אחי אביה הוא
לומר כי בהיותו אח לעשו הוא כהיותו אח ללבן שהי' כמשל
מלובן ברשע כלומר כי על כן אמי ברח מעשו שהוא דומה
ללבן כי רוב הבנים דומי' לאחי האם ושמא תתמה אולי גם אמי
מרמה לו כי אח אמי גם הוא על כן אמר וכי בן רבקה
הוא לומר אין התיחסות קורבתי אמי ובלאה לדמות
לאחי' כי אם שלא עצמה לבד וזהו וכי בן רבקה הוא באופן שהבטי'
משבינו אמי הוא ולא אחר אשר אתן דוגמו' כל תפלו כגור לו:

או יאמר כי הנה אין בפק הוצרך להגיד כי אינו גרוע
מעבד אברהם שבא בעושר וכבוד והוא עיקר הבית כל כאח'
הדיקי אך הוא כי ברח הוא על שרימ' את אחיו ויקח ברכתו
והנה נרמאי יחשבוהו כאשר לא טוב עשה ונוזל את אחיו
ועובר על רצון אביו על כן אמר אם עשיתי רמאות לאחי
בברכות הלא אחי אבי' הרמאי אני אך הפרש יש כיני וכינו
כי הלא בן רבקה אני כי הרמאות לטובה וזהו וכי בן רבקה
הוא הנדקת מתלמה אליה ולעשו שמים היה רמאותי בברכו
גם יתכן לפי זה יאמ' אם תאשימני שנשתי אל שנטלתי הברכ'
ברמאות להיותי בן רבקה עשיתי שאמרה לי ועתה בני שמע
בקולי לאשר אני מצוה אותך כו' ותחלצני שלמה שאמי בנה
לעשה הרמאות בברכות לו ותתרץ יתנד לאביה יבא לתקביל
פניו ולא לאמה רבקה כי אם לאביה והוא כי רבקה כמס
על אפה והצמידים על ידיה לא ערבה אל לבה לבא אל אביה
כן יקנוף מיד עליה טרם יחקור בדבר באמור מאין ולאין
באו אליך נזס הלף ומידי הידים ועל כן כן יחסדנה הלבה ש
בית אמה תלין בעדה אל אביה כי תמתיק אמריה לו כי
תשמע ממנה לאט אך רחל לא היה דבר בילה כי אם קול
דברים על כן הלבה אל אביה כי הוא הקרוב ולא אמתו והו
אים לבא להקביל פני יעקב והנה אין בפק כי על דרך
הראשון שכתבנו כי אחי אביה הוא אמר על היותו אח לעשו
הדומה ללבן שזה לא אמרה רחל לאביה כי אם אומרו כי בן
רבק' הוא ולא ויהי כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו כלו'
שלא שמע ממנה רק היותו בן אחותו שהוא כי בן רבקה הוא
אך לא היות אחי אביה על כן אם לו רן לקראתו שאם היה
שומע כי אחי אביה הוא כי הלא לא ימים מתוך לבו שים לו רב ק'
הדרך הסמי והוא כי הלא לא ימים מתוך לבו שים לו רב ק'
משיעור ולבן יאות לו לרוץ לקראתו אך כשמוע לבן את דברי
רחל כי אין נכסים עמו כשיעור שבא בעשרה גמלים טעונים
וגם לא ראה בידה לא כוס ולא צמיד ועל כן נשאו לבו לומר
אולי גנבים באו לו ולא השאירו את כל מאומה בידו ורפו ידיו
מלרוץ להקביל פניו אך כשמעו מהמון קריה את שמע יעקב
שגלה האבן גדולה שהיו צריכים כל דועי העיר לגלגלה והוא
כמגלה פי בלוחית נטלה ומה גם לאומ' שגם עלו המים והשק'
הנאן לו אמר בלבו אין בפק שעיקר הבית לא יצא ריקן ק'
מהעבד ואין לומר שנשלו אותו לשנים בדרך שהרי מי שים
לאל ידו לגלול אבן כזאת מי יעמוד לפניו ואשר המים עלים
לקראתו גם מן השמים יעורוהו לבן אין בפק כי אם שזהב
בחיקו לו אבני נזר מתנוצצות בתוך חכו על כן אמר ארוף
אשוב לאחפש חיקו ואם אין לראה מה בפיו גם הוא אולי בפיו
הוא מביא על כן יירץ ויחבק לו לראות מה בחיקו וינשק לו
לראות מה בפיו כמאמרם ז"ל וזהו ויהי כשמוע לבן את שמע
יעקב בלאחותו מעגין האבן שעל פי הבא' לו ויירץ כו' הכריח'
לרזל שחבקו לראות מה בחיקו וינשק לו על אבנים יקרו' ממה
שלא אמר ויחבקהו וינשק לו בשבילו אך אומרו לו הוא בשבילו שהוא
בשביל עצמו וינשק לו בשבילו אל לבו לבדו אתו והנה לדרך המבי'
לביתו לורח חביב הוא כי גם בדרך שמלוה אורח עד ביתו
מסתעשע אתו עמו ומדבר בו ומוליכו מעניניו ושלום מונדלו
ומי הכיאו הלום אמר כי זה על כי לא ראה את כל מאומה
בידו לא דבר לו כי אם ויבא אל ביתו וגם אחר כך לא דבר
על קורותיו ועל דבריו בדרך אגסי' כי אם יעקב מעצמו הי
לו את כל אשר קרהו כן יאמר לרע מלעלו כאומ' אי' כא' כדר
בלא כסף כרם ונקלה ואת' כן אים עסיר מאד אין זה כי לא
אשר לא טוב עשי' ותכר' על כן קד' ויספ' לבי' את כל הדבר
האלה

האלה אשר אמר לרבקה כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה
הוא שהוא ענין רמאות הברכות ושהיה לטובה ובעל' רבקה
אשר אמרו בקונר ורמז עתה ויסבר ללבן כלומר סיפר שלם
את כל הדברים האלה הנאמרים בסמוך ולא האלה
ויאמר לו לבן כו' אין בך לא הנאת ממון ולא הנאת
קיבור אך עצם ובשר שלי אני ראוה בך
או יאמר על מה שכתבנו בדרך הראשון בפסוק כי
אחי אביה הוא ואפשר כי כתו העמיק כל דבריו
לאביה וזה יאמר הנה אמרת שרמ' את אחיך ועל כן דמית
אלי ליקרא אחי כמאמרך כי אחי אביה הוא והנה כל כך
היה הרמאות ההוא שלא תאמר שאתה אחי ברמאו' כי אם
עצמי ובשרי ממש כאלו אתה אני עצם מעצמי ובשר מבשרי
ולא דומה אלי בלבד כלומר ועל פי מדתך אתה ריקן ויסב
עמו עובד אותו חדש ימים כלי מלת שבר לו ויאמר לבן ליעק'
הכי כו' והא בשום לב אל אומרו הכי שהו מטולל הבנה והגלל
האם על שאחי אתה ועבדתני חנם אך הכי הוא כדא הכי
אמרתי הבו לי שהוא כאומרו כן והוא לשון אמרי כמו אי הכי
שבומכא ולשון לבן היה אמרי כי מה שקרה יעקב
גלעד קרא לבן יגר שהדותא שהוא תרגומו של גלעד לך
הוא כי ראה לבן שעבד לו תו חנם חדש ימים ולא היה תובע
שכר אמר לבן הייתכן שתעבדני חנם ולמה לתת שותף לך
אין זה כי אם רמאות לגנוב את לבבי על איזה דבר גדול
מבקש לו מזהב נתת עיניך ועל כן תעבוד חנם כלומר שאין
שרוחך מבתלים ברבקה לו זהב ולא הכי לאחי אתה הלא אמר
לרחל כי אחי אביה אתה שהוא ברמאות ונדקת כי הכי אחי
אתה כלומר כן לאחי אתה ברמאות והוא כי האם ועבדתני
חנם ועל כן הגידה לו מה משכורתך כי אין חסר
ממני אלת ההגדה כפה לו גלה כמדובר
ולבן סתי בנות כו' הנה אומרו ועיני לאה כו' נראה
מיותר כה וכן אומרו ורחל היתה כו' בלתי
מקיפר לך הנה אראל כי דבו עיניה מלבנות פן חיפול בגדל
עשו כי אמרו לרבקה שני בני אלבן סתי בנות יאמרו הגדול
לגדול והקטנה לקטן וזה לאחשוב כוונו הכתובים באומרם
ולבן סתי בנות כלומר מקבל אל רבקה שיש לה שני בנים
ולהיות כי הגדולה לאה הקטנה רחל על כן ועיני לאה רכות
ולא עיני רחל כי לאה יראה פן יאמרו הגדולה לגדול היא
הגדולה והנה הודיענו תורתנו הקדוש כמה מעלות טוב לנפש
תדרוש את ה' אלהיכם ותחנן אלהיו יתברך כי אלה כל כחות
גדולים טבעיים והשתדל ממרן אשר היו לשכנגדו לא יוכלו
לנגשו כי הכיטורלו כי הנה רחל היתה ברוך טבע העולם
ליעקב ולא לאה ועל אשר אלה רכות שבתוכה לה יכבה
תבבה על שאין שרחל היולה כחות לנפחה ה' הטבע שנרמו
ברר כי היתה הקטנה הראויה ליעקב שנית כי רחל היתה
יפת תואר ויפת מראה שלישית כי ויאהב יעקב את רחל ולא
את לאה ד' מהשתדלות אשר עשה יעקב לבלת ויקח את לאה
כי אם את רחל והוא כי התל' ואמר אעבדך שבע שנים ברחל
שלא יעשה לבן מרמה לתת לו אחרת שמה רחל מן הסוק
אי' כתך ולשלא ישנה שמותן ו קרא את הגדולה רחל

על כן אמר הקטנה וכל אחרעה אלה נוסף על היות רחל בת
זוגו ולא לאה אין צריך לומר שלקחה גם היא כי אם
שהיא קדמ' לה הוי אומר כי אין כאלהינו לכל אשר יקראהו
באמת טוב טוב אשר יעזרנו הוא ית' מכל מסכימי קוים בכל
בחות שבע ל' כי הלא לאה קדמ' כסיפו הכתוב ממסיכי הענין
ויאמר לבן כו' נתכיים לומר כי נכריה נחשבה לו כי מכרה
וגם נשעב' בן אחותו מה שאין ראוי עשות כן על כן אמר טוב
תתי אותה לך כלומ' מתנ' כי אותנו טוב תתי אותה לך כלו' חנם
שהוא משמעו' תתי לשון מתנ' מתתי אותה ועוד לאיש אחר כי
גם לו הייתי נותנ' ועם כל זה שלחי נותנ' חנם לאחר מוצ' שפחים
תשמו' שבה עיני ולהעלי' הדבר היותו חפץ יעבדהו אמר
בלשון נקי' שבה עמדי ולא אמ' עבדני כמאמ' יעקב אעבד כו'
או אפשר עשה כדר' התגרי הרמאי כי שנתני לשם יות' מכדי
שוי בחורתם עושים עצמם שלא על מה שנתן שוי נותנים לו
כי אם על היותו אחיהו כן עשה לבן אמ' ש תחשו' שעל בלתי
מגלי יעבדני כשיעו' הוה עליה אני מתנה לך כי אמנה רק על
כי טוב תתי אותה לך מתת אותה לאיש אחר אך בזאת שלא
תשא' ואחב' תעבו רק שבע עמדי מעתה טרם תקחנה
ויעבוד יעקב כדחל כו' הלל תחלה ויהיו בעיני כימים
אחדי בשבודה ואחב' ועבד כו' ועוד מה צורך לאחדי עני שהיו
בעיני כימים אחדים אך הנה היה נראה כעובר מצות אמו
שנלתה לו ויסבת עמו ימים אחדים שיר ימים מועטים ואיך
התנה על ימים רבים על כן אמר הן אמת שבערך אהבתו
אותה כל יום ויום היה נדמה אליו שנים עד מלאת שבע שנים
ויקחנה אך אחר שועבד יעקב שבע שנים היה נראה לו
שלא עבד רק ימים אחדי' אחדים ומשעה שנדר לעבוד שבע שנים שיער זה בדעתו בכחיבה
מה שאחר העבודה שיהיו בלתי' וכזה אינו עובר מצות אמו
ויאמר יעקב כו' הנה כתבנו למעלה שנתיירא פן
יחליפנה כאחרת אז באחותה שעל כן אמר
ברחל בתך ולא אחרת הקטנה ולא הגדולה פן יחליף שמותן
וזה נכון אל ענין הכתוב שהלל הבה את רחל כו' וגם אומרו
מלאו ימי והלל שנתי וגם אומ' ואבואה אליה שרחה אליה
בדברי אחר הריקי אך הוא עד כה היית יכול לשנות באמרך
שעד יין לא נגמרה מכירת רחל אך עתה הבה את אשתי ולא
תחליפנה כי הנה אלאו ימי כי בשבע השנים לא היה בדרך
שכירי שנה שיום או יומים או עשרה ימים יתבטלו בתוך
השנה ולא יקפידו אך לא כן אבני עמך כי הנה מלאו ימי כי
היו שבע שנים בלי פתח יום כלל באופן שהיא קניה לי ואין
להחליפה ועוד אני מודיעך שאם תתן לי את אשתי היא רחל
אבוא אלי לומר שאם תחליפנה לא אבא שיה ותהי לבו ועכ'
לא שיה לו כי החליפה בלא שבא שיה כי לא הכיר עד הבקר אור
ויאסוף לבן כו' דרך החתן להזמין קרואים למשתה אמ'
כי עשה לבן בערמה ואלקוף לבן את כל וכו'
ויעש משתה לאה לא עשאו יעקב הלא הוא על כי ויהי בערב
והנה היא לאה ויבא אליה ואין גולה את לוזו ואין זהו רק על
כי בוזו מלבן שהזמינם ויעשו להם משתה ועל כן אבן לקח את כל
אנשי העיר כל יבור אחד ויגלה קוד וגם עלמה שהסיב לבן
ליעקב ואמ' לא יעשה כן במקו ממנו כו' שיודו לו אנשי המקום
באמת שכך הוא המנהג: ויהי כו' אומרו הלא ברחל
כו' מיות ולא הלל רק למה רמיתיו גם היא תשוב לבן לא
יעשה כן כו' הלא תנאי היו דברי ברחל בתך הקטנה אמ' אמר
הלא אשר להרע לי ולא עשי' רק לך חרפ' יכו' וזה מה זאת עשית

לי על כן אינו אומר למה תמנעני ממני רק למה רמיתני מה
בצע כרמאות כי הלא תחזור לאה לך והשיב לו ואמר אבינו
הייתי מאנשי מקומי כי לא יעשה כן כמקומנו ועל כן אין לך
לגרשה כי לא כמרד היה ולמה תביישני ומה שאמרת כי
קנויה היא לך רחל הדין עמך כי לא! אמנענה ממך כי אם
מלא שבוע זאת ואחר שבעת ימי חופה זו ונתנה כו' לומר אם
לא תבטח כי הנה אני וכל אנשי המקום מתחייבי' זאת ונתנה
לך גם את זאת בלשון רבים כי לבולנו תתיחס הנתינה וחלף
הרמאות הטבה זאת תעשה לך שלא תעבוכנה עד תעבוד
עו' שבע שנים כי אם ונתנה לך גם את זאת מעתה בעבודה
אשר תעבוד אחרי כן.

ויבא גם כו' הלא כמו זר נחשב שנראה שלא אהב
את רחל רק אחר שבא אליה. ועו' שבאומרו
גם את רחל נרא' שיותר היה אוהב את לאה ומאומרו מלאה
מורה שיותר אהב את רחל ועוד כי מכל זה נראה שאוהב
היה את לאה ואיך אומר מיד וירא ה' כי שנואה לאה ועוד
מה פשע רחל שהיתה עקרה והלא הטיבה עם לאה אמנם
הנה למעלה נאמר ויאהב יעקב את רחל והנה היה הדעת
מטה שיקל באהבתה על שהיא היתה ידה ברמאות וכמשז"ל
שהיה יעקב מדבר והיא תשיב אמריה לו וגם מקרה לה
ביומנים ולם יהיה שלא תעביר אהבתו ממנה מיד לבחות
אחרי בואו אליה תקל אהבתה כי יזכור אשר עשתה לוקרוב
למעשה אמנון. שאחר מלא תאותו שנאה על כן אמר כי לא
באלה חלק יעקב כי אם ויבא אליה ואחר כך ויאהב גם את
רחל עדין ומה שאהבה עדין הוא נמשך מלאה שאדרבה
מאשר עשתה חבר עם לאה שהיה חבידות גדול עמה על כן
אהבתה על כשרונה כי הכיר כי לא מבלי אהבה אותו שתה
אחותה תחתיה כי אם לשתהיה בגורל נדיק ועדין היה
אוהב את לאה שעשתה עמה בסבת בושה לאהבתו על
נדקתו אלא שאחר הבנם רחל היה הולך וממעט באהבת
לאה עד כא אל גדר שנאה וכמשז"ל שהיה לבו לגרשה ועל
ויפתח את רחמה ולא שעשה את רחל עקרה כי אם שמשיב
ורחל עקרה והוא כי כל האמהות היו עקרות מאתו ית' מן
הטעמים האמורים במדרש אלא שעינה הוא יתברך כלאה
שפתח את רחמה מעקרותה הראוי כאחרות ורחל נותרה
עקרה

ותהר לאה כו' הנה אראל שאמרה ראו מה בין
בני לבן חמי שהוא מכר את הבכורה
וערער עליה וזה לא מכרה ליוסף ולא די שלא ערער אלא
שבקש להנילו מן הבור. וראוי לשים לב מי הבנים את לאה
בזה. ועו' אנה יעזבו טעם הבתו' כי אמרה כו' ובקשו
טעמים מן החוץ. ועוד איך באומ' ראובן נרמז שאינו בכן
חמיה. ועוד איך יאמ' ראו מה כו' במה שאינו נראה. והנה
לבא אל הענין נקדים מאמרנו למעלה פרשת תולדות כי
נצא הבה להפוך זוהמת נחש בקרב ימים לקרב זמן מתן
תורה בהעדר זוהמא ולכן אברהם לקח את הגר והטיל בה
זוהמת נחש מהנשאר עדין בו עודנו ערל כמשז"ל שעל כן לא
נימול קודם שהוליד את ישמעאל כדי שיצא ינחק מטפה
קדושה שהוא כמפו' אצלנו כי הערלה תמשיך בחינ' הזוהמא
בכלי מוכן הוא הגר כדי שבמילה ועל שרה הנדקת תמשך
טיפה מבחינת הקדושה וגם בהיות אברהם כן מאה שנה
ושרה בת תשעים יצא ינחק קדוש ועדין היה צריך גם כן
מיבוק מאשר עוד נד זוהמא בו ולא היה יכול ליצא אחרת

זולת רבקה בת זוגו להטיל בה זוהמא לכן ילדה תאומים
והלבה הזוהמא לצד אחד ויצא עשו האדומה לצד אחר
ויצא יעקב כמפו' למעלה ולכן לא נקרא לאברהם כישמעאל
זרע ולא ליצחק בעצו כי לא היתה רק הפרשת הזוהמא
כמש"ל כי ביצחק יקרא לך זרע ביצחק ולא יצחק שהוא
יעקב הנה כי שלקו את ישמעאל ועשו ולא עצו היה נקרא
בן ליצחק למה מיעטו מאברהם. וכמו שבתבנו בכוונת אומרו
לאברהם הוליד את יצחק כלל הדברים כי כל אחד הפסול
שבזרע לא נקרא בן לו. וכבא אל הענין והוא כי היה אשר
לחשוב כי באשר קרה לאברהם ויצחק הראשון בבניהם
היה פסול ובלתי נקרא בן כן היה גם כיעקב כאשר חשב
יעקב עצמו בעת שאמ' לבני ומאז ישבבסבו' כאברהם שהולי'
את ישמעאל ויצחק את עשו וכן דעת בעל העקידה שחשבו
השבטים בהתקוממם על יוסף וזה לחשוב כוונו רז"ל שבאה
לשלול לאה והוא כי הוקש להם שאם על כי ראה ה' בעניה
קראתו ראובן הגלה לשון עבר ולא עתיד ותקראנו ראיה ולא
ראובן. ועו' אומרו כי אמרה הגלה כי ראה ה' בעניי ותקרא
שמו ראובן על כן אומרו כי שני פעמים בדבר אחד הנוכר
בכתוב והוא אשר אמרה בפירו' לעיני הכל והוא כי ראה ה'
כו' וזהו אומ' כי ואמרה כו' לומ' כי אשר אמרה בפרקו' הוא
זה וזהו על לשון ראיה והשני רמז באומרו הראיה בלשון
עתיד וכאומרו: בן והוא ראו מה בין בני לבן חמי כו' והענין
אל יעלה על לב איש לומר כי כאשר היצא ראשון מיצחק
אינו נקרא בן כן זה שיצא ראשונה מיעקב הוא קלט והמא
ולא יקרא בן כי אם מהשני והלאה או היונאים מרחל רק ראו
כי כן הוא ואינו כבן חמי הבלתי נקרא בן וזה ראובן והראיה
אל ההפרש הוא כי עשו אחר שמכר הבכורה לאחיו היה
מבקש להורגו וזה עם שלקחה יוסף באמנם בקש להנילו והוא
כי אלו היה זה פסולת כעשו נגדיי בטבע אל הקדוש היה
מבקש המיתו תמיד ומה גם אחר שבכורתו לקח ואם כן אין
זה רק אנוש כערכו של יוסף ולא פסולת ולא נאמרה כי אם
לבל ישנו אותו לעשו אך לא כן ישוהו לישמעאל כי בזה היה
מקום לטעו' כי היה בן גבירה כאמור. וזהו ראו כן לומ' ראו
והביטו בו בבחינת היותו בן כאמו' או ראו את אשר יקרנו
לעתיד ויבחין שהוא כן ואפס' לייסב מלת ראו שאמרה כמה
תראו מעתה שנכואתי אמת כי אלא ראה ה' את עניי כי הנה
עתה יאהבני איש ואם היה זה זרע פסול איך יאהבני איש
הלא נהפוך הוא אך כאשר יאהבני תראו כי כן הוא וזה לא
אמרה כפרקוס מה בין בני כו' מפני כבוד חמיה רק לאשה
ולקרובי' מאד אך אומר כי ה' כו' כירקמה וזה כו כי אמרה
כו' כמדובר כו'

ותהר עוד כו' הנה הבן הראשון היה ראוי תקראנו
שמעון כי שמע כי שנואה היא. ועוד למה
בראשון אמרה ראה ובשני שמע ועוד ממי שמע אך הנה יש
שנאה ויש העדר אהבה בלבד והנה מה שהיה מראה לא
לא היה רק שלילת אהבה אך לא שנאה עכ' בראשון אמרה
כי ראה ה' כו' כי עתה יאהבני אך בראשון אמרה
אם לא היה הענין רק העדר אהבה היה מספיק בן אחר
להקנות אהבה אך כהיות שנים אמרה אין זה כי אם שבוחן
לבות ה' הוא הבין מה שלא נהיה גלוי והוא כי שנואה אנכי
ועל כן נתן לי גם את זה ויהיה שמע כד"א שמעני אדוני לשון
הבנה על כן קראתו שמעון

ותהר עוד כו' הנה היה ראוי לא תנקר יוד של יהוה
בחירק

בחירק אלא בשבא לומר יהוה אישי אותי ובן למה בכולן
כתיב קראמ וכזה נאמר קרא ועוד שיותר ינדק לך ראו
לויה ועוד באומר כיסורה הפעם אודה את ה' והלא טוב
להודות לה' גם כב' הראשונים. ויתכן כי היה ראתה ג'
בנים כנגד ג' אותיו' של שם אמרה הפעם יהוה כו' והוא כי
במלת יהוה הן יוד וו' ה"א ומין הפק שהילד הזה יהוה ויתחבר
עם מי שישלים השם כה"א אחרונה ועל כן יהיה אישי אלי
על כי בי יהיה הלווי על הא' שבשמי והוא כי ילדתי לו ג' בנים
וצריך אלי להשלים השם ועל כן יוד של יהוה כמירקן שחוזר אל
המולד שהוא ויו' מיהוה מהה"א על כל פני' היה דעתה לקרותו
לויה ולהיות שאין הדבר כן לפי האמת כי אם שיצטרף עם
יהודה שאחר זה שהם ארבע כמכין דכורקיא שהם כנגד
הד' אותיות על כן לא שבקה לקיומי למילתא ואחר שאמרה
הפעם יהוה תרא תקרא היא השם קצר הוא וקרא שמו ולא
הניחתו לקרא לו שם שלפי דעתה היה קוראתו לויה להשלי'
השם כה רק קראו לוי בלי שום ה"א כל זראה שבה יושלם
השם כי אם לרמוז שיש מיאוש לוי והתחברו אך לא כמחשבת
ובאשר ילדה את יהודה לו הב' ינה בדברים ואמרה הפעם
אודה את ה' שלם כד' אותיות כי יהודה השלים הה"א אחרונה
על כן קראה אותו יהודה שבו דלת ושם ההויה לרמוז כי בד'
בנים יש השם.

אז ואמר במש"ל כי בשהל רחל היתה שם שכינה כי
היה' כת זוגו ועל כן נאם ראובן על שבלבל יעוזיה
במצא כי בהיות יעקב כשהל רחל היה מלווה משכינה יותר
מבהיותו כשהל לאה על כן אמרה הפעם יהוה אישי שיהיה
מלווה בהיותי אלי גב' כי ילדתי לו שלשה בנים שהם תלת
קמכין דכורקיא דשכינתה שהן ד' עם לאה עצמה ויוכן
להשרלת שכינה כשהל רחל להיות יעקב מלווה שם עמה
ויליה כמדובר על כן קרא אותו לוי אלא כלומ' לוי שני עוד אפשר
דרמזה הפעם ידעתי כי יהוה אישי אלי כזוגות הקבר ולא עה
רחל כי ילדתי לו שלשה בנים אשר זה להיותו שלישי הוא
מעשר קדש לה' כאשר נזכיר בסמוך בסדר מספרם למעשר
על כן קרא אותו לוי אלא שהוא בסיב הכן הוא עוד יתכן
בסוס לב אל אומרו עתה הפעם כי מלת עתה מיותרת אך
הנה אראל ותקרא את שמו שמעון זה עתיד להעמיד שונא
ומי מרפה מכתו גם את זה פנחס שהוא עתיד לעמוד מלוי
עכ' ועל זה יאמר כי שראתה את לוי אמרה הנה זה הוא
המעשר קדש לה' כמה שהוא שלישי כמודע מראל כי בשלק
ד' כוכבו' שהם קדש ראובן יוסף דן וגד השלישי הוא עשרי
שמעון לוי יהודה יששכר וזבולון בנימין נפתלי אשר שמעון לוי
על כן אמרה הנה בראובן ושמעון יש פקפוק בכשרותם בזה
מינועי אביו ובזה ממעשה השטים שהיו מתחייבים כליה כל
שונאי ישראל באופן שלא היה על ידן התחברו ליעקב בעצם
על כן אמרה עתה הפעם כלומ' עתה הפע' כלבד הוא שילוה
אישי מש"כ עי' ראובן שמעון הגורמים פירוד כי הוא יהיה
מלווה מבניו ומשמ' ית' עי' זה בעגל וכשיטי' וזהו חיזק שבשוד
שלבלבה עי' כן יהיה אלי כי ילדתי לו אלשה בנים שלהיות
הם לישי ממנו הוא הקדוש כי הוא המחבר על כן קרא יעקב
את שמו לוי שהוא לווי בודד לבלול כ' הלויים אך עריין נשאר
יד על כם יה ואין השם שלם כבבכול כי אם על יד יהודה עי'
משיח כן דוד הנתן נקמות באדום ועמלק כי על כן אמר
דד שהוא משיח כוס ישועות אשא ובסיס ה' אקרא וזה הפעם
אודה את ה' על ידי זה שהוא השם כד' אותיות על כן קראה
אותו יהודה שבו השם ואותיותיו לרמוז אל הד' אותיות של

השם ישתבח ויתעלה שמו לעד אמן.

ותרא רחל כי אמרו ליעקב הוא מיותר ועיר אומר
הבה לי בנים האם לא השבילה כי לא שאוה
הוא לתת לה בנים וגם אומ' מתה אנכי מה ענין מותה ועו'
תשובתו אשר מנע ממך כי פירשו ז"ל ממך מנע ממני לא מנע
כי הלא כמו זר נחשב יחמן לבבה במענה פיו ואפשר כי
אמרה בלב אולי מה שגיערתי את יעקב שידיעתה בהחלי את
לאה ומקרתי לה קימים שילם לי אלים שעל כן לא ילדתי
ממנו על אשר חטאתי לו וזה ותרא כי לא ילדה ליעקב על
כן יתקנא באחותה באומרה אני שלא הייתי כלי הדומות
מהרמאות רק שעורתיך אני לוקה והיא בעלת הדבר רבת
בנים לו ותאמר לי אחר כי בשלך הצער הזה עלי מושיע אין
בלתך כי בהתפללך עלי ירא ה' כי עברת על פשעי ויהיו לי
בנים ואם אין מתה אנכי כי אחזיק בקנאה על אחותי ותמשך
שנאה ותחרות ואחשב למתה בחיי בעון זה אם השיב לה ואמ'
התחת אלים אנכי שאמרת הבה לי בנים ועל אשר אמרת
מתה אנכי אל תחושי שלא על עון לא ילדת שהקנאי כי הלא
איך מנוה על פריה ורביה ובזכותיך אם ילדת זכותיך עתה
באופן כי אשר מנע ממך פרי בטן הוא כלבד כלומר בחינת
פרי לא בחינת חיוב כי איך חייבת ולא חסרת זכות.

דנני אלים כו' הנה אומרו בבלהה ויבא שיה יעקב
הוא מיותר אך יהיה כי מיד שבא שיה יעקב
מיד ותהר לו אמרה הנה ירא כי הצליח על ידי ואיך
לעומת זה היה לי הקטר פנים מלדת אך הוא כי מה שעד
כה לא הריתי הוא כי דנני אלים הוא מדת הדין בשמים על
שמנעתי עצמי מבעלי שבוע אחד ומאשר הצליחני בבלהה
אני מברת שני דברים אחד שבבר דנני וקבלתי עונשי וגם
המדת הדין הנו נהפך לי לרחמים כי וגם שמע בקולי באומרי
אבנה ממנה וכבר ידעתי כי ויתן לי בן כי כבר גזר למעלה
לתת לי בן בזכות שנתתי לאישי כי מאשר מיד ילדה בלהה
בן ידעתי שאבנה אני ממנה בן אחד וברלותה כי ויתן
לבלהה בן שמו לו אומרה אין הדבר כאשר חשבתי כי לעין
כחשב לי מה שעשיתי בערמת חליפי לאה ודנני אלים ואמ"כ
דרך מתנ' ויתן לי בן שאם כן היה די בבן אחד אך זה ידה כי
אדרבה לזכות נחשב לי כי אשר נתעקשתי ברמאות הזאת
מאת האלים היה לי הדבר שראה את דמעתה כי מאת
האלים היה מה שנפתלתי שנתעקשתי לרמות שלא כטבעי
עם אחותי גם יכולתי לסבול קנאה בזאת הכן טבע ב"ו ועל
כן על זכות זה בנים ילדה לי שפחתי שהוא סימן לי שאבנה
משני' והנה אדרגל כי בעת החרבן לא נתפיים הוא ית' להשיב
בנים לגבולם בכל תחומי הארצות ומה"ע עד שדברה רחל
ותאמר אנכי אשה ומכלתי הבנים אחותי כמקומי ואתה לא
תשבול מה שעשו כביך ותמאסם אז אמר הוא ית' מנעי קולך
מבכי כו' יש שכר לפעולתך כו' ושבו מארץ אויב והנה אין
כסף כי שלהינו מרחם החושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח
ושתקן מרלשית אחרית נסה את דחל' ותעמוד בנסיון לזעון
זכות את ישראל ומעינה פיה בעת החרבן כי תוכיר שבלבותה
לרחם על ישראל וזה יתכן אמרה רחל כי הכירה כי אשר
עשתה ונפתלה היה ברמאו' ההוא מאת השלים יצא לנקותה
וזהו נפתולי אלים נפתלתי וגם מאתו יתברך היה סגם יכולתי
לסבול שנזרמי שאוכל עמוד בנסיון ועם שאפשר שלא ידע ה
מעתה ענין החרבן לפחות הבינה כי מאת השלים שהיה ער ל
לעשות דין ורוגז יצא הדבר הזה למען יהיה זה לה לזכות
להשיב מימה וזה אומרה מאשר נתן לי גם את זה שמורה כי

סמים יתן לי ה׳ כי על כן שמים ילדה לי שפחתי שתתי לאישי
להורות שכבה אבינה ממנה דנתי כי נפתולי אלים נפתלתי
ואם אומרו נפתולי כו׳ הוא לשון חיבור יחד׳ הלא
חשבתי שחטתי בדבר אך אדרבה בתת ה׳ לי
גם את זה אני אומרת כי אדרבה חבורי אלים ודבקות עמו
היה מה שנתחברת עם אחותי עליים אותה כמק מי שלם
לא כן לא היה מושלה ולא היה לי חיבור עמה ורואה כי מה׳
היה במה שגם יכולתי לבכול
יאמר הנה כמו המתבר אל ה׳ נתחברתי עם
אחותי כי כאשר המתחבר ש ה׳ ישלך את נפשו
מונגד על כבוד ה׳ כי בזה מתחבר אליו כן נתחברתי עם
אחותי שהשלכתי את עצמי מנגד בהכנעת שיגעל כי יעקב כי
אין התחברות זה נמצא בבשר ודם רק בין אים לאלים גם
יכולתי שלא התעוררתי לבלום קנאה טרם כלות הדבר כלא
גם יכולתי עד כלות הדבר על כן ותקרא כו׳ ועל דרך האמת
שידוע היות התחברות לשכינה הנקראת אלים עם מדה
המיוחס לא חות לשם זה שהוא שם הויה בנקודת שיים היה
רמוז לזה מה שנתחברתי עם אחותי ולא יחשב לי עון להיות
כ׳ אחיות גם שלא נתנה התורה כי בזה שאני רואה כי ה׳
עמי ויש לי סימן כי אכנה משפחתי בב׳ אני אומרת כי אני
גם אחותי דוגמת הבור עליון היתה מאת ה׳ כי חבורי
אלים שמתחבר שם זה כדוגמתי שהיה מה שנפתלתי
לחברתי עם אחותי כי אני והיא דוגמת השתי כחינת אלים
שעיב נתחברו ועיי החיבור היה לי זכות ועוד שגם יכולתי
לבכול שהוא שלא בדרך טבע כאופן כי טוב אני בעיני ת׳
גם בזה על כן ותקרא כו׳ ·

ותאמר לאה כו׳ הנה ראתה כי ילדה ארבעה
והתחילה גם אמתה לולדת ורחל עודה
עקרה לו אמרה אין זה כי אם דלאו בוכתא תליא מלתא
אלא כמו לא על כן אמרה כא גד שאם לא כן אין בכפל כי
רחל גדול זכיתה מאל שפחתה שעל כן קראתי גד שהוא מזל
ואמרה כא בלו׳ אלך מאז עמדה מלדת וכא עתה ומה שכתו׳
בתיבה אחת אפשר שהיתה מבוקשת אם משעמד מלדת
נתתלק מולה וכא אותמיד היתה כמולה הטוב ואינו מן
התימה קנת שהות שבתים ויש מרגל אומ׳ שמולד מהול כלא
גודו אילנא ועל כי דרכם שהוא לשון כריתה אפשר לו לומר
שכיוונה משם זל על החלון הולך לפניהם שה א שבט גד שהוא
היה הכורת א ולוי ארן כ עין בכיבוש הארץ כי הוא גד ר
שבשבטים כמשם זל על ושרש ורוע לקח קדקד וזה אפשר אמרה
כא גד לומר כא הכורת ועל פי דרכה רמזה כי עיב היה ראוי
יבחר בארץ ולא יבחר בחלל וזה רמזה בחיבור השתי תיבות
ואמרה בגד לומר כי בגד בזה שבבש והנליח בארץ ועל כה
על שר יקות עדרים וכן מצינו בספר הזוהר שנרמזה תלונה
ז לגד על בפוק והמן כורע גד הוא שהמן לא נכנס עמהם
בארץ כשבט גד ·

והאשר הנה ארזל על בפוק ושוכל בשמן דגלו
שבטות שבט אשר היו נשאות לבהנים
גדולים ולמלכים המשמחים בשמן ויתכן כי זה מאמר לאה
באשרי כלומר כאושר שיש לי מלדת שהוא כי אשרונו בנות
האומרות עלי כי מאושרת אנכי שהשבתי ליפול בגורל עשו
ונפלתי בגורל גדול עולם כיעקב כאושר זה מלדת אתה
שבנות ך יבשאו לגדולים ובמשם זל כי יעקב היה כהן לאל
עליון על ידי קניית הבכורה יבא יותר מדויק שיאמ׳ כאושר

שלי שאשרוני בנות שנשאתי לבני מלדת לאתה שיבשאו בנותיך
לבהנים גדולים ·

וילך ראובן כו׳ ראוי לשים לב כאומרו המצא
קחתך את אים רחל וגם אין אדה לה ותאמר לבן ישכב כו׳ ב׳
האם בשבירות היה מודוע עם לאה ואם הוא שהיה הזמן
מתחלק בין אדבעת נשיו והיה לו זמן רחל ועל כן שכרה לאה
ממנה הלילה למה לא המתינה עד בא זמנה ג׳ שאם ליל
עונת רחל היתה איך אמרה המעט קחתך את אישי הלא לא
לקחה כי זמן רחל היה ד׳ כי הלא כמו זר נחשב נאת
לאה לקראתי לאמ׳ אני תבא ביאשור שכרתיך ה׳ כי
מלת שכר מיותרת והיל כי שכרתיך כו׳ ו׳ אומרו וישמע
אלים אל לאה היכן התפללה שישמע אליה ז׳ אומרו כן
חמשי מה שלא אמר בן כיהודה רביעי ולא בלוי שלישי ולא
בשמעון שני ולא בראובן ראשון ח׳ אומרו נתן אלים
שכרי כו׳ ותקרא שמו יששכר למה לא רמזה על יששכר את
אישה ט׳ ראוי לשים לב מה זה היה שזכה הנולד כלילה
ההיא לתורה ומה גם לאומרו שהיתה שכינה שם שעל כן
נאמר בלילה הוא ולא נאמר בלילה ההוא שהוא כדא׳ אני
והוא ומה כשתכית הולדה זו מכל השאר וגם לפי הפשט נשים
לב אל חקרון הא׳ שלא נאמר ההוא י׳ הידיענו התורה
שהליכת ראובן היתה בימי קציר הטים ·

ולבא שיהענין נקדי׳ כי הנה דרך תורתנו הקדוש
ללמדנו שרש גהול כאמירה הלא הוא כי
טוב לגבר לבדוח מהבטחון על דברים טבעיים כי אם על ה׳
לבדו כי מוסיא אין בלתו ית לעד כי הבטח בה׳ אלוכתו
מהרה תצמח והבטח בהשתדלותו או בדברים טבעיים אין
ישועתה לו באלים עד יכיר וידע כי טעה כאלטגנימות שלו
ועד ממהר יוסף הצדיק כי על פתי זכירות אשר אמר לשר
המשקים זכרתני והזכרתני האריך כ׳ שנים בבית הכהר
ועד בזכירה מאמרם זל · במדרש חזית על מעשה בגידון
באשה שהיתה נשואה כמה שנים ולא ילדה והלכו לפני רבבי
מוקמיים ליפרד בגט כריתות באומרם שלא היה תועלת
בזווגם ואמר להם כשם שהזווגתם בשמחה וכמשתה כן
בגירושין ועשו משתה והלילה אמ׳ לאשתי טולי הטוב בעיניך
בכתובתיך ולכי לבית אביך ויהי כראותה כי ברכה עליו
שינה מהיין נותה את עבדיה ושאלוהו יסן על מטתו אל בית
אביה ויהי בבקר וייקץ ויאמר לאשה מי הבילני הלים ותען
ותאמר כמנותך שאמרת שאטול הטוב בעיני ואלך אל בית
אבי עשיתי כי לא ראיתי טוב ממך בעיני ולקחתיך והבאתיך
בית אבי אז הלכו לפני רשב׳ זל וכשמעו אמר רבון העולמי
ביון שחשקה בבעלה תן לה בנים ומאז הולידו בנים ובנות ·
זכבא אל הענין הוא כי כפי הנראה בראות יעקב כי אלה
ארבעה בנים ולכל אחת מהאמהות שנים שנים ורחל עקרה
היה מתמיד יותר באהל רחל מאצל לאה ותלהנו אולי תפקד
בזכות מתי חם׳ לאיזו לילה מהיתרי אצלה ועל אפס׳ היתה
קנאת ראובן כשבלבל ימעי אביו שהיתה במקום רחל ואמר
לא די בקני רחל כי אם גם אחרי מותה כו׳ כי היה עושה
עיקר דירתו באהל בלהה כאשר באמנה אתו רחל ובאהל
המיוחד לרחל בזה יצדקו הכתובים והוא כי כאשר מצא
ראובן דודאים בשדה אשר בטבע מביאים לת האשה
להתעבר ואלה כי אמו במדה מלדת על כן ויבא לאמו
להביון אותה ולקבדה להתעבר וכראת רחל כך מרוב
תשוקתה

תשוקתה מהמת לבה ללדת אמרה תני נא לי מדודאי בנך
לו׳ כי היא נריבה יות׳ לו אמרה לה המעט קחתך את אישי
שהוא אצלך יותר ולא בקנבה על כן השיבה רחל לכן ישכב
עמך הלילה כו׳ לו אמרה לאה בלבה הנה לפני ג׳ דברי׳ לזכו׳
בהם מ׳ כי הנה נתתי שפחתי לאישי ·ועוד שנית כי מה לי
טוב מבלתי השען על הכנות טבעיות לאכול מדודאי׳ כי היא
שאלם מדודאי בנך שהוא מקנת׳ ואני אתנם לה בלשכאומרו
תחת דודאי בנך וכן אמרה היא בדודאי׳ כמי שהוא כלם
להורו׳ כי שתה כל בטחונה בה׳ כי היא זכות שתעמיד לה כי
עב׳ לפס׳ שנשתה רחל מלפקד עד אחר שילדה לאה שני
בנים וכת אחר ענין הדודאים ואמ׳ ויזכור אלים את רחל
כלו שים ולא מהדודאי׳ כי אדרבה על הדודאים שהתה כל
תחשוב שהם שעמדו לה · לך בהיות אחר זמן יזכר כי זכר
אותה שים ועל כן שהתה עד שהראית כי שמה כטחון מה
בדודאים עו׳ שאישי כי עשתה בחכמה כמעשה דרשב׳ שעל
שיתה שומה האשה ההיא דבקו׳ זחשק אישה בלבה פקד
אותה ה׳ כן עשתה לאה בהראות החשק הנמרן הזה בנאתה
למען תעוד מזה גם כן ליבנות יות׳ מהצדיק ההוא ועל אשר
הערנו מענין התורה שילאה מהדיון ההוא והיות שם
שכינה כמש׳ זל וכל השתדלותה שישכב עמה בלילה הוא
ולא ענדה כח עד בא ליל עונתה להמתין עם חקרון ה׳ל
ממלת ההוא יהיה בשם לב אל הודעת התורה שהיה
לבת רא כן בימי קציר חטים לא על חנם הודיעה למהתורה
דבר בלתי נריך כזה כי מה׳ לדודאים אבל החטים אך
אין בספק כי בתחלת הענין רמזה תורתנו התנגלות אל לאה
בל תרחה כרודפת לשכב את אישה גם טעם אל נאת
הריון קדוש ובייחוד היותו נושא דגל התורה ואחשוב
גם שלא מצאתי גילוי זולתי הנזכר כי אפשר שהיה הלילה
ההוא ליל שבועות הוא מתן תורה׳ וה׳ יגילנו מלומר
כתורתו דבר אשר לא הוא ולא הוא כיכאשר נתייחס
חג הפסח אל קציר השעורים כן חג השבועות אל קציר
החטים כי עב׳ כפסח היה קרב עומר השעורים וכחג
השבועות שתי הלחם מהחטים וכפירוש ייחקה תורתנו חג
השבועות אל קציר החטים כאומרה על חג השבועות פרשת
כי תשא בכורי קציר חטים · וזכר לדבר לומרו בכל׳ וילך
ראובן בימי קציר חטים ביבור כל מיני כו׳ ופרשת משפטים
וחג הקציר כו׳ · וכזה יתכן כו׳ זה מאמר הכתוב וילך ראובן
בימי קציר חטים הוא ערב שבועו׳ שאנו מנוים לקציר חטים
באופן שהלילה הוא ליל שבועות הוא ליל מתן תורה כי
אין בספק שלא מדבר התורה ותאמ׳ בימן זה על קציר חטים
בסולל מנוה רק על ימי קציר חטים המנוים מאתו יתב׳ וכן
קציר חטים עולה במק׳ במספר ליל שבועות ולפי זה הלילה
שאמרה רחל היא ליל שבועות וכזה מצאנו רא׳מיטוב טעם ש
מאמר רחל באמרה לבן ישכב עמך מה ההטבה הגדולה
הזאת שאם יחבר אלה לילה אחרת אך דבר גדול דברה לה
לבן ישכב עמך הלילה כי בכל מקום אומר הלילה הזה כדא׳
הוא הלילה הזה לה׳ וכאן אין אומר הזה לרמוז ישכבר עמך
הלילה עצמו הוא זכות הלילה שהוא ליל רצון של מתן תורה
ועל כן יצא יששכר שכל תורת ישראל היה בשבטו וזה בן חמישי
לרמוז אל חמשה חומשי תורה ועל כן לא תאמר חלילה
בנאתה לקרתו כאח׳ הריקות אומר אלי תבא וישכר אותו
שנראה ח׳ כדאי בזיון נמצאו כי ארבעה דברים כיוון׳ לאה
לעשות במעשה הזה השלשה שהזכרנו והדביעי הזה והנה

השלשה שיפרה לבעלה ג׳ כאומרה שי תבא · והוא כשוכרה
דרשב׳ שהזכרנו והשני שהוא על מבר שנתנה שפחתה
לאישה באומרה נתן שים שכרי אשר נתתי שפחתי שמר׳
כי שכר שכרתיך כי מלת שכר מיותר׳ אך היא על שכר תתה
שפחתה לאישה וגם שכרתיך כו׳ שהוא הג׳ שמור׳ שגעלה
בהנה טבעית וזהו שכרתיך בדודאי כו׳ כי טוב לי זכותך
בהשגחה מהדודאים והרביעי אמרה תורה בא אמרה וישכב
עמה בלילה הוא כי אותו הלילה עת רצון הוא ליל מתן תורה
וכן שני תיבות שו בלילה הוא עולים במספר קטן כ׳ כמספר
בליל שבעת עם כללות השתי תיבות ותיבות שבועות הוא חקר
פרשת כי תשא ולא נוכר מלא כי אם כמשנה תורה והנה כל
הרואה עמינלאה הנה לא ייטב בעיניו שתנא אשה לקר את
אישה בכבודו מן הסדר לאמ׳ לו כי שכר אותו שנראה חלילה
כמנהג הסר לא טיבות · על כן הוא אומר וישמע שים ש לאה
שהכין דרכה כי לשם שמים כיונה בכל הכתו׳ כדא׳ שמעו
אדוני עב׳ נתן לה הריון בן נדיק בעל תורתה׳ וזהו בן חמשי
כמו שרמזנו מחמשה חומשי תורה ותאמ׳ לאה נתן אים שכרי
על טוב כיונתי כי אין להראה עלי אולי לחיבת כיאה כיונתי
לשכרו הלילה ההוא כי הנה נתתי שפחתי לאישי ואלו הייתי
רדופה אחרי זאת למה נתתי שפחתי לאישי למעט עונתי
אך אין זה רק לכוונת השיג כתר תורה והקרא שמו יששכר
בשתי שינין שהוא על כינתה על תורה וזהו יש מבר שהוא
על אוהבי התורה הוא שגם יששכר שהוא כי התורה אומרת
על לומדיה ואוהביה להנחיל אוהבי יש הם שים עולמות ולהיו׳
עיקר אוהביה מיששכר קראה שמו יששכר כי יש הוא המבר
אלו וענין זה כתוב אצלנו על פסוק דודי נפכתי לך ·

ותהר עוד כו׳ אמר בו בן שפי לרמוז על שפיל
מתן תורה שהוא בכן לתורה שבעים ההוא
כי בכל החכמה בכל הכסף ואמרה זבדני כו׳ והנה אחר
שעתיד לומר אותי לא הגלל וזבדני כי אם זבד שלים אותי
המכס אמרה הנה שלשה כתרי׳ הם כתר תורה כתר כהונה
כתר מלכות · והנה ממני הין לו מעמד שלשתן בהונה מלוי
מלכות מיהודה תורה מיששכר עולים במספר קטן עם כללו׳
אחדותן שבעים תורה כהונה מלכות על כן ייתר יוד כו׳ כאמ׳
זבדני כי רוב השמות רמזים ועם המחויק התורה בידו הוא
זבולון שהוא גם זבד טוב שהוא כתר שם טוב העולה על
גביהן על זה הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים
והוא׳כי הוא אים והיא לאה הרי׳ ד הא׳ ועתה ילדתי לו ששה
בנים הרי׳ו · לכן יעשה עיק דירתו והתחברותו עמי להשלי׳
כי אות רביעי של שם כי בשמה ה׳ל להרונה ומצאו בו שתי
א תיות וכה ב׳ והוא כי הששה בנים אליו יתיחסו ולא לאשה
וזה ילדתי לו ונתקיים זה בעצם במערה כי לא נקברה עמו
רחל כי אם לאה ·

אז יאמר בשים לב אל אומרו ויזכלני שאם הוא מפל
על לשון וזבדני הגלל יזבדני אך היה זבולון הוא
אכסני לתורה שנקראת טוב כמש׳ זל יבא טוב ויקבל טוב
מטוב לטובים וכזה יאמר וזבדני אלים אותי זבד אל טוב הוא
זבולון שהוא זבד אל טוב הוא של תורה שה א ון את יששכר
יוסב אליו כמאמרו על פסוק · שמח זבולון בצאתך כי מעת
צאתך לבחורה תשמח שודאו תצליח כי הלא יששכר הוא
יוסב באהלך שהכינות לו כמונך ולכן כשם שכבן זה יש
באכסניא לתורה אשר באכסניא שלה יש שכינה כך דע כן
יזבלני אישי כי כאשר הוא עשה אכסניא לשכינה כי הנה

אומרו

לומרו רז"ל כי שכעס העלו שכינה, עד רקיע שביעי ואברהם הורידה לשמי ויצחק לחמשי ויעקב לרביעי הוא זכול וכזה יאמר הפעם יזכלני אישי שילדתי לו שיעשה לי כאשר עשה לזכול שהשרה שם שכינה כן יעשה לי שהוא כעשותו עיקר דירתו עמי באופן תשרה כי על ידו שכינה כאשר השרה בזכול וזה יזכלני כי ילדתי לו ששה בנים אשר הם כנגד שש מעלות לבקה.

ואחר ילדה כת כו' ארז"ל שהיה עיבורה זכר ואחר נהפך לנקבה בתפלת לאה לכל לכל תגרע רחל מן השפחות שישאלו שנים מה"ב שבטים וכזה אפש שקראה דינה לומר אל תאמרו האם כשביל רחל יעשו לו שלא כדין על כן קראתה כך לומר כי אל דעות ידע כי גם מצד עצמה דינה של ילדה זו להיו' כך כי אחר ו' מדות השביעי נקבה ו בחינת דין ומתיחסת לאות ה"א וזהו דינה אחר ו בנים ולא תתרעם שנהפכה בשביל רחל בלבד.

ויכור הנה ה"ל ויזכור אל"ף אל רחל ויפתח את רחמה כי מאומרו תחלה ויזכור ואחר כך ויזכור כו' נראה שמבלי שמוע אליה זכר אותה ואם כן מה צורך השמיעה הנה אחד מהטעמי שארז"ל במדרש למה היו האמהות עקרות הוא מפני שקבה"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ובזה יאמר אל יקש בעיניך מה שלאה חבה על אחותה שלא תלד כאות משנים והוא ית' אוהב צדיקים שכאה עד כה כי הנה דע כי ויזכור אל"ף את רחל ולא שכחה אלא שהמתין עד שישמע אליה אל"ף שהתפללה כי לא היתה עקרה כ"א על זה שהקב"ה מתאוה כו'.

או יאמ' ויזכור ש"ם את רחל עד כה שלא שהמתין עד שישמע כו' לכל ירא"ה הדודאים פתחו רחמה.

ותהר כו' מרוב ענותנות' אמרה לא הייתי כדאי' לזה אלא שאסף קבן אל"ף את חרפתי הוא כי היה בעיניה חרפה מאמר יעקב שאמר אשר מנע ממך פרי בטן וכמש"ז ממני לא מנע כי אם ממך וגם היה לה לחרפה כי נתנה לאה שפחתה לאישה ילדה לאה בזכות זה היא נתנה שפחתה תחלה לאישה וילדה והיא לא נכנית ממנה וגם דרך כלל היותה עד כה גרו"ע מהשפחו' וגם מאמ' לאה אליה המעט קחתיך את אישי כשו היא העיקר ונהפוך היה הנה כי היה לה חרפה מבחינו' רבות ואמרה גם שאח' מחלקי חרפתי לא היה מספיק לתת לי ה' הרוין הנה אסף אל"ף את הכל לתת לי בן ולכי זה היה ראוי יקרא אסף אלא שתקרא שמו יוסף לאמר לפני קונה יוסף ה' לה כן אחר ולא יהיה הכן הנשאר מה"ב לאשה אחרת כי אם לי.

אז יתכן כיונה באומרה לאמ' כו' אין הכונה אלילה שמנע בן מאחותי כי לאמ' שיוסף לי בן על זה שלא יבאר לי אחר גם שאחותי תלד יותר אחי מקפדת כי אם שלא לגרע מהשפחות ולא על שלילה מאחיתו ואמר ותקרא שמו יוסף מלא ביו"ד ואחר כך אמ' יסף ה' לי בן אחר חבר ו"ו לאמר כי יוסף יהיה לו מילוי שיחשב לשנים אחרים ומנשה כראובן ושמעון וכזה היה אפשר כי יחשב זה לה לשנים על כן אמר לאמר כלומר שמה שהוא כשנים לא כונה רק לאמר יוסף ה' לי בן אחר שיהיה לי מבטני והוא בגימין ולכן נכתב חבר ו"ו לומר שעל כלתי בעלמילוי ליחשב לשנים ידבר וזה אחר כלומר ולא שיהיו שנים נכללים בזה וכזה אין שלת אחר מיותרת וכמה שכתבנו שעל לדת כלהה

שנים ידעה כי גם הי' א תלד שנים נכתב יסף כשו נכבר היא בטוחה שיסף לה מאז ועם כל זה מבקש כל יהיה עכוב מה

תנח את נשי כו' ראוי לשים לב כי הלא מכלי היותן לו בשכר עבודתו היה ראוי יתנם לו ולמה נותן טעם אשר עבדתיך כו' ב' למה כופל ואומ' ואתה ידעת כו' ג כבל אומר ו אשר עבדתיך כו' ד' אומרו ויאמר שו' לכן אם נא מצאתי חן כו' היכן היא גזרת מציאת החן הזה ה' מה הניחוש הזה שאומ' נחשתי כו' ו' אומ' ויאמ' נקבה שכרך כו' כי אומרו ויאמר מיותר כי עודנו לבן מדבר ז' אומ' נקבה כו' שהוא כלתי מתשב כי שו אמר שהיה אומ' ליעקב תתפון לשרתו בשכר היה נודע שיש לו פרס שכרך כו' אך הטירות לא נזכר ובמה יפרס לו השכר ח' אומ' אתה ידעת כו' ואומר כי מעט כו' נר' בכל זה כמשבח עבודתו ומגדיל עצמו באומרו ויברך ה' אותך לרגלי והוא שלא כמדת גודל עמותנותו ואם היא הקדמה אל מה שבא לאמר לו ועתה מתי אעשה כו' אין צורך לזה אל כל ההקדמה ההיא ט' אומרו גם אנכי מה בא לבבות.

אמנם שנה היה מקום יאמ' לרגירא אני פן תענה את לאה כי הלא כל אשר עבדת שבע שני' זה פעמים הלא ברחל עבדת ושלא כו צריך היתה לך לאה ולא יבנר היות טינה בלבך על הרמאות וגם עלי ואפשר כי שמאה היא ולכן בהרחוק נדוד ממני תענה אותה עלה הקדי' ואמר תנה את נשי כו' כי כולן כשאותה אחת אצלי ואל יעלה על רוחך כי אשר עבדתי שבע שנים ראש מת בעד רחל וגם הטניות לא על לאה עבדתי רק עלשתתן לי את רחל שאם לא הייתי עובדך אחרי כן לא הייתי נותנה לי באופן תאשוב כי שמאה לאה כי לא כן הוא כי הנה אשר עבדתי אותך כאן היה כשוה כעד שתיהן השבע בא' והשבע בלאה ויאמ' שו' לבן הנה עד כה לא הייתי לאן כעיניך כירימיתך כלאה והכך אומ' עתה תנה את נשי כשו שתיהן שוות לפניך וכן באמרך אשר עבדתי אותך כאן כמדובר הנה ששמח אתה עתה בדבר למפרע ומצאתי חן עתה בעיניך אך עד כה לא

מצאתי חן אך אני נחשתי מאז כי תשמח לאחר זמן

או שער הכתוב אם עתה כלבב ולא מאז מצאתי חן הן הוא בעיניך אך בעיני ה' מאז מצאתי חן כי אשר היה לבך עלי שרימיתיך לא כן הוא ראיתי כי מה יצא כי אני נחשתי כפעולתי כוונת הבורא והראיה כי הלא ויברכני ה' בגללך כי אהיבו ית' אתה ואני הייתי בזה מצד לך לא היה מברכני ה' בגללך אך אין זה כלא שראיתי פ"ה ראוי אומ' ית' ונתן שכרי הנה השבתי על היונא מכלל דברך אך אשר היה עיקר שאלתך תנה את נשי אין ראוי תוליכם עד תקנה נכסים לפרנסם לבן נקבה שברך שכר עבודה: ולא ואתנה את נשיך וזה ויאמר פעם שנית כי זה חזר על עיקר השאלה ואמר נקבה לא תחוס לראות מאות כן אחל"ף משכורתך כאשר בעבודת שבע שנים ברחל ונתתי את לאה כי עתה נקבה פרס בעצם דבריך עלי שלא יהיה מקום לשמת ואמר אליו אשר שאמרת אפרס שכרי עליך למען יהיה לי כמה לפרנסן מזה ש תחוס כי הלא לא יבאר לו דעתך הוא שהלאה הלים לבנכם כיתו תלוי בהשתדלות לו מהמערכת לו מברכ ה' וזה באחד משני פנים לו על ידי השתלשלות התר הטורב בארץ ההיא לו מאלו ית' אל האדם והנה עת אלה ש תירל יעדר ממנו שפע לשפע רלת במתיך ואת ילדיהן כ"א דעת שהדבר תלוי בהשתדלות אתה ידעת את עבודתי אשר

עבדתיך

עבדתיך שהיה בכל כחי וכ"ש שלא שתדל לעצמי ואם הוא על המערכת הלא מזלי טוב משלך ואת אשר היה מקנך אתי כי אנכי לא היה מצליח כאשר בהיות אתי והנה שתי הבחינו השם הן שקר כי הן מעט אשר היה לך לפני ויפרוץ כו' אין זה תלוי בהשתדלו' כי אינינו מועיל לפרוץ המקנה לרוב ולא כמזל לרבוי כ"כ עצום שכל המקנה היה מעט ומה שיפרוץ שהן היולדו' הן לרוב כי אין זה רק השגח שהית ואין לו שהוא ית' שלא של הספע על יד השר שא"כ יותר שייכו' יש לך אצל השר ממני כי חצוני הוא אצלי וא"כ למה לא תהיה הצלח' מקנך כ"א לפני אך אין זה כ"א שייבך ה' לאותך ומ' תאמ' איז' שייכו' היה לו ית' עתה לברכך שלא עי"ש לזה לרגלי להיות' בחברתי כדא"ל נא אתה וכל העם אשר ברגליך כי הברכה היתה לך מאתו ית' באמצעותי כי קרוב שו' הוא ית' וזהו אומ' לרגלי דאסקיה בהאי ליסנא כלו' להיותך ברגלי כי אני כנגור לקבל שפע ולשלשלו כך מאתו ית' וא"כ איפה כל שכן שאהיה מוצלח לפרנס' כיתי וזהו מתי אעשה גם אנכי לביתי לו' עד כה הייתי כלי לשלשל שפע מאתו ית' שיך כשו אתה תחתי ומתי אעשה גם אנכי לביתי שיהיה הוא ית' משפיע במעט ידי להריק כבית נשי וילדי וכן תאמ' אימו דומה בהיו' עליך חיוב עבודה כי על כן עבדתני באשר בהיותך בן חורין שלא תעמול ללחם כיתך הנה אינו אומר שמה שתעמול יהיה בגדר עבודה כ"א בחינת מעשה עשיה מה אך עכ"ז אתברך מאתו ית' להיות לביתי שהיא בית צדיקים וזהו ומתי אעשה כי אין הקב"ה חפץ רק שלא אהיה יושב ובטל ואז הוא ית' העוש בעצם וזהו אעשה גם אנכי שהוא ית' עיקר וגם אנכי בטל אני ית' שלא אהיה יושב ובטל כי יהיה לביתי שמוכני לקבל מכלי גדר עבודה רק שאעשה עשיה מה כמדובר

או יאמ' אתה ידעת את עבודתי היא כמחוייבת הן שכע שנים הראשונים על רחל כי השניים שבעד לאה עושק היו כי אפילו חנם לא הייתי חפץ לותה ועכ"ז לא נמנעתי וזהו אשר עבדתיך עם שלא היתה עבודתי מחויבת לך כלו' ודי מה שהטבתי לך ויאמ' שו' לבן אם נא מצאתי חן כו' אמרת שעבדת לי חנם ושאכיר זה ואמיחך לא כן הוא כ"א נא כלומר אם נא תעבדני אומר שמצאתי חן בעיניך אך לא במה שעבדתני כלו' כי מה שעבדת גם על לאה ראוי היה כי הנה נחשתי בתת אותה לך כי זאת היתה כוונת הבורא שא"ל כי למה ברכני ה' בגללך וברמאותו משתק יעקב על אומרו שאם עתה יעבדהו ומצאתן בעיניו ואמ' הנה לא חנם אני חפץ וגם לא אתעבוד ואתן השכר אחרי כן וגם לא שאדבר אני ואומר לך וכך אתן לך רק אתה תפרס מעצמך ומיד ואתנה טרם עשותך עבוד כן תירא מרמאו והשי' יעקב אתה ידעת את אשר עבדתיך ואיני אומר עבודתי אשר עבדתיך לחלק עבודה ברחל לבד ושל לאה לבד לומ' כי של לאה בלתי מחוייבת כי אם מודינא לך שאחת הנה והכל בחיוב כי נחשת אך אשר אמרת ויברכני ה' בגללך שהוא בקיבתי שהורלת בזה כי ממנו ית' ואליך ברך אותך אינו כן רק ויברך ה' אותך כאמצעותי וזהו לרגלי כמדובר בקודם.

ויאמר כו' אמ' יעקב אם תרבה במחיר הנה תאמר אני הכפרתי את יעקב ואין יודע מה שראוי שו' לתו ית' כי הלא אינו כשאר רועים שירעו את הצאן אך הצאן לבלו לגזמור אם יחד יבאו ואכים ורומיהם שיטרך רועים וקלות ולפעמים לא יועילו אך אני לא כן כי כמה שאשוכה רעה לי אמר אשמור שבאיתי הרועה הם שמורים כי לא בק בצאתך מאומה מכל פגע ולכן אינו רועה שכרי מאתך

כ"א מאתו ית' היודע את הראוי לי שכפי הראוי בשכרי יוצא בהשגחתו ית' מן הצאן מהגונים שיהי התנאי שיהיה שכרי וזהו וענתה כי נדקתי בעבודתי תעיד כאשר תבא לראו' מה היא שכרי מאני כוטל מגווני התנאי שהוא שכרי מאתו ית' לו תכיר שמושי כי לפי נדקתי ומציא ה' שכרי וזהו וענתה כי נדקתי כיום מחר ואומרי מחר אינו מדוייק כי אם כי תבא על שכרי שתבא לראו' מה שכרי אשר המציא לי ה' כמודע מרז"ל כי יש מחר שהוא לאחר זמן כי יאמרו כניכם מחר לבניכם ומה שתעיד נדקתי הוא לפניך וזה לפניך שמור ש וענת' הנו' ויאמ' לבן הן ועל מה שאמרת שכפי עבודתך ישגיח הוא ית' בלידת מה שיהיה שכרי לו יהי כדברך ויקח כו' הלא יתמהן לבב אבוא מה זה היה לבחיר שבאבו יעשה מרמה כזאת: ועו' יותר מזה יפלא על ה' איך הקבי' עמו כאשר אמ' לו בחלומו אך לזה נשית לב ש שמותי לבן את טעמו כי יעקב אמ' הקר משם כל שה כו' כי לא הזכיר תישים כ"א שה ובלבן הוא אומ' ויקר ביום ההוא את התישים ולא אמ' ויקר כל שה נקוד ו' ועו' כי למעלה אמ' וכל שה חוס כו' ובלבן הוא אומ' וכל חוס בכבשי' ולא הזכי' שה אך אחשוב כי תישים הם עזים הזכרי' הגדולים ושה הוא הבנמי בין כעזים בכבשים שהו שם כולל כד"א שה כבשים ושה עזים וכבשים כולל בין גדולים בין קטנים אך באומרו שה כבשים ינדק יותר על הבנוניים ומה גם בזה כאשר יבא ונבא ש העניין והוא כי הנה התנה יעקב יהיה שכרו הילודי' מהיום ההוא נקוד וטלוא בעזים וחוס בכבשי' שיתתין עד שיגדלו הטלאים וגדייס ואו יבא לבן על שכרו ויפרים המנומרים שהם שכרו כאומרו כל אשר אינינו נקוד ושלוא כו' גנוב הוא אתי שמורה שלא היה מפרישן עד יגדל בבני שנה שיהיה כלתי אפשר לטעות בו והנה ראה יעקב שאם יסירו התישים הגדולי' והעזים הנקבות הגדולו' אשר בהן נקוד וטלוא וגם כל קטנות וקטנו' ובינוניים לא ישאר מה שיבישו הצאן להתעבר כואת מעקודים וטלואים וכן בכבשי' אם יסירו גדולים וקטנים כל אשר חוס בו לא ילדו חוס בכבשים ע"כ אמ' יעקב הקר משם הבינוני' הנקראי' שה אך לא התישי' הוא כי אמ' שבין הגדלים הנה שעברה לשל שנה זו אפשר לטעות כשיגדלו של שנה ולא תיש שפשר לטעות כל שה נקוד כו' שהם הנקראי' שה ולא תיש שפשר לטעות בהם אך התישי' הגדולי' והעזי' הנקודי' וטלואו' הגדולות הילדות שהן האמהות אדרבה רצה שישארו בכלל הבלתי נקודי' וטלואי' כדי שיהיו נקודי' להביט בהם באופן שילדו משו ומשו וכן בכבשי' אמ' וכל שה חוס בכבשי' כי מלת שה מיותרת אך הוא לו' שלא יסיר רק הבינוני' שהם הנולדים מהשנה שעברה מעין השה הנו' בעוי' שהוא למעט התיישי' אך לבן עקר את הכל ויסר ביום ההוא את התיישי' כו' ואת כל העזי' הילדו' עם הנקראי' שה אשר היו ילודים מהשנה שעבר כל אשר לבן בו וכן בכבשי' לא הסיר כל שה חוס כיאם כל חוס לו אמ' הנה האבו' והאמהו' היה ראוי ישארו הנקודי' וטלואי' וחו בכבשי' הגדולי' בכלל הבלתי נקודי' והבלתי חוס בכבשים למען לא יבצר נקודי' להביט בהן ילדו משו ומשו כי אין ללבן פחד יתחלפו הגדולי' הרבה בין הבינוני' ע"כ עשה ענין הבטתם במקלו המנומרי' תמור מה שהיה לצאן להביט באבות ואמהו' המנומרי' כאמו' גם כיון באומ' כל לבן בו בשום לב ש כפל אומ' למעלה הכר משם כל שה נקוד וטלוא כו' וחו' ואמר וטלוא ונקוד וכו' אך הוא כי יש שרובו טלוא ומעוטו

נקוד ויש בספר ועל הא׳ קרא נקוד וטלה ועל הסני טלה ונקוד ועל סניהם אמ׳ עתה כל אשר לבן בו עכ׳ שהסיר לבן הגדולי׳ היתר לו לעשות המנאות ההן מקלו׳ התיטי׳ הנקודות והטלאות והכבשים הגדולים שלבן כש׳ •

וישמע את דברי בני׳ ראו׳ לשים לב אל אומרו לאמר שאינו לאמ׳ לומלת ועו׳ כי באומרו את כל יודע שלא השאיר ואיך יאמר ומאשר לא בינו שנראה מאשר ולא כל אשר • אך אומר והראוי לאמ׳ הוא שלקח הכל שהנשאר לפני לבן כאין בערך מה שליעקב שאם לא לקח שלא שברו שהוא מקנת אשר לאביו היתכן כי מאשר ולא כל אשר לאביו עשה את כל הכבוד הזה •

אז יאמ׳ הנה ליעקב נאן רבות שהוא עושר וגם בבני׳ שהוא עבדים ושפחות וגמלים וחמורים שמתהדר מתבבד בם גם בייסוב ומהיכן קנה עבדי׳ אם מכר מהנאן שהיה שברו וקנה עבדי׳ בני׳ הנקראי׳ בבו׳ איך נשארו לו נאן רבות אך מה שראוי לאמר הוא כי זולת שברו מהנאן לקח את כל אשר לאביו הוא כל קרן נכסיו בכפו וזהבו כי לא נע לם ממנו דבר מכל אשר לבן ומאשר לקח עשה את כל הנקרא כבוד עבדים בו׳ ולא שהוציא בזה כל מה שלקח כי לא מן הבתים השאיר ממון בידו כ״א מאשר ולא כל אשר לאביו עשה את כל הכבוד הזה והנה היה לפשר כי מעצמן דברו ולא כן לב לבן עכ׳ וירא יעקב את פני לבן שהיה מביר בפרצוף פניו בכל חביבים ראשונים והנה אינו עמו כתמול שלשו כי מפניו הביר כי רע לבן בבניו • ויאמ׳ ה׳ הוא שם הגדול שבו׳ שו׳ ארץ אבותיך שהוא זכות ארץ ישראל ומולדתך שהוא שו׳ בכבוד לב ושם ואהיה עמך שם ההויה ולא אלים בלבד אשר עמך בחונה לארץ לו יאמ׳ ואהיה עמך כי שם אלהיה יהיה עמך

ויאמר לבן רואה אנכי את פני אביכם בפרצופו מה שאין זולתי רואה כי אינו שו׳ כתמול שלשום ומה שקודם זה תמול שלשום היה טוב עמי הוא כי ושאי אבי היה עמדי ומה שאין לבו שו׳ עתה לא מפני שאין אלים עמדי כ״א מרשעו מבעם שלא נתנו שים להרע לי כי הנה אתנה ידעתן כי בכל כחי כו׳ ואביכן התל כי בלאה ואחר כך והחליף את משכורתי כו׳ ולא נתנו שים להרע כו׳ כ״א כה יאמר כו׳ ושם כה יאמר כו׳ באופן שלא סוה לו להרע עמדי ועל כן כעס עלי ואין הדין עמו כי בהשגחה נתן לי ה׳ מה שיש לי באילו הפרים ה׳ את מקנה אביכן לי ובלעדם ויתן לי מאתי כי לא בטבע היה הדבר באילו לא ממקנה שלו כ״ל ו׳ל תחשבו שערמה עשיתי בהציג המקלות בעת ייחס הצאן לא כן הוא כ״א מאתו את׳ היה הדבר כי הנה בעת ייחס הצאן בו׳ ויאמ׳ שא נא עינך כו׳ והוא מה שבתבנו למעל׳ כי לו היה תנאים להסיר מצאן לבן העתודים המנומרים רק הקטנים על שנה שעברה כל יתחלפו בגולדי׳ כשנה זו ולבן הסיר את הגדולים כל יולדו עקודים נקודים בו׳ כמותו עכ׳ מה עשה הוא את׳ שלח מלאכיו והיו מביאים אותם מעדר בני לבן לו דמותן וזהו העתודים העולים עקודים נקודי׳ וברודים ועל מה עשה ה׳ ככה לזה אמר כי אמר ראיתי כל את כל אשר לבן עשה לך שהוא מה שאמרנו שלקח הוא הגדולים •

אנכי הל בית שו׳ בו׳ רש״ז ל דחק לומ׳ שהא של האל יתירה כמו אל הארץ בנעון וזולת זה קשה כי מי לא ידע כי אשר הוא שו׳ היה בית שו׳ וגם למה מזכיר לו מסיחת המקום ונמנר לו שם נדר׳ אך עד כה דבר המלאך יתה מתחיל לדבר הוא את׳ ועכ׳ אמר טרם ידבר אנכי האל ולא מלאך בקודם ומאמרי הוא בית שו׳ בו׳ הנה אמרת והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים שהוא כמפו׳ למעל׳ כי היות לו בנים נדיקים הוא משל האבן שנתאחדו ונעשו אבן אחת וזהו יהיה בית אל״ם כי הם עצמם המקדש וזהו אומ׳ הנה בית שו׳ הוא מעתה שבניך טובי׳ אותו אבן שמשה שם מצבה וקרא׳ לאותה בית שו׳ אשר זה היה שנדרת לי כו׳ עתה קום נא כו׳ לו׳ אינו מחייבך עתה ללכת עדין בית שו׳ כ״א מה שתעשה עתה אינו כ״א נאת מן המקום הזה ושוב שו׳ ארץ מולדתך כלו׳ שלאבן משם אחר זמן תלך בית שו׳ כאשר היה ואנכי מורחין למדנו חסידות יעקב שאמר שאין לבן עמו בתמול שלשו׳ ואשר דברה שיו ומה שמע דברי בני לבן לאמ׳

לקח יעקב כו׳ לא הגיד להן שהיה כרכילות •

וחען רחל ולאה כי׳ אמרו הנה לאחר משלם שבות היה לנו לבלתי הפרד מאביהו או מבחיב׳ הנפש או מבחיב׳ הגוף להנאה גשמית וזו תתחלק לשתים כאשר יבא בסל מבחיב׳ הנפש אולי נשאר שייבו׳ קדושה והוא כי מתוך חלאת קליפת משפחת לבן נתעהדו לנאת משם ארבעה פרידות טובו׳ שרה ורבקה רחל ולאה והנה בנאת שרה עדין היה נשאר חלק קדושה בבית אביה הן הג׳ המתרות אך עתה שבב׳ יצאו ארבעתן לא נשאר שום חלק מאיבותן נמצאו עתה נפרדות מבית אביהן באיבות נפשותן בכל הפרס שבין ישרא׳ לעכ׳ וזה מאמרן אם מפאת שייבו׳ הנפש הנו׳ לנו חלק כאשר היו לשרה ורבקה שהיינו אנו מעותדו׳ לנאת הלא כבר נגמר כל בחינת קדושה ואם על הנאה גשמי׳ אם על בחיב׳ ירושה אין אנו יורשו׳ כי זכרים יש לו וזה אומרו ונחלה כו׳ ואם לקבל ממנו מתנו׳ והטבו׳ בחיים אי במת הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ואיך יתן מסלנו כי היה כמוכר נכריות שלוקה דמי המכר לעצמו שאילו היה כמוכר בנות גדול׳ דרך מהר ומתן היה נותן לנו דמי המכר של הי״ד שנה לך ויאכל הוא ז׳ שני׳ הרעבות גם לאכול הפנינות ואין לומ׳ כי לעומת זה לקחת מאביהו במרמת המקלו׳ לא כן הוא כי כל העושר אשר הציל שלשם מאביהו לנו הוא כי היה חייב לנו מדמי מכירתנו מה״ד שנה ונשארה עבודת הפס שנים בלא כסף ובלא מחיר

ויקם יעקב כו׳ קמיך על ב׳ זכיות א׳ על לבתו׳ לבבד אביו וזהו שיצחק אביו ועל זכו׳ לבתו׳ שו׳ ארץ ישרא׳ וזהו ארצה כנען

ויגנוב יעקב כו׳ הנה קשה כי מה שלא הגיד לו אינו גניבת לב ועוד שאילו היה מגיד לו לא היה לו לו׳ בורח אני כ״א הולך אני ואיך יאמר כי על כלי הגיד לו כי בורח הוא ! ועוד אומרו על כלי והיה לו לומ׳ שלא הגיד וגם הא״ל שלא הגיד היה ראוי תנקד בפתח • אך יאמ׳ כי דרך לב האדם לאדם לעורר לו מה שבלב חברו לעשות לו ולכן היה קרוב שיתן לב לבן לו כי יעקב בורח הוא ממנו אך יעקב גנב לב לבן על עשותו שלא הגיד לו לבו כי בורח יעקב והיה כי היה מראה יעקב ללבן כי טוב לו עמו והיה מראה לו כי טוב לו שבת אתו ועכ״ן לא הגיד לב לבן אותו כי בורח הוא כאשר אם היה מראה יעקב שהכיר אם אין פני לבו אתו בתמול שלשום וזהו אומרו ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי

על כלי הגיד לו כי בורח הוא

ויברח כו׳ הנה הבורח לבל יושג הולך בלי טוף ומקפ׳ ההולכים לאט אמר ויברח הוא וכל אשר לו עמו כן מה עשה לבל יושג לא הלך דרך המלך רק אדרי עבר הנהר שם פניו הר הגלעד ללכת נכחו עד הגיע [illegible]

לא וכל לנטיות גם שלא ילך בדרך הבכושה רק מוכח אתו הר בתיהו לא דרך באופן יהיה מקנר ועולה ולא יפגענו לבן ההולך בדרך הבכושה וכשמוע לבן לקח את אחיו משולל טף ובקנה כ״ש כולם אנשים קלי ממרון ולהיות שלא הלך יעקב דרך המלך כאשר הלך לבן כאומרו דרך שבעת ימים על כן לא מצאו עד הר הגלעד והנה אומרו וידבק אותו אם הוא שהשיגו שם הרי אחרי כן הוא אומר ושג לבן את יעקב ועוד שהפסיק בנתים באומרו ויכה כו׳ וגם שינוי הלשון אך הנה דרך ישראל מהגם הנדיקים כי בעת צרתם נוסף על הותם קרובים אל ה׳ מתדבקי׳ יותר על ידי תפלה בכל לב וזה יאמ׳ שמורלת לבן שיגנו שם נדבק בכל לבו אל ה׳ וזה וידבק לשון הפעיל שלבן מיבב ידבק יעקב בקנאו ועכ״ן נשמעה תפלתו ויבא שלום שלבן הארמי כו׳ ויאמ׳ לו השמר כו׳ כלו׳ לך להנאתך תחיי את רשתך ולא על הנגעו ל יעק׳ כי שומרו אנכי

וישג לבן כו׳ הנה יעקב מירשתו כן יבא לבן לעקור את הכל תקע את אהלו טף ונשים בהר לאעלה והוא שם את עצמו מנגד חונה אך לבן בבר שב מרעתו אשר תשב ותקע את אחיו אשר הכין לו לשפוך דם תקע אותם ונשאירם בהר הגלעד וכל הוא לבדו נגד ליעקב לדבר אתו פנים בפנים לבל ימהרו לשפוך אחיו דם נדיקים ויאמ׳ מאשר גנבת לבבי ותברח אתה מראה שאינו רעה עשית לי ותירא וזהו מה עשית כו׳ לומר מה עשית לי רעה שהוברחת לגנוב את לבבי ותנהג כו׳ שאם לא עשית דבר למה ירא׳ ועוד אני תמיה עליך כי מה שהיית יכול לעשות בטובה ושמחה למה עשית בערמה ותחבולה כי הלא כאשר גנבת לבבי לבל לחשוב שהיית חפץ לברחו וברחתבבחבא מי יתן והיית גונב לבבי בגלוי במה שהיית בא לטול ממני רשות והחשיב אותי כי הייתי משלחך בשמחה וכשירים פו׳ וזהו למה נחבאת לברוח כי גם שאתה למוד לגנוב ולברוח כי גנבת ברכות אך וברחת שם גנבת מה שחון ממנו אך עתה ותגנו אותי ממש כי גנבת לבי שהוא מגופי ולמה מגנוב לבי לא הגדת לי כי אם ותגנוב אותי הייתי משלחך כו׳ ולפחות היה לך לחוש שלהיה רואי לנשק לבני ולבנותי כו׳ ולא נחשתני כו׳ ואילו היה דרכך להתנהג בסבלות הרשתי אך עתה בלבד הסבלת עשו ואתמה עליך :

אז יאמ׳ דרך אחרת מפסו׳ ויגנוב יעקב כו׳ בשום לב ש ד׳ העורת האמרו׳ על פסוק הנו׳ • ועוד אומרו מה עשית שהיאלו להתחיל מאומרו למה נחבאת לברוח כו׳ • ועו׳ כי אומרו מה עשית הוא הבריחה ולמה חוזר ואומר למה נחבאת לברוח • ועו׳ מה הנה שתי גנבו׳ הללו ותגנו׳ את לבבי ואחר כך ותגנוב אותי ובלתי אמר לבבי ובשני אמר אותי וגם הפריד הרבה כאן זה לזה • ועו׳ אומרו ותנהג את בנותי שאם הכונה שבעל כרחן לקחת לא יצדק לשון יתנהג ועוד כמה היו כשבויות חרב • ועוד אומרו למה נחבאת לברוח שיורה שכדי לברוח אחב נחבאת בתחלה ולא כן היה • ועוד אומרו ולא הגדת לי היתכן כי היה בורח ממנו ויגד לו • ועוד אומרו ואשלחך כו׳ כי הלא לא חשב יעקב שיעשה לו כן •

אך יהיה הענין בהנחה שיעקב לא הודיע ללבן מאו בא כי גנב ברכות עשו ובא בורח ממנו חרבה רק אתי אביה הא שרו הבני דומי לאחיה אם וכי כן רבקה אחמה של הזווג וזולת תהיה גניבת דעתו שאמר שבא ס ועבר ונהו ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי על בלי מאו כי בורח הוא מעשו שעכ״ה היה לבו בטוח בעקב

תמיד אך עכ״ מעשה זה שברח עתה ויוגד ללבן כי ברח יעקב מאו בא מעשו אחיו שהוא על שנגב ברכותיו ומה שבא מב״ת מדרשו של שם ועבר היה שנחבא שם ד״ל שנה ולא בא מ״ד דרך ישרה כן ירדוף אחריו עשו דרך חרן עכ״ אחרה אבו על כ׳ דברים אחד אולי גם עתה נגב ממנו דבר יברח שנית כן יפגעני עשו באחרבו הקשה על הבר כו׳ ויסתכני בברותיו לגבו ועל הא׳ אמ׳ מה עשית האם נגבת גם לי ובראת ואני לא נשמרתי כי ותנגוב את לבבי שלא הגדת כי ברחת מעשו ועל השנית אמ׳ ותנהג את בנותי לתומן והן בשבויו חרב ליד עשו ושל תאמ׳ כי אין כעס עשו כ״כ כי הלא לאמה נחבאת בביתשם ועבר ד״ל שנה לברוח אחב חרנה אם אין כעס אחיך גדול מאד ומלבד פחד זה אמרתי מה עשית שהוא כי ותגנוב אותי אינה דבר וברחת כאשר עשית לאחיך שאם לא כן למה לא הגדת לי קודם ידעתי שברחת מעשו ושלחן בשמחה ובשירים כו׳ שהא שלא הוגד לו כי ברח יעקב מעשו שלא אחר בריחתו ואת שראו מעשה ומזכרו בריחה ולכאו היה לך לחוש בהפרידך בנותי שאנשקם והנה עתה כמה שנתחדש לי שאלהי אביכם שהזהירני עליך אני חוזר כי מחשדת רעה כ״ש שהסכלת עשו שלא בדעת התנהגת

יש לאל ידי כו׳ אמ׳ ישלאל ידי להיותי בעל בחירה לעשות כו׳ ושאי אביכם לא אמ׳ שימנעני רק שאמ׳ השמר כו׳ ואומרו לאמ׳ הוא כי לבביאי הישמעשים אין הבה מדבר בעצמו שיהם רק עכ״ נגזרות הטומאה והטרים וזהו אמ׳ שי לאמ׳ כי אמרה כדי שלי לאמ׳ שאמ׳ לבר שלי שיאמ׳ שי כו׳

ועתה הלוך הלכת כו׳ אמ׳ עתה נתחדש שלא תתייחס לאורח כ״ש לאמר ולא הוא כי עתה שראיתי שאתי לאיך מוהיני עליך הכרתי כי שכינה עמך ובלכתך הולכת גם היא וזהו הלך הלכת הלכה לשכינה והליכה ליעקב לומ׳ מלאך של שכינה ידעתי עתה כי להולך תתייחס גם אתה ולא לבורח כי הלא ה׳ עמך וזהו הלוך הלכת כי בכסוף כחינת שכינה שעמך לבחיב׳ שכינה שבבית אביך ובכספת גם אתה לבית אביך ובזה אני תמה למה גנבת את שהי אחר שאלהי אביך עמך ואמר יעקב מה שברחתי הוא כי ירא׳תי כו׳ ומענין אלהיך את אשר תמצא כו׳ ואם תחטוב שלבל יגידו לך התרפים מה שגנבו ממך לקחמוס הכר נא כו׳ אחר החפוש ואמ׳ כי משמת את כל כלי כו׳ אותו דבר שמצאת שים כה נגד אחי ואחיך ואל תחו׳ על בושתי כי אין זרים אתנו כי אם אחי ואחיך ואם לא מצאת יוכיחו כין שנינו אך זה לי כו׳ ואולי כו׳ יקשה היתפאר שלא אבל שי נאנו אך יאמר מהשגחתו ית׳ שלא משכלו תדע שאלי נאנך לא אבלתי דלא עביד קבה ניקא לגנבי והוא עדות על נאמנותו טרפה כו׳ אם טרפה לא הבאתי אליך הנשאר ממנה שתראה שלא מכרתיה אינו שנטרפ׳ ולא הודעתיך רק שאבי אחטנה אינאחסרתי טרפה שבובותי כמנעה שלא טרפה חיה שה מהעדר כי הלא מידי היית מבקש אותה וכן גנבתי יום כו׳ כי מה שהיה מגנב בהחבא כין ביום כינבלילה היות מחשיבו לגנובתי כשו׳ אני גנבתי ולא חטת של עת השינה שהיה אומם ושומר שכר פטו׳ כי אי אפשר בלי שינה ועכ״ הונרכתי לנדנד שינה מעיני ולכן הייתי ביום הוא השמש כד״ל כחום היום אכלני חורב ומנרב החו׳ בפני בשהיה הקרח בלילה היה מכאיב לי במקו׳ שאכלני חורב ומהכאב ותדד שנתי מעיני וזה יצדק לומרו הייתי שהוא מיות אך הוא שהיה בשמש לשמור מאד ולא תחת הגלגלי׳ כ״ש במקו׳ שאכלני חורב

זה לי כו׳ זה הנאמר׳ שלמדתי הוא לי עשרי שנה
בביתך כין מה שעבדתיך ארבע עשרה שנה
בשתי בנותיך עם היות שהייתי יכול להיות מורה היתר בשבע
שנים הסגיים שהיו בגזל וכין בשש שנים בגאנך עם היות
שותחלף את משכורתי כו׳ .

לולא שהי לבי כו׳ אם על נד האבד בלבד הייתי
זוכה היה אפש מנגדני מדת הדין אך שהי
לאברהם בחינת החסד ופחד יצחק הוא מדת הדין היה לי
כי גם הדין וביתי שאם לא כן עתה ריקם שלחתני וראיה
כי גם הדין בעורי כי הלא הוכיח אמש שויבא אלים אל לבן
בחלום הלילה שהוא ומן תגבירת הדין ואמ׳ השמר לך מדבר
בו ומה בלשון אמש שהוא בתחלת הלילה וזהו אומרו את
עני ואת יגיע כפי ראה אלים הוא מדת הדין ויוכח אמש
ומזה הוא העד כאומרו ואלהי אביכם אמש כו׳ .

ויען לבן כו׳ ודאי הוא שהבנ׳ בנותיו ומה בא להודיע
ובאומרו והבנים בנאני הוא שקר ואומרו וכל אשר
אתה רואה גם לבן היה רואה וגם למה חלק לשנים והכל
אחד הבנאן והבנים ולא כלל ואי׳ כל אשר לך לי הוא ומה ענין
מה לעשות בו׳ ומלת לאלה מיותרת ומלת היום .

אך יאמר הנה אמרת לי כי עתה ריקם שלחתני
ולו עשיתי שלי אני נוטל כי כאשר הבנות
עם שמבדתים ובשלו בנותי הן והבנים בני כי בני בנים הרי
הן כבנים ובהנה גם הבנאן נאתי כי על המקנות היו יולדות
מנומרות וגם כל מה שאתה רואה אין צריך לומר עבדים
ושפחות וגמלים כו׳ הנראים לכל כי אם גם הממון שאתה
בלבד רואה גם אלו מעשי מאשר היית מוכר מהבאן שלקחתה
בערמה ולא אחום כי ולבנותי כלומר ויהיה לבן כי כמוני
כהן אך מה שצר לי הוא מה לעשה לשה היום שאתה מרחיקן
מאצלי איך אשביח עליהן או לבניהן כו׳ לכן ועתה נכרתה
ברית כו׳ לבל תצר להן :

ויקח יעקב כו׳ למה היו מצבה גלעד שיאכלו עליו
ב מה הודיענו הכר׳ השמו׳ אחר שכל אחד
ג׳ למה חזר לבן וקראו גלעד ולמה נקרא בתיבה אחת ד׳
איך יתכן יהיה הגל עד . ה׳ אומרו על כן קרא שמה כו׳
כי הנה גם יעקב קראו כך . ו׳ כי יעקב גם כן היה יכול
לקרותו יגר שהדותא ז׳ אומרו והמצפה מאן דכר שמה גם
לפרש׳ שהיה מקום שנקרא מצפה גלעד הקושיא במקומה
ח׳ מה בא להוסיף באומרו יגף ה׳ ט׳ כי פעמים אומר שיש
עד ופעמים אומר ה׳ עד ביני וביניך כו׳ ופעמים שהגל הוא
העד ועדה המצבה י׳ אם אני לא אעבור כו׳ מה ענינו .
יא׳ מה צורך הוא לומ׳ שהי אביהם אחר אומרו שהי לאברהם
ואלהי נחור . יב׳ למה בשבע יעקב ולא לבן ולמה בפחד
אביו יצחק ולא באלהי אברהם עם שהכל אחד .

אמנם יעקב להיותו אבן ישראל נקח אבן על עצמו
וירימה מצבה לומר כי נצב באמונתו תמיד
ועל כנין שיתאחדו גם הם לבא בברית אמ׳ להם לקטו אבני
שגם כל אחד מתייחס לאבן בבגדי כהונה ולא אמר להם
שיעשו גל לראות אם לב כלם כאחדות אחד והמה לרמוז
שעם שכל אחד אבן בפני עצמו יחשבו אחד עשו גל ולהורות
היות האחדות בטוב לבב ויאכלו שם שיטב לבם והנה לבן
אמרו בלשון ארמי שהוא לשון מיוחד לחצונים שעל כן אין
מלאכי הקדש מכירים אותו וכן יגר שהדותא עולה במספר

קטן כלו וכלכלות התיבה עולה ל׳ כי בספר אלים אחרים אך
יעקב קראו גלעד בלשון קדש ובלשון יחיד לרמוז ש ה׳ אחד
שהוא העד כאמת ועולה במספר קטן יו כמספ׳ השם הגדול
והקדוש ועל כן אמר גלעד בתיבה אחת להורות אחדות
וקדושה ומפני שהיה מקום לתפוש את יעקב שקרא את הגל
עד עם היותו דומם מה שאין כן לבן שאמר שהדותא ולא
אמ׳ שהדא לזה אמ׳ דעו כי נהפוך הוא כי על שיאמ׳ לבן הגל
הזה עד שקרא את הגל עצמו עד על כן קרא יעקב שמו
גלעד ועם כל זה אומרו בתיבה ג׳ שאינו מורה שהוא עד
ממש רק רמז כעלמא על שם המיוחס שהוא העד כמדובר ושו׳
רחיה ש היו יעקב חושש על זה כי הלא והמצפה היא המצבה
שהרים יעקב שהיתה כמו שאמרו רז׳ל בבראשית רבה שהיה
כשן של טבריא שהוא שן של הר גביה כפירו׳ רש׳ שם שהוא
כמצפה להיות עליו צופה ומגלה למרחוק מה שנעשה לא על
עצמה שתהיה היא צופה ומבטת ביניהם כי אם אשר אמר
יגף ויגלה ה׳ כי נסתר כו׳ הנה כי ייחס יעקב הרמז שיו׳ת
ואחר שתקן הקושי הנוכל על יעקב חזר אל סיום דברי לבן
אם תענה את בנותי כו׳ לומר גם אני מחזיק בזה שאין הגל
מפסיק לעד כי אם ה׳ . אמנם הנה שני דברים הם אחד ביני
וביניך אם תעשה לך רעה או אם תעשה לי רעה שנית אם
עודך במקומך תענה את בנותי . והנה במה שביני וביניך
יפה דברת כרמז המצפה שיגף ה׳ הוא מדת רחמים . אך
בדבר השני שהוא אם תענה את בנותי בזה איני חפץ רק
על פי מדת הדין . וזהו ראה כי אלים הוא מדת הדין עד
ביני וביניך וחזר ואמר אמירה אחרת הנה הגל הזה כו׳ אין
עדותן מועלת רק אם אני אלך מאתי להרע לך כאשר כי
ברותי בדרך את הגל והמצבה מזכר ויהיו כעדים לפני
על הברית וכן אתה אם תבא להרע לי מדי עברך תפגוש
בהן ויהיו כעדים לפניך והוא עד הגל כו׳ אך אם אני לא
אעבור כו׳ ואם אתה לא תעבור אלה בדרך אחרת . על כן
מעתה בברור עדים ודיינים אלהי אברהם מנדך ואלהי נחור
מנדי ולא כמו זר יחשב לך אלהי נחור כי הלא הוא אלהי
אביהם של אברהם ונחור כי אלהי תרח היה של נחור כראו׳
יעקב כך אמ׳ אם לומ׳ שלא אחפוץ בשאי נחור אהיי מריבה
ביני וביניו ואם לומ׳ אני שאשבע בשאי אברהם והוא בשאי
נחור נמצאתי עובר בלא ישמע על פיך עכ׳ אמ׳ לו אני חפץ
בשבועתך אנכי בלבד אשבע ולא אתה והוא ויסבע יעקב
כלומר ולא ולבן ואם היה אומ׳ כאלהי אברהם לו שהי יצחק
היה מתחמץ לב לבן סיגעל בשאי נחור אביו עכ׳ אמ׳ בכפלי
אביו יצחק לומ׳ הנני נגרר אחר אבי במי שירא הוא ממנו

ויזבח יעקב כ׳ הנה כיתרו נאמ׳ ויסבו לאכול לחם
עם חותן משה לפני השם ואמרו רז׳ל מכאן
שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה כאילו נהנה
מזיו השכינה והנה שם נתגייר . אך בזה אפשר שלא רצה
יעקב לאכול עמו כי אין ראוי שיהיה מיסב הוא שם ותהיה
שכינה ולבן אוכל שם הדבק באלהי נחור עכ׳ נתעסק הוא
בזביחה אך לא היסב עמהם כ׳ ויקרא לאחיו כו׳ .

וישכם לבן כו׳ ואחר שויסב לבן שנפרד מיעקב
ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו כו׳ כי הפרד
הרשע מהצדיק מצרה שכינה ופמליא שלה אצלו על דרך
האמור באומרו אחרי הפרד לוט כו׳ ושאר הכתובים שתרו
בסמוך בפרשת וישלח בכל׳ :

פרשת וישלח

וישלח יעקב כו׳ ראוי לשית לב על הסברא
היותר מתקבל׳ על פי ההכרחיו׳ הידועי׳
שהיו מלאכים ממש . א׳ למה בחר כהם מבאנשים . ב׳ כי
הלא הדבר קשה להסתמש לצרכו ממשרתי עליון ג׳ אומרו
לפניו כי מי לא ידע שלא היו לאחוריו והיא הידע׳ וכלי צורך
ויש אומרו שהוא כי שלח מאשר היו לפניו הם המלאכים
ואם כן מהראוי יאמר מלפניו . ד׳ אומרו אל עשו אחיו מי
לא ידע כי הוא אחיו . ה׳ סיומו המקומות ארצה שעיר
שדה אדום ו׳ אומרו ויצו אותם לאמר כי אחרי אומרו באר
היטב כה תאמרון כו׳ כה אמר כו׳ למה מקדים מלת לאמר
וגם היה די יאמ׳ כה אמ׳ עבדך כו׳ ולשתוק מכה תאמרון
כו׳ מה ענין אומרו עם לבן גרתי כי לא נעלם ממנו ח אומ׳
ואחר עתה וכן אומרו ויהי לי שור כו׳ ט׳ איך היה זה למצא
חן בעיניו ונהפך הוא כי הלא יקנא ויאמר כי גנוב הוא אתו
י׳ אומרו ויטובו כו׳ כי אומרו אל יעקב הוא מיותר . יא
אומרו באנו כו׳ והיא הלכנו ובמקום אומרו וגם הולך היא הלך
וגם כא יב אומרו אל אחיך אל אחיך אל עשו מי לא ידע כי עשו הוא
זגם היא הלך אל אחיך עשו ומלת וגם מה כא לרבות . יג׳ ראוי
להעיר קושיא על יעקב מה ראה על ככה כי חרד את כל
החרדה הזאת ואנה עזב כל הבטחותיו׳ שהבטיחו והנה
אנכי עמך כו׳ כי לא לעזוכך כו׳ וגם קושיא ש המלאכי׳ אשר
שלחם ולא אמרו לו למה זה תשלח מלאכים ומנחה ש תירא
יעקב כי האלים עמך ולא לחנם שלחנו לשומרך וגם קושיא
לאלהימו שלא גלה את אזנו אפילו אחר התפלל הנילני נא כו׳
והנה לבא אל הענין נשית לב ש אומרן בסוף פרשה הקודמת
ויעקב הלך לדרכו מה ענין אומרו לדרכו כ׳ אומרו ויפגעו
בו כי לא ינדע כם לשון פגיעה כי לא בדרך נכחו היו כאים
כי אם יורדים שם מן השמים והיא ירא מלאכי אלים או
ויאמ׳ עינו וירא והנה מלאכי אלים ג׳ מה חידש באומרו
מחנה אלים זה ד׳ שהיא מחנה מלאכי׳ . ה׳ למה קרא למקום

ההוא מחנים

אמנם הן אמת כי ברבות אביו מה׳ היו לו ליעקב
כמפר׳ בספר הזוהר בחר הטיב אך יעקב לא
אין מהיות נדון בקרבו אולי נטובות היו עמו והיה צריך לרצות
את בעל דינו אך לא כן הוא ית׳ עמו כ׳ נתונים נתוני׳ המה
לו מאתו ית׳ כי מה׳ יצא הדבר והוצרך להיו׳ דרך ערמה כמפו׳
בספר הזוהר מקבילו ש ענין אדם ואיה עם הנמש והנה בכא
יעקב אל הארץ כיבדו ית׳ ככוד גדול על ידי מלאכיו מה שלא
בעשה לו בנאתו מהר המוריה ללכת חרנה . והוא כי שם
מלאכי אלים עולים ויורדים בו מלאכים שלוהו בארץ עלו
ומלאכים אחרים יורדים ללוותו בחונה לארץ אך עתה בשובו
עולת מחנה מלאכי חונה לארץ הבאי אתו יצאו להקביל פניו
מלאכי אל טרם יקתלקו הבאים עמו . באופן שהיה ככוד
בפול ממלאכי אל יצאו ח׳ל לכבודו . שנית שטרם הסתלק
מחנה חונה לארץ כאו מחנה אל והיה שם לשני מחנות יחד
לשמא תאמר למה נתוסף לו עתה הכבוד הזה הא׳ שטרם
לות אשר אתו כאו של ארץ ישראל כ׳ כי אשר מתחלה לא
ת את חונה לארץ עתה יצאו למעמו לזו ויעק הלך לדרכו
ומ׳ כהיותו בהר המוריה לא היה הולך לדרכו המתייחס
הא׳ אל רק לחונה לארץ הכך שרשו . אך עתה הלך

לדרכו אל הקדושה על כן ויפגעו בו מלאכי אלים וזה לשון
פגיעה שלא ירדו מהשמים במקום ההוא כי מלאכי אל אמה
ואין יורדים רק בהר המוריה הוא שער השמי׳ ולא בחויר אל
אך ודאי בא׳ ירדו ומשם כאו נגד יעקב ויפגעו בו כאים הבא
לקראת חברו להקביל פניו והוא הכיר זה ויאמר כאשר ראם
אין זה מחנה מלאכים כאשר היו מחנה אשר אתי רק מחנה
אלים הם מזנה המרכבה המיוחדי׳ לשיש אשר הם הפנימיי׳
הם מלאכי אל בעצם והוא כמתמיה איך יצאו אלטרם יעבו׳
מעבר יבוק עוד תמה תמיהה שנית איך לא עלו תחלה אשר
לוהו חונה לארץ וירדו ואחר של אל על כן ויקרא למקום
ההוא מחנים לומר כי המקום ההוא זכה לשני מחנות יחד
מה שאין כן הר המוריה כי אם מחנה אחד עולים ואחר כך
יורדים אחרים לו יהיה כי אם היה בלבד על ביאתו לארץ
אחר בא השני היה להם להסתלק מיד על כן אמ׳ בלבו כי אין
זה כי אם מה׳ חפץ לפייס את עשו על הברכו׳ שנטלתי ממנו
והנה מלאכי חונה לארץ שאשלחם אליו לשכך חמתו על כן
ושלח יעקב מלאכים כלומר שלחונה לארץ הנקראי׳ מלאכי׳
בתם ולא מלאכי אלים שעם אל היותם מלאכי׳ ולא אנשים
כיון כאומרו לפניו כו׳ כאשר יבא כיאו דו כש׳ל :

אל ויאמ׳ ויאמ׳ יעקב כאשר ראם מרחוק הנה מלאכי
אלים הוא זה שלפני שהם מלאכי חונה לארץ שעמו
גם הוא ולמה כאו אלו האחרי׳ אך הוא כי זה המקו׳ בו מחני׳
ואין זה כי אם אשלח מהם כמדובר .

אל ויאמר ויאמר יעקב כו׳ בשום לב אל מאמר יעקב
לאמרה אם יהיה אלים עמדי כי הלא נאמ׳ לו הנה
אנכי עמך ואיך אמ׳ כמתפק אם יהיה אלים עמדי אך הנה
ה׳ שם המבטיחו אז היה שם הרחמי׳ כאומרו והנה ה׳ נצב עליו
כו׳ אני ה׳ אלהי אברהם כו׳ והוא אמר הנה אנכי עמך
ושמרתיך כו׳ שהוא עלמי מדת הרחמים והנה לפעמים מדת
הדין מקטרג ואשרי מי שאף מד הדין תטיב לו על כן אמ׳ אם
יהיה שים הוא מדת הדין עמדי ושמרני כו׳ ועתה בבואו גם
שראה הכבוד הגדול הזה שבאו מלאכי אלים להקביל פניו
אמר כאשר ראם עדין איני בטוח מפחד עשו כן אני חייב
לו כי הלא מלאכי אלים הוא מד׳ הדין זה ואולי על פי מדת
הדין איני בטוח כי אין מלאכי רחמים כמודע מה׳ הזה׳ כי
ים כתות מיוחדים אל מדת ה׳ והנה ראה לעומת זה כבוד
גדול כי המקום הזה הוא מחנים כי נבנו מזה המחנה הא׳
על כן היה בספק אם הקבים היא ית׳ עמו בברכות אם לא
על כן וישלח מלאכים והנה בתבנו כי באומרו שתה מלאכים
ואינו אומר מלאכי אלים הם של חונה לארץ ועתה אל עליו
מוכת ביאור למה שלח מלאכים ולא אנשים וגם היות של אל
ונתן ד׳ או ה׳ טעמים והוא כי בא להבין עצמו לפיום
ולמלחמה ותפלה ודורון וראה כי היתה עת רצון כי היו לפניו
שתי מחנות מלאכים וטוב לבקש רחמים ולהכין עצמו לכל
בעת ההיא וגם היה נחוץ לעבור מעבר יבק לארץ ישראל
לבל עכב שם מלאכי אל הדבה כי על כן ניחן לקום בלילה
לעבור המעבר ההוא ויעבר את כל אשר לו באישון לילה
ואפילה ולא המתין עד הבקר כאשר יבא כיאורו בכל עכ
אמר בלבו אין זה צריך בשם ואם אשלחה אנשים לפני מהלך
יומים שלא יתאחר הדבר עכ צריך יהיו מלאכים כי מלאך
אחד שליחו של עולם דבתי׳ וגויתו כתרשים תרי שם באופן
שבפשיע׳ אחת הנם אצל עשו וזה אדע למה וישלח מלאכים
לפנין עורם לפניו הם אל עשו כלי מיחוד עו טעם פני והוא
אל

שיעשו אחיו כי כ׳ בחיי. לו מ׳ היותו עשו כי רשע הוא ועברתו
ממרה נגח בחיונה שני׳ כי היא אחיו ומפלת האחוה אפסר
שבאפו מחמו כמאמר רבקה עד שוב אף אחיך ממך כו׳
באוכן נריך מלאכים יבחינו אסר בלבו אם טוב ואם רע מה
מאין כן לבסר ודם כי יוכל לחפות ולכסות שנאה ולא יבחינו
ושר טעם שניסי והיא אדנה שעיר כו׳ והוא כי בביתו לא
יסבנו רגליו פעם בחוץ בשדה אדום פעם בשעיר ולא יכונו
הלנטים המקום אסר הוא שם ויצטרכו ללכת אנה ואנה
על כן הוצרך מלאכים שלא יחטיאו עוד רביעי׳ כיון כאומרו
השמות והוא כי הנה היו לפניו שמות עלי אדמו׳ מזכרת
מסטמותיו על יעקב כל יסכחו ממנו כי עירו שעיר וכה יזכור
מסטמת הברכות אסר היו על יד היות ידיו כידי עשו אחיו
שעירו ומסטמת הבכורה שהיא ע״י האדום האדו׳ שיזכור ע״
שדה אדום בחוכן שאם היו אנשים מסתכלים כן תעלה חמתו
באפו כי מזכרת תמיד לפניו כל יתקרר ועמו ויסרגו ועל פי
דרכו רמז טעם אל הות מלאכי חוצה לארץ באומרו אדנה
שעיר שדה אדום שהוא חוצה לארץ ואין לשלוח שם של ארץ
עוד טעם חמשי כיון כאומרו ויבו אותם לאמר והוא כי הנה
יעקב היה חוסס כן עליו חיוב הברכות ובקש לפיים את
בעליהן אך הוא״ת׳ הקפיד על יעקב על הכנעו לפני עשו
כמאמרם ז״ל על פסוק ואת למדת אותם עליך אלופים לרחם
כאסר הפליגו בזה במדרש באומרם שהוא הקיץ את הישן:
והנה כתבנו כי גם יעקב היה כמסתפק אומ׳ בלבו לו חפץ ה׳
להמיתני ביד עשו למה הרגתי את כל זאת שני מלאכיו ת׳
והנה המלאכים המה ידעו כי לא היה פחד אך הוא למען
יגלו העניין שלא אותם והרגה להם מורא ופחד באמר להם
כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב לרגות אולי
יענו ויאמרו אליו החנם שלחנו ה׳ אליך אם לא לשמרך מעשו
ודומה לו ולמה תירא ממנו וזה יטב בלבו ואם נהפוך הוא
גם כיגלו אזנו וזא ויבו אותם לאמר כלו׳ מה שיבו אותם לא
לאנשים הלא הוא לאמר אדני לאמ׳ הם לו כי יאמרו לו הענין
ויגלו הדבר מכל שכן אם היה משלח אנשים אך המה ראו
כי הוא״ת׳ הסתיר ממנו גם המה הסתירו והוא״ת׳ הסתיר
על אסר לא בטח בעצם ובכנע לפניו עם שהוא מתגאל לפניו
על הדבר כאסר יבא בסלל והמלאכים עם שידעו כונתו ת׳
הסתירו על הסתירו ת׳ וזו אזני אחר מכוונות הכתו׳ כאומרו
וישובו המלאכי׳ כו׳ לאמ׳ כלו׳ כי מה שסבו שיו לאמ׳ הדברי׳
הם כמי ירחים אותו לא שלפי האמת היה פחד רק אל
יעקב כדי לאמר תשובה היו הדברים הם לעשות שליחותו
אך לא כן האמת מאתו ת׳ •

ויבו אותם כו׳ וזלת מה שכתבנו באומ׳ לאמר יאמר כי
הנה היה דעת יעקב להודות כי דברי הכנעתו שה
להפיס דעת עשו בלבד היה ולא כן לבו עמו והוא כי דרך
ציר אמונים לרפאת שברי דברי משלחו לשים שלו׳ כמאמרנו
על פסוק וציר אמונים מרפא • על כן חשש יעקב כן יאמר
עשו מי יודע אם יעקב אמר למלאכים אדוני עשו ועבדך
יעקב ואולי תיקון השלוחים היא ולא יצא מפיו כן וגם אם
יאמר שיצא מפיו הוא בקרבו דברים לאמר אלי אך כשהוא
מדבר בביתו עם אנשיו לא כן ידבר ע״כ על הראשונה כידר
הדברים לאמ׳ כה אמ׳ עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר כו׳ ויהי
לי כו׳ והוא כי דרך השליח לו׳ כה אמ׳ כו׳ שעם לבן גרתי ואחר
עד עתה ויהי לו כו׳ ומשלח להגיד לאדוני למצא חן בעיני
אמנם אמר יעקב לא תעשון כן רק למוכח כיונא מפי כאלו

אחי המדבר עמו וזא כה אמ׳ כו׳ לומ׳ ככל היונא מפי שיכם
וכל זה עשה למען יסכיל עשו אם גם על זה בקשו עיניהם
השלוחי לבלתי שנות כדרך העולם יורה כי גם ודאי כאומרו
עבדך יעקב כי כך היה היונא מפיו וזהו כה אמר כו׳ ועדיין
היה אפסר לו׳ אולי בדברים שאינן לרבר לעשו רק שמדבר
יעקב בביתו אינו מורה הכנעה לזה הקדים ואמר ויבו אותם
לאמ׳ כה תאמרון כו׳ לו׳ הנה אמרי שיכם כה תאמרון לאדני
לעשו אינן דברים הבראיי לומ׳ לעשו כלא מאומרי כה אל
כו׳ שלא מרגה להורו׳ שאפילו המה דברי׳ שבינו לשלוחי׳
ולא ליאמ׳ לעשו הוא קורא אותו לאדוני כי אמ׳ כה תאמרון
לאדוני וזה ידע עשו שאמ׳ כן ולא אמ׳ כה תאמ׳ לעשו כבלאמ׳
כו׳ לזה זה ואמר שגם זה יאמרו לו ולא יתחילו מאומ׳ כה
אמר כו׳ וזהו ויבו אותם לאמר שהוא אותם לאמ׳ לו שאמ׳ כה
תאמרון לאדוני כו׳ להודות כי גם דברים שאינם מענין
השליחות רק שאומ׳ להם שיאמרו לו אמ׳ לאדוני לעשו למען
ירצה כי גם בקרב ביתו לאדון לו מחשיבו גם כיון כן יחושו
המלאכים על כבוד יעקב שלא יאמרו עבדך יעקב על כן
הורה הכנעה גם בבלתי נאמר לעשו להזהירם על הנאמר לו
וכוונת הענין ש״ יעלה על רוחך כי ברכות אביך ועשו לי
לת כל הכבוד זה כי הלא ג׳ זוגות היו הברכות הא׳ שפע
טובה על המים כו׳ ורוב דגן ותירוש ב׳ יעבדוך עמים כו׳
ג׳ על האחים הוה גביר לאחיך כו׳ והיחל מהאחרון ש״ הראשון
על אומרו הוה גביר לאחיך לדרב׳ עשו הגביר כי כה תאמרון
לאדוני לעשו ועל הסתתון לך כי עמך אדרבה כה אמר
עבדך כי אני עבדך אסר לו מתייחס ההסתתויה לאדון וכנגד
יעבדוך עמים שהוא זולת אחיו לא נתקיים כי הלא לבן לא
אח הוא וכמקו׳ שיעבדוני עמים עם לבן גרתי כעבד לו ועל
משמני הארץ כו׳ הנה לא היתה הברכה שתכא אלי הטובה
בעבודתי אסר לעבוד כעבד אים מקנת כסף שנים הרבה
כי הלא על ידי שואחר עד עתה סביר ישראל הוא שויהי
לי שור וחמור ואין זה מברכה רק הבא מאליו ועם כל זה מה
שנאמרה להגיד לאדוני אינו להקהות שניך כי אם אדרבה
למצא חן בעיניך עם כל אלה כי אני עבדך וכל מה שקנה
עבד קנה רבו וכו׳ למצא חן בעיניך וכן קבלו ז״ל שהכל כתן
לעשו על המערה כי אמר נכסי חוצה לארץ אין להם ברכה
בארץ והנה ז״ל אמרו שהקפי׳ הוא״ת׳ עליו על הכנעו תוזת
עשו כאסר הזכרנו ולפסר כוונו ז״ל לו מון קנת סברא ליעקב
בדבר בפרס מעשה שהיה שהכתיב ר׳ כתב לקיבר על יד
ר׳ אפס וכתב מיהודה בשיאה לארץ מלכא לטטוינוס וקרא
ר׳ את הכתב ואמר וכי אנא טב מסבי שאמר עבדך יעקב
ומה לכתוב מני עבדך יהודה יהודאה כו׳ ולא על חינם
סיפרו לנו מעשה שהיה שא כיונו שיעקב עשה ללמד את זרעו
בגלות החל הזה אסר אין להם ההבטח״ת שהיו לו על כן
הורנו ז״ל כי כן עשה ר׳ שלמד מיעקב ועוד לנו התגלות
אחר בדברו אליו ויתברך כאסר יבא בקל •

וחנה במדרש אמר שור זה יוסף שיצא ממנו יהושע
שמכה בעמלק וחמור זה יששכר שיצאים ממנו
שיודעים מה הקב״ה עושה בעולמו שנאמר ומבני יששכר
יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ה׳ ומה יעשה ישראל ונאמר
אלו ישראל שנאמר אתן נאמי כו׳ ועבד זה דוד שנאמר אני
עבדך כן אמתיך ושפחה זו אביגיל שב מ״הנה אמתך לשרתו
ע״כ והנה המאמר הזה אמר דרשני כי כלו מקשה:

יאמנם היה הוקשה לו אומרו שור וחמור כו׳ הב נסון
יהוד

יחיד ורשי ז״ל נלחק על שה המין אך רז״ל דרשו על המכוכים
בתשרים אלו והיא כי עם כל הכנעתו רמו לו שאין חתיתו
עליו כי הלא והיה לי שור וה יוסף שמנו של עשו כי על כאסר
ילדה רחל את יוסף אמר שלחני כו׳ כי אז הוסר מעליו פחד
עשו שיוצא ממנו יהושע שמכה תחלה בעמלק שעליו נאמר
בכור שורו הדר לו וזא שור זה יוסף כו׳ ושמא תאמר אין זה
רק בימי משה שכאסר ירים משה ידו וגבר ישראל אך לאחרי
משה מה יעשו ליום פקודת עון אסר חטא כי ימשול בם אדו׳
כי הוא רגועת מלכות לישראל על כן רמז לו וחמור זה יעסב׳
כו׳ והוא כי בני יעסבר יודעים ברוח הקדש מה הקב״ה עושה
בעולמו עתות הרגון ועתות הרוגז להודיע לישראל שיעשו
תשובה לתקן את אסר עותו להשיב תמתו את׳ וזהו לדעת מה
יעשה ה׳ ומה יעשה ישראל וכזה אין כחד אדום עליה כי אין
לבם שליטה על ישראל אלא כד יעברון על פתגמי אורייתא
ושמא תאמר אחר אבוד חכמה מכנים ואין להם תועלת זה
מישסב׳ אז יבלו בידי אדום לזא ונאן אלו ישראל והוא מאמר
ז״ל בויקרא רבה על בקו אדם ובהמה תושיע ה׳ כי ישר׳
נקראו נאן מה נאן מכין אותו ואינו בועט כך ישראל סובלין
ייסורין כו׳ וזה יאמר הלא בייסורין שסובלין יבכו אשמות׳ ולא
תניף עליהם חרבך ושמא תאמ׳ הלבנה כאורך הגלו׳ יעברו
כח לקבול ייסורין לזא ועבד זה דוד לומר כי כאסר בבוקר
הגלות יצאו מייסורין אז יבא דוד הנקרא עבד לה׳ ויתן נקמ׳
ה׳ באדום ושמא תאמר הלא בחירתו חפשית והנה יתעתד
ליכשל בדם נפשות רבות יתפסק מלכותו כאסר קרא לשאול
ואין יסול כל שארית אדום בחרבו והוא חטא בה כי יבא
בחפוון לבלתי השאי׳ לבבל על אור הבקר משתין בקיר לזא
הנה אביגיל המסירה המכשול הזה מלפניו באמו אליו ולא
תהיה זאת לך לפוקה וזה מאמרם ז״ל נבלאת אבתך ל׳
מאהבת נשים ו״ מיכל ואביגיל מי כל בעולם הזה ואביגיל
בעולם הבא והוא כי מיכל הגיל את גופו ממות בעולם הזה
והבריחה אותו ותשם התרפי׳ בכיר העזים במקומו ואביגיל
הגילתו מעון המונעו מטוב העול׳ הבא שהוא מכשול עון
הפיגם במלכותו ומה גם לעתיד •

וישובו המלאכים כו׳ זולת מה שכתבנו באומרו
לאמר עוד יכוין לומר כי אמרו לו המלאכים
אתה אומר שעם שהוא עשו הוא אחיך וכזה כטחת לשלחנו
שאפסר שב אפו ממנו כמאמר הכתוב וישלח כו׳ ש״ עשו אחיו
שהוא שעם שהוא עשו הוא אחיו אך נהפך הוא כי אדרבה
לעפ״ שהוא אחיך הוא עשו וזא לאמר כו׳ כלומר מה שראוי
לאמר הוא אל אחיך אל עשו ולא לאמר אל עשו אחיך כאסר
משבת בשלחך אותו ובדרך הזה ינדק אמרו וגם הולך
לקראתך כי הלא אין פעולת עשו תוכפת על פעולתם לומר
באמו וגם הולך עשו אך בזה הכל הוא כו באמו ש״ אחיך ואינו
באח רק עשו רע הלבב וכיפף על רוע לבו כי וגם בפוער
הולך לקראתך להנר לך והנה אראל שהיה רוצה ללכ׳ למצרים
לקחת המכס מאת המלך למצא אחב״ באמה יאחז עם יעקב
אבינו לו והוא כי הוקשה לו מלת הולך שה״ל בא לקראתך
אמן שתי תיבות דסתרן אהדדי על כן פירשו הולך מצרימה
בא עי כן לקראתך להאחז עמך ע״ מכס נכסיך ע״ הפשט
אמר הנה הלב וכיאתו שיו היתה מתייחסת לביאה כי היתה
כמן הנה הלב וכיאתו לקראתך תתייחס להליכה כי אינו
להקל כמיך בכחינת קירוב רק דרך פירוד הלב והנה באנו
אל עשו הולך לקראתך ולא היפך בטבע הענין לומ׳

הלבנו של אחיך כו׳ וגם בא לקראתך •

ועוד מפסר רמז בדברי הגם שמרבה שרו של עשו
שגם הוא בא לקראתו וכן היה כי תחלה שרו
נתאבק עמו ואחב״ הגיע עשו שיו ורבוי הגם יחזור של הסר
וד׳ מאו׳ לים בחיים עמו כלו׳ אך הסר אינו כי אם שיקדי׳ שיו׳
ויירא כו׳ לאו׳ לשי׳לב אל הכפל ויירא כו׳ ויצר לו כו׳
ובתחלה אמר מאד ובסיית היקל ב״מה תיקן
במה שחנה חילו לשני מחנות ג׳ אומרו ויחמר אם יבא כו׳
שה״לל אם יכה את המחנה האחד ולא אם יבא ד״ אם הכין
עצמו למלחמה כמ״ש זל למה יניחהו להכות את המחנה
האחת ולא ילחם עמו מיד ה׳ אומרו והיה המחנה הנשאר
לפליטה כמה ידע שימלט הנשאר והלא גם הנגל הוא עצמו
היה בספק כי הלא התחנן הנילני נא מיד אחי כו׳ ואיך בטח
לגמרי שיהיה המחנ׳ הנשאר לפלטה ואם הוא שילח׳ כו׳ בוטח
שיוכל לו ילחם בו מתחלה ו׳ אומרו שהי אחי אברהם כו׳ למה
לא עירבם לאמר שהי אחותי אברהם ויצחק כו׳ ו׳ אומרו ה׳
האומר אלי ולא אמר לתה לאמרת שו׳ כו׳ ע״ד אומרו ואתה
אמרת היטב אטיב כו׳ ח׳ שאחרי אומרו ושאי אחי יצחק היה
לו לומר מיד האומר אל׳ כו׳ כלי הזכיר את הסם ט״ שהלא
אדרבה בהזכירו כל הבטחות שו׳ נעשה כאסם על פחדו
ומורגלי׳ באומרו קטנתי כו׳ שגם כי ידע שיעשה עמו חסדי׳
הבטיחו לא אומרו מיד אחי מיד עשו כי הלא מיד עשו לו
מיד אחי עשו מהו אומרו מיד מיד שני פעמים ל״ב אומרו כי
ירא אכבי אותו מי לא ידע שעל היותו ירא אותו היה מתפלל
ל״ב שנכנס על עצמו ונגא כאם על בני ואחב״ בהבטחת הדע
ל״ד בכללות הענין למה הקדים שליחו המלאכים רקני אחר
היותו עתיד לשלוח דורון ולהתפלל וגם למה הכין עצמו
למלחמה קודם אל התפלה וגם למה אחר התפלה שלח
דורון •

אמנם היה יעקב היה מסתפק ראשונ׳ אם שב אף
אחיו ממנו ושכח את אסר עשה לו אם אין על
כן להסתלק מן הספק הזה שלח מלאכים כי המה יגלו אליו
את אסר בלבו כאסר היה כי אפילו היות ארבע מאות איש
בלב א׳ עמו הגידו לו כי הוא והם לבבם למרע כפרס״ וכאש׳
נתאמת אליו כי מבקש רעתו אז הולך לו בספק אחר אם יחוס
עשו שלבתי המית אותו בחיי יצחק עד יקרבו ימי אבל אביו
ויטול כעסו על כל העושר אסר ליעקב באומרו כי מברכתו
עשה את כל הכבוד הזה אז גם על יעקב עצמו יפריך חמתו
להמיתו כי להשמיד בלבבו עוד שנית נסתפק אם בבא עשו
להמיתו ימצאו זכיות לעשו להעזר והפכן ביעקב בענין
ישיבת הארץ וכבד הוריו מאז יצא יעקב חרנה ועל הכל אם
בדין היה חייב לעשו כי גזבות הן הברכות אצלו אז הסכים
הוא״ת׳ עמו ולו יוכח כי מה״ היו ליעקב אם עם כל זה בלי עון
לו יוכל עשו כרשעו להמיתו ואין מידו מגיל על הדב׳ כי בעל
בחירה הוא כנודע כי אין הקב״ה מונע בחירת אדם כי על
כן ראוכן בחר בהשליך את יוסף בבור נחשים ועקרבים
מלהניח אותו ביד אחיו כמפור׳ במקומו והנה על כל זה
בקח יעקב עיניו בירא׳ אסר נבאר על סדר המקרות
והוא כי בהסתלק הספק אז׳ ידע כי רע ומר לב אחיו אז
ויירא יעקב כו׳ והנה בגמר׳ אמרו ז״ל כי ר׳ אלוני שראה את
תלמידו מתיירא אל׳ לחטאה את כדבתיב פחדו בציון חטאים
כו׳ והנרך לפרס פקוק אשרי אדם מפחד תמיד על דברי
אה יתכן כי בהיות יעקב במבוכה זו ראה והנה

היתה

היתה ידאתו מאד בקרב לבו לו וייצר לו על כך כאומרו
הנה לב יודע מורת נפשו ואם לא שים כי עון לב היה המורא
הגדול הזה בקרב לבי וזהו וירא ויצר לו על המורא והיה
חושש שהוא על הברכות אולי גזל הן בידו וכיונא בדבר על
כן ויצר לו מה שלפי האמת לא היתה לשמתו רק מה שנכנע
בשליחות משלח לעשו כאומרם ז"ל שאמר הוא ית' ואת למדת
אותם עליך שופים לראש והוא לא כן יד מה עשה
ויחן כו' והוא כי עשה מה עם אשר אתו מחנה ר' ואת הצאן
כו' שהוא כל מקנה קנינו אשר רכש מחנה אחר וזהו לשני
מחנות והוא לשוא את מחנה הנכסים ראשונה שיפגע בו
עשו תחלה ואת מחנה העם ונשו' וכני' במחנה אחרון כסדרן
המ' לבנים והוא יעקב עבר לפני שני המחנות ויאמר הנה
אפשר כל כעס עשו יטיל על הנכסים כאומרו כי הם משלו
אך לא לשלוח ידו כי כי בחיי אבי לא יגע כי יד או אפשר שמרו'
כעבו גם עלי יעביר כוס על כן אמר כולת יכחן אם יבא אל
המחנה האחת הוא הראשון של הנכסים ויניח אותי עם
שפוגע כי ראשונה הנה בזה אדע כי לא להמיתני בלבבו ולכן
לא אומר לו דבר רק והכהו אניחהו להכותו כי לא אחוס על
הממון ואולי יכוכה בו אשמת דבר אך והיה המחנה הנשאר
לפלטה כי אם ישלח ידו בו אשים פני נגדו כי לא ישליטנו
ה' גם כי אחרי הכותו את מחנה הנכסים ממעין ברכותיו
וגם הוא לבלתי המיתני בחיי אבא ימנע ממני אחר הטלת
כעבו בראשון וזהו והיה כו' והנה זה הוא אם יבא אל המחנה
האחת ויעזוב את יעקב ואם לא יעשה כן רק ילך אל יעקב
להמיתו על חלוקה זאת היחל ואמר אלהי אבי כו' לומ' הנה
יש זכויות שיראה כי שניהם שוין בהם והוא היותנו בני אברהם
ויצחק ויש לעשו אתי זכיו' אשר אין ליעקב והן דירת הארץ
וכבוד הוריו זה כמה שנים ויש חולת זה עין הברכות אם הוא
שלא הנכסים הוא ית' בלקיחתן על כן על הראשונה אמר
אלהי אבי אברהם כו' לו' הנה אין לעשו זכות אבותי כי אינם
מתייחסי' להיות אבות רק לי והוא מדרש רז"ל על כי בי יצחק
יקרא לך זרע ביצחק ולא כל יצחק רק יעקב ולא עשו ' וזה
אחשוב כיון הוא ית' באמר ליעקב בצאתו מהארץ אנכי
אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק כו' לומ' מה שאני אומר לך
הארץ כו' לך אתננה אל תירה ותאמ' כי הלא לזרעך אתן
את הארץ נאמר וגם עשו מזרעו כי הלא אנכי אלהי אברהם
אביך ולא אבי עשו ומאז אמרתי לאברהם לזרעך אתן עליך
כיונתי והנה בכלל מאתים מנה כי גם יצחק לא יקרא אב
לעשו רק ליעקב כנאמ' לאברהם וזה מאמ' יעקב אלהי אבי
אברהם כו' לומ' מאשר אתה שהי אבי אברהם כאשר אמרת
אלי אני לומר כי גם אלהי אבי יצחק ולא יקרא אבי עשו ועל
כן לא כללם יחד אלהי אבותי אברהם ויצחק ועל זכו' הארץ
ובכבד הוריו"ל סגה מה שאין כן יעקב לא יתכן שאת אלה
נחשבו לי לעון כי הלא בשתיהן הבטחתני להטיב לי כי ה'
האומ' אלי שוב לארצך היא אי' ולמולדתך הם הורי ואטיבה
עמך ואלו בשתי אלה חטאתי לך איך היית מבטיחני בהן
הבטחות עוד כיון כמה שלא אמר ואתה אמרת שוב לארצך
כו' כי אם ה' האומר אלי והוא כמתחיל על פי דרכו לתת
התנצלות לומ' הנה אני אומ' שהבטחתני כ"ב והלא תשמיני
שאם כן תחשבני חלילה מקטני אמנה שעל כל ההבטחות
אני ירא מעשו ומכניע עצמי אליו ש תשת עלי חטאת כי הלא
ה' בעל הרחמים הוא האומר אלי שוב לארצך כו' ועל כן את
האלהים אני ירא הוא מדת הדין כן קיטרגה עלי בשמים

הסכנה כולת כענין מאמר ז"ל והתות תו על מנחות האנשי
כו' שנה ה' להתות תו תחיה כמנחות הצדיקים וקיטרגה
מדת הדין ואמרה היה להם למחות עד שנהפך עליהם גזר
דין ונאמר וממקדשי תחלו וממקודשי כו' והוא מה שכתבנו
למעלה כי על זה כקח עיניו יעקב מאז הבטיחו שם הרחמי
כאומרו והנה ה' נצב עליו כו' והסיב יעקב הם יהיה אלהים
עמדי כו' לומר ידעתי ה' כי ברוב רחמיך הבטחתני • אך
הנני מסתפק כן מדת הדין תנגדני על לקיח' הברכות מאחי
אז דומה לזה ולזה אם יהיה אלים הוא מדת הדין עמדי כו'
ועל זה עצמו אמר עתה הנה לאחותי גם מדת הדין עמדה
להם וזהו אלהי אבי אברהם ואלהי כו' שהוא מדת הדין אך
לי ה' הוא מדת רחמים הוא האומר אלי כו' ועל כן
יגורתי ממדת הדין ולא תתחזק מדת רחמים לעזור לי כי
הלא קטנתי מכל כו' ועוד אמי מתיירא שלא תמחה כיד מדת
הדין על דבר הברכות אולי גנובות הן אתי כי לא ראיתי
הסכמתך בדבר ואם הוכח שהסכמת ירא אמי כן כלי עון
יקום עלי להרגני ולהיותי בעל כחירה לא תעבב בידו ועל זה
אמר גם שאהיה ח"ב לו בדין אם מפלת היותו בעל כחירה
שמהראוי לא תמנענו עשה זאת ליפה והיא אמי כא הפך הנהוג
בין בבחינת היותו אחי כי על כן אמי חייב לו שנטלתי חלקו
כד"א כא אחיך במרמה ויקח ברכתך וזא אחי כלומר שאינו
עשו בדינו כי אם מתיחס לאחי בין אם אינו זוכה בדין רק
רשע בדינו כי אם מתיחס לאחי בין אם אינו זוכה בדין רק
שהוא בבחינת היותו עשו שהוא הורג נפשות כמ"ש ז"ל על כי
עיף אנכי אל נא תמנע להיותו בעל כחירה ושמא תאמר נא
אלהי למה אירא כלל ולא שמתי לבי אם אם כן למה הבטחתיך
כל הטובות הללו עם יודעי החקדים והברכות הלא מה
שאני מיצר הוא על כי ירא אנכי אותו כי מאשר נפלה עלי
חתיתו אמי חושש כן חטאתי לו כאמו' למעלה כי לא על חטא
לבי ירא ואחרד כהוא דהוה מירתת ואמרו לו חטאה את ועל
הבחינה הב' אם הוא רשע ולהיותו בעל כחירה לא תמנעהו
רשה נא ה' כן יבא והבני אם על בנים ואהיה גרוע מקון נפור
שאתה חסת מליקח האם על הבני' ועל דבר זה לא תניחהו
בחפצות בחירתו דנפיק מינה חורבה רבה ושמא תאמר
הלא לא הבטחתי רק על עצמך הלא ואתה אמרת היטב אטיב
כו' שאמרת כפל הטבה ואין זה רק עלי ועל בת זוגי שהיא
כגופו גם על הבנים אמרת ושמתי את כו' ואיך תניחם כיד
זה במקום שים חילול השם שלא יקיימו הבטחותיך •
וילן שם כו' הנה אומרו וילן שם ירא בלתי מתקשר
לא למעלה ולא למטה וגם נאמר בלבי טרוך • וגם
מה ענין אומרו מן הבא בידו והנה אמ' רז"ל שהם אבני טובו
ומרגליות ולמה לא פורש וכן דחקו בפירושים אחרים ויתכן
כי למה שלא ענהו ה' כתפלה נרתע ונתיירא אז יותר ועל כן
עמד ולן שם עד יבקש תיקון מה כל יהיה מתקרב יותר ש עשו
עד יתקן וזהו וילן שם בלילה ההוא ומיד מיהר לתקן בדורון
לפיים את בעל דינו כי על הברכו היתה עיקר חשש ולנחן
הדבר אז למען יגן זכותו לא נתן המקנה אשר כיד עבדיו
רועי עדריו רק מן הבא בידו הוא חלק מקנהו אשר היה
רועה הוא בידו ונמצא אתו •
או יאמר כי לכל יתחמק לבב עשו כל יזכור הברכות
לא שלח מנחת תבואות אז זמרת ארץ ומגדנו וכיונא כי הל
דברים כאלה מטל השמים ומשמני הארץ כו' ויהיה מו ית
עון רק מן הבא לו מידו מיגיע כפיו וזהו מן הבא כיד והנה
תכנו למעלה כי נהפוך הוא כי על שחש יעקב

עשו אחר הבטחותיו וגם על הקדימו לשלוח מלאכי' להפלה
ושלח להקביל פניו מחנה שים עלה עם לא עניהו כעת ואחרי כן
הראהו כי גם על שרו הגבירו כאשר יבא בס"ד ומשז"ל שהפר
שנתן אליהו לבעלי הבעל לא היה נמשך אליהם ללכת לעזו עד
לקחו ודבר לו שגם כו מתקדש ה' כן יאמ' פה ויקח מן הבא
ונמה לקחו בידו שילבי לעשו וזהו מנח' לעשו ושהיו רך לקחת
בידו למה שהיה מנחה לעשו אחיו •
עוים כו' הנה אז"ל כי מכאן למכון שהפרש חיוב העומות
לכל אדם כפי כחו כי לכל תים ואיל נתן י' נקבות
שהם כטיילים שאין להם מלאכה ולפרים שהם משין פועלים
ד' לכל פר ולעיירים שהם הולכי' חוץ לעיר למלאכתם לכל
עיר שנים בלבד ואולי לשית לב האם ללמד את עשו איך
יתנהג בתשמיש הבעלי חיים כיון אך למה שידע כי עתידים
בני ליפול ביד עשו עכ"מעתה עשה מעין שעיר עזאזל במנח'
ההולכת לפניו ורמז העתי' כמשז"ל על ורוח תשימו בין עדר
כו' שרמו יכתן רוח בין ארה לבר לבני הבאי' כיד אדום ועל
זה נאמר עד מאמרם ז"ל בשמו"רבה כי על שחמל משה על עלה
מהעד' כחר כו לרעו' את עמו ועל שחמל דוד על הצאן באוכן
מרעית' הקימו למלך יסר' וכן ר' עז' שריחם על העכברי' כתרפ
ועד זה יתכן שכיון יעק' יכמרו רחמיו ית' לו ומה אם על הכ"ח
תק יעקב אפי' על תשמישן לבדו' ולרבו' יהיה באוכן יכלו שלא
ולא יותם כחן ומה גם עתהוא ית' יחוס על בניו ישראל לא
ישליט את אדום עליהם להכביד עולם רק לפי כחם כאשר
יוכלון שאת לאם להם וכן אז"ל על פסו' השבעתי אתכם כו'
שהשביע לאומות' כל יכבידו העול בגלות ישראל והנה הודעת
מספר כל פרטי הכ"ח השה לפי הפשט ירמה לבלי נורע ואכם
לנו לומ' רמז מספר אחר שענינו מספר על פי מה שלמדונו ז"ל
כי ה' עדרים אלו רמז לנרות ושעליהן נאמר ורוח תשימו בין
עדר ובין עדר שיעים ה' ריוח בין ארה לארה כל יהיו תכופות
ואפש' הוא עז שוה' לה לעשו שהיה כשעיר עזאזל והו' שרו למעט
הקטרוג והנה אז"ל לא כיאמרו מה המה הנרו' הנמשלו' לעדרים
האלה ואחשבה כי הנה ה' פעמי' מצינו שליחות ידי אדום על
ישראל ז' כבא עמלק ברפידים ויונב כל הנחשלים חוץ לענני
כבוד • ב' כמילוק אהרון שנאמ' ושמע הכנעני כי יושב הנגב
כמשז"ל עמלק יושב בארץ הנגב שבאו בדמות כנעניים ויושבו
מישראל שבי • ג' כמי אחשורוש שבקש המן מעמלק להשמיד
כו' • ד' בחרבן בית שני • ה' בארך ביתר אדריאנוס קיסר ועל
כל שה היתה ע"י יעקב בוכיה ולפי הכנת הדור אשר בכל ז'
מהנה ניתן לו שליטה כי לא יכול לעבור, לגמרי והוא כי על
הפעם הראשונה שהיו אז יש' כעדר העזים בגד עזות מה כי
רבו ידיהם מהתורה אמר עזים מאתים והוא כי שליטת עמלק
היה אז כ' מימי' • אחד אותם שהיה הענן פילטן • ב' מהערב
רב שהיו גם חוץ לענן ועל הסיג האם' אמר עזים מאתי' והוא כי
במק' עולה עזים מאתים עם הכולל לד' והוא כל הנחשלי' אחריך
האמור בפרשה כל הנחשלים עולה במק' לד' ועל בני הערב
רב אמר ותשיה עשרים כי הערב רב עולה עשרים במק' ועל
מלך ערד משבה שפחה אמר רחלים מאתי' שעולים ב' תיבות
שו' לד' וכך עולה ישב ממנו שבי עם הכולל ועל גנו' מדי שלא שלט
המן בפועל רק שיערם אמר גמלים מיקות והוא כמשאל
ומדרש רבה על ואת הגמל כו' שהוא על גלות מדי שנקרא כך
ל סימן אחד של טהרה שבו • ונכא אל הענין והוא כי במדרש
ות עשו עיקר עון ישראל שבאותו הדור על שעודת אחשורוש
ה לפי האמת היו קרובים לאמונים כי האכילום לחייבם

והה ידמו גמלים מיקות כי המדיים המוכנים לגמלי' הביקום
והאכילום וגם וכניהם של יש' היונקים היו שלשים חמ זכות
נומות שעולים כמספר קטן כט ועם התיבה עולה ל' לו יקר
גמלים אל ישראל שהיו כגמל אוכלי קוים מבאיביהם אבלו
הם מה שהיה להם קיון ממאיר לו היה להם זכות שהיו מניקו'
תורה לתלמידים כמ"ש ז"ל על תלמידי מרדכי ויתר תלמידים
קטנים שעל בכייתם נגלו ישראל על פי מיכאל כבמדרש וגם
וכניהם של ישראל שלשים בקודש ועל חורבן בית שני אמר
פרות ארבעים הם ציון וירושלם חסרת יוד במקרא עד
תושע שמלת ציון ומלת ירושלם עולים ארבעים ופרים עשרה
הם ישראל שעולה ישראל במספר קטן עשרה גם על שלשת
חגים עולה הג"תיבות במספר קטן ארבעים כי על כן נחוב
ועל פרים שהיו לו וזהו ופרים עשרה כי כפרי' יש פרים
ונשאר ל' ז"ד שעולים עשרה במספר קטן ועל אנשי ביתו
ששתי תיבות שו עולים עם הכולל עשרי' אמ' לתומות עשרים
ועל ריבוי תינוקות של בית רבן שהיו שם כמ"ש ז"ל אמר ועירים
עשרה שהם ז"ל עם התיבה במספר ראשי תיבות של תינוקות
של בית רבן והיו כל הרמזים במספר קטן כי על ק"טן זכיות
היו כולנה :
ויצו כו' ראוי לשית לב למה לא יצוה לדבר עשו עד ישאל
הוא תחלה למי אתה כו' וגם אומרו לאמר הוא מיותר
וגם מה הנה שלש שאלות אלו וגם הז"ל לאדוני לעשו • ועוד
מה צורך אומרו והנה גם הוא אחרינו • ועוד אומרו וינו את
כו' למה לא כלל אותם כאחת לומ' וינו את כל אחד מעבדיו
כי יפגשך כו' • ועוד באומרו אחרי העדרים לאמר כי אומרו
לאמ' הוא מיותר • ועוד אומרו ואמרתם כו' כי אומרו ואמרת
כו' היה די יאמ' וגם הנה עבדך כו' כי אמר אכפרה כו' ולא
שיאמ' לכל א' גם הוא אחרינו ויאמר הטעם כי אמ' אכפרה
וכו' לכל אחד ולא לכלם כאחרונה וכן אמת גם הוא מיותר.
וחנה דרך עבד אים המוליך מאדוני מנחה
לשר וגדול שאם ישאלוהו האיש המקבל
למי אתה ולמי אלה לעמות ולומר אני עבד לאדוני פלוני
ומשלח דורון לאדוני פלוני • אך אם לא ישאלוהו דבר כי
אם הוא יתחיל לדבר יאמר עבדך פלוני משלח לך דורון
זה ולכן אלה יות חפץ יעקב להראות לעשו כי גם בביתו היה
כלתי מתנהג בשררה רק כעבד לעשו כזה לראשון שלא
ידבר עד יפגשהו וישאלהו עשו למי אתה למען ירמה שלא
יענה עבד לאדוני יעקב כי אם לעבדך ליעקב שאפילו
בנוגע אל עבד יעקב עם אדוניו לא יקראהו אדוני בפני
עשו כמש פט המדבר לפני המלך שלא יכנה בשם אדון
אל ונלת המלך על דרך מאמרם ז"ל שעל כן חייב אוריה
החתי את ראשו למלך שקראו אדוני את יואב בפני המלך
וזהו אומרו לאמר כי יפגשך כו' שציוהו לאמר כאשר יפגשהו
וישאלהו ולא מקודם ואמר למי אתה כו' • והוא
כי יחפון לדעת אם כאומרו למי אתה יענה לאדוני
לעשו וגם ירצה לדעת אם הוא מקדים לשלוח נכסיו
לבית יצחק אביו ולא מנחה לו וזהו ולנה תלך ואם הוא
דורון ולמי אלה כלומר שאם הוא לי הלא מה אלה לי
אחר שהכל שלי כי כל אשרו גמור הוא אתו וגם למה
הדורון הוא לפניך ולא לפניו כי דרך אים הבלתי מחזיק
עצמו לשר הגדול ונותן דורון לגדול ממנו שהו' בידו מביאו ולא
ביד עבדו' ואם כן למה שה לפניך ולא לפניו על כן אז תענה
ואמרת מה שאמרת למי אתה לעבדך ליעקב ואשר נשתבקת

אם מסלה לביתו לו דרון הוא הלא מנחה היא שלוחה ולא
תאמר אם הוא עבדי גם כל אשר לו לי הוא שלי ואיך משלח
מגמלה אומר כי כל אשר לו לי הוא שלקח ברכתי כי הנה כן
הוא כי הלא גם לחני שחני עבדי שיך לחני וזהו לאדו לעשו שלא
שבוטה כך לא תקפיד כי מידך נתן לך ותמחול הטא ועל אומר
לפניך כלו שהיה רא ייהיה יעקב עצמו מביא המנחה לפניו
אל תחוש כי והנה גם הוא אחריו והוא כסוס לב אל אומרו
אחריו ולא אמר אחרי כי לא נוכר כעת וזלת הא אך אמר
אם לא היה רק עדר זה היה כא אחר עדרו אך והנה גם הוא
שמרכה הגם את מביאי מנחה כראשון המדבר והוא אחריו
אל כל המביאים והנה אם כל א מהביאים אחר כל עדר לא
היה מדבר עד ישאהו עשו היה נראה מנות אנשים מלומדה
להחניף אותו ולא כן לב יעקב על כן ויצו גם את השני וגומ
לאמר גם הם בראשון אך לא אחר ששתו רק כדבר הזה תדברון
אל עשו מיד כמונאה אותו טרם ישא ואור ואמ ואמרת גם גו
והוא כי יאמר עשו בלבו הלא על מה שלח כא הוא במנחתו
הנה הא אמר אני שהוא כא אחר כל מביאי המנח והיה נר
שהי אמוך לאחרון אך הנה עברו כל ההולכי אחרי העדרים
ועדין יעקב איננו ואין זה רק דרך שרה שמשלח עם עבדיו
וכלתי כא לי יכנע עם מנחתו ועודנו רחוק כי נשא שם הלילה
להעביר כל אשר לו על כן ואמרת בהגיע בלבם גם הנה וגו
לומר כאשר אנחנו בלתי בעלי שרה כי אם עבדים גם הנה
עבדך יעקב כלומר כמונו בלתי מזתרר ומה שהוא אחרינו
עדין ולא עמנו עם היותנו אחרונים הלא הוא כי אמר אני
וגו וכזה יתיישב לומרו גם שאם לא כן הוא מיותר ולא רצה
שיבין עשו מתחלה שגם מהעדר האחרון היה רחוק כן יחזה
אפו מיד כי יבא הדב לאט לו ואח כל הפיוס יקבל באחרונ
ותעבור המנחה וגו הנה ראשם הפסוק בלתי מתקשר
עם קודמו כ מה מודיענו כי לן במנחה
ואכה ילין אם לא במחנהו ג מה הנחיצות הלו לקום
בלילה ולהעביר את כל אשר לו בטרם בקר ד לומרו ויותר
יעקב לבדו אם עבר הכל ידוע שויתר לבדו ה איך נאבק
איש עמו ואיה כל מחנה אלהים ואיך לא שמרוהו ותקע כף
ירך יעקב ו באומרו וירא כי לא יכול לו אם לא יכול איך
הוקע כף ירכו ז לומרו לא אשלחך וגומ אין ברכה היא
חפץ אם קיום הברכות הרי אמר לו לא יעקב יאמר עוד וגו
שארזל שלא התיה לקיחת הברכות עקבה וכו ואם כן הרי
ברכו ולמה לא שלח עד שחזר ואמר מה שמך ח אומ אחא
ויברך אותו שם אשם הוא הברכה הראשונה הנה כבר נאמ
ואם היא אחרת למה לא נתפרשה וגם אומרו שם הוא מיותר
ט למה זה שאל יעקב לשמו י שהשיב לו למה זה תשאל לשמי
ולא נתן טעם אל מה שלא ישאל שמי
אמנם הנה כתבנו למעל כי טרם ילכו מלאכי אל אשר אתו
פגעו בו מחנה אלהים וקר למקו ההוא מחנים על שם
שתי המחנות והנה אחר שליחות המלאכים נקעו אשם מחנ
א ל וכשאר מחנה אלהים הם מחנה ישר אל שקדמו להקביל
פניו ליכנס עמו מעבר יבק לארץ ישראל וכבא אל הענין
והוא כי הנה דרך הנדיקים לבלתי עשו עקר מה שבנו טבעיו
רק מן הקיום השא והנה היה ליעקב קיום שהי הו מחנ שהי
שעמו אמר שלעפ שותעבור המנחה על פניו לא כעס כזה
כי אם והוא לן בלילה ההוא במחנה הידוע הוא מחנה אלהי
הנזכר למעלה תוך המחנה שהי לפניו מירשתו ועודנו עומד
שם נתן אל לבו הלא מחנ ארץ ישראל זה ואולי אם אתעבב
את

כה כא"ל לא ימתין עד הבקר שאעבור בנחל לארץ ישראל
ואם לבבודי יתעבבו אין ראוי שלמעני יתעבבו בא"ל והם
מלאכי ארץ ישראל • ומה גם בלילה זמן הטרא טומא פעולם
על כן ויקם בלילה הוא וגו ויעבר את אשר לו והנה כאשר
עבר הוא מעבר יבק וגם העבי את כל אשר לו עבר גם מחנ
אלהים אתם כי לבך כיון וכאשר חזר הוא על פכים קטנים
לו ויותר יעקב לבדו בלי מחנה שהים גם הוא לו ויאבק איש
עמו • והנה אלקי זל אם מיכאל היה לו ממאל שרו של עשו
והנכון על פי המשך הכתובים שהיה שרו של עשו והענין כי
אחר אשר נגעו יעקב על שלא כעס בו ית מבלי יכנע לעשו
לו רצה הבא להראות לו כי גדול הוא לפניו ית ולא יעשה לו
כאשר עם זולתו שפוקד ה למעל את השר כד"ל יפקד ה על
צבא המרום במרום ואח מוסר את העם אשר תחתיו ביד
הטוב בעיני ה כי אם גם את שרו אתן בידך שאת תכניעה
בלי סוס אחד ממחנה אלהים ומכש אחרי כן את עשו וזהו
ויאבק איש עמו מי נתמלא אבק האיש שעמו הוא שרו • וזש
לו כי שרית עם אלהים וגו לומר הנה דרכו יתב שהוא עצמו
פוקד את צבא המרום במרום ואחב ואת מלכי האדמה וגו
אך תחת אלהים אתה כי שרית עם שהים הוא השר באדמה
ומכש שעם אנשים שתחתיו ותוכל לשון עבר כאלו כבר יכולת
או שעור הענין בסוס לב אל לאמרו ויקם בלילה הוא כי
מלת הוא מיותר אך יאמר הנה הוא לן בלילה ההוא במחנה
שהי הוא תוך המחנ כמדובר וכעוד לילה המחנ ההוא עוכו
ועבר מעבר יבוק לא"ל וברלות עצמו משולל מהם קם בלילה
ויקם וגו וזהו ויקם בלילה הוא כלו מה שקם בלילה להעבירם
היה להיות הוא כלו לבדו כי מחנה שא"ם כבר עבר ועל כן
ויקח וגו ויעבר את כל אשר לו הלא הכין הוא ית למען יערב
אל לבו שרו של עשו להלח כי יעקב זוהו ויותר כו וכזה ויאבק
איש עמו וירא הוא ית כי גם כו שליטתו השהי ככל הכתוב
וזהו ויאבק וגו לרזל כי נתמלא אבק וכו לו עד הפשט מי היה
נאבק ונאחו ממי האיש כי ויאבק הוא לשון נפעל והיה עד
עלות השחר כי עד אים שליטה לאצונים :
וירא כי לא יכול לו וגו הנה שרו של עשו כא לנגוע בו לשלו
בכל עצמו והוא כי איש עבירו הפוגמו בכל עצמו האד
ויש פרטי ש מאלרין והכ תשב יוכל לו על דב מ אשר עוב
ובכוד הוריו כמה פנים כיונא מדברים הכוללים האדם כלו
וירא כי לא יכול לו הוא את כל עצמו אז בקש לו דבר פרטי
ופספס ולא מצא רק בדבר שתי אחי המתיחבו ש הירך כד"ל
יוצאי ירכו על פרי בטן ואז ויגע וגו כי מצא מקו הפגם לבוא
והנה היה מקום לומר איך שרה עם שים והלא נקעה ירכו לזה
בהאבקו עמו לו כי גם שנקעה ירכו לא נהפך הנס ש הרודף
כי עדין היה בהאבקו עמו כי עודנו האיש מתמלא אבק
מיעק אז על כי דרכנו בהייתי נאבק ונאחז עדין האיש מידו
ולא נתהפך הענין :
ויאמר שלחני וגו לבייתי שרו של עשו אמ שלחני כי על השחר
ועברה שליט אחוני וכעת לא תהיה תפארתך שתוכל
לי והנה יעקב היה מבתפק אם היה מלאך קדוש והיה
אומר כי עלה השחר שהגיע עת לומרו שירה אז אבד
עשו והיה על כי אז עברה שליטתי • וכין כך וכין כך
אמר

אמר כי אם כו שהוא שיקיים לו ברכות אביו אם
לא עשו שהוא בעל דינו שיודה לו זלא ברכתני ולא אמר
ברכני כי על קיום מה שעבר הוא ואם מלאך קדוש הוא גם
ברכתו תעזרנו ולהיו כי אמש היה לא רצה לברכו ולהודות
לו רק כשאמר שהוא ית יברכנו וזהו לא יעקב יאמ עו כו כי
שרית עם שים כו כמו שביארנו יכולת עם השר כש עם אנשיו
מתחתיו אז כשמוע יעקב את דבריו אז פתחה לזנו כי מה
שהיה פקק אצלו היה נוטה לגד היות אמש כאמו שאינו כי שרית
בו שמורה כי אחר שיכול על השר יוכל לאנשי שתחתיו לכן
להתחזק בדבר אמ לו הגידה נא שמך לרצו אם יאמר מיכש
אז אמש והוא בשומעו רגז ופחד מלהגיד שמו כן משנה שברון
ישברנו לכן מדאב מדבר זה שנה זאמ למה זה תשאל לשמי
כלומ הלא כל חפנך הוא על הודעתי הברכו הנני מודה וזאו
ויברך אותו שם מה שעד כה לא עשה כן רק שבישרו מה
שיברכהו ה בבית אל
ויקרא כו רצוי לשים לב מה שיבו אל שם זה ולמה תידיענו
התורה קריאתו פנים מי שראה ב מחנות שרפי
קדש ולמה תמה איך מראו לאחד היה מן התמיהין ואמר כי
רמית כו ותנאל נפשי ג לומרו ויזרח לו השמש הלם לו לבדו
זרח • ועו לומרו כאשר עבר את פנוא ולא אמ את פניאל
כאשר קרא לו יעקב ד לומרו עבלא יאכלו כו היה ראוי
ליכתב אחרי לומרו ויגע בכף ירכו ותקע כו עבלא יאכלו
כו ולא אחר סיפור שנקעו מקום אחר ה לתה מזכיר כי
נגע כו ולא הפנם והלא כי נקעה ירך יעקב גיד הנשה
אמנם אחר הכירו כי שרו של עשו היה הוא תוקף הדין
והרוגו הכף המלאכי המלוי לותו לו שילם תודות
לו ית ואמר אין זה כי אם המקום הזה שהיו בו מחנים של
מלאכי אלים עוד לי וקרא לותו פניאל והוא כהוכי מאמר
הכמי האמת על פנו ול ווענם בכל יום כי מדת ש היא החמד
זועם את מדת שים כל תפעול רוגז ועד זה יתכן לאמר יעקב
הנה בזכות המקום נעשה כשו פנים שלי היו ש כי נועם נגד
פני אלים וזו כח רוגו שרו של עשו כי הנה ראיתי אלים זה
פנים אל פנים כי לא היו עמי פנים חדשות של שים מלאך
ממחנה שים ולא פני אדם ונלתנו רק פני ופניו ותנצל נפשי גם
יכוין עד זה כמה שידענו כי את כחות חצונים אים אחד רוא
וכיוק פנים רואים ולא חוקים כו וזה יאמ אילו היה אים
אחד עמי לא יכלא שלא נוקתי אך היינו אני והוא פנים ש
פנים לבדנו ועבו ותנצל נפשי הוא פליאה ולמש אל על פסוק
ודבר ה ש משה פנים ש פנים כו שאמ לו הקבה אני כבעם
ואתה כבעם יאמ פה מה שיפלא הפלא ופלא הוא כי אלו
ראיתיו שלא כבעם אז שאני לא הייתי כועם עליו לא היה כל
אך היינו פנים אל פנים אני כבעם והוא כבעם ושמא תאמר
מה תתהלל והלא נקעה ירכך לזה שני טעמים אחד כאומרו
ותנצל נפשי לומר דבר גדול הוא בערך מה שותנצל נפשי ועוד
כי מיד נרפא כי הנה וזרח לו השמש והוא מה שאחר אל
בפסוק וזרחה לכם ירא שמי שמש נדקה ומרפא כו כי השמש
מבוער את הרשעים כיהנה יום כא הוער כתנור כו וליטש
אותם כו שהיא חמה מנרתקה ירפא את הנדיקים וזהו
שמש ואמר וזרחה לכם ירא שמי שמש נדקה כו וזה יאמר
פה ויזרח לו השמש כי לו לבדו שהיה ירא ה זרח השמש
הידוע שמש נדקה ומרפא ולמה הוצרך הלא הוא על כי והוא
נגע על ירכו כדי לרפאתו ועל מי יחס יעקב כעמתנותו אור
יו אל אחיו המקום ע אמרה תורה כי לא כן הוא כי הלא
ויזרח לו השמש לרפאתו כאשר עבר את פנואל ואלו אותו
המקום היה הגורם גם רפואתו ראויה היה תהיה שם אך אל
זה כי אם שפני יעקב מנד עצמן שורה כהן ש שהי יאר ועל כן
להורות זה קראו עתה פמש לומר כי פנו של יעקב בלבד הם
הגורמים שהיה כשם תואר יחס אל לעשות את כח הרוגו
כמדובר למעלה ולא שהמקום ימלא חקרונו חלילה ושמא
תאמר אם כן שמיד שב ורפא לו למה לא יאכלו בני ישראל
את גיד הנשה לזה עכ לא יאכלו כו על כי נגע כו ולא על
מה שנמשך אחב כי אם נרפאה הירך לא נרפאה שייכות
שליטתו בגיד הנשה עוד יכוין בל נאמר לא יאכלו את כל
הירך לזה כיון שוזרח כו נרפא הירך על כן מה שלא יאכלו
הוא את גיד הנש שהוא כי נגע כו כי השלט לנגע כאבר
ההוא יורה כי אחיזה מה מצא ודי במה שנגע •
או יאמ אם הפנם היה על נושאו שתי אחיו לא יאכלוהו
בני השני ובני הלחנות כי הראשונה כהתר היתה
לזה עכ לא יאכלו בני יאר כלם את גיד הנשה על דבר כי
נגע בכף ירך יעקב ובכמינ היו הפנם מה כיעקב כל יוצאי
ירכו מקבלים רושם וישא כו ראוי לשים לב
למה שסכל ילדים אצל אמות ואחב וישם כו והיה לו מתחלה
לשים את השפחות עם ילדיהן ראשונה ואחר כך את לאה
כו וגם הלל בלאה וילדיה שניי ולא אחרוני רק ביוסף ורחל
אך נתן ש לבו לעשו כ דברי מ לשים כל בנים אצל אמם
לאה וגם ילדיה ורחל עם יוסף ושפחות עם ילדיהן
למען יזכרו רחמיו ית כי אם יבא ויכם יהיה אם על בנים
הכך מאשר חס הוא ית על קן צפור כ לשים את השפחות
וילדיהן ראשונה שיפגע בהם עשו ראשונ ואח כך את לאה
וילדיה וכאחרונ את רחל ויוסף ורא והנה אם מתחלה ישים
השפחו וילדיהן ראש כ ואחר כך את לאה וילדיה אחריהם
ואחר את יוסף ורחל אחרוני הנה יקפידו השפחות ובניהן
שנותנם ש פני המלחמ ולאה תקפיד שמרחק את יוסף ורחל
מלפני עשו יותר מלאה וילדיה ע"כ ראשונה מכלי השקפה
ש מקו מושבם שם כל אם אצל ילדיה למען יראו השפחו כי
גם כהן חס שיכמדו רחמיו ית על אם על בני • ובזה לא
יהרהרו שגעל בהם ומתנם ש פני המלחמ מה שאין כן אם
מתחלה היה ם שותם עם ילדיהן ראשונה כי לא יחשבו כי
גם כיון אל היות אם על בני וגם קרוב להן לחשוב כי להיותו
עמוק בהן בשומו באחרונ וילדיהן אתן היחל מהם ויסם אותם
ראשונ ואח כ את לאה וילדי ולבל תקפיד לאה ותקנ באחות
ע"כ מתחל כאם שם כל ילדי אצל אמם היחל מלא כאומ על
לאה ועל רחל להורו כי חס עליה לרמו אם על בנים כה קול
לרחל וסיים בשפחו ועודנו עמוק בהן היחל בהן לשוס אותן
ראשונ ואת לאה וגו אחרונים כי לא שם מיד את רחל ויוסף
אחרי רק שהה מעט באופן שהיו נראים כעת אחרוני ואח
אחר ההפס כלאה ר"ל שם את רחל ויוסף אחרוני ועל כן נאמ
אחרוני כב הכתו ואח כך תקן כל הקנאו ג כמה שהוא עבר
לפניהן קנאת השפחו וילדיהן שהיו אחורי יעקב והוא שומר
לראש ונמצאת רחל ויוסף רחוקים משמירת מלאה אם היה
נשמט אים מאת עשו לגשת לבנות במחנה שהעבר הלן •
והוא עבר וגו ע"ל מנד מהותו כמה שהוא עשו שנית
אמר
היו לעשו אז מנד מהותו כמה שהוא עשו שנית
כמה שהוא אחיו שיהיה בו נד טובית והנה בתחלה היה
מבתפק אם היה מתנהג בכחינת עשו אז אחיו כאומ אל עשו
אחיו כמפורש למעלה • וכזה יאמר ויסתחו אדנה שבע
כא כ 2 21 פעמים

פעמי' עד גשתו עד אחיו למתקן מרורות חמת בחינת היותו
עשועד גדר הקר' אחיו ולא שוה לו כי הנה וירן עשו לקראתו
בכחינה היותו עשו לקראתו להמיתו שלא שבה גיעו שיו הנין
זכותו ויסקהוויבכו זה על שלא יכול לשלוט בו וזה שלא האמין
הנגל ממנו וכזה יהיה מדוייק אמרו בתחלה אחיו ואח"כ עשו
וכמדר' אומרו כי לאלאחיו השתחוה כ"א שיו ית' ופירשו אומ'
והוא עבר לפניהם שהיה השכינה כדא"ל והוא אפור בזיקים
והוא עומד בין ההדסים ולפי זה יתכן לומרו עד גשתו כו'
טרם יזכיר שבא עשו שה"לל וירא עשו את אחיו ויפתחו
אראה כו' עד גשתו אלי אך לא ינדק עד גשתו אל מי שלא
נאמר שהיה רחוק תחלה וגם אומרו מלת עד שתי פעמים
עד גשתו עד אחיו וגם לא ינדק אומרו ויפתחו בכלתי הזכר
למי אך הוא כי והוא שהוא שכינה עבר לפניו ויפתחו שבע
פעמי' עד גשתו עד השכינה הנו' כמל' והוא ואח"כ עד אחיו
וישא כו' הנה אומרו יעקב הילדים ירמה מיותר והש"לל
אשר חנן כו' אך הנה עשו נתן עיניו בנשים אולי
אחת מהן בתו גדולה ויתהרנה לו לאשה לכן הסיב ואמר
הילדים הם אשר חנן כי נשי הן ואינן בניתי ואם נשים לב ש טעם
שכמלת הילדים יהיה שאמר לו בהרמת קול הילדים כלומר
כי עליהם ודאי אתה שואל ולא על הנשים נשאת עיניך כי
לא נחשדת בכך הם אשר חנן ה' את עבדך והוה בתמעת
הרמת קול זה כשו כרור לו שלא יחמדם ויכוש בראותו שמרחי'
יעקב הדבר מלאשו שהוא שאל על הנשים כי אלילה לו וגם
רמז לו כי אפילו יהיה ליעקב בת והוא שכל אשר לו הוא למנאה
חן בעיניו כי כל מה שקנה עבד קנה רבו כי הנכסים יחשבו
בשל עשו לא כן הילדים כי הם אשר חנן ה' את עבדך כלומ'
טעם היותי עבדך הם חמנים אלי מעת ה' וגם זה אפש' כיון
בטעם שעל מלת הילדים שהתורה רמזה מה שב יוון כמרים
קול כאומרו הילדי' כלו' אינן מסוג הנכסי' כי הם אשר חנן כו'
וחגשן כו' הש"לל וישתחוו ולא ותשתחוין יורה על השפחו'
בלבד וגם מלת הנה מיותרת וכלאה הש"לל ויגשו
לאה וילדיה ואם הוא על היותם טפלי' לגב אמם לאה כרחל
עושה עיקר מיוסף כאומרו יוסף ורחל ' ועוד שה"לל רחל
וילדיה וגם אומרו ואחר כרחל ויוסף ולא כלאה וגם הש"לל
נגשו יוסף ורחל ולא נגש ואשר כי כשמוע השפחות את
יעקב אומר חנן ה' את עבדך נשאו קל ואומר אם הוא נעשה
עבד לעשו כש אמו שפחות העבד על כן הקדימו להשתחו'
לו אך לא כן לב הבנים והנה ילדיהם היו לפני אמתן משוכים
לפניו מאמותן ותגשנה השפחות לבדן ממקומן עד לפני
ילדיהן והנה הנה וילדיהן עד היות הנה ראשונו' לפניו וילדיהן
אחריהן במקומן ועל הקדימה הזאת מייחס ההשתחויה
שיהן כאו' ותשתחוין כי הן היו עיקר וילדיהן נגררו אחריהן
אמנם לאה מה שדמתה להן הוא לי ותגש גם לאה כהן
ממקומן עד מקום ילדיה שהיו לפניה אך לא שתה עצמה
לפניהם כמו השפחות ועל השואתן אמר ויתחוו אך רחל
ויוסף שהיו רחוקים מעשו פנימה הוצרכו להתקרב וזהו ואחר
נגש כו' והזכיר יוסף תחלה [illegible] ל על פסוק בן פורת עלי
עין שסש עצמו יוסף כפני [illegible] יסתכל עשו ביופי אמו ועל
כן אמר יוסף ורחל כי הוא לבדו נגש עד לפני אמו ונסתרה
בו כהיותם מעומר והשתחוו יחד שבשחים אינה מיראת
יאמר מי לך כו' הנה אומר לך מיותר שנית מה זו
שאלה הלא מוליכי המנחה הגידו לו אך יאמר מי לך כלומר

מי הם להיות לך כלומ' כי מכרכתי הוא זה לך שאל
מה לך פה בעלו הוא הסיב לו למנאה חן כו' לו אדוני אתה וכ
דרך עבד שגם שכל אשר לו הוא לרבו מפרים אשלו מנחה
לאדוניו למנאה חן בעיניו וזהו למנאה חן כו' וכן אמרו רז"ל
שאחר כך את הכל נתן לו על חלקו שכמערת המכפלה שנא'
בקברי אשר כריתי לי שעשה כרי ממונו ונתן לו וזה לאשוב
בכונת המכר' ג' מי לך במקרא א' מי לך פה אתן ב' מי לך
כל המחנה כו' ג' מי לך פה כי אחכת לך פה קבר והוא מה
שכתבנו כי ראשון' נתן עיניו בנשים ואמ' מי שה לך כלו' אם
היתה ליעקב כת לנושאה וזהו מי לך פה אתן כלו' שהשאלה
הא' היתה מי לך פה כמה שאהיה אתן לך וכשלא יכול
כאשר הסיב לו יעקב כמפורש וגם הטמין את דינה לו נתן
עיניו בממון והוסיף ואמר מי לך כל המחנה כי לא לך יאתה
אך מזה לא ינא ריקן כי נקחו על הקבר וזהו מי לך פה כי
אחכת לך פה קבר שכונת המקרה לו שמה שאמ' מי לך הוא
כאומ' הלא מאשר שאלתי מי שה לך הונאתני ריקם שלא
דיניתי לאתן מהנכסים לא תוציאני כי מי לך כי מאין הם
לך כי אם לא תתן אני אעשו שלא יהיו לך והוא על הקבר
והנה אראל כי מחנה המלאכים פגשו בעשו בדמות בעלי
זיין חרב ואינת כו' והיו מכים בו הכאות והיה אומ'
הניחוני כי אני בן אברהם ואו היו מוסיפין זה ש זה לו הכוהו
סב ואמ' בן ליצחק ויוסיפו להכותו מכה רבה אמ' אח ליעקב
לו הניחוהו ומעל זה שא מי לך כל המחנה אשר פגשתי והשי'
יעקב למנאה חן והלא יקשה כי איך מונאה חן במבות הגדולות
ההם אך יאמ' לא היתה עיק' כונתם להכותך רק למען אמנאה
חן בעיניו כלומרך כי אחי אתה
ויאמר עשו כו' הנה אומרו אים לי רב אינו טעם מבפיק
כי כל מלך רב ומליט עם אים לו לא ישיבו אחור
מנחה ' ב' אומרו יהי לך אשר לך אם אבר הוא לו מה אמר
שיהיה לו ואם הוא שנתן ומוחל לו בר כותיו הש"לל יהי לך אשר
לי ' ג' אומ' ש לא אם לא הם תיבו' משולנו' הבנה ' ד' אומרו
ולקחה שה"לל קח מנחתי מידי ' ה' אומ' כי על כן כו' אינו
נתינת טעם לשבח וכן אומ' ותרצני בלתי מתיאשב ' ו' מה
מוסיף על הקוד' באומרו קח נא הם כו' וגם שנתו את טעמו
ממנחה לברכה וגם אומרו הוכאת לך מה חידש לו ' ז' אומרו
כי חנני כו' ירמה כנתן קון בעיניו אך אמנה הנה עשו אמ'
אלו לא אמנע או מנחתך היא למלא חסרוני או לפייסני על
הברכו' אם להעשירני הנה יש לי רב ואיני צריך מתנותיך
ואם הוא לפייסני על הברכו' יהי לך אשר לך והוא כי הנה
שני סוני ברכו' יש חלוקים זה מזה ראשיתם עושר הוא ויתן
לך השי"ם והנה לך עושר וכן יעבדוך עמים גם זה לך כי יש לך
עבדים כאומרו ויתן ביד עבדיו וכן שלח שיו לאמ' ויהי לי שור
כו' עבד ושפחה לאמנם בסוף הברכו' שהוא גביר לאחיך כו'
אין לך כי אדרב' אתה משתחוה לי ומחשיבני לגביר ואדו'
לך ע"כ אני אומר על הברכות יהי לך מהם אך לא הכל כ'
אם דוקא אשר לך שהוא שתי בבות הברכו' אך אשר אינו'
לך בעת שהוא הוה גביר זה לא יהיה לך כי לא ארש' שתמש'
עלי ואיני מוחל לך חלוקה זו והסיב לו יעקב ש יתחמן לבבך
על זאת לא יעלה על רוחך כי להפיס דעתך על סנתקיימו כי
הברכות הבאתי המנחה כי הנה ש נא כלו' מה שאהיה גביר
לך עם כל יתר הברכות לא עתה הוא כי אם לעתיד לבא
והוא המודע מרבותינו ז"ל שאין אותן ברכות מתקיימות

רק

רק לעתיד לבא וזה אל נא כלומר ועל מה שאינו עתה לא
תקפיד כי אין לך חלק רק בעולם הזה ולא לעתיד לבא כי
זה היה נודע בינינה כמפורש פרשת תולדות ועל אשר
חסכת כי אולי למנאה אחרונך שאתי מנחה מעל כן ממרת
ים לי רב גם זה אינו אך המנחה היא למען דעת אם רציתני
כי בזאת יבחן אם נא מנאתי חן בעיניך במה שולקה מנחתי
מידי כי הלא על כן ראיתי כו והוא כי שיש האמור פה הוא
שרו של עשו שעליו אמר כי ראיתי שיש פנים כו' והוא כי הנה
כאשר רחה יעקב את שרו ראהו כפנים של ועם נלחם והנה
כתבנו למעל' כי כאשר רץ עשו לקראתו בועם אף היה כא
לא שהי יעקב הגין בעדו וכהתקרבו תשש כחו ודבר טובו'
וזא כי הלא ראיתי פניך כראות פני שיש כי כן היית בפנים
של ועם עלי ואחכ' ותרצני על כן לגלות לבך כי ראיתי תקף
לי מנחתי מידי וזה הוא משמעות המתי של כי על כן כד"א
כי על כן כאו בכל קורתי כאלו ואמר על כי באו כמוסב לכל
המפרשים וכן רמזו ז"ל שאומרו פה שיש על שרו אמר ועל זה
יתכן גם אם נאמר ששיש האמור כאן הוא קדם לומ' ראויה
מנחתי אליך כי על כן ראיתי פניך ונכהלתי ממך פן אמות
בדרך כמי שראוה פני שיש כלומר כיום המות שאין אדם מת
עד ראות פני שיש ומאו אינו נגול ממנה כד"א כי לא יראני
האדם וחי ועם כל זה הפכת לי ותרצני
או יאמר אינה מנחת פיוסין רק מנחת ידידות כלבותם
שמתנים דורון זה לזה בהתרצותם פנים וזא אם
נא מנאתי חן בעיני שאהבתני ראוי הוא תקח מנחתי ומי
אמ' לי שאהבתני הלא הוא כי על כן שמחתי כך כמי שראה
פני שיש ומה אני מכיר כי גם אתה ותרצני כי הלבבות
במראות שאם לא רצתני לא היית בעיני כראותה פני אלים
כי כמים הפנים אל' והוא כמאמרם ז"ל בפרק מוחר להחניף
את הרשעים מפני השלום '
קח נא כו' אז"ל על פסוק מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו
יביאו לא נאמר אלא ישיבו שאותה מנחה שלא
יעקב לעשו עתידי להשיבה אלינו לעתיד לבא זה יתכן
במש"ל ויקח מין הבא בידיהם אבנים טובות ומרגליות' שעל
כן מחשיב ההשבה וכזה יתכן אמר יעקב אל נא תמנע
מקחת המנחה לשום סיבה אם הוא לבלתי היו' חייב להחזי'
טובה אל תחוש כי הלא אין המתנה תמידית כי עתיד' לחזו'
וזהו קח נא כלומר עתה היא לבבך ולא לעולם ואם הוא להיו'
כי הכל משלך ויהיה לפניך מוכרת עין לזכור כל השאר גם
זה אינו כי הנה ברכה אשר ברכני ה' היא לא משלך כי אינו
לא מטל השמים ולא משמני הארץ וזה את ברכתי ולא אמר
את מנחתי כלומר מהברכה שלי ועוד כי כבר הוכאת לך
וחרפה תחשב לי תחזירה על פני אחרי אשר הוכאת לך
ושמא תאמר שאחר שחלקנו וחלקי העה הטב ב שיש לי פה
הוא שחלק משברי שם ניתן לי בה ואיך אתנהו לך מזה אל
תחוש כי הלא חנני שיש טוב בעולם הזה מתנת חנם ולא
נכיתי אפילו מקנת מזכותי של העולם הבא כי אם וכי יש לי
כל הוא מהשבר בעולם הבא .
או יהיה ענין הכתובים בהזכיר מאמרם ז"ל ויקח
מן הבא מידו אבנים טובות ומרגליות ודאוי
לדעת מה נעשה מהן כי לא נראה שהוליכו עבדיו רק
העדרים אך ויהיה כי נקח אבנים טובות בידו מנחה
שו לראות אם יצערך גם זה להפר כעסו אך עוים מאתים
זה הוא מה שויתן ביד עבדיו והנה בהתרצות

פנים ואמר לו על העדרים שביד עבדיו מי לך כל המחנה
כו' אמר למנאה חן שהוא להפר כעסך למנאה חן או השיב לו
אם דעתך שלא מנאת עדין חן לא תמנאה גם בזה כי הלא יש
לי רב ובעל הון רב לא יופר כעסו בזה ואין לי חבן בדורון
וגם יהי לך אשר לך הם הברכות כי חימה אין לי ומנאת חן
על כן ברות יעקב את דברינו ראה כי נריך עדין לפייסו
לפי ערך ממונו על כן אמר אם נא מנאתי חן בעיניך כמאמרך
יהי לך כו' ולקחת גם מנחתי מידי הם האבנים טובות
ומרגליות אותם שנאמר כהן ויקח מן הבא בידו כי ראה הוא
לך כי על כן ראיתי כו' כמפורש וזהו אומרו ולקחת ולא אמר
קח כי אם ולקחת נוסף על מה שביד עבדיו ואחכ' אמר קח
נא עם כל זה גם את ברכתי אשר הוכאת לך על' העבדים
ולא תחוש אם אתן זה וזה כי הנה חנני אלי"ם כו' .
ויאמר נפעה כו' הנה הפכימו רז"ל שאין פסוקים אלו
כפשוטן שאמאמר יעקב יעבור נא אדוני
כו' היה על מה שאמר לו עשו מבקש אני שאהא שותף עמך
בעולמך ושהסיב לו יעקב יעבר נא אדוני כו' וכן אמרו על
אשר אבא אל אדוני שעירה שהוא ועלו מוזעים כו' לשטוט
את הר עשו ויהיה שהוקסה להם שאם נסעה ונלכה הוא
נלכת יחד מאי ואלכה לנגדך שהוא כלתי מורה שותפות
בהליכה שאם הוא שיהיה לנגדו קרוב אליו פן לא ישאת
האדון לשבת יחדו למה יאמר שהוא ילך לנגד יעקב ולא
שיעקב ילך לנגדו כ' מה זו תשובה כי הילדי' רכים ואדרבא
על כן טוב טוב הוא יהיו יחד שאים את אחיו יעוורו ' ג'
אומרו ודפקים מי הם שידפקום אם הוא עשו ה"לל ותדפקם
יום אחד וגם למה יחוש שידפקום ' ד' שאחר שנורת הענין
היא ומתו כל הצאן למה מוכיר הבקר ' ה' כי אומרו' אלי הוא
מיותר כי אחר שמוראו הוא פן יומתו הצאן מה יתן ומה
יוסיף היות אלינו ' וכן יש קשת דקדוקים במקרא שיתישבו
על פי דרכנו בשל' והוא בשום לב אל הנודע לנו מרז"ל
במקומו' רבים כי הלא מות מה נמשלו לפרים בענין פרי החנ
ושראל לצאן ובכא אל הענין בהזכיר מאמר ז"ל במדרש ז"ל
הילדים רבים אלו משה ואהרן והצאן והבקר אל ישראל כדא"
ואתן צאני כו' ודפקו' לולא הסדי ה' אמתו כל הצאן בימי
אדריאנוס קיבר ע"י והנה אומרו והצאן והבקר אלו ישראל
אינו מכיח ראיה רק על הצאן אך עדיין קשה מנין שגם
הבקר הם ישראל אך ודאי שאין כונתו לומר אלו ישראל רק
על הצאן ולא על הבקר והענין כי הנה עשו אמר נסעה
ונלכה כו' ודעתו כמה שכתבנו בכוונת ינחק בעלות על לבו
לברך את עשו שהיה להשליט את אדום על ישראל ד' פעמי'
בד' הגליו' שיהיו אחרבעתן ביד אדו' ולא שוה לו רק בשלוטתו
בגלו' הד' בלבד כי הוא חלקו מנד עצמו כאומרו והיה כאשר
תריד כו' כמפו' שם בס"ד אך על מה שקודם גלות אדום אין
לאדום שליטה על ישראל והנה אמר עשו הנה מעתה נסעה
יחד שותפו' כמש' זל על פסוק שאחר זה שבקש היות לו
שותפו' עמו שא שאמרו בעולמו של יעקב ולפידרכנו במדרש
המוכ' הוא נסעה יחד בשותפות בעה"ז ונלכה כי יהיה לנו
התהלכות וקיום כי איש אל אחיו יאמר חזק אך בזאת כי
לפוף ולכה לנגדך בגלות הד' כי אז היא שליטתי כי אז
אתקומם נגדך אז השיב יעקב ואמר אי אפשר כי הלא
הילדים הם משה ואהרן רכים מהעמים עול הנהגת וקיום
שתי אומות יחד כי אמי על ישראל לבדן אמ' לא אוכל לבדי כו'
ואם תאמר אלי שאשתף זכותי ואשא אותן על שכמי הנה זה

יהיה

יהיה כעת לך בכח ומן שליטתך בגלות הר׳ כימי אדרי אמם
קיבר בביתר יקתכנו כל ישראל כי כהתכרס אלי בתחלה
תחוק ידם כ״כ סבכח עת שליטתם תנכר ידם כ״כ עד בלתי
השאיר סריד חלילה וזה והנאן היו ישראל עם הבקר היו
מלכי אדום שהגיים היו נקראים פרים אם שתי האומות
תהיינה עלות עליישעלויחן עלי שאממיך ידם בזכותי הנה
כל כך תתחוק ידם עד שומתו כל הנאן וזהו ודבקום כלומר
הבקר הנו ודבקום את הנאן הנו עד שומתו כל הנאן ושעיר
הכתוב על אומרו נקעה ונלכה אמר הילדי ארכים ועל אומרו
ונלכה לנגדך אמר והנאן כו׳ אם מעתה יהיו נאן וכל עלות
עלי ומתו כזמן ההוא כל הנאן אך יעבור נא אדוני לנהוג
אדנות ושררה תחלה בעה״ז והוי לפני עבדו כי אני אחרון
שחלקי בעולם הבא ושמא תאמר שלא אוכל לבדי לנקבל
ישראל נער הע״ז כיון שאין להם חלק בעולם הזה כלל ואיך
יתקיימו כלום׳ ולכן טוב טוב שאתחבר עויך בע״ז כמאמרך
נקעה ונלכה כי תהיה לי מעיר לעזור בע״ז כי הוא חלקך
ומאשר לך ייטב לי בע״ז הנה אין צריך כי ואני אתנהלה
לאחי בע״ז ומה שאוכל עמוד כנגדו׳ עם שאין לי חלק בזה
העולם הנה ע״כ זכיות אתנהלה שלא יעדרו מורעי אזכות
שלא תכבה בכל דור ודור לדגל המלאכה אשר לפני שהיא
תורה כי יוסב אהלים היה ואמר כי זרעי המתהלכים בתורה
שהיא מלאכה אשר לפני כי יוסב אהלים היה וגם זכות
תמקות של בית דכן הכל שאין בו חטא וזהו ולדגל הילדים
ע״כ זכיות אלו אתנה לה עד זמן שאכא שאדני שעיר שהוא
זמן עלו מושיעים כו׳ לשפוט את הר עשו ויאמר עשו כיון כך
וכיון כך שעדין לא ניתנה תורה ואין זכותה כאם׳ אח הכתנה
כי גדול המצוה ועושה בו׳ באופן שהשתי זכיות הנו׳ אינן
כעת אינה עמך דן העם אשר אתי יהיו לך לעזר בע״ז
שאין לך חלק בו והסיב שני טעמים מ׳ למה זה אשריחך ועוד
שאם אמצא חן הוא בעיני אדוני אך לא בעיניהם׳

ויגא יעקב שלם וא״מ׳ אל שלם בגופו שלם
בממונו מה צורך הודעה זאת וגם אומרו אשר בארץ כנען
הוא מיותר וגם מה צורך הודעתו שיחן את פני העיר מקנה
חלק השדה במאה קשיטה וגם מה ענין קרוא הוא את אותו
אלהי ישראל והנה למעלה פירשנו על פסוק ושבתי בשלום ש
בית אבי כו׳ שבקש יעקב כי בשובו בשלום אל בית אביו
יעשו׳ לו הוא את׳ יתרון על אביתיו כי הנה אברהם כבר הוא
את׳ אמו עליו אך היה אחר מותו נוסף עליו יצחק שהיה
בחייו אך היה על היותו קומא חשוב כמתו׳ כאומרו אנכי
שהי אברהם אביך ושהי יצחק שהוא את אברהם אחר מותו
ואת יצחק בחייו׳ הה קומא אך שי זה החסד אשר תעשה
עמדי יתרה גם על יצחק כי ושבתי בשלו׳ בלי שום פגם לא
באבי שהיה קומא רק בשלו׳ ועכו׳ והיה ה׳ לי לאלי׳ם שיכנה
שמו עלי ליקרא אלהי יעקב כחיי וכאשר שאל הוא כן עשה
לו הוא את׳ כי הנה ויבא יעקב שלם בגופו בשובו ש בית אביו
שהוא עיר שכם אשר בארץ כנען אשר שם בית אביו וגם לא
היה עני שהוא גב חשוב כמת כי הנה היה בכולו מפדן
ארם שעדין לא נתן ככסיו לעשו ומרוב עשרו ויחן את פני
העיר שנתן לשם מתמת רבות והיה מוותר עד קמות חלקת
השדה כדי לנטו׳ שם אהלו במאה קשיטה ועכ״ז שהיה שלם
בגופו ומשונו בחיין בלתי חשוב כמת כאשר הניב מוכח
כנה שמו עליו ליקרא הוא את שהי ישר׳ בחיין ולכל ומ׳ אים

למה עשה את׳ ככה והלא הן בקדושין לא ימין כי אין אמור
בכסר ודם כחייהם לזה הקרי׳ אמ׳ ויקרא לו אל לו׳ לית דין כר
גם כיתי לנשים רק כי שרה ש שים והוא שרו אל עשו שאין
כח אדם יכול לו אם לא כח אל כמו שכתבנו למעלה שעל כן
קרא שם המקום פניאל שפניו היו כאל שזיעם את אלים היא
מדת רוגז שרו אל עשו ואל׳ ראוי הוא לכנה שמי עליו ליקרא
אלהי ישר׳ בחייו כלתי הייתי חשוב כמת כמדוכר וזהו ויקרא
לו אל ועי״כ אלהי ישראל יכונה עליו׳:

או יאמר מקושר אל מה שלמטה ותנא דינה כו׳ הוא כי
באה התורה ללמדנו דרך ארץ כי רע אמר דרך אשה
יצאתית כן יקר מקרה כלתי טהור כי הלא דינה בת יעקב
יצאת לראות בבנו הארץ ונאנס׳ והנה הכבות הקדוש׳ לדבר
ונאמר כי הנה היו גרמת נוקה לא ידקו כה הלא המה כי
יאמר אים אינו מן התיחה נתפוס את בת יעקב כי הלא
כמקרים הם יקרה להולכי דרכים כמקומות אשר לא
יכירם ולא ידעו חשיבותם׳ או טעם כ׳ אולי לא נכון לב אנשי
המקו׳ עם אביה לקבה מן הבכות׳ או טעם ג׳ כי אין ייבורין
בלא עון ולא טוב בעיני ה׳ אבי הנערה ותקל בכבודו בעיני
יושבי הארץ כי אשה שלם לה׳ על כן הקדימ׳ תורה ותודיענו
כי הלא זה ולא זה גרם כי אם הטעם האחד אינני כי הלא
ויבא יעקב שלם בלי שום פגם עיר שכם אשר בארץ כנען
ארץ מולדתו ומחוז חפצו בכולו מפדן ארם ממרחקי ארץ
ובכל הדרך ההוא לא נזדמן לו לא שטן ולא פגע רע עד
הגיעו אל מחוז חפצו הנה כי לא זה גרם לו וגם לא מהטעם
הב׳ כי אדרבה ויתן את פני העיר ש״ה למדינה עשה
כמש״ל כי טוב היה בעיני עם הארץ וגם בעיני המלך אבי
שכם כי הנה אפי׳ המקום שנטה שם אהלו קנה ממנו במאה
קשיטה וגם לא מהטעם הג׳ כי הלא טוב בעיני האל״ים היה
כי הנה ויצבשם מזבח ויקרא לו הוא את׳ אל מי שה אלהי
ישראל על הדרך המ׳ו יהיה אומרו ויקרא לו כו׳ מאמרנו על
מאמרו׳ת׳ בכת קול הינא כימי ר׳ חנינא בן דוסא כל העול׳
נזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מעש
לעש׳ שדעתנו הוא שאומר הוא את׳ כי לא יבור מדבי חנינא
פירות תורתו לאכול לשבעה ולמכסה עתיק בע״ז והקרן
קיומת לו לע״ה אלא שבחבורתו נרפא לנו שמנמנס עצמו
להשפיע בזכותו על זולתו׳ זה כל העולם כלו נזון בשביל
חנינא בני׳ ומה הוא זכותו המיוחד לזה הוא כי די לו בקב
חרובין שע״מה שמנמנק יפה לו וטוב לעולם באופן שחיי
כל העולם תלוי בו ויחשב כעיני את׳ כזן את העולם כלו
בזכותו ועל״ז יתכן יאמר ויקרא לו ליעקב אל לומר כי
כאשר בחסד אל עולם יבנה כן יעקב יתיאר כתיאר זה ואני
ה׳ מתהג עמו במדת שים זה ויקרא לו אל שהי ישראל אשר אל
ליעקב ש כונה ומקיים עולם כתיאר אל ע״ז היותו׳ת׳ מתנהג
עמו כתיאר שים כיסרין וטלטלים שה״ש שהי ישראל הנה
כי טוב היה גם בעיני ה׳ בעצם ואם כן איפה מי גרם לו
חרפת נכל לאמר את בתו אין זה כי אם שתנא דינה כי
יציאתה גרמ׳ לה והלא יפלא מזרע קדוש כמוה להיו׳ יצאתית
מה שאין דרך נשים ומה גם כערות בתולות והנה ארזל שזה
בת לאה מה אמה יצאתית דכתי׳ ותצא לאה לקראתו כו׳ אך
עדין אינו דומ׳ כי אמה יצאת לקראת בעלה עוד אמרו שעל
דבר שמנעה מעשו נתפסה ועדין אל מדת היותה יצאתית
אינו מספיק לכן אחשוב כי באה התורה לתת טוב טעם
לדבר באומרו את לאה כו׳ והוא בשום לב ש הודעה זו שהיא

בת לאה ושילד אותה ליעקב אך תתן שתים שלש טענות מ׳
באומרו את לאה כו׳ והוא כמודע מרגלו על פסו׳ ואחר ילדה
בת כי כן היתה אלא שאחר הורתה מזכר תמי׳ בקשה לאה
רחמי׳ תתכך לנקבה כל תגרע רחל מהספחו׳ שלא תל׳ רק
אחד לה שלים הל״ה שבטי׳ הנה כי דינה בהורתה היתה זכר
אלא שנתהפכה אחרי כן ולכן מי שערשה זכר אינו מן
התימה תהיה יצאתית כי כן יעשו הזכרים וכל דבר הולך
אחרי שורשו זאת ותצא דינה ואל תתמה על יצאתית׳ כי הלא
אם היא בת היא של לאה ולא של יעקב כי הוא זכר עשאה
כי אשר ילדה ליעקב לומר כי היותה בת ליעקב הוא בגיד׳
אך לא בהריון וזה בת לאה אשר ילדה ליעקב ומ״כ שתתמה
על היותה יצאתית׳ טעם שני כי הלא לא כיונה לשוט בארץ
ולהתהלך בה לראות בחורי עם רק לראות בבנות הארץ
לערב דעתה עם הבנות וגם בזאת לא תאשם בעצם כי לא
שתה לבה כן תאחז כי הלא לולא ראה אותה שכם כן חמור
שהיה נשיא הארץ היא לא נתפסה מה שלא יערב אל לבו
ולתו והידוע ידעה יפנשה כן המלך ולא עד כי אם שגם
אם בטבע חלוקה היה לה לאום יפגוש כה לא יעלה על לב
רק יתבערה מאביה ואחיה אך לא שבשטף עוכר יקח אות׳
ויש׳כב אותה ויענה כי זה לא חשב אנוש . וזהו ויראה כו׳ ויש׳כב
כו׳ והידיעתנו התורה שהית שעם שעשאה כלי לא כרתה
ברית עמו כי ותדבק נפשו בדינה כת יעקב אך היא לא
דבקה נפשה כו׳ לקדושתה וכן ויאהב הנערה אך היא
לא אהבתו כללות העניין כי לאדתנו התורה מה גדלה דעת
יצאתית׳ אמר כי עשה׳ כת יעקב והיא גם היא קדושה
מנד׳ על זה ומסולקת מכ׳ פניה בלתי טובה לא שם לה
לבלתי יקרה לה מקרה דע ומר טמא יטמאנה ומה גם כל
אשה אשר לא תרקח כמוה כי המכשלה הזאת תחת ידה
כפולה ומכופלת׳

עוד יתכן למדתנו התורה ג׳ למודים מ׳ עיקר גדול
הלא הוא להבחין כין נפש זרע ישראל לנפש
גוי הארץ כי מי יתן טהור מטמא וזה בג׳ בחינות אחד כי
טבע כל דבר טמא לחסוק הדבק בקדושה ולטמאה ב׳ כי
לא תוכל הטומאה לידבק בדבר קדוש עד יטיל בו זהמא
ויטמאנו תחלה לנגדיות איכותם ג׳ כי גם אחרי אשר הוטמא
ידבק המטמא בטהור לא ידבק הטהור במטמאו גם אחרי
הטיל בו זהמא וזה ענין הכתובים וירא אותה שכם בן
נפש טמאה ומוד חשק לטמא׳ ולהטיל בה זהמא לדבק בה
ושכב אותה ויענה ועל הבני אמר ותדבק נפשו כו׳ לומר כי
עד אשר טימאה ושכב אות׳ ויענה שהטיל בה זהמא כפול׳
לא דבקה נפשו בה שנמצא כמין במינו והג׳ הודה גב׳ בזה
כי הוא דבק נפשו בה אך היא לא דבקה נפשה בו ולא עו׳
כי אם שיאהב את הנער׳ ולא קן בה כאמנון בתמר והוצרך
לדבר על לב הנער׳ דברי פייסין עם שעשאה כלי ונהפו׳ הוא
לפי הטבע והנה מן הבחינה הג׳ נתיי׳ יעקב כן לא תעבו׳
כח קדוש נפש בתו מלקשר בו אהבה ותאהבהו וזה מאמר
הכתוב ויעקב שמע כי טמא כו׳ והוא כי חש כן ע״ז אשר
הוטמא׳ נעש׳ כמין במינו בעצם ותדבק נפשו בה ואם תשלח
אחריה תמאן ע״כ והחרים כו׳ ויתנו דבר ועצה הלום גם כיון
ראו מה כיון טמא׳ לטהור כי גם שהטיל בה זהמ׳ לא דבקה
עשו בנפש כי מה לתכן את הבר כי אם נפשו בגוף שהוטל
הזהמא׳ וזהו ותדבק נפשו בדינה וגם זה להיות׳ בת יעקב
ליאתה מעשו ע״ז הסוי הלו נמשך שיאהב את

הנערה שלא לא היתה אהבה כי לא תתהוה אלא כין
הטוים כמודע ועל כן קבלה פיום וזהו וידבר על לב הנערה.
ויאמר שכם כו׳ הנה אומרו לאמר הוא בלתי צודק
עם אומרו קח לי את הילדה כי הכל הוא
דברי׳ שבינו בינו ב׳ כי פסוק ויעקב שמע כו׳ ירא׳ נכנס כין
הדבקים ג׳ כאומ׳ ויתעצבו כו׳ נראה כי תחלה התעצבו מעט
ואח״כ ויחר להם מאד ונהפוך הוא כי אדרבה יחרה אף
האים מאד ואחרי כן הולך ושוכך ד׳ אומ׳ כי נבלה כו׳ שכופל
הענין ומשלשו ומשנה המלות וטוב היה לקצר כדרכה של
תורה׳ אומרו וכן לא יעשה אם היה עולה על לב כי טוב
עשות נבלה שאומר וכן לא יעשה׳ שנותו את טעמו מישראל
ליעקב׳ ואומר וידבר חמור אתם לאמר כי מלת לאמ׳ מיותרת
ואינה לאמר לזולת כי המה ואביהם שם יחד היו׳ אומרו
שכם בני חזק נפשו כו׳ אינה התנצלות הוא נותן על מעשה
הרעה רק בגוי אשר נדקה עשה כא לשאול אותה לאשה ט׳
אומרו גם אימה מתקן ב אומרו והתחתנו אותנו כו׳ על הנבלה
אשר עשה וכן כל יתר הכטחות ונדכות׳

אמנם הנה טרם דבר על לב הנערה חם שכם פן
יאמרו אביה ואחיה נקרא לנערה ונשאל׳ את
פיה על כן תחלה וידבר על לב הנערה ואח״כ ויאמר אליו
לאמר לאביה ואחיה כלומר שעתה ראה שעת הכושר
לאמר מה שאין כן טרם דבר על לבה שלא היה עת לאמר
דבר׳

או יאמר שבדבר על לב הנערה דבר בפניה אל אביו
כדי לאמר שתאמר היא מה שבלבה ומה שאמר לו
הוא קח לי את הילדה כו׳ אי כשומעה כי חפץ בה לקחת׳
לאשה תגלה את לבה ואמר כי גם שהיא מרוצת צריך לקחת׳
מאת אביה כי עודנה ילדה וזהו קח לי את הילדה ולא אמר
את הנערה ויעקב שמתה הוא לשני טעמים אחד כי שמע
כי טמא כבר את דינה בתו וכבר נעשה שלו היה טרם
יטמאנה היה ממהר להוציאה טרם יטמאנה ועוד כי בניו
לא יאחרו כי ובניו היו את מקנהו בשד׳ ולמה יחרידם אך
לא היה בלבו להחרים כי אם עד בואם׳

או יאמר בשום לב אל מה שכין דברי שכם לדברי חמור
והכנה כתוך דברי אביו והוא כי שכם מאשר דבקה
נפשו בה זהב לא יחשוב חפץ לקחתה בדמי׳ יקר׳ כמאמרו
הרבו עלי מאד מהר כו׳ הן אמת כי לשון מחב׳ הוא בלא
כסף ולשון קיום׳ היא בכסף כדל״ כי יקח איש אשה שהוא
בכסף כנלמד קיחה קיחה משד׳ עפרון וכן לשון לוקח ומוכר
והנה שכם אמר אל אביו כדי לאמר לאביה דברי הקרובי׳
לשיודו שהיא לקנותה כדמי מוהר ומתן קח לי שהוא לשון
לקיחה בכסף למען מזה יסכל פיהו לאמר גם הוא להם
לשון מקח כדמים יקרים ולא חנם אך אביו לא כן עשה רק
אמר תנו לו אותה שהוא חנם אין כסף וכשמוע שכם כך
חם פן יאמרו לתת חנם על כן קפץ בתוך דברי אביו ואמר
אמצא חן בתיבם אותה לי ככל אשר תאמרו אלי הדבו עלי
כו׳ ולא חנם אני חפץ כי אם כדמים יקרים כאשר יבא באומרו
בסל״ ונחזור אל העניין כי בגוותו את אביו קח לי כו׳ אמר
בלבו את מי אדב׳ את אביה או את אחיה ויתן אל לבו לדבר
אל הזקן כאומרו כי הוא קרוב להתפייס כי הלא שמע כי
בעיר היה והחרים וזה ויעקב שמע כי טמא כו׳ והחרים כו׳
על כן אמר אמור אולי חפץ שתהיה לבני לאשה אח שידעה
יאל כו׳ ונא אמור כו׳ אל יעקב לדבר אתו וטרם ידבר וכבר

יעקב כאלו מן הסדה כשמעם ויהיה כי לא היה להם לבא
עדי ערב ובאלו מבעוד יום לו כשמעם ובאומרו האנשים
שהוא מיותר אפשר כי לא כלם התפעלו כ"כ כי אם אמ' באו
לבלל אנשים שהם שלשה הגדולי שהיו בני י"ב שנה מה שאין
כן השאר שהיו קטני הגדול בכן עשר שניות.

או יאמר האנשי על שמעון ולוי שנאמר בהם תואר אנשי
כל"א ויאמרו איש אל אחיו ומבחינה אחת ויתעצבו האנשי
ומצד אח ויחר להם מאד ופירש ואמ' מה שית עצבו האנשי
הוא על כי נבלה עשה בישראל כי עתה הוקר שמו ישראל
ולפי גודל חשיבותו תגדל הנבלה כי הכל לפי המתביים וגם
אם דעת הדרגה זו נעדרה משכם שנקרא ישראל הלא לא
יבזר מהיות לפחות בת יעקב וזהו נשכב את בת יעקב וזהו
מה שיתעצבו שהיא נשכב כו' שהוא על מה שיושכב אותה
שהוא כדרכה בין מפלת היותו ישראל בין מפלת היות בת
יעקב ומה שיחר להם מאד הוא על מה שוכן לא יעשה שהוא
שלא כדר כה שהוא מה שיענה וברואתו כי באו מן השדה
כשמעם ועם שדרך בחורים לבלתי בקות חרון אפם ואדרב'
הינו כמקרישי' אז וידבר אתם אומ' בלבו כי החמדה השיאת
כי שתו לב כי הוא יורש עצר נשיא הארץ וטוב תתה אותה לו
אז דבר אתה לאמר שכם בני חשקה בו' לומ' הנה היה אפשר
לחשוב כי אם חשק גופני בערה בו ותלהטהו לעשות זר
מעשה אך לא כן האמת כי לא חשק גופני היה רק חשק
רוחני כי חשקה נפשו בבתכם כי אולי אינה מיוחס קדושה יש
בנפשו וחשקה בבתכם משורש הקדוש זוא לאמר כלומ'
שראוי לאמר הוא כי חשקה נפשו ולא גופו והראיה כי אם
היה חשק גופני היה קן כה אחרי ששכב אותה ויענה
כמעשה אמנון בתמר אך זה אדרבה אומר אני תני נא לשון
בקשה אחרי ששכבה תאותו אותה לו לעשה אך אין זאת
רק תאוה נפשית.

או יאמר אם תאמרו הלא טוב טוב היה שרגלה
יתבענ' ממנו דרך איש' ולא יעש' נבלה זו הלא הענין
הוא כי לו אולי הייתם ממאני' לתתה לו אך עתה אחר שאכם
הלא כנמוסיב' הוא לתת' לאוכם כע"כ זוא תנו נא אותה כלו'
נא עתה משב' מקודם ולא עוד כי אם דרככם להכריח שלא
יוכל שלחה ועתה אני אומר תנו נא אותה דרך בקשה:

או יאמר הנה יש זווג ראשון מפלת הנפשות מטרם בואן
לעולם הזה וזיווגו שני הוא אחרי בואן בגופי' הנודק
הוא כי יקח איש את אשר הוא בת זוג נפשו וזה מאמרו הנה
שכם בני חשקה נפשו ולא חשק גופני יורה כי מהייתו נפש
משונל גוף היה לו יחס מאו בבתכם שאמרו בת פלוני לפלוני'
לפי הורא' החשק לכן תנו נא עתה כזווג שני אותה לו כי שלו
היא ושמא תאמרו כי אנה תוליכו את חרפתכם על הנבלה
הנה על א' שנטלנו בעל כרחה תקחו אתם רבות בנות כי
והתחתנו כו' בנותיכ' לא נקח כאם בנות רק תתנו אך בנותינו
תקחו לכם בלי רשותנו ולא! תחשבו לגרים רק לתושבים וזהו
ואתנו תשבו כי לכמה דברי' בזמני' ההם היה הכרם בין גר'
לתושב' בענין אחזות קבר וכיוצא בה ומאומרו והארץ תהיה
לפניכם לשון עתיד ולא אמר הנה לפניכם אפשר יאמ' הנה
הארץ עתידה להיו' לפניכם כי ארץ כנען ניתנ' לכם לזרעכם
ומה הטבה אני עושה הלא היא כי שבו וסחרוה ומעתה
האחזו בה וכראות שכם כי עודם מחריש' להשיב את אביו
אמר אין זה כי אם שמדברי אבי באומרו תנו נא כו' ראה
שיתנה לו כדרך המתן כתו לאונס אותה שיעשה בענינו

וגם שאמר לשון מתנה בלא כסף ובלא מחיר לכן אמר לא
כן דבר אבי רק אמצא חן בעיניכם ולא כמבינים אותה עלי
וגם אין המציאת חן בקשת חנם כי אם ואשר תאמרו אלי
אתן.

עוד כיון כי דרך המתן מתנה לאדם חשוב שיחשב
מירוד ממנו כענין אשה המתקדשת מאדם חשוב שמקודש
בנתנה היא ואמר הוא וזה יאמר כל חשובים אתם ממני
בעיני שאמצא חן בעיניהם כמה שתאמרו אלי אתן כשו אני
המקבל ועוד זאת אוסיף לעשות כי זולת מה שאתן לכם
מתנה גם לנערה הרבו עלי מאד הוא כתובה משלי ומתן
הוא התוספ' לא יהיה ליפרע לעת מיתה או גירושין כמשפט
הבנות רק ואתנה מעתה ערה לקחנה וזהו ואתנה וכו' ותנו
לי כו' כי ואתנה תחלה מוקדם ואח"כ ותנו לי כו'.

ויענו כו' ראוי לשים לב למה לא ענה יעקב והם למה ענו
כשקומו וגם למה הקדים הכתוב הכן לאב וגם אומ'
וידברו הוא מיותר ועוד אומרו אשר טמא שה"לל על אשר
טמא כו' אם הוא שאמרו להם אשר טמא כו' איך אומר אח"כ
ויאמרו אליהם כי הלא גם עד כה דברו אליהם ועוד אומרו
לא מוכל כו' למה נכנס בשכם ויצא בכל אנשי העיר ועוד
אומ' אם תהיו כמונו הוא מיותר וכן ויסבו אתכ והיינו הוא
מיותר ועוד אומרו ולקחנו את בתנו וה"לל את אחותנו.

אך הנה התנכלו במילתם להורגם ולא נעלם מהם כי לא
כן לב יעקב אביהם כאומרו אחרי כן עברתם אותי
כו' על כן טרם יענה אביהם הקל[illegible] ויענו הם וזאת שנית
עשו כי עשו עיקר תשובתם אל שכם ואלין שמו מגמת פניהם
וזא אל שכם ואבו את חמור אבי יען כי שכם חם לבו
בקרבו ולא יקרב בדבר ועל שני הדברים אמר על האחד
ויענו בני יעקב שהוא שעם היותם כמו ענו הם בפניו והשני
אל שכם ואל חמור שהתחילו ועשו עיקר מן הבן ולמה עשו
שתי אלה הלא הוא כמרמה והוא מה שנתגלה לבסוף כלומר
שאם לא ע"י שתי אלה לא היתה המרמה יוצאת אל הפועל
ונתנו להם טעם אל שני הדברים טרם יקדרו עניניהם וזא
וידברו ומה דברו להתנכל על שני הדברים על עשיתם עיק
משכם הוא כי הוא בעל דינם וזא אשר טמא ועל הסיבה
במקום אביהם אמרו את דינה אחות לומר כי גם הם בעלי
דין כאביהם.

או יאמר אם באנו לשים לב אל עלבון אביה אין תקנה
כי רב הוא כאומרם למעלה כי נבלה כו' אך מה שאנו עונים
הוא על כי לא נשגיח כעת רק על אשר טמא את דינה
אחותם.

או יאמר לפי גדולת אבינו אין זה מספיק לפגוש בו רק
דברו ואמרו כי אשר נ"יחס שטמא הוא את דינה
אחות' כי בהם פגם ולבן הם לבדם יענו והנה בתת התנכלו
אל ענייתם שהוצרכו להזכיר חטאו אמר וידברו לשון קושי
אך בהחילם דברי משובתם כמדברים בלב שלם דרך חבה
באמר לשון אמירה כאומרו ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות
וכו' אומרו אין לנו חכן במוהר ומתן רק שאלה אחת כי אינו
דרך ארץ לשאול שתי שאלות והוא כי אם היה אפשר לנו
לתת את אחותנו בדין לאיש אשר לו ערלה היתה השאלה
הא' שיאל שכם ויעשה ואז לא היינו מקשים לשאול שיאל
גם שאר עם הארץ כי היו שתי שאלות אך הנה בדין לא נוכל
לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה ממנו אם שאם יאל שכם

ויעשה

ויעשה נמצאתם בלתי עושים דבר בשבילנו לכן בואת נלכד
נאות לכם כי שאלה אחת היא והיא אם תהיו וגומ' המול כל
זכר ואפשר אמרו הלא אמרתם ב' דברים א' שנתן את הילדה
לשכם. ב' שנקבל מה שלקחה כבר באונס על שלעומת
זה נקח אנו רבות מכם על הא' לא נוכל לתת את אחותנו לאיש
אשר לו ערלה עתה גם שיאל כי חרפה היא שטימא' ועל הב'
שלעומת מה שלקח נקח רבות אך בזאת נאות לכם וגומ' ואז
יתקיים מה שאת בנותיכם נקח לנו תחת מה שלקח א' שאל
מה כנגד שנקח בחוקה בת טמאים ונטמא עצמנו לעומת מה
שהוא טמא אחותנו ובכן את בנותנו נתן למולים ואת בנותיכם
שתולידו אחר המלה נקח לנו ושמא תאמרו הלהן נשבר עד
אשר תולידון הנה כיני וכיני ים טענה אחרת והיא וישבנו
אתכם והיינו לעם אחד והוא כי הנה לא נוכל לשבת אתכם
מפני החרפה כי נהיה נכרים בעיני הערלים בזכור את אשר
ערל מהם אנם בתנו אך המול כל העם וישבנו אתכם כי אז
אין חרפה כי הלא נהיינו לעם אחד כמשפחה אחת ואם הוא
פגם גם להם יהיה כי כלנו נאחדים נחשבנו ומה גם בהיות
אחרת החרפה היא חשבונו לנכבדים מהם כי שבו המה
אלינו ונאחנו לא שבנו אליהם וזהו וישבנו אתכם שבהיותנו
שנים עשר אנשים ואתם עם שלם באתם אלינו לשנהיה עם
אחד ולא נהיה בטלים כדוב בשבתנו אתכם. ואם תאמרו
אם כן אין תקנה לשבת אשר שטימאה בערלה לזה אנו אומרים
ואם לא תשמעו וגו' ולקחנו כלומר חבר זה נעשה בשמעכם
שלא נקח אותה רק בשב ואל תעשה נמיחנה שם.

עוד יתכן בשום לב אל אומרו איש אשר לו ערלה
ולא אמר לאיש ערל וגם ש אומרו והיינו לעם
אחד אחר אומרו אם תהיו כמונו וגם אל עבוד מלת העם אל
נשואי שכם שאומר ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו את
בתנו אך הנה ידוע כי מולי אומות העולם עובדי כו"כ ערלים
יקראו כענין המדר מן המולים וכו' כי הערלה דבקה בם.
ובזה יאמר אל תאמרו ימול שכם ולא כל יתר העם הבלתי
לוקחי בתכם כי הלא לא מוכל לתת את אחותנו לאיש אשר
לו ערלה שהערלה היא לו שלו שדבקה בו גם שימול כי עדיין
יקר' ערל כי הלא מעם של ערלים הוא אך בזאת נאות ונשוה
לכם אם תהיו כמונו וגו' כלכם גדים גמורים והיינו לעם אחד
שע"כן כאשר אין הערלה דבקה כמו בהסיר אותה כן גם
אתם בלופן שבהמול שכם בכללם לא יקרא עריין ערל שהרי
אינו כמהול שמיתר אומו' הכל' כי אם כמהול שמכלל ישרא' כי
הלא נהיה לעם אחד ממש על כן מלת העם היתה מעכבת
בשכם:

ואם לא וגו' אל תאמרו נראה מה בפי אביכם גם הוא אם
דעתו שנמול כלנו כי הלא אם לא תשמעו שינו בלבל
נימול ולקחנו את בתנו ולא אמר את אחותנו כי גם אשר דינה
בתו יקח עמנו אותה כי יקבים עמנו כאלו היא בת גם לנו
ולא ירך לבבנו מפחדכם כי נקח הלבנו ומורא לא יעלה על
ראשנו כי גבורי אנחנו והנה יעקב הכין דרכם ועם שלא טוב
הדבר בעיניו לא מיחה כל יהיה כמכה כמו גדול כי חם לבם
בקרבם ולא יאוכו מפני כל וזא וייעצו דבריהם בעיני חמור
ובנו לומר אך לא בעיני יעקב. ולא אחר וגו' חם פן ימאס
בית אבינו וכל יונאי שער עירו לימול על כן ולא אחר על
דבר אתם לעשות הדבר כי מיד עשה ומל עצמו והוא בכבד
וכל בית אביו ויבושו למאן אחר שהיחל בעצמו כי חרפה
הוא רק ימהרו יעשו כמוהו שאחריו כל אדם ימשך ואחר

המולו מיד ויבא חמור ושכם בנו כו' כי למען יבושו מהשיב
פניהם לא שלחו אחריהם רק הם בעצמם באו אל שער עירם
ודברו אליהם הקדמת דברי כדי לאמ' להם ענין המילה וזהו
וידברו וגו' כדי לאמ' ומה שידברו הו' האנשי השה גו' כדי לאמ'
אך וכו' כהמול וגו' והוא כן יאמרו אנשי עירם מה לנו ולצרה
הלם למען תקח את בתם נמול אנחנו על כן אמרו לא כן
הוא כי הנה האנשים האלה שלמים הם אתנו אנחנו שנינו
שכם וחמור כי כבר נימול שכם כמו שבקבנו אך הכובה היא
עתה להנאתכ' כי הנה ושבו בארץ וגו' כי חשקו בה כי היא
רחבת ידים לפניהם ותהיה תועלתכם כי את בנותם נקח לנו
בבחירתנו בלי רשיונם ואת בנותנו נתן להם בבחירתנו אם
ייטב בעינינו כי מישיבתם אתנו נמשך כל זה אך בזאת להיו'
לעם אחד ולא שנגעל בדתינו הסך דברי בני יעקב רק בהמול
לנו כל זכר בלבד וזה אם היה אפשר להתפך להיות הכל
ערלים גם היינו גם בזה לעם אחד אך אז לא ליעשות הם ערלים
כאשר אנו ערלים רק נמול כאמר הם נמולים.

או יאמר אל יעלה על רוחכם אולי מרמה הוא להרגנו
האנשים האלה שהרעמו למו שלמים הם לאתנו שכם וחמור ומה
גם עתה אתם אנשי העיר כי לא הרעותם למו אך כל חפצם
אינו רק וישבו בארץ וגו' ותשא אותנו הארץ לשבת יחדו כי
והארץ רחבת ידים לפניהם ועל ידי כן את בנותם נקח לנו
לנשים כאשר עשיתי אני אך בנותנו נתן להם בבחירתנו ולבל
יאמרו האם קלה בעיניך קחת את בתם עודם הם בשב' והלא
בחום כן יעצו להורגנו אחרי כן שאם לא כן מה להם במילת
כל העם הלם להם בנות לבולנו על כן אמר אך בזאת וגומר
לשבת אתנו כי על מבתם בלבד אתנו ישאו הבנאי הזה להיו'
לעם אחד כי מאוקה להם ערלה לשבת בין ערלי בשר ואל
תאמרו מה יתנו ומה יוסיפו לכם בשבתם אתכם כי הלא
מקניה' כו' הלא לנו הם והוא הנה בכולם העיר' ארזל שעשה
עטלין וחילק להם בשר ומתנו' חלקת השדה שנטע שם אבינו
קנה במאה קשיטה באופן שעל דרך זה מקניהם כו' הלו לנו
הם כי קרוב להפקר נכסיהם לאנשי מושכם וכוה גם אומרו
שלמים הם אתנו אפס שחוור אל כל אנשי העיר שבלנו קבלנו
מתנות והטבות כמ"ש זל על ויחן את פני העיר.

ויהי ביום כו' אמ' כי שמעון ולוי שתו לבם אל שתי בחינות
ל' על בכוד אביהם אשר חילל שכם ולא מיחו אביו
ועמו. ב' על בכוד עצמם שטמאו אחותם וזא ויקחו שני בני
יעקב שהיא הבחיר' הא' ועל הב' אמ' אחי דינה ולא בבחיר'
היותה אחותם רק שהם אחים לה שאותה חשבו לעיקר והם
כמתיחסים אחריה אמרו אחי דינה והיחלו כאשר לא מיחו
תחלה ויבואו על העיר בטח כי אשמתם רבה משכם שיצרת
הלביאו ומאביו המגע בדבר ואחר כך ואת חמור ואת שכם
כו' אך שאר בני יעקב עם היות' בני אמו על החלוי' ולא קייב
להרוג יען כי לא שתו לב כבו' אביהם רק אשר טמאו אחותי
ועל כן אמרו די לשלול שללם ולא אל בחינת היותם אחי
דינה רק שהיא אחותם כי היא טפלה אליהם והוא כי ידעו
כי אביהם לא היה חס על כבודו בזה ובלתי חפץ בחלוציהם
וגם רמזו כאומרם אשר טמאו אחותם כי מעלים על הבלתי
מוחים כאילו כלם טמאוה.

ואמר יעקב כו' הנה אמרינו שה יש כהן מות' והיה ראוי
יקנר ויאמר הנה אתה הכנעני כו' יאסרו עלי והכוני כו' ועו'
מה הטיבו על תוכחתו כאומ' הבוזר יעש' גו' ואיך. בזה קרה

מ ראם לך הנה אין ספק כי האומה ההיא ישיתו לב אל דברי
ט עם והוא כי אמר יעקב לא יעלה על רוח יוסב הארץ כי לא
בעצת אביהם עשו הדבר הזה לא יתקיימו באומרם הרבה
ילדות עושה בני ב' נערי' בני' לא אז' סנה חס לבם בקרבם
ולא עצרו בם להתאפק עד עשות' נקמ' ופי אביהם לא שאלו
ולא יאמם יעקב אך לא יחשבו כי אם מאביהם יצא הדבר
ועל כן יאמרו אין זה האיש זך בלי שמרי חלאת אשמה וזה
יערבו ש לבם להתקומם עלי וזא עברתם אותי כלומ' עד כה
הייתי בעיני כל יושב הארץ זך בלי שמרי בלבי דובר שלום
ופי ולבי שוים אך עתה עברת' אותי עשיתוני בשמן ויין עבור
כן יחסבו כי עבור הלב אני ועל כן אהיה נכאם בעיני אנשי
המקו' ויערבו ש לבם להתקומ' עלי ונאספו יחד ועל כן והכוני
ולא אוכל לבם כי ביני וביניכ' יש פירוד בזה אך עמהם אחדו'
ואין לומר שניתנה לי הארץ וינתנו בידו כי הלא אני מתי
מספר שלא הגיע זרע אברהם אל גדר שנאמר לו וספור
הכוכבים אם תוכל לספור כו' שעל גדר זה שלא יהיו מתי
מספר נאמר שם נחלת הארץ עד סוף ימי משה שאמ' ועתה
שמך ה' שהיך ככבי השמים לרוב ואו ונחל ארץ עד יהושע
וזה יאמ' ואני מתי מספר ונאספו עלי כאחד והכוני אשר יש
בהם אחדות ולא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות כי בחיריים
הם וזהו ונאספו עליכי יאספו באחדו' כנעני וכריזי כמאמרנו
על פסו' והכנעני והכריזי אז יושב בארץ שלא נאמ' יושבי' רק
יושב להורות אחדות שבשמי האומות וגם כה אמ' כי יושב שב'
האומות אחדי' ועל כן והכוני כו' שלא יבצר מהם שנמצא
פירוד ביני וביניכ' כי נפרדת ממני בהרוג את כל עיר שכם
רצוני וזהו אני וביתי כי אני לבד וביתי לבד ואויביכם אחדים
הכך וזהו ונסמדתי אני וביתי אז ענו ואמרו מה שאמרת
עברתם אותי שמזה נמשך פחדך שהוא כי יאמרו כי אתה
נוטה לעשות זאת אין כחד כי אם החרפה לא היתה כזאת לך
ולא לנו יאמרו כי ממך יצא הדב' אך הנה גם לנו נגעה החרפ'
כי הכזונה יעשה את אחותינו ואב גם בעיני יושב הארץ יגדל
חרפתינו לשער שעל המוגע לנו עשינו מעצמנו ולא מלבן כזאת
שחס לבנו על חרפתינו נמצא שלא עברנו אותך ולא יאשימוך
כי אם שאנו חוס הילדות בערה בנו ולא תאשם אתה •
ויאמר אלים כו' ראוי לשים לב למה שלחו' לבכת
לבית ש ולא יעשה שם המזבח ולמה יחייב יהיה
במקו' שנראה שיו האלים בבראו מפני עשו וגם אומ' אב שם
שהוא מיותר ואם הוא שלא יעשה שם מזבח עד יקבע ישיבה
שם הלא טוב טוב הוא ומדר יחים לעשות המזבח לה' וגם למה
לא עשה מזבח כמנותו יתבר' רק גם מצבת לבן • וגם אומרו
הסירו את אלהי הנכר כו' ונקומה כו' שנראה שאם לא להיות'
חפצים לעלות בית ש לא היה מצוה אותם יסירו את אלהי
הנכר וגם למה שיהה בחם באומ' לאל העונה כו' ולא אמר לש
הנראה אלי בברחי כמאמרו יתב' וגם אומרו ויקעו ויהי אחת
כו' למה לא ייחס אל אחת אלים מה שלא קמו עליו שם טרם
יקעו וגם אומ' לזה היא בית ש מה מזרך הזכר ב' שמותי' וגם
אומרו ויקרא למקום כו' מה ענין אומרו ש בית ש שהוא כמשלל
הבנה והלל ויקרא למקום בית ש • למה נקרא מקו' זה שלשה
פעמים בית אל • לא' בפרשת ויצא • כ' בפסוק וה • ג' לכמים
ויקרא למקום אשר דבר כו' בית אל וגם למה מוריענו מיתת
דבורה נקרא למקום אלון בכות וגם אומרו וירא כו' עוד כי
מלת עוד מיותרת •

אמנם הנה למעלה כתבנו על פסו' ויכן שם מזבח

ממקום שכם שאתה ירא משכניה וזהו ושב שם שני כי המקו'
מוכן כי שם קדושה יתירה כי כשנעתק הר המוריה ממקומו
שסנתקע ורליה אל הכנת המקום שאפילו בהיותך בטירדה
לא מנעתי ממך מהיותי נראה אליך וזהו ועשה שם מזבח לאל
הנר שיך בברחך מפני עשו אחיך שאין טירדה גדולה הימנה
ועם כל זה קדושת המקום היתה לך לעזר ולהועיל וזהו ועשה
שם וגו בברחך וגו כלו כי עי כן ארא שיך ולא יענורך הטירד'
וכן היה והוא מאמ' הכתיב וירא ה ש יעקב עוד גו שאומ עוד
כלומר עוד נוסף על הפעם הא שנר לו שם באמצעות המקום •
או יאמר קום וגו והוא כי הנה אין ספק שנטע יעקב בראותו
הסתר פני ממנו ית בין בעניין עשו כי הגיע עד שערי מות
והוצרך להכין עצמו ולת תפלה מלאכים גם לדורון ולמלחמה
ולתפלה ולא ענהו ה על תפלתו וגם אחרי כן שקרה לו מקרה
בלתי טהור בדינה כתו וגם אחרי כן אחזתו רעד פן יאספו
עליו ויכוהו ועל כל אלה אין מענה אלהים להבטיחו ודבר על
לבו באופן לא יבצר ממנו דאגה מדבר אולי לא לרצון לפניו
ית הו אמ לפי האמ' הפיך הו כי אדרב על שלא בטח לבו על
אשר הבטיחו בלון כאו הנה אבכי עמך גו והשיבותיך וגו קנף
ה עליו קנף כמאמר אל והכיאו אל זה פקיק ואת למדת אותם
עליך אלים לראש ועל כן באה עליו הצרה הזו אף גם זאת
ועל כן ברחותו יתבארך צרת נפשו כאומרו ונאספו עלי והכוני
וגומר אז גלה לו יתברך הענין באמור אליו קום עלה בית אל
וגם שלא יעקר הר המוריה ממקומו ויבא שם כמאז אל תשוש
כי ושב שם בבית אל המוכר היא לון גם שלא יהיה במקום
הר המוריה כי אין הכונה רק ועשה שם מזבח וגו לאל הנר
אליך בברחך לתת לו תודה על המרא ההיא כלומר להחזיק
לו טובה על הבטחתך מה שלא עשית עד כה כלומר כי על
כן באו אליך הצרות האלה והיה שם למען תזכור את יום
המראה ההיא כי היא שעמד אך מה שלא בטחת עד כה וזהו
מאמרו לבני כאומרו ועשה שם מזבח לאל העונה אותי בזו
צרתי שהוא בלילה ההוא בברחו מפני אחיו שעי ההבטחה
ההיא ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי כלומר מה שלא הכרתי
עד כה וירא תי ועל כן אעשה מזבח לרצותי •
או יאמר הנה חפצי להראות אליך ואל כעת רק בלי מראה
כי אם השמיעך את קולי כמו שבתבנו על ויאמר ה אל אברם
לך לך שמע קול שאם בלי מרא' והוא כי במקו' זה אתה טרוד
ואיכך מוכן לגדר נבואה הוא על כן קום עלה בית אל רחוק
ממקום הפחד ושם שב כלומר מושב מבולל טירדה וגם ועשה
שם מזבח הודאה לה הנראה וגו והוא מאמר יעקב באו אם
יהיה אלהים עמדי כי ישבתי בשלום וגומ והענין מה שהקשינו
למעלה שלא אמר והשיבני כאמרו ית כאומ והשיבותיך גו
כי אם ושבתי בשלום כשב מאליו אך הוא לומר מה שאני צריך
תפלה הוא אם יהי אלים עמדי בדרך אשר אבכי הולך שהוא
מהארץ לח ל הטמא ועל כן אמרתי ושמרני וגו אך על החורה
איכי אומר והשיבני כי אם ושבתי כאלו מאלי אשיב בשלום
והטעם כי הלא שתי זכיות לפני אחד בואי ש בית אבי לקיים
ביחוד אב שבית כי אני בא לארץ ישראל מקום שיהיה ה לי
לאלהים מש כה שהדר בה דומ כמי שאין לו אלוה והנה זה
בעצמו מאמרו ית ועשה שם מזבח להחזיק לי טובה לא על
החורה ושבת לארץ כי אם לאל הנראה אליך בברחך שהית
בהליכ כלו כי עי עתה בארץ איכך אלא טוענה מאשר בחרת
מעשו ומיום הארץ הכנעני והפריזי כאופן שאין לך בעת לידה
וזה מאמרו לבני ולעשה שם מזבח לש העונה אותי בזו צרתי

כמשל על ויקח מלבני המקו׳ שהיו לבני מוכח שנעקד כו
יצחק כמ״ש בפר״ל ולמר שלם יתלחדו ידע כי מעתו תהיה
שלמה ובעלי לחדות ולו נעשו לכן מחת וירימה מנכה ויסך
עליה שמן שהוא לו מזו ל גדולת וכפרון בניו והנה בבולו בית
ל ועשה מזבח לבנים רבות היה מקופק לם היה לחדו שלמ׳
בהם. כי הלא הוכרך להסיר לת שהי הנכר לשר בידם וחש
בן בידם דבק מלום על שבלתו לת ידם בפקילי שהיהם לך
כלשר שמע לת קול ה׳ לומר ומלכי׳ מחלניך יצלו ולת הלרן
כו׳ לזרעך לחריך לתן לת הלרן שזולת הבטיחו ית׳ לתת
לזרעו לת הלרן מייחס לותם לחריו למר הנה לין ספק כי
לחדים ונדיקים נחשבו לפניו ית׳ עכ״ו ונכ״ם מנכה לרמוז
לל לשר רמז במנבת לכן בהר המוריה ווהו שחוזר ומ״מנכ׳
לכן לרמוז לל כוונת מנבת לכן לחת שבמקום הקודם ועל כן
ויצוק שמן על ראשה לרמוז לל הכוונה המוכר שם כמדובר •

ויקרא כו׳ לבא לל הכונה נשית לב לל לומרו למעלה
ויעל מעליו אל״ם מה נרך הודעת עלותו ית׳
וגם שהיה במקום לשר דבר לתו ולא עוד אלא שמובי׳ המקו׳
לשר דבר לתו זה שלש רגלים ויעל כו׳ במקום לשר דבר לתו
ויצב וכו׳ • במקום לשר דבר לתו וכו׳ • ויקרא יעקב
לת שם המקום לשר דבר לתו כו׳ לך הוא כי כלשר נראה
לליו ה׳ ומה גם בהיותו עצב היה לפס יעלה על לב יעקב כי
הכנת המקום עשה לו לת הכבוד ההוא עם שלא היה במקום
המוכח ההוא עצמו שברא שונה על כן מה עשה הוא ית׳ הור׳
לו כי נהפוך הוא כי לדרכה בלמצותו לדבר לתו שרתה
שם שכינה כי לא היה זה המקום הראשון הוא הר המוריה
והראיה כי לחר דברו לתו נקתלקה שכינה מן המקום ההו׳
ווהו ויעל מעליו אל״ם במקום כו׳ כי יורה שלא שרתה שם רק
למה היה מדבר לתו כי הוא המשרה שכינה במקום ולא
שהמקום גרם לו השראת שכינה עד גדר הראה אליו ה׳
על כן בראותו כך לומר אל״ם ליפה לחר שזכה זה המקום
תשרה בו שכינה למעני לא טוב הדבר תהיה לו טובה עובר׳
כי אם תשרה שם לעולם על כן ויצב יעקב מנבה במקו׳ לשר
דבר לתו כדי שיצטרף מעשה המנבה בזכות מה ששם דבר
לתו לשתשרה שם שכינה לער ויהי כן כי ויקרא יעקב לת
שם המקום לשר דבר לתו לשר הוא מקום שנעשל ממנו שם
אל״ם קראו בית אל כלומר בית קבוע לאל ית׳ נמצא כי ג׳
מקומות נתיי חדו לקבועות שכינה ל׳הגדול שבכולו׳ הוא הר
המוריה שקרא לו יעקב בית אל כשנעתק הבר ובא לבבודו
לוזה עם שעל שם זה גם כל העיר נקרא כך ב׳מקום המוכח
לשר כנה בבולו לנון הוא המקום לשר סבל עליו לת הר
המוריה כשנעתק ובא שמה וקראו הלל בית אל ג׳המקום
לשר דבר לתו כשנראה אליו שם ונקלקה שכינ׳משם ונכנה
מנבה וקראה יעקב בית אל להיות שם שכינ׳תמיד • ונחזור ל
פסוקים שבאחנע הענין •

ויאמר לו אל״ם שמך יעקב וכו׳ הנה לומרו שמך יעקב
הוא מיותר וכן לומרו יהיה שמך עד סוף
פסוק והנה לרזל לא שיעקב יעקר ממקומו וכו׳ ורלוי לשים
ל ב למה בלברהם נתבטל שם לברם לגמרי ולא ביעקב לך
לחשוב כמה שלמרו כתנחומא כי הקרא לברהם היה כי
היו חמשה מיברים שברמ״ח מיברי׳ חברים לשר נלמר בהם
ערלה שתי לוזים ולב ושפתים וראש הגויה ועי׳ תיקון ערלת
הגוף נשתלם בכל רמ״ח מיברי׳ ועל כן לא היה נשאר שם
לברם היה נראה שעדיין היו חברים לותם החמשה מיברים

עכ״ל נקרא תמיד לברהם שעלה רמ״ח שמורה שבכול׳ נשתלם
מש״כ כיעקב כי נקרא יעקב על שם שידו לוחזת בעקב עשו
שיד זרעו מושלה לו בעקבות ממשלת עשו כמש״ כמרדם כ״ר
ועוד הוסיף לח״כ כי גם עם מלאכים נשתרר כדא״ כי שרית
עם אל״ם וע״כ כי כלומו שרה לת אל״ם נקרא ישראל והנה
בכחינה זו שני השמות כלחד טובים ע״כ לומר שמך יעקב
ולא יעקר שם זה ועכ״ז לא יקרא שמך יעקב שיהיה עיק׳ כי
לם ישראל ושיער הכתוב שמך יעקב כמקודם מטעם שנקר׳
בעת הולדו שתופס המלכות לחרי לדום ועכ״ז לא יקר׳ שמך
יעקב כי ישראל יהיה עיקר •

ועוד טעם שני לל בלתי עקור שם יעקב והוא ויקרא
לת שמו יש׳ הו׳ בשום לב ש״ מלת לת שה׳ מי׳ תר שה״ לל ויקר׳
שמו ישראל לך הוא כי קרא לת שמו שהוא לת
שם יעקב שהוא שמו כלומר שמך יעקב קרא לת לותו השם
ישראל לומר כי ביושר היה כל מה שהיה נרא שהיה בעקבה
והוה רבוי הלת כלופן שה ולרך השיני מכ׳ טעמים ל׳על כי
שרה לת אל״ם שנית על כי כל לשר חשבו היה עקבה היה
יושר כי מה׳ היו לו הברכות והשאר שם יעקב ג״כ משני
טעמים על שידו לוחזת בעקב עשו ועל מה שגם׳ העקב׳ היה
יושר ולא שילמרו שעד כה היה לו עקב׳ ומעת׳ נשתנה ליושר •

עוד לפח׳ בכוכ׳ הכתוב לכל יעלה על לב לים לומר הלא
המלאך קרלו ישראל כלומרו לא יעקב יחמר עוד שמך כו
לזה שמך יעקב כלומר עדין שמך יעקב כי המלאך לא היה
רק כמה שר העתיד כמה רש שם ווהו לא יקרא כו׳ כי אם
ישראל היה שמך כלומר מעתה יהיה ולא מלו ווהו ויקרא
שמו יש׳ כלומ׳ כי הוא ית׳ קרלו ולא המלאך וכבלל השרה
הרמוזה בשם ישראל לחר שירבה ומלכים מחלניו יצלו •

ואת הלרן כו׳ לומר לתן לת הלרן ירלה מיותר לך
יחמר לת הלרן לשר נתתי ללברהם ולילמק
שהוא לרן כנען לגבולותיה שהיה נחלה כמנרים לך לתנה
ולא לעשו ויסמלעל ועוד לוסיף כי לזרעך המיוחס לחריך
לתן לת הלרן כתם היה כי העול׳ נחלת יעקב בלא מנרי׳ ווהו
רבוי הלת

ויהי בהשקותה כו׳ לומ׳ לל תרלי כו׳ יקשה כי בהיותו
בן ליך תוכר מורלה מלמו׳ וגם מה כא לרבו׳ לומ׳
גם זה וכן לומרו לך הוא מיותר לך הנה הוא ית׳ לומר ליעקב
גוי וקהל גוים יהיה ממך ופשוטו של מקרא הוא שיוליד עוד
שני בנים הל׳ הוא גוי והב׳ הוא לחד שיחן לשנים והוא קהל
גוים לו כי׳ כ׳ כי גוי הוא כנימן וקהל גוים הוא שיחן יוסף
לשני שבטים טרם מות רחל היה נראה כפירוש הראשון ווה
מלמר המילדת לל תרלי מלמות כי זה ולחר הוא ממך שהם
גוי וקהל גוים ולא כי גם זה כי הגם מרכה לת השליטי לומר
שעדין תחיי ללדת לחר והוא לך בן כי לא יתכן תלד כלחת
הלחנו שנים לך כמותה חוברח הפי׳ השני והוא ממ׳ יעקב
לל יוסף לל שדי נראה לליו כו׳ ונתתיך לקהל עמים ולותם
העמים הוא שתחנה לב׳ שבטים ווהו ועתה שני בניך
כו׳ כראובן ושמעון כו׳ כי הפי׳ הראשון שלריך מחר ש קהל
גוים אל״ם כי הל׳ בכולו׳ מכדן מתה עלי׳ רחל כמפ׳ במקומו ב
ויהי בנלת כו׳ לומרו כי מתה הוא מיותר וגם לך
דברה לחר שמתה וגם הוא קותר מלמרו כי
בנלת נפשה הוא עת מית׳ ולומרו כי מיתה הוא לחר מיתה
וגם לך לומ׳ לחר כך ותמות רחל וכן ראוי לשים לב ש לומ׳
ילריו קרא לו הזל קרא שמו לו קרא לותו כי מלת לו בלתי

נודקת לך הנה ידוע מרז״ל כי מלד בן במשפחה סימן טוב
לכל המשפחה מת לחד מהמשפחה תדאג כל המשפחה
והנה כלו׳ יחד מיתת לחד ולידת בן לומרה בשביל כי מתה
ומיתת לחד מהמשפחה לאו סימן יפה הוא על כן ותקרא
שמו בן לוני כלומ׳ יתייחס הבן לל האלימות כלו׳ נולד לחר
מותי בזמן האלימות בלופן שלידתו תתקן סימן מיתתה ולא
תתייחס לנולד קודם מותה בלופן שיהיה להבך לך לביו
קרלו בנימין לומר שלפי׳ תתייחס מיתתה תחלה הוא כן
ימין שמולד בלז׳ ובלו חבר על שמאל של סימן מיתתה
או יהיה שקרה לה כרבה בר נחמני שילאה נשמתו
לומר׳ שהוא כך ויהי בנלת נפשה כי מתה ותקרא
נפשה הנו׳ שמו בן לוני שילאה נפשה לומרת בן לוני לומר
שעל לימות שעתידה לשתלונן על יש׳ מכבה על בניה זכת׳
לבן זה שעל ידה יעשו מארץ לויב לך לביו קרא לו בנימין
שהוא על זכות בית המקדש שני ושלישי שנכנים על ידה על
שבבתה על חורבן ראשון על כן קרא לו בנימין שבתיבה זו בה
לותיות בנין עודפות כ׳ שהיא ב׳ במקבר בית המקדש שני
ושלישי במקבר קטן נמצא בלו בנין בית המקד׳ שני ושלישי
במלת בנימין׳ לו תרמוז הנ״ן על היות בנון לבניה לשכינה
כי במ״ק שהוא לבניה לשכינה עולה נ׳ ועל שהיא קרלתו
על מה שנגע לה לביו קרא לו בלומר על המוגע לו כמדובר
ותמת רחל כו׳ הנה מלומרו ותקבר ולא לומר ויקברה
מורה מלמרם אל שעל פי הדבר קבר לותה שם
ולא בבחירתו למען תבקש רחמים על ישראל בעברם בגלות
שישובו מארץ לויב • וגם נרמז כי ותקבר בדרך לברתה
כמקבר לשר על פי אלהי ישראל במקבר קטן •

ויסע ישראל כו׳ רלוי לשים מה כא ללמדנו שנסע ויט
להלה מהלאה למגדל עדר ומה יתן ומה יוסיף
שבת במקומו לו נטות להלה כמקום ההוא וגם שאינו מסיים
מקום אלא שהיה להלאה ממקום פלוני • וגם נשית לב על דרך
שדקדקו ר״ל בכתב שנלמר שם ויתנל כתוב להלה להלה כתו׳
כו׳ כן גם פה היה ראוי לכתוב להלו ולא להלה וכן מה ענין
לומ׳ ויהי בשכון ישראל בלרץ ההיא שהוא מיותר כי לוזה
שיכות יש כמה ששכן בלרץ ההיא ש מעשה ראובן ועו׳ שאינו
מסיים מקום אלא בלרץ ההיא שבולל כל ארץ ישראל. ועוד
לומרו ויסע ישראל כי לין השמיעה מעלה ומורדת כי אם
מגיעות הענין אם היה קל לו חמור והיה ראוי יחמוך מיד
ויהיו בני יעקב שנים עשר לה רות כי לין הדבר כפשוטו כא
עדין במקבר לחיו יבא ולא יסיק באומרו ויסע ישראל •

והנה לבא לל הענין נשית לב לל מלמרם זל ש לומרו
שלא שבב חלילה כי אם שבלבל יצועי לביו שיתן
לבלהה מקום ראשון יעקב עיקר מושבו שם כאשר היה
עם רחל ויקנא ראובן כלומרו לא די בחיי רחל כי אם גם
במותה יעשה כן לאמי והיפך המשבבות והלא יקשה מאד
היתכן שלא יהיה מזה לפילו רמז מה כתכוביס • ולחשוב כי
גם שלין מקרא יוצא מידי פשוטו נרמז באומרו ויקע כו׳ לומר
כי נקע מקומו העיקרי שהיה כלהל רחל ויט להלה של רחל
המכר כי להלה כתיב ולא במקום לאה שהיא מגדל עדר נאן
ישרש כי היא רבת בנים כי ילדה ששה ורוב עדר יש׳ ממנה
וכהנה לויה מלכות ותורה כי אם ויט להלה מהלאה למגדל
עדר להלאה ממנה ולא כה שהוא עם בלהה וכן הלא״ה עם
התיבה עולה מב׳ כמו׳ין בלהה •

אור יהיה הרמז במה שלא נלמר להלאה כי אם מהלא
יוד

שהוא לרמוז שנסע ישראל ונטה אהלה של רחל מהנקר׳ לאה
הידועה ווה עמה למגדל עדר שהוא בשביל מגדל עדר היא
רחל שהיא מגדל עוז לעדר ה׳ בקבורתה הנמ׳ בזמן החרבן
על כן חלק כבוד לבלהה שנכנה ממנה והיתה שלה ועל ידי
כן ויהי בשכון ישראל בלרץ ההיא שעשה מקום שכנו בלרץ
ההיא היא בלהה הנרמות כי האשה לקרקע תמשל כי אין
דברי׳ כשו נלמרי׳ בתורה רק כרמו על כן ילך ראובן בקנאתו
וישכב וכו׳ שהוא שחילל קדושת המקום שהיתה שכינה שוכ׳
שם ותעל משם כשו היה שוכב עמה שחילל כבוד והוא מלמרו
אליו כי עליית משכבי וגו׳ לו חלנת יצועי עלה וכן וישכב הוא
שבלבל עם התיבה במספר קטן ועוד כיאר בפירוש שלא
עשה רעה כפשט הכתוב רק שבלבל וכו׳ כי הלא ויסמע יש׳
כי שמע אביו אליו ועשה רצונו ואין זה כי אם שקנא על אמו
כלומר וישמע ישראל ועשה כן לשום לת אמו במקום רחל ולא
לת בלהה וע״כ שלא הי׳ הדב רק מה ששמע שיו אביו ע״כ ויהו
בני יעקב שני׳עשר כי במספר לחיו יבא כי לא שכב כפשטו •

ויגוע יצחק וגו׳ ראוי לשים לב למה כופל ויגוע וימת
וגם מפסיק בשמו בין שניהם וגם מה ענין
אסיפה אל עמיו • ועוד לומרו שבע ימי׳ כי כמה היו יותר
ממנו ולא נלמר כו שבע ימים • וגם לומרו ויקברו לותו עשו
ויעקב למה מזכיר לת עשו וכולנו עם יעקב בתואר כן:

אמנם תואר גויעה הוכרח כי היא מיתת נדיקים •
ולבא לל הענין מזכיר מלמר בפר הזהר פרש
ויחי כי כשהנדיק נכטר יוצא כרוח שיצלו לקרלתו כל בני
מחיצתו והלקף לתם כמחיצתם לחשוב תקרא אסיפה אל
עמיו ואין ספק כי לא כל, לדם ווכה ללכת מיד ש מחיצתו
עם בני גילו כי יש יעבבוהו חוץ ממחיצתו קצת זמן על לזוה
חטא שבידו ועל זה לא יאמר ויאסף ש עמיו כי לא מיד
נאסף אל עמיו בני מחיצתו כי רק בהולך מיד אל מחיצתו
כיצחק שאין צריך למרק תחלה סוס דבר ווהו ויגוע ויאסף ש
עמיו ווה לחשוב בכוכת מלמרם זל כשהנדיק נפטר שלא
כחות של מלאכי השרת יוצאין לקרלתו ל׳ לומרת יבא אל ס
ולחת לומרת הולך נכוחו ול׳ לומרת ינוחו וכו׳ כי הנה מלבד
בית לב מה ענין מספר הכתות ולא לומרה הכל כת לחת
וחלוקי מלמרם ומי הכריח דרשה זו בכתוב גם ראוי לשי׳ לב
אל הפכם זל בדרך הכתוב כי שם נלמר הולך נכוחו לחרוכ״
לך הוקשה לו בכתוב כי ע״ל לומרו יבא שלום הראוי יחמר
יבוא על משכבו ולחר לומ׳ לשון רבי׳ לומר הולך נכוחו לשון
יחיד וגם שמתו לת טעמו מלשון כיאה ללשון הליכה על
כן לומר שלם כתות כו׳ הוא כי הנה יש שלשה דברים ל׳ כבוד
ה׳ ההולך להקביל לת הנדיק ועל חילוק הבחינות היו שלש
כתות כד״ל כבוד ה׳ יאספך ב׳ המתייחסי׳ לומחיצתו הבאי׳
להקביל פניו ג׳ הנדיק הנפטר עצמו והענין כי רז״ל דברו על
הנדיק שמיד הולך ביושר אל שורשו ולומרו כי כת ראשונה
מבשרת לנדיק ולומרה ש תנר שעדין לא״באה שביב׳ להקבילך
כי הנה יבא שלום הוא הבה והשנית לומרת ומבשרת הנה
הנדיק הולך ומיד שורשו הוא בנקודת מחיצתו ואינו צריך
להתעכב תחלה על שום מירוק משיבה כת שלישית ולומרת
אם כן הנשמות שקמו ממשכבותם בני מחיצתו להקבילו הוא
והם ינוחו על משכבותם ולנוקח אחר שהשלישית לומרת יבא
שלום׳ ינוחו על משכבותם הוא הדבר בעצמו שלומרת כיון
שכבר הוא הולך נכוחו מיד יבוא שלום ובכן ינוחו המקבילים
והוא על משכבותם לך הכתוב היכן הקדר להיות כי רוב
הנדיקים

הנדיקי׳ אין הולכי׳ מיד מכח שורשם ועל כן לאחר שהצדיקים
יוצאים להקבילו לא יחייבו להמתין חוץ ממחיצת׳ עד יטהר
לויה חטא כי אם שלאחר הקבלת׳ יכחו הם לכרם כעת ולאחר
כך הוא הולך נכוחו שאם יתמהמה אינו יורד שאול מטה רק
מלאחר כעלייתו ולנכח הולך ועל כן נאמר יכוחו על מזבחותיך
קוד הולך נכוחו להורו׳ שאינו ככלל הנוחים כעת על מזבחות׳
אך רזל דברו כפרטי ההולך מיד נכחו ומביא מהפסוק על
מצוות שלש כתות • ונבא אל ענין הכתוב והוא כי עמיו של
נפטר הם הנדיקי׳ בני מחיצתו וזה יאמר בינחק לי מיד כאשר
ומת נאסף אל עמיו המקבילים אותו כי הולך נכחו מיד ומה
שלא נאמר בשיבה טובה כמו באברהם אפני שיקברו אותו
עשו כו׳ שהוא רשע מ״שב באברהם שעשה ישמעאל תשובה
ורמז שלא עשה עשו תשובה כישמעאל כמה שמזכיר את עשו
תחלה שאומר עשו ויעקב ולא אמר יעקב ועשו כמו כישמעאל
שאומ׳ ויקברו אותו יצחק וישמעאל כי שם כיון שעשה ישמעאל
תשובה שעל כן היה חולק כבוד ליצחק מ״שב בעשו שלא
חלק כבוד ליעקב שעל כן נאמר עשו ויעקב והוא מאמרם זל
בגמרא שמזה נלמד ולומרו שבע ימים מכורים עמנו סוף
פרשת חיי שרה בקעתא דשמיא

פרשת וישב

וישב יעקב בארץ מגורי אביו כו׳ הנה פסו״ה ירמה בלתי
מקושר לא למעלה ולא למטה והנה אמרו רזל בקש
יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף לא דיין לצדיקי׳
מה שמתוקן להם לעה״ב אלא וכו׳ הנה שקשרו הכתוב אל מה
שלאחר לך עדיין קשה כמאמרם כי הלא עכשו לצדיק על
בקשו שלוה כעולם הזה הלא כמו זר נחשב כי למה לא יאכל
פירות תורה ומצות בעולם הזה והקרן לעה״ב שמעתי
אומרים כי זה תירץ באומרו לשון בקשו באומרו בקש ולא
אמר רצה כי גם את הטוב יקבל אים מאת האלקים אך לא
שיבקשהו ויחזר אחריו והן אמת שהבקשי׳ ירמה
בעמים אין מקשר אומרו בקש במקום רצה אך לאחשבה
תירץ הענין בהתימו לומר לא דיין וכו׳ כי זולת הייתור ראוי
לשים לב אל אומרו מה שמתוקן להם ולא אמר מה שמזומן
להם וכיונא בלשונות אלו ולא לשון תקון שאורה שמתוקן להם
מה שהיה חסר תקון והנה כמה צדיקים מצינו שלא יאכילם
פירות תורה ומצות המיוחדות לאכול פירותיהן בעולם הזה
כרבי חנינא בן דוסא ור׳ אלעזר בן פרת ודומיהם ומה נעשה
מפרי תורתם ומעשיהם והנה על מאמרם זל אמרה תורה
לפני הבה כתוב בשמאלה עושר וכבוד למה בני עניים
והשיב להנתיל אוהבי יש כו׳ומה זו תשובה ינחילם הקרן
בעה״ב והפירות בעולם הזה אך הוא שאומר הוא יתברך אם
האכילם פירות בעולם הזה אלבי פירותיהם כמה שהוא הכל
שהוא טובות העולם הזה ולא כמה שהוא יש על כן יעשה
מהפירות קרן קיימת לעה״ב וזה יאמר פה בקש יעקב וכו׳
ושמא תאמר האם יחסר ליעקב יוסף להלים מה שיאכל
פירות בעולם הזה לזה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם
ספרי מעשהים שהוא טובות העולם הזה שהמה הכל מתוקן
להם ונעשה טוב רוחני שאין תיקון גדול מזה אלא שמבקשים
גם טוב בעולם הזה

ועל דרך הפשט מקושר גם כן אל מה שלמטה יאמר
בשום לב אל אומרו בארץ מגורי אביו שהוא
מיותר והלא וישב יעקב בארץ כנען אך לזה מכירה מאמרנו
על פסוק ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וכו׳ סרחוי לשית לב אל
הנכנסו בלשון יחיד ונאתו כלשון רבים וכן בגרות וינצו
בעבדות ושימו אך הורה כי מיצחק מתחיל הארבע מאות
שהם והוא כי יש גרות בעצמו ויש שעבוד עצמיי אמר ידוע
תדע שתי ידיעות אחד כי גר שהוא גרות וטלטול בעצמו
יהיה זרעך שהוא מעת בא לך זרע שהוא מיצחק שנקרא לו
זרע טרם הגיעם לכלל דבוי אך בהגיעם לכלל רבוי אז
ועבדום כשהיו רבים ועבו אותם שהוא במצרים וכין הגרות
והעבדות הם ד׳ מאות שנה וכזה יוכן מאמרו את אל יצחק
באומרו שכון בארץ וכו׳ גור בארץ וגו׳ אחר אומרו שכון למה
חזר ואמר גור וגו׳ וגם שימו הלשון אך הוא כי אחרי נותו את
ישכון בארץ כנען הנה יוכל יצחק לומר איך אשכון בארץ
הזאת והלא אתה אמרת גר יהיה זרעך בארץ לא להם אך
ארץ כנען הלא לנו היא ואיך ימכה כה הגירות לזה גור
נחשב גר בארץ הזאת כי לא לכם היא כי לזרעך אתן לעתיד
ולא מעתה וזה ג״כ כיון באומרו בארץ לא להם כי עדיין אינ׳
להם ועדיין כיעקב היה נמשך הגירות ואלו היה בשלוה היה
נכפל חוט הגירות ולא יומנו מאז הארבע מאות שנה והיה
הפסד עצום ורב על כן אמרה תורה הנה וישב יעקב בישוב
ובשלוה בארץ שהיה גר כה אביו לקיים הגרות וזהו בארץ
מגורי אביו כי ארץ לא להם אחשב אף היא כי היא בארץ
כנען ולא לישראל עדיין באופן כי בישובו היה נכפל חוט
הגירות ותחילו הארבע מאות שנה מורע יעקב לכן אלה
תולדות יעקב וגו׳ שעל ידי היות יוסף עיקר התולדות נמשך
אחריו אל השעבוד המיתי ותמנע שלותו מעתה ולא יפסק

חבל מספר שמת הגרות

עוד אפשר ויקושר הכתוב גם עם הקודם והוא להורו׳
מה כין בחירת עשו לבחירת יעקב והו׳ כי למעל׳
נאמר בעשו וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו וכירשו זל כי אמר
עשו הלא לנו נחלה היא ארץ כנען וחוב הוא גלות מצרים מי
שנחל את אביו פורע חובו על כן וילך מכל תחום הארץ לכל
יגלה מצרימה אך יעקב היפך כי בחר בגירות שהיחל בו
יצחק והו׳ וישב יעקב בארץ מגורי אביו ולאי זה טעם עשה
כן כי בחר שבזרעו יתקיים גר יהיה זרעך בשביל ארץ כנען
כי הפורע חוב אביו יורש נחלתו זה בארץ כנען שהבלת
בית בעבור וזה אינה מיותרת אחר שנא׳ בארץ כנען כעם אחת •

עוד יתכן ויהיה הקשר אמיץ בקמוך לנו למעל׳ ולמטה
והוא כי בלה תורה ללמדנו ודעת כמה וכמה
צריך יהיה אדם על שלום ביתו כי דע עליו שכיב אם קנאה
בתוך ביתו המביאה לידי שנאה מכל מחמת שונאיו אנשי
מלחמתו שמלתי ביתו וחוצה כי הביטה וראה מה גדלו
ועצמו מאד בני עשו ואלופיו ושריו יחדו שונאי נפש יעקב
המכרים ועם כל אלה וישב יעקב בישוב שלוה ואין מחריד
מכלם עם היות בארץ מגורי אביו שהיה גר ומטולטל שם
אביו מרגשת תושבי הארץ באופן היו ליעקב שני מוגים
שכנים רעים וחטאים שונאי נפשו אלופי עשו ותושבי הארץ
נוסף על היות בארץ כנען שהיא ע״י יסורין ועם כל זה בהיות
שלוה בארמותיו בלי קנאה היה בישוב אך שה תולדות יעקב
כו׳ שעי׳ שנתגלגלה קנאה ושנאה בביתו וכחומותיו מאולא

שלו ולא שקט ולא נח כהמשך הסיפור

אור מעין הדבר הזה הורה ג״כ כי כל אויבי אים לא
יפלטו להנצר לו כל עוד פאין בו וכביתו שון כי אין

ערוך ממית כו׳ וחזו וישב כו׳ לומר רמה כי עם כל האלופים
הנו׳ וישב יעקב בישוב ושלוה עם היות בארץ מגורי אביו כו׳
עד אשה כו׳ שנתגלגלה ביניהם לאמה מה מהדבה והקנאה
ויתעתדו מאז לגלי גרות

אלה תולדות כו׳ ראוי לשית לב אל אומרו אלה תולדות
יעקב ואינו מזכיר רק את יוסף כ׳ למה מודיענו
שהיה בן שבע עשרה שנה והיה רועה את אחיו בצאן ג׳
אומרו בצאן והלא הצאן ד׳ למה יודיענו שהיה נער את בני׳
בלהה כו׳ וכן אומרו ואת בני זלפה מיותר שהיה די יאמר את
בני בלהה וזלפה ה׳ אומרו נשי אביו מי לא ידע כי נשיו המה
ו׳ איך יקושר אומרו ויבא יוסף כו׳ אל הקודש ז׳ ויסראל אהב
למה קראו ישראל ולא יעקב כאשר בפסוקים הקודמים ה׳
אומרו וירא אחיו כו׳ כי אם אביו אהבו מה פשע יוסף על זה
שיצאו אותו

אך הנה להביר תועה מלב הרואה מעשה השבטים
שבטי יה הקדוש אביהם בא האל״ם מי הלא מי
יראה בשה ולא יבלא קדוש אל״ם ביוסף ישא שמע שוא ויבינא
את דבתם רעה אל אביהם ומי אביהם קדוש ה׳ יקבלנה ומי
כשבטים קדישי עליוני׳ ישנאו את אחיהם ויקנאו בו ויבינאוהו
עד שערי מות ואותו דמו להרוג וישליכו אותו אל בור נחשים
ועקרבים ובעלותם אותו מבורהו לישמעאלים האם אנשי
אמת יעשו כמעשיה׳ על כן היה מקום לאיש שונה ופתי לחשוב
מחשבות אשר לא טובות על זרע יעקב לאמר אולי חלילה
וחס לא נכון לבם עם אל ואולי ידמו ויסון לזרע אחי אביהם
עשו הוא אדום או איזה דמות נערך למו כי על כן זה מוציא
דבה ושה כוטרי אביה וגם אם על יעקב לא יאשלו רסן לשון
על קבלת דבת יוסף כאומרם כי ברית כרותה ללשון הרע
שיקובל שמן מנהו הלא גם לכל יאר לבב יחשבהו שלא כראוי
לאיש כמוהו על כן על כל הדברים האלה באה תורת ה׳
תמימה ותאמר מה יחשבון על זרע אל״ם דמיון אל בני בליעל
חלילה כי הלא אלה שהם יוסף וכל אחיו האמורים בפקוק
אלה תולדות יעקב ולא בנ״ו ואלה תולדות יאמר עליה׳ להוסיף
על שלו עשו האמורים בפרשה הקודמת כי כלו זרע אמת ושמא
תאמר הלא מעשיה׳ בלתי טובים אל תכביד אשמותה כי הנני
מודיעך גדר אשמת כל חלק מהם על ראשון ראשון ומתחיל
ביוסף ואומ׳ יוסף בן שבע עשרה שנה וכו׳ שני גרישין כמגביה
קול ואומר יוסף אשר לא טוב עשה לכל מראה עיניך ש לכבד
עון מחשבונו כי הלא בן שבע עשר שנה נער ורך היה ומנהיג
את אחיו ומדרכ׳ בהיותם בצאן מרוב חכמה וכשרון אשר בו
ונה היה בצאן ולא בבית אביו כי אביו היה הרועה אותם
בביתו וכחומותיו ואם כן איך יחסר איש כזה לחוטא חטאה
גדולה להביא שמע שוא ושמא תאמר כי מה שהיה רועה
את אחיו היה מגאוה וגודל לבב לא מרוב חכמה וכשרון לא
כן הוא כי הלא הוא כנר את בני בלהה מתנהג עמם כנער
ומשרת והטעם להורות כי לא לבני שפחות היה מחשיבם
רק לבני אביו ולא בני אביו ולא בלבד לבני בלהה שפחת
אמו כי אם גם לבני זלפה ולא בלבד בהיות ארבעתם יחד
שאגב בני בלהה יכבד גם את בני זלפה כי אם את כל בת
וכת בני עצמו ולא את בני בלהה ואת בני זלפה ולא אמר
בני בלהה וזלפה ושמא תאמר אם כן עתה תגדל אשמתה
מה הביא הדבה רעה אל יעקב כל כך הדבר בעיניך כי
הלא מה שיבא יוסף את דבתם רעה לא היה כי אם אל אביהם
ומן יחפש דרכיהם וידריכם בדרך ישרה כאב לבנים ולא
לגרים ככל מנהגי דבה שבזונתם לבייש את מי שנאמר ע
ולהבאים ריחו בעיני העם הנה ניתן התנגלות מה על יוסף
ושמא תאמר אם כן היה יעקב כאשה שקבל הדבה שעל כן
אהבו יותר על כל בניו כי אותו בלבד החזיק לבשר מבולם
לזה ויסראל אהב וכו׳ הוא בשם לב אל טעם רביע שעל יסר׳
לומר הלא הקלנו אשמת יוסף ואם תאמר גם מה אשיב על
אביהם על כן אמר כמגביה קול ואומר ויסראל שהיית כא
להאשים אל תעשה כן כי על כן לא יעקב קראתיו כאן כי אם
ישראל כלומר כיושר לבב היה מה שאהב את יוסף לא על
קבלו הדבה חלילה רק על כי בן זקנים הוא לו כן שני זקנים
מ׳ כמשמעו שנית שקנה חכמה ואשר העדיף על אחיו הנה
לא היה רק כתונת פסים והוא כי כתונת הוא המלבוש
התחתון שבכל המלבושים הכלתי נגלה כמעט כאשר אמרו
רזל על פסוק על כתונת הפסים אשר עליו שאמרו כתונת
הפסים הוא התחתון אשר עליו הוא המלבוש העליון והלא
תאמר הנה הקלת באשמת יוסף ואביו ומה תשיב על אחיו
שעתה תכבד יותר אשמתם ואתה אמרת אלה תולדות יעקב
שפקל את הראשונים כי זרע יעקב כלם צדיקים ואיך לבשו
קנאה ושנאה ואשר לא טוב עשו על מלא פשתיד מטי כמ״ש
זל לזה וירא אחיו כטעם רביע במלת אחיו כמרים קול ואומר
מה שתכביד אשמתם מאחיו על מה שבראיית כתונת הפסים
עשו רעה לא כן הוא כי לא על בחינת המלבוש עשו שאם כן
היה להם לקנא ולא לשנוא אך הוא כי ראו׳ אותו אהב
אביהם וכו׳ חשבו כן קבל דבתם רעה והוא לבדו היה צדיק
בעיניו על כן וישנאו אותו כאומרם כי הוא עשה על ידי הביאו
הדבה ושמא תאמר למה לא שמו לבם לדון את אביהם לכף
זכות שעל כי בן זקנים הוא עשה הדבר ולא על קבלת הדבה
לזה מבל אחיו לומר שאם על היותו בן זקנים הוא הלא יותר
בן זקנים הוא בימין ואותו היה ראוי יעשה כתונת הפסים
אך אין זה כי אם חרב קבלת הדבה וזה מבל אחיו שהוא בלם לגמרי לרמוז גם על בימין ועל כן אמר מבלם כי אם
מבל אחיו לרמוז גם את אשר לו בו עיקר האחוה מבל השאר
עוד יתכן כי מלמעלה היחל בהתנגלות אחיו כי אמר
ראו נא כי לא על התנשא יוסף עליהם שנאוהו
וגם לא על הביאו הדבה אם לא היה עולה על לבם שאביהם
קבל ממנו כי הלא בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו
בצאן מתנשא עליהם רועה אותם ומנהיגם ולא שתו לב עם
ראותך שעם בני הלחנות היה כנער ולא לבשו קנאה וגם
ויבא יוסף את דבתם רעה ולא שנאוהו אך כאשר וירא כי
אותו אהב וכו׳ חשבו כן קבל הלב וגעל בהם אז וישנאו אותו
הנה כי בכלו הדבה וגם אתה לא היה רק כי מר להם היותם
חטאים בעיני ישראל אביהם ועל כל זה לא הגיע לדבר לו
קרוב רק אל העדר דברו בשלום ואחר מנוח השנאה מקום
לחול היתה הולכת ומוספת ומתרבה על יד החלום הראשון
שנוח אותו ומטלילת דברו בשלום כאו לדברו למלחמה המלוך
תמלוך וכו׳ ואחר הדבור עוד בהוספת שנאה וקנאה כאו לידי
מעשה הרעה זגם הוא בהורלת היתר בעיניהם כאשר יבא
בס״ד כלל הדברים כי כל האנשים ההם שלמים הם ולא עם
ככד עון היו חלילה כי אם שהוא ית׳ מדקדק עם חסידיו
כחוט השערה וכן אחשוב כמו רזל לתת התנגלו׳ בעד השבטים
באומרם כמדרש כאומרם כתונת פסים אל תקרי פסים אלא
פסים וזל לבו חזו מפעלות אלקים למה וישנאו אותו כדי
שיקרע לבניהם את הים ע״כ והלא יקשה מה זו שאלה למה
וישנאו

ישמעאל אותו הלא מקרא מלא הוא וידעו אחיו כו׳ וישמעאל כו׳
ועוד כיון שדורש מלת פסים הי׳לל למה עשה לו כתונת פסים
כדי שיקרע לבניו את היס ולא יתלה באחים ועוד היתכן
שכונו זה לך הנה הוקשה למו כי פסים אינו שם שום מן מלי
לו דבר שעשים ממנו לבושי מכלול על כן אמרו׳ שהוא פסים
והענין מאמרם ז׳ל על פסוק היס דאה אדומו מה דאה אדומו
של יוסף והוא כי הוא מדה כנגד מדה בזכות וינס וינא
המונה גם היס מפניו והוא נלמד מגורה שוה וינס כרוב
מדרשי ר׳ז׳ל ואמרו לכו חזו כו׳ לוח הנה מדרש׳ זו למדנו תירון
אל קושיא אחת והוא למה וישמעאל אותו והענין כי אשר בידו
שינות לא יפלא בא חטא על ידו כי עבירה גוררת עבירה
לך אשר הוא נקי הלא כמו זר נחשב כי אפי׳ כהמתן של
צדיקים אין הב״ה מביא תקלה על ידם צדיקים עניים לא
כל שכן כעובדא דחמדיה דר׳ פנחס בן יאיר וחמריה דרבי
חניא בן דוסא שלא היה מהלך עם שהיו מכים בו עד אמרו
ר״ח אולי יש עליו דבר מעל אחרים ומאלו עליו מנעלים של
לים אחד ונטלום והלך וכן אמרו ז״ל על פסוק נוסף רשע
לצדיק אין לך יום שאין יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא
הב״ה עוזרו היה נופל בידו וכן אומרו על דגלי חכידיו ישמור
וכן מאמר התנא כל העוסק בתורה לשמה כו׳ ומרחקתו מן
החטא ואם כן יקשה למה וישמעאל אותו ולא הנילס והרחיקם
מן החטא הוא ית׳ כי אם הניחם בזה הדבר אל בחירתם אך
היה למען יתגלגל על ידי כן שיכור יוסף באוכן יקרנו עם
אדונתו שיכם וינא החיה כדי שעל יד כן היס ינוס גם הוא
מפניו ושער הכתוב ועשה לו כתונת פסים שמשכה ממנו קריעת
היס ובזה כאשר וירא אחיו כו׳ נמשך שוישמעאל אותו אחיו אם לא
כן לא שנאוהו אלא היה הקב״ה מבי תקל על ידם ובניח הדב׳
אל בחירתם ואין לומר יעקב למה עשה הכתונת ולא עזרו
ה׳ לבל תבא להם תקלה כדי שיקרע להם היס כי אין כעשיה
חטא כי עשה על מה שכן זקונים הוא לו אלא שנמשך גרמא
אל הקנאה וממנה אל המנאה ולא אמרו אין הב״ה מביא
תקלה אלא להרחיקו מעון

עוד אפשר בהמשך הכתובים על דרך פרש״ המלת
תולדות הוא מאורעות כד״א מה ילד יום והוא כי
הלא יפלא כל רואה מאורעות הרעות אשר ליעקב מה פשעו
ומה חטאתו שעשתה כום תרעלה צרת יוסף ומה פשע יוסף
שגרם לו כל הרעה הבאה עליו על כן היחל ואמר אלה תולדו׳
יעקב שארעו לו בשבתם הלא היא כי הנה יוסף כן שבע עשרה
שנה נער ורך היה משתרר רועה את אחיו ומביגם כסר
עליהם בהיותם בצאן מה שלא היה עושה כן עם בני בלהה
כו׳ רק כנער לפניהם באוכן שהיה מקום לקנא בו כי גרעו
בענין מבני השפחות וכדי בזיון להם ועוד הוסיף כי ויבא
יוסף את דבתם רעה אשר ג׳ דברים כמש״ז״ל שנחשדו באשר
מן החיו ושהיו קורלים עבדים לבני הלחמות ושהיו תולים
שיניהם בבנות הארץ ויהיה כי מלת את מורכב הא׳ דבתם
הוא הב׳ רעה היא הג׳ והענין כי מה שתרלה שנלטו על יוסף
הוא על מה שהיה משתרר ורועה אותם ומה שהוכא׳ כתנתו
הוא כנגד מה שוינא יוסף כו׳ ומה שהיה אל אביהם על כן
הוכלה כתונת בנו אליו על שלא גער בו ובכלל הדבר על ג׳
מאורעות שהן כנגד הג׳ דבות כמודע מר״ז״ל ולכל יאמר איש
כי גם יעקב בכנס בגדר מקבל לשון הרע קלילה לאיש
כמוהו כי על כן אהב את יוסף מכל בניו לזה וישראל אהב
את יוסף כו׳ ביאשר לבב כי על כן קראו בה בשם זה שהוא

על כי כן זקנים הוא לו כמדובר׳ בקודם ועשה לו כתונת פסים
ארז״ל שנמכר לרבעה פעמים דאשי תיבות פוטיפר סוחרים
ישמעאלים מדנים והוא כי על ידי הכתונ׳ נתגלגלו מכירותיו
ויהיה מדה כנגד מדה כי למה שעל אומרו שהיו אחיו קורים
עבדים לבני הלחמת לעבד נמכר יוסף על כן נמכר לרבעה
פעמים כנגד אומרו שלרבע בני הלחמת היו קורים עבדים

כנגס כל אחד פעם אחד

ויחלום כו׳ דאוי לשית לב אל אומרו ויוסיפו עוד שנא
אותו כי הלא אין ספק שהוא על חלומותיו
ב״למה לא נאמר רק שנא אותו שתם מה שאין כן אחרי
הספור ג׳ אומרו ויאמר שיה׳ שמעו נא כו׳ כי כל בני זה מיות
והיה לו לומר ויאמר הנה אנחנו מאלמים שומים כו״ד בדברי
החלום קמה וגם נצבה נראה כפל לבלי צורך ושהו תוקפת
הגם ה׳ הנה תקובינה שהוא מיותר ה״לל ותשחוי שומותיכם
לאלומתי ו׳ אומרו המלך תמלוך למה יוכיר שני מוני שרה
ואם הם לשון שאלה לו לשון תמיהה ז׳ אמרו על חלומיו ועל
דבריו כי דבריו הן הם חלומותיו • ה׳ מה פשעו על חלומותיו
כי אשר ירהה יגיד ט״ה״לל על חלומו כי חלום אחד הוא •
אומרו עוד חלום אחד שה״לל ויחלו׳ עוד ויספר כו׳ לו ויחלום
חלום אחר כו׳ מלי עוד ואחר ובספרו החלום אמר לשם עוד
ולא אחר ״ל כי ראשונה אמר ויספר לאחיו ואח״כ אומר
אל אביו ואל אחיו ״ב מהו אומרו אח״כ ויקנאו בו אחיו ולא
אמר ובראשונה ויוסיפו עוד שנא אותו ומה ענין ואביו
שמר וגו׳

אמנם הנה שלש בחינות הן ל״ מציאות כפר לשם חלום
כיודעו כי לא יכלו דברו לשלום ומה גם כי
אין דרך לספר חלום כי אם לאוהב ובספרו לשם היה מורה
כי שנאתם הכל לפניו ומכריח אותם ידברו לו על כרחם
לחמץ לבב״לו יותר ב׳ היות ענין החלו מורה השתררו עליה׳
ומרבה שנאה וקנאה ג׳ אוכן הספור על הבחינה הא׳ שהוא
כי ברלותו שלא יכלו דברו לשלום לא היה לו לדרוש אמרים
אתם ולהגיד לשם חלום שהוא בכח להקהות שניה׳ על בחינה
זו אמר ויחלום יוסף חלום ויגד ובו׳ כי בלי שם בחינה נוגעת
אליהם רק על מציאות חלום במה שבא ויגד לאחיו שהוא
הבחינה הא׳ גרם שויוסיפו עוד שנא אותו ועל הבחינה השני׳
והשלישית אמר ויאיר אליהם שמעו נא וגו׳ שמלבד היות
הודאת החלום סרה עליהם גם היה אוכן סיפורו כמתכאר
על סרתו לפניהם ומקנה שניהם באומרו שמעו נא החלום
הזה וגו׳ כלומר התיבו נא ורלו גדולתי בחלום הזה אשר
אלמתי ועל שתי בחינות אלו מתייחסים אלו שרעיוניו על משכבו
שליקו להשתרר ועוד על דבריו הוא אוכן סיפורו בדברים
מורי כמתעל׳ ושם על הורא׳ חלומו כמקה׳ שניה׳ והוא ועל דבריו
והנה הם חשבו היה פתרון החלו׳ שיהי׳ בתחל׳ מושל עליהם
כקנין שור ומושל ואח״כ עו׳ ועל״ש מלכו׳ והוקמה שומתי שהוא
קיום מה ואח״כ וגם נצב׳ שיגלח למלוכ׳ כד״א מן בארו נצב מלך
על כן אמרו אם מה׳ היה יוצא הדבר לא היה מקום לשנא רק
לקנא על גדולתו עליהם אך אין זה רק שרעיוניך מחלמים
אותך אשר תתאוה והכל הכל כי הלא המלוך כלומר הנה
שני דברים מורה חלומך אחד היותך מושל שנית שגם תמלוך
אח״כ והנה כאשר השני סקר גם הראשון כי המלוך שהיתכן
תמלוך עליו שתהיה מולך על עשרה אנשים אין זו מלוכה
ואתה עליהם כלבד חלמת ומה גם שלא היה עולה כדעתו

יהיה

יהיה מלך הגוים ולא כן כאשר חלוקה זו נמנעת גם הראשונ׳
שהיא שתהיה מושל גם היא הכל וזהו לא אם משול תמשול בנו
בתמיהה כי גם זה מקר כמלכו׳ ועל כן אין לנו לקנא בגדולתך
כי לא מן השמים הוא רק שאתה גורם לחלום אותה ברעיוני׳
ועברתו׳ לשנאתך על חלומותיך מרעיון לבך כיוס להשתרר
עלינו המה וזהו ויוסיפו גו׳ על חלומותיו ואמרו לשון רבים על
כל מציאות חלומותיו כי זה וכיוצא כו׳ חולם במה שמתרחר
ביום כי אגמד קתום מן המפורש אלא שהיחל לגלות זה וגם
על דבריו כמפורש והנה המה לא נדקו בפתרון החלום לא
הא׳ ולא השני כעת כי מאשר יתגלה אחרי כן זה פתרונם
לפי האמת כי היה עתיד יוסף לגבור בר בשבע שני השבע
וגם כל בני ארץ מצרים וארץ כנען ובכללם אחיו וזהו מאלמי
אלומים כתיב השדה שדה״ל אוכל שדה העיר אשר בביכותיה
כתן כתוכה והנה קמה אלומתי ויוסף התקוממות דשן ושמן וגם
נצבה מתקיים ומן רב כל ידקב מה שאין כן של אחיו ותלתם
באוכן תם כיה אלומתם ותשתחוין לאלומת תבואתו ויאמרו
לאיש אלרן מצרים כעד אלומות יוסף לשבור לוכל אשר
שמר וקרוב לשמוע על פי דרך זה שאומרו תשיכה הוא
מלשון שוכין שתדקה תבואתם ותהיה כלה שוכין ועל ידי כן
ישתחוו לאלומתו אשר נכר ונתקיים ואחרי כולם אחר
תבואתו נמשך ענין החלום השני שיכנו תחתיו ויאמרו לו
עבדיך כלו לשבור אוכל וגם אמרו עבדך אביהו וגם כלהה
שפחת רחל השתחוית בבואה כתוך הבאים מצרימה את
יעקב כמש״ז״ל על מש״ יעקב הבא נבא אלי ואמר והלא כבר
מתה והיה הדבר מגיע אל בלהה שפחתה וזהו השמש הירח
הוא יעקב ובלהה שבמקום רחל וגם אחד עשר כוכבים הם
השבטי משתחוי׳ לו ובזה יגדק מאמר הקורה כאומרו ויחלום
עוד חלום אחר כי בבחינה אחת הוא חלום עוד שהוא נמשך
מהקודם וזהו אומרו עוד תוספת על הקודם ובבחינה אחרת
הוא אחר זה על כולם לקנות קבואתו וזה על הכנעם תחתיו
אחים עדיין לא מדע להם פתרון זה והיה עם לבבם שהוא
כי יתתר ויתלוך עליהם כמו שכתבנו שאמרו רעיונך על
משכבך סלקו ונדמה לך חלום כזוב כי לא יגדק תוא מלוכה
על עשרה אחים על כן הסיב ויוסף אחר חלומו הב׳ ואמר הנה
חלמתי חלום עוד ולא לאחר כלומר עוד מוסיף ומפרש
הקדם ומכויב מאמרם כי אשר חשבתם שמה שהיה כלבי
ביום תלב למשול בכם כלה כדמה אלי בלילה והוא חלום כזוב לא
כן הוא כי הנה חלמתי חלום עוד כלומר מוסיף ומפרש הקודם
והנה השמש והירח כו׳ מתחתים לי והיתכן היה שלה כלבי
היום שאני ואמי ישתחוו לי אך זה שמים גם על הראשון כי
הכלל מן השמים וכפרה החלום השני לאחיו התעבנו כשומע
תוכחה כי לא תלות לבו בזה מתרמית לו בחלומו כי לא על
אביו ואמי היה מהרהר ולא לאוכן כי מן השמים הוא ולא כן
אין ראוי לשונאו אך לקנא על שינגילהו עליהם מן השמים
ועל כן עמדו לא ענו לו מדלות לבם לו ראה ויספר אל אביו
ואל אחיו יחד לדלות מה יהיה כו אביו ולא להקבל הדבר
לבל יקנאו בו אמר הבא נבא גו׳ לומר אלא כמ״ לתוך ינדק
נבא גם אני ואמך היתכן והיה מתה אך זה הראה כי הכל
הכל ועם כל זה לא הקפיק להקיר הדבר אלבם כי יגלה
למלוכה מן השמים ועל כן לא הוסיפו שנאה כי לא ואמר כי
אין הדורו הגורם כי לא על אביו הדבר אך לבשו קנאה
וזהו ויקנאו בו אחיו ולא אחיו אל ענין אומרו ואמך כי אין
חלום כלא דברים בעלים לו הוא על בלהה כמש״ז״ל ושמא

ומלאם כדותן משל בהיות מלאכי ממש כאשר יבא כיאורו
כבל והוא כי הנה גם לדבריהם ז"ל גם מלאכים היו צריך טוב
עם מה צורך אליהם וה' יקפיד לכל אשר דברו ועוד קשה
עד מאד למה לא החזירוהו אל אביו ועוד שאם מלאך היה
איך ישאל מה תבקש השם ממנו יפלא י"ל הג' למה יודיענו
מקום אחיו מבקשי נפשו י"ל גם לפי הפשט כי הלא השליחי
מורה מקום היה לו אך השמי מה יועיל לו ואדרבא יוסף הודיע
לו את מי היה מבקש כי הו' לא ידע וכשל לרז"ל כי היתכן ישלח
מלאכיו ית' לגלות אזן איש נדיק ונסתיר הוא כי המלאך יסכל
דבר והנדיק יודיענו ואף גם הראשון לא נוכרה הישרתו
כמדובר יב' באומ' דותיכה מה ענין הי"ד יתירה יג בהומרו
ויתנכלו אותו להמיתו כי הנה אמרו ז"ל שהקישו עליו הכלבים
מה ראו על ככה לעשות כן יד מה ענין אומרו הנה בעל
החלומות וגו' שיראו דברי משמה משוגלי טוב טעם ליאמר
בתורה ע"ו אומ' ועתה כי ההיא מלה מיותרת י"ו אומ' ויאמע
ראובן כי הלא יחד כלם שמעו ולמה ייחס השמיעה אליו
ומהראוי לא יאמר רק ויגילהו ראובן מידם י"ו אומרו ויד אל
תשלחו בו המעט מהם שלוח ידם להשליכו הבורה מלא
נחשים ועקרביסוכבוונת הניחו שם עד עולם יח מה זו היתה
עצת יהודה לכו ונמכרנו וערבה להם גם הם איך חמת אחיו
שכחה האומרים לכו ונהרגהו ועתה נאמר ויאמרו אחיו י"ש
אומרו וכסינו את דמו איזה כסוי הדם כא לשנול ולמעט
כ' אם לא נמכר רק ליישמעאלים למה נוכר שעברו אנשים
מדינים קוחרים כ"ח אומרו וידנו שלא תהיה בו מי לא ידע שאם
ימכרוהו ידם לא תהי בו כ"ב אומרו ואני אנה אני כא
והיה ראוי יאמר ואני מה אעשה וכיונא כי מה ענין אומרו
אנה אני כא אמנם הן אמת חכמים יגידו כי כל חפץ ה'
בימים ההם היה להוריד את יוסף מצרימה לבכות חלוקות
לחכמי המדרש על ככוד יעקב כמאמר ז"ל עתיד היה יעקב
לירד מצרימה בשלשלאות של ברזל אלא שהקדים הקב"ה
והוריד את יוסף תחלה משל לבדה שהיו ממשיכין אותה לבי'
המטבחים ולא היתה כמשכת משכו את כנה ומשכה אמו
אחריו ולדעת חכמי הזהר למען יהיה מרכבה לשכינה
שקלמה לרדת מצרימה לרחף על עם בני ישראל בגלות
ההוא.

עוד ענין שלישי היה ראוי להעשות בימי ההם עם שהטעמים
הראשונים הם עיקר הלא הוא לקבל יוסף עונש הבילו
דבת אחיו רעה אל אביהם לימכר לעבד תחת אומרו שהיו
אחיו ק"ד עבדים לבני הלחנות ולפנות דוב מזבול בו היא
אשת אדוניו יען אומר כי אחיו היו תולין עיניה' בכמות הארץ
וכו' ולהודות כי אחיו בכל שחטים אפילו שלא לאכול כי לא
נחשדו על אכר מן סחי כדבתו רעה עליהם.

עוד רביעית היה ראוי להעשות בזמן ההוא הלא היא
לשתות יעקב כוס רעל הכאת כתונת בני אלו
תחת אשר שמע אותו נוסף שמע שוא על אחיו ולא גער בו
גם שלא קבלו על כן תחת ד' אלה אלהי עולם ה' העושה
פעולות רבות כאחת פעל ועשה יחד כלם הלא הוא בהעיר
את רוח יעקב שלח ישלח את יקיר לו אשר אהב עד מקום
שכם המוכן לפורענות ולא את לבו כן יקראנו אסון ויוסף גם
הוא הקל כנשר לעשות רצון אביו ולא פחדתו שיהם לאמ' איך
אלך והרגוני על אחמותי ועל דברי כי תכלית שנאה שנאוני
עי' כן נשתלשל ירד מצרימה ועל פי דרכו יקבל ענשו ככל
הכתוב בספ' אלך לעומת זה ראה הוא ית' כ' רעו' המתרגשות

קשות אשר כא בהם לאחר עולם הלא הוא כי ראה שבטים
שבטי יה כרעה גדולה יוסף לקוח למות ואחיו מטים להרוג כי
בשם קנאת יהוה ולא ידע מי יחי לאחרי כי קדושי אשר
בארץ עמודי שמים יהי עון דם נדיק יקוד עולם תלוי על נוחר'
וגם עצת ה' אשר יען אמר לשלח את יוסף לפני אחיו מצרימ'
לטובתם היתה מתבטלת ויחברו ויאבדו בגלות ההוא על כן
מה עשה ראה והתקין שלוח שרי קדש ג' מלאכים ידברו אל
יוסף לנחותו הדרך למען ישכיל את אשר יעשה לעת מצוא
עם אחיו למען יעבור מצרימה ואל יהרג תחת ידם כאשר
יבא בכל כי לולא היתה אמרי שרפי קדש אליו טרם יקרב
אליהם היה מומת בידם כי חפצותם בחירתם ושנאתם גם
קנאתם יוציאו דבר בלתי מתוקן מתחת ידם. הנה הן זה
בלבות הענין וכו נכא אל ביאור הכתובי' כבדרן והבלבתן והוא
כי הנה יעקב היה מסתפק בשנאת אחי את יוסף אם קטנה
או גדולה כי יבושו מהראותה לפניו מה שאין כן יוסף עצמו
כי הוא היודע ועד ממראה עיניו ומשמע אזניו רבה משמה
על כן יעקב היה נכוה בשתי אשות מצטער מצער כניו על
היותם בשכם מקום מוכן לפורענות ואף גם מראגה מדבר
גוזלי דם בעלי שכם כן יחס לבבם לנקום נקמת עיר שכם
מאת בני יעקב המחריבים אותה כ' כי לא עמד איש אתו
מוכן לשלח לראות את שלום בניו בעבדי יוסף ויצר לו פן עליו
יהיה משלוח ידם לבלע ולהשחית על כן רצה לנסו' את יוסף
לדעת את אשר בלבבו כי לפניו גלוי כמדובר וזה מאמ' הכתו'
ויאמר ישראל כיוסר ותמימות לבב כי על כן לא נאמר יעקב
כי אם ישראל הלא אחיך רועים בשכ' כלומר כי נורא המקום
ההוא מרוע הכנתו ובי רבה משטמתו ואדאג עליהם אך לא
אחליט מאמרי לשלחך אליהם לדרוש שלום' וטובתם עד מלבך
תוכיח מלין וזה: אומרו לכה ואשלחך כלומר איני אומר
אשלחך ולכה כי ירא אני פן לבלתי עברך על בוויי לא תשוב
אם תסתכן רק לכה כמעצמך על פי בחירתך ועצת לבך ואת
לבתך מעצמך בלי היות לך כוקפך אז ואשלחך אליהם למען
תלך בדרך מצוה לעשות מצות אביך ועל כן עד אומרו הנני
בלומר הנני מוכן כי אין פחד שלחני לא אמר לו לך כא ראה
גו' והוא כי אמר יעקב בלבו אולי לא יאמר ליוסף ירא אני
את אחיך פן יהרגוך כי אולי אהיה חושד בסדים וגם לא
לאמר ליוסף אם חושדים פן יחטיאהו לכן היה מטמין ברמז
אולי יחוס ובסבה ואל תעש' ימור רגלו מלבך ויוכן כזה מאמר
ז"ל על וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ברמז
לו יוסף שיזכור יום הפרדו ממנו שהיו עסוקים בהלכות עגלה
ערוכ' כי אחסבה כי לא במקרה היה התעסקו אז בעת
ההיא בהלכות ההם אך עשה כהוא תלמיד כמסב' עוקצין
כי להיותו מסתפק רמז לו ליוסף אשר נפשו יודע מאד אשר
בלבבם יחוס פן יתקיים בו כי ימצא חלב באדמה אולי יתן אל
לבו ויאמר לו כמאמר שמשון הנכיא איך אלך ושמע שאול
והרגני כי היכא דשכיח היזקא חוששין כן יאמר יוסף לא כן
אבי כי השתיומני אחי אך בראותו כי אדרבה אז נחרון ויאמ'
הנני אז בטח לבו ושלחהו ויאמר לו לך כא ראה בו לומ' עשה
זאת אליפה והנכל מחשבתי ולא תתעכב שם כרגע רק לך כא
ראה גו' ומיד שוב והשיבני דבר והוא כי הולכי בדרך מצוה
אינן נזוקין ועל כן לא תתיגב שם רק עודך ראה שלום אחיך
ושלום הצאן ושוב מיד כי מצאת תמיר עוסק במצוה בלבתך
ובראותך שלומם ובשוב אלי ובזה לא תחוש כי לא תזוק כי
הולכי דבר מצו אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזרת מה שאין

כן

כן אם יום אז ימי יעמוד אתם שם כי בהאריכו שם לא יחסר
לו למנוח עד שבתו ועוד הוקיף לשלחו מעמק חברון מקו' אשר
עמד שם אברהם אשר התפלל על המאורעות רבות בעתידו'
להיות בשכם למען יגן זכותו וזהו וישלחהו מעמק חברון הוא
מקום אברהם למה שהיא הולך לשכ' כי עליה התפלל אברה'
כאשר בא עד מקום שכם כמאמ' ז"ל אמנם יוסף גם כי ידע
כי רעה בלבבם רוח אחרת עמו אומר בלבו מי יורידני ארץ
ה' העלני גם עלה על אחי כי כה הראני ה' והנה אחינו
מאלמים אלומים בתוך השדה ויסתחו אלומתם לאלומתי ואין
זה כי אם אלבה לי אלא השדה אל נאכנם ושם יקדו ויסתחוו
לי ואל' איפה למה אירא זה' אתי האם יוכלו הם לבטל שעה
שעמד' לי מאתו ית' ע"ל תחלת דבר המלאך הדובר בו היה
היה להסיר תועה מלבו בל יבטח בחלומו כי גם אם יהיה זה
פתרונו לא תמנע בחירתם מהם ואל יבטח במשענת קנה
הרצון פה' בחלומו כ"א אם קנאת תבע' בם מה יהיו חלומותיו
האם יקומו ויעורוהו יהיו עליו מתרה ומה גם כי אין זה פתרון
חלומו ההוא כמדובר וזהו וימצאהו איש והנה תועה בשדה
כמו שנבאר בכ"ד והוא כי למה שכל חפצ' היה הלוך ילך
לדרת מצרימה בכל הכתוב על כן לא רצה יסוב מדרכו אך
מדלג מדבר פן יסתכן ראה והתקין ע"ג שרפי קדש והענין
כי הנה יוסף היה מתנהג בשררה עמהם כאשר כתבנו על
רועה את אחיו בצאן ומתגאה עליהם ואילו פיו ומלה תוכחות
והנהגת שררה כאשר בתחלה בבוטחו בחלומו הלא לא ימלט
נפשו כי ימיתהו בשם קנאתם על כן כא השאיר ביד מלאכיו
לנחותו הדרך אשר ילך בו אתם והנה אם היה המלאך בפתח
דבריו מגיד דבר אבוריותם עליו הלא יקוב אחור ויעלה אל
אביו ולא היתה נעשית עצתו ית' להוריד את יוסף מצרימה
על כן מה עשה לאט לאט הודיעו במופן יאחו לדיק דרכו
ולא ישוב אחור כי אם אז יכנע ויקנן קולו בעיני עבדיו שלא יל
לדוני הם לקרר דעתם כל ימיתוהו תחת ידם ויסמט מידם
ללכת מצרימה והוא כי לולא כאו המלאכים הנה היה מחזק
מצחו לעומת מצחם כדרכו ומה גם בבטחו בחלומו והיה מת
תחת ידם על כן כא הראשון והסיר מגן חלומו אשר בטח בו
מנגד עיניו והודיעו כי תועה הוא ולא יעוו כמעוז החלום נגד
בחירתם וזא תועה בשדה כלומר תועה אתה בחלום אשר
חלמת והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה עשלה על
רוחך כי בהיותך אתם בשדה עתה יגדלוך תועה אתה בזה
כי אין זה פתרונו וגם לא יגן חלומך בעדך וזהו נקודת הכ"ת
בפ"ת ולא בסו"ם שהוא כאומ' בהשדה הידוע הכל הוא שדה
הקלו' לא הכבי' עליו כן ישוב אחור רק היה הדבר ברפיון
ועדין היה נדון בקרבו אם לפניו לך ואם יחדל על כן כא הכ'
ואמר לו מה תבקש כלומר התבקש שלום או מלחמה ועל כן
לא אמר את מי תבקש לומר האם תבקש אחוה ושלום ש"ת תיר'
ועוד הטיב ואמר את אחי אנכי מבקש לו' גם שהם לא יבקשו
אחוה אנכי מבקש אחוותם ובזה אינו מיותר לומ' אנכי מבקש
אחר אומ' את אחי אך הגידה נא לי איפה הם רועים כלומר
כי אם הם בשכם ירא אני כי הוא מוכן לפורענות ועדיין לא
נגלה אליו פירודם העצמי מאחו' כני רחל כי לא ערכו ש' לבם
שני המלאכים לומר כן יחזור מדרכו אך אחרי אומרו את
אחי אנכי מבקש שהוא יבקש אחוה עמהם עם שהם לא כן
לבם או כא המלאך הג' ומצא את לבו לאמר לו בפירוש נפעו
מזה היא האחוה כמאמר ז"ל ממנין זה ועל פי דרכם אחשוב
כי זה כוונו באומרו דותיכה ולא דותנה לומר כי עשו אחוה

מהעשרה לבדם ולא בכלנו בתוכ' את שמי כני רחל והנה אחרי
אשר נאמ' זה שיו לאט לאט ובשוב ונחת ולא מתחלה כי נפעו
מזה לא גדל התפעלו' התחב' לברוח רק על מעמד שליחותו
נאב ומה גם כי ראה המלאך הג' כי מראה מקו' הוא לו כי הם
בדותן אז מ' כלבו לו היה כחד למה ירחמי אזן ועמל יביט אך
אין זה רק שהא' היקל והסיר טעו' בטחוכי ממני כן בודון אתן
מנה והב ורוני יותר שאבקש אחוה ושלום והג' הודיעני עונם
פרוד' למען לא בלבד אבקש שלו' כי אם גם אפיל תחנתי בלב
נשבר כי רעה בלבבם וכן היה שהיה מתאבן ובוכ' ברגלי כל
אז מה' מהם כמזל באו אשר ראיתו נרת נפשו בהתחננו שיו ועל
כן מצא חניה ומותרה בו בשמה וירד מצרימה אל המנוח' ול
המעלה המעותדת לו מן השמי' ולקבל עונשו כיני ובינו וירדף
במאמרנו זה מאמר פרקי ר' אליעזר הלא היא ויאמנאה איש
והנה תועה בשדה שהיה גבריאל ולכי זה השני היה מיכאל
והשלישי רפאל ולמה היו שלא בסדרן ולא היחל מיכאל אך
אשר כתבנו כי הראשון בא להסיר מלבו בל יבטח בחלומו
הנדרך היה ע"ג גבריאל כי כל החלומות נמשכים ממנו כי על
כן אמרו בסוף הזוהר שנקרא החלום אחד משנים בנבואה
שהיא הדרגה ששית מהדרגת הנבואה כמודע ליודעי חן כי
ממקום המתייחס ל הנבואה למעלה עד מדרגת גבריאל יש
שם מדרגות ועל כן בפירוש נקרא גבריאל בעל החלו' במסכ'
ברכות ומיכאל בעל החסד והרחם היה מושך חסד ומבקש
שלום גם שלבם לא כן והשלישי המחבר מהות חסד וגבורה
ברחמי' הודישו כי לא יבטח בו יוכל לחבר' כי נקעו בבחירת
מחבור אחות אז למד נקעו ממדות הבל' והוא חיבור והפשרת
המדות לתוך השלום כלל הדברים כי מה' יגא הדבר להכין
אותו ולהעדו הלוך ילך ונקוע מצרימה להשתרר גם השתרר
במלכות שלמה למען טרם ישתעבדו ישראל למצרים תהיה
השכינה אשר את יוסף מושלת על הארץ לבלתי יכנעו זרע
ישראל תחת טומאת מצרי' בעצם ויאבדו חלילה ומה גם אשר
התעתדו לעבור ע"ז כאשר כתוב אצלנו כל זה כאר היטב
ויתכן על פי דרכנו הענין הלזה בכוונת המקרא שאמרו כי
תועה שלשה במקרא תועה בשדה חמורו תועה אדם תועה
מדרך השכל כו' והוא כאשר ידענו כי אין החומר הוא האדם
רק הנפש כדל"ק על כשר אדם לא ייסך הדי כי אין הכשר הוא
האדם וכזה יאמר מה שתראה את יוסף תועה בשדה כאיש
נכוך להעדר הנהגה חמורו הוא החומר אשר לו הוא התועה
והנכוך לך שתאמר אדם שהוא נפשו הרמתה היודעת מאד
את מעשה ה' התשבחהו תועה מדרך השכל וזהו אדם
שהוא הנפש תועה מדרך השכל בתמיהה לא כן הוא כי
הלא הקהל רפאים הוא בית שר הטבחים כי רפאים שם לו
בית פרעה ועמו כי רפאים יחשבו אף הם כמתים שם ימת
לו שם יגדל ויאלף למלוכה כי מה' היתה לו כמדובר:

ויראו אותו מרחוק וגו' הנה דרך השלם כי גם שיטטוש
את שונאו בהיותו רחוק כאשר יקרב אליו והוא
נגד פניו ישוב מחרון אפו ולא יכביד כל כך כאש' טרם יקרב
אליו אמרה תורה כי בדבר הזה קרה לומ' כי בטרם יקרב
אליהם ויתנכלו אותו להמיתו כהקמת כלם אך כאשר קרב
אליהם עוד מעט אל המיתו לא נשאו ופשם רוכם רק שנים
מהם והו' ויאמרו איש אל אחיו וגו' לכו ונהרגהו אך כ
כאשר בא יוסף אל אחיו בעצם אז ויפשיטו וגו' אך לא אחר
בהם אפן המיתו:

ארזל ויתנכלו אותו להמיתו שהשיקולו את הכלבים

ומיתתו ולא חשבה על פי דרכם כי הלא השלמים הם את ה׳
היו ירלים ולא ערבו אל לבם לשלוח יד בצדיק יסוד עולם לא
התחכמו לו לגרו׳ עליו את הכלבי׳ כאו׳ בזאת יכחן אם צדיק
ויצר הוא ולא חט׳ על הנפש בהביאו דבה רעה כי עשה למען
יוכיחו אביהו אז אם כלא הלים הוה את ה׳ כי אם שן בהמו
תשולח בו אז יודע כי לא צדיק הוא וכעונו ימות וידיעו ש׳ תהי
בו ואם לא נדעה ולהבן יותר בוכחתם אחשבה כי לא נעלם
מהם מאמרו ס זל על פסוק לא תשא שמע שוא מכאן שהמוני׳
שם רע ראוי להשליכו לכלבים נאמר בלבב תשליכון אותו
ומיך ליה לא תשא שמע שוא ויעשו לו כן׳ ויתכן כי הם
אמרו שלשה דברים אחד הנה דרך כלל הוציא שמעשות
ראוי להשליכו לכלבים ולא נחטא כי גמול ידיו יעשה לו וידענו
לא תהי בו׳ כ׳ כי הלא הא׳ שבדבות הלא היא על שנחשדנו
על ידו אל אבר מן החי והנה מדה כנגד מדה יאכלוהו חי׳ ג׳
נשא פנינו אל יעקב אביהו באמור אליו ידינו לא שפכה את
הדם הזה כי אם הכלבים עוד נפש זר חשבהו והיה בא ליש׳
זה מהעדר ואכלוהו ויכלוהו והוא יכין לאשורו כי אין זה אמר כי
אם חרב הביאו את דבתם דעה אך לא נעשת׳ עצתם בי ויהי
ה׳ את יוסף ומור אז ואתיתו נפל עליה׳ כי צדיק ויצר הוא ולא
חרן כלב עליו את לשונו אבן שמעון ולוי כי לבם כלב הארי
לא נתקררה דעתם וימאנו אים אל אחיו הנה בעל החלומות
וגומר ועתה וגו׳ והוא כי אמרו לא בצדקתו מלט נפשו כי אם
להיותו בעל החלומות שעתידין להתקיים כי קיימ׳ליה שעתה
ועל כן לא המיתהו אך לא יבצר כי כן מות הוא כענין רבי
יוחנן דעל דהוה קיימא ליה שעתה לא שדא מלאכ׳ביה גודא
וזהו הנה בעל החלומות הלזה בא אלם לא כן לא היה׳ בא
לפנינו מתח׳ ידי כלבי נאמנו לכן ועתה וגו׳ ונראה מה יקומו
לו חלומותיו כי כחיר׳ לאנחנו ולא יבצר ממנו כל אשר נחפון
לעשות וכמה שכתבנו מרז׳ל במסכת ברכות כי גברי ש׳ המלאך
נקרא בעל החלום אמם׳ כי שמעון ולוי כי שלמים היו ראו את
גבריאל וגם יוסף כי לא משו הג׳ מלאכים מלחית עמו בבני
לויה ואמרו אל נתמה אם נגזל מהכלבי׳ כי הנה בעל החלומות
הוא גבריש ש׳ הלזה בא עמו מתלוה אליו כמאמרם ז׳ל כי הוא
הלים אשר מצאו תועה בשדה שיראה מרז׳ל כי לא הניחו
המלאכי׳ כי זה לשון רז׳ל ג׳ מלאכי׳ מדוגגו לו שהו׳ כי נתחברו
והיו עמו לשומרו והנה לא יוכל להגיל׳ רק ממשנלי בחיר׳ אך
לא מידיכו כמודע כי בעלי בחירה אין מוחה בידם כמבואר
אצלנו בספר חבצלת השרון ובדק אומרו בעל החלומות
כי הוא בעלי ממש כי נמשכים החלומות הנודקים והמתמיים
ממנו לכן ועת׳ לכו ונהרגהו כי אמו בעלי בחירה ונר׳ מה יהיו
חלומותיו׳ אז יאמר בעל החלומות על יוסף ויקרא בה על
מאמר ז׳ל על פסוק נוקם ה׳ ובעל חמה כי הוקם׳ למו׳ליך יכנה
את ה׳ בדומי כוה שהוא בעל חמה חלילה ואמרו בכ״ה שהוא
להבך לומר שמיהו כב׳ שהחימה מושלת עליו לעשות יותר
מטבעו כי תבער בו ולא יאמ׳ די עוד ממתו בחלמו אך הוא ת׳
אימו כך אך הוא בעל החימה ואדון עליה לקנר ולהאריך
ולמנעה ברגזו ועדו׳ יהיה אומ׳ פה הנה בעל החלומות שהו׳
בעל ושלים בם ולא חלם אותם מעצמו אלמלא היו רעונינו
למשול בנו׳ ועל כן על משבכי׳ שליקו ואמר הלזה בא לו׳ אם
עז׳ בחט לבא כי לא יוכלו לו׳ כי שעה עומדת בו למשול בם
ולא׳ ועת׳ לכו ונהרגהו לומר אין שפק אם בניחהו ויחי׳ עלה
לגדולה ומשול ומשול בנו ולא יבצר שהשב ישוב לנו את אשר
גמלנו אותו ויהרגנו על אשר התנכלנו אותו להמיתו ולא אחר

שהוא בעל החלומות מעותד למשול בנו ולשל׳ גמולנו בראשנו
לכן טוב טוב הוא כי ועתה שהוא בידנו שנשכים להורגו טרם
ימיתנו הוא זה ועתה וגומ׳ע׳ד הבא להורגך השכם והורגו
ולשלא ידגים אביהו נאמר לפניו דבר יאמין לשמועתנו והוא
חיה רע׳ אכלתהו׳ כי כזה יאמרו דבריו כי יאמר כי הוא מדה
כנגד מדה׳ הוא הוציא דבה כי אחיו היו אוכלים אבר מן
החי על כן נאכל כמות שהו׳ חי ויתן אל לבו׳ כי אם יצא הדבר
ולא אמרו חיה רעה אכלתהו שהוא אכילה בעודנו חי כנגד
דבת אכילתם מן החי ואומרם רעה כנגד דבתם רעה ונראה
מה יהיו חלומותיו נגד בחירתנו׳

וישמע ראובן וגו׳ הנה כאשר היו כן ראים בעיני אחיו
חלומות ודבריו כן היו לראובן כדבם לאמתו כי
היה כמבשר בעיניו כי בשומעו ואחד עשר ככבים שמח בלבו
כי אמר בדוך ה׳ ואעשיר והנני בכלל השבטים ולא גרעתי על
דבר בלהה כי בלעדי לא היו רק ו׳ ועל כן היה אפשר כי לכן
שת לבו להגילו מיד אחיו לזה וישמע ראובן׳ אומרם ונראה׳ מה
יהיו חלומותיו והיה הדעת מטה שעל כן היה עוש׳ לזה אמרה
תורה אל יעלה על לב איש כי עשה כן למען בשורתו אשר
נתבשר על ידו כי לא היה רק למען הגיל אותו מידם ולא
לשום בחינה זולתה כאשר יבא כיאור המאמר בכל׳ באומרו
אילו ידע ראובן וכו׳ ומה עש׳ לשמעו דבריו עשה עצמו כשו
הוא מבקש׳ מבקשי רעתו כי אם שאין ראוי להכביד עליו יותר
מדאי זה לא נכנו נפש כלומר גם אנכי בכלל המכים אלא
שאין ראוי נכביד עליו עד נפש ואמרו ולא אלבו כי אם לבל
יחשבו שלהבת יוסף היה עושה לך אחר החילם להתפיים
אז גלה דעתו ואמר אל תשפכו דם כלומר לא עלה על רוחי
מעולם לשפיך דם רק לתת בלבד ואליכם אני אומר ש׳ תעשו
כעולה על רוחכם ועל כן לא אמר אל נשפיך דם וגם עצתי
להשליכו הבור׳ לא שתטבל עמכם אחילה לי רק שתעשו אתם
לבדכם וזה השליכו אותו אל הבור וגו׳ ועל כן אחר בפסוק זה
לומ׳ ואמר ראובן גם כי הוא המדבר עד כה וגם ייתור אומרו
שיהם למה שהדברי׳ הראשוני׳ לא היו כן לו אך דברי ראובן
האמתיים בכל לבו׳ לא היה רק ש׳ תשפכו דם וזה היה שיה לא
שיוכלל גם הוא עמהם רק אליהם לבדם ואומ׳ יד ש׳ תשלחו בו
יוכן באמא׳ ז׳ל על פסוק ואלקור אותו לעיניהם יוסף בשאלני
את שמעון היה משליך לו פטומו׳ ושמעון בשהשליך את יוסף
בבור היה זורק בו אבנים וכזה יתכן חשב ראובן כן יעשה
כן ויוכל כי הוא בעל בחירה על כן הקדי׳ ואמר יד ש׳ תשלחו
בו כלומ׳ אחרי כן כי טוב להניחו בבחיר׳ נחשים בא׳ מבבחיר׳

והנה כונת ראובן אליהם היתה לאמ׳ הנה נכנית להשליכו
לבלבים על נושאו שמע שוא וכייחוד על דבר אבד
מן החי ולא שוה לכם׳ עשו זאת איפה ולכו לקראת נחשי׳
אשר בבור הזה לשתי בחינות׳ האחת כי הנחש הוא
הראשון שקיבר לשון הרע׳ והוא המותן נקמות על מבקשי
לשון הרע׳ כמאמר חכמינו ז׳ל על אם יאוך הנחש בלי לחש
אומרים לנחש אריה טורף ואוכל ואב דורם ואוכל את
מה הנאה יש לך משיב ואומ׳ מה יתרון לבעל הלשון המרכר
לשון הרע מה הנאה יש לו עוד שני׳ על דבר הבחינה השנית
של הדבה רעה והי׳ שהיו תולי׳ עיניהם בכנו׳ הארץ מתייחס
ש׳ לשון הרע של נחש שהיה ע״ תלותו עיניו בחוה כמאמרם
ז׳ל שהיו עסוקים בתשמים ונתאוה לה כו׳ וזה השליכו אותו
הבו הוה המיוחד שמים אין בו אכל נחשים ישבו וכל הכמו

היה

היה למען הגיל אותו מידם שהם בעלי בחירה ולא
יבצר מהם כל אשר יומו לעשות משב׳ בחיות כ״ה כי מורלו
וחתיתו תפול עליהם כי צדיק ויצר הוה ולא אלים שלם בפניו
ולא יראו ולא ישחיתו אותו אך חס בן אחר השליכם
אותו כן מגבוה ירגמוהו באבן על בקעה׳ ויד אל תשלחו
בו כי בעלי בחירה הם כמדובר ויעשו כן והנה שבתם לאכול
לחם אחר השליך אותו הבורה הלא כמו זר נחשב אנשי׳ צדיקי׳
כאם ישבו לאכול לחם ולהטיב לבם אחר עשותם רעה אך
אחשבה זאת עשו למען שכך אם חמתם אולי יוכלו הועיל
הגיל יעדון חרון אפם מהם וירחמוהו וכן היה כי ע״כן שב
אפם מהם ויקלו ממנו ושמעו לקול יהודה לבלתי המיתו כעול׳
על רוחם והנה אומרו ראל על פסוק ויעתו ויעברו עמו כי עמו
אתו יין אך לא אמו נפרד מהם יוסף ואחשבה לפי דרכם כי
מעתה היחלו לבלתי אתות יין מדאגתם על אחיו וידרך
במאמרנו כי היה עם לבבם לבקש האהבה ורפיון שנאה
להקל מעליו ועל כן הזירו עצמם מן היין כי יתאלם ויתאכזרו
אותו והוא הפך כונתם כאמור׳ וזהו אומרו וישבו לאכול לחם
כלומ׳ אך לא לשתות יין ובדאות יהודה כי הלך לקראת נחשי׳
ולא עשו לו מחומה והוא גר אתם ואין מבלים לו נחרון יהודה
ויאמר מה בצע כו׳ לומר כי הנה עד כה היינו מסתפקים
בבשרותו׳ ובאמו לבנותו היום ה׳ אתו להגילו מן הבלבי׳ ובכור
מן הנחשים ועקרבים ועתה הנה ראה ראינו כי היה ה׳ עמו
זה פעמים אין זה כי אם על כי צדיק ויצר הוא ולא אלינו
יתייחס בצדקתו ואם כן איכה מה בצע כי נהרוג את אחינו
והוא לומר הנה עד כה שתים רעות היו מועצותיכם ראשונה
מהאומרים לכו ונהרגהו שנית העולה מהסכמתכם לבלתי
ה עלותו מהבור עד יגוע כי ירעב בלחם ומים אם יום או יומים
יעמוד לא יוקח מעם ואם לא ישבנו נחש יומת מאליו אך אני
אומר לא כדברי זה כי מה בצע כי נהרוג את אחינו בעצת
שמעון ולוי ולא כדברי אלו להניחו בבור עד ומות כי אלא
קרובים דברי שו להיות כדברי אלו כי אין בין הריגתכם אותו
להשאיר אותו בבור כ״ה הבקשת דמו כל ירחה כאשר בהרוג
אותו כי כמותי בבור יבלע בו דמו ואלקף אל עמו׳ ועל כן על
העצה השנית אמר ובקינו את דמו כי גם הוא בלתי ראוי אך
שמעו נא דברי לכן ונמכרנו לישמעאלים גו׳ והוא לומר הנה
נשיתם להשליכו לבלבים על הוציאו שמע שוא ועל דבר אבד
מן החי ולא שוה לכם וכן על השנית על דבר תליית עינינו
בבנות הארץ ותראו כי אין מה בצע עתה מהדבות אם לא
דבת קראנו עבדים אל בני הלחמות וגם קנאת החלומות כן
יעלה לגדולה ומשול ומשול בנו ועל כן אני אתקן על הראשונה
לכו ונמכרנו לעבד תחת דבת העבדות ועל השנית יהיה
לישמעאלים למה שהולכים להוריד מצרימה כי שם אין פחד
גדולתו שיכם כי הלא יחייב מזל מצרים כי אין עבד עולה שם
לגדולה ולא יעדד הוא ת׳ הוכרי השמים בשביל יחיד ושמא
תאמר הלא נחייב את ראשנו למלכנו של עולם כי מקרא מלא
דברה תורה וגונב איש ומכרו גו׳ מות יומ׳ הנה זאת תקנתנו
כי וידענו ש׳ תהי בו כי אחינו וגו׳ והוא אבלי נתינת כ׳ טעמים
הא׳ שמעתי טעם על פה בשם הרמ״ע ז׳ל ואמ אהא אחריו
ומתורת ה׳ אלמדנו׳ ועוד אומיף טעם שני וגם מוצא אני אותו
בכתוב והוא כי הנה ארז׳ל וגונב איש ומכרו ונמצא בידו פרט
למנו אלנו כבן ואח וכיו׳ והן זאת חשבתי כוונו הכתו׳ באומ׳
כי אחינו בשרנו הוא כלומר ואין מנו אלנו יותר מזה׳ עוד
טעם כ׳ כי שם נאמר בברייתא הסיא כי אין החיוב רק בני

שגונב ומחזיק ותוקף בו לזכות תחלה ואחר כך מוכרו שנאמ׳
והתעמר בו ומכרו וכזה יאמר וידינו אל תהי בו כלומר תקוף
בו תחלה באופן כי נזכרו ב׳ טעמי פיטור א׳ באומרו וידינו אל
תהי בו ב׳ באומ׳ כי אחינו בו ועל׳ כל זה וישמעו אחיו וכגלל
הדב׳ הזה גם שעבדו מדני׳ ומחרי׳ לא רצו למכרו רק לישמעא
למה שהם הולכי׳ להוריד מצרימה ושם ימכרוהו ויהיו בטוחים
כל יעלה עו׳ לגדולה ובוטחו מדאגתם פן יתחרר עלימו
וכזה יבא על בכון מקרא שכתו׳ ויעברו אנשי׳ מדיני׳ סוחרים
גו׳ כי מה בצע בהזכיר מדנים וסוחרים ככתוב אחר שאינן
לא נוקחי׳ ולא קונים כעת אך יאמר הביטו ראו כי בל יעשה
וכל חפץ לבלתי עלה לגדולה כי הלא עברו אנשים מדינים
סוחרים ולא מכרוהו לאחד מאלה הוי אומר כי אין זה כי אם
שחשבו כן יוכלוהו אל מקום אחר ולא יורידוהו מצרימה
כי שמעאלי׳ שהולכים להוריד מצרימה ומה נמשך שיביאו׳ את
יוסף מצרימה כי המה המיוחדים להוריד מצרימה מהשאר
ובמוב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו
כי אמר אין זה כי אם שלקחוהו למות וקרע על מיתתו אך
כאשר ושב אל אחיו לא ערב אל לבו לאמר להם שהמיתוהו
בל יהיה כמוניה דבה אולי׳ לא כן הוא והם לא הגידו לו מפני
הנדוי שגזרו אך אמר הנה הילד אינו אם מת ואם חי ואהיה
עלי מקל ואומר והוא כי בספר יוסף חלומו היה כמבשר
בעיני ראובן באומ׳ מה לי עוד בשורה כי אם אומרו ואחד
עשר ככבים שיר׳ שוללת יוסף יש לא שבטים ואילו על דבר
בלהה הייתי בלתי בא בכלל שבטי׳ אינם כי אם עשרה ועתה
אמר אליהם אם הילד שעיקר בשורת החלומות בעצם היה
עלינו ועם כל זה אינינו ואם כן איכה אני שבשורתי שהייתי
בא בכלל אחי היה כלאחי יד על פי דרכו הנה אני בא אם האם
אוכה לבא בכלל אחי

או יאמר הילד על עון שמגע בבכור אחיו שהביא את
דבתם רעה נעבם אינינו ואם כן איפה אני
שבלבלתי יצועי אבי אנה אני בא היכן יהיה אקרוב או קרוב
לזה אם לעשוי רצונו כך כי הילד הנדיק אינינו ואני שים כי
עון אנה אני בא היכן יהיה אקבי ואמר זה אל אחיו למען יכוו
בנרבת מאמרו כי קל ואומר הם אנה יהיה אלקש על דבר
הילד והוא מאמר רבי יוסי כן גרידה לקרוכו

ועל כי דרכנו למדנו לימוד נאה עד מאד במה
הקפידה תורתינו הקדושה בדבר קרה על איש אשר
יעשה את הרע כי הכתוב הם שלא להזכיר בת עושה הרעה
בשם בהזכיר רעתו כי הלא מאמ״ איש ש׳ אחיו שיפר באומר׳
לכו ונהרגהו ולא הזכיר אותם בשמם שהם שמעון ולוי עם
היות על דבר אמת ומה גם הדובריים על אשר לא חטא וכמה
חביבה מדת המסכר בשבח חבירו כי הלא את ראובן שלא
הגיל את יוסף כ״ה אדרבה נזה להשליכו הבורה מלא נחשים
ועקרבים כי לו היה נשאר שם היה מצטמק ורע לו ועם כל זה
בכרוזא קרי בחיל מקרא שכתוב ושמע ראובן וינילהו מידם
כי לא בלבד הזכיר שמו רק הפליג בשבחו כשו הגילו על דבר
טוב הבוחה אשר לא בא אל הפועל והוא עניין מאמרם ז׳ל
במדרש ושמע ראובן לימדתיך תור׳ דרך ארץ שבשהאד׳
עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח שאילו
היה יודע ראובן שהקב״ה כותב אחריו ושמע ראובן וינילהו
מידם בכתפו היה טושנו ומוליכו אצל אביו אילו היה יודע
אהרן שהקב״ה כותב עליו וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך
ושמח בלבו בתופים ומחולות היה יוצא לקראתו אילו היה כעו

יודע

יודע שכותב עליו ויצבט לה קלי עגלות ופטומות היה מכיר
ומאכיל לה לשעבר היה אדם עושה מצוה והנכרי איש כותבי
אותה ועכשו שאין נכריאים מי כותב אותה אליהו ומשיח הב"ב
חותם על ידם לו נדברו ירמיה כו׳:

ולבא אל ביאור המאמר נשית ש הערות הראויות להעיר
כו׳ א׳ כי אין ראשוקופו כי היה לו לומ׳ כשאדם עושה
מצוה יעשנה כשלמות שאלו היה יודע ראוכן בכתבו היה
טוענו כו׳ שהיה משלימה כעצם לו יאמר יעשה אותה בלב
שמח שעשאה ראוכן בלב שמח כתב אחריו הק"ב וגילהו
מידם • כ׳ מאין לנו שעשאה בלב שמח ואדרבה מאשר לא
עשאה כשלמות מורה היות לבו בלתי שמח ואם הכוונה יעשה
אותה בלב שמח לא כראוכן שאם היה יודע שהקב"ה כותב
עליו כו׳ היה טוענו כו׳ אך לבלתי יודעו כן לא שמח לבו ולא
עשאה כשלמות זה לא יתכן שאם כן כא הדרש לספר בגנות
ראוכן במקו׳ שהתורה משבחו וכן לא יעשה וגם הוא הפך ענין
אהרן שמעיד עליו הכתו׳ ששמח בלבו שאם כן לא היה הכתו׳
מעלה עליו כאילו הגילו באומ׳ וגילהו מ דש • ג׳ כי מאומרו
אלו היה יודע ראוכן כו׳ יורה כי יהראל היה מבקש כי לבלתי
יודעו לא גמר המצוה כראוי ואין לך דופי גדול מזה
והיקש בקושי זה כאהרן ובעוזחלילה לגדולי עולם לנכת
בגדולות וכגפלאות כאלה • ד׳ למה זה הודיענו ית׳ דרך ארץ
זה ג׳ רגלים בראוכן ובאהרן ובכעו • ה׳ מי הגיד לו כיוונה
תורה דרך ארץ ולא לספר בשבח ראוכן בלבד • ו׳ אומרו
לשעבר היה אדם עושה מצוה והנכריאים כותבי׳ אותה ועכשו
שאין כו׳ מה צורך אל הקדמה מה שהיה לשעבר לשאול על
מה שהוא עתה • ז׳ כי אם על כתיבה עליונה ידבר מי אמר לו
שאין נכתבין לפניו ית׳ ומשנה שלמה התנא דבר וכל מעשיך
בספר נכתבים ואם על כתיבה כעולם היה האם כל מצות
אשר נעשו על הארץ כתובים נכיאים • ח׳ אומרו ועכשו שאין
נכיאי׳ מי כות׳ אותה מה זו שאה היבבר לפניו ית׳ מי יכתבנה
ט׳ למה נתייחדו אליהו ומשיח מוזלתם ולמה הוצרכו שניים
ואיך נלמד מפקוק לו נדברו כו׳ •

אמנם הנה הוקשה לרז"ל כתו׳ אומרו ושמע ראוכן
וגילהו מידם שמורה שהגילו לגמרי והוא לא
עשה כן רק שמנע הריגתו בידי׳ אך עודנו מעותד למות כידם
בתוך הבור כיד הנחשים ועקרבים או כהמנעם מהעלותו כי
ישאירהו שמה עד יומות ברעב ובצמא כאשר היה עם לבבם
גולה מאמר יהודה באומרו וכפינו את דמו כמפורש למעלה
על כאלו ורו׳ אומ׳ כי אין זאת רק על עשותו המצוה בלב שמח
הכתיב עליו הכתוב שהגילו כי מעלה עליו שכר כאלו הגילו
לגמרי ואילו לא נאמ׳ זה פעמים היה אפשר לומר שאין כוונת
תורת ה׳ רק ספר בשבח כונת ראוכן אך לא ללמד דרך ארץ
לזולתו רק יסאר הדבר אל השכלת הבא ללמוד מראוכן לעשו
כמעשהו אך מאשר חזר הכתוב הזה בעצמו שכו ידבר ואמר
למען הגיל אותו מידם להשיבו אל אביו אחר אומרו וגילהו
מידם הוא ללמד לאדם דעת יעשה בלב שמח כי על שעשה כן
ראוכן העלה עליו הכתוב כאלו הגילו והביאו אל אביו ושמא
תאמר אדרבה מאשר לא השתדל לגמור הדבר ונשים נפשו
מנגד לטוענו ולהשיבו ש אביו כ"ל כרפיון הניחו שם כמתרפה
כמלאכתו יורה כי לא שמח בלבו בעצם בעשותו הדבר מלב
ומנפש לזה שאילו היה יודע ראוכן כו׳ לומר מה שלא גמר
הדבר לעשותו ולטעונו על כתפו לא היה רק מדאגה מדבר
שלא ידע שיכתוב בתור׳ וגילהו שאילו ידע ודאי היה עושה

בגדולת אחיו ועל הדבור הבא מראוכן שנכתב עליו שהגילו
כמה שדבר לא נכנו נפש גו׳ וממעשה הבא מבועו שו׳ נכתב
לה קלי אלא שמתחיל בראוכן להבאילן כסדר מגיאותן כל
הקודם בזמן הוצירו תחלם • עוד יתכן בהבאילו משלשתן
כי לאחד משלש סיבות ימנע אים מעשות איזו מצוה
שתהיה ואם יעשנה לא תהיה כשמחה שלמה או כן יאמרו
הרואים שאינה לשם שמים כ"ש יש בה פגיית הנאה מה גם
שלא יתערב בה חשדת נדנוד איסור שבית גדולה הימנה אם
ירא כן יאמרו שמבוין לחנופה שיש איסור בדבר להחניף את
זולתו לגנוב דעתו. שלשת גדולה הימנה שחושדין אותו שהיא
לבוונת עבירה אמר כי לא ימיש מעשותה בלב שמח ולא יחוש
אחר שיודע בעצמו כי נכון לבו ועל הא׳ הבא מראוכן
שלא חש אל חשדת אחיו שיאמרו שעל הנאת בשרת יוכף
היה עושה ועל השנית הבא מאהרן שהחשש היתה פן
יחושו ויחשדוהו למחניף וגונב דעת אחיו ולא עשה רק יצא
לקראתו בלב שמח והכתיב מעידו ועל השלישי הבית מבועו
שעשה בשמחה ולא חש פן יחשדוהו למתנה להבים ומה גם
לאים כמוהו שהיה חילול ה׳ בדבר בחופן שמכל אלה ילמוד
אים לעשות כל מצוה בשמחת לבב שהן מעט אשר עשה כל
מ׳ מאלה על טוב הכונה נחשב למרובה לאה שמנעו להגדיל
מפני הרואים ועל כן כל אים ירבה ולח יסור ומפני כל אלה
לא יחוש ושמא תאמר הלא אמרת אילו ידע ראוכן וכו׳ אילו
ידע אהרן כו׳ והלא תאמ׳ הנה לשעבר היתה המצוה נכתבת
על יד נכיאי׳ בעולם הזה והיה לאדם ספק אם תכתב כי לא
כל מצוה ומצוה היתה נכתבת ועל הספק ההוא היה נמנע
מעשותה בשלמות כן יחשד כי שמא לא תכתב ולא יודעו טוב
לבו אם כן איפה בזמן הזה שודאי אין כותב רק למעלה כמה
יבטח אים שתתפרסם טוב כוונתו לשלא יחוש אל אחת
מהחשדות האפשריות וזה לשעבר היה אדם עושה מצוה
כו׳ ועכשו שאין נכיאי׳ מי כותב אותה לזה אמר שיהו ומשיח
הב"ב חותם על ידם והוא ענין שבתבנו על ויהלצה בשערים
מעשיה כי המעשי׳ עצמן שהאדם עושה הן סם המפרסמים
מעשיו ומהללים אותו כי איכות קדושת מעשיו הנעשי׳ כחות
קדושה וסרבי קדש הן סם המפרסמים מעשיו ומשימים בלב
בני האדם חן טוב העושה מצוה הלא נראה כמה חסידים
מוסרתי ה׳ ועוסקים בתורה ומצות בכתר ושמעם הולך בכל
עבר ופנה אך אין זה רק כי מעשיהם עצמם הם יפרסמוהו
ואם עושה לשמה מתפרסמת טוב כוונתם בשלשת העולמות
על ידם ודרך התפרסמן הוא באומרו שעל ידי אליהו ומשיח
נכתב ונבא אל ענין זה נכיאמה ענין הכתיבה העליונה שכל
מעשינו כספר נכתבין אמנם לא הוא כמה שידענו מחכמי
האמת כי כל מצוה ומצוה יש לה סדר עליון בכל אחד
מהעולמות העליונים בכל אחד מהם לפי איכות דקותו שהם
אלי׳ע כמודע ליודעי חן כי גם אשיקר שרשיהם הוא מעלה
מעלה רבקים כו׳ית׳ עם כל זה לא יבטר מהיות התפשטות
בכוח ית׳ בכל עולם ועולם ואגבו כל שרשי המצות כי לא
יתפרד כמודע ועל כן בעשות אים כל מצוה ומצוה בעולם
המעשה מכוות קדושתה עולה ומרשמת מעולם אל עולם עד
למעלה מעולם הנשמות והרוחם השפע בעולמות והאורות
המוזירים אל הכתיבה העומד לעד ומה שהוא ית׳ מלמעל׳
משפיע משפע הסרשים העליונים להחזיק הרשמים הנעשים
בכל העולמות אל הנקרלת תחיימה כשטר המתקי׳ ומתחזק
בחותמו והאות הנרשמים על ידי חותמיהם הם מלאכים

הנעשים כאמת שאמרו זל ואם הפרקליטין כי האור הנרשם
עם הנשפע מלמעלה הוא מלאך כחיוביתו וזה יובן הענין
כי עליית מעש׳ במצוה אשר יעשה האדם תהיה ע׳ אליהו
ומשיח כי אליהו יש לו שייכות בג׳ העולמות שנשאר מגוו
באמנע להתלבש בכאו מעלה אותן עד סוף שלשתן כי מלאך
יקרא כנודע ומשיח כי נשמה הוא בעולם הנשמו׳ והבה אותה
מעולם העליון כמדובר ועל כן למה שהכתיבה והרוש נעשה
על ידי אלו שיש לשמים שייכות בארבע העולמות על ידן
מתפשט ומתפרסם הדבר בכל המקומות שיש להם שייכות
וזה אין כאחד לאיש העושה מצוה בלב שמח במקו׳ שאפשר
לחשו׳ שהוא שלא לשם שמים שלא יתפרסם טוב הכונת באופן
שאין לו להתרשל מפני כך והוא כאשר קרה לאברהם
בעקידה שעם שלא היה כהר ההוא זולתם נתפרס בעולם כי
מה יצא לימנע מלשומטו כי המעשה עצמו מפרקמו והבית
ראיה מפסוק לו נדברו גו׳ והוא כי שיהו נקרא אים כד"א לוא
עולה לקראתנו אים בעל שער ונאמר כאן אים ויודע כי א׳
מהדרכי׳ שהאגדה נדרשת בהן היא ג"ש ודעהו אל אליהו הוא
משיח הרי שניהם כאומר אים אל דעהו כי אליהו הנק׳ אים
דובר ומעלה המצוה אל דעהו הוא משיח אל עולם הנשמות
וממנו ויקשב ה׳ ושמע ויכתב בספר ע׳ אליהו ומשיח ואח׳כ
לפניו ית׳ לחתום ומה הוא הנכתב ונחתם ועל מי ידברו הלא
הוא לירא ה׳ ולחושבי שמו הם עושי המצות כי מצותיהן הן
הנכתבות והספר שלהן יקרא וזהו לירא ה׳ ולחושבי שמו
שנכתבת טוב המחשבה.

ויקחהו גו׳ ראוי לשים לב מי הכניסם בזה וטוב טוב
היה להסתיר הדבר ולומ׳ לא ראינו ולא הגיע
אלינו ולא ידענו מה היה לו או יאמרו שמאחזהו הרוג אז
שמעו עליו שמת או נהרג ולא נכנע הכתוב׳ ונשלחה ולהבי׳
אל אביהם ולומר הכר נא להסקותו כוס רעל כ׳ בדברי יעקב
מה ראה שהכיר כי היה רעה אכלתהו ג׳ אומר טרוף טורף
מה הוא הכפל הזה ד׳ שהזלל טרוף טורף ואח׳כ היה רעה
אכלתהו כסדר הענין וגם מה ענין מאמרו כי ארד גו׳ •

אך הנה המה אמרו בלבם מה נאמר אם אמרנו לא נראה
אלינו ולא ידענו מה היה לו אולי נלך או ישלח לחקור
בדרכים ובמקומות ושאל בעד השיירות אשר עברו דרך
שם ואמה הלכו ויתגלה אליו אורחת שמעאלים אשר הלכו
להוריד מצרימה ויפשפש וימצא ואם אמרנו מצאמהו מת
הלא יאמר למה לא קברתם אותו ואם קברתם אותו הראונו
את קברו ועוד אולי אחר זמן יעלה ויבא אז יודע כי חי הוא
וימצאו כדאים ואם אמרנו שמענו כו שמת נדבר׳ שקר לבן
טוב טוב הוא לומר הכר נא והוא מעצמו יאמר שהומת נמצא
הוא אומר ולא אנו כענין אתון קאמרית אבא לא קאמיב׳ ואם
אמרנו להביא את הכתוב כאשר היה ידון כי הפשיטוה
ועודנו חי ולא יתיאש מלבקשו וישלח לחפש עד, ימצא אך
ברואות הכתונת נכועה כדם אז יתייאש ולא יחפש וישלחו את
הכתונת ולא הביאוה שלמה למה שאין דרך הנשחט שתנבע
כל כתנתו בדם אך עתה יאמר כי מדקרות חרב הוכה ומת
והוטבל כולה בדם ויהיה להם סמך מה כי על דבת׳ רעה היה
הדבר כי יש בוטה כמדקר׳ חרב וגם לא הראו׳ כדם כמקנת׳
בל יחשוב שנדבק בה הדם ממקום אחר ויאמרו זאת מצאנו
ולא דברו שקר כי בכלל מוצאם את יוסף אנשים הוא כל אשר
עמו והבכירה אמר כתונת בני היא ודאי ומאשר לא נמצא בו
עון אשר חטא זולתי הביאוהו דבה אני גוזר ואומר כי היה רעה
אכלתהו

לכלתה כמאמ"ל המוציא שמעשה ראוי להשליכו לכלבי שכ'
לכלב תשליכון אותו וסמיך ליה לא תאכל שמע שור אך חזר
ואמר הנה לא יתכן לאכלו הי כי הלא אלם היה לו
אלם על פניו אחר הכיאו הדבה ע"כ לא עצבו אביו על הדבר
שלם אל פניו אחר הכיאו הדבה ע"כ לא עצבו אביו על הדבר
ועל כן לא יתכן יכלו לו הבעלי חיים ולא נפלה חתיתו עליהם
כדרך ומרלאכם כו' שהוא כמפור' למעלה על אחר לא הבחית
אלם אלים מפניו על כן אגור אומר כי ב' עריפות היו לו אח'
בידי אדם בעל בחיר' שנדקת הנדיק לא תצילנו ממנו כנודע
ואחר כך אפס' טרפו ואכלתו חיה וזהו טרוף טורף יוסף ומה
גם למשל שחסר פגע בו מ' בניו ולו ויקרע על בנו ויפס שם
בחתיו בכפרת עון והוא כי חסר אשם נעשה יוסף על הדבה
עם היות שלאביהם שבתבנו למעל' שלא לביאיה או לדבר קרה
כיון רק כדי שאביהם ייסר אותותם אם כן גם אני באשמה
שמעתי ולא ערתי בו עם שלא קבלתיה על כן ויפס שם
בחתיו ולא ערבו אל לבם בניו ובנותיו לנחמו מיד כי ראו כי
גדל הכאב מאד עד שיתאבל על בנו ימים רבי' שהוא לבחו'
ימים שבים רבים שלשה לו ויקומו כו' לנחמו וימאן ויאמר כי
אבל כו' והוא בן הנה היה יחס גדול לנפש יעקב בנפש יוסף
באופן שהמת מסביה' אחרון הולך אצל הראשון והנה בחשוב
יעקב כי בעון הדבה המת יוסף היה חוטא גם על עצמו שלא
עצבו בשומעו על כן אמר איך אקבל תנחומין אחר שבחקים
עלתי בחותי אדבה אבל בני שתהיה הירידה של בני שנהיה
שנינו ירודי ומי יתן ובו רתי אולה אעלהו עמי בדרך הנדיקי
הגדולים שלמותם יעבירום דרך שאול מטה להעלות אתה
קצת מהגדולים שם כי הירד בדרך זה שמקה היא לו אך אחר
שעון זה היה כל כך חמור עד שהשעיק שטרוף טורף יוסף אם
כן ירא אני שאבל אבל אולה שיהיה לידון ולא שאול אולה
להעלות את אחר עמי והיה נערו על חנם ולכן הטיבו אחר
דברו רזל באומרם ויבך אותו אביו הוא יצחק והוא כי יעקב
היה בוכה על יוסף אך יצחק שידע האמת לא היה בוכה כי
אם אותו הוא את יעקב שעליו מדבר על נערו זה

והמדנים מכרו כו' הנה פסוק זה היה מקומו לפנים
קודם לפסו' ויוסף הורד מצרימה והיה מקצר
חני הפסוק ככך אך יאמר הנה יעקב בקצת מאמרו כיבא ולא
ידע מה ניבא כי אמ' אחד של בני ובן היה כי הנה מכרו אותו
אל מצרים באופן שעי' כן ירד יעקב אל בנו שמה
ויהי בעת גו' מהראוי יאמ' וירד יהודה מאי ויהי בעת
היה אך הנה אראל כי יהודה כאמר בגדה יהודה
ותועבה עשה כי חילל יהודה גו' ובעל את אל בכר היא את
שוע אשר לקח והלא כמו זר נחשב ובשל לבלהי קחת אשה
הגונה שיו ועל פי דרכנו נשית לב מה זה מיהו הוא ית' לפנות
בעד ולבן בני ז' שנים בלתי בני עונשים לא לשמים ולא לארן
וגם למה לא הוזכ' שם בת שוע אשת יהודה רק שם אביה מכ"
בתחר שנכפך הענין אך הנה אראל שבנים היו עקיבי למכו
את יוסף כו' והלא עסוק להוציא את מלך המשיח והלא יקשה
כי כמה שני עברו עד בא פרץ עד כי גדלו עד ולקו ולקו את
תמר ואתו ובא שיה יהודה ותלד את פרץ ואיך יאמ' כי בהיות
עסוקים למכור כו' היה הקבה עסוק להוציא את המשיח אך
הנה אלו היה חפצו ית' יקח אשה הגונה את תמר אז דומה לה
ולא הוציא ממנה את פרץ ולא עי יכום שלו היה כח גדול
כי דע מחכמי האמת כי על בא אראל מכח הייבום הורע כחו
ואפילו בהולדו לא היה ראוי יהיה רק נפל לולא נתמו לו מאו
ע' מפנות האדם ומי גרם לו אלא שנכשל בבת אים כבעני

בת ש נכר בלתי ראוי מנד עצמה כי עכלא הזכר שמה ועכ
יצאו בניו בלתי הגונים להוציא מהם מלכות בית דוד עד חזר
הוא ית' והוציאם פעם שמית מכטן תמר דרך ייבום שהיה כלי
טהור ויצליחו למלוכה אחר אחר הורקו מכלי אל כלי ואיך
נתגלגל ישעה יהודה בבת שוע מתחלה עכ' הקדימה תורה
ואמרה ויהי גו' והוא דרך ארן גדול מאד אלא הוא כי כמה
וכמה טובת המתחב לנדיקי מהמרד ריקי כי אם היה יהודה
עם אחיו ובית אביו לא היה נכשל בבת שוע כאשר בקנות לו
אבר את אים עדולמי כי את רעה היקה ולא ויהי בעת ההיא
לאמר הנה ו ואבוי היה בעת ההיא כי ירד יהודה מאת אחיו
הנדיקי וינו עד אים עדולמי כי עי' כן לארא עיניו הכיר וירא
שם יהודה בת אים בנעני ולא את לבו ש ייחוקה ש בשרותה
ועם היות כי ויקחה דרך ל קוחין ואיסות ואחכ ויבא אליה לא
טוב לו כי לא טוב לבה עם ש כי עכ בת ש נכר קראה ה' ועכ
ויהי ער רע ואולן שיחת ארנה כי לא הוכנו להטיב ובחמלת
ה' עליו למהר לטהרם ולהכיאם בכלי טהור על כן וימיתם ה'
בקו טנם להביאם לתמר כייבום יהודה כי פרץ הוא ער וזרח
הוא אולן כנודע באופן שמיתת מיד היתה ע"כ הרחמי למהר
טובם וזהו וימיתם ה' למהר הנאלות במסיה לו ולא' ויהי גו'
בראו יהודה את סיבוכי אביו בסם כמתנו וממלן להנח ואומ'
כי אדר ש בני גו' ושעל ידו ירד יוסף מצרימה לעבד במכ' ויוסף
לו קבל גלות על עצמו וי ונדה וזהו ויהי בעת ההיא ירד גם
הוא מאת אחיו ועד עדולם בא בכוד ישראל וגם ה' הבכים
בתשובתו ויבור ישראו גם הוא שקבר אשתו ובניו על שלא
גמר המצה כמש"ל זל" אז ולא' כהזכיר מאמ' זל
שהוריד אחיו מגדולתו כי כאשר אמ' לבו ובמכרו אם היה
אומ' בשיבבו ש אביו היו שמעין לו ועל כן כעסו בו ולעשות זה
מנאנו ראינו כי אביו משבחו ואומ' מטרפתני עלית כי על
דבר יוסף עלה במעלה ואיך הורד גאונו על כן יתכן כי גם
זה מאמרו יתברך פה ויהי בעת ההיא ו ונדה היתה ההיא
כי מכרוהו אך לא על כן יאמס יהודה לה' ירוד לפניו ית' כי
הלא לא יכבר כי יהודה גבר באחיו והנה מות נכס יוסף
כי אלמלא יהודה היה מת בבור מרעב נלחם ומצמא למים
ולמחיה היה לו אז יהודה ליוסף ועל כן אלו נורה עליתו
במעלות ונהו וירד יהודה כלומר מה שירד הוא מאחיו בלבד
אך לא מהקבה ואשר קבר את בניו לא היה רק על נשואים
בלתי הגונו אשר עשה כי וירא שם יהודה בת איש כנעני כו'
ועל כן יצאו בניה לתמר ויאמיתם ה' אך אחר כך הוליד
את פרץ שממנו הוסתת ממלכת ישראל ועם כל זה על שלא
גמר המצה להגילו גם מעבדו כאש' הנמל המות נכסו על כן
נכעס כהי' כדאה מאת אחיו ומה גם כמה שכתבנו על נכסו
גור אריה יהוד' מטרף בני עלית שמתחיל שלא לנוכח ומקיי'
לנוכח שהוא כי שלא לנוכח לדבר על מלכות דוד כי מתחלה
היה גור קטן מולך על יהודה כאחרון שבע שנים ואחר כך
אריה מלך גמור על ישראל כלו כאריה בחיות והטעם הוא על
אריה מלך גמור על ישראל כלו כאריה בחיות והטעם הוא על
כי אתה בני יהוד' מטרף בני יוסף עלית כמעלה ועכ' כיקרך
יקר גם לדוד כי כאש' בתחלה לא משלת כי אם על עאיר ולא
על אחיך כלומרם לכו ונהרגהו וכהשליכם אותו יהודה כי
לא משלת כם למוכעם רק על עצמך מלעשות כי נשיהם כן
דוד תחלה היה מושל על שכטו הוא יהודה גדו וכאשר
אחרי כן מטרף בני משלת על כלם ואמרת מה נע כי נהרוב
כו' והנלתו כן גם דוד יהיה כאריה מושל בכל השבטים
ונכן אשר בתחלה מלכו בית דוד כרע בימי יכעם ורכן בימי

המרבן

גדול ודרך תיבות הקריאה בקול גדול שאין חיתוך האותיות
מוכן לנקראי מגודל רעם הקול על כן לא הבינותם ולא כאתם
והוא לא פחד וזהו ותקרא בקול גדול עד שאחר הקול גדול
שבתי ותקרא שלא בקול גדול כי אם כאוכן מוכן לשומעים לו
פחד ונס וזהו ויהי בשמעו כי הרמותי קולי אחכ ולא בקול
גדול רק ויקרא שהיא קריאה בנוני כשמעת לו בהחילי ויעזוב
וגו' ולא שלחה אחרי אדוניו כן תראה כמפחדת ומבקשת
להנצל כי אם ותנח בו' עד בא כו' ותדבר אליו כו' רצתה לינקם
מיוסף על כן רמזה לו שאנכה בפועל שלא שבחרה לשון מרומים
והוא כי אומר אלי הוא מיותר אך אמרה כדברים האלה הוא
מה שראוי לאמר שהוא כי בא אלי ממש אלא שמפני הכבוד
אני אומרת אשר הבאת לנו לנחק כי אך לא עשה זוא לאמר
ומזה הבין בעלה שבא עליה ומבקה קלון שבא לעשות ולא
עשה זוא ויהי כשמוע אדוניו את דברי אשתו שמשמען לאמר
כדברים האלה עשה כפעל ויחר אפו ולא לאמר כי רצתה
לאמר שעשה אלא שהטמינה ברמז וזהו לאמר כדברים
האלה עשה:

אז יאמר במה שכתבנו למעלה שאמרה לאנשי ביתה
לאמר על עצמם הבית לנו איש עברי לנחק בנו
שעל ידי כן יאמין לדבריה על עצמה אמר עתה כי כן עשתה
היא שדברה לו כדברים האלה הנו על אנשי ביתה שנתר עמו
על שבא לנחק בם ואמרה כן כדי לאמר אחכ כא אלי העבד
כו' לנחק כי שעל ידי כן יאמין לה וזהו ותדבר כו' לאמר כו'
ויהי כן שעל ידי ההקדמ' היא הטה אזן לדבריה וחרה אפו
וזהו ויהי כשמוע את דברי אשתו אשר דברה שיו שהיו הקדמה
כדי לאמר אחכ כדברים האלה שהם של אנשי הבית עשה לי
כו' כתן לד האמנה ויחר אפו ואחשבה כי יותר יתכן לומר כי
אדרבה כשמוע את דברי אשתו שעשתה המנאה שקרית כדי
לאמר כדברים האלה כו' שיאמינו דבריה בזה הכיר כי באה
לעשות רגלים לשקרה ויחר אפו עליה ולהיות כוסה קלון נתנו
בית הסוהר כאשר יבא כיאורו בסל:

ויקח כו' ראוי לשית לב מה היא הקיחה הזאת ה"לל
ויתן אדוניו את יוסף אל בית הסוהר כ' גם למה
כחר במקום אסירי המלך כ' אומר ויהי שם כו' שהוא מיותר
ג' אומר ויתן אמו אלו חבר אחר היותו ית' עמו מה צורך אל הטיית
חבר ד' אומ' ויתן אמו הנ"לל ויתן לו חן כו' ה' אומר ואת כל אשר
עושים שם הוא היה עושה כי ה"לל על פיו היו עושים כי אומרו
הוא היה עושה ראוי שהוא היה עושה מעשיהם והוא משולל
הבכה ו' אומרו אין שר בית הסוהר רואה וכו' שאם הוא שלא
היה מביט כמעשה אשר יעשה יוסף כי מסר שרתו בידו היה
ראוי יאמ' לשון מורה על הסליחה בכל ולא בלשון שלילת ראיה
וגם אומרו מאומה הוא בלתי מודע והראוי יאמ' הכל בידו ואם
חוזר ש הראיה שלא היה הוא מאומ' אין מלת בידו מתקשרת
לזה וגם אומר כאשר ה' אתו הרי נאמר למעלה ואומ' וכל אשר
הוא עושה ה' מצליח הוא נאמר לבלי צורך:

אמנם הנה אין ספק כי אם היה אדוני יוסף מאמין לדברי
אשתו לא היה נותנו בבית הסוהר רק רודפו עד המיתו אך
מאשר ראה כי היה אותו כמש' למעלה וירא אדוניו כי ה' אתו ומה
גם לראות שאמר שראה שכינה על ראשו על כן היה נכוה בשתי
אשתו אומ' כלבו אוי לי אם אומר כי האמת עם אשתי וחטאתי
לה' אשר עם יוסף ואוי לי אם לא אומר כי תהיה לי לחרפה
שתנא שם רע על אשתי ועל כן הפסיר הדבר ויתנהו בית
הסוהר וגם זה בירחת אלים פן יעשם נקחו בדברים טובים

כל יחר בעיני יוסף ויעשם אדוניו עליו וזהו ויקח אדוני יוסף
אותו וגם כמתן מתנה אל האסירים כי ייטב לבם עמו וזהו
ויתנהו אל בית הסוהר כי עמו הטיב כי במקום אשר אסירי
המלך היו אסורי שהוא בכבלי הוא לא היה אסיר רק ויהי שם
בבית הסוהר הויה שם כלי מאסר ומה שנאמ' עמו בכבל רגלו
היה אחר כך שלא על ידי אדוניו מקנאת הנלחתו וזהו אומרו
עמו לשון רבים כאשר יבא לבניו. או יאמר כי למה
שהי' עם לבבו כי טוב יוסף ה' עמו והבי' אשר הוא כו' מתברך
אמר גם שלכבוד אשתי לא אסרתו מעוכם ואתנהוכית הסהר
איך לעשה לבל יצא מגבולי ויהיה קרוב אלי על כן מה עשה
ויתנהו וגו' מקום אשר אסירי המלך אסורים שהוא בית שר
הטבחים כי שם כיתו ויעשו אותי דברים כאחר וזהו ויהי שם
בבית הסוהר כי היו שם שהוא בכיתו וגם הוא בבית הסהר
ו הי ה' וגו' הנה כתבנו למעלה כי ביאת יוסף מנרימה
אמרו בספר הזהר שהיה לשיהיה מרכבה אל
השכינה כגלות מצרים שקדמה שם לישראל והנה בתחלה
היתה כמצרי שהוא גלו בגד מה ועתה הוכפל הדבר שהיתה
בבית הסוהר עם יוסף ואימו כבוד כלפי שכינה וזהו ויהי ה' את
יוסף כלומר וי הוא היות שכינה שם עם יוסף בבית הסהר
ואמר ראו גם חסדותו ית' כי יוסף היקר ע' עשר טיפין שיצאו
מאצעותיו להיות עשר שנים בבית הסהר כמודע מחכמי
האמת נמצא כי הוא היקר היות שכינה בבית הסוהר שלא
בכבודה וזהו ויהי שם בבית הסהר ויהי ה' את יוסף בסוהר
ההוא הדי כי עשה בכיכול נער לה' ועכז ה' הטה אליו חסד
ויתן חנו וגו' שחנו אל ה' שהיה לו עמו נתן בעיני שר בית הסהר
ויחן וגו' הנה שר בית הסה גדול מאד שאינו עושה מלאכת
האסירה וההתר' בידיו רק משרתיו עושי רצונו והוא
אים שר פקיד נגיד בית המלך על פיו יצאו מבית הסה בהכיא
עניניהם אל המלך ועל פיו יבאו וקרובה ישועתם לבא על ידי
מאת המלך כיד המלך הטובה עליו במתנתם מרובה כמנהג
אמר כי נתן וו כחו בידו עליהם וזהו ויתן שר בית הסוהר ביד
יוסף את כל האסירים גו' והוא כי כל אשר עושים שם כין יוסף
והאסירים להוציא את כל אחד מהם משם ולתקן עותם מאת
המלך הוא שר בית הסהר הוה עושה ומקיים כי לא ימרה את
פי יוסף. ושמא תאמר כמה היה מוצא חן להיות עושה
ככל חפץ יוסף הלא הוא כי ראה כי לא במחיר היה מפקח
על ענינם כי הלא אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה
בידו של יוסף לאמר כמעשה אלו שבידו היה מפקח ומטיב
להם כי לא ראה מאומה בידו של יוסף לא לעצמו ולא לשר
בית הסוהר. ואיך היה עושה כל חפץ יוסף לזה כאשר
ה' אתו שבית שאשר הוא עושה ה' מצליח שבכל מעשהו על
האסירים היה המלך מסכים.

ויהי אחר וגו' אמר לשון ויהי לומר אחר הדברים
הנלחת יוסף אמר וי היה לו אחר הדברים
האלה כי חטאו וגו' ויכתבו אלו כי על ידם האריך עוד שתי
שנים בבית הסהר כמו שאמרו ז"ל על ויהי מקץ וגומ' שעל ידי
אומרו שתי זכירות לשר המשקים היה עד שלתים בבית
הסוהר:

ויפקד וגו' ראוי לשאל מה צורך בהודעה זו אך בזה נאמר
דרך שני על מלת ויהי והוא כי תחלה שם שר
הטבחים על יוסף עיניו לטוב' וכמו שכתבנו למעלה כי במקום
אשר אסירי המלך היו אם ריש הוא לא היה אסור רק ויהי שם
בבית הסוהר בלתי אסור אך עתה אחר ההלאה הנזכר קנאו כו

ועכו בכבל רגלו וזה יאמר לו היה אחר הדברים האלה הנו׳
שהיה מגלית שעמו בכבל רגלו כו׳ על כן סיבב הוא ית׳ שפרעה
נתן במשמר את השרים האלה שעל כן כקד שר האפים את
יוסף שדאג כי הם היו במשמר כעמל׳ במקום אשר היה יוסף
אסור שם בכבל ובקש תואנה להתיר אותו כדי שישרת אותם
וזהו שפקד כו׳ ישרת אותם ובאומ׳ המשקה והאופה ולא אמר
שר המשקי ושר האופי כמאמרו אחרי כן וכן במלת לאדוניהם
שהיא מיותרת עמיהו כי כל שר יש לו תחתיו משרתים עושי
מלאכתו כן שר המשקים תחתיו עבדים שומרי היין ומב׳ אים
אותו עד שולחן המלך והשר נותן את הכוס על כף פרעה וכן
שר האופים אינו אופה הפת כי אם עבדים לו לשים ואופים
והוא מבואם אל שולחן המלך ועל כן כאשר נמצא זבוב ביין
פשע המשקה שתחת יד השר שלא שמר כראוי וכה מצא צרור
בגלוסקא פשע האופה שלא אותה בצרור וזהו חטאו משקה
מלך מצרים והאופה וחטא׳ לשנים לאדוניהם הם שריהם וזהו
לאדוניהם וגם למלך מצרים אך ויקצף פרעה על שני סריסיו
שלא הזהירו את עבדיהם ולדעה מה יעשה להם נתנם במשמ׳
עד יעיין בדינם וזהו ויפקיד שר הטבחים כו׳ ויעלהו ממקום
מאסר הסוהר אל מקום המיוחד למשמר לעלמא כי ט״ב הוא
כי עדיין לא נגור עליהם דבר וישרת כו׳ והנה ההפרש אשר
כתבנו מאומרו המשקה והאופה אל אומרו שר המשקים ושר
האופים מבאתי כן אחרי כתבי לבעל תולדות יצחק כי כוונתו
לדעתו והנה הוא לא נתת לבו אל אומרו אחרי כן המשקה
והאופה אשר למלך מצרים חטאו לאדוניו כו׳ שיורה שהמשקה
והאופה שם הם לשנים וחס׳ הם השרים. עצמם ויתכן לפי זה כי
הנה ויאסרם חלום שניהם ביום כפתרון חלומו כי כל אחד חלם
מעין פתרונו זה נותן את הכוס על כף פרעה וזה העוף אוכל
על ראשו ויש טעם מפסוקעה כה על השרי ידבר ותרס יאמר
מה שתמה יוסף בראות את פניהם רעים שקשה מה זו תמיהא
מדוע וכו׳ כיון שהיו אסורים לזה דע כי המשקה והאופה אשר
למלך מצרים הם אשר היו אסורים בבית הסוהר כלומר אך
השרים לא היו רק במשמר בעלמא ולא אסורים ומזה יוכשחו
כי כל הכעס לא היה רק במשקה ובאופה ועל כן תמה
עליהם שהיו פניהם רעים וזהו ויאמר את סריסי פרעה
אשר אתו במשמר שהוא משמר בלבד ולא מאסר מדוע
פניכם כו׳ .

ויאמרו כו׳ אמר הלא לאלים לבדו פתרונים ולא לאדם ועם
כל זה ספרו נא לי אולי אוכל לפותרו .

אז יאמר חלום חלמנו ואין עצבונם על רעת החלום כי לא
ידענו אם טוב הוא רק על העדר פותר ונדעה מו אמר
הלא לאלים פתרוני׳ ולא לפותר ואם כן גם שאלם יפתיר לכם
לא תדעו אמיתת הדבר ובמה תהיו בטחים ועם כל זה
שתתאוו פותר ספרו נא לי .

ויספר כו׳ הנה אומרו בחלומי הוא מיותר ושד כי הנה מכל
חלום זה אין בפתרון דבר זולתי מעין השריגים ותת
הכוס על כף פרעה אך מה שהיא בפיהם כו׳ אין דבר בפתרון
וכן בחלום שר האופים אין עניין הסל העליון בפתרון .

אך הנה בזה יוכן מי הניד לזה כל הדרשות אשר פתרו
בחלומות אלו הכל על ענין ישראל אמנם אין ספק
כי לא היתה שתורה מפרשת כל הפרטים הבלתי נוגעים אל
הפתרון אם היו דברים בטלי בתוך החלום אך הוא כי אדרבא
עיקר הפתרון הוא הנוגע אל ישראל בכל פרטיו אלא שאגב
יש קצת נוגע אליו וזה בחלומי והנה גפן לפני כו׳ לומר הנני

רואה כי אין מוגע אלי בכל החלום רק קופו ואקח את הענבים
כו׳ אך בחלומי הנוגע אלי היה ענין נוסף והוא כי הנה גפן
לפני כו׳ והיא כפורחת כו׳ ואפשר בזה כי נגנזה רוח הקדש
ביוסף ומתחלה אמר אלא לאלים פתרונים כלומר לו ולא לך
ובפרו נא לי כלומר שאגיד מה שיהיה נוגע לכם .

כי אם כו׳ הלא כמו זר נחשב ישים מבטחו בכ״ו והנה
נשית לב אל מאמרם זל שאמרו שעל שתי זכירות
שאמ׳ זכרתני והזכרתני האריך שם שתי שנים למה תלו הדבר
על אומרו כ׳ זכירות ולא על מציאות אשמתו כי שם בשר זרועו
אך הוא כי הנה פשט הכתוב הוא ישיבך על כך כמשפט
הראשון שכל כך תהיה לרצון עד גדר כי אם זכרתני ועשית
נא אפילו עתה המיך להטיבו עמך והזכרתני כו׳ ממנא חן עד
שהוצאתני כו׳ ממנא בלתי בוטח בו אלא שבאומרו כל כך
זכירות היה נראה כרומז לו לזכור יזכרם כבוטח קצת ועל כן
נאמר וכמה שכתבנו שלא כתב לו רק ג׳ שריגים שהם ג׳ ימים
ושיתן הכוס ליד פרעה אך ענין הגפן לפניו והנה היא כפורחת
עלתה ונצה לא כתב לתת התנצלות ליוסף לומר
שיזכירהו שהבין שאומ׳ גפן לפני הוא שרשא גפן לפניו הוא יוסף
שהוא מיסר׳ הנקראים גפן והיה לפניו והגפן ההיא כפורחת
ממקום שהוא שם עלתה במעלה על כן אמר לו כפיתר הדבר
כי אם זכרתני כו׳ והוצאתני כו׳ .

עוד יתכן בשום לב אל ייתר אמרו ואתך וגם אומרו
עמדי הבד וגם באומרו אחרי כן ולא זכר שר כו׳
ושבחהו שהוא בכל ענין בלבי צורך אך יאמר כי אשר יאהב
את רעהו ויטיב זכרון להכתבו בלבו עד כן בפא לפניו ענין
להטיב לו זכור יזכרמו עוד ויטיב לו אך אם מתחלה לא ישים
אותו בלבו לא יטיב לו בכל עת יוכל הוא עלו עוד שנים לימרמ
ית׳ כי הטוב אשר ים לו להחזיק לאיבד טובה הוא מה
שזכרו בימו לבימו ושם אותו בלבו כעת כי מה שאחרי כן על
יד מה שהוא זכר אצלו מזכירו במקום שמטיבין לו לה׳ הוא
להחזיק הטובה ולא לחברו וזה יאמר הלמוד הא׳ כי אם
זכרתני אתך כלומר שמיכך וכך אהיה זכור אתך ימשך וכו׳
והזכרתני ש׳ פרעה מה שאין כן אם מעתה לאותשימני כל כך
וכן היה כי לא זכרו אותו וגם לא לפרעה עד סוף שנתים וגם
לו שראה נפשו יוצאה כמש׳ זל וזה ולא זכר כו׳ בימו לבימו ועל
ידי כן וישבחהו מלהזכירו אל פרעה והלימוד הסני הוא מה
שאמר מה שאני אומר אליך כי אם זכרתני אתך ממך וכך עתה
כזה הוא מה שתעשה עמי חסד וזהו ועשית נא עמדי חסד
כי לא תהיה כפוי טובה אך מה שעל ידי שהזכרתני כו׳ יהיה
כי והוצאתני כו׳ עדין הדבר בספק אם יטב לי פאילה ונשאר

לה׳ כי צריך לי התנצלות כי גנוב כו׳ ראויה אלי .

כי גנב כו׳ אמר אל תאמר בלבבך הלא טוב לך שלא
אזכירך פן יפשפש במעשיך כאומר כי לא על חנם
הוכלת נמכר מארץ העברים אולי נמכרת בגניבתך וגם פה
לא בנדקתך נתמך בכור הזה על כן על האחד אמר כי גנב
שהוא חשש אולי גנבתי ונמכרתי נהפוך הוא כי אני
גונבתי מארץ העברים ועל הסני וגם פה לא עשיתי וכו׳
מצרת גברתי והראיה כי שמו אותי בבור כחייב ממון כי
לו חטאתי על בעולת בעל אחת דתי להמית רק להפיס
דעתה באופן כי לא יהיה אמון אם תזכירני ובטחתם שאם
יזכירהו שודאי יגאל הוא כי ראה כי כ׳ אשמות תחת ידו
שון הדבה ושון העשר טיפין שון דבת האכר מן החי
דבר נתמרק במה שהוטבלה כתנתו בדם ועל אומרו שקורא אים

אחיו עבדים לבני הלחמית נמכר לעבד ד׳ פעמים כנגד ד׳
בניהן ועל אומרו שהיו מושלים עמיהם בבמת הארץ על כן
ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף ועל העשר טפות זרע
בכר היה עשר שנים בבית הסוהר וכן כיון שאלמו העשר
אמר שודאי יגאל וכן אפשר נרמו כאומרו והוצאתני מן הבית
הזה שעולים ארבע תיבו׳ אלו כמספר התם כל חטא אבעותי
ולו היה יוצא אם לא שנעשה בשנתים אחרות כעין ב׳ זכירות
כמדובר ובאמרו נא יכוין אל תתני לבוטח בך כי דע איפה
שאם היית מוזכרני מקודם לא היית מוצאני והוא כי לא אלמו
הימים של העשר שנים אך להיות נא שאלם הזמן ידעתי כי
והוצאתני וגו׳ :

פרשת מקץ

ויהי מקץ רואי לשנים לב אל אומרו מקץ ולא אמר
ויהי אחר שנתים ימים וגם אומרו כ״ם מקץ
ולא אמר בקץ וכן אומרו ימים הוא מיותר וכן אומרו חולם
לשון הוה ולא אמר ויחלום פרעה:

אמנם הנה הדיעמו זל כי השנתי׳ נתוקפו לו בבית הסוהר
בעין פיטרו בשר המשקים ואמר ב׳ זכירות זכרתני
והזכרתני ורואי לשנים לב מי הגיד להם שבזמן ההוא שדכר ש
שר המשקים שלמו ימי מאסרו שלו השנתים הם מוקפים עליהם
אך הנה המה ידעו העשר טיפין שיגאלו מראשי אצבעותיו ורואי
כי ״שני׳ היה בבית הכלא כי בן ״ שנה יצא מבית אביו וזנה
בית אדוניו וכן ל׳ שנה היה בבואו לפני פרעה נמצא היו ״ב
בבית הסוהר ושנתים קודם אמר ועשית נא עמדי והוצאתני
כו׳ ואין נא האמו׳ שם לשון בקשה כי לא שם מבטחו בו כל כך
לדבר דרך בקשה אך הוא לומ׳ ועשית עתה עמדי כ׳ כי להיו
עת תום קבלת ימי כלאו תמצא חן כאשר הזכרנו בסמוך ומ״
אופה אין זה כי אם שאלמו שמות מספר העשר טיפין ואם כן
אשמת דבר אחר היתה גרמת מאסר השנתים ימים ועו׳ טעם
שני והוא כי ראו אומרו שנתים וגם אומרו ימים שהוא מיות׳ וגם
אומרו חולם לשון הוה אם לא שנעשה בהשגחה היה הדבר
והוא כי לפעמים נמנים כל כך שנים ואין קפידה אם יחסרו
או יותירו קצת ימים לימלאת וזה יאמר ראו עתה איך בהשגח׳
היו הב׳ שנים כי הלא על כן היו שנתים ימים כלומ׳ מיום ש״ יום
לא פחות ולא יותר וזה ימים וכעת הקץ ההוא היה חולם חלום
גדמת ישועתו ולא מקודם או אחרי כן כלל על כן גזרו אומר כי
אין זה רק על דבר כ׳ הזכירות כמדובר ולמעלה כתבנו למה
תלו רז״ל הדבר בזכירות וזה בכח ש״ כוונת כללות הכתו׳ במוך
אל סוף פרשה הקודמת והוא ללמדנו דעת כל יאמר אים כי
החרינות לאדם הוא המועל או היות לו אוהבים להיו׳ על ידם
מגרה נחלץ כאומר׳ לולא חרינות יוכף לבקש לפני שר המשקי׳
יזכרנו אל פרעה וגם היות השר ההוא אוהבו שהוזכירו לפני
פרעה והנימו היה נשאר בבית הסוהר כל ימי חייו על כן
להסיר תועה מלב כל אים ישראל כל יעלה עלדותו שהחרינות
הוא הטוב והמוטב הוא המטיב לו רק ה׳ לבדו לכל הבוטחים
בו אמר כי על דבר האוהב אדרבה ולא זכר שר המשקים את
יוכף ושבחהו כמבואר למעלה כי הסירו מלבו ואם על החרינו׳
אדרבה על כוסלו דברי חרינותו לומר שיזכרהו זה פעמים על
כן מקץ שנתים ימים ופרעה חולם ולא מאז שלמו הי׳ שנים
ולהורות על נמנום הזמן אמר מקץ שנתים פרעה חולם כי
חרינותו האריך לו כפי גדר החרינות שתי שנים כאומר והוא

הכמוק עד פסוק ויהי בבקר כו׳ יתפרש לפנים בסד:
וידבר שר כו׳ אומרו לאמר ירמה בלתי נודק שאינו
לאמר לזולת וגם אומרו הנים הוא מיותר . אך
הנה אמרו׳ רבותינו זל שגיער את המלך בהשתותו מלהגיד
דבר יוסף עד שהיתה נפשו יוצאה וזהו יאמר כי בהרגיש
את עצמו כאשה על נער המלך דרך התנצלות אמר אל נא
תאשימני שנתאחרתי כי הלא את חטאי אני מוכיר היום שאי
אפשר להגיד ענין יוסף אם לא שהוכיר את חטאי לומר
פרעה קצף על עבדיו שהוא על חטאי כלומר ועל כן בושתי
מלהזכיר עד אפס תיקון זולת זה עד עתה וזה אמר לאמר
כי מה שאחרתי הוא כי בדי לאמר הענין את חטאי אני
צריך להזכיר היום . והנה אמרו רבותינו זל את חטאי מה
שחטאתי ליוסף שלא הזכרתיו עד הנה ומה שחטאתי לך
שלא הגדתי להגיד לך עד עתה ורואי לדעת למה הגיעו
חטאו האמור למעלה חטאו משקה מלך מצרים כו׳ והלכו
לבקש על יוסף ועל פרעה ועוד שלבמות היה להם לבלבו
עם השנים ויהיו שלשה אמנם המה ראו שני דברים אחד
אומרו חטאי לשון רבים ואותו עון שעליו נאסר היה אחד
ועוד כי לא היה הוא החוטא רק המשקה שתחת ידו כאשר
כתבנו למעלה . על אומרו חטאו משקה כו׳ ולא אמר
חטאו שר המשקים ושר האופים . על כן בקשו לו חטאים
אחרים וזה אמר קצף על עבדיו לומר הקצף היה על עבדית
אך לא החטא רק על עבדיו ולפי זה אומרו לאמר יהיה
כי מה שדיבר שר המשקים לא לאהבת יוסף רק כדי שלא
פרעה לאמר מביקשו או לאידך גיסא כי חס לאמר שחשש
יוסף באומרו כי גנוב גנבתי לומר אל תחוש שיבוקר פנקסי
כהכיריך אותי באמור כי לא חנם שמוני בבור כי הנה גנב
גנבתי כו׳ וגם פה כו׳ וזה יאמר פה מה שראוי לאמר הוא
את חטאי אני מזכיר אך לא חטא זולתי שאדבר כו׳ אם
ושם אתנו כלומר כמונו במשמר ולא אסיר שם אלא במה
שהוא עבד לשר הטבחים כי שם כיתו ולא על ידי מלך
במשפט כי לא חטא על הנפש ועל פי דרכו הבכיר במה
שחטא ליוסף באומרו היום כי לפי זה היה כעת חיה אל
ענין נוי יוסף כי שנתים ימים היו מאז עד היום הזה כמדובר
למעלה והוא מזכרת עון נרגש יותר .

פרעה קצף כו׳ ראוי לשים לב כי באומרו קצף
על עבדיו היה לו לומר ויתן אותנו במשמר
ולא יזכיר את עצמו לבדו אחלה וחזור ואומר אותי פעם
שנית . ועוד אומרו ושם אתנו כו׳ למה יפרט כל כך שמנים
וכן אומרו אתנו
אך הנה הוא היה נכוה בשתי אשות אומר בלבו אוי
לי אם אומר שהוא בקי פותר חלומות שים שתים
רע׳ לא שתגדל אשמתי אם אמצא בקי על שאיחרתי עד כה ומה
גם לזל שאמרו שלא הגיד עד שראה נפשו יצאה . כ׳ אולי
לא אמצא בקי לפתור ואמצא בדאי ואוי לי אם לא אומר שהוא
בקי פן עם כל זה יוכא לפני המלך ויאמצא בקי על כן עשה
עצמו כמשתפק ומראה פנים לבאן ולבאן והתחיל ואמר
פרעה קצף וכו׳ לומר הנה יש פנים לומר שהוא פותר
חלומות בקי כי הלא אין לומר כי דרך הסערה אמר כי
ידע שהמלך יותר כעוס על שר האופים מעל שר המשקים
ועל כן לזה פתר תליה ולזה הגלה כי נהפוך הוא כי
הלא פרעה קצף על עבדיו כאחד ויותר הורה כעסו
יולי מעל שר האופים כי הלא ויתן אותי לבדי במשמר

מחלה והמשמר היה עלי יות' מעליו וזהו כמשמר אותי ואתשר
המופים וכן על השערת זמן החלום איקלומר ששיער או שפט
לפי הזמן כי הנה ונחלמה חלום כלילה אחד אני והוא כאופן
שיורה היות בו חכמה ואלת אל' למה לא הזכרתו עד כה לזה
הנה יש כחיכה אחרת שאפשר כי לא מחכמה גדק בפתרון
כי הלא אים כפתרון חלומו חלמנו כי כמעט כל אים ממנו
חלם פתרונו כי זה רמה נותן את הכוס על כף פרעה וזה רמה
העוף אוכל על ראשו ואפשר שעל פי הדברי' פתר בפשיטות
ועוד קבדא שלא מחכמה פתר כי אם מקרה הוא היה לו כי
הלא להיות מפשר חלמין לא יבצר לאחד מד' בחינות אחד
להיותו חכם גדול וברוב חכמתו כוין שאמיתת כוונת החלום
בהשערת חכמה או על ידי כישוף ג' על ידי נבואה אלהית
ד' על ידי אנטגנימות שישקיף וירא מולד כל אחד וכל אשר
נגזר עליו אמר הנה מכל אלה לא נייחס אליו אחת מהן כי
על חכמה גדולה לא יתכן כי הלא וסס אתנו נער ואין חכמה
גדולה נמצאת בנער לפחות עד מרכשים שנה וגם לא אפשרת
כישוף כי הלא הוא עברי ואין כישוף ביניהם כמצריים וגם
לא נכיח הוא כי הלא אין שם מקום התבודדות אל השגה זו
כי הוא עבד לשר הטבחים מקום משולל מדרש התבודדות
וגם לא באנטגנימות כי הלא אם כן היה חוקר ודורש תחלה
לדעת מולד כל אחד ממנו ולעיין על משפט בוכב מולדתו
ויפתר אח"כ אך זה לא עשה כי אם ונקפ' לו ומיד ויפתר לנו
ועל פי דרכו הקטיר דבר ושקר כיזב כי הלא יוסף אמ' שיהם
לאלים פתרונים ספרו נא לי ולולא הוא בקי אומן לא שאל
יספרו ובזה יכול המלך לאמר לו איך ספרת לו חלומך אם לא
שידעת כי פותר חלומות הוא ושאל ממך תקפ לו כי בקי הוא
ואל חטאת אל המלך לזה שיבה ואמר ונס אתנו כו' כלומר
מעצמנו מחמת התחברות ומקרה היה כי ויפתר לנו כו' ולבל
יאמר המלך הנך שולל ד' מיני השגה לפתור חכמה וכישוף
כו' ואם כן איך פתר אין זה רק על השגה רבה לזה אי"ש
כו' ואם כן אפשר כי אפשר כי מה שרמה בעיניו הרמה באנכנו
בחלומו פתר כי אחד פתר זה רמה מתן את הכוס על כף פרעה
אמר שיטוב על כנו וזה שהעוף אוכל על ראשו אמר שיתלה
ויאכל העוף בשרו על ראשו ולבל יאמר המלך אל תיפה שכל
אתה מהכיל חכמתו לזה תזכירנו ולמה יוכל לפני לזה הנה
לעומת זה יש בחיכה לייחס אליו ידיעה כי הלא ויהי כאשר
פתר לנו כן היה אותי השיב כו' והוא כי אחר שהקנף היה
בשוה וגם שאותי נתן תחלה כמשמר כאמור איך נתן אל לבו
לדון ב' קנוות לזה השיב על כנו ולזה תלה והלא המה שרמה
העוף אוכל על ראשו לא אמר רק שהיה אוכל בכל שבו מכל
מאכל פרעה ולא יחוייב לפתור עד סוף קנה אחרון מפתרון
חברו אך יורה קנת כי חכם לבו ולפי זה שהיה מסתפ' בידיע
יוסף אפשר לפרש אומרו וידבר שר המשקי' את פרעה לאמר
שהוא כי אמר כמתנגל על מה שאיחר מלהגיד דבר הנה אינו
רואה ודאי כדברי אלא הזכרת חטאי אין בו תועלת המלך
בידיעת יוסף אני מסתפק שאולי אין בו תועלת ומה בנע
בהזכיר עון על מהשאין ודאי תועלת למלך וזה יאמר וידבר
שר המשקים את פרעה מה שהוא לאמר בלי ספק הוא כי את
חטאי אני מזכי' כי השאר הוא בספק ואם כלקדק אומרו פרעה
קנף אלא לנוכח ולא אמר קנפת וכן אומ' השיב על כני ואותו
תלה שעל כן ארז"ל שחזר אל יוסף שהחלומות הולכים אחר
הפה היה אפשר לפרש אומרו לאמר כי דבר שר המשקים
עם זולתו לדבר עם המלך לבל הזכיר חטאו כפני המלך כמו

לזה זידבר שר המשקי' שמי שהי פרעה לאמ' ומאמרי שהשליש
הוא הנה את חטאי אני מזכיר ועל כן לא ידבר הוא בעצמו
ומה שתאמר למלך הוא כי פרעה קנף כו' עד סוף הענין
או כמה שכתבנו שהרמה פנים לשפוט שהיה לו חכמה
לפתור ופניה לדון שפתר במקרה והיה אם כן נשאר
הדבר אל פרעה שיאמר מה שירצה לו אם יאמר שהוא חכם
ויעלה אחריו לו מקרה היה ויניחנו זה ויאמר וידבר שר
המשקים דברים שנשאר אל פרעה לאמר הוא הגורה כי שר
המשקי' היה כמתפ' והתחיל לדבר דבריו ואמ' את חטאי כו'
וישלח כו' הורה לנו הוא' ת' איך נתן את חן יוסף בעיני
פרעה מטרם ירמנו כי לא אמ' אשקרא לו את הבער
עברי עבד כדבר שר המשקים רק את יוסף דרך כבוד והנה
רמוי לשית לב כמה ידע יוסף כי טוב הוא בעיני המלך
שקישט עצמו ויגלח ויחלף שמלותיו ולא חש כן מדע למלך מעש
אדונתו ויעמידהו במשפט ' ועוד שאין רמוי יתעכב אחר שלוח
המלך אחריו בגלוח וחלוף שמלות אך הנה רמה שני דברים
א' שלא קראו רק אותו לבדו ואם על דבר גבירתו יקראו את
אדוניו גם הוא ויקרא את יוסף ' ב' כי לא הריצוהו לבא
אל פרעה רק לצאת מן הבור בלבד והו ויריצוהו מן הבור
שימהר לצאת ממסגר אך אחב לאטו ילך אל פרעה אז אמר
הנה נחינו המלך הוא להוציא ממסגר נפשי כי גר לו עלי ואם
כן על יום טוב כאו על כן ויגלח כו'
ויאמר פרעה כו' לא אמ' ופותר אין אותו לי כאומ' למעלה
ואין פותר אותם לפרעה כמש' זל' פותרי היו אבל
לא לפרעה על כן זחל וירא פן יאמ' יוסף הלא פתרו לך חכמיך
וכל החלומו' הולכים אחר הפה ומה יקכון מה שאחזור ואפתו
כי מה שהיה כבר הוא על כן כיחס לו ואמר ופותר אין אותו
כלל ורמוי לשים לב אל אומרו לאמר כי אינו לאמר לזולת וכן
בתשוב' יוסף אומרו של פרעה לאמר הוא כלתי צודק וגם אומרו
כלעדי עם היותו עתיד לפתרו וכן אומרו אלים יענה מה היא
ענייה זו אך חש פרעה פן יאמר יוסף אחר שכל חכמיך אין
גם אחד פותר אותו ומה גם עתה אני כי נער אנכי על כן אמ'
ואני שמעתי עליך לאמר כלומר לא נודע לי איזה הדרך הלך
רוח חכמה מאתם לדבר אותך וכמה כחך אך פתם שמעתי
שעליך ראוי לאמ' תשמע חלום לפתור אותו ולא כדרך חכמים
אחרי' שסומיים חלו לעיין בו על פי בחינו' חכמות ואחרי כן
יפתרו והשיב יוסף ואמ' לאמ' כלעדי כלומ' אדרבה מה שראוי
לאמר הוא שכלעדי הוא המדע הזה ושמא תאמר אם כן איך
אגיד דבר שלא ידעו חכמיך הלא הוא כי אלים יעבה ומה
לא אלים דבר כם כי לא יעבדוהו וגם לא אשכח עצמי ועשה
למעני כ"ל למען שלום פרעה וכה דבר לחלוק כבוד למלכות
וידבר פרעה כו' ראוי לשית לב אל השמות החלום כמה
שיומיים מספר התורה ש' קיפור פרעה כי למעלה
נאמר עומד על היאור ופרעה אמ' על שפת היאור למעלה
נאמר יפות מראה ולמטה יפות תואר ולמעלה נאמר עולות
אחריהן מן היאור ולמטה לא הוזכר היאור למעלה לא אמר
רק רעות מראה ודקות בשר ולמטה מפליג ואומ' דלות ורעות
תואר מאד לא ראיתי כו' לרוע ולמעלה מראה ולמטה תואר
וכל פקוק ותבאנה אל קרבנה כו' לא הוזכר למעלה כלל
ולמעלה אמר ויטן ויחלום שנית ולמטה אמר וארא בחלומי
כאילו הכל היה כאחת ולמעלה נאמר כריאו' ולמטה מלאות
למעלה אמר נמומות ולמטה לא נאמר למעלה אמ' הבריאות
והמלאות ולמטה הטובות

אמנם

אמנם הנה פרעה סיפר את כל חלומו מצרים ואת כל
חכמיה נוסף החלום בכל הכתוב למעלה כאומרו
ויספר פרעה להם שהוא את כל החלום הנזכר ככתבו אלא
שהיה דעת פרעה שחלום השבלים הוא ענין הקורם אלא
שלא ידע הפתרון וזה את חלומי ולא אמר את חלומותיו אלא
שאמר לא לרבות שני כי שנים סיפר וקראם חלום ש' להיות
ענין ג' בעיניו אך המה לא כן לבם כי אם שסני המה נפרדי
בענייניהם ובהוזאין פיתר אותם והוא מש' זל פותרים היו אבל
לא לפרעה כי היו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות
אתה קוכר שבע אפרכיות אתה כובש שבע אפרכיות אתה
מאבד ולא ערב לו פתרונם והנה מפחדו כן יפתור לו יוסף
בחכמיו שיבה בלשון החלום מאשר סיפר לחכמיו להרחיק
פתרון' מלב יוסף ' והוא כי אמר פרעה בלבו מי הכנים בלב
חכמי מצרי' כי היו שבע בנות מאשר אמרתי על שפת היאור
ומן היאור עולות שבע פרות אמרו אין זה אלא שמתחת שוף
זרעו הדומה ליאור ינאו שבע בנות וכן מאשר אמרתי להם
יפות מראה ואין יופי מראה לדק בפרות כאשר בבני אדם
רק יופי תואר אך אמרו כי מאומרו יפות מראה שבר' שראיתי
בם מעין יופי בני אדם גזרו אומר כי הפתרון הוא בנות וכן
מאשר הקדמתי היופי מראה לבריאות בשר אשר אין דרך
המביט בפרות שמנו' להביט תחלה ש' התואר ואח"כ ש' השומן
רק בבני אדם כי בהבטה ראשונה מביט אדם ש' המראה ואח"כ
ש' השומן וכן בחלום השבלים אמר פרעה הלא אמרתי להם
בריאות ונוכות ואין לשון בריאות נודק רק בבני אדם ולא
בשבלים אמר בלבו על כן חשבו שהיה מתרמה אני בחלומי
מעין בריאות ולכן פתרו בבנות על כן מה עשה פרעה בכוחו
לספר החלום אל יוסף מדלגה מדבר פן יפתור לו גם הוא
בבנות על כן כל הדברי' שהיה חוסם שנתנו בם חכמיו לפתו'
כך שיבה אותם ובמקום אמרו על היאור אחר על שפת היאור
כל יפתור על שוף יאור זרעו שמתחתיו ינאה וכן כפרו הרעו'
לא הוזכיר מן היאור כלל וכן בכל מקום שהוזכיר יפות למעלה
הוזכיר ליוסף תואר ולא מראה הבלתי צודק רק בבני אדם
וכן הוזכי' תחלה בריאו' בשר ואחר כך יפות תואר וכן בחלום
השבלים שינה ולא הוזכיר בריאות רק מלאות וכאשר עשה
על דבר פתרון השבע בנות עשה גם כן לשלול גם פתרון
האפרכיות והוא כי אמר מי הכנים אומר החרטומים לומר
ז' אפרכיות כו' שלא מראה פרות אוכלו' פרו' ושבלי אוכלים
שבלים אמרו אין זה כי אם אלום מלאום יאמן ואפרכיות את
האחרות חיים יבלעו כדרך המלכיות אלו את אלו ואומרו מן
היאור הוא שיתפרנסו ממנו כנודע כי כמה מדינו' מתפרנסות
דרך מהלך היאור הנוא מראשיתו עד סופו ועל היות אנשיהם
רבים ודשנים היה אומר יפות מראה ובריאות ומלאות בשר
וכן ינדק אומרו ותעמודנה אצל הפרות מראה להם שהוא כי
האפרכיות יהיו קמוכות אלו לאלו שאם לא כן מה ראיה כמה
שהראה לו היוקן אצל הבריאות אך הוא כי גם שהפרכיות
הבוכסות היו לוסו' כבשו את המלאות וטוכו' להיותן קמוכו'
כי ידוע מוצאיהם ומוכאיהם על כן לשלא יפתור לו יוסף ככה
כי לא יערב לו על כן מה עשה השמיט מ"ש למעלה ותעמודנה
אצל הפרות ועל עיקר מה שהביאם לדון שבבעה אפרכיות
יכבשו את השבעה הטובות על כן להרחיק את יוסף מזה
הפתרון מה עשה כשהגיע להזכיר החלישות בין בפרות בין
בשבלים הפליג בחלשתן בתכלית לבלתי יעבור בשבלו לדון
שיהיה להם כח לכבוש הטובות ולא דלות ורעות תואר

לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרוע באופן שלא יעלה על
לב לפתור יהיה בהן כח לכבוש את האחרות וכן בשבלים
הוסיף נמומות כי בפתרון יהי דבר משולל כח לכבוש ומבני
שעדיין היה אפשר לומר כי אולי מן השמים נעשו החלומות
הרבה לכבוש הטובות על כן לשלול גם זה הוסיף ואמר על
האמור למעלה ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כו' ומראיהם
רע כאשר בתחלה לשלול גם זה כי גם שנאמר כי מן השמים
נפתייעו אי אפשר שלא ימלאו מהטובו' המלאות ולא תשאר בם
החלשה הקודמת עד נדר שלא נודע כי באו אל קרבנה שלא
יעדיפו בלבל מכל הבנה והשלל והשבי' והרבו והעבדי' ומקניה
וקנינם וכל בהמתם ויהיו חלושים אחריהם כאשר בתחלה
באופן שלא יהיה מקום לפתור על האפרכיות ולבל יאמר
יוסף קרא נא את חכמיך ונעמדה יחד ונראה מה כפיהסגם
הם ואשר תעלה ההקשמה הוא האמת וירא פרעה כן יקכיים
עמהם בבנות או באפרכיות על כן החליט ואמר ואומר אל
החרטומים ואין מגיד לי כלומר אין בפיהם דבר להתוכח
עמהם ואתה לבדך תדבר
ויאמר יוסף כו' הנה באומרו חלום פרעה אחד הוא
מתחיל לפתור ומראשו שקודם החילו לפתור אחד הוא
אחר הפתרון יאמר מה שהאלים עושה הגיד לפרעה ולא
בתוך הפתרון כ' למה חוזר שנית ואומ' אשר האלים עושה הראה
ב' שנותו מהנדה להורמה ' ד' אומרו תחלה על כלות החלו'
ואחר כך על האחד מהפרטים כאומרו הוא הדבר ' ה' אומרו
חלום אחד פעם שנית בפקוק הב' ' ו' כי בשלם החלומו' לא פיר
אם הם שבע או רעב רק שבע שנים הנה וברביעית מפרש
ואומר יהיו שבע שני רעב ' ז' למה לא ביאר הכל שבע פרות
הטובות שבע שני שבע הנה וכן בכל השאר ולא שאחר
שביאר שבע שני רעב שב אל התחלה ואמר שבע שנים באות
שבע גדול כו' ' ח' כמו שבשבלים הדקות אמר כל קימיהם
הדקות שדופות הקדים למה בפרות הטובות לא אמר יפות
המראה והבריאו' רק הטובות בלבד ' ט' באומרו ועל השמן
החלום וגו' פעמים למה בכל כי אומרו השנות ופעמים אחד
הוא ' י' איך יראה שהוא בכון וממהר האלהים לעשותו כי
שני דברים הם ;
אמנם הנה היה מקום לדון כי חלום הפרות והשבלים
אחד הוא כי יתדמו זה לזה אך מהנטרך שני
חלומות וגם מאשר הקיץ בנתים וחלם שנית יש מקום לדון כי
שני ענייניים הם וזה ההפרש היה כין פרעה לחכמיו בגרמו
בדבריהם על כן היחל בזה פתח דבריו ואמר חלום פרעה
אחד הוא של פרות ושל שבלי' ושמא תאמר אם כן איפה למה'
הראוני השני והיה די בראשון הלא הוא כי אשר השהים עוש'
ורמז בראשון הגיד בשני כי בראשונה ראית חלום ואח"כ הוגד
לך הפתרון הוא חלום השני שהוא שבע ורעב בפשיטו' כי מלוי
השבלים שבע ורקותן רעב ושמא תאמר לא יתכן כי הלא
בריקות השבלים אין להם כלל וכחשם הפרות יש בשר אלא
שהוא מעט ואם הוא קימין רעב זה יורה מזונות מועטים וזה
יורה חוסר כל לגמרי באופן שלא אחר המה לזה אמר שבע
פרות וגו' חלום אחד הוא לומר אל יעלה על רוחך שהפרות
הטובות הם רמז ש' השבע וכן השבלים באופן שהרעות יורו על
מזון מועט כי לא כן הוא רק שבע הפרו' הטובות אין מניאות
המזון רק ז' שנים הנה וכן השבלים וע"ל דרך זה ברעות ז' שנים
הנה ואם כן השבע הוא היפות תואר והיותן בריאות ' וכן
הרעב הוא הרעב ומניאות הפרות הכחושות הן השנים שהם
ז' וכזה

ז׳ ובזה חלוס לחד הוא כי אין הפרש ולא שבע פרות הטובות
עצמותן הם שבע שנים כלומר שיתרוץ שהם שמנות ויפות תואר
הוא השבע וכן השבלים הטובות שבע שנים הנה כלומ׳ה יותן
מלאות וברי׳אות הוא השבע כאופן שבזה חלוס לחד הוא ופי׳
ואמר כזה שאמרתי שהפרות הן השנים יתכן כזה כי גם שבע
פרות הדקות שבע שנים הנה ולא שיהיו הפרות הדקות עצמן
קיימן הרעב רק הכחש בלבד ומי יכריח כזה שלא יהיו הפרו׳
הכחושות קיימן אל מזון מועט ולא רעב לגמרי הלא הוא כי
ושבע השבלים הדקות שדופות הקדים אין לומר שיהיו מועטי
המזון רק יהיו שבע שני רעב כי הריקות ושדופות אין נשאר
בהם כלל וזהו הוראת פירוש פרות הרעות על כן לא הזכיר
נמנות שהוא מה שבדה מלבו פרעה שלא מוכר למעלה והיה
שקר כי נמנות הוא שיש גרגרים אלא שנתקשו קודם ומ׳הוא
ידע כי היו דקות לגמרי שהיה הרעב בעצם ושמא תאמר
לדרבא ילמד חלוס השבלים מהפרות והשבלים הדקות יהיו
שבע שני מזון מועט ולא רעב ממש לזה זה לי אפשר כי הלא
הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה אשר האלהים עושה הרא׳
וגו׳ כי אם האלהים עושה מאשר חלמ׳ בפרות הראה בחלוס
השבלים ואם כן אחר שהשבלים הם פתרון הפרות אין ילמד
חלוס השני מהראשון אחר שהוא ית׳ בא בשני להראות פירוש
הראשון ואמר הראה ולא אמר הגיד למה שלמעלה דבר על
כל חלוקות החלום השבע והרעב כי שתי בחינות שהם שבע
ורעב שבחלו הראשון הגיד בשני שהוא שובע בשבלי המלאו׳
ורעב בדקות והוא כי בחלוקת המלאות לא יחוייב שבע גדול
כי אפשר הוא הערר רעב בלבד או שובע ביבוש אך הדקות
הוא הוראת רעב בעצם כמראה כאשבע על כן למעלה אמר
הגיד שלא יבאר מהשני הוראת מציאות שבע אך עתה שידבר
על החלוקה השנית מהשבלים הדקות שהם שבע שני רעב
אמר הראה כי היא הוראת רעב בעצם ואחר שאמרו שילמד
קתום מן המפורש מהשבלים הדקות אל מה שנשאר
מלפרש למעלה כי לא פירש למעלה רק ששבע פרות הטובות
שבע שנים הנה עתה כא לפר׳ מה הוא יפות מראה וברי׳אות
ואמר הנה שבע שנים כאות שבע גדול כו׳ ועל עניין ותאכלנה
הפרות כו׳ את שבע כו׳ וכן ותבלענה כו׳ ואמר ונשכח וכו׳ ועל
ולא מודע כי באו כו׳ אמ׳ ולא יודע כו׳ ועתה הנגיש כי הלא לפי
הנמה זו כי חלוס לחד הוא קשה שאם כן למה נשתנה החלוס
פעם בפרות ופעם בשבלי׳ כי גם לאמ׳ למעלה כי השני פתרון
והגדת ענין הראשון היה מקפיק יהיה מתחלה חלוס השבלים
ולא פרות שיגתרך השני לבא לפרשו ועוד היות בשני פעמים
שהקיץ. וחוזר לייסן וחלוס פעם שנית על הא׳ אמ׳ ועל השנות
החלוס שהיה שיהי פעם פרות ופעם שבלים ועל השני אמר
פעמים הלא הוא כי מה שנשתנה ולא היה שבלים בלבד הוא
כי נכון הדבר והוא כי אם היו שבלי׳ בלבד אולי יבקשו לפתו׳
אותו על דבר דומה לו ולא שיהיה כפשוטו רק ככל חלום שיש
לו פתרון והיה הפתרון נשאר אל דעת הפוטרים תהיה נדון
בקרבך איזהו הפתרון האמתי אך עתה מקדים אל פרות ואחר
כך כא אל שבלים אין זה רק שהב׳ הוא פתרון והגדת וכירוש
של ראשון והוא כפשוטו שבע ורעב ולא שיהיה עליו פתרון
וזהו כי נכון הדבר שהוא כי זה שאמרתי משבע ורעב הוא
נכון ואין פתרון אחר כי עתה הוא אמת אלהים שהוא עצמו
פתר לך בחלומך שהוא הנכון ואמת ולא אמת פותרים בני
אדם וזהו כי נכון הדבר אמת האלהים ומה שהיה פעמים שהיה
בשני פעמים הוא כי ממהר האלהים לעשותו כדרך המלך בדברו

לנחן הדבר אומרו פעם אחר ואחזר פעם שנית מיד לאומרו
לו שיעור הענין מה שנשתנה אחר כך בשבולי׳ ולא היה חלוס
הפרות בלבד הוא למען תדע כי נכון הדבר שפתרתי אמת
האלהים ולא תהיה נכון כפתרון כי בשני אמת האלהים בא הפתרון
ומה שהיה פעמי׳ ולא השני לבדו הוא כי ממהר האלהים לעשותו
כמלך שחוזר ואומר גזרתו לנחן אותה.

או יאמר מה שנשתנה הדבר תחלה פרות ואחר כך
שבלים והיה מקפיק הראשון הוא להורות כי נכון
ואמת הוא אמת האלהים ולא חלום כוזב מכחות תחקוים והוא
כי כל מה שאמת האלהים הוא מכוכה והולך ומתגלה כן כא
כמכוכה בפרות ונתגלה אחרי כן בשבלים הכך מד שמכחות
תחתוני׳ שמתגלה ומתכם אחרי כן עד יבולע ועל היותו פעמי׳
הוא על כי ממהר כו׳ כבקודם.

ועתה ירא כו׳ הנה קשה מאד היועץ למלך נתנהו רק
ישמע חלום לפתור אותו ומי הכניסו לומר ירא
פרעה כו׳. כ׳ אומרו נכון וחכם כי הלא חכם ונכון. ג׳ כי
לנכור אוכל אין צורך רק איש משתדל ולא נכון וחכם. ד׳ מה
צורך יושת על ארץ מצרים ודי לו יושת על שמירת ואצור אוכל
ה׳ אומרו יעשה פרעה אם חוזר ש אומרו ירא פרעה ושיתהו
שאומר שיעשה כן לאמנות אים הרי כאמר פעם אחר ושיתהו
כו׳ ואם הוא שיעשה להפקיד פקידים ולו שלא ויפקד יתירה. ו׳
אומרו ויקבצו כו׳ ויצברו כו׳ שיורה כי הפקידים יקבצו ויצברו
בר ואחר כך הוא אומר ויקבצו את כל אוכל כו׳ ויצבור יוסף
בר כו׳ ולמה לא נברו הפקידים כמאמרו. ז׳ כאומרו הנמצא
כזה איש אשר רוח כו׳ כי הלא איש נכון וחכם וגם למה לא
הזכרה תשוב׳ עבדיו. ח׳ אומרו אחרי הודיע שלא כו׳ מי הגיד
לו שלא יהיה נכון וחכ׳ כמוהו יודיעה׳ לו גם הוא דומה לכל זאת
אמנם לבא ש העניין נשית לב למה זה קיפרה לנו תורה
כל דברי חלומות פרעה וכל פתרונו׳ ועצת יוסף
שיו ועתה ירא פרעה כו׳ כי מה יתן ומה יוסיף לנו כל זה והיה
די יאמר כי חלום פרעה חלום ותפעם רוחו וישלח ויקרא את
יוסף מן הבור ויפתור לו את חלומותיו ויעמידהו על ארץ מצרי׳
רק הבכא גדל ממנו ולא יאריך ירחיב כל דברי החלומות וכל
פרטי פתרונם ואם הוא הכינה אל מה שעתיד לומ׳ כי על רעב
לנחש ירדו ויעקב ובניו מצרי׳ היה די יאמ׳ והרעב כבד בארץ
ובארץ מצרים היה לחם ועל זה יקפר הליכתם שמה לאמנם
אומרו כי בחלום פרעה הלו ובהיות יוסף הוא הסליט על הארץ
ויצבר את כל אוכל שבע שנים תלויה גאולת ישראל מגלו׳ מצרי׳
שהיה לו מתחיל ובזה נשכיל ונראה מה ענין מאמר יוסף אל
אחיו לאמר לאביו וכלכלתי אותך שם כאשר נכאר במקומו
בכל׳ והוא כי הלא ירא׳ה זו מישוט דרך ארץ לאמ׳ לאביו שהוא
יכלכלהו וגם אומרו שם ירא׳ה לבלי צורך כי מה יתן ומה יוסיף
לו אם יכלכלהו שם לו במקום אחר וגם נשית לב מה עלה על
לב יוסף לברות ערלת המצריים שאמרו׳ אל אלה רצה לתת להם
לחם על כרות בשר ערלתם כי הלא לא לגיורם כיון ויכחש
ערלי׳ וכן למה זה את העם העביר לערים מקצה גבול מצרים
ועד קצהו למה כלכל דירותיהם כי הלא ירא׳ה כלתי מספיק
טעם אומרם שהיה להעביר חרפת שם גולים מאחיו.

אך הנה לזה נקדים מאמרם ז׳ל בספר הזוהר כי כאשר
גזרה חכמתו ית׳ להגלות את ישראל מצרימה כב יכול
גלתה שכינה עמהם ולא עוד כי אם שקדמה להם מאז ירד
יוסף שמה כי לא היה מוכן להיות מרכבה אל השכינה כמו׳ה
היה רד מצרימה והנה ראוי לשים לב מה צורך של הקדימה
הוא את

הזאת ולא ירדה עמהם כרדתם שמה וגם עוד נשית לב אל
חלום יוסף אשר חלם והנה קמה אלומתי׳ וגם נצבה מה ענין
הקיום והתיצבו׳ הוא אך לין ספק כי קיומת והגלחת התבואו׳
היתה על הית על ידי יוסף וכן ההתיצבות והעמידה שלא
הרקיבה בשבע שני שבע ושבע שני רעב שאחרי כן כמרובר
למעלה וכן ירא׳ה מרגל באומרה כי כאשר הלינו על יוסף לכני
פרעה לאמ׳ שלא היה נותן להם לחם עד שימולו שהשיב להם
לאמר לא שמרתם אתם תבואתכם ואמרו לי שמרנו והרקיבה
ואמר להם אם כאשר גזר על תבואתכם שתרקב היה גזור
עליכם שתמותו לא הייתם מתים לכן המולו ולא תמנעו כי אם
לבו אל יוסף כלאשר יאמר לכם תעשו הנה כי כח הגלחת
התבואה וקיומה תלוי ביוסף כאשר ה׳ אתו.

ונבא אל הענין והוא כי הנה אחרי סותרו החלום ככל
הכתוב נשאר עדין לפתור בכל אחד מהחלומות
דבר אחד גם בב שמפרש הראשון והוא אשר חלם היותו עומד
על היאור ושמן היאור עולות הפרות וכן בחלום השבלים מה
שראה שהשבע שבלים עולות בקנה אחד ולא בשבעה קנים
בדרכן לעלות כל שבולת בקנה בפני עצמו ועל כן כא ויאמר
ועתה ירא פרעה כו׳ והענין כי הנה הגולי׳ מצרימה למה שנשם
חלצת וזהמת טומאת מצרים רבה וגדולה על כן הוצרכו רחמי
שמים מרובים ועצומים לצאת ממנה כל יושקעו ויאבדו בתוך
טומאתה כי יאבדו ברשתה כי על כן חישב הוא ית׳ את הקץ
לגאלם טרם ישמעו בה ועל כן מרד ה׳ את כל הארדה ההוא
למהר לשלחם טרם יחמץ בצקם אלא יכלו להתמהמה עד
שנגלה עליהם הקב׳ה וגאלם מיד והוא ענין חכמי החמת
פאומרים כי אם היו מתעכבים עוד מעט היו נכנסים בשער
החמשי׳ שערי טומאה שלטומאת הקדושה ויושקעו שם עד עולם
ולא היתה להם עוד תקומה והנה כתבנו פרשת תולדו׳ ופרשת
שמות כי הוצרך גלות מצרים לישראל כצורך כור מדפים להגו
קיגים מכסף כן היתה ארץ מצרים לישר׳ ככור הברזל לצרפם
שמה מחלצת זוהמת נחש להכין אותם לקבלת התור׳ כי אשר
יהיו קיגים יתלחו בטומאת מצרי׳ ויטבעו שמה והם המתים
בימי החשך ואשר הם הכסף צרוף הן הם היוצאים אחר
מחמשה או מחמשים או מחמש מאות או מחמשת אלפים למאן
דאמר לחמש היו בכבכה כן קושי חלצת וזהמת טומאת מצרים
יגבר עליהם ויעבדם תחת סבלות טומאתה על כן
אלהינו מרחם מאז אשר מחשבות לבלתי ידחו ישראל שמה
בשני דברים לאחר בשלוח שכינה עמהם למען כנשר יעיר קנו
על גוזלו תרחף כל תעצר כח טומאת מצרים להכניע תחתיה
ומה גם לרז׳ל שאחילו קנת מדות טובות אשר היו לו לישראל
מהשכינה היו להם עוד שנית עשה הוא ית׳ הלא הוא לבלתי
יתופפו בכולם מצרימה תחת אל שרו של מצרים והוא כי אם
בכולם היו אוכלים מעבור הארץ הנספע על ידי הנשר היה
קונה כסם מאז שליטה וקו לקו היה הולך ומשתרר עליהם גם
השתרר עד אפס מקום ודרך לצאת עוד מתחת שליטתה עד
עולם ולא יגאלו ש׳ל על כן מה עשה הוא ית׳ נתן שבע שנים
שבע גדול בכל ארץ מצרים אשר לא היה שפע השבע ההוא
על ידי הנשר כי אם על ידי השכינה באמצעות יוסף ומצאו
יעקב הבאים מצרימ׳ בימי שבע שני הרעב מתפרנסי׳ מתחת
ידי השכינה ולא מתחת ידי הנשר וזה מאמ׳ יוסף ש אביו לאמר
רדה אלי כלומר אלי ולא אל כח מצרים וכלכלתי אותך כלומר
בשמתלאותי מהשכינ׳ אשר אתי ולא על ידי הנשר וגם יהיה
עם בארץ גושן אשר אין בה שליטת טומאת הנשר למה כי הוא

איתנה לשרה מאת פרעה מאז לקחה כמש׳ל בפר׳ה ומאז היה
שם שיכות קדושה והן זה היה חלום פרעה שהיה עומד על
היאור והנה מן היאור עולות וכו׳ וגם אשר ראה שבע שבלים
עולות בקנה אחד והוא יוסף היה כמנרים כיאור
המושך מים ממולאו להשקות את הגן כן יוסף היה ממשיך
השפע מהשכינה אשר אתו להוציא לחם רב ולקיימו מה שלא
היה כח רב כמוהו על ידי הנשר השורר על הארץ ההיא וכן
עד האמת מדת יוסף תקרא נהר וזה ענין אשר חלם פרעה
והנה עומד על היאור וכו׳ כי פרעה היה עומד על יוסף כי
הבקא יגדל ממנו ומאותו היאור שתחת יד פרעה עולות שבע
שני שבע נשפעות ממנו והטעם מפורש בחלום השבלים אשר
הוא כפתרון אל חלום הפרות כמדובר והוא באומרו שבע
שבלים עולות בקנה א׳ מלאות וטובות לומר כי עליית והגלחת
שבע שני שבע תהיה על ידי קנה אח׳ שהוא על יד כח אחדות
הוא כח ה׳ אשר עם יוסף מה שלא היה כן על ידי שרים אשר
היו מתיחסים ש ריבוי ופירוד וכן קנה בגמטריא עם התיבה
עלה יוסף ואמר שעל ידי הקנה אחד תשרה ברכה להיות
מלאות וטובות וזה מאמר יוסף באומרו ועתה ירא פרעה וכו׳
לומר אשר ראה פרעה שהיה עומד על שפת היאור ומן היאור
עולות כו׳ וגם עולות בקנה אחד הלא הוא כי ועתה ירא פרעה
כו׳ ויצבור כו׳ כי אשר היה על היאור ומהיאור שתחתיו יוצאת
התבואה היא השבע הוא כי אשר לא יפתרר עליו ולתך שאתה
בלבד עומד עליו ממנו יוצאות שבע שני השבע ואשר ראית
היה קנה אחד וכו׳ עולות שבע שבלים הוא כי הלים ההוא
יהיה נכון וחכם והוא כי זה פתרונו כמש׳ל הדוא׳ קנה בחלום
יצפה לחכמה וכינה כלא קנה חכמה קנה כינה לו כפשוטו
בשום לב אל אומרו נכון וחכם הוא הכך הסדר כי היה ראוי
יאמר חכם ונכון אך הוא כי כינה היא אשר יכין לים בשבלי
דבר מתוך דבר וחכמה היא אשר אמר לא כמו׳ה אל פה והוא
כמה שכתבנו כמאמר פרעה תשמע חלום אל הדוא׳ קנה בחלום
איך שומע חלום לעיין ולהכין מתוך דברינו הפתרון רק כאלו
מן השמים השמיעך הפתרון ולא תצטרך לשמוע להכין רק
תשמע לפתור מיד וזה יאמר לים נכון וחכם לומר נכון להכין
דבר מתוך דבר וחכם כי הכינה ההיא כאה לו דרך חכמה כי
ילמדוהו הכינה מן השמים דרך נכוא׳ כאופן שהוא נכון להכין
דבר מתוך דבר ומה שהיא כינה כאה לו דרך חכמה שהיא
מדרגה שאינה זולתי לאשר רוח אלהין קדישין כיה שהוא
משורש האחדות מה שאין כן לכח שרי מעלה והנה ענין זה
הוא עיקר גדול בענין הפתרון והוא הכל שבלעדו אין הפלג
תבואה ולא קיומה לפרנס בה את הכל גם בשבע שני רעב
ועיקר כוונתו׳ היתה לבלתי התכיל את יעקב וכמו מתחת
יד שרו של מצרי׳ מהטעם האמור וכזה מצאנו ראינו טוב טעם
אל בלתי תת את יוסף מלחמו לערלים עד יאולו למה שהוא למען
התים כח הסר ההוא לבל יעצר כח לאמול לבקע את ישראל
בטומאתו על כן הכרית בשר ערלתם. ערלתם כי הלא טומאת שר
מצרים אל טומאת הערלה תתייחס כי על כן מצרים ערות
הארץ תקרא כמאמרו על מאמרם ז׳ל כי כאשר האדם יש לו
אברים כן הארץ כד׳ל ראש עפרות תבל רחבת ידים טבור
הארץ ערות הארץ והוא כי כאשר עם היות כל אברי האדם
גוף אחד עם כל זה אין כחיות אברים שוים כך עם היות
הארץ גוף אחד דקדנא דארעא חד הוא עם כל זה אין כל
חלקיה שוים כי יש מתייחס אל הראש כו׳ אך הכחינה היתר
שפלה מחמת חלאת טומאתה היא הנקר׳ את ערות הארץ היא

בחינת

בחינת שרו של מצרים ועל כן להכמיע זו כחו צוה להכרית
ערלות ערות עמו וגם להתיש כח שפע מזל מצרים העם
המשפעים כל אחד לפי בחינת מקומו שיהיה דירתם והעביר
אותם לערים מקנה וגבול כו' וכן כל אלה ידו עשתה להחליש
כח השר והמזל מלהכמיע את ישראל תחתם כמדובר וכגלגל
כל הדברים הנאמרים כאמת הונרכה שכינה להקדים אל
הגלות ימים רבים כי כימים ההם נוסף על היות מספר שנות
הקדימה כל כמספר אותיות התורה שהיו עתידים ישראל
לקבל גם היה למען הכניע שר ומזל מצרים תחת הקדושה
שתהיה התבואה שבשני השבע והנאכל' בשני הרעב ליעקב
וכניו מהתבואה שעל שפע שביב' ולא מהבאה על ידי חנוניים
והוא מאמרם שפא יעקב באומ' ונתן לי לחם לאכול כו' שהוא
על ידו יתן ולא על שר של חרן כלל הדברים כי כאמור אלא
זעתה ירא פרעה אים נכון וחכם לעצמו היה דורש כי גם הוא
בכלל הפתרון כמדובר ועל כן ידע כי לא יבוש כי ודאי יבחר
בו ומה גם כי ראה מעשה וזכר אלוהו אשר חלם והנה אנחנו
מאלמים אלומים כו' והבין כי תבואתו היא אשר תהיה עובה
ומתקיימת ויבואו כל הארץ אליו לשבר אוכל ויתן אל לבו כי
שעה זו עומדת לו והוא ככתו' הנה יוסף מה' יצא ילך מצרימ'
להיות מרכבה אל השכינה בהיותם בגלות ויתן אל לבו לתה
זה היה השבע והרעב אחרי כן אך אין זה כי אם שרצה הכל
לבל יתעבדו ויכנעו יעקב וכניו תחת שר מצרים פן יאבדו
בגלותם על כוראה הוא ית' לבלתי הבילם כהתחיל מנין רד"ו
לאכול לחם המושפע עי' השר רק על ידי ה' בהשתלשלו' יוסף
אשר הוא מרכבה אליו ית' כי הוא יכבוד אוכל בכח שהי' אשר
עמו ויאכיל אותם ממנו בימי הרעב והנה לפרעה אמ' שכיון
למען ישמעו אליו לשמור על פיו אוכל בערים אסמרו אך אשר
בלבו היה למען אוכל שני השבע יבא עי' השתלשלות השכיב'
אשר עם יוסף המושל בכל הארץ למען האכיל את כל בית
אביו מהאוכל הבא על ידו יתב' מהטעם הנו' ולבל יעלה על
לב פרעה כי לעצמו הוא דורש על כן אחרי אומרו ירא פרעה
אים כו' אמר אנוקה אחרת והיא יעשה פרעה כו' לומר הלא
אמרתי לבקש אים נכון וחכם והנני אומר שאם ירצה יעשה
פרעה הדבר בעצמו ולא ירצה לשית אים על ארץ מצרים רק
הוא בעצמו צריך ויפקד גם זולתו פקידים עמו והם יקבצו כו'
ויצברו כו' ולמען יתקיי' האוכל זאת יעשה יהיה לפקדון לארץ
שהוא לינתן האוכל בקרקע שלו לפקדון לארץ אוכל בערים
ולבל יבחר פרעה בדרך הזה השני אמר כי בהיות על ידם לא
יהיה תיקונם רק שלא יכרת הארץ כרעב כלומ' כי עי' האיש
נכון וחכם אין צריך לומר שלא יכרת כי אם גם יהיה שפע רב
טוב במה שיתקיים מהשבע שני רעב ועל כן פרעה לא בחר
רק בעצה הראשונה לשים אים נכון וחכ' ועכ' לא נא' אחרי כן
שהפקיד פקידי' וגם לא ויקבצו ויצברו רק ויקכון ויצבור יוסף
שהוא כי בחר בעצה הראשונה כמדובר והנה פרעה היה עם
לבבו לשמות את יוסף ולבל יעבבו עבדיו עשה כמתיעץ אתם
ואמר אל עבדיו הנמצא כזה כו' אמר אם אומר שיהם הנמצא
כזה אים נכון וחכם הלא יאמרו כי גם חכמי מצרים נבונים
וחכמים המה על כן אמר הנמצא כזה אים אשר רוח אל בו
כי כזה לא יוכלו לומ' כי כן כחכמי מצרים כי הלא אם כן למה
לא פתרו חלום פרעה והנה הם עמדו לא ענו כי כן ראו כי כן
הוא שאין כמוהו וכאם קנאתם לא עצרו כח להוציא מפיהם
אלין לו הפך פניו אל יוסף ואמר אחרי הודיע אל כו' והוא
כי הוא ית' יהב חכמתא לחכימין כו' ועל כן ודאי כי אחרי

הודיע אל כו' ולא את חכמי מצרי' יורה כי אין נכון וחכ' כמוך
עוד אפשר אמר לו הנה שעד כה לא היית נכון וחכם
אחרי הודיע ה' כו' מזה אין ספק הושפע בך
כאלה וחכמה עד שאין כמוך •
או יאמר אחרי הודיע כו' לומ' הלא אמרת לי אים נכון
וחכם והנה שמעת שלא אמרתי לעבדי רק הנמצא
כזה אים אשר רוח אל בו כו' ולא אמרתי כזה אים נכון וחכם
לא יעל על רוחך שדעתי הוא כי אים נכון וחכ' כמוך כשמי כי לא
אמרתי כך אלא לראיה שאחר שרוח אל בך להודיעך את
כל זאת אין נכון וחכם כמוך וזה אומרו אליו אחרי הודיע אל
אותך את כל זאת שהוא שעי' רוח אל בך אין נכון וחכם
כמוך לומר כי לכך נתכוונתי באמרי הנמצא כזה אים אשר
רוח אל בו שהוא שעי' רוח אל בך הודיע אל אותך את כל
זאת ומזה יודע כי אין נכון וחכם כמוך
או יאמר כענין שארז"ל שקרא לר' יוחנן ולילכא שיצאו
ליטול ונתן ולו כגד כותל ר' ושמע ר' יוחנן מלאך
אומ' לחבירו נשליך הכותל על אלו שמתים חיי עולם לעשק
בחיי שעה והשיב האחר ואמר לא דאית חד ביבייהו דקיימא
ליה שעתא אמר ליה ר' יוחנן לילכא שמעת מיזה דבר אמר
ליה לא אמר אם כן אנא דשמענא הוא דקיימא לי שעתא
והדר ביה ועל דרך זה אפשר שכה אמר פרעה הלא אמרת
שאתים ראש אחד על הארץ נכון וחכם שכתבנו שזה בכלל
הפתרון דקיימא שעתא לאים נכון וחכם והנה אחרי
הודיע אל אותך את כל זאת שהוא את כל פתרון שני
החלומו' וגם זאת שהוא על ענין זה שאת אים נכון וחכם לחיות
על כל ארץ מצרים לארון על כל מצרים דיינו דקיימא שעתא
לאים נכון וחכם ואחר שאותך הודיע ולא לאחר ודאי שאין
נכון וחכם כמוך ואתה הוא דקיימא לך שעתא •
אחת תהיה וגו' הנה נראה היסוד כפירוי הסברה וגם אומרת
ויאמר פרעה עודנו מדבר עמו • וגם לאמרו ראה
נתתי אותך תנדל ראיה כזה וכן אומרו אל יוסף אני פרעה הרי
אמר למעלה רק הכסא וגו' ועוד כי אל עמו היה לו לאמ' ולא
ליוסף אך יאמר אתה אמרת ירא פרעה אים וגו' וישיתהו על
ארץ מצרים שהוא להשתרר על הארץ והנני עושה יותר כי
תהיה על ביתי והוא כי אולי על שינא שמעך שאתה עבד
כמאמר שר המשקים אולי לא יחשיבוך על כן אני מתחיל
ומתנך על ביתי ובו אותם זה על פיך ישק כל עמי ויהיה עד
גדר שרק הכס אגדל וגם זה יהיה לי ממך כלומ' אתה מושיבני
על כסאי וינדק דבר זה כעצם כמאמרם ז"ל שהשביעו פרעה
כל יגלה שלא ידע לשון הקדש פן יעביר והו לבי חקש נמצא
יוסף מתן לו הכסא וזהו ממך ושמא תאמר אולי יאמרו העם
כי כעבד נאמן בית נתתיך על ביתי ולא יודו שררתך לזה אני
אומר ראה נתתי אותך על כל ארץ מצרים וכמה היה זה הלא
הוא כי ויסר את טבעתו וגו' ולבם אותו בגדי חרין מה שאין
עבד במצרים יכול ללבוש ולא לרכוב דרך מעלה זולת וירכב
אותו וגו' ויקראו לפניו אברך שהכל יברכו ברכיהם לפניו
כעבדים לו וכבלל הכרוז היה ונתון אותו וגומ' מה שאין עבד
יכול לעלות שם לגדולה ועם כל זה כלם מודים ועושים הנה
ראה כעינו כי נתן אותו על כל ארץ מצרים ואחר המעשה הזה
אמר פרעה אל יוסף הנה עלי ידי שעשיתי מעתה אני פרעה
וגו' כי אינו מכנה עצמו כמאמר שרה וכתואר מלך לומר אני
פרעה מלך מצרים כי אם אני פרעה נקרא כשמו כאחד העם
אך השררה לך תהיה כי וכלעדך וגו' •

תחרכן גם זה על מה שאירע לך בטרף בני והוא כי כאשר
ירד יהודה מאת אחיו שהורידוהו מגדולתו זולת בנימין שלא
היה נכנס בזה כן ראבעם דחו אותו השבטים זולתי יהודה
שהוא שבט ושבט בנימין והרביעה מעין חרבן כיתו כמות
אשמו ובניו וזה יתכן בכוכת המסרה והיא ויהי בעת ההיא ג'
במקרת ויהי בעת ההיא ויאמ' אבימלך ופיכול כו' אל אברהם
כו' כ' ויהי בעת ההיא וירד יהודה כו' ג' ויהי בעת ההיא
ודבעם ינא כו' הענין כי הנה ארז"ל שעל יד מה שבעת ההיא
כרת ברית אברהם עם אבימלך מלכו כמה מלכים באומות
בשני מלך מלך בישראל ובכא אל הענין כי כאשר היה ויהי בעת
ההיא שאבימלך דבר שאברהם שמלכו זרים ונתמעטה שררת
ישראל כן ויהי היה בעת ההיא שירד יהודה מאת אחיו ומה
היתה הרעה הלא היא ויהי בעת ההיא וירבעם ינא מירושלם
ונמצא אותו אחיה השלוני כו' שכישרו על מלכו' עשרת השבטי'
שיקרו מבית דוד כי זה היה מלו ירד יהודה מאת אחיו
כמדובר •
ותהר כו' הנה אפשר כי על יודעו כי לא יהיה הגון על העדר
כשרון אמו קראו ער כמבקש תפלה יהפך מרע לער
נזרעו בכשרות כי אותיות דדין כאותיות דדין ולא שוה לי כי
שדרכה הפך מער לרע כאומ' ויהי ער בכור יהודה רע ואמר
בכור יהודה לומ' כי לזה הועילה זכות יהודה שלא היה רע רק
בעיני ה' ולא גם בעיני הכריות כי כל רשעו היה במה שבין
אדם למקום ולא גם על מה שבין אדם לחברו וגם ירמוז שוכוח
אביו הגיהם שלא היה מהחוטאי במה שבינו למקו' בפרהסיא
בעיני הכריות רק בסתר במה שהוא בעיני ה' הראה מה
בחטוכא ועל כן וימיתהו ה' ככה מאתו ית' ככל נדיק גמור
הנאבף בחטא ולא עי' מלאך רע ומה גם למשל שכל רשעו
היה שהיה מערה לאשפה שבכונה אבלי שהיה כח עליה שלא
כדרכה ומערה זרעו במקום הזכל כי הנה אין עון זה באשתו
מחייבו מיתה או כרת וגם לא היה בר עונשין כי אם בן
שבע שנים כמש' בסדר עולם ולא על חנם בקרב שנים נתגלה
לבפרן אבי כל טוב ישראל כדעת חכמי האמת וגם ירמוז
כמדובר למעלה וימיתהו ה' שהיתה מיתתו עם מדת רחמים
לקרב תקומו בפרץ כמדובר •
ותהר עוד כו' ותוסף עוד כו' ראה שאחד היה קורא לו הלא
שם ואת השני אמו וזהו ותקרא את שמו חונן ואפש' כי
על ראותה היות יהודה חוטם לזרע אמר אם כי על כן קרא לבכור
ער להפכו מרע לער ולא יכבר מהיותה עצובת רוח ואוכנת על
כן קראתו חונן לשון אמונו' ועל דרך זה היה שם השלישי מוגע
לאב שיקרא את שמו ואיך יאמ' ותקרא את שמו אלה לזה והיה
בכויב בלדתה אותו ולא כעיר שהית' היא שמה ועל כן קראה
לו היא שם ואפשר כי על כן קראתו אלה לומר כי אשר היה
אנו נעשה אלה אז יהיה לשון אלום כי גם אנא אלם לבו עמה
על בלתי היותה ראויה אלו עכ' קראו אלה כי עתה יהיה זה
אלום לה כי ילדה לו אלשה בנים • ויקח יהודה כו' הנה
כתבנו למעלה כי את שם אשת יהודה לא הזכיר כי אם בת
שוע על כי מצד עצמה בלתי ראויה על כן הם שלא להזכיר
שמה וכזה אפשר כי לא הניח בנו יתן עיניו כאשה ואולי תהי'
בלתי הגונה על כן ויקח הוא בעצמו אשה לו הראויה להזכיר
שמה וזהו ושמה תמר כי נדקת גמור' היתה כמודע מרז"ל ועל
כן לא הזכיר שם אביה עם היותו מלבי נדק לבל יראה שעל
היותה בת לנדי' הוא לקחה ולא על כחינת עצמה על כן לא
הוכיר רק ת שמה כי אל עצמה הביט ומה גם אם נדמו נדקי'

כשם תמר כד"א נדיק כתמר יפרח • ויאמר יהודה כו' הנה
למה שביון עד לשם הנאה נכשל שעירה לאשפה פן תתעבר
ותתבער על כן צוה לאונן כל יקרנו כראשון וזהו אומרו כא אל
אשת אחיך לא ליהמת כל תהיה אשת אח שלא במקו' מצוה כי
יהיה כמעט כפוגע בערוה וזה ש אשת אחיך כי אם כדי ליבם
אותה לשם מצות ייבום ולא יהיה שלא כדרכה כמעשה ער רק
באונן תהיה הקמת זרע בדבר שהוא כדרכה וזהו והקם זרע
לאחיך ועל כי דרכו רמו לו יהוה פן יקרנו כאחיו שמת והוצרך
מי שיקי' לו זרע •
וידע כו' הנה פשט הכתו' הוא כי ידע כי לא לו יהיה הזרע כי
אם לאחיו כמאמר אביו והקם זרע לאחיך והלא יקשה
כי לא ידרך לשון ידיע בנגלה והנה לא בקתר דבר לו אביו
והקם זרע לאחיך והלא ושמע אל וירא אונן כי לא לו יהיה
הזרע אך כאומרו וידע יורה על ידיעה כלתי גלויה בדברי
אביו ושו' כי מה פשט אחיו והשאתו שלא רצה לתת זרע לאחיו
אך הנה אמרו רז"ל על מאמ' כת לוט ומיה מאביהו זרע שאמרה
אותו הזרע שבא ממקום אחר נכיל עי' אביהו וכן היה כי כא
מרות המולביה ונעמה העמונית ויתכן כי לא בעל מכן יהוד'
כי הוא העיקר מה שלא נעלם מבת לוט וידוע כי מער היה
עתיד לצאת המלכות שהוא פרץ ועל כן יאמר אם אקים זרע
לאחיו יצא ממנו הזרע המיוחד כאשר היה אחיו שיצא פרץ
שממנו הותחת מלכות בית דוד שהוא ער כבור יהודה על כן
אמר אמנע מלהקים לער זרע ובהמנע הקמת זרעו אולי
יתקיים הזרע העתיד לצאת ממני מאשה אחרת ולא ידע אונן
כי בתגלה אליו כי אם יקים זרע לאחיו לא לו יהיה הזרע
הידוע לעתיד כי אם לזרע שיקים לאחיו על כן ושחת ארצה
לבלתי נתן זרע לאחיו ואולי יתקיים הזרע העתיד בעצמו ואם
היה ממנע מליבם חס פן ייבם שלא ויקים זרע לאחיו ולו יהיה
הזרע על כן לקחה למוכעה משלה ושגם הוא לא יקים זרע
אולי לא יבא אותו הזרע לעולם ויתקיים הזרע כו ממקום
אחר •
ויאמר כו' הנה ארז"ל בסדר עולם כי כן שבע שנים נשאה
ער וכן אונן כשהגיע לשבע נשאה גם הוא והנה
תהיה כוונת יהודה כי חס אולי על היותם קטנים דעה חסרו
מלהתנהג על פי התורה ומתו על כן אמ' שבי אלמנה עד יגדל
שלה שהוא יותר מאשר גדל אונן על ער וזהו כן ימות גם הוא
כאחיו שהוא להיותו נושא אשה הן שבע שנים על כן כאש' רבו
הימים שהוא שנה אחת כמש' ז"ל נתעוררה על כי גדל שלה
כהגיע לזמן שנשאה אונן היא שנת הפרש שמלידת אונן
ללידת שלה והוא לא כן ידמה עד יגדל יותר כמדובר •
ויגד לתמר כו' ראו לשים לב מ' אומרו ויגד לתמר
לאמר ואינו לאמר לזולת כ' אומרו הנה חמיך
עולה כו' האם עד היום ההוא לא הלך יהודה לשום מקום
שתוכל להתרחות והזדמן לכניו אם לא בעלותו תמנתה ג'
אומרו עולה וכמקום אחר הוא אומ' ירד תמנתה והנה הוצרכו
רז"ל לומר שהיא כאמנע הדר שעולים לה מלמטה וירדים
מלמעלה ד' אומרו כפתח עינים שאז"ל שלא מצינו מקום שאמו
פתח עינים אלא שהוא זרע אברהם שהכל פותחין בו
עיניהם ועדין קשה שלא על אברהם ידבר פה ה' אומרו
והיא לא ניתנה כו' כי מלת והיא מיותרת ו' אומרו ויחשבה
לזונה אם חשבה לזונה איך בא עליה ומה גם למה שידעה
מרז"ל כי אין זונה אלא ז"ל אשת איש וכמי נח בעולת בעל יש
להם ז' שאחרי כן מצנה שמה וקראו אותה קדשה כאומרו
כמ"ש אמר כד ז' 24 מים

page(s) missing صفحة (صفحات) مفقودة

אלה הקדשה כו׳ • מ׳ אומרו כי כשתה פניה כי נהפוך הוא כי
על שכשתה פניה מורה כי כשרה היא • ט אומרו ויט אליה ש
הדרך כי הלא בדרך היה הולך כי על כן הוצרכו לאחוז על ידי יבוס לא יכנס
ינא מהדרך ומלאך הטהו אל הדרך להודקק לה • י׳ אומרו
הכה לא כי אדרבא הוא נותן את נדנה ואיך יאמר לה הכה
לא • יא אומרו אנכי אשלח נדי עוים כו׳ כי אומרו מן הצאן
הוא מיותר • יב למה קיימה שלשת מיני ערבון ההם מזולתם
יג אומרו ותהר לו כי מלת לו מיותר • יד כי פעם קורא אותה
אשה ופעם קדשה ועוד אומרו הנה שלחתי הגדי הזה ואתה
לא מצאתה שחוזר ואומר מה משלחו אמר לבני צורך כלל כי
מי לא ידע ששלח ושרעהו לא מצאה • טו אומרו ויובד ליהודה
לאמ׳ שהוא מיותר ואינו לאמ׳ לזולת • יז אומרו גם הנה הפה
לזונים כי אומרו לזונים הוא מיותר • יח אומרו והיא שלחה
אל חמיה כו׳ נראה שהוא עי״ שליח ואחר כך אומר הכר נא
לנוכח ועוד אומרו ויכר יהודה מה צורך אומרו ויכר האש
היה עולה על לב שלא יכירם • יט אומרו נדקה ממני כי הלא
פשט הכתוב היא שאמר נדקה ודכרה אמת כי הלא ממני
היא הרה ולפי זה היה ראוי יהי טעם מפסיק במלת נדקה
ומה גם לרבותינו ז״ל כי הוא לא אמר רק נדקה ומן השמים
אמרו ממני • יא אומרו ויתן יד ותקח המילדת ותקשור כו׳
למה תפס התורה מה שאינו מעלה ולא מוריד כלל • כ׳ אומרו
מה פרנת עליך פרץ שה״ל עליו פרץ כי על אחיו אמר כו׳ שהכל
ולא על עצמו • כא אומרו ואחר יצא אחיו אמר כו׳ שהכל
לבני צורך • כב והיא העולה על כולן הלא היא כי הלא
קיימו וקבלו רז״ל כי ענין יהודה ותמר דרך ייבום היה והלא
כמו זר נחשב מה נשתנה ייבום זה מכל היבומים שעל
ידי האח ולמה לא היה מעלה ככל יבומי התורה ואין לומ׳
בי לא מה׳ היה כי אם שבדרך שאדם רוצה בה מולכים
אותו כי הלא אדרבא אם רז״ל שהיה יהודה פורש והולך ואמר
הקדש ברוך הוא יהודה אנה תלך מהיכן יצאו מלכי׳ ואו נזה ש
מלאך הממונ׳ על התאוה יטהו שהדרך הנה כי מה׳ יצא הדבר
אמנם תכונת הענין הלא תקיב על כ׳ הקדמו׳ מ׳ כי לכל
אדם יש עתות משתנו׳ בשמים עת לרדתו עת לעלות
כאשר ידע מסבב הסבו׳ וכענין מאמר׳ כנמ׳ על אכזה דמם ש
שהלך אל ארץ אחרת ושם ראתהו מטרונה אחת ושלח בעדו
לשבב אצלה ותפצר בו וימאן או אמרה לו אל תתשבני לזונה
שאם כן המבלעדי אנשים זולתך דבקתי כא אך דע שיפה
כי ראיתי בלשנגמות כי אשר תשבב עמך הלילה ת תעבר
מאדם גדול בעולם ויהי בשומעו ויזכיר את השם ובזנע
הגיע אל מקום אשתו ויושבב עמה ותהר לו ובטרם בקר הזר
להזכיר את השם ושב למקומו וכאשר הרתה האשה נגדוה
כי לא ידעו כי בא ושבב עמה בלילה הוא וקרוב לזה אר״ל
באשת אדוני יוסף כי כל יעשה וכל אפן כי ידעה כי מיוסף
עתיד לצאת מלכים ולא ידעה כי היה הדבר נוגע אל
בתה והנה כל ידיע הלא תבצר מתמר בלתו ומה גם על ידי
אביה כי בתשם כן נח היתה המגיד לרבקה שני גויים בבטנך
כו׳ כמו שאמרו ז״ל ויאמר ה׳ לה על ידי שם וזה נכא אל
מאמרם ז״ל האומר על פסוק הרה לזונים כי אחר בילת אל
יהודה כשבאתה במרחץ היתה אומרת ליושבות אצלה אל
תדאקו כרקי כי טעון מלכים הוא ומי הגיד לה זה אם לא
שידעה על ידי אביה או דומה לו • הקדמה שנית והיא כי
כל מלכות בית דוד העתיד לא היה עתיד לצאת רק מעבר
בכור יהודה כשר ידע אל דעות ה׳ כחינת רוח כל בשר אים

ועל כן בשות ער ואונן והוצרכו לחזור על ידי יבוס לא יבנה
מלכות בית דוד אם לא מהקיבת זרע של ער ולא מזל אונן
וכמש״ז שבשאל שאול אם היה דוד מבקש ויצלה למלוכה או
מזרע ולא ימלוך וידוע כי פרץ הוא ער וזרח הוא אונן ועל כן
אם היה אונן מקיים זרע לאחיו היה הכל מתוקן • אך כאשר
שיחת אדנה ומת גם הוא אם היה מייבם אלה לא היה מקיים
זרע לער כי אם לאונן כנודע כי בית א׳ הוא בונה ולא שני
בתים כאופן שלא היה חוזר ער לעולם על כן יען הוא יתברך
יתתנה יבוס זה ויחזור אל האב שהו הנזע שמהם יצאו ער
ואונקי בהיות היבוס על ידו יוכל להחזיר את שמיהם לעולם
וכן היה כי הקים זרע לשניהם פרץ הוא ער וזרח הוא אונן ואין
זה רק על היות היבוס עלידי האב נור שממנו חוצבו שהם
ונכא אל העניין והוא כי הנה אחר כא עת הורל יהודה מאת
אחיו שהורידוהו מגדולתו על מה שלא שלט בהם להשיב את
יוסף אל כאשר שלט בכל יהודה ותהי ירידתו ל״א שנה שהוא
כמו שאמרו ז״ל בקדר עולם כי כאשר גדל שלה והיא לא נתנה
לו היה בן ח׳ שנה והוא היה שליחי לבית שוע ומנשלחי עד לירתו
ג׳ שנים הדי״ל כמספר שני׳ מאחיו שהורד יוסף מהם על כן
אחר עבור הי״ל שנה של ירידה וגם מה״ה בת ש״ נכר האשה
הכשי׳ אשר לקח עלה גם עלה במעל לנאת ממנו מלכי׳ כענין
מטרף כי עלית וכא ומן שהמזוגות לו ומה גם בתמר המוכב
לכך יצאו לה ממנו מלכי׳ ויקר׳ לתמר כאשר קרה למטרונ׳ עם
אבה דשמוש הכל״ זה ויגד לתמר כי תחת מה שהיה נאמר
וירד יהוד שהיה עד כה כמדרג׳ ירידה עתה מה שראוי לאמ׳
הוא הנה חמיך עולה כי הנניע עת עלייתו לנאת ממנו מלכי
עולם וזה לאמ והיכן הוא הולך תמנתה כו׳ ולא נצטרך בזה
לומ׳ שה״ו כ׳ תמנת א׳ למעל׳ שעלה לה יהודה ול״ל שירד
לה שמשון או שהיתה כאמצע הדר

אז עד״ה ויגד כדי שלתמר לאמ׳ הנה חמיך עולה כמעלה
שהוא שהוגד לאביה ברוח הקדש או לדומה לו כדי
לתמר לאמר הנה חמיך עולה וזו עת הודקק לו להוליד ממנו
מלכים ועל כן הטיבו אשר דברו רז״ל כי מיד היתה אומרת
לבשים אל תדקו כרקי כי מלכים הוא עשון או ותשר בגדי כו׳
ותשב בפתח עינים והוא כי הלא יקשה כי מהראוי היה
תש״ח אל חמיה לאמר תתן לשלה כי הלא גדל שלה אמנם
היא ידעה כי אם היה מיבם שלה לא היה מקיים זרע רק
לאונן כי בית א׳ הוא בונה ולא שתי בתי׳ ומהיכן מלכי יוצאי
אם לא יתגלגל שיבוא ער בכור יהודה על כן התיקון הוא
לחזור אל הפתח והנזע שממנו יצאו שניהם וזה ותשב בפתח
השתי עיני׳ הוא יהודה ולא ש״ שלה שלא היה רק פתח עין א׳
כי יהודה יקים זרע שניהם כמדוכר ויצאו ממנו מלכים כי כל
יעשה ובלחפץ שיצא ממנה מלכו׳ בית דוד בנין עדי עד ובזה
יובן מאמרם ז״ל שאמ׳ הבה בלבתו בדרך יהודה יהודה אנה
אתה הולך מהיכן יצאו מלכי׳ ונה למלאך הממונה על התאו׳
כו׳ ויט אליה כו׳ שהלא יקשה אומרו מהיכן יצאו מלכים פי
הלא יצאו משלה שיוליד יהודה בן אחר אך אין ספק כי להבינה
את ער שממנו המלכו׳ יוצא היה מוכרח שיהיה שיהוד כמדוכר
נאמר כי כאמור ותשב בפתח עינים הוה כוונתה זו כי
נפשה יודעת מאד ולבוש שמים כיוונו זה לחשוב בכוונת
המקרה כי ויחשבה ג׳ במקרא ויחשבה לו צדקה ויחשבה
לזונה ויקשבה עלי לשכורה ושפירשו שהכונה על שתיית
כוקות יין כי כוס אחד לאשה תחשב לצדקה השני לשכורת
השלישי לזונה • אך מאן דכר שמיה דכוס וגם הקדר

מהיכן

מהיכן מקדר המקרא אך האמת הוא כי אלא מעשה תמר
ירקה רע ומר על כן אומר דעו איפה כי ויחשבה הוא יתל׳
לשמו לצדקה מי שנאמר עליה ויחשבה לזונה כמו מי שנאמר
עליה ויחשבה עלי לשכור׳ כי כך היה לפנינו ית׳ בקש תמר את
יהודה בכקשת חנה ליבנו׳ מכעלה כי הכל הולך אח״ה הכוונה
והראיה כי ישבה על פתח עינים לבנות שני כתים כאמו׳ ולא
לתאוה גופנית כי הלא אם דרך תאוה לה יותר היה ראוי
להודקק עם שלה כי הוא נער מלכתאחר אים גדול בשני וזהו
כי ראתה כי גדל שלה וראוי לנשאה אלא שהיא מנד עצמה
לא נתנה לו כי לא ראתה תתן לו לאשה כי לא הלכה אחרי
הבחורים • אז יאמר כי ראתה והכירה כי גדל שלה
ולא מנד עצמו נמנעה ממנו כי אם והיא מנד איבותה הטוב
לאה שהיתה ראויה לנאת מלכות ממנה לא נתנה לו מן השמי׳

כי מה היה הדבר שתודקק ליהודה כאמור •

וידאה יהודה כו׳ הנה יהודה להיות גדול וחסוד היה
הולך ראשון ואחריו ראהו העדולמי והנה אם
היתה קדשה מזומנת לכל היתה מראה עצמה ליהודה ונראהו
אך לאיות שכל יעשה וכל אפן לידבק בקדושה לשמו ותברך
ליודקק ליהודה על כן לא גלתה פניה רק לו לבדו ותהו וירא
יהודה כלו׳ ולא ראהו אך יהודה חשב כי כאשר הראה פניה
לו כן תעשה לפני ראהו על כן ויחשבה לזונה אך כי כשתה
פניה שלא יראה פניה גם ראהו לו אמ׳ כשרה היא ויט אליה כו׳

ויט אליה כו׳ אמ׳ כי הטה אליה לדבר לה בלחש ותחלת
הקירתו היתה אל הדרך לומר אם דרך נשים לה לו
מנהגה היא זה הדרך כה״ל הידיעה שהוא אל הדרך הידוע
לאשה כמ״ש כי דרך נשים לי ועו׳ אמר הבה נא אביני עצמך
בשביל׳ לאכה שיך יכון נא במספר טבלי ותאמ׳ מין עיכוב מכל
זה רק על מה שתתן לי כלומ׳ כי מנדי מובטת אחכי וכן רמזה
תורה שאמרה לו כי מה תתן עולה עם הכולל את לו כמספר
כבר נטהרתי כי אם שגם מדעת שפתם בהר מלון התורה
רומות לנו כלשונה ובפשט אמריה תאמ׳ מובטת אחכי אך מה
תתן כו׳ כלומ׳ שה״ תתכני לבת בלעיל רודפת זמה לכל עובר אך
מה תועלת יהיה לו כי תבא שלאתה לבדך ולא ולתך כי אינני
קדשה רק לידבק בקדושה נפשי חפצה לו אמר אם כן אינני
שלבך שלם אכבי אשלים כי אשלח גדי כו׳ כאשר יתבאר

ויאמר אנכי כו׳ ברוא׳ טוב כוונתה לידבק בקדושה מו
הדר לה מה שבו נרמו הטבתו לה והוא כי הילד
שנרמו ונמשל בגדי יהיה מעורה נפשות ישראל הנקראים נאן
וזהו אנכי אשלח כו׳ והוא כי ארז״ל ותהר לו גבורים כיונא בו
אלפי דרכנו אמ׳ לו על המלכות המיוחד לו וזה יאמר לעשה
ע״ כוונתי שיולח גדי הוא מנשל ש הילד שיהיה בעל כ׳ בחינו׳
עון המלכות ומגוע נפשות ישראל על עון המלכות אמר עוים ועל
היותו שישראל אמר מן הצאן ותאמ׳ אם תתן ערבון כו׳ והוא כי
כי עד ג׳ ימי׳ לפחות אחר הביאה אין הנפש משתלה לעובר
על כן אמרה אינני חפצה שאחר הביאה תבקש מאתו יתברך
ישלח כי נפש אורה בלבן בשני כ״ל מעת תכוין בביאה לבך
שיהיה ערבון עד שלחך כי עי״ הכוונה הרמוזה בערבון אהיה
בטוח בדבר כי שיה תכוין בקדוש׳ כוונתך לו אמ׳ מה הערבון
כו׳ ואמרה חותמך כו׳ והוא כי שני דברים נתייחדו אל כל איש
ישראל א׳ חותם לות ברית קדש ב׳ קיום כל המצות נוקף על
אלה עוד שלישית ביחוד ליהודה היא שבט מלכות והנה
חשקה ביהודה על כל שלשת הבחינו׳ היה כמדוכר למעלה
על כן אמרה שבל ישעה וכל אפן יכון מעתה אל מעמד

שלשתן שלא אל שוס הנאה גופנית אלילה וזה יהיה בערבון
לבטחון שקיים הוא ית׳ כוונתו וזהו חותמך רמו אל חותם
לות ברית ופתילך הוא הציצית רמו אל כל המצות כמלה
ורשיתם לותו וזכרתם את כל כו׳ ומטך אשר בידך רמו אל
שבט המלכו׳ והוא כי היא נסתפקה ברמו מלת עוים אם הוא
על מציאות גבורה לו על עון מלכות על כן הבחינה של מלכו׳
פירשה כפירוש באומרה ומטך ולהיות כי זאת הנ׳ מיוחדת
ליהודה על כן אמר בו אשר בידך עם שגם לאפר שהפתיל
והחותם גם הם בידו היו וכוונתו שיכוין בביאתו להוליד בה
בעל שלשת הבחינות וזה יהיה ערבון שיעולח לה גדי עוים
מן הצאן שיהיה ילד בעל עון משורש הצאן הם ישראל אלא
שבערבון פירשה טוב כוונתה כי בשלשתן נפשה חפצה והוא
כי היא שכיוונה להביא את ער שממנו המלכות בדרך ייבום
שאלה דברים אלו של מלכות כמאמרנו על פתח עינים משל
הוא שלא ידע כי כלתו היתה עם כל זה את הכל כיון גם הוא
ובזה בטחה היא באומרה במרחץ ש תדאקו כרקי כי מלבים
הוא טעון ולא גלתה לו ענין הייבום שעל כן יהיו הג׳ בחינות
כן יכיר כי כלתו היא ופרוש באופן שהיו שלש כוונות אלו
כמשכון אל שליח גדי עוים מן הצאן היא נפש מנפשות מלכות
ישראל וכן הוא כיון אל מעמד שלשתן עם שלא ידע שהיה
דרך ייבום וכן היו כלן כי ויתן לה ותהר לו שהוא לו כוונה כו
שהיו לו כל הג׳ בחינות ומיד ותקם ותלך והשתיה כן טרם
בואה אל ביתה ישיגנה שלוחו בגדי ותקח הערבון מידה ולא
יהיו בידה סימנים כשיוכר עוברה ויוציאוה ליתרף על כן
הסתירה דרכה מן תמנה ולקח ערבונה והנה עם שבינו
לבינה היה הרמו לא יבנר שבפועל נתן לה הערבון עד שלחו
הגדי שלא שחיטה לא הכין רק הדברים כפשטן • אך היהנדון
בקרבנו אומ׳ בלבו הנה מלאך יצא על אם הדרך יורה כי קדש
היא לכל עובר ומנד אחר ראה כי לא שתה לבה רק אל ורע
אברהם הקדוש כי על כן לא גלתה פניה רק ליהודה כמדוכר
וכמו שאמרו ז״ל על אומרו בפתח עיניה אל מי שכל עינים
פונים בו על כן רצה לגלות הדבר וילך הגדי לקחת הערבון
ולא נאמר מיד הקדשה רק מיד האשה כתם והוא מאמר
יהודה וזהו וישלח יהודה כו׳ לקחת מיד האשה כי לא היה
לו ספק כי לא קדשה היתה אך ראהו היה מבופק ורצה
לעמוד על אמתת הדבר אמר בלבו אם היא קדשה לא תוכל
להתעלם כי מפורסמת תהיה וגלויה ותצא לחוץ תדבר והנה
לא מצאה כי זה יורה כי לא היתה קדשה ועדיין לא נתקררה
דעתו כי אמר אולי היא קדשה אך לא לכל רק ליחידים אנשי
סגולה חשובים על כן וישאל את אנשי מקומה החשובים
ככל אנשים שבמקרא והיתה שאלתו כדי לאמר שהוא כדי
שיאמרו מה עניינה ופירש הפסק אשר לו ואמר איה הקדש
וזה שאמרתי איה הקדשה לא שאחייקנה בעצם לקדשה
כי הלא לעומת זה ראיתי כי היא בעיני׳ שלא הפקירה עצמה
לכל רק היא בעיניה אל מי שכל העינים בו כמשל׳ על ותשב
בפתח עינים ולא נתגלית לזולת ואם תאמרו אם איפה למה
קראתיה קדשה הלא הוא על היותה על דרך שהיא נפקת
ברא ולא כיראתי כיתה ואז עמו ואמרו אם כדברך שהיא
בעינים ולא הפקירה עצמה לזמת אל תקרא לה קדשה כי לא
היתה כדבר זה קדשה כי אם נמוע׳ מבקשת לידבק בקדושה

או יהיה אומרו לאמר כי כדי לאמר אם לו מה
עיבה אמר איה הקדשה לא שעתה היה מחזיק
אותה לקדוש כי הנה מבופק היה על מי הנדדון אחד

שהיא בעינים ולעומת זה הוא על הדרך כ׳ מדוכר לו ויסב אל
יהודה ויאמר לא מצאתיה שהוא קיימן שאינה קדשה ומה
שהיתה על הדרך הנה אנשי המקום אמרו לא היתה היא כזה
קדשה וגם יהו׳ הלא מבוכתך איך לא מצאתה כהיות קדשה
על הדרך ככר הוסרה מבוכתך כי אנשי המקום אמרו לא
היתה כזה קדשה ואמה שתגטער באמרך לא מצאתיה הוא
על מה שנסקיד חותם ופתילים ומטה תקח לה עם שנים
הרבה יותר מן הגדי כן נהיה לבוז וחרפה היא שיחזיקנו על
ידי מקיד אחרים עוד שלא היותנו שטופי ומה ועדין נשאר דבר
המורה היותה קדשה והוא כי עצתה במחיר גדי עזים אל
תתמה על החפץ כי הנני מגלה לך סוד העניין ואעמידך על
האמת ולא יקשה לך דבר הלא הוא כי הנה שלחתי הגדי הזה
שברתי לה והוא אנלה ואתה הוא שלא מצאתה אך הגדי
מצאתה והוא כי הגדי הוא נפש קדשה מיעד׳ וכבר הילד היא
בבטן׳ ואם אתה לא מצאתה היא מצאת׳ כמדוב׳ כדברי שניה,
ואפשר כי יהודה היה מתפקח אם הכינה הרמז׳ אם היו
דברים כפשטן שלקחה ערבון על הגדי כלי שם רמז׳ ועל כן
שלח לגלות הדב׳ והודיעו רעהו שלא מצאה ושגם אנשי המקום
אמרו לא היתה בזה קדשה לו אמר אם כן אין לי דאגה לא
על החפצים שלקחה כי תקח לה כי גדול הוא הכוח הנמשך
משויין ועוד כי שם אנכי על אמרתך כמונא שלא רב כי עתה
שנתגלה כי לא קדשה היתה כי הלא נתעלמה יורה שכיוונה
לידבק בקדושה וכבן ודאי שהיתה בה הכנה לנפש קדושה
וכבר דבקה בה כי בזה ידעתי באמת כי הנה שלחתי הגדי
הזה הוא הנפש קדוש׳ ואתה הוא בלבד שלא מצאתה כמדוב׳.
ויהי כמשנה גו׳ אומרו לאמר יהיה במש״ל כי היתה אומרת
במרחץ אל תרחקו כרקי כי מלכים הוא טעון ולפי זה
מלו הרגישה שיון הריון היתה אומר כך למה איחרו מלהגיד
עד כמשנה חדשים שהוכר עוברה לזולת לזה מה שעד
כמשנה חדשים ויוגד ליהודה ולא מקודם הוא כדי לאמ׳ זנתה
וגם הנה הרה משכ׳ מתחלה שלא היו יכולים להגיד רק זנתה
בלבד כדבריה או יאמר כמש״ל כי אין אשה מתעברת
מבילה ראשונה ותמר הרתה מפני שיהודה מיעץ כתוליה
כאנבע וכזה יאמר ויוגד ליהודה לאמר שהוגד לו הגדה אחת
כדי לאמר אחרת גם הא היא זנתה תמר כיאה ראשו׳ והשני
כי גם הנה הרה שהוא מטשנה באופן שהיו שני זנוים כי
מבילה ראשו׳ בלבד לא היא׳ מתעברת הוא לזנוים שהם לא
ידעו המישוך או יאמר למה שההגדה היתה ליהודה
לאמר על כן לאמרו רק זנתה גו׳ אך לא מה שאמרה שמלכי׳
בבריקה כי אשו פן אלינו נוגע הדבר כי מלכים מחלניו יצאו
ולכן לא ערבו אל לבם לאמר לו כי אם זנתה גו׳ והו ליהודה
לאמר לו שיעור הכתוב ויוגד ליהודה ועל כן מה שרלוי לאמ׳
הוא זנתה גו׳ ולא מאמריה היא מוצאת גו׳ לבלתי כייסו
פנים כפנים היא שלחה על ידי שליח וגם לא שיאמרו אלינו
הכר נא למי החותמת גו׳ לו ממך היא הרה כפירוש כי אם
לאיש אשר אלה לו אנכי הרה אלא יוכן שעליו תדבר אם לא
ליהוד׳ עצמו המכירים וכראותה שלא שוה לה ורצתה לאמר לו
שיכירם שיהיה שעליו תדבר לו לא רצתה שיגיעם זולתו כדבר
כי אם כינו לבינה שלא יתכייש כפני רבים על כן כתרגום
ה לוים ואמרה הכר נא כו׳ והוא כי ירדה אולי יאמר פן קרה
פולגם כן עם זולתו כמעשהו ותהר לו ואחשוב רמוז לו הנה
לא יכנר שהברת כליך כיד השליח ועשית כמתנכר ואה
הלא אם שחשבת אולי כלתי כשרה אני ואחר

היותי עמך היתי עם זולתך והריתי ממנו לכן מה שלא הכר׳ עי׳
השליח הנר עת׳ כי הנני לבינך הכר נא בצור׳ פני אם נדק אני
כי בומן ההו׳ היו מבדיל נדקת הנדיק כפנו כנודע וכמפורש
אצלנו כמאמ׳ יוסף אל לחיי גשו נא אלי כו׳ ואמר׳ הכר נא בי כי
לחי החותמת כו׳ לו לבדי אנכי הרה ועל פי דרכ׳ רמזה לו כוונת
הבילה׳ על פי רמז שלשת הדברי׳ כמדוכר הנה למעלה הפרה
תורה שבחה כי על היותה יונאת ליערף או למש״ל זל שבכר
התחילה ליערף ועם כל זה לבלתי כייסו לא אמר׳ לו דבר
בפנו׳ רק שלחה על ידי שליח תחלה וגם לא לאמר אנכי
הרה רק שלא לבוכח לאיש אשר אלה לו כו׳ וגם בדברה
אתו לא אמר הכר נא אם אם הותמך ופתילך ומטך אלה רק למי
החותמת או ויכר בה ועל כן לא נאמר וי׳כירם ועוד שאם
חוזר אל הסימנים מהפעם הראשון שעל ידי השליח הכירם
אך הוא ויכר בה יהודה מה שאין כן זולתו וכזה נכא שלא מאמר
יהודה שהכיר ואמר נדקה ממני והוא כי מה שנאמר לו הכר
נא היה כנגד מאמרו אל אביו הכר נא הכתונת בך כו׳ וכזה
יאמר נדקה ממני כלומר נדקת היתה בזה יותר ממני כי אני
לא שלחתי לאבי על ידי שליח תחילה וגם לא על ידי אונס
כזאת שהיתה כמעט נטרפ׳ וגם שהיא לא אמרה הכר נא אם
חותמך ופתילך כו׳ רק למי החותמת כו׳ ואני על ידי עצמי וכלי
אונס אמרתי הכתונת בך היא ולא אמרתי למי הכתונת
ואומרו ממני משמעו יותר ממני כמ״ל אינו גדול בכית הזה
ממני ושמא תאמרו אם כן איפה שניהם מחוייבים בדין
לזה אמר כי על כן לא נתתיה לו׳ הלא גדל שלה ועל שיארע
דבר זה על כן היה מה שלא נתתיה לשלה כי מאתו ית׳ היה
העיכוב כי הוא פעל כל זאת שהוא דרך ייכון להבינה גם את
ער שממנו יוצאת המלכו׳ מה שלא היה אפשר לצאת ע״ שלה
והיכיח זה הוא ית׳ למבין כמה שויהי בעת לדת והנה תאומים
בבטנה שהיו שנים שיכירו כי מה׳ יצא הדבר למען הבינה את
ער ואמון להקים זרע לשניהם מה שאין כן בשלה כי בית
אחד הוא בונה ולא שני בתים ומאומר אחר כך ויהי כלדתה
יורה כי אומרו בעת לדתה הוא קודם הלידה שהוכר היות ב׳
בבטנה לשני גדיה ונאמר הקדמה אל מה שיאמר שקשרה
המילדת על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה ומי הגיד לה
שהיה אחר זולת זה לכך הקדים כי בעת לדתה הוכר כי
תאומים בבטנה ויהי כלדתה כו׳ הנה כתבנו כי פרץ הוא
ער וזרח הוא אומן כי הוקש זרע לשניהם גם כתבנו כי אומן
היה חפץ תצא ממנו המלכות כי על כן שיחת ארצה כמדוכר
למעלה ויתכן כי גם עתה עודנו מחזיק בדבר ויתן יד לומר
כי יצא ראשון ויהיה תומך ידו בשבט המלכות והמילדת
חשבה כי הוא ער כי על כן יצא ראשון כחשבה כי יגמור
לצאת כל גופו ראשון כי רצתה לדעת מי הוא התופס המלכות
שהוא ער בכור יהודה שיצא ממנו דוד שהוא אדמוני גון הב׳
ואז קפץ עליו אחיו בהיות זרח כמשיב ידו להוציא הראש
ויצא ער קודם כמשפטו אז נהפך הדבר כי היה בידו השני
להכי׳ כי לא היא הוא שיצא ראשון ואמר מה פרצת פירושו
הוא כפשוטו על מקפץ ויצא וקשה כי אין זו לשה ועוד כי
מלת עליך לא תצדק אך הוא כי הנה בספר הזוהר אמרו כי
ירידה ופירצה היא לכן יכמה שאמתו נעשית אמו ועל כן
יתעצדו לו יסורין ושהיו לדוד על בואו מיבמ׳ כנודע עכ׳ אמר
לו מה פרצת עליך פרץ בהיותך רע בעיני ה׳ שהוברכת
תהיה אשתך אמך כי ירדת ופרצת עליך פירצה ויקרא
שמו פרץ ולא נגטערה כל כך על זרח כי זה הבכור והפסדו

מרוב

מרובה לפי גדולתו׳ או יאמר הלא היית עה וכרצת התיבה
והיפכת האותיות ונעשית רע וזהו מה פרצת עתה עליך מוטל
לעשות פרצה מרע לער להיות פעור בעבודת ה׳ וזהו עליך פרץ
על כן ויקרא שמו פרץ׳ ויוסף הורד כו׳ הנה
למעלה נאמר והמדיינים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר
כו׳ והנה אמרו דזל בכר׳ אחיו לישמעאלים וישמעאלים
לקוחרים וקוחרים למדנים ומדנים אל מצרים וקשה כי הלא
מקרא אלא הוא מיד הישמעאלים ועוד כי הנה אמרו רזל כי
כשבא הקב״ה לתת תורה לישמעאל אמרו מה כתיב בה לא
תגנוב הלא לומנתנו היא זאת שגנבנו את יוסף כו׳ והלא
מקרא אלא הוא וימכרו את יוסף לישמעאלים ואיך נגבוהו
אך לזה נשית לב כי מפסוק זה נראה באומרו אשר הורידוהו
שמה כי הם אשר קנו אותו מאחיו להוריד מצרימה ואם כן
היכן הם מדנים וגם נדקדק ייתר לומרו אשר הורידוהו
שמה אך הוא כי יש ישמעאלים שקנאוהו ולא הורידוהו שמה
ויש שהורידוהו ולא קנאוהו והוא כי אחיו מכרוהו לישמעאלים
ההולכים להוריד מצרימה והם מכרוהו לקוחרים שעברו
בדרך ללכת מצרימה והם למדנים שאשם וטרם הגיעם שמה
גנבוהו ישמעאלים אחרים מהמדנים והורידוהו מצרימה ויקנהו
פוטיפר מיד הישמעאלים אשר הורידוהו שמה ואחר כך ירדו
שמה מדנים וערערו על הגזל בפני שוטטי מצרים והוכרח
פוטיפר לחזור לקנות מהמדנים בעליו וזהו והמדנים מכרו
אותו אל מצרים לפוטיפר ומה שלא נאמר מכרו אותו לפוטיפ׳
אלא אל מצרים לפוטיפר הוא מה שכתבנו שערערו מדנים
לפני שרי מצרים והוכרח לקנותו מהמדנים על כן נאמר מכרו
אותו אל מצרים לפוטיפר כו׳ שסחוד כן יקומו עוד מערערים
על כן קנאוהו שרי המלכות בשביל פוטיפר וזהו אל מצרים
לפוטיפר׳ ויהי ה׳ וגו׳ ראוי לשים לב אל אומרו
ויהי בפסוק זה שלש רגלים והלא ויצלח בבית כו׳ ב׳ כי הלא
מלת ויהי היא ארה ואיך יאמר ויהי עם יוסף ועל
היות אים מצליח ג׳ אומרו ויהי בבית אדוניו המצרי ואמר
ידע כי שם היה ד׳ אומרו וירא אדוניו כו׳ שהלא כי אשר הוא
עושה ה׳ מצלי׳ בידו שהוא נתינת טעם כמה ראה כי ה׳ אתו
במה שכל אשר הוא עושה ה׳ מצליח ה׳ אומרו וימצא יוסף חן
גו׳ אם הוא גזרה על פסוק הקודם אימו תלוי בחן כי אם
באשר ה׳ אתו׳ אומרו ויאשרו אותו כי הלא גם מתחלה היה
מאשרו אותו ומה גם אם היא נפקותה ממציאת החן כי לא
דבר הוא ז׳ שהוא שני הפכים ויאשרו אותו ויפקידהו על
ביתו כי הפקיד׳ נגיד לא יאשרו׳ אומר ויהי מאז כו׳ כי
היה די יאמר אשר אומרו וכל יש לו נתן בידו ויברך כו׳ ומשו
יובן כי מאז הוא וגם אומרו כנגל יוסף הוא מיותר׳ אומרו
ולא ידע אתו מאומה הוא מש״ל הבנה ומה גם כמלת אתו
שהיא מיותרת׳ אומרו ויהי יוסף יפה תואר כו׳ הלא לא היה
יפה כי אם אחר שעוב כל אשר לו בידו וגם הוא נאמר לבלי
ערוך וכלי טעם ואם הוא על מה שעתיד לומר ותשא אשת
אדוניו כו׳ שלהיות יפה תואר נשאה עיניה אליו לא היה לו
להפסיק בפרשה פתוחה בבתים אמנם יגר על
גרת יעקב וגם על גרת בניו ובני כיתו שלשית על גלות
שביבה אשר החילה לגלות מאז ירד יוסף כמאמר ספר הזוהר
שעל כן הורד להיות מרכבה אליה וזה יאמר ויהי היה שהיה
הלא יוסף בלבד ולא עם יעקב כמש״ל זל שסר ממנו
לבלתי גלות מכירת יוסף כי שיתפו שביבה עמהם בגזור
שלא לגלות הדבר וגם ויהי היה אים אחד מצליח ולא אחיו

ובית אביו רק בגרה גדולה יהודה מגד אחד ואחיו ובית אביו
מגד אחר וגם ויהי שהוא ו״ שהיה בהיות ה׳ עמו בבית אדוניו
המצרי כי היתה שביבה בגלות עוד יתכן ויהי הלא
יוסף כו׳ לומר ראו עתה כי לא כמחשבותיו מחשבותיו ית׳ כי
הלא אחיו יוסף מכרוהו מצרימה לבלתי ירים ראש כמשפט
מוכל מצרים ולא שהה לומו כי הלא ויוסף הורד מצרימה והומר
הוי שלו להיות אים חשוב ומצליח ולא היה לא ו״ רק היות כיד
אים מצרי וזהו ויהי בבית אדוניו המצרי ואמר האמר אולי מוכל
אדוניו היה גורם לזה אמר נהפוך הוא כי הנה וירא אדוניו
כי ה׳ אתו כו׳ ויפקידהו כו׳ ויאימו הפקיד אותו כו׳ ויברך ה׳ כו׳
הנה כי אדרבה בשבילו היה בית המצרי מתברך באשר ה׳
אתו או יאמר בשום לב אל מה שבתם תחלה באומרו
הורד מצרימה ולא אמר על ידי מי ואחר כך מפרש ואומ׳ מיד
הישמעאלים אשר הורידוהו שמה ועוד מה ענין הוא׳ של ויוסף
אך הנה ידענו מספר הזוהר כי ירידת יוסף מצרימה
היתה התחלת גלות מצרים והוא כי בחמלת ה׳ על עמו רצה
תהיה שביבה עמהם ולא היה כלי להשרות עליו שביבה בגלו׳
ההוא כיוסף וכרוב חבדיו את׳ הקדים השביבה לישראל ונכלא
אל הענין והוא כי זה דרכו ית׳ כי טרם מכה אין ימיח ישוע׳
וכמאמרם זל כמדרש השבטי׳ עקובים למכור את יוסף
ויעקב עסוק בשקו גו׳ והקב״ה עסוק להביא להם מלך המשיח
והוא כמה שפיכר מענין הביאו יתברך את פרץ לעולם כי
הוא לשון מלכות בית דוד ומשיח נדקנו והנה בהתימו לספר
לידת פרץ והיה מקום לומר איך על ידי מי שגלגל מכיר יוסף
מצרימה הוכיח יתברך ממנו גזע יפי לזה אמר אם ירד יוסף
מצרימה אל יאסם יהודה אשר בעצתו נמכר כי הלא ויוסף
הורד מצרימ׳ כלו׳ מן השמי׳ ואדרב׳ יש להחזיק לו שוכבמאמ״
יעקב מטרף בני עלית וזה רמז׳ הוא׳ כי לא לבדו הורד כי גם
השביבה ירדה בגלות עמו וזה אומ׳ כש״ יכול ויוסף כמוסיף על
זולתו שירד ויוסף גם כן ולמה כדי להתחיל הגלות כי מיד
ויקנהו פוטיפר גו׳ מיד הישמעאלים אשר הורידוהו שמה
שהיה על ידם עם היות שהורד מן השמי׳ כמדובר ושמא תאמ׳
למה התחיל הגלות מיוסף לזה ויהי ה׳ את יוסף שהוא כי
הוכרח למה שיהיה מרכבה אל השביבה וזהו ויהי ה׳ שהוא
שהגלות של שביבה אין זולת יוסף להיות ה׳ עמו כמוהו והנה
בזה היה טוב ליוסף שויהי אים מצליח אך אינו לכבוד ה׳ כי
הלא ויהי ה׳ הנזכר בבית אדוניו המצרי ואינו כאודו ית׳ תהיה
שביבתו בית אדון מצרי על כן מה עשה הוא יתברך פקח עיני
אדוניו ויבר כי ה׳ עם יוסף למען יפקידהו על ביתו כו׳ כתואר
פקיד וזהו וירא אדוניו כו׳ ומה שראה שה׳ אתו אדון אל שראה
ממש אור שביבה על ראשו ויתכן על הפשט כי למה שמוכל
מצרים מחייב שעבד לא ירים ראש שם על כן בראות
גודל הצלחתו עודנו עבד לאדוניו המצרי אמר אין זה כי אם
כח שהי׳ וכזה יאמר ויהי אים מצליח כלומ׳ נעשה אים מצליח
ולא כתואר עבד כי אם כאים חשוב עם היות בית אדוניו
המצרי הסך מוכל מצרי׳ עי׳ כן וירא אדוניו כראותה כחוש כי ה׳
אתו כי אין שודד מערכו׳ אולתו ולא עוד כי אם שכל אשר הוא
עושה ה׳ מצליח בידו את׳ ממש ולא ע״מלאך או שרף או שליחכך
הכיר בעיניו כי הצלחתיו מעשה אלים המה אז יאמר איל
חשב כזאת על יוחף ואולי מוכל אדוניו הוא המצליחו ויד עבל
ביד רבו לזה הנה ראה כי וכל אשר הוא עושה גו׳ שכ
מה שאדון המוכר עושה ה׳ מצליח בידו של יוסף אך לא
בהעשות ע״ אדוניו עצמו ואם מוכל היה העושה הלא

בהפיך

נהפוך הוא הרשעי אך אין זה כי אם שה׳ עם יוסף׳

וימצא יוסף חן כי׳ הורה לבו הוא ית׳ חביבותו עם הצדיק כי כל מה שהיה מעלהו לגדולה היה מגליה אדוניו והוא כי בתחלה היה אים מגליה היתה הצלחתו יוצלת ממנו ולחזק כי אם בעצמותו בידו בלבד אך לא בשאר נכסי אדוניו והנעשה כי הלא ויהי בבית אדוניו המצרי כלומר מסרת הבית שהוא שפלות אך וירא אדוניו כי ה׳ אתו וכל אשר הוא עושה ה׳ מצליח אך דיקא בידו שהו׳ במה שנוגע בידו אז אמר אולי למה שה׳ אתו ואינו בבודו ית׳ יהיה אהבו מסרת הבית על כן אין בית אדוניו מתברכת לכן וימצא יוסף חן בעיניו ויעלהו מלבד הבית כי אם ויסר אותו שהו׳ אדוניו לבדו כמוזג הכוס לפניו וכיון שהוא שירות אל תשיבו כאמו׳ כי בסרת את אדוניו יברך עצמו וממנו כל אשר לו ועדין לא נתברך ביתו עד שהקירו מכל סירו׳ כי שמו אדון לביתו והפקידהו על ביתו שהוא פקיד נגיד ועד שהעלהו מדרג אחר והיא וכל יש לו אפילו מה שאינו בביתו ובחוצתיו נתן בידו אז שהשתרר על הכל בירך ה׳ את בית המצרי והנה ויהי מאז הפקיד אותו בביתו וגם על כל אשר לו מאז ויברך ה׳ את בית המצרי וברכותו כך ויעזוב כל אשר כו׳ שקיבל עצמו לגמרי מהכל ולא ידע שום דבר שיהיה אתו ולא ביד יוסף מאומה כי אם הלחם הוא אותו הלחם שהזכיר היה עוזב ביד יוסף בקיה ואפי׳ אותו שהוא הלחם שהזכיר היה עוזב ביד יוסף בלמן הוא ולא היה מקפיד תהיה אתו אלא מפני כי ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה לא בטח לבו בה מלישא עיניה בו ולא שה׳ לו ויהי אחר הדברים האלה ותשא כו׳

או יהיה המשך הכתובים קרוב לזה כדרך אחרת והוא כי הורה הוא ית׳ מה בין שפע המשך מהקדוסה לנמשך מהפכה כי הלא בהמשך שפע ברכת ה׳ לבא דרך השתלשלו׳ אם יפגע בנתיים באמצעי אשר אינו טהור יפסק השפע ויעדר ממקום המפסק והוא כי הנה הוא ית׳ היה עם יוסף ויוסף היה תחת אדוניו המצרי אשר הוא טמא בגילוי מצרים ועל כן בהמשך שפע ברכה מאתו ית׳ אל הבית אם שם יוסף יפסק בחתי׳ כי הלא היה השפע יוצא מה׳ אל יוסף ומיוס׳ אל אדוניו שהוא אדון הבית ומאדוניו אל ביתו ועל כן הלא יפסק כי אינה דרך ישתלשל שפע מאתו ית׳ דרך פגומים והוא טמא על כן מתחלה לא נתברך בית המצרי כי אם יוסף עצמו היה אים מגליה אך לא הבית אשר הוא שם והנעשה הוא כי הלא ויהי בבית אדוניו המצרי ועל כן לא יקבל הבית ברכה כי הוא תחת רשות המצרי ולא ויהי בבית אדוניו אשר הוא מצרי כלומר הבלתי טהור והנה וירא אדוניו כי ה׳ אתו אך וכל אשר הוא עושה ה׳ מצליח אך דוקא מה שהו׳ בידו אך לא בית המצרי ולא חשב שהשתלשלותו מונע השפע כי אם על פהיה משרת הבית ואינו לפי כבודו כאשר ה׳ אתו על כן אם׳ שרת אותו שהוא בכור וברהות כי לא הסכים לו אמר אתן לו גדולה וה׳ אשר אתו יברך ביתי ועל כן ויפקידהו בביתו וכו׳ אמנם לא מה שבותיו מחשבת ית׳ כי אם שעתה שיום אדון הבית אינו תחת רשות יוסף ועל כן דרך ישרה בלי הפסק תבא ברכת טוב אל הבית ואל כל אשר לו כיד יוסף ולא ויהי מאז הפקיד כו׳ ויברך ה׳ את בית המצרי כלומר עם היות בית מצרי הטמא הוא בגלל יוסף אמת שמתגלגלת הברכה בגלל יוסף ולא כאמצעות פוטיפר ובהכירו אדוניו טעם הדבר אז ויעזוב לגמרי מתחת רשותו להחזיק הספע קדוש והשאר בקודש׳

וחנה אזל כי לקחו לתשמים ונקתרם ולפי דרכם אפשר

תערב אל לבה לאמר לו שבכה עמי לשתי סבות א׳ שאינו בכורה להודקק אל עבר כי חרפה היא לה ועוד שנית כי אם יתגלה לא תוכל לאמר בא אלי העבד כי לא יאמינו כי ערב אל לבו עבד מקנת כסף לתוכעה עד שגדל מאד שאינו גדול בבית ממנו נוסף על שויתי יוסף יפה תואר ויפה מראה אז אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף כלומר כי עודנו בשפלות תת עיניה בו להורדת עינים נחשב לה אך אחר גדלותו נשיאות עינים הוא לה וזה אחר כו׳ ותשא כו׳ כי עם היותה אשת אדוניו נשיאת עינים תחשב תת עיניה אל יוסף ועל כן ערבה אל לבה לאמר שבכה עמי אשר אם לא כן כמה שהיא אשת אדוניו לא היתה תוכעתו כפה משתי הסבו׳ שאמרנו ולמש׳ זל שרתה כאנטגונמות שיונא לה ממנו גדול׳ ושעתה אלא היה רק מכתה יאמר שאחר הדברים האלה שרתה שעלה לגדולה רבה בקרב ימים נתנה אל לבה להביט אל האנטגונמות לראות מה טיבו ותרא כי גדולה עומד׳ לה ממנו ואז אחר כו׳ ותשא אשת אדוניו את עיניה השמימה להביט בכוכבי השמים לבא על כן לא יוסף ומאמר רשתה לו נמשך שותאמר שבכה עמי שאל׳ אין ספק כי לא נמנעה מלשא עיניה אלינו עד סוף שנה שהיה אצלה ובשום לב אל אומרו את עיניה כי מלת את מיותרת יאמר מאמרם זל כי ליבא ועינא קרסורי דעבירה עין רואה והלב חומד והאברים גומרי׳ אין ספק כי היו עיניה ולבה אל יוסף ואז רבוי הלת על הלב גם הוא עם עיניה ורצתה יגמרו אברים ותאמ׳ שבכה עמי אך הוא לא היו בו לא זה ולא זה על כן ותמאן וילבש בשומעו כשלשלת שעל התיבה׳

וחנה יוסף התנהג בחכמה והוא כי דרך אנשים בכל רשע לו אשת כסילות לפתותו לדבר עברה והוא לא כן ידמה כי יתן טענות נגד המפתה להשתיקו אך לא זו הדרך להניל את נפשו מעשות רע כי יקרהיהם המפת׳ אים לשון שבספת חלקות ישחית דברי הנפתה הנעימים וילכד ברשתו אך אשר מה לו בקדקדו לא יעבר כן כי אם מיד יחליט לומר למאן ולומר אלא יעשה בשום פנים גם כי ינוצת ואחרי כן אם ירצה יקדר גב טענות נגד המפתה וזה היה ענין יוסף כי רשאוכה החליט ומאן כמי שקושר עצמו בשלשלת ואחר אמר טענות הן אדוני כוותה כמה שידעתו מרזל כי אותיות הן אין להן בת זוג כי כל אחת נפרדת ונכא ל הענין הנה אזל כי פוטיפ׳קה את יוסף לתשמים ומיד נקתרם כמאמר׳ על פסק ורע רשעים נכרת ובזה יאמר רשאוכ׳טענ׳ גדולה היתה הלא לבל מטמא קירם הבה את אדוני וזה אל אשת אדוניו הן אדוני כו׳ לומר כאותיות הן שהן נפרדות כן אדוני עמך נפרד מבת זוג ופירש ואמר לא ידע אתי מה בבי׳ כלומר לא ידע להיותו אתי מה בבית כי אין בית אלא אשה ואינו יודע ומשאם עם ביתו היא אשתו כי להיותו אתי אינו תשמישו עמך לבל ישמאני כלומר ואיך אעשה אני את עניני שהוא ודאי עון לפנו׳ ית׳ מאשר קירם את אדוני ואם תאמרי הטמא אהיה כפי שובה לאדוני כי הנה וכל יש לו נתן בידי עד גדר כי אינו גדול בבית הזה ממני ולא חשך כו׳ ואין כל לתשמים כי אם אפילו לידכן כך קירוב בלבד מנע ממני ומה ולא חשך ממני כי אם אותך כאשר את אשתו שהוא קירוב בשר בלבד שאם זה לא היה מונע ממני אינו שום בכל זה הוא לבלתי היות אתנך כמו שאמרת לשכב עמך ואיך אעשה הרעה הגדולה שהוא תמים ומם וחטאתי לאלים

שהוא ית׳ מנעני ממנו׳

או יאמר עד זה ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך ולא בלבד תהמים שאין בו כי אם כמה שאת אשתו שהוא קירוב בשר בעלמא ואפי׳ זאת שהוא לשכב אנך איך אעשה הרעה הגדולה הזאת לי כפוי טובה ומה שקראתיה גדולה הוא שמה יתי כפוי טוב׳ לבשר ודם אבא לאיות כפוי טובה לה׳ כמש׳ זל הפה שאמר לא ידעתי את יוסף אמר לא ידעתי את ה׳ וזהו הן אדוני כו׳ ולא חשך כו׳ איך אעשה הרעה הגדולה הזאת להיות כפוי טובה לבשר ודם שאם כה אעשה אהיה גם כפוי טובה לה׳ וזהו וחטאתי לאלים כאשר נרמז כאומרו וממאן בטעם שלשלת כאומ׳ כרמו שהוא מומן שלשלת עון בגופו׳

או שעור הענין הן אדוני להיותו אתי למעני נסתרם ולא ידע מה בבית שעל כן היה רואי ישנא אותי ולא בלבד׳ לא שנאני כי אם אדרבה וכל יש לו כו׳ עד כי אינו גדול פו׳ באופן שאהיה כפוי טובה והן זאת רעה קטנה לחטא לבו׳ כש׳ כי איך אעשה הרעה הגדולה בערך מה שוחטאתי לאלים שהוא העיקר׳

ובמדרש חוזה על פסוק מי ה׳ שבכי עד הבקר אזל אל ויקח ג׳ כא יצרן לתקפן ובודרון עליו כל אחד ואחד בשבועה ואלו הם יוסף ודוד ובועז יוסף דכתיב ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת ר׳ חוניא בשם ר׳ אידי כלו׳ קרי׳ חסר וחטאתי לאלים וחטאתי לה׳ אין כתיב כאן שא וחטאתי לאלים אם חטאתי אני עושה לאלים ולא אלים עושה הרעה הגדולה הזאת כו׳ והנה דברים של קתומים וחתומי ומשולני בבנה׳ אמנם הנה תחלה רצה לאמוד שהיה שם שבועה מייתור הכתוב שהיה די יאמר הרעה הגדולה מאי הזאת שא חטאתי לאלים אם חטאתי אני עושה לאלים ולא אלים עושה הרעה הגדולה הזאת שהוא כו׳ והנה דברים של קתומים וחתומי ומשולני בבנה׳ אמנם הנה תחלה רצה לאמוד שהיה שם שבועה מייתור הכתוב שהיה די יאמר הרעה הגדולה מאי הזאת שא חטאתי לאלים אם חטאתי אני עושה לאלים ולא אלים עושה הרעה הגדולה הזאת

בחטא על ידי מה שנשבעתי לקיים מוויי שעשיתי רבוי בחט
שבזה אני נושה לאלים שעשיתי הכנה להגדיל עון נוסף ואני
עובר עליו וזהו אני עושה לאלים:

ויהי כדברה כו' ראוי לשים לב אל אומרו כדברה כלף
הדמיון ולא אמ' בדבר' ועוד יפלא איך ערב ש' לבו לבא
הביתה כיום שאין איש מאנשי הבית שם בבית ולא שת לבו
כי אז תחרן ותחזק בו וגם לא היה לו להאמין בעצמו כי הלא
במסתרים בחק ם שאין אנשי' ינרו של אדם מתנכר עליו ואוי
מי יחיה ויחלט נפשו ממני בעתת כאלוה גם כי נדקדק
באומרו הביתה כה"ל הידיעה בסוף תיבה והל"ל כראשה שהו'
להפליג בפמיות כי היה בית לבנים מבית עד' מאמרם ז"ל
על פסוק ישובו רשעים לשאולה שהוא באמבטי התחתונה
שבשאול שהוא על הות ה"ל בסוף תיבה למד' בראש' כאופן
כי ימצא ינרו אין לו להתנכר ואיך לא שת לבו גם לזאת וגם
נשית לב אל אומרו כהיום הזה ולא אמר ויהי היום כי כ"ף
הדמיון תורה שמראה יום זה אל יום זולתו ועוד אומרו הזה
שלא ינדק רק על דבר שמונח לפני האדם ואיננו נדק כיום:

אמנם הנה דרך הינהר לבא תחלה כהלך ואורח ואם
יפיק רצונו פעם או שתים יעשה בעל הבית
ויסתרר גם השתדר להחטיאו בעל כרחו כי קנהו בחזקה כי
כבר החזיק בו כי טימאו ומה גם כי ימצא עוד כנגדו את
העבר' עצמה כי עברה גורר' עברה אך אם מהפע' הראשונה
שיבא הינהר לפתותו לא יאבה לו ולא ישמע שיו אז יכנע
ויתפס בחוזק אם מלהחזי' בו ואם עוד פעם שתים תבא לפניו מנאמו
העבר' אשר היחל לפתותו בה ויעמוד נגדו לנעול בה ולדחות
עוד לא ירים ראש ינרו נגדו כי שמו תחת רגליו ונבא ש' הענין
והוא כי כדברים האלה קרה ליוסף כי על כן ערב אל לבו
להסתר שם הביתה מקום שאין אנשי הבית שם ולא שת לבו
כי הקורב עומד לו בחדר עם ינר מאיך אך הנה ראה יוסף כי
בעם מ' התאחר על ינרו ובכיעבו כמאנו ואמר אליה הן
אדוני כו' ואשר התחכמה ים אחר יום כי לא שנה ש' דבורה
הראשון לומר לו שבבה עמי כי אם כדבור אחות דומה לו
בלבד יום ים והוא לא שמע אלי' ופירש איך היה בכ"ף הדמיון
יום יום שהוא כי לא אמרה שבבה עמי כראשונ כי אם לשבב
אצלה בלבד וזה היה יום אחד והיום האחר מיעטה ואמרה
להיות עמה בבית ייחוד בלבד ולא שמע אליה גם זה לו אמ'
בלבו הנה זאת הולכת ומתחת בשאלתה יום ים מושבבה עמי
לשבב אצלה ומשבו' אצלה להיו' עמה שהוא ייחוד בלבד ולא שת'
גם זה לא שמעתי שיה הנה כי ינרה הולך ומרב' מ"ב עוד לא
תשוב לדבר הראשון כאופן שגם אם לעש' כהיום הזה האחרון
שהוא להיות עמה ביחוד בעצמה תתקרר דעתה ולא תשאל
יותר על כן בזה בטח לבו ויהי כהיום הזה הנו' שהוא ייחוד
להיות בזמן שאין מאנשי הבית שם אז וביבא הביתה כי כאמור
כי עד כה היתה הולכת ומחתת שאלתה עד יחוד בלבד ולא
שמע עתה ודאי כי בזה תתרצה ולא תשאל יותר והיא ביאה
לנדרו כי אז בהמצאה ביחוד עמה תהיה לה מקום לאחוז בו
לו' שבבה עמי וכן היה כי בראות' כי אין איש מאנשי הבי' שם
בבית אז בגר' כאש ינרה ותתפשהו בבגדו ותאמ' שבבה עמי
כו' ולא אמ' ותתפוש בבגדו כי אם ותתפשהו כי כמעט תפשה
אותו להודו' לה והו מאמר' ז"ל שגם כמתח קשתו ולא נגזל לגמרי
כי עשרה פין יצאו מן נפרנו מלבשותיו וזה ל"ל אחשוב נרמו
בשתי הה"ן יתרות של ותתפשהו ולא אמר ותתפוש ושל שבבה
לא אמר שבב כי תפש אותו בגד מה וזהו ותתפשהו היה

אז ויאמ' אלי פרעה אם הייתי אומר אתם בלעדיך לא ירים
איש כו' היה נראה שגם אני בכלל לזה אני פרעה כלומר
עמ' במקומי ושררתי ועל זולתי אני אומ' ובלעדך לא ירים איש
כו' באופן שגם אחרי יכנעו לך ולא המון העם בלבד:

ויקרא פרעה כו' שלשת הדברי' הנאמרי' בכתו' ראוי בלתי
מקבלים וגם מה בנע בהודעת תת לו אשה וגם
קריא' שם זה היה ראוי בהגדו הפתרון מיד: ועו' שאם אומרו
ויצא יוסף כו' הוא בשהרכיבוהו במרכבת המשנה אשר לו כו'
הרי נא' אך יאמ' הלא לא בחכמה עשה פרעה את הדבר
הזה להעבירו במרכב המשנה ויקראו לפניו ברך ונתון אותו
כו' כי היה אפש' יתקוממו המון קרוב וגדוליה לאמ' הלא עבד
הוא ומזל במנרי מעבב מלכיו לו מעלה וגם אינו חק המלכות
וגם יאמרו אתמול נתשב על אדונתו והושב בכור והיא חרפת
מצרי ישתרר עליה והלא פרעה היה ירא מהעשק פן יעבירוהו
ממלך כי הסבא הסביא את יוסף כל יגלה סכלו לשון הקדש
על כן אמ' כי גם אור המלך מוה ולתקן הדבר עשה כ' דברים
טרם הוא לו אותו בכרזא קרא בחיל מ' כי ויקרא פרעה שם
יוסף בשבת כו' לומר אין זה תחת המזל כי הלא נפומות אלוה
ממעל הוא ידע וגם ראוה שגם אדוניו לא לעבד חשבו ולא
לעשה רעה עם אשתו כי אם כן היה לא היה מתן לו את בתו
בין על היותו עבד בין על מעשה אשתו אך זה ראוה לעיני הכל
כי לעבד לא נחשב כי גונב מארץ העברים ושגם מאשתו לא
עשה מאומה וכזה אין כאחד יתק ממו העשה והו אומ' ויקר פרעה
שם יוסף כו' וגם ויתן לו את אשת כו' ועי' שתי הכנות שה היה
מה שוינא יוסף האמו' לזעל' ויוסף כן אלפי' כו' למעלה
בכולו היה ברך יאמר מספר שני וגם פה הוא לבלי ערך
זכן אומרו ויעבר בכל ארץ מצרים הרי נאמר זה פעמים ועו'
כי איך היה אפשר עבור בכל ארץ מצרים בלי נאת מלכני
פרעה ולמה יאמ' ויצא מלפני פרעה כו' אך יאמ' ש' יאמ' אים כי
החכמה והחריצו' אז המזל יעלהו במעלה ויכיא ראיה יוסף
כי התחכם בפתרון חלומי פרעה וגם מדינותו לנות על שר
המשקי שיזכירהו וגם מזלו בנר' מחלומו שאמרו לו אחיו המלך
תמלוך כו' כי הלא כן אלפים שנה היה בעמדו לפני פרעה ולא
היה לו להיות בקרוב רק שנים עשר על עשר טופין וכחכמתו
וחריצותו לדבר אל שר המשקים יעשה עמו חסד אמר שתי
זכירות שעל ידם בכית הסורים תחת נאתו מיד נשתלה עד
מקן שנתים ימים עד היותו בן אלפים שנה וכאן כו עשרים
ושמונה כאשר היה נבולו וגם מזלו אין לומ' כי חכמתו בחלו' פרעה
אז מזלו הקימו כי הלא אם כך היה ראוי יהיה בהדרגה אך
זה מבית הסורי' ינא למלוך כי מבית הסוהר עמד לפני פרעה
ומיד וינא מלפני פרעה שלא נשאר לו רק השם כאומרו אני
פרעה ויעבור על כל ארץ מצרים בכל הגדולה המוכר למעלה
כאלו הוא נבדו מלך על כל הארץ בלי עבור ומן לעלת קו לקו
כי אם הכל היה כיום תשלום האלפים שנה כאופן כי אין
זה כי אם שמה היתה לו:

ותעש הארץ כו' אמר מה שכתבנו למעלה שרמו
יוסף כי אם היה הענין על ידיזולתו לא יראה
האוכל לנכור לשני הרעב וזה אמר ותעש הארץ בטבעה
בשבע שני השבע לקמנים בלבד שאין הקמנים משביעים
אך כאשר ויקבץ כו' על ידו נוסף ה' את הברכה עד כי
יחדל לספור כי אין מספר ובמאמר הכתוב וימצא בשנה
ההיא מאה שערים ואחר כך ויברכהו ה' ואומר יצוה ה' את
הברכה באמיך שיברכה באומר:

אם לא שוה לו נדקו ומה שרגלי חמידין שמו' לבל תבא תקלה
מתחת ידם לזה בבגדו והוא כי גם אלה היתה עבירה בידו
לומר שעבירה גוררת עבירה הלא מה שהיה מקבל בגדיו
ומתנאה בבגדו אשר לנדיק כמוהו יתיחס לאמת דבר
לשמוא בו השטן אחיה לגרור לו הטיה מה וגם שפשע
המקר' אינו זז ממקומו שתפס בבגדו גם זה כיון כמה שלא
אמר ותתפש כי אם ותתפשהו שמורה כי את עצמו תפס אך
לא לגמרי אלילה רק קרה לו כרב עמדם חסידא שפד הרכיה
ויתנה בעלייתו וינרו הסיאו לעלות ליזקק לה ויפס המלם
והתחיל לעלות ושדנו עולה כמעלות אחו אחורנית אותו ינרו
הטוב ויעמוד מרעיד כי הינהר לא נתנו לרד והינה מעבבו
מלעלות וירא כי לא יכול לינרו נעק נעקה גדולה מרא כי
עמדם ויתקבצו אלו המון עם ויאמרו אליו איה האש אמ' להם
אם ינרי בערה כי ובמקום שאין אנשים לא הייתי יכול לו
ואקרא עד באו אנשים אמרו לו כסיפתינן אל מוטב אתכיים
בעולם הזה ולא בעולם הבא והוא מאמר ריבז לתלמידיו יהי
רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם כו' כמבואר
אצלנו בכיאור ספר משלי שהוא כענין רב עמדם כי בהיותו
בסתר במקום שאין אנשים משתדל הינהר להיות איש בכל
מאמצי כחו וקשה מאד לפרוש ממורלו ית' עד יבואו אנשים
וירא ויכיר מהם כאש' עשה רב עמדם והנה על דרך זה היה
ענין יוסף כי ראה עצמו בנער מתחולל כי ינרו הטוב מתחזק
בידו הינהר מטהו קצת וירא פן יתפת' ועשה רעה על כן
נוען בלבו לימצא עם אנשים וירא כי לקראם שם יבאו אנשים
יהיה לבו הוא וגבורתו על כן בחר לו ללכת הוא החוצ' מקום
אשר אנשים שם כי אמר אם אתעכב אולי יאמרו אני ולא
אוכל להמלט על כן מיד ויעזוב כו' ויאמר כו' ועשה כרב עמדם
חסידא לנאת למקום שיש אנשים:

ותקרא כו' אמרה אולי לא אמ' כא אלי העבר' העברי
כו' כי יאמרו היתכן שערב אל לבו עבד איש
מקנת כסף והוא נער כן יא שנה לתפוס בגבידתו וגם עזיבת
הבגד מ כיח שהיא תפשה בו והמיחו הוא על כן מה עשתה
אמר לאנשי ביתה שיתר עמו גם הם מיוסף שהיה חכן לנחק
בם וזה ותאמר להם לאמר כי אמרה להם לאמר גם הם
כמתרעמים על בעלה לפני העם ראו הביא לנו איש עברי
לנחק בנו וזה כמו לשון רבים והוא כדי שיאמר הוא כי לא
עליה היא כי גם אנשי הבית אומרי' עליו כך אלא שלא ערבו
לבם להלשינו כי גדול הוא ותתקו עד כה שנכל בשתת נבי'
וכוב' למען יאמין בעלה באמור דמאן דעביד הא עבי' הא כי
זה דרכו ועל עזיבת הבגד שמורה שתפסה בו והניחה אמר ש'
תתיהו אין לא ברח בבגדו כי הנה בא אלי לשכב כי הייתי
שוכבת לתומי וכא אלי לשכב עמי כלומר מוכן ערום שלא
היה חסר רק לשכב עמי וכראותי הדב' נחן והיה גריך יבואו
פתאום להניל על כן ואקרא בקול גדול ועל כן כראותו כי
הרמותי קולי ויחרדו לבא אנשי לא עצר כח ללכוש לגמרי
ויעזוב בגדו כו' אז יאמר כי לבל יתעמוהו מזב בגדו להפך
האשה אלי שתפסתי בו עד כיון בשמתה את טעמה שאמר
ואקרא בקול גדול ואח"כ אמר כי הרימותי קולי ואקרא והוא כי
אחרי אומרה ואקרא בקול גדול חשבה כן יאמרו לה הלא
כאשר קראת לנו בבר היה כאן ואם כדבריך בבואו לשכב
לשרפה אותך היה לך לצעוק ובקול גדול ולא אחרי כן ובקול
בלתי גדול רק קריאה בעלמא לאנשי ביתי אלא שהיה בקול
ואמרה הנה מיד קראתי בשם לאנשי ביתי אלא שהיה בקול
גדול

ויוסף ילד בו' היה לו לומר וילד ליוסף כן ויקרא
שמו בו' ותהר עוד ותלד בו' ולא יקרים
ויאמר וליוסף יולד בו' ובו הודיעו בטרם תבא שנת הרעב
ורבותינו ז"ל אמרו שהוא שלא שימש בשני רעבון ואם הוא אמור
מה יכן היה לנו לחשדו שבא הכתוב לתת עליו התנצלות וגם
אומרו אשר ילדה לו אסנת כו' כיון שלא הונד שנשא אחרת
מן הסתם שממנה היה: ועו' כי טוב טוב היה שמיד כאומרו
שלקח את אסנת בו' היה לו לומר ותהר ותלד בו' ולא יצטרך
לומר עתה אשר ילדה לו בו' והנה אמרו רבותינו ז"ל פרשת
ויטב כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף ושהיה עתיד
להוליד שנים עשר בנים כמוהו אלמלא עשר טיפין שיצאו
מאבעותיו ולא הוליד רק שנים וזה יאמ' טרם הוכיר התחלת
הרעב וליוסף כלומר וליוסף הידוע שדומה לאביו יולד שני
בנים לבד ואל יאמר איש אולי היה על ששימש בשני רעבון
לזה אמר בטרם תבא שנת הרעב ואם כן תחת מה היה לזה
אמר אשר ילדה לו בו' והוא כי אינו דרך ככוד לפרש ענין
בלתי הגון על נדיק כמוהו כי אם להטמין כרמו ויהי הרמז
לאמר אשר ילדה אסנת בת פוטי פרע כלומר וכזר נשבת
מי היא אשתו כלומר שעל ידי מולדתה נתרגש הדבר והוא
מעשה אמה מהעשר טיפין:

ויקרא יוסף כו' היה לו לומר כי אמר נשני כו'
זכן אמר הפרני כו' ועוד איך יהשיב
לטובה מה שנשאו כל בית אביו וגם כאומרו בארץ עניי האם
בארץ עניים ישולל מפריה ורביה

אך יתכן במה שכתבנו פרשת ויגש כי הלא כמו זר
נחשב בלתי הודיע יוסף לאביו בכתב לו על פה
כי היה חי במצרים אלו לא בהיותו בבית אדוניו המצרי ולא
כאשר שמו אותו בכור ויהי שם בבית הסוהר שנים עשר
שנה ולא בשבע שני שבע ושנתים הרעב אך הוא כי נתן אל
לבו כאשר ה' אתו כי לא על חנם הורד שם אם לא להקדים
שכינה בגלות שיהיה הוא מרכבה שה על כן בראותו כי ויהי
ה' את יוסף על כן ויהי בבית אדוניו המצרי ולא הודיע לאביו
יפדנו מאדוניו וזהו ויהי ה' כו' ועל הדרך הזה בכל אשר הומן
היה במחרים והנה היה הדעת נוטה שלפחות עודנו בבית
הסוהר דאגתו ישיחנה לאביו ע"ן רן ירון בכת' ידו אך אשר
ענר כח לבלתי גלות לית דין בר נש על את בן הבכור קרא
מנשה לומ' עוב להודו' לה' כי נשני שים את כל עמלי כי השים
אשר הוא בגלו' מצרי עמי הנשני עמלי ואת כל בית אבי שעל
ידו ית' עצרתי כח לשכוח זה כאמו' דיו לעבד להיו' כרבו בגלו'
מבית שים שלב הייתי מגיד לבית אבי והשים עשה לבל ינשא
אביו מנרתו בכל הון כיתו ויהו עליו שוב לארצו והית' מתקלקל
כל תקנת הגלות אשר רחה והתקון הוא ית' בהבית שביתו
מצרים ואת יוסף למרבב' שיה וזהו כי נשני שים כו' ומה שם
השני קרא אפרים לאומרו רק על כי הפרני כו' לרמוז כי עם היותו
בארץ עניו והוא מקו' כח הטומא' ומחייב לו חוסר נתן תודה
לה' כי מה שהפרה היה מאת האלים ולא מאת כח חצני לו
כחי' עון וזהו כי הפרני שים כו' ולהיו' כי הטעמי' של שמו' ש
לא מודע כוונתו על אאר' כך כ"א שש דעו' הרוח לבבכ ידע כי
זאת היתה הכוונ' עכ' לא נא' כי אמ' נשני כו' כי אמ' הפרני
כו' אין הדבו על היונא מפיו כי אם על האמת במה שהוא
אמת כי נשני כו' כי הפרנינם שלא היה יונא מפיו:

ותכלנה שבע כו' הנה יוסף בשבע גדול אמר
שיהיה בארץ מצרים וכן אמר בדעב
אמר

לאמר עתה ותכלינה שבע שני השבע אשר היה בארץ מצרים
כי בכל הארצות לא היה שבע ותחלנה בתחלת הרעב כאשר
אמר יוסף שהוא במצרים בלבד אלא שאל"ה נתפשט כי ויהי
רעב בכל הארצות ועדין גם שבמצרים היה רעב שלא היה
נמה כאדמה עכ"ז היה עדין לחם מאשר אמרו מצו' השבע מה
שלא עשו בשאר ארצות כי לא ידעו דבר ועוד מעט ותרעב גם
כל ארץ מצרים שכלתה פרוסתה ויצעק העם אל פרעה ללחם
כי עדין היה לבהמות דשא מארץ ויאמר פרעה לכל מצרים
אינו מפורר בכל אונרות כר שאנר יוסף לכו אל יוסף
כל אשר יאמר לכם תעשו אם ירצה לתת חנם או במחיר
בזול או ביוקר ואל"ה והרעב היה על כל פני הארץ גם
חוץ למצרים ולא לחם בלבד כי אם גם מה שעל פני הארץ הוא
חציר לבהמה כי כל פני הארץ יכסו לגמרי אז ויפתח יוסף כו'
ויסבור למצרים ולא לבני שאר ארצות ואז ותחזק הרעב בארץ
מצרים כי היתה מארה כמוונם כעון שלא היה משביר לשאר
ארצות על כן וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף כי נתן
רשות לבא לקחת ומאז כי היה חזק הרעב היה בכל הארץ ולא
במצרים כחוזק המ' בסבות השבירו את כל הארץ ורזל אמרו
שלא רצה לתת לחם למצריים עד שימולו ואמר להם המלך לכו
אל יוסף כל אשר יאמר לכם תעשו אבשר דרשו בגש כדרך
המדרש והוא כי מלת לכם מיותרת אך נאמר כאן לכם ונא'
להלן המול לכם כל זכר אז מלת כל שגם הוא שם :

ורא יעקב כו' אם הבוונה שהיה מיצר יתראו כשבעים
בעת רעבון הזלל ורא כי יש רעב בארץ ואמ' לבניו
כו' שאל"ה נרא שהיה להם לחם כי אי אפשר להתראות שבעי' אם
המה רעבים כפי האמת ג' כי עודנו מדבר ולמה נאמר ויאמר
פעם שנית ד' כי תחלה אמר וירא כי יש שבר ואל"ה אומר
שמעתי"ה אומרו ולא נמות כי אי לא ידע שאם יחיו לא יאמרו
ראומרו וירדו אחי יוסף כו' אחר אומ' שאת כנימן לא שלח
ידוע כי י"ה ולמה נאמר עשה' ראומר כתוב הבאים מה כא
לגמר מ' אומ' כי היה הרעב בארץ כנען הוא מיותר :

אמנם לבא אל הענין נקדים ב' דברים א' המדע מספ' הזוה'
כי בעודן ריתחא אין לאדם להתראות בפני כחות
חצונים הבמצאי' שם בלי ספק ב' כי למדונו רזל כי ידע יעקב
מענין גלות מצרים ושזה רמז כאומרו ודע שמה שהוא מצין ר"ל
ובכא אל הענין אמר וירא כי הנה גם כי בסתלקה מיעקב
נבואה כל הכא שנה לא יבצר ממנו קצת ראיה נבואיי כרואה
ואינו רואה בעצם אז בדרך חלום זבוה וירא יעקב כי יש שבר
במצרים ונריך לשלח בניו לשבור ממצרים על כן אמ' אם אומר
להם ודו מצרימה ויעשר כנימן הלא יקנאו בו כאשר ביוסף
על כן מה עשה טרם יאמר דבר הקדמה כמצטער
על נרתם ואמר למה תתראו כלומר אוי לי למה בא נרה
שתתראו כי תצטרכו להתראות במקום מקטרגים כן יאחזו
בכם ואחר אומ' מה שהוא כי קשה עליו נערם הקדמה של מה
שרוצה לומר עשה אל"ה מאמר שני ואמ' כמפרש הענין הנה
שמעתי כי יש שבר כו' לומר הנה שמעתי שהשבר שם הוא
במצרים מקום הגלות שבחות המקום מקיים מתי אחוז בכם
ונר לי עליכם כי תתראו שמה בפני כחות המקיים לשעבדכם
ואמר שמעתי ולא אמר ראיתי כי הנה היה חושד את בניו על
דבר יוסף כמש"ל שאמרו היה רעה אכלתהו על אריה יהודה
אבוה אמר אם אומר שראיתי בנבואה יצטערו עון גם אתנבא

מעשיהם ביוסף על כן אמ' הנה שמעתי ולא אמ' ראיתי ואמ'
עם כל זה שים נער כי תתראו מתנתם אני כי טוב טוב הוא כי
הלא אין כח למצרים עליכם שלא מות ושוב הוא נער שם ממות
בכאן וזהו אומרו ראו שמה עם שיות מקיים גלות ונחיה שם
ולא נמות פה כרעב ושמא תאמר אם כן איך לא חשו פן
ישתעבדו שמה בגלות ולא יניחום לשוב והלכו לזה אמר כי
שמו מגמת פניהם שלשה דברים אחד היותם אחי יוסף כי
שבו מאשר נסעו מהאחוה כמו שאמרו רזל על נסעו מזה
ממצין זה וחזרו עתה לקשר האחוה ולמהור עליו נפשם כמדע
מרזל וזה יאמר וירדו אחי יוסף שהוא לבקשו והולכים בדרך
מצוה אין מיוקין ב' היותם עשרה כי שכינה עמהם ג' לשבור
בר להחיות כל בית אביהם שהיא מצוה רבה וכזה לא חשו
גם שהוא ממצרים וזהו וירדו כו' לשבור בר ממצרים ועל מה
שחש יעקב מקנאת בנימן שאינו משלחו כהם אמר כי אחר
הראותו כי היה מנטער עליהם די להם הוראת הנטערו
עליהם כי מה שאינו משלח את בנימין הנה הוא כי אמר כן
יקראנו אסון כי הוא לבדו נשאר מאמו וכיון שהתחיל מדת
הדין לפגוע בכמה קל לפגוע בנשאר בנודע וזהו ואת בנימן
וכו' כי אמר פן יקראנו וכו' והיה טענה שאין להם תשוב כי
איכה יאמרו מי הוא הפך אומרם לאביהם שהומת ונרמוז כי
היה לבבה שלם בלתי הקפדה על מה שחש אביהם על בנימן
יותר מעליהם וגם כמה שרמו שהם אחי יוסף ומכוונים לבקשו
כאשר יתבאר אמר ויבאו בני ישראל ולא בני יעקב לרמוז על
יושר לבם כאמור שאם לא כן הוא מיותר שידוע שהם בניו
ואמר שבאו בתוך הבאים כמו שאמרו רזל נפרדים בין העם
מבני העין ושמא תאמר איכן היו כל כך עם שיתפרדו עשרה
בתוכם ולא יורגש חברתם לזה אמר כי היה הרעב בארץ
כנען ועל כן היו באים גם כל יושבי ארץ כנען ובאו בתוכם
ואיך במצאו יחד לפני יוסף ויסתחוו לו על כן אמר ויוסף הוא
המשביר וכו' והנרכו להתראות לפניו לשבור ממנו ועל כן
ויבאו כו' ויסתחוו לו וכו' :

ויוסף הוא השליט על הארץ כו' הנה טרם נבא אל
ביאור הכתובים נשית לב דרך כלל אל אשר עשה
יוסף ולבא אל ביאור הכתובים והתכתם נשים
לב אל קנת הערות הראויות להעיר : א' אומרו ויוסף הוא
השליט מי לא ידע כי הוא השליט הלא נאמ' למעלה ומפרשו
יאמר כי היה הוא המשביר בלבד : ב' אומרו הוא זה
פעמים : ג' אומרו ובא אחי יוסף וגומ' אם דרך כל הבא
לשבור בר להתחוות מה יגיד שחשבו הם : ד' למה שאל
מאין באתם ולמה טרם ידבר קשות לא שאל מאין אתם :
ה' למה השיבו יותר מאשר שאל כי הוא שאל מאין באו והם
השיבו לשבור אוכל : ו' למה חזר ואמר ויכר יוסף וגומ' אחר
שנאמר למעלה : ז' אומרו ויזכור יוסף את החלומות אין
במשך מזה אומרו אליהם מרגלים אתם : ח' מה הוא הכפל
הזה מרגלים אתם לראות את ערות הארץ וגומ' : תשיעית
אומרם אלין לא אדוני איך דומים עבדיעתו באומרם ועבדיך
באו לשבור אוכל : והלא אפשר שמתאים הם :
עשירית מי הכריחם להגיד כי כלם בניאים אחד ומה יעיב
על תוכחתו כזה : כי אם נאמר כי אין אב מניח כל בניו
באומנות כזה לא יתכן כי לא יחוייב שדרשיון אביהם הם
עושים : יא כי הוא אמר שני דברים אחד מרגלים
אתם : שנית לראות את ערות הארץ באתם : והם לא
השיבו רק על אומרו מרגלים אתם והוא חזר והוכיחם ולא

אמר אחיו אשר עליהם יתעתדו לגלות ערות גבולינם הלא המה
אחר אשר שבאתו והראו לו כנים ונעפו ולא יכלו דברו לשלום
כי אם דברי ריכות כאומרם המלך תמלוך עלינו אם משול
תמשול וגו' שנית בבואו אליהם ויתוכלו אותו להמיתו שאמרו
ראל שהשיבו עליו את הבלבים יאכלוהו : ג' השליכם אותו
הבורה ד' מברם בבכף נדיק ה' השקותם כוס תרעלה ש' יסר
ביהם בואומרם שיו הכר נא הכתונת בך היא ועל כן מאהבו
אותם לאב למו כי איכה יוכל ורא באבדן מולדתו ומה גם כי
יחד כלם נתנגלנו על ידו ועונש לנדיק על ידו לא טוב על כן
ראה הנה טוב מאד להבילם לידי חמשת מיני נער מקבילי
אל חמשת מיני דברי עומות הנאמרים לנבו' בהם עונש גהינם
כי טוכה גדולה היא להם מכל מוהר ומתן אשר יתן להם כי
יחליף ויסיר למו נרות הנפש הגדולים בנרות הם מר ולף גם
זאת היה כמו זר נחשב לו להעשות על ידו לולא זכר את
החלומות אשר חלם להם שהיו עתידים ליכנע תחתיו : על
כן מנא"ל לבו לעשות אלה למו כי לא יאשם זה מאמר הכתו'
ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם ויאמר אליהם מרגלי'
אתם כי על מה שזכר את החלומות ערב אל לבו לאמר מרגלי'
אתם והענין כי לעומת מה שדברו לו בקושי ורוגז דבר אתם
קשות ועל אשר התוכלו אותו להמיתו מחפשים דרך יהרג ואל
יעבור תחת ידם והיחלו לנקו על ידי כלבי נאר' כדרך המרגל
החוקר ודורש איזה הדרך תלכד העיר אמר להם מרגלים
אתם ועל השליטת והיא השליכם אותו הבורה אמרם בבית
הבור הנקרא בור כמה דאת אמר כי שמו אתי בבור ועל
שמעון היה אשר השליכו אל הבור הבכיר עליו יותר ויקח
מאתם את שמעון ויאסור אותו לעיניהם : ועל הרביעית
אשר נגנבו את יוסף ומכרוהו בכסף כמה דאת אמר כי גנוב
גונבתי מארץ העברים הבילים בנער גמיבה בחוסבם יתפסו
בגנבים על ידי הבכסף המושב שבגנב קבלם בכסף בשבילו
נערם בזה ע' בכסף : ולעומת גביע הקנף אשר השקו את
אביהם באמור אלין הכתנת וגו' נערם
על ידי הגביע :

הנה זה הוא דרך כלל אל כל הקורות אותם עם
יוסף ולבא אל ביאור הכתובים והתכתם נשים
לב אל קנת הערות הראויות להעיר : א' אומרו ויוסף הוא
השליט מי לא ידע כי הוא השליט הלא נאמ' למעלה ומפרשו
יאמר כי היה הוא המשביר בלבד : ב' אומרו הוא זה
פעמים : ג' אומרו ובא אחי יוסף וגומ' אם דרך כל הבא
לשבור בר להתחוות מה יגיד שחשבו הם : ד' למה שאל
מאין באתם ולמה טרם ידבר קשות לא שאל מאין אתם :
ה' למה השיבו יותר מאשר שאל כי הוא שאל מאין באו והם
השיבו לשבור אוכל : ו' למה חזר ואמר ויכר יוסף וגומ' אחר
שנאמר למעלה : ז' אומרו ויזכור יוסף את החלומות אין
במשך מזה אומרו אליהם מרגלים אתם : ח' מה הוא הכפל
הזה מרגלים אתם לראות את ערות הארץ וגומ' : תשיעית
אומרם אלין לא אדוני איך דומים שביעתו באומרם ועבדיך
באו לשבור אוכל : והלא אפשר שמתאים הם :
עשירית מי הכריחם להגיד כי כלם בניאים אחד ומה יעיב
על תוכחתו כזה : כי אם נאמר כי אין אב מניח כל בניו
באומנות כזה לא יתכן כי לא יחוייב שדרשיון אביהם הם
עושים : יא כי הוא אמר שני דברים אחד מרגלים
אתם : שנית לראות את ערות הארץ באתם : והם לא
השיבו רק על אומרו מרגלים אתם והוא חזר והוכיחם ולא
הזכיר רק לראות את ערות הארץ וגו' : יב מה הושלו אחרי
כן באומרם שנים עשר עבדיך וגו' כי זה הוא מאמרם למעלה
אלא שמאריכין יותר מעט ולא בזה ולא בקודם ישיבו על
תביעתו ומה בצע למו להזכיר מה נעשה מהאחד אם אינו או
אם ישנו : יג באומרו הוא אשר דברתי אליכם ובומ' איך
ממאמרם זה שיו תנא נפקותא כי הוא אשר דבר וגו' וגם אומרו
מרגלים אתם ולא אמר בראשונה כי ערות וגו' : יד אומרו
בזאת תבחנו וגו' איך הבאת הקטן מגיד ומחזה אם מרגלים
הם אם אין : טו באומרו שלחו מכם אחד וגו' איך על בלתי
היותם משלחם אחד ידע כי מרגלים הם וההכך בשלחם
אחריו וגם שיני הלשון כי מתאלה אמר תבחנו ואח"כ אמר
ויבחנו דבריכם למה ייחס הבחינה הא' אל עצמם ואח"כ אל
דבריהם : טז באומרו זאת עשו וחיו ראת האלהים אני ירא כי
הלא בזה יורה כי מה שעשה עד כה הוא מבלי יראת אלהים כי
על כן עתה משלח את כלם זולת הא' ובזה מלשים את עצמו
יז איך בהבילם את אחיהם יודע כי כנים הם : יח באומרו
ויאמרו דבריכם ולא אמר כאשר בתחלה ויבחנו דבריכם אז
בזאת תבחנו : יט באומרו אכל אשמים אנחנו על אחינו כי
מלת אכל תורה שלילת הזולת כלומר אכל אנחנו האשמים
ולא זולתנו אז כיונא בשלילת כזו : כ' באומרו אשר ראינו
צרת נפשו וגו' למה תולים הדבר אל ראיית חבינתו והעדר
שמיעתה ולא במעשה המכירה : כא למה עדים אמרים
בבית הבוהר בסבנת מות על דבר טביעת מרגלים לא התודו
שהיו אשמים כי אם אחרי פיטורם ונהפוך הוא כלי ספק :
כב כתשובת ראו כן הלא אמרתי כי מה בא לחרם הלא גם הם
התודו חטאתם : כג אומרו לאמר זה פעמים ולא אם בהם
לאמר לזולת : כד באומרו וגם דמו הנה נדרש כמה היה נדרש
הרי אמר זאת עשו וחיו ופטר את כלם בהבאת הקטן ומה
ראה על ככה לומר שעתה נדרש :

אמנם הנה אין ספק כי אנשים חכמים כאחי יוסף
הלא אין התימה הוא שלא הכירוהו כי הן אמת
שנדקו ראל באמרם זל כי הם הניחוהו בלי חתימת זקן אך
עדין יפלא איך בראותם שנוקקו לבא להשתחוות אל איש
שליט על הארץ על עסקי תבואה לא נתנו אל לבם לאמר כי
כא החלום אשר חלם יוסף והנה אנחנו מאלמים אלומים וגומ'
ותשתחוין לאלומתי שמורה שעל דבר תבואה נבא להשתחוות
ואולי זה הוא בעל החלומות ומה גם בראותם כי שאול שאל
להם ולמולדתם והשלום אביהם הזקן כי מה לו לאיש מצרי
משלום אביהם על כן אומר כי בא הכתוב לתת טעם לדבר
והוא כי המה אמרו בלבם הנה לעבד מכרנו אותו למצרים
מקום אשר עבד אים לא ירים ראש לעלות לגדולה כמשפט
מכט מצרים כמודע מרכותינו זכרונם לברכה והוא מאמרנו
על פסוק אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים והלא
כמו זר נחשב ישדד הוא יתברך שר ומערכות השמים בשביל
יחיד וזה מאמר הכתוב ויוסף הוא השליט אומר כי אחיו
שהשתחוו לו ראו כ' דברים : א' כי יוסף אשר לעבד
נמכר הוא לא יעלה על לב שיהיה הוא השליט וזה מאמר
הכתוב לתת טעם אל שכלם הדבר אחד כי יוסף אשר היה
עבד הוא השליט הלא כמו זר בעיניהם יהיה יוסף : ב'
כי המה אמרו לא יאמנו אז חלום השבלים הוא כפתרוננו משל
הסרדה כאומרם המלך תמלוך וגומר : אז הוא
במשמעו שתיטב תבואתו מתבואתנו : ונצטרך אליו :
ולא יתכן לא זה ולא זה : שאם נאמר שהוא מדבר על

המשל הנה הוא שליט על הארץ כלה והם לא הכירו מחלומו
רק על אחיו לבד כאומרם המלוך תמלוך עלינו ואם הוא
כמשמעו על התבואה גם כן הוא עליו ועל אחיו כאומ' לנחנו
מאלמים כו' אך הוא המסביר לכל עם הארץ דרך כלל ואם
כן איך יהיה הכולל פתרון הפרטי ועי"כ נמשך שיבואו אחי
יוסף ויסתחוו לו ולא חשו אולי יוסף הוא.

עור יתכן דמו כי גם על התלום הב' שהוא ואחד עשר
ככבים משתחוים שאמר להם יעקב אביהם הכא
נבא וכ' להשתחות לך ארצה לא חשו אולי הדבר הזה הוא
ליוסף הוא השליט הזה כי הלא ויבאו אחי יוסף כלומר ולא
אביהם ואמו להשתחות שהוא השמש והירח עליכם לא נתנו
אל לבם וזהו ויבאו אחי יוסף כלומר למה שהם האחים ולא
השמש והירח על כן ויסתחוו לו ולא חשו אולי יוסף הוא.

דיבר יוסף כו' הנה הוא הכירם מיד בראותו אותם אך
חשש פן יכירוהו גם הם על כן ויתנכר שיהם לבל
יתנו שלבם כי יוסף היא אך עדין לגמור: ההכרה רצה לשאול
מאין באו כי אם יאמרו מארץ כנען יתאמת לו כענם כי הן
המה ואמר בלבו אם אשאל להם מיד מאין באתם כדי לגמור
ההכרה אולי עי"כ יתנו לב שמא קרוב הוא אליהם על כן
התחיל לדבר אתם קשות ומתוך כך לאמר מאין באתם למען
ידאה כי למען דעת אם רעים ומטאים המה שא מאין באתם
בלומ' א לי ממקום רעים המה ולא מחמת קורבה עכ' כחשבם
כי על כן היתה השאלה לבדוק כרעתם אמרו מארץ כנען
לשבור אוכל לשאול כונה רעה רק לשבור אוכל שאם לא כן
היו כדרכי' לא שאלו בא"מ' לשבור אוכל וכראותו תשובתם
שאמרו מארץ כנען לא נגמרה הכרתו כענם על כן חזר ואמר
ויכר יוסף כו'

ויזכור יוסף כו' הנה היה אפשר יעלה על רוח יוסף כי
כאשר נתקיים חלום הלומים שקמה אלומתו
ונתקיימה תבואתו ועי"כ יתקיים החלום הב' והוא השמש והירח כו' כאשר היה כי כמה פעמי' אמרו לו
עבדך אביהו ואיה לו לחוש פן על ידי עלילות דברים יתגלגל
שיסבלו מעלת אביהם לפניו עכ' אמ' ויזכור יוסף את החלומו
אשר חלם להם כו' לומר כי לא זכר רק מה שחלם להם ולא מה
שחלם לאביו ועל ידי שלא זכר לא נתן אל לבו כי אם בחינת
אחיו על כן יאמ' שיהם מרגלי אתם שבתגלגל הכנעת אביהם
גם הוא אלו שאם היה שם על לב ענין אביו לא היה עושה
ואתכן היה כמאמר אביו כאומרו הבא נבא שאמרו רז"ל שאמר
לו כשם שאי אפשר כאמך שכבר מתה כן אי אפשר בשאר
ועל דרך זה אפשר חשב יוסף שענין השמש והירח היו דברים
בטלים שבחלום ואשר באחיו קיים.

והנה בכונת ויבאו יוסף ואחיו בעלילת דבריו ותשובותיהם
לפי פשוטו של מקרא רבו הדעות ואחשבה כי הנה
טוב מאד לאתר היבשה לבקש מבית לכף רגל מדרשי אגדה
על פשטי הכתובים והוא כי הנה רז"ל במדרש במקפרים אשר
לא כתו' בשפר ממעשה שהיה הם אומרו כי בהכנס בני יעקב
במצרים בתוך הבתים בכנסו בעשרה פתחי שערים בעיר כל
א' בפתח אחד מפני הענין והוכלו פתקין משוערי העיר מכל
בתי שער העיר ובכל פתקא של כל שער ושער מצא שם אחד
מאחיו בו ויבו לבקור כל אוצרות התבואה רק א' ובו הוא עצמו
משביר לכל עם הארץ למען לא יבצר מהם עת מצא לפניו ובעו'
ג' ימים לא בא מהם גם אחד אז שלח לבקשם וימצאום בשוק
של זוטת הנקיים בגביע ואמר אני רואה שמרגלים אתם לראות

עפנ"ם מעיני הזולת ועיניכם לא שמרתם מהביט בזוטות
ומזה ראיה כי מרגלי' אתם על כן על זאת הסיבו ואמרו שנים
עשר עבדיך אחים כו' והא' איננו כלומר ואותו אנו מבקשים
בשוק של זוטת כדרך לבקש את נער משולח.

ויאמר אליהם כו' כשמעו ואחד איננו אמר הוא אשר
דברתי אליכם לאמר מרגלים אתם והוא כשוס
לבן אמרו וידבר אתם קשות שהוא דבור של קושי ואחר כך
בלשון אמירה שהוא חיבה ונחת אמר להם מרגלים אתם
באומרו ואמר זה כיון בשמעו והאחד איננו לומר עתה
שאמרתם כי אבדתם אחד ובאתם לבקשו עתה תבינו מה
שקודם אמור לכם מרגלים אתם דברתי קשות שהיה נראה
על לא דבר ואחר כך בהזכיר הדבר הרע מרגלים אתם היה
בנחת וכשלף קנף אך הוא כי לא נעלמו ממני מעשיכם ועל
מה שעשיתם קודם בואכם כה שהוא מה שאמרתם עתה כי
אבדתם לא כי מידכם היתה זאת לו ומה גם לרזל שבפירוש
אמר להם בגביעי אני רואה כי מכרתם אותו לערבי אחד כי
זה יותר רע ויותר אמתי מעניין היותכם עתה מרגלים כי זה
ספק וזהו אומרו הוא אשר דברתי אליכם כו' לו' בזה שאמרתם
והאחד איננו תבינו כי הוא אשר דברתי אליכם קשות שהוא
לשון דבור כדי לאמר אחר כך בלשון אמירה ונחת מרגלים
אתם כי בהפוך הוא הראוי כי בהזכיר היותכם מרגלים היה
ראוי לאמ' ברוגז מה שאין כן מקודם אך הוא כי תחלה רגזתי
על מה שהיה בקרבי מאשר עשיתם תחלה לאחד שאיננו
ואחר כך בענין היותכם עתה מרגלים לא דברתי ברוגז כל
כך כי קל הוא החשד הזה מענין אחיכם שאמת היה הדבר.

אז יאמר עתה שאמרתם והאחד איננו שאבוד בעולם
הוא הנני חוזר ש"ש שבועתי כי הוא אשר דברתי מרגלי'
אתם כי אלא אם כשר היה לא הייתם מבקשים אותו בשוק של
זוטו וממנו אקח ראיה ללמוד עליכם כי כמוהו כמוכם
והנה דרך המלכים להכות ביבורין רעים את הנחשדים
למרגלים וכן ראוי לעשות אך אתם קשים מלהודות אך בזאת
תבחנו בכא אחיכם הקטן כי הוא בשנף קנף ייסורין קלים
יגיד לי מה מעשיכם ומה עשיתם לאחד שאינו כא פן כי
הבחינת בשרותכם אם כנים או מרגלים אתם תלויה בכא
אחיכם הקטן כי נער ורך הוא לבכול ייסורין ועל פי הגדתו
ממעשיכם אשכילה אם כנים אתם והנה אראוי היה חי פרעה
אם תגאלו מזה אפי' אחר מכם עד כא אחיכם הקטן הנה על
ידי שליח מזולתכם פן תיעצרו בדרך עצות שקריו שלא יגלה
רעתכם וכזאת תבחנו עצמכם בענם כי הוא יגיד מעשיכם
אך הנני מותר לכם שלא אעכב את כלכם כי אם שלחו מכם
אחד ויקח את אחיכם וגם שאותו האחד יוכל ליענ אותו לא
יהיה כל כך בענם כמו בהיות כלכם עמו כי אינו דומה עצת
כלכם לעצת אח' כי לא תהיה כל כך חזקה שלא תאחין מתוך
הדברים אם אתיים או מועצות שקר המה וגם שלא תבחנו
עצמכם בענם כאשר אם לא היה הולך אים מכם הנה לבחות
ויבחנו דבריכם האמת אתכם כי על פי הדברים אשר יצאו
מפיו ומפיכם יכאן אם אמת אתכם כלומר בפנימיותכם על
ידי האומר והשערה וחקירה שכלית יבחנו הדברים אם
אמתיים או שקריי' הם וזהו שלמעלה אמ' בזאת תבחנו שייחס
ההבחנה אל עצמם ועתה אמר ויבחנו דבריכם שייחס
ההבחנה אל הדברים ועל פי דרכו הורה להם רחמנות שלא
אמר שאמור אתכם רק האמרו כלומר מדעתכם וגם לא נתכם
במאסר שלא אקפס אל מקום שמור כאומרו ואלקוף אותם אל

משמר עם לא אמ' אשלח מכם א' רק שלחו מכם על פי בחירת
והנה כשמעם המר להם עד מות כי אמרו בלבם אם יבא
הקטון כי יחקור אותו כלו מתים כי הלא כשאלו מאתו מה
מעשיהם של אלו ומאותו האחד שאמרו והאחד איננו כאו
לבקשו בשוק של זוטת מה טיבו של האחד ואיך נאבד ומה
היה לו כי הלא יענה ויאמ' לא ידעתי מה היה לו כי אם שאים
נדיק תמים היה ושלחהו אביו לראות את שלום אחיו ואת
שלום הצאן ולא שב כי אם שאחיו אבה כאו אל אביהם וכידם
כתנת אחיהם טבולה בדם ודקורה במדקרות חרב ויאמרו ש
אביהם הכר נא הכתונת בכך היא אם לא ויכירה ואם ישבנו
גם בכיני והתאבלנו עליו והנה על פי הדברים האלה אז יחרן
האים אדוני הארץ לאמר הנה כי אבשנו דמים אתם כי את
אחיכם הרגתם ונתחייבתם את ראשיכם ומה גם לאמרם זל
כי מלך מצרים היה אז מושל בארץ כנען כי על כן אמרו זל על
פסוק באמו אל אחיך וגם הולך לקראתך שאמרו שהוא רואה
ללכת מצרימה ליקח עליו מכס ארץ כנען להאחז עם יעקב
בדברים וגם יתפשם בדברי שקר כי אם אמרו אל אביו כי מת
אין עתה יאמ' איננו ומבקש אותו ועוד יוסיף להחזי' באמרו
כי מרגלים הם ואחת דתם להמית על כן מאנו לעשות הדבר
כי רע עליהם המעשה אז ויאסוף אותם אל משמר כו' עד יום
השלישי ויאמר אליהם זאת עשו וחיו לומר רואה אני כי בני
מות אתם כי על כן מאתם יבא אחיכם הקטון כן אחקו' אותו
על כן למען תסיו אותר אתכם ולא אחקור דבר כי הלא את
האל"ים אני ירא כלומר ולא אתם כי אני חם עליכם ואתם לא
חסתם והויתר כי אחיכם אחד בלבד יאסר בבית משמרכם
כו' ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם ואת הטבתי
שיכם כי ואמנו דבריכם כי לא אחקור ואדרוש אותו לבחינ
דבריכם כי אם ויאמנו דבריכם כי מיד אאמין אתכם כי אות'
שכאשר היה לדק ואמת אשר אמרתם כי יש לכם אח קטון עם
אביכם כן גם כל יתר אמריכם אמת והטבכה הזאת לא
שאחשוב שכך הוא האמת רק כדי שלא תמותו אם אחקור כי
תגלה רעתכם ואני אחפן כחייכם וזהו ויאמנו דבריכם ולא
תמותו ולז שמחו על העדר שאלה לקטן ויעשו כן.

ויאמרו איש כו' הנה טבעלשון אבל יורה שדוחה דבר
אחד ומקיים דבר אחר זולתו מה שאין צודק
בזה ואם אמרו שעל ראותם כי ריחם עליהם אדוני
הארץ שהוציאם מהסוהר ואמר ויאמנו דבריכם ולא תמותו
שועל זה אמרו אבל אשמים אנחנו על אחינו כלומר ולא האים
הזה כי הוא שאינו אחינו ריחם עליו מש"כ אנחנו שלא ריחמנו
על אחינו היה זר כי ראינו צרת נפשו בהתחננו והוא מבלי
נתחנן לו היעיב לנו על כן אבל אנחנו אשמים ולא הוא כל זה
אינינו שוה. כלל כי הלא על כל פני לא יגאל האים אדוני הארץ
מהיות אשם כי העליל עלילות על לא חטא ואחרים בבית
הסוהר שלא כמשפט ואיך יאמרו כי הוא אינו אשם אבל
אנחנו אשמים:

אמנם יתכן כי מתחלה עודם אסורים בבית הסוהר על
ערעור מרגלים שאחת דתם להמית והיו מטים
להרג היה נראה בעיניהם כי לא אשמים היו כי אם היה על
דבר אחיהם לא שפכו דם ואיך יתבעו עליו ואם על דבר אשר
ביעצו את אביו באמור אליו אשר הבר נא והיה זה לנו כספיכות
הלא אם כן איכה איך מנטער גם הוא כי הנה לא יאיחו
להוליך לו אוכל להסיב נפש על כן היו תמהים באומרם אולי
אביו יע[illegible] יוסף חלילה והוא כאש' על כך וגם על עצמם
יפלא

יפלא בעיניהם בחשבם כי בלתי אשמים המה בכתוב פרשת
ויסב אך בראותם שני דברים אחד שהוציאום ממאסרם
והכניסום שלמיכו דבריהם ב׳כי אמרו להם ואתם לבו הביאו
אבר רעבון בתיכם לו אמרו אבל אשמים אנחנו כ׳ לומר הנה
עד כה היה נראה כי גם אבינו היה כאשם כי על כן מנעו
ממנו אוכל להשיב נפש אך עתה אשר נגנו ואתם לבו הביאו
אבר רעבון בתיכם מודים אנחנו כי אבל אשמים אנחנו ולא
הוא ונאשר יגאנו מהנרה לראה אמנ ג זרים ואומרים כי לא
היתה הנרה על דבר אבינו כי אם על אחינו ולא משפט מות
רק כי ראינו נרת תחינתו ולא שמענו כי על כן בהיות הדבר
נקל כאה כבר ועברה ממנו הנרה הזאת וינאנו לרוחה והו
היות טעם של מלת כאה בבית מלעיל והוא כי כאה כבר ולא
מלרע שהיה המשמעות שהביאה הוה והוא כי על כן יגאה
ממנו׳ נפשנו כי אם היה על דבר אבינו והיינו כמחויבי מיתה
עדין היינו בנרה ועל כן לא הבינו הדבר עד נאתם לרוחה אז
ויען ראובן אותם לאמר כלומר כדי שיאמרו ויגלו הדבר כי זאת תאותו
האמתי ולא כמחמרת כי הן אמת שאמרו כי אשמים היו אך
אמרו כי כבר נוכה העון ונלקח עבר אין לאמר כך כי אם
בלופן יכירו רעתם ויסובו מעונם זא לאמר והוא כאמור להם
הלא אמרתי לכם כ׳ כי גם אנחנו אמרתי בפיהם אל תחטאו
הכונה היתה לאמ׳ אל תחטאו בילד למביהם והוא כי לא אמר
בשליך אותו שר הבור רק השליכו לאמון יביהו כי רע עליו המעשה
ולחטא חטא אותו ואשר יגאתם ממאס׳ אינו שכבר מוכה העון
אך הוא כי עד כה לא לקיתם רק על מה שדברתם קשות ועל
מה שהתנכלתם אותו להמיתו ועל שהשלכתם אותו הבורה
שעל כן היו השלשה דברים מה שדבר אתם קשות ומה שאמר
להם מרגלי אתם ומה שאברם בבית הקיבר אך מה שעשיתם
אמר כך שהיה שפיכות דם או דומה לו כי ראובן לא ידע אמנו
היה הנה עתה נדרש בראשונה שלא בעד כיומן לדרוש ממנו
איך היה ענין הא׳ שאינו הנה כאלו כבר נדרש כי הלא עוד
ענין המרגלים ודרש דמים זה הוראה אל מה שנעשה כשמים
והתעתדו לקבל העונש וזהו גם דמו כי׳ כמ״ש זל׳ שמרבה הגם
את דם הזקן יאמר כי על שלשה דברי׳ טע אחד הלא אמרתם
כי על אביכם לא הייתם לוקים ועל אחיכם לא על דבר חמור
אבל אשר ראיתם בהתחננו כ׳ גם אמרתם כי הנרה כבר כאה
ועברה לא כן הוא כי אם גם דמו כי דם שניהם עליכם וגם
הוא דבר חמור שהוא שפיכות דמים וגם לא כאה כבר ועברה
כי אם עדין לא הגלתם כי הנה נדרש ליפקד כמרובר
עוד יתכן כי עודם בבית הקיבר היו אומרים בלבם כי
עון המכירה היה מקייבם מיתה כי עוה כמות
מכירתו לפנינו יתכרך ועד ממהר אצלינו ענין עשרה הרוגי
מלוכה על כן היו שותקי׳ ומקבלים עליהם את הדין וגם מפני
המוכרח אלא לגלות המכירה לפני הבלתי יודעה כראובן
אלא ידע מה נעשה והיה כעת עמהם אך בנאתם מאפלה
לאורה אמרו לא כמחשבתנו כי אשר דמינו כי עון מות היה
עלינו לא כן היה כי אבל אשמים אנחנו אשמה מה בלבד ולא
על גוף המעשה כי ראוי היה לכך לדעתם כמפורש בפרשה
הקודמ׳ על הביאו שמע שוא שהיו קוראים לבני הלקנו׳ עבדי׳
וגם כמה שתקנו לבל ילכו במצודת גוכר אים ומכרו במפורש
אם בפסוק כי אחינו בשרנו הוא כ׳ אך לשמתינו אינה כי אם
שראינו נרת נפשו בהתחננו כ׳ והיינו קשים מעבור על פשע
ומקבל תשובתו לכן נקיטו מדה כנגד מדה והוא כי חטאנו

בראיה ושמיעה כי ראינו נרת כו׳ ולא חמה עלינו עינינו וגם לא
שמענו אלא בבכותו תחנוניו בראינו על כן בלה שינו הנרה
הזאת בייחוד והוא על אלא שמענו תחנוניו שמענו קשות ודברי
עלילות ועל אשר ראינו כ׳ כנגד זה במחשבי׳ הושיבונו בבית
הסוהר כי אם נקתמים עינים מראה׳ וזהו אומרו הנרה הזאת
מדה כנגד מדה ועל עצמות המעשה אין עלינו כובד עון על כן
בלה כבר ועבר הנרה ונחה שקטה תביעת המרגלי׳ כי יאמנו
דבריהם והנה ראובן תאב לדעת מה נעשה מיוסף כי לא ידע
כי לא נמצא לו אתם כי כאשר שבא הבור היה להשיבו אל אביו
וכשסב אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו אין גולה
את אזנו מפני הנדוי והוא לא ידע אך ראה שהיו אומרים כי
היתה אשמתם רק על בלתי שמוע תחנתו על כן ויען ראובן
אותם לאמר כלומר כדי שיאמרו ויגלו הדבר כי זאת תאותו
לא אומ׳ לאמ׳ והיו דבריו הלא אמרתי כ׳ לומ׳ אם מה שעשית
אינו שפיכות דם כי אם דבר אחר ועודנו חי מתייחס לחטא
קל הלא גם מזה התרתי אתכם כי הלא אמרתי אליכם לאמר
אל תחטאו בילד כלומר אפילו מציאות קל כי אלא לילד יחשב
בלתי ראוי לגקות אין עליו אשמת דבר כי גם שאמרתי אל
תשפכו דם לא היתה הכוונה כי דבר אחר שלא יהיה שפיכת
דם תעשו רק עשיתי הקדמה לאמ׳ לכם לאמר אחר כך אל
תחטאו כלל בילד וזהו אליכם לאמר כ׳ כי לאמ׳ שהיה אליכם
שהיתה להטים להרגו לא אמרתי מיד אל תחטאו כי אם מה
שהיתה הקדמה לאמר אחרי כן אל תחטאו כל זה הוא אם היה
חטא קל ולא שבכתם דמו אך מה שאני רואה לא כן הוא כי
אם שרם שפכתם כי הלא גם דמו הנה נדרש והם עמדו לא עמ
מכני המומרת כי עודנה עומדת שלא לגלות.

אז יאמר אבל אשמים כו׳ והוא כי כלל לימדונו רז׳ל כי
כל מקום שנאמר ויאמרו אים אל אחיו הם שמעון ולוי
וגם ידענו כי הם היו בנרת יוסף העיקר כמ״ל ויאמרו אים אל
אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא ועתה לכו ונהרגהו כו׳ וכן
אר״ל כי שמעון הוא שהשליכו הבורה על כן אפשר כי עתה
אמרו כתמהים אים אל אחיו הם שמעון ולוי אבל אשמים אנחנו
ולא אשר הלחין על אחינו כי אנחנו היינו העיקר ואיך לקינו
כמ׳ כלנו אך אין זה כי אם כי ראינו כלנו נרת נפשו בהתחננו
אלינו ולא שמענו דרך כלל על כן באה אלינו הנרה הזאת
כי כשפטו העושים הוא משפט הבלתי מוחים ויען ראובן
לשמעון ולוי המדברים ויאמר אותם לאמר כלומר אותם שהוא
את יתר אחיכו ינדק מאמרכם זה לאמר שלקו על אלא מיחו
בכם כי אני כבר מחיתי כי הלא אמרתי אליכם לאמ׳ אל תחטאו
כי גם שאמרתי השליכו אותו כו׳ הכונה היתה לאמ׳ אל תחטאו
שעל כן לא אמרתי נשליך אלא שמעתם שלא הבנתם כלל
שמעני אדוני לשון הבנה כל כך הייתם להטים: או יאמר ויען
ראובן אותם שמעון ולוי האומרי׳ אבל אשמים אנחנו שמטילים
האשם על כלם אני אומ׳ כיאותם ראוי לאמ׳ ענין האשם כי הם
אשר אמרו לבו ונהרגהו כי הלא כלעדי שאני נוגע לי כן יאמרו
שעל אומרו א׳ עשר לבכי׳ אני מגילו אך אתם שגדולי׳ מהשאר
הלא דברתי אליכם בפרט היה ראוי לאמר לאחרים אל תחטאו
בילד אם היו הם רוצים להרע לו הגדולים מוכיחים הקטנים
וכן הוא כי אל שניהם דבר כאומרו ויאמר אליהם ראובן שהוא
אל אים ואחיו הנ׳ ולא שמעתם והנכם היום מקלים הדבר
ובלבתי לא ידעתי מה עשיתם אך ראה אני כי דם על בלבכם
כי גם דמו הנה נדרש מבלבם והנה בזה הין מחייבים את
ראשם

ראשם אם ישמע יוסף כי יאמ׳ שופכי דמים אתם וגם יש ראיה
כי מרגלי אתם עכ״ אמ׳ הכתו׳ והם לא ידעו כי שומע יוסף כו׳
ויסב מעליהם כו׳ הנה יוסף ראה ג׳ דברים • אחד מה
שהזכירו נרת נפשו בהתחננו • ב׳ אשר היו תוהים
ובכים מהרע אשר גמלוהו • ג׳ מאמ׳ ראובן כאומרו הנה נדר׳
על כן הא׳ ויעל מעליה׳ ויבך מנרתו אשר הזכירוהו להשקיט
התעוררו׳ בהמת לבו מעליהם ע״ כבייתו ועל הב׳ ויסב מעליהם
על כי שבו וניחמו על הרעה וידבר שיהם ועל הג׳ ויקח מאתם
את שמעון למען יאמינו לקול ראובן כי הלא שמעון היה האומ׳
לבו ונהרגהו כמאמ׳ זל כי ויאמרו אים אל אחיו כו׳ הם שמעון ולוי
והנה בכל אמרו זל שלא יוסף אבל פרעה ואמ׳ לו שלא
לי שבעים גבורים מאלנך שמצאתי לבטים ואמי
מבקש ליתן עליהם בבלים כיון שקרבו אנלו נוח בהם כיון
שמעו קולו נפלו על פניהם ונשתברו שיניהם שנאמר שאגת
אריה וקול שו׳ ושני כפירים נתעו והיה מנשה יוסב לפני אביו
אמר לו קום אתה מיד עמד מנשה והכהו מכה אחד והכניסו
בבית האסורין כו׳ והנה ראוי לשים לב מי הכריחם לו זל שכל
הדברים אלה בין מהשבעים גבורים כין ממנשה • אמנם
מענין הגבורי׳ הכריחם דברי אליסו כאומ׳ שאגת אריה וקול
שחל כו׳ כי הלא משאגת אריה וקול שחל אינו דרך כפירים
ליתקף שיהם וגם פסוק שאחריו לים אוכד כו׳ אין לו ענין אל
הקוד׳ וגם מניה וביה מה יתן ומה יוסיף אם כני לביא יתכרדו
וגם שני הכתובי׳ עם הקדמי׳ אין להם ענין כלל אמנם ימשכו
אחר פס״ק זכור נא כו׳ לומ׳ ראה והכיעה השגחתי ית׳ להטיב
לטובים ההפך לרשעים כפך מחשבתך כי הלא זכור נא מי
הוא נקי אבד כיעקב שבקש אדמי לאבדו אז יוסף שנגנב
ונמכר למצרים ולא אבד ואיפה ישרים הם ישר׳ נכחדו כאשר
ראיתי נכחדו חורבי און באומרם הבה נתחכמה לו למושיענו
אל ישר׳ שנשבע שלא להבאה מכול זו ראי עמל כפועל להשליכ׳
אל המים יקנאוהו מדה כנגד מדה כי מנשמת אלוה כמ״ד נשפת
ברוחך כו׳ יאבדו ומרוח אפי׳ כמ״ל וכרוח אפיך כו׳ יכלו כים
סוף ולא בלבד מגיל נדיק ומאבד רשעים כי אם גם מחזיק את
הנדיקי׳ מוס״ף כהם אומן על שנאיה גם טרם עת פקודת כי
הלא שאגת אריה יהודה וקול שחל ושני כפירי׳ נתעו משאגתם
וקולם והנה הקורא יהודה אריה הוא מפ רבים מה שאין כן
בשמעון שיקר שחל על כן הונרך לפרש מתי היה קול שחל הנ׳
ואמ׳ לים אובד מבלי ערף כו׳ והוא כשאמ׳ להם יוסף אחיכם
א׳ יאסר כו׳ ואתם לכו הביאו אבר רעבון בתיכם כי אז בלבתי
הניח את אחיהם אובד בר עב לא חשו׳ הכרדם מהשמעון וזהו
לים אובד כי לומ׳ מתי היה זה בזמן שעל שהיה לים הוא יעקב
אובד מבלי שרף ביתו על כן ובני לביא יתכרדו מאחיה כי אז
מקול שחל הוא שמעון הנכרך מאחיו שני כפירים נתעו הם
גבורי פרעה שהיו שבעים כמספ׳ רבי תיבו׳ של כפירים נתעו
ואומרם כי אחרי כן על ידי מנשה נאסר יהיה כי הוקשה למו
אומר ויסב שיהם וידבר אליהם שהוא מיותר שמראוי אמר
ויסב וידבר אליהם אך הנה בפסוק הזוכרו בסמוך יוסף
ומנשה כאומרו לא ידעו כי שומע יוסף כי המלין ביניתם והנה
המלין הוא מנשה כמו שאמרו זל בכ״ר ועל כן אומרו ויסב
מעליהם ובך ויסב אליהם חוזר אל יוסף הנוכר תחלה ואמרו
וידבר אליהם שהוא מחלק מיוסב אליהם יחזור אל המלין
הנ׳ הוא מנשה שבא וידבר דברי קשי׳ ויקח ויאסר את
שמעון •

ויצו וכו׳ ראוי לשים לב כי לא היה ראוי להודיעם

רק כי נוה להשי׳ בכף אים בפי אמתחתו אך בעיתו ימלאו את
כליהם בר ולתת להם צידה אין לסיפור נורך מזה וגם החילו
בלשון רבים וימלאו את כליהם בר וינא בלשון יחיד ואמר ויעש
להם כן ועוד פס״ק פסוק מיותר שהלל וימלאו את כליהם בר
ויסיבו את כספיהם אים אל שקו ויתנו להם צידה לדרך ויחזיר
הכל שאומרו וינו וכמו שבמילוי הסקים הזכי׳ קיום מצותו ולא
דבריו כן בהשבת הכסף ותת הצידה יוסיר הקיום ולא דברי
מצותו ולשתיק מוועם כי וכן לאומרו ויעשו את שכרם כו׳ הוא
מיותר ועוד מה היה שהא מצא כסף במלון ואחיו לא מצאו
צרורות בכפיה׳ עד היותם מריקים שקיה בבית היתכן שלא
נתן מספיא לאחיו במלון רק הא׳ בלבד •

אך כוונת יוסף לגער את שמעון ולוי מלבל השאר
לבפרתם כי הם היו עקר בצרתו ובגדול היחל
ויקח מאת׳ את שמעון ובהשב׳ הכסף שם כסף לוי באופן
ואינה לידו מיד למען יצטער מיד ולאחיו באופן לא יראיהו עד
קרב כיתם והוא מלשון הכתו׳ באומרו ויפתח האחד את שקו
וכו׳ והנה הוא בפי אמתחתו וכו׳ יראה כי היה השק מלא
בר ולחם למכשים וקרוב אל פי השק היתה אמתחת מלאה
מספא לחמור ופי השק תפור עליה ונוה להשיב כסף כל אחד
מהם כתוך הבר בשק בפנים אחו להשיב כפיהם אים אל
שקו ואת כסף לוי שם בפי האמתחת אשר בפי השק למען
ימצאהו מיד בפתחו במלון ועל כן אחיו עד היותם מריקים
שקיהם לא הרגישו ובזה יובן מאמר הכתוב באומרו וימלאו
שהלל למלא עד אומר ולהשיב ובן באומר ולהשיב כספיהם
אים אל שקו כי מהראוי יאמר ולהשיב כסף אים אל שקו ולא
אחר אומרו כספיהם לומר אים וכו׳ כאלו האים הושם אל שקו
גם אומר אל שקו ולא אמר בשקו ועוד אומרו ויעש ולא אמר
ויעשו עד אומרו וימלאו אך על ג׳ דברים נוה לבא כונתו אל
הפעל א׳ מלאו כני ביתו את כליהם בר ולא בעליהם כמנהג
לבל ירגישו בהשבת הכסף וגם בלי שדה ב׳ להשיב כספיהם
בבר הנוכר שהוא תוך הבר שבשק אך יאמנו הנקרא אים כי
אים מהם הוא לוי כמד״ל אים אל אחיו שהם שמעון ולוי לא
יוסב כספו בבר הנו׳ וגם לא בשקו כעצם שהוא חוץ השק
כי אים רק אל שקי בדבר קרוב אל החוץ כמופקד אל השק
שהוא באמתחת שבשק למעלה לא בשק עצמו והוא מהטעם
הנזכ׳ וזה כיון באומרו וירא את כספו והנ׳ הוא בפי אמתחתו
כי מלת הוא מיותרת אך יאמר כי כתבו שלו הוא היה בפי
אמתחתו בלבד ג׳ ולתת להם צידה לדרך והוא כי אם כן
לאכול בדרך יקחו מבר ולחם שבתוך השקים וימצאו צרורות
בכספם על כן נתן להם חוץ משקיהם צידה לדרך לבל יצטרכו
להריק שקיהם אז לקחת מהם בדרך והנה מכל המוויים הללו
לא עשו כני כיתו כי אם אז׳ וזהו וימלאו את כליהם בר אך
להשיב כספיהם כו׳ ולתת להם צידה היה קשה בעיניה׳ שהיה
ויתור גדול השבת כסף וגם צידה אחרת זולת מילוי כליהם
על כן התרפו עד יצוה שבית כי המזון היה יקר כימים
ההם וגם יתכן כי לא ידעו איזה כסף מיוחד לכל אים
לתתו בקשו המיוחד לו ומה גם באופן הנו׳ לשים שלו לוי בפי
האמתחת שהוא אל השק ולא בשק בעצם ומי מגרי כיתו ידע
לכוין עלכנון אחרי׳ נותו להם כלשון רבי׳ ראה שלא היו עושי׳
קס ויעש כן בעצמו וזהו וינו וימלאו כי׳ כי זה עשו מיד אך מה
שנוה להשיב כו׳ ולתת כו׳ ויעש להם כן כלומר הוא בעצמו וזה
כן כי להעשות כן כמצותו עשה בעצמו אך בשובם שינו ואמרו
לאשר על בית יוסף והנה כסף אים בפי אמתחתו מה שלא

היה

היה כן רק לבני כי ידעו כן יאמרו שהם הטמינוהו תוך הכר
למצא תואנה אם ימצא לאמר כי ממלאי השקים נתנוהו שם
בהחפים על כן אמרו כסף לוים בפי האמתחת שיתפסו מיד
הם העושים לא היו שמים אותו בפי האמתחת
כגנבים ויפיר הכתוב כי כל כך היו נחפזים לצאת מתוך
מצרים פן תתרגש למו רגה כקודמות וגם מדאגת רעבון כית
לכיהם כי לא המתינו עד קצר המצולות עד נאתם מהעיר
רק ויטלו את שברם על חמוריהם ויצאו מפני שלא האמינו
לצאת אך אחרי נדתם יקצרו מצולותם:

ויפתח הא' וכו' הלא כמו זר נחשב כי המ'מצא
הכסף בפי אמתחתו לא חרד והמה יצא לבם
ויחרדו כו' וגם אומרו והנה הוא מיותר וכן אומרו וגם הנה וכן
אומרו ויצא לבם מה ענין היציאת לב ההיא וכן אומרו לאמר
כי אינו לאמר לזולת אמנם יתכן כי לוי היה כמונא שלום
וכמבטר בעינו כי ראה כי הוסב ככסו אשר הכיא אתו
באומרו שאם להעליל עליו היתה שומא לא היו שמים אותו
הכסף עצמו כי יוכל לומר לא יעלה על לב כיתן לי בר ולחם
בשבת רעב בלא ככף אך ודאי קבלי ממני ואין זה רק הטבה
להטיב לי וגם אם כוונו לומר שלקחתי לא ינדק בכסף שלי
שאוכל לומר מצנה היה שלא לקחתה ועד ראיה כי הוא ניתן
במק מוכן ומזומן לימצ'כפי אמתחתו שאם לתופסו כגנב כוונו
המשומים לא היו שמים אותו במקום ימצאהו ויחבילהו כי אין
אדם גוזל ושם הגזלה במקום ימצאוה מיד וזה מאמר הכתוב
מוידא בכפי והנה הוא כלומר מוכן לימצא וזהו מאמרו לבם
הוסב ככפי שנתתי אני כי ידעתי שנתתיו ודאי והוסב וגם
הוא שלי שאם להתעולל כוונו לא בכסף של עצמי היו עושים
והראיה כי הנה גם הוא באמתחתי מוכן לימצא ומזומן
כמשמעות לשון הנה כלומר ואם כן אין זה רק בסודה כי אתה
ניתנה לי ועל כן לא נצטער ונשמע אמיו כל כך התפעלו כי
ויצא לבם ודעתם ויחרדו וכו' לומר הלא חשבת כי טובה
היתה לך נהפוך היא כי אינו רק רע ולא לך לבדך כי אם
לכלנו וזהו לאמר כלומר מה שראוי לאמר הוא מה זאת עשה
אלים הוא מדת הדין לא הסך מאמרך שהיה רחמים ומתנה
טובה

אז יאמר אל תחשבו כי אולי עבבתי כספי כי אינו
רק שהוסב אחר שנתתיו ואין לומר אולי שבתי
ולקחתיו דרך גניבה כי וגם הנה באמתחתי ולא הייתי שם
אותו במקום אתסם מיד לגנב אך אין זה רק מניאה על דרך
האמור בקודם והשיבו לאמר בבקודם:

עוד יתכן על דרך זה במה שידעו מדין התורה כי
המונא מניאה לעפ' שידע כי תמשך לו רעה
ממנה חייב לברך כעת שהחייו אם הוא לעצמו לבד או העוב
והמטיב אם היא לו ולאחרים עמו על כן אמר הוסב ככפי
כלומר ועלי להודו' שהחייו עם שאפשר תמשך רעה מזה וגם
אין ההוראה הטוב והמטיב רק אלי לבדי ולא לאחרי עמי כי
וגם הנה באמתחתי וזכותי בה ומה גם למדרש רז"ל האומרים
כי יוסף לא אסר את לוי כי אם את שמעון כי אמר הנה לוי
חכם גדול וכהן גדול אם אקחנו יקומו כלם עלי והכוני כי על
ידי כן ידע יותר דין התורה או שיער הענין הוסב ככפי ועלי
להודות גם שהיה נמשך רעה אחרי כן כש"ש שלא תמשך רעת
גניבה כי וגם הנה באמתחתי שלא יוכלו לומר שגנבתיו כי
לא היה לי לשים אותו באמתחתי מכסף על היותו ככפי לו
השיבו אחיו ואמרו הנה חשבתם לאמר הודאה על כי דעתך

היא טובה כעת ולא כן הוא כי אם מה שראוי לאמר הוא ברור
דיין האמת והוא לאמר מה זאת עשה אלים לנו הוא דיין האמ
לנו כי לא האמר כי עדין לא עשה וכעת היא טובה כי אם
שכבר עשה כי הלא אחר כי זאת היא תחבולה להתעולל
עלינו אם כן גם מעתה רעה היא וזה עשה אלים לנו כי כבר
עשה ואינו עתיד ליעשות והנה לפי האמת טענת לוי היתה
טענה כי אם להתעולל היתה הכוונה לא היו שמים ככף עצמו
וגם בפי אמתחותם כמדובר ואדרבה היה ראוי להודות לזה
וינא לבם כי מרוב התפעלות יצא לבם ודעתם ולא כן דברו
וכן אחשוב לדעת רז"ל האומרי' כי זה מאמר שלמה אולת אדם
תסלף דרכו כו' כי אולתם הוא הלפה דרכם ועל ה' יזעם מתלוננים
ואומרי מה זאת עשה אלים לנו ואיך יתכן עשו שלמי' דבר כזה
אם לא שלדעתם אומרו וינא לבם הוא שיצא דעתם מהם ולא
כדעת דברו:

ואם נדקדק אומרו מה זאת וגם בטעם תכיר במלת
זאת נאמר כי לוי להיותו עם שמעון מחויב
בגזרת יוסף וראה כי שמעון נאסר ועתה הוא בפרטות לקח
חם כן עליו לבדו היתה הרע' וזה אומרו הישב ככפי וגם הנה
באמתתי בפרטות כלומ' אלי מוגעת הרעה לו השיבו ואמרו
לאמר מה זאת כלומר הבישה וראה מה זאת כמודים בהמשך
הכעשה מסובה ברמז טעם תביר כלומר שהיא גדת גביב'ועל
כסף שהיא מעין אסר גנבנו את אחינו ונמכרהו בכסף ואל
מה שראוי לאמר הוא מה זאת עשה אלים לנו כי כלנו אשמנו
בדבר ושער הכתוב מה שראוי לאמר בהכרח מה זאת
כיראיה ושפלנו' ברמז התביר הוא עשה אלים לנו ולא לך לבדך •
ובמדרש ר' לוי כר דמך ר' שמעון אמר שבטים מגיאה
מצאו כתי' וינא לבם ואנו אשבדנו את ר' שמעון
על אחת כמה וכמה עב' ראיי לנשת לב כי זה הק"ו יש לו
פירכא כי שם היו ראיים כן יהרגו כגנבים ועל כן וינא לבם
מש' כאחירת הנדיק אך יהיה על דרך תשובת השבטים אל
לוי והוא כמאמר ר' יהודה בן אבא על סילוק ר' שמעאל ורשב
אם הקב"ה הזה חכן להיטיב לנו כאלי זה זמן היה ראוי אלא
בימי פלוני ופלוני אלא ודאי שנרה עתידה לבא הנה כי סילו
הנדיקים הוא הוראת ביאת נרה אחרי כן דומה למגילת
הכסף אל השבטים והוא הק"ו ומה אם השבטים שעם שבעת
היא טובה ורואי לברך הטוב והמטיב כאשר הוא שם עם כל
זה וינא לבם על הדעה האפשרית לנמשך אמו שאבדנו
כ' כי הכל נרה בין מה שהוא עתה כאשר הוא שם בין לעתיד
על אחת כמה וכמה •

ויבאו אל יעקב כו' אמרו לאמר הוא בלתי נודק כי
אינו לאמר לזולת וגם למה תייחס התורה הדב'
אל מקרה כאומרו הקורות אותם ועוד אומרו כמרגלים את
הארץ ככסף הדמיון והוא לא אמר רק מרגלים אתם בלי דמיון
וגם מלת ויתן בלתי נודקת וכן לראות את ערות הארץ שנאמ'
להם לא הזכירהו וגם לא אסר אתם כמשמר שלשת ימים
ואשר אסר את שמעון ולא את הכסף המוסב באמתח' האחד
ועל דרך זה שיטיים רבים ממעשה שהיה ועוד אומרו שאמר
הלים בזאת אדע כי כנים אתם ולא אמרו כי לא מרגלי' אתם
ואמ' מזכירים שני הדברים כאומרו והביאו את אחיכ' הקטן
אלי ואדעה כי לא מרגלי' אתם כי כנים אתם ויקשה כי הלא
בכלל היותם כנים הוא כי לא מרגלים הם •

אמנם זה נשית לב אל מלת הקרת אותם שהיא
הבירת תיש ואומרה כי היו נכנים בשתי לשות
אומרים

לאומרים בלבם אוי לנו אם נאמר את כל הרעה אשר מצאתנו
כי יאמלו אביכו לתת את בנימין לכל הכניסו בקרב נרה ואוי
לנו אם לא נאמר כי באיוו טענה נשאל מאתו את בנימין על
כן בפרו דרך בקלה ונלו טפח והסתירו שפחיים ושלא החזיקם
למרגלים ממש רק כמרגלים ועל דרך זה כל יתר הענין כאשר
יבא והוא אומרו את כל הקרות אותם חסר ו"ן לומר שהגיד
מקריהם בחסרונות קצת מפרטי המאורע כי לא אמרו שאמר
להם לראות את ערות הארץ וגם לא שאמ' מרגלי רק כמרגלים
וגם לא שאסרם כמשמר ואת שמעון וזה את כל הקרת ולמה
עשו כן להגיד בחסרון לזה לאמר כלומ' מה שעשו כן הוא כדי
לאמר לו מה שעתידים לאמר שיתן את בנימין אשם יקתירו
הכל לו אם היה שומע כל דברתם לא היה מאלחו:

אז תהיה כוונת אומרו לאמר לומר שהגידו כלא כן שלא
תראה לו נרת הסגתה בעצם לכל ירך לבבו רק
שיראה בעינו כי מקרים הם וזהו ויגידו לו כאומן שאת כל
הקרת אותם הוא מה שיאות לאמר ולא שמאלום עונות ורעות
כל יסוד פחד על יעקב וימלן נשלח את בנימין והו' כי החילו
ולא אמרו דבר האים וכו' לומר רחה נא כי חיכנה נרה בעצם רק
כמקרה בעצמה בקול דברים ובלי אמן כדבר כי הלא לא
תתחלה חשבנו למרגלים כי אם שמתיך דברו דברי קושי
מתוך הבעם הפלגו לדבר ולומר ענין מרגלים ולא שהיה כן
דעתו בעצם רק שהיינו נראים כמרגלים ולא עוד שלא שנכנס
בקושי גדול כל כך כי כנאתו כמאמר היינו כמרגלים נחשבנו
כמקבלי מתנה בעדך הקודם כי בבני תמותה היינו בעצמנו
תחלה ווהו אומרו דבר קשות כל כך עד שחשבנו למתנה נאתו
אח"כ באומרו שהיינו כמרגלים כי זה נקל יותר וזהו ויתן אותנו
והוא כמה שהיה בכסף הדמיון וזה הוראה כי קול דברים היה
והראיה כי בלי יסורין כדרך הנעשה לנחשדי למרגלי' האמין
לנו באמור שיש כנים אנחנו כו' עם שלא היתה טענה מספקת
לבטל חשדת מרגלי' אם היתה החשדה בעצם והוא כי אמרנו
לו כנים אנחנו אנשי אמת ואם כן אמור מעתה כי לא היינו
מרגלי' כי אין דרך אנשי אמת לעשים עצמ'כזה אם לא לאנשי
רשע חייבי מות למלכם באמור להם בזאת תנגלו אם תרגלו
לי את עיר פלוני והם יקתכנו כי בלעדי זה הם מעים להרג
אם ייחשבו אך אנשי אמת לא יעשו עצמם ככך וראיה כי
אנשי אמת אנחנו הוא כי כנים עשר אחים בני אביו כו'
ועל פי הסימנים האלו ידרש עלינו בארץ כנען מהקרובים
אלינו והם יגידו אם כנים או אנשי רשע אנחנו כי ארץ כנען
ממלכות מצרים ארז"ל שהיתה בימים ההם כי אמרו בכ"ל
שהיה חפץ עשו ליקח מכם ארץ כנען ממלך מצרים להאחו
עם יעקב אח כזה אשר כונו דרך אחרת כאומרו בארץ כנען
לומר איך יתכן בני ארץ כנען שאח מושלים כם ירגלו את מצרי
לקחתה והיה כזה התגלות אל מה שגלו היות ז"ב ושעיד להם
אח כי כל שאר ארץ כנען אין להם חיבור אתם ובעד מי
ירגלוה ונחזר אל הענין כי אמרו ראה נא כי אין ידו ככדה
עלינו כי הלא הטיב ואמר שינו בזאת אדע כי כנים אתם ובזה
אדע כי לא מרגלים אתם והוא אם כמה שאמרתם אלי לא
עקרתם אדע כי כנים אתם והוא כי אמרתם שהקטן את
אביכם כמה אדע שלא עקרתם בזה אחשיבכם לכנים ובמה
יודע איפה כי אמת הוא שאח קטן לכם שם אם לא כה כיאלכם
אותו אלי ואראנו וזהו אומרו בזאת אדע כי כנים אתם אחיכם
האחד וכו' והוא כי אמר אין אדם קונה חוקת אים אמת
אם כדברן אם לא בשני דברים כי בתרתי הויא חוקה על האחת

לאחר בזאת אדע כי כנים אתם כמה שתרחמו על אביכם
אבשי כתיבם שלא תחושו על עזיבת אחד מכם אחי כדי
להחיותם ברעב וזהו אחיכם האחד הניחו אחי ואת רעבון
בתיבם קחו ולכו כי זה הוא פועל אנשי אמת לרחם אך בזאת
בלבד לא יפקיק להיות חזקה שבנים אתם ללמוד מזה כי לא
מרגלים אתם אמנם הביאו אחיכם הקטן אלי שהוא הדבר
השני שבו יודע כי אנשי אמת אתם ובזה אדעה כי לא מרגלי'
אתם כמה שאראה כי כנים אתם בב' הדברים הנאמרים
באמת וזהו ואדעה כי לא כו' כי כנים וכו' וראה גא כי אין
כונתו להרע אותנו כי לא בלבד יסיר מלבו עי' כך היותנו
מרגלי' כי אם גם יטיב לנו שאת האחד נקחהו וזה ואת האחן
תקחהו שמנו מפני השלום •

ויהי הם מריקי' כו' ראוי להבין מה היה שבהמצא כסף
לוי בפי אמתחתו יצא לבם ויחרדו חרדה גדולה
ועתה שמצאו צרורות בכסיהם של כלם לא נאמר כלא ויירא ב'
כמאמר יעקב אותי שכלתם יוסף ושמעון אינכם כי ה לא מצו
כאו ראה כי יוסף ושמעון אינם ושאת בנימין יקחו ולא אמר
דבר ג' אומרו עלי היו כלנה שאם הוא שיתעת מעתה לצרות
אחרות ראוי יאמר ויהי ולא היו לשון עבר ר' מה עלה על לב
ראוכן לומר את שני בני תמית וכי הורג נפשות נקיי היה אביו
ולא עוד כי אם שגם בניו של יעקב הם כמזל שעל כן קראו
בכור שוטה ה' שאחר אומ' אם לא אביאנו אליך למה חוד ואמר
תנה אותו וכו' שהלל תנה אותי לי אז כמאמר יסודם אחרי כן
שלחה הנער אתי ולא תנה אותו על ידי וזולת הייתר כאומרו
ואני אשיבנו אליך אחרי אומרו אם לא אביאנו גם ראוי לשים
לב אל הטימי מהבאה להשבה ז' כאומרו לאמר כי לא לשילמר
אביו לזולת אמר לו ראוכן את שני בני כו' • ח' אומרו לא ירד
וכו' אם הכונה שירא מהאמון מה ענין אומרו עמכם וגם מה
יעשה משמעון הממוסכן בעדו ומה יעשה הוא וכל בני ביתו
בלא לחם אם לא יתן את בנימין • ט' אומרו והוא לבדו נשאר
שירא מיותר •

אמנם הנה ודוע משל רז"ל האומרים כי מלפא תיכלא
לא כהתא כי הרע מועט מבעית והמרוב משקיט
כן יתכן כי כהמצ' הכסף באמתחת האח' כלבד נחרדו חרדה
גדולה וינא לבם ועתה שראו אים נרו' כספו בשקו וראו ושקטו
מההפלגה ההיא וזה ויראו בלבד •

עוד יתכן כי מתחלה בראותם הכסף באמתחת לוי אשר
היה עוקר בגרת יוסף אמרו בלבם אין זה כי אם
חרב עין יוסף שנמכר בנכבתנו ודמו הנה נדרש כי עתה על
דבר הכסף המוסב נשרנ כנגבי' תחת עשרים הכסף שלקחנו
במכירתו ולקו האשמי' לא ראוכן אשר לא חטא אך בראותם
אים צרור כספו גם ראוכן אשר לא חטא כולו אמרו בלבם
אין זה על דבר יוסף ואם כן איפה לא תהיה רק צרה קלה כי
זולת עון יוסף אין כנו זולתו בעצם על כן היקל מוראם
והנה עד כה האמין להם לכל אשר סיפרו לו מענין שמעון
ובנימין אך בראותו את צרורות כספיהם נהפך לבו בקרבו
ויתמרמר כי אמר היעלה על לב כי בהיות הרעב גדול
מאד יותר לנו משא עשרה חמורים אוכל כאשר יוכלון
שלח בלא כסף ובלא מחיר כי יוסב כספיהם אחור אך אין
זה כי אם שהחליפו את שמעון בשבר אשר שוברים וחלוף
שמעון הוא כל בשותם עמוסות ועל כן התמרחר ויאמר
אותי שכלתם ומזה אדון גם על יוסף כי לא טורף כי
אם [illegible] כי גם אותו מכרתם ויחדו היו שנים כי יוסף

לאיבו ושמעון לאיבו ומזה לעשטו כי גם את בנימין תקחו
מעמכם למברו גם הוא כלחיו ולא מלדוני הארץ ינא הדבר
וזה את בנימין תקחו ושמא תאמרו וכי כל אחד מאלה האם
לא לאחיו בטרנו הוא ולמה תחשדנו על לכזריות כזה הלא
הוא כי עלי היו כלה והוא כי אין נרת האח דומה לנרת
האב ח"ו עלי היו כלמ' ולא עליכם כי על כן לא תרגישו נרת
אחיכם כאשר ארגים אני נרת בני וזהו אומרו גם כן בפתח
דברי אותי שכלתם לומר השיכול הוא אותי ולא לכם על כן
איבכם שמים על לב כמוני ועל כן היטיב אשר דבר אלין
ראובן בנר מה באמרו את שני בני תמית אם לא אביאנו
אליך כלומר הלא אמרת כי על כי השיכול לא לנו כי אם לך
לבדך לא השמנו על כן הבני ממש כן את שני בני כי עתה על
ידי כן גם אני אדע שכול ובמוני כמוך נהיה תמים וכלכל
הדבר כיוון לומר כי כמאמרך שאין אנו מרגישים נרת אחינו
גם אתה לא תרגי' נרת כן בכך ועם כל זה נדק אביו בתשובתו
אליו כמאמרם ז"ל שאמר אליו בכור שוטה וכי בניך לא הם
בני כלומר הנה טערתך זאת היתה נידקת אם הייתי כלתי
קרוב שיך שבניך לא היו בני ממש היתה תשובה להיות שיכול
כנגד שכול אך בהיותך כן לי ובני בנים הרי הם כבנים לא
אמרת כלום כי גם זה שכול לנפשי וגם ראובן לא נעלם ממנו
תשובה זו עם היות שהלך לשיטת אביו כמדובר אך אף על זה
פקחעינו כי גם כיון לראות מה יעיב לפנות בו על פי דרכו
כי אם יאמר אליו וכי בניך לא הם בני ועכה כתריה ויאמר
הלא אנחנו ונאלי אליך לזרי' תת שבנו ומה גם עתה את בנימן
כי הנה עינו אינך אם עם על לב אם נלך ונשוב פן יקראנו אסון
כי אם על בנימן והוא אומרו ויאמר ראובן אל אביו לאמ' כלומר
שאמר דבר אל אביו כדי לומר אביו אליו בעם שמאמר ראובן
הוא בלתי נכון אמר כן לראות מה יעיב לו אביו לענות גם
הוא על פי דרכו כאמור והוא על דרך מאמרם ז"ל על פסוק
ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר ספירשו אומרו לאמר כדי
שיאמר לו ה' תשובה שאמר אינו אז מכאן עד שתשיב לי ויעקב
הבין דרכו ואמר לא ירד בני עמכם כי אף שאנחנו אתכם
לבדת לא ילך גם הוא ולא שאתם איבכם בני כמוהו רק כי
לאחיו מת והתחיל מדת הדין לפנות בבני אמו והוא קרוב לאמ'
ואמר ע"ד מש"ז אל מת אח' מן המספחה תדאג כל המספחה
שהוא כמוטל אבן מקור כי הקרובה אליה קרובה ליפול
גם היא ושמא תאמרו כי גם לפי דברי קרא לכון את שמעון
שאמרתי ושמעון אינו אמה לא אחוק גם עליכם אינו דומה
כי זה הוא לבדו נשאר ואינו דומה כנין של כ' אבני' לבד שנפיל
האח' מקרבת נפילת השני שאין לה כמה ליסמך לנדר אבני'
רבות כי אף שרועה התרועעה בנפול אחת מהנה לא יתעתדו
לגלי' הנותרו' כי רבו' הנה ונסמכו' זו על זו כאופן שאני מתייר'
יקראנו אסון כי גם בדרך אשר תלכו בה עמו בטוחי' מצרה גל
שם אפחד כל יקראנו אסון באומ' אם לא אביאנו אחזר ואמר
תנה כו' אם לא אשיבנו יהיה כי השיב על כל דברי אביו כי
הנה חשדם על שמעון שהרגוהו לדעת רז"ל או שהחליפוהו
באוכל לפי דרכנו וגם על בנימין באומרו את בנימין תקחו
כאשר כתבנו במסיך לכן על הא' שהוא על שמעון אמר
את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך ועל בנימין
אמר תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך ועל כן בבנימין
שבטלנו בתורת פקדון אמר לשון השבה ואם חזור הכל
על בנימין יאמר אם תשלח אותו עמנו כמוהו כמוהו
שלא בתורת פקדון את שני בני תמית אם לא אביאנו

ואם בתורת פקדון אל תאמרנו כיד אים אמה פן
יבתלקו האחרי מאחרייתו וגם לא את כלם כאחד פן יה יה
בקדרה דבי שיתפי וגם לבל יהיו לך נתבעים רבים יחד על כן
תנה אותו לבל אחי ואני ערב עליהם שהוא ערב קבלן תן לו
ואני ערב כן אמר תנה אותו לשם ואני אביאנו שהוא רגה
מזה גובה רגה מזה גובה ועל היות החלוקה השני דרך פקדון
אמר כה לשון השבה ועל דרך רבותינו ז"ל שאמר לו אביו בבור
שוטה בניך לא הם בני יתכן לפי דרכנו כי כתתי מו לומר את
שני בני תמית אם לא אביאנו אמ לו כן ואז כנה ש דרך אחרת
והוא תנה אותו כו' דרך ערבות כמדובר והשיב יעקב ואמר
הנה כל זה אינו שוה רק אם ירא אתי היתה מכם אז מהאים
אדוני הארץ אך לא כן הוא רק על אמצע הדרך ואז לא ירד בני

כו' כמפורש למעלה.

ויהי כאשר כלו כו' ראוי לשים לב אם הרעב בכל והמה
רבים שבעי' נפש אך יצוה על מעט אוכל ומה גם אחר
שכלו לאכול את השבר. כ' תשובת יהודה העיד העיד כו'
למה לא הזכיר מאמרו למעלה שלדעת אם לא מרגלים הם
היה רונה את בנימין ומהראוי יאמר העיד בנו האים שאם
לא נביא את אחינו כי מרגלים אנחנו. ג' אומרו לאמר זה
פעמים ולא אחד כהם שיהיה לאמר לגלת. ד' למה חזור ואמו
מה יעך משלח כו' ואם אינך משלח כו' כי האים אמר כו' כי
הלא בל זה נאמר כבר. ה' אומרו למה הרעותם לי להגיד
וכו' הלא התיה נודקת תלונתו ואת באומרם אלו מתחלה
שאמרו לאים אדוני הארץ שני עשר אחים אנחנו כו'. ו' אומרו
שאול שאל האים כו' מה זו שאלה כפולה וכן באומרו הידוע
נדע מה זו ידיע' כפולה. ז' אומרו לאמר העוד כו' מה ענין
אומרו לאמר. ח' אומרו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה כי
אומרו ונקומה הוא מיותר. ט' אומרו ונחיה ולא נמות שאם
יחיו ודאי שלא יאמותו ומה ריבה באומרו גם אנחנו גם אתה גם
טפינו. ומה הקדים את עצמם לאביהם. י' אומרו אבי
אערבנו מה הוסיף על אומרו תחלה שלחה הנער אתי כי
ודאי לא אמר ישלחנו אותו אם לא להתחייב באחריותו וגם
למה כפלו ואמר מידי תבקשנו והוא הערבות עצמו. יא' מה
היא הנפקותא שמ' אם כן איפה ואיך במשך ניוו קחו מומר'
הארץ בכליכם ממאמרו זה של יהודה ולא מקור' לכן ומה ענין
המנחה ואם הוא להחזירו על העלילה ועל הכסף המוסב
למה היה מעט ודי ומעט דבש לאדוני הארץ והלולי יתפיים
במרובה. יב' אומרו קחו בידכם הביאו בידכם ולא אמ' הביאו
אתכם וגם הטעם שאומר אולי מטעה הוא בלבד שלא יתכן
יהיה מטעה בעשרה אנשים הוא טעם לתגם כי אם הוא מטעה
בעלם מאדוני הארץ למה יעורר אותו כי ימשך שיתכע' מחמת
גניבה. יג' למה בקש רחמים כאל שדי מכאן ואלתו יד' אומרו
כאשר שכלתי שכלתי כי ישלח להם הולת אחיהם אחר ואת
בנימין ומה גם אם אומרו אחר הוא יוסף אם כן איך יאמר

כאשר שכלתי שכלתי.

אמנם הנה השבטי' מענו לבלתי היסיף לדבר דבר עד
תכלה פרוקה מן הכל כי אז לא יאמלן אביו לתת
לנו כמאמר ז"ל שאמרו הניחו לו לזקן כו' גם הוא אסר מאשנו
לאמר אם מה שאומרים מהאים אדוני הארץ תוהנה היא
ואינו אלא שהם חפצים לקחתו מטעם קנאה כי הוא שלו
בכיתו יהמה נרדים ללחם ובגדות ועל כן רגו יהי עמהם
בגדה גם הוא כהם אז מטעם זולת כמאמרו אמר בנימין
תקח: לכן ואת אעשה אמתין עד יכלה פרוקה כי אז לא ירעבו

עצמם

עצמם ונשיהם וטפם כרעב מחמת קנאה ואם הוא מעלילת
אדוני הארץ ים סכנה בדבר על כן עוד ואת אעשה והוא כי
בשולחי אותם אומר להם שלא יקנו ממנרים שיעור רב כי אם
מעט אולי יתרצו לבלתי הולך את בנימין באומר שיבקו בלבת'
לפני אדוני הארץ אולי יפותה ויוכלו לו באומרם אלין מנער
הוקן ואם אין יאמרו אלין כי הן מעט אם הוא אשר יקחו אוכל כי
לא יהיה רק כדי שיפוק צורכם עודם בהליכה ובחזרה ואז
בלבתם לשוב לשבור אוכל ובילוהו עמהם אם ירצו כי כלנה
הרעה ואין תקנה אם לא ובילוהו על כן הנד השוה שבהם
שלא דבר הוא והם דב' עד אשר כלו לאכול את השבר כמדובר'
ואז הייה דברו שובו שברו לנו מעט אוכל מן הטעם המוכר ועל
פי דרכו רמז להם שני דברים אחד באומרו שובו כלומר כי
הם מורגלים בדרך ההוא כי חוזרה הוא להם מה שאין כן
בבנימין כי לא נקה. ללבת שני באומרו שברו לומר כי לפי
האמת אינו חוסר אותם שהחליפו את שמעון בבר כי אם
מקומים בדמים ושובו שברו כי גם ברמז להם שהחליפוהו
באומרו אותי שכלתם בתלומיות הנרה תקפתו בעת ההיא
לאמר כך וגם באומרו לנו רמז היותו חם גם על עצמם וטפם
כאם על עצמו כי כלם בחוסר לחם ועל כן השיב יהודה ואמר
אל יעלה על דוקך שנוכל ללכת להביא מעט אוכל לנפשות כין
כך וכין כך אם יתפיים האים מכלי בנימן כי הלא אנו דברנו
לא תראו פני כו' ואם כן אי אפשר לנסות בלבת לקנות מעט
עזהו אם יאמר משלח נרדה ונשברה לך אוכל כלומר אפי לשבור
מכילות אוכל בין רב למעט נרי' שתשלחנו ועל כן החליט ואמ'
ואם אינך משלח לא נרד כלל גם אם נמות ברעב ואומרו
לאמר אפשר יאמר תדע מה טעם ויאמר אלין יהודה ולא כל
אחיו הלא הוא לאמר כלומר בשביל מה שעתיד הוא לאמר
אבי אערבנו כו' ועל כן מעתה התחיל הוא לדבר.

עוד יתכן כי הנה יהודה היה. ככה בשתי אמות אומר
בלבו אולי לי אם אומר שאנו בסכנת מרגלים אם לא
אלך אשיבה לא יקבל ערבותי כי יאמר כי אם אני בסכנת מות
איך אכטיח את בנימין וערבי ערבא נדיך ואם על הראשונים
הוא מצטער איך יבא ויבקיף את בנימין להכניסו גם הוא
בסכנה ואולי לי אם לא אומר אלא שרגה לראות את אחיכו
בשנף קנף עלינו כי אם כה אומ' מאין יאמן אביו לתתו לנו על
כן מה עשה השתיר דבר הסכנ' והיקל הסכנה ואמ' כי לא היה
רק כי אמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם כאלו אין דבר
רק עשות אפנו והפליג בהתרות לאמן יהיה בטוח הסכנה
בצער משולח ושים אימות מות אם מאן הוא לשלח כי על כן
הפליג להתרותו ואז העד העיד כלומר התראות כפולו' התרה
כי זה יורה עונש התפעלות בעבור רגונו ונסתכן ורוב בטחון
אם ילך הנער כי לא אמר מרגלים אתם ואתכם כחרב אחרונ
אם לא יבא כי אם לא תראו פני כי לא אם עונשם כי אם
הכתר פנים מהם וכללו העדר מגירת אוכל ווה ענין אומרו
לאמר זה פעמים באומרו ויאמר אליו יהודה לאמר העד העיד
וכו' לאמר והוא לומר מה שיאמר אליו וכו' ולא אמר טעם
עגילת המרגלים הוא לאמר למה שעתיד לאמר אבי אערבנו
על כן אמר העיד וכו' ולא מסכנת מרגלים פן לא יבטח
בערבות כי גם הוא בסכנ' ואיך יהיה ערב על זולתו וכן מה
שאמר העד העד שהזכיר התראה כפולה הוא לאמר לא
תראו וכו' כלומר למה שהוא עתיד לאמר טעם קל
ומשולל סכנה רק העדר ראות פנים בלבד והיה מקום לאביו
לאמן באומרו מאין כאחד. על כן הפליג בהתראות ויכפלם

למען הראות באשר הזיק בדבר כי אם לא ירד אחיכם
אתם תעלה חמת המלך ויעשה רעה ויהי כשמוע יעקב את
דברו כי לא חזקה עליהם לאימת מות על דבר המרגלים כי אם
שאמר שלא ירא פניו כלתי אחיכם אז אמר הנה עד כה
שאמרתם כי להשקיט עגילה תריס את הארץ הוגרתם להגיד
דבר החרשתי כי אמרתי שכזה נגלתם ממות אך עתה
שתאמרו כי אין רע כי אם שתאב לראות אמר אחיכם ושגם
שמעון אינו בסכנה אם לא תקחו את בנימין אם כן איבה למה
הרעותם לי לאמר העוד לכם אח על כן השיבו ואמרו כן
הדבר כי אינו מטים להרג אם נחשוך מהביא את בנימין
כי דבר המרגלים הבל הוא כי כשגגה יגלה מלפני השליט
אך הוא כי שאול שאל האים לנו ולמולדתינו ונגד לו וכו' לומר
לאה כא את אשר התבכל למען נכא להגיד כי יש לנו אח כי
הלא שאול שאל האים שתי שאלות אחד לנו כלומר אם אחים
לנחנו ומי הגדול מאבינו וסדר גדלתנו ב' למולדתנו לאנחינו
אשר הולדנו וכל זה כדי לאמר אחרי כן העוד אביכם חי
ומזה לשאול עוד ולומר הים לכם אח ונגד לו מהאח על פי
שלשת השאלות הראשונות כי התחיל בשאלות רחוקות לימשך
קו לקו אל שאלת האח לגמר דעתנו שנחשוב כי באשר
בשאלות ראשונות אין דבר כי אם רגון מלך לשפוכי דברים כן
גם השאלה הרביעית ווהו ונגד לו זאת הרביעית על פי
הדברים האלה כהמשך הדברים ווה הידוע נדע כי יאמר
וכו' לומר הידוע משאלות ראשונות נדע באחדונה כי יאמר
הורידו את אחיכם הנה מכלל הדברים ינא כי כל ישנו וכל
חפץ אינו על סכנת מות רק שחפץ לראו' נער קטן ממנו כיונא
בנו באופן כי אין בחר אז אמר יהודה שלחה הנער אתי כלומ'
מאסון הדרך אל תירא כי שלחה הנער ובמנותך ילך כי
תשלחנו כי הולכים בדרך מנוה אינן ניזוקים ומה גם מצות
כיבוד אב כי רבה היא ואם תירא שנכשל אנו אותך שלחנו
אתי כי לא יעשו דבר בלעדי ולא תתעכב עוד בדברים
ומועצות כי אין ריך בשם כי אם נקומה ונלכה כי הלא
חיי ס"נפש תלויים מנגד ואמר ונחיה ולא נמות ואמר ונחיה
מתביעת מרגלים כי גם שער כה הסתיר אימת מות גלה
בעת דוחק הנרה וגם לא נמות כרעב כי כלתה פרוסה ומה
שאמרתי ונחיה הוא גם אנחנו שמרבה הגם את שמעון ומה
שאמרתי ולא נמות הוא גם אתה שמרבה הגם את בנימין כי
גם אם ישאר פה הוא בכלל הסכנה גם שפינו ומרבה הגם
את טף בנימן ושב ליבנם בפקן נפש אחת מלבא בדם
שבעים נפש בודאי והוא בכללם ובאומרם נקומה ונלכה ולא
אמרו נקום ונלך יתכן רמזו כי בהיות בנימין אתם יהיו עשרה
ושבינה עמהם ויגליהו בהליכתם ועל כן הטילו שתי הדין
יתירות והנה יעקב ראה כי הלא יטיל קנאה שמורה שאינו
משלחו עם יתר אחיו כי אם עם יהודה ועוד כי הלא גלה
היות להם סכנת מות מעגילת מרגלים כי על כן אמר
ונחיה כמדובר ובכן בראות יהודה כי אביו שתה ולא שת
לבו לו אמר אבי אערבנו וכו' לומר אם רע בעיניך על
אומרי שלחה הנער אתי שמורה כי לא תבטח באחי לשלחם
אתם באחריותם הנני שב ואומר כי אינו רק ערב עליהם
הם המופקדים מאתך וגם עליהם אחריות כי אבי
אערבנו והוא מאמר יעקב אחר ואת בנימין קחו ועל
הסנית מגרת אדוני הארץ מידי תבקשנו שלחם עמו בבחי
הגדול כידי כש שלא אנטרך להלחם כי אם הבאתיו אליך
ושתהיה ההבאה באופן יעמד חי לפניך והוא אומרו והצגתיו

לפניך והוא כי ידע שבהוליך אותו ימה ישקוט האיש מכל
מכיעותיו כאומרו ואמנו דבריכם כולו וכשמוע אביהם את
דבריו כי הכין יהודה את עצמו למלחמה כאמור וכר את אשר
קרה לו עם עשו שהכין עצמו למלחמה ולתפל' ולדורון ועל ידי
כן הצליח על כן אמר אם כן איפה עתה שהכנת עצמך
למלחמ' הכינו עצמכם גם אתם לדורון קחו מזמרת בו' הורידו
כו' אך התפל' אני מעבר' היה שלי שדי יתן לכם כו אשר כשמותיו
את' אלו הבטיחנו את הבטחות יתן לכם רחמים לפני האיש
או יאמר כי שם שדי המורה שידודדין יתן לכם
רחמים כי יתהפך לכם לרחמים לפני האיש
עם היותו בעל בחירה.
והנה במדרש אמר ר' לוי בשם רבי תנחו' כר חנילאי
תאמר אותה החרדה שהחרדתי את אבא
ויאמר מי איפה הוא שבודעזעה עלי כאן ולפי דעתם אפשר
אמר הנה עד כה חשבתי היתה אימת מות עליכם מעלת
מרגלים או מהכסף המושב ואמרתי אותי שכלת' מידכם
היתה מה שיוסף איננו ושמעון אינו ודמם נדרש גם את
בנימין תקחו ועל שלשתם תקחכנו כלכם ועלי היו כלנה אך
ברצותי גורל בטחון יהוד' כאומרו הביאותיו והנגתיו אמר אם
כן אין סבת מות עליכם רק הרדה אלי לפנים כנגד מה
שהחרדתי את אבא שאמר מי איפה ולכן כאשר עשיתי מצות
אם והבאתי מטעמים ונתכרכתי גם אתם הוליכו מטעמים
במצות אביכם זהו זאת עשו כמצותי קחו וכו' ועל ידי כן ואל
שדי יתן וכו' כאשר כשהחרדתיו כרבני בשני שמות אלו ואל
חני באומרו ואל שדי יברך אותך וכו'.
עוד יתכן באומרו אם כן איפה והוא כמאמרם ז"ל
בפסוק איה רעה אכלתה כי לא אשר רק את
יהודה שהוא אריה שהרגו ולהיותו בעל בחירה יכול לו ועל כן
היה ירא יקרם אמון כי קול רמי אחיהם נוקקים עליהם מן
האדמה על הארג ועל הכלתי מוחים אך עתה שראה כי
אלבר שם נפשו על בנימין גם כן אמר וחטאתי לאבי וכו' אמר
בלבו שו היה דם יוסף עליו כבר חטא לאבי ואיך יפלא בעיני
היותו חוטא לאביו והוא לא היה חושד את זולתו על כן אמ' אם
כן כדבריך איפה הוא כאומר אשר חשבתי שלא איה איפה
כי מת עתה ירא כי איפה הוא בעולם הזה כי אם בעל
בחירה לא פגע בו ודאי שבעלי חיים לא יכלוהו כי צדיק היה
ולכן אמרו עלי כם דם נפש אל תירא והורידו לאיש מנח' וזה
יפקיד כי אל שדי יתן לכם רחמים וכו' אך לא תורידו הרבה
רק מעט מכל דבר מעט צרי ומעט דבש בל ירא כי אשמים
אתם בעיניכם וזה אמר ושלח לכם את אחיכם אחר אחיכם
הוא שמעון אחר הוא יוסף כמאמרם ז"ל ואת בנימין כי בטח
לבו כי יוסף חי ומזה ימשך כי גם על דבר הכסף אין פחד
התפס כנכנים על כן וכסף מסנה קחו בידכם ואת הכסף
המושב עצמו תשיבו בידכם ואל תירא שיהיה הכסף עצמו
עליכם למוכיר עון ליתפס כי אין עליכם דם נפש שיאומ' לכם
עלו משפט מות כי אם אי זה עון שוגג הוא שחטאתם ממקום
אחר תחת ההנאה הם מרית היה ככר כאה עליכם החרד
הוא והלכה לה וזהו אומרו אולי מסגה הוא אשר בכם ולא
עון מזיד ועל כן נכנס בה' מן השמים תרוחמו.
או יאמר וכסף מסנה קחו בידכם ואת הכסף וכו'
תשיבו בידכם וכו' כי הנה דרך ההולכי
לקנות תבואה בעתות היוקר ברבות מתן בכל מקו כפיעו המע
ברוך בספו כשקו והמשביר הבר מתן בכל מקו כפיעו המע

ממנה בתוכו ומתוך כך יקרה לפעמים לפי רוב הקוני שבכ
מהביע אל תוכו ועודמו הברור בשק ימלאהו בר ולחם כן אמר
יעקב הזהרו שבכסף משנה תקחו בידכם ממש מן מן לתתו ולא
תוך השק וכן הכסף המושב תשיבו בידכם גם הוא ולא בתוך
השק אולי משגה שנעשה הוא זה כי שמתם בספיכם בשקים
עודם ריקים ויתנו האוכל אל תוכם ועל ידי כן נמצא הכסף
תוך האוכל ולא היה מושב בידים ואת אחיכ' קחו בלומ' כלכם
בערבות יהודה כמאמרו השני ולא כראשון באומרו שלחה
הנער אתי כמדובר למעלה ואל שדי יתן לכם רחמים וכו' לומ'
הנה אני לא אדע אם שאבקש הוא שאל שדי יתן לכם רחמים
ושלח לכם את אחיכם גם שלא ישלחו אני כי ואני כאשר
שכלתי עד כה מיוסף ושמעון שכלתי מבנימין מעת עד מותי
אם אמותה טרם יבואו לפני והוא מאמר יהודה כאומרו אל
יוסף לא יוכל הנע לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת אביו
מנרתו כפרש"י ועל' ז"ל שאומר אחר הוא את יוסף באופן
שהוא שהיו בחיים שניהם יאמר ובכלל התפלה הוא כי ואני
יהי רצון שכאשר שכלתימשולחים לכם שהם בחיים כן
יהיה מה שאני חושב לשכול מבנימין כשלחי אותו כי יעמד חיי
ויקחו וכו' אמר כי עשו מצות אביהם כי ויקחו את
המנחה ומשנה הכסף כדי שבזכות זה תתקיים
התפלה שהיא שאל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש על כן
הלכו ויעמדו לפני יוסף שהוא האיש ולא לפני אשר על כיתו
תחלה כמנהג כדי שתמול התפלה שיתן להם רחמים לפני
האיש.
וירא וכו' אם כן ימנעו מלאכול לביתם מלומדים בשחיטה
ומליחה כי הכל היו מקיימים כמודע על כן נזה יוסף
שלא יטבחו ויכינו הכיסול עד בואם הביתה וירא כי הכל
היו מקיימי כמודע על כן נזה יוסף שלא יטבחו ויכינו הכיסול
עד בואם הביתה וירא כי הכל בכשרות והזה הבא את האנשי
ואו וטבח טבח שיהיה טבח היא שחיטה וגם והכן שהיא
מליחה וכסול שירא כי הכל בכשרות והזה ויבא האיש את
האנשים ביתה יוסף מה שאין כן בית פרעה וכינוגא כי לא
היה נעשה בכשרות רק ביתה יוסף.
ויראו האנשים וכו' ראוי להבין מה זו הירא האם היום
היכלו להיו' בית יוסף כ' האם יחפו' להתגולל עליה' מי
יעבר בידו גם שלא יבאו בית יוסף ג' מה הוא הכפל להתגולל
ולהתנפל ד' שאחר בביתם על עמם בוכים על חמוריהם ה'
אומרו בתחלה כאלו הלכו שתי פעמים ויערער על הראשונה.
אמנם הנה כראותם כי לא דבר כם במקום קביעותו משם
משביר לכל עם הארץ ולא בית יוסף אמרו אין זה כי
אם לעשות משפט מעקל במקום שאין אנשים כאשר במקום
הועד כי שם גדולים וטובים שיבוא מהם והוא כי אם היה שם
הין אומרים היתכן שהיו גוזלים ומשימים באמתחות שיחפשו
ויתפשו ועוד האם כפעם הראשונה שבאו לשבור אוכל אחדו
לגזול שעיד לא יאמרו להם ויאמר: כדעב אך בביתו אין מכלים
על הטענה הראשונה אמר על דבר הכסף השב כאמתחותינו
ועל השנית אמר אנו מוכאים במקום שאין דוב' אלינו דבר וגם
כיון בהכאתו אותנו פה והוא להתגולל עלינו לגלגל מזו אל
הראשונה לומר כי כאשר עשינו זאת כן נדק בתביעת מרגלים
כי העושה זה עשה האחרת מה שלא היה יכול לעשות בבית
הועד כי שם ישידון ויגידון כי נדר שלם יבאו אל הקטן ואמנו
הבריהם ולא יחקור עוד וזהו להתגולל עלינו ושמא תאמר איך
יבוא

יבוא ראיה מזו אל הראשונה כיון שזו הוא עשה כי שם כספנו
בתוך אמתחותינו לזה ולהתנפל עלינו כי עתה אשר עשה בכסף
יפילו עצמנו עלינו בביתו ככה גדול לומר כי אנו עשינו ועול
קיבה אחרת שעליה התחכם להביאנו תוך ביתו הלא היא
נלקחת אותנו וכו' והוא כי אם בבי מועדו במקום גדולי המלכו'
אשר לפנינו גם שיחייבנו לא יפקיע לקחת גם חמורינו מפני
האמתלאות אך בביתו יעשה כרצונו לקחת גם חמוריו ולא
נוכל לשלחם באוכל לפסיב כפש אבינו וכל ביתו ויאמרו בדעב
יחד כלם בזה מחם יסתר.
וגשו וכו' ויאמרו וכו' ראוי לשים לב למה פתח דברו
הבית ב' אומרו לשון בי כי אינו לשון בקשה וגם
לא בקשו דבר רק מתנצלים לפניו. ג' מזו כפל ירד ירדנו כי
הנה זה אפשר כיונו רזל כאומרם ירידה היא לנו שהוצרכנו
לשבור אוכל נמצא כי הירידה ראשונה היא ממעלה והשנית
ירידה מצרימה ד' אומרו בתחלה שהוא מיותר וגם ידוע שהיה
לשבור אוכל ולא הלכנו ויהי כי שבנו כדרך במלון וכו' ה'
כי טוב היה להם לשתוק כי אין תוכיח דבר. ו' כי מיד כאומרו
והנה כסף איש בפי אמתחתו הלא לא ידענו מי שם כספנו
באמתחותינו. ז' מאן מוכח שכן הוא כי לא ידענו מי שם כספנו
וכו'. ח' כאומרו שלום לכם למה חזר ואמר אל תיראו ט' אומרו
נתן לכם מטמון וכו' איך ישתי לב לומר מה שהוא פלא ודלא
כפיעומי מילי שיטימוהו תוך האמתחות.
אמנם הנה המה הוכלו בית יוסף ויגשו בלבד אל פתח
הבית לראות אם יקבל התנצלות כי הם חשדו
בי זה עשה ההערבת ויום לא יקבל טוב לדבר בפתח שהוא
קרוב לבאת וידונו בית הועד שלנשים שם ויאמרו באים ג'
בלשון יחיד כי אדוני לא דרך חניפו' רק כי ובלבי אתה אדוני
אל כלנו כאחד גם היותך עבד לשר והתחילו ויאמרו ירוד
ירדנו וכו' לומר הלא מי שיגנות מהשר לא יהיה בפעם הא'
רק אמר פעמים שלש שהתנהג בחסידות כי לא יורגש אך לא
בתחלה עוד טענ' כי לא יעשה כן מי שהולך לשבו' כר בימי
רעבון כי עוד לא יתנו לו אוכל ומות כרעב וב' טענות שו אמרו
ירוד ירדנו לומר דרך תימה האם ירוד ירדנו ב' פעמים לא כן
היה רק בתחלה בפעם הא' והיתכן שבתחלה גנבנו ועוד כי
היה לשבור אוכל שעד לא יותן לו אוכל להשיב נפש ולא
החזרנו מיד כי לא ראינו עד בדרך במלון ואין לומר אולי היה
כסף איש בפי אמתחתו ושכחתם ושמתם הכר עליו כי הלא
מנאנו כפי האמתח' ואין לומר שגנבנו והחזרנו כי הלא ונשב
אותו בידנו וגם אין לומר שלבשו' אם תרגישו השכם שאל היה
לנו להטמין עד ראות דבריכם אך זה וזה מוכן מיד בידנו לתת
אך הוסם בידים ואין הספק אלא שאנו לא ידענו מי שם כספנו
אלא אתה.
ויאמר שלום וכו' אמר הנה אתם ירא'ים על עצמכם
ועל חמוריכם וחפצים לתת כסף ראשונה והנה
על עצמכם שלום לכם ועל חמוריכם ש' תיראו והכסף המושב
לא נקבל כי הנה אלהיכם ואלהי אביכם וכו' לומר אל תתמהו
על פלא כפול תת הוא ית' מטמון וסומו גב' תוך האמתחות כי
הלא גם לכם זכות כפול כי הוא ית' אלהיכם וגם שהי אביכם
מהיותו אלהיכם נתן לכם מטמון והיותו אלהי אביכם נתנו
באמתחותיכם ואם תפקדו כן אדוני יתכבנו מכם אין פחד כי
הנני מודה כי כספכם בא אלי ומידי יבקשנו.
אי יאמר הלא מנאתם איש צרור כספו בשקו ולא
שגגתם כל איש בסף עצמו בצרור שלו אם לא

שהנחתי ככסף כל איש בצרור שלו שאלו הייתי מתיר הכסף
ונותנו ככלל יתר המעות איך יתכן בירר כל א' מכם כספו בין
מעותי וצרו בצרור שלו והנני מעיד כי כספיכם בלתי צרור
בא אלי באופן בטלה החשדה.
או יאמר לא ימנע או נתתם לי כספכם או לא נתתם ונשא'
בידכם אם נתתם אביהיכם וכו' נתן לכם מטמון ואם לא
נתתם כספכם בא אלי מעצמו מן השמים ולא בא ולא אמר
נתתם לי באופן שלא יבצר מהיות נס או אצלו או אצלכם.
או יאמר ראו עתה כי ה' נתן לכם מטמון כי הנה
בבר כספכם בא אלי ובכן מטמון מאלו נתן
לכם ה' ושמא תאמרו אולי לב אדוני לא כן הוא עמכם ואני
הוא המדבר על לבכם מעצמי על כן ויונא אליהם את מטמון
שיספר להם טוב לב אדוניו כמשל ויאקור אותו לעיניהם
לעיניהם כלבד אך הוציאו מיד ובן אמרו כי בהיות יוסף בבור
היה שמעון זורק עליו אבנים ויוסף היה עתה זורק לו פטומות
וגם היות שמעון בלתי אבור בבית הקבר הורה באומרו ויונא
אותו אליהם שלא היתה הזעקה מהקבר שתהיה יציאתו את
כל העולם רק אליהם כי מהם כלבד היה נסתר.
ויבא האיש וכו' כנגד מה שיראו כן יקרם לעבדים
ויתן האיש בעצמו מים וירחצו רגליהם שלדבר
יעבדום לרחוץ רגליהם כונגד אומרם ואת חמוריהם אמר ויתן
מספוא לחמוריהם מתכת חנם זה ויתן מספוא לחמריהם ע"
עצמו ואמר ויכינו את המנח' לא הוליכוהו אלו מיד במקומו
עד בואו הביתה הוא כי שמעו וכו' והוא כי אם הוא אמרו
אותה תחלה היו עושים עצמם אשמים ומתנים שוחד כי הלא
אשר הבאים לשבור אוכל אין מביאים מנחה על כן הכינו
במקום שמעו וכי שם יאכלו אתו לחם כמחזיקים טובה על מה
שמאכלם.
וישאל להם כו' אחר אומרו השלום אביכם בכלל הוא
שעדנו חי וכן בתשוב תם שלום לעבדך לאבינו
ומה צורך לומר עודנו חי אך באמרו ותחי רוח יעקב אבי אז
חיותו האמתי הוא רוח קדשו שהיה בו תמוד ועז' ענבותו על
יוסף בהתלקח ממנו ועז' כן לא ידע מעטין יוסף ועל זה יהיה
מה שאל יוסף ואמר השלום אביכם ובמה אדע השלום לו
ביודעי העודנו חי האם חיותו הוא רוח קדשו ובלבו היה
שמנרתו והעדר שלמו נמנעה רוח קדשו ממנו ומה הסתירו
ויאמרו שלום וכו' עודנו חי אם לא יאמרו שעוד רוח קדשו בו
אולי יאמר שעל שהגרו את אחיהם שאמרו עליו והאחד איננו
נהיה הדבר.
וישא עיניו וכו' אומר אחיו כן אמו מיותר וכן אומרו
הזה אחיכם ודאי כי זה הוא וגם למה נתייחדה
לו ברב' אלים יחוך ודוע מאמרם ז"ל אמנם זכר מאמ' המלאך
אליו נסעו מזה כי נסעו ממנו זה ולא חשבו אחזה עם בני
רחל והנה ראה יוסף כי היו מרחמים על בנימין כנגדר אחיהם
כאשר קיבר והודה ממה שהתעצמו בשבילו ואמר אליו לא
יוכל הנער לעזוב את אביו וכן מאשר קראהו קטן עם היותו
בן ארבעים שנה שהיה הוראת רוב חיבה והיה יוסף כמתמיה
איך חשבוהו לאח אחר היותו מרחל והראותם בחינת חיבה
עמו ולא וירא את בנימין אחיו כלומר שהיה אחיו לו לבדו
להיותו בן אמו רחל ולא אחיהם כי נסעו ממנין זה והוציאו
את בני רחל ואמר הזה אחיכ' הקטן לומר הזה הספתם למנין
זה שנסעתם ממנו לחשבו אחים עם שהוא בן אשה אחרת
התחשבוהו לאח לכם וגם זה הוא גדול בן ארבעים שנה
ואמרתם

ולמרתם שהוא קטון שתורו כזה חייבה יתרה לו לאמר אלים
יחבך שיתן חבך בעיניהם תמיד כי עד כה מן התימה הוא לו
אם עד פה שם הרחמים נתן חבך בעיניהם יהי רצון שגם שלם
הוא מדת הדין יחבך כדי שלא יהיה הספק בהפכים מדת
הדין:

ויאמר וכו' אומר ויקבם לבכות כמו זר נחשב כי הלא
הבכי מאליו כא כלי יבוקש אך כראותו את
אחיו נכמרו רחמיו על כל השנים שנטרד על נרתו והיה
בקרבו כאש כוער עצורה לו ובקש לבכות האש ויכא
החדרה ובכה ורחץ פניו להעבורו ולא שבבה אשו משום חניו
והוצרך להתאפק וזה ורחץ ויתאפק וכו':

וישימו לו וכו' עורכי השולחן לא השוו את אדוניה עם
זולתו וישיתו לו לבדו ולהם לבדם אך הוא לא
רצה רק וישבו לפניו והושיבם הבכור בכבודתו וכו' והוא כי
היו אדבעה בכורות ולא השוה הבכורות יחד רק כל בכור
בכבודתו כי לא יבוה דן וגד לראובן רק כל בכור לפי גדרו
וכן הצעיר בצעירותו כל פרטי לפי ערך צעירתו ועל השגיחו
בכל הפרטים האלה ויתמהו וכו':

וישא וכו' יש אומרו שחמש של בנימין היו כי כל אחד
מבניו ואשת יוסף נתנו מנה אחת והשלים הוא ואבשר לנו
לומר כי ראה יוסף את אחיו בפניו והכיר כי לא טעם חטא
בנודע כי הוא מד שמתו בעטיו של נחש והראה להם יתרונו
בפניהם כי המה חטאו ועל כן היה יתר עליהם חמש ידות כי
מלבד מנה אחת שניתנה לו על גופו בכל א' מהם עוד לו חמש
ידות עליהם כנגד ה' שמות שים לנפשו על חמש בחינותיה
יחידה חיה נפש רוח נשמה שלא פגם כאחת מהנה אז יהיה
כי יתרון בנימין על השבטים הוא שהשכינה שורה בחלקו שהוא
אבסניא לה וידוע שהיא נקראת ה' על כן היה יתרונו עליה
ה' ידות:

ויצו וכו' הנה רצה יוסף לנקות את אחיו אם שבו
מדרכם ובגדת בנימין להם גר בענין הגביע
שנמצא באמתחתו ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא וכו' לאמר
לאחר ממשרתי הבית למלא את אמתחת וכו' וזה לאחר אך
שומת הכסף והגביע לא יהיה רק על ידו למען יהיה בקוד
וזהו שים כסף וכו' ואת גביעי וכו' תשים וכו' והוא כשום לב ש
אומרו וחמוריהם היתכן שיטיחום שם ועוד יש תימה עליהם כי
עדין לא הטהרו מצער כסף אשר מצאו בפי אמתחותיה ולמה
לא בדקו האמתחות טרם יצאו משם אך הנה התחבש כי אחר
שסתו וישבו עמו בהבכה שם לא עלה על רוחם עליה' ערימו
סוד וכסף גם הסברות שדעתם כלתי מיושב להתבל בעת
המילוי אז ויצו לאשר על ביתו וכו' ואת גביעי וכו' והמה
וחמוריהם ואמתחותיהם היו אתם בית יוסף והיתה העצה
שלא מקרו נשואותיהם שיעצום הם על החמורים פן אנב
הטעינה יכניסו בפי אמתחותם ומצאו הגביע כי אם
טענו את בעל' ואחר היות נשואותיהם עמוכו' כאור הבקר
שלחום באופן שהיו כאחד הולכים המה וחמוריהם מבלי
הצטרך הם להוציא את חמוריהם לטשן אותם רק מוכניה יחד
שלחום באופן שלא ניתן לו פנאי ודרך לחפש ואם כפרם אומ'
שלחו כי כמו הילך עמם לשלחם שתרגומו לאלוותכון וכמו
ספירם אל בתנחומא ויהי בשלח פרעה לשון לויה יצדק יותר
כי שלח עמהם מלוים אותם וזה שלחו שהלכו כני לויה אתם כי
עודם מלוים אותם בושו לחפש בפניהם שירצה שחושדים
אותם שכרו שוחה ללכדם אמנם לא יכנר שאפשר שבהתרחק

מהעיר במקום שאין אנשים על הארץ יריקו אמתחותיהם
ויחפשו שלות על כן מדאגה מזה נ"ה יוסף שבבאחם מהעיר
טרם ירחקו לעשות כן ידלוק מהר אחר הם:

הם יצאו וכו' אמר למה שלמתם רעה לנוכ הגביע
תחת טובה הבעדה והמנת ואין זה בכסף
המוש ג שלא הורגם כי אך זה אשר יאתה לדוני בו ומיד ירגיש
חסרונו ואם עשיתם למען חנחשו בו הלא לא יפקון לכם כי
דוקא הוא נחש ינחש בו אך לא אתם והנה כמעשה הרעותם
אשר עשיתם והוא כי הלא היה נראה חסידות אשר עשיתם
בהחזרת הכסף ועתה נתגלה כי נהפך הוא כי רעה היתה
בלבבכם למען נבטח בכם ולא נפקח עין להביט אם תגנבו
דבל חטוב יותר והסבותם מועט לגנוב הגביע והזו הרעותם
וכו' כי בזה הוראתם היות רע אשר עשית נחור הכסף ואמרו
למה ידבר וכו' חלילה לעבדיך אשר בביתך לעשות כדבר
הזה עם היותם עבדים שחזקתן לגנוב יותם לכם אנו אחרים
שחלילה לכם לגנוב והמטיבים לכם שכ"ל אנחנו כי מה ארצית
לגנוב מזה אל החזרת הכסף המוטב נהפוך הוא מק"ו כי הן
כסף אשר מצאנו שהיתה מצילה לפי דבריך כי הנתן לנו
מעמון באמתחותינו ועוד ב"שהית בפי אמתחותינו שלא היתה
קבלה שגנוב היה אתנו כי מי פתי יגנוב ויטים בפי אמתחתו
שידבקו אחריו ומצא כגנב בחתרת ג' כי מחלי תתבע דבר
הסיבוהו אליה ד' היות מארץ כנען כי אחר היותנו שמה לא
היה פחד יבאו לחפש ומצא ואיך נגנוב בידים וגם מבית
אדוניך שהיטיב עמנו וגם שבוח לא יבקרנו אוכל ואם תאמר
כי עשינו מבני בגלת הכיחום שהיה בו הלא אנחנו אינו רק
כחתיכת כסף אז ודבר כי ידוע שלא נחש בו באופן כי מה
ארצית לגנוב מזה אל הטבת הכסף אדרבה משם ראיה לזה
מק"ו ולבל יאמר להם מי יאמר שגם אותו הכסף לא היה גנוב
אתכם והחזרתם מתוך הפחד על כן הקדימו ואמרו למה ידבר
אדוני כדברים האלה לומר הנה על זולתך לא נתמה יחשדת
בזה אך אתה שאמרת כפפכם כא אלי לא תוכל לדבר כדברי
האלה כי ידעת כי לא גנבנו ומה גם שהיה עם לבבכם שהוא
הטיב הכסף ועכ"ז אשר ימצא אתו וכו' ואמר גם עתה כמה
שאגזור אני עם שאקבל כדבר כדבריכם כן הוא כי אתן הפרש
בין המצא אתו לבלוים אלין:

או יאמר כי הנה דרך נמוני מלכים רבים שאין דנים
משפט מות על גזלה ראשונה כי אם עונש אחר עד
ישנה אז ישלם בגניבה ועד זה יתכן היה בלב בעלי הויכוח
הלז כי על פעם א' יהיה עבד ועל הב' ומה גם מבית מלך יומת
עליה וזה כנגד אל הענין והוא כי אחר אומרם הק"ו הפך
מאמר האיש ברונה ללמוד ממעשה זה אל הכסף המוטב שגם
אז עשו רעה כי גנבו והתנכלו להטיב כדי לגנוב מה שגדול
הימנו על כן אמרו מי שימצא בידו ומת כי ב' רעות עשה בבר
ואנחנו שלפחו' זאת ודאי לא עשינו והלא בכפק נהיה לאדוני
לעבדים ודעתם כי על בפק נגיבה א' ראוי עבדות ועל אשר
נמצא בו פעם ב' אמות כי יוכיח קוסו על תחלתו והוא כי לא
עלה על רוחם ימצא באמתחת בנימין שלא היה בענין הכסף
כי אם הלבו אחר הרוב ולא זאת היא הלא והנה האיש הזה ידע
האמת כי באמתחת בנימין היתה כי בידו שם אותה באמתחת
הקטן על כן אמר הלא אמרתם כי מהכסף ראיה לזו שלא
פשעתם מק"ו ואם ימצא שפשעת מי שימצא בידו מתכי יוכיח
קוסו על מעשה הכסף וב' רעות עשה ועליהן יאמר אשר על
מעשה א' בלבד גזרתם שלא ומותו כי אם יקיו והנה גם עתה
כמה

אז יאמר הנה מאמתכם פן אנחש מהכסף שלקחתם
ע"ז הגביע השיבותם אותו ועתה חשבתם כי
בקחתם הגביע לא אנחש מי גנבו ולא כל שאר מעשיכם אך
לא מחבר עשיתם כי הלא ידעת כי נחש ינחש גם מבלי גביע
אים אשר כמוני והשיב יהודה מה נאמר וכו' לומר אלו חטאנו
לך היינו באים כא' מג' דרכים או דרך פיום או בכעס על
עלותיך המפורסמות פעם מרגלים אתם פעם בסוס כסף
אים כפי אמתחתו כי כל השומעי ידיעך לאוכבה אז דרך סדור
טענו להנדיק עצמנו אך עתה מה נאמ' לאדוני בלשון אמירה
אל חיכה ופיום וזה אדוני בחלוקת הפיום כעבד לפני אדוני
אז בדרך הב' בלשון קושי מה נדבר כלא דבר האיש אדוני
הארץ אתנו קשות אז בדרך הג' מה נצטדק כי הלא כל זה לא
יסכון לנו כי הלא לא חטאנו לך ואין נרתנו רק כי האלים מצא
את עון עבדיך ממקום אחר ואין התקון רק נשוב עד המכה
ולא אל אליו ההשגחה כמוך והיה בלבו על מכרם בכסף
נדיק ועל כן הנדיק את הדין ואמר הננו עבדים לא בלבד
אנחנו שמכרנוהו אלא גם אנחנו נרבו את ראובן אלא מכרו
גם אשר נמצה הגביע בידו אל בנימין יותר מראובן שלא
אמר השליכו אותו אל הבור כראובן עם שלטובה כיון אך
כאש' ראה תשובת יוסף אשר נמצא הגביע בידו יהיה לו עבד
אז אמר אם אינה לא על עון ההוא נהיה הדבר כי אם שלהיו
השלטון הזה בחיריי אין מידו מגיל אז נחרון נגדו ויגש אליו
יהודה כי' הוא כי עד כה היו מדברי ע"ז מלין בין יוסף ליהודה
כי הוא ידבר באזני המלין והמלין משמיע בלשון מגרי ליוסף
אמר כי עתה נגש אל יוסף קרוב אליו במקום שהיה המלין
עומד ויאמר אל תקפיד כי אמתי פני עתה ואתחלה הייתי
מודה להיות כלנו עבדים כי הלא כי אדוני מה שאמרתי
למעלה שהייתי מגדיק את הדין ואומר האלים מצא את עון
כי הוא אדוני אותו העון והוא כי הוא מכרו כלומ' ואיך אהיה
אני כטוב והוא עבד ווה גלה בסוף כאומרו יסב כא עבדך כו'
עבד וכו':

או יאמר אל תתמה אם אני לבדי אכנס בדבר כי הלא
כי הדבר תלוי והוא מה שפי' בסוף כאומרו כי עבדך
ערב וכו':

או יאמר כי אדוני מה שכתבנו כאו' ויגש כי נגש במקום
המלין והוא כי בעל דברים ולשון למודים להוציא
לאור משפט וכמתלהלה לירות ויקים נגדו במתן לשונו לא
יחפון יהיה מלין כימתם רק פה אל פה ידבר בו להמתיק
דבריו משל' עז' אחר שיקרה יסנה את טעמו וזאת ליהודה
באומרו כי אדוני תדבר ולא במלין ואנה ב' סבות יש מונעות
דברי כך כלי אמצעי א' מפני הכבוד כל יראה שאני משוה
עצמי אליך לדבר כלי אמצעי ב' שמא אינך יודע לשון הקדש
והנה ב' אלה אינם כי הנה בקשתי ידבר כא עבדך דבר באזני
אדוני ולא באזני המלין ואל תקניף כי אשים עצמי אליך כי
הנה אל יחר אפך בעבדך כי עבדך אני ולא אחשיב עצמי
להשתוות אליך ועל הב' אולי יכנר ממך ידיעת לשון הקדש זה
א"ש כי הלא כמוך כפרעה והוא במה שידענו מרגל כי חק
מלכות מצרים היה לבלתי מלוך אלא שידע ע' לשון וכן
יוסף לא היה בעל שליט על הארץ אם לא שלמרהו המלאך
גבריאל ע' לשון כלילה שמחדתו יצא מהסוה' וכן אמרו כי כדבר
יוסף עם פרעה ראה כי היה חבר מפרע' לשון הקדש והשביע
את יוסף שלא יגנה הדבר כן יעבירוהו ממלכותו הנה כי
כאשר יחוויב ידע פרעה לשון הקדש למלוך כן יחוייב לדעת

יוסף

במה שאומר כדבריכם כן הוא כפי מדת דינכם שבא' יהיה
עבד ולא ימות עד הב' וגם דבריכם כי הק' אמת שמי שלא
חטא הכסף גם לא חטא כזה כלומר כי יודע אני מי שעשה
זאת א' היה לו כי הכסף לא נמצא בימין והוא כי ידע כי בנימין
היה שימצא אתו כי הוא שם הגביע באמתחתו עד יהי לי עבד
ואתם שלא עשיתם אפי' א' כעדותי באומרי כספכם כא אלי
תהיו נקיים והוא כדבריהם ממש והוה כפי' את בנימין
השותף היה חושד באומרו ואתם תהיו נקיים שהלא והשא' יהיו
נקיים:

ויחפש בגדול וכו' התנכל האים ההוא כדבר א' הוא כי
הלא בכל אחד מהאמתחות היה כסף שבר של
כל אים מהם והלא קשה איך שברו פיהם ולא אמרו התיכן
שלא מהרתם בכסף שברנו גם כפעם הזאת ומ"כ מי שם גם
עתה בכפנו באמתחותינו שם הגביע גם הוא ואם ה' נתן לנו
מטמון גם עתה כפפנו באמתחותינו שם הגביע גם הוא ואם
ה' נתן לנו מטמון גם עתה תוך האמתחת גב הגיל ה' מאדוכך
הגביע שלו ונתנו לנו וכזה היתה התחבולו' מתגלית ומה היה
לנו שלא עשו כן אך זאת היתה חכמת האים שלא הניחם רק
להוריד ולכתוח אים באמתחתו אך לא לחפש כן ימצאו הכסף
כי אם ויחפש הוא בידו ומה לא ידעו והוא גלה הגביע בלבד
ומיד נבעתו ולא שתו לב לחפשו רק ויעמוס אים וכו' ויבאו
העירה:

ויאמר להם וכו' עד סוף הפרשה יתבאר ברוח פרשה
הבאה בעה":

פרשת ויגש

ויגש אליו וכו' ראוי לשאים לב מה היא הגשה זו לפי
הפשט ועוד אז' אדוני שאם לשון בקשה הוא
הלא כא אדוני והנה אדל אם למלחמה אני גוזל ממנו אם
למפגע אעין אז לשרת בבית אבא טוב מביא הנה כוונו לפרש
בו כפשוטו לומר מה שדרך האדון לחסוק בעבד גבור ווריו
הוא לאחת מג' דברים או למלחמה או לשים עליו טורח עבידת
משא כחטו' עניים או לשרת על השולחן ואם כאלה חפצת לא
נדקת כי כי אדוני כי תחול אדוניך באלו הלא כוח בכל
הבחינות כי אני הגון לכל א' מאלה יותר ממנו ג' אומרו אדבר
כא כ' היתכן רצה לנחש באזנו ד' אומרו ואל יחר אפך כי הלא
כמה יחר אפו והוא מוכבדו ומשוחו למלך ולמשל מלמד שדבר
אתו קשות אין נוכר בכתוב וגם באומרו כמוך כפרעה כמה
הוא כמוהו ה' בכללות הענין מה זאת ליהודה כי מתחלה אמר
הננו עבדי' כ' ברצון נפשו וכשהקל מעליהם ואמר אשר נמצא
הגביע בידו יהיה לי עבד אז כעס ויגש אליו וכו' ומה גם
למשל הגשה למלחמה והנה לזה נדקדק אומרו הננו עבדי' וכו'
שהלא בנימין גם אנחנו אינו הוא החייב כעצם וגם מה ענין ב'
הגם מה כאו לרכות ולמה כל טענותיו אלה אדוני שש וכו' ולא
אמרם מה' [illegible] אמר לאדוני טרם יודה להיות כלם
עבדים ע"פ דרכו נגשית לב אל כפל מאמרם מה נאמר מה
נדבר מה נצטדק אך הנה יוסף אמר אליהם מה המעשה הזה
אשר עשיתם לומר הנה ידעתי כי לא על שוי כסף הגביע
לגנוב היתה כונה כי הלא השבת הכסף הנמצא באמתחותיכם
אך אין בספק כי על בגולת הניחום שכו חמדתם אותו ומה
המעשה הזה בלי דעת כי הלא ידעתם כי נחש ינחש אים
אשר כמוני בחכמה אך לא אתם ולריך יגעתם

יוסף להיות שליט על הארץ וזה מאמר יהודה אין צורך מלין
על הערר ממך לשון הקדש כי הלא כמוך כפרעה כי כאשר
פרעה למלוך מוציא ליודעו כן גם אתה לשולטנותך והודעתי
אתה יודעו:

אדוני שאל וכו' לא מרו לאמר בלתי צודק יפה ועוד כי
אין למעלה רמו אל שאלה זו ולמה לא הזכיר לו
מאשר העליל לאמר מרגלים אתם ואשר שם אותם במסגר
ושומו כסף אים כאמתתכם לצערם ואת נביא הכסף הלא
סיפרים אלו וכן מה שיבו אל סיפור הזה:

אמנם כל כונת יהודה לומר כי כל אשר פעל ועשה
עמהם כל ישעו וכל חפץ לא היה כי אם שראה
אותם שהיו בעלי תואר ומראה כמשול על כן התאוה תאות נער
קטן כתואר לשרת על שולחנו ושם למו עלילות דברים לבבכם
את פני הדבר יג ידו לא אם יש לכם אח קטן כדמותן יורידוהו
אליו ויתנכל לעבכו בעמן הגביע והוא כי התחיל ואמר מרגלים
אתם כו' וכשעשה כעבו אמר כמתמיה היש לכם אב או אח כלו'
האם מבלי אב ילמדכם להועיל לו אח ינאתם לתרבות היות
מרגלים והוא עשה לדעת את שלום אביו ואחיו כי פתח להם
פתח להגיד דבר והנה יהודה רצה לאמר לו כי כל אשר עשה
היו עלילו' כדי לבחן ש כונתו ואמר אוי לי אם אומר כי האמור
למלך כליעל על כן דבר דברים יובן מתוכן כי עלילות היו
דבריו והוא באומ' אדוני שאל כי לומר כל ישעך וכל חפץ היה
מה שהיית אומר כלאחר יד ולא מה שעשי' עיקר כו' כי אמ' דך
היש לכם אב שהיית מרא שלא היית כשוא לדעת דק כמתמי'
לא כן היה האמת כי אם כונתך היתה שאלה לאמר היש לכם
אח כדי שנאמר הן אז לאו ולא תמיה כלבד והראיה כי הלא
היה ראוי תהיה השאלה בהכר האם אין לכם אב או אח כלו'
ליקרבכם אך היה כלשון חיוב היש לכם וכו' הרי כי לא היתה
הא' התימה כתמעתך רק הא' השאלה לאמר שהוא לשאמר
לך אז יכוין לאמר כי לבל יורגש שאחינו היית מבקש הוספת
והקדמת את האב לבל יורגש כי כונתך אל האח כלבד ולא
לאמר היש וכו' כי לאמר אח' או אח אמרת תחלה היש
לכם אב והראיה כי פתחת בשנים ואח' לא הוכרת רק את
הכן ותאמר הורידוהו וכו' אך אין זה כי אם שאלת האח
לפניך מכושרת ולהתיר דבר פתחת באב ונכן הדבר ונשם
לפניך שם טענות לבל יבא אחר יש לנו אב וקן לזקנתו אין
להוציא מלבנו כן מלשמעו ועוד טעם שני והוא ולד וקונים
ויגר לאב הרבה הסירו מלבנו שלשי' כי הוא קטן ר' כי ואחיו
מתוקרוב הדבר יקרה לזה אמון בדרך אחר שהתחילה מדת
דין באחיו ה' ויותר הוא לבדו לאמו שאמנו מרוב יותר ו שאביו
אהבו ואיך נפרידהו ממנו ואלו שאלתך היש לכם אב או אח
היתה כי היית חס על שניהם א' כאשר אמרנו שאין להפריד
לאמו עובת את האב ותפשת את הכן ולא חסת על פרידתם
ולא אמרת הורידו את שניהם ואשים עיני עליהם או לבלבם
במקומם כי אם הורידו את הכן אלי ולמה לא הוכרת עוד את
האב אך אין זה כי אם שהתחלה על הכן נתת עיניך ולהתיר
הזכר' את האב ועוד כי גם על הכן לא חסת כי אמרנו שאחיו
מת ויותר וכו' ואנו ירדים פן ימות בדרך וכאמור הורידוהו
אלי ואשים עיני עליו אך תתקן מיתתי בדרך כמה שתשים
עיניך עליו אחרי כואו אך לא על הנער חסת כי אם לעשות
רצונך חפצת ומה לך אם ימות בדרך ואחר שלא שמת לבך אל
אמון הנער שבנו נאמר לא יוכל הנער לעזוב את אביו וכו' ואם
היה לבך טוב על שניהם כשאלתך היש לכם אב או אח לא

לא אמרת לא אחפוץ במות האב ולא יעזוב מבנו כי אם יחי
יבואו שניהם ואשימה עיני עליהם אך אמר אם לא ירד אחיכם
הקטן וכו' הנה כי כל כוונתך אינה רק לקח' את הנער ובלתי
חס לא עלמיתתו ולא על מיתת אביו כי כשאמרנו שמות הכן
כי אחיומת אמרת הורידוהו אלי ולא חסת עליו כן ימות בדרך
וכאשר אמרנו שמות האב אם יעזבנו כנו אמרת אם לא ירד
וכו' הנה כי אינך שם על לב מיתתם רק עשות רצונך ושמא
תאמר הלא זה תדעו כי לחיותו מחזיק אתכם למרגלים לא
אחוס על מי שזה גידל ולא על נפש אחיכם ואיני חפץ בבואו
רק לדעת אם כנים או מרגלים אתם זה אמ' שאם כן היה לך
לומר אם לא ירד אחיכם אהרוג אתכם אך אמרת לא תוסיפון
לראות פני ואין זה עונש למרגלים אך אין זה רק שכל ישעך וכל
חפץ לקחת את הנער:

ויהי כי וכו' שמא תאמר כי אני מרפא השבר על נקלה
ומשמיט ענין המרגלים ונניחת הכסף והנביע
ונאחז בסבבי הדברים ואומר כי לא היה הדבר רק ששאלת
היש לכם אב וכו' ואמרת שלא יוכל לבא והנה עזבתם העיקר
שאתם בסבבת מות ומשיאין הענין לדבר אחר על כן שמע נא
כי כל השומע יצחק בעלילה ההיא כי הכל ותאנה היא כי
הלא ראה מי יחוס על נרתנו יותר מאבינו והנרה קטנה תגדל
בעינינו ועכז היה כמצחק כי הנה ויהי כי עליו וכו' ונגד לו את
דברי אדוני כי אין הגדה אלא כאורך גם את מרבה שהוא
כי כל דבריך שנתתנו כמרגלים הכל בקרנו לפנינו ולא חס
אפילו להשיב על הדבר ולומר איך חשבכם למרגלים שלא כאילו
לא אמרנו לו דבר ולא היה שום חשש אמר שבו שברו לנו מעט
אוכל כי עלילות דברי' הכל המה ואז גם אנו אודינו לו ואמרנו
הן אמת כי אין סכנה רק שאמר לנו לא תוסיפון לראות עני לא
שאם לא יבא נקחכן בענין טענת מרגלים אלילה כי אם כי לא
נוכל לראות וכו':

ויאמר עבדך וכו' ראה איך לא היה מעלה בדעתו היות
ממש כאשר אמרת כי בוחת תדע כי כנים אנחנו
אם יבא אחינו הקטן כאשר סיפרנו לו כי הנה לא עליך היה
מטיל אשמת דבר כי אם עליו שהודיעו להוליכו כלי הכרח כי
שחוק והיתול היו מאמריך אך עליו כאו' אתם ידעתם וכו'
ולקחתם גם את זה וכו' והורדתם וכו' וכונת הכתוב שנשא ק"
ואמר אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי המיוחד ושיקרית לי
כי יגדל כאב נרת זרעה בעיני וראו כמה מעותדי כביה
לשיקרא אמון כי הא' לא לוקח מאתי בחזק רק ויצא בכחירתו
ועוד שהיה הא' מעדין לא פגע' מדת הדין בכבי אמו וזהו
הראשון כלומ' כי עדין היה לו שני ושד כי לא הרחיק נדוד רק
יצא מאתי מהיותו ממוך לי נראות את שלום אחי ועכז אמר אך
טרוף ומה תעשו עתה ששאתם בהכן כי הנה אין זה יוצא
מעצמו כראשון רק ולקחתם כידים וגם הוא על אמון הא' והו
גם את זה כי כבר פגעה מה בא' וגם אינו למקום קרוב כאחיו
שהיה מאתי רק מעט פני שהוא רחק שאינו מלפני רק מעט
פני שהוא נברד מכל סביבות הקמוכ' עם הוא
כאומר אמיך כדא' עם חסיכה שהוא קדש לשפך חסיכה כך
מכל מה שהוא אמיך כי אם רחוק ולא תורידו שיבתי אכל
שאולה כאשר בדאשון כי האחרון יכביד ויהיה כרעה שאולה:

והנה לדקדק כל רבויי הכתוב כאו' גם את זה וכו' מפר'
א' והיא ולקחתם ו' כמקרא ולקחתם גם את זה כ'
ולקחתם אגוד אוב ג' ולקחתם לכם כיום הראשון ד' והתחזקת
ולקחתם מפרי הארץ ה' ולקחתם את ארון ברית ה' ו' ולקחת מן

החרם

החרם ויהיה הענין לתת טעם ש רבויי הגם ודבוי הא' ואמ' כי
ומ' גם ואו' את זאומ' זה עלב' ידכר וזהו ולקחת' לגוד' אוב כי
אין אנודה פחות מג' כדים כנודע ומפרש אזל הא' סהוא מה
שריבה הגם הוא ולקחתם לכם כיום הא' פרי עץ הדר הוא
יוסף שנכ' כן פורת יוסף והוא פרי נדיק כן חיים והוא מהודר
בכורי שורו הדר לו והאת הוא את שמעון והוא והתחזקתם
ולקחתם מפרי הארץ והוא מה שכתבנו למעלה שאמר יעקב
ברחות נרות בכפיהם אותי שכלתם וכו' כי אמר היתכן
שבימי רעבון כזה נתנו לכם ימירים טעונים בר ולחם ומזון
בלא כסף ובלא מחיר ושבמו מקחת המעות אך אין זה כי אם
שהחלפתם את שמעון באוכל כי על כן בכפכם אתכם ושמעון
אינו ואמתותיכם מלאים בר וזהו והתחזקתם וכו' שהתחזקת
עלינו לאוכרו בעל' הוא שמעון לקחת כדמיו מפרי הארץ ועל
אומרו זה שהוא על בנימין אמר ולקחתם את ארון ברית ה' הוא
בנימין שבתחומו ארון ברית ה' ושעור הענין הנה לקחתם את
יוסף ואת שמעון ותבקשו את ארון ה' זה בנימין הוא אשר
אמרתי לא תקחוהו כי אם בקבלת חרם שקבל יהודה וזהו
ולקחתם את ארון ברית ה' ולקחתם מן החרם:

ועתה כבואי וכו' הנה ידוע כי נפש צדיק עם נפש חוטא
בלתי מתקשרו' ו עם זו כמודע אמ' אם היה כדבריך
שבנימין גנב הוא נפשו בלתי קשורה עם נפש אביו הקרוש לא
הייתי מנטע' פן ימות אביו ברואתו כי אין הנע' כי הפרש היחס
שבין נפש האב ונפש הבן יעמוד לבלתי נאת נפש אביו
להתדבק עם נפש בנו אמנם ראתי היא כי לא יתפרדו נפש
האב מנפש הבן על חטא הבן כי אם נפשו קשורה בנפשו
כלומר כי ענין הגביע שקר היה כי בידים הנשם באמתחתו
ועל כן לרוב התקשרותם כראותו כי אין הנער ומת והוא כי
הלא היה אפשר ליוסף לאמר הלא ירחת אביכם לא היית רק
כן יקראנו אמון כדרך והנה עתה עלינו ואמרו אלינו כי בא שלם
בגופו והוא אהוב לאדוני הארץ ואז יבוא לו על כן אמ' אם לא
ימות טרם הדבר עמו טוב הדבר אך הלא נפשו קשורה בנפשו
ולא יעבר בא לעבבה עד בלב' לו כי אי בנו אך והיה כראותו
אותנו כאים מרחוק לבביו וראה כי אין הנער אתנו מיד ומת
אביו ואיך נדבר לו אחר אותו שלא יחוס על הנער ושמא תאמ'
גם שמות מיד לא יהיה כרעה שאולה כמאמרו כיון שחי בנו
הלא גם שלא נוריד שיבתו כרעה שאולה לא יבבר מהיו' ביגון
בחשבו כי מת בנו וזה והורידו כו' ביגון שאולה:

כי עבדך וכו' הנה מלת כי היא נתינת טעם ועל כן ארז"ל
שאמר יוסף ראה אני אותך פטיש למה תדבר
אתה ולא אחיך והשיב לו כי עבדך ערב וכו' ואפשר יקשה
אל אומרו והורידו עבדיך וכו' ואמר עתה את' לי אם אייחס
הרעה אל בולמו כי אמרו והורידו עבדיך וכו' איך אני נכנס
בעוכי הקורה לבדי הלא הוא כי עבדך ערב וכו':

או יהיה כי למעל' מ' הקדמ' לדבריו כאומרו כי אדוני
שהוא אל תאשימני שאני נגנב לבדי לדבר ולא אחי
הדוברים יקד עד כה כי הלא כי אדוני הדבר תלוי ולא באחי
ואחר דבר כל דבריו שהו' מיפור שהו לכל' שב לפרש הקדמתו
ואמ' מה שאמרתי אתה דבדי שבי תלוי הדבר מבאחי הוא כי
עבדך ערב וכו' ולא הם ולענין הכתובים ראוי לשים לב אומ'
לאמר כי אינו לאמ' לאחרים ועוד שנכנס בטעם היותו ערב
ויגל באומ' כן אראה כרע שאמצא את אבי וכן אומרו עם אחיו
יראה מיותר אך יאמר ראו עתה נרתי על נרת אבי כי הנה
בבלתי שב בנימין יש ד' דעות א' שעבור על החרם ב' הרעה

אשר תמצא את אבי והנה ראה גם ראה כמה קשה עלי נער
אבי כי הנה דרך ערבותי לא היה אם לא יבוא בנימין רק
לאמר אם לא אביאנו בעצמי כי גם אם יבוא לא עלי חל החר
ועכז אמי אומר שאבכול עלי הענים שקבלתי ואשב פה תחת
הנער והוא יעל עם אחיו ולא עמי כי אקבול עונש החרם
שקבלתי אם לא אביאנו בעצמי כי על זה בחרתי ממנו הרע
אל אבי וזהו כי עבדך ערב וכו' ואעלתי וכו' שהוא החרם
שהיה אם לא אביאנו בעצמי ועכז אבי אומ' כי ועתה ישב נא
עבדך פה ולא אביאנו בעצמי והנער יעל כי זה אקבול יותר
מרעות בנרת אבי כי גם בעלותי בלעדו יותר אראנים נער אבי
עמרתי כי איך אעלה אל אבי וכו' פן אראה ברע וכו' כי זה
קשה עלי מעבדי החומר' באמו ובאו' ישב נא' ובו' נגא אמ יהי
נא עבדך עבד וכו' יכוין לו יונח שלא תראה אהיה עבד
עולם במקומו לכחות לאשב לעבד עד יעל עם אחיו:

ולא יכול וכו' הנה היה מבקש לבכות ולא יכול לעבר עצמו
והנה היו כ' סונים אצלו א' הנכים עליו מגדולי הארץ
הבמאלי' אתו ומה גם כתנר זה כי רבים וכבדים היו שמה
לראו' מה יהיה משפט הנע' ומה גם לרזל שהיו אחי מלאכי
השרת בחיים לראו' איך אריה ושיר מדיני' זה עם זה כ' היו גרי
ביתו בנין ומשרתיו והנה מה שהיה כוס מלבכות ולהתודע
בפני אנשים לא היה רק בפני הנכבי עליו אך לא מגרי ביתו
וזהו ולא יכול יוסף להתאפק מלבכות בשביל הנכים עליו כי
מהם היה כוס ואמר בלבו אם אומ' לנכבי עלי לבד' שיבאו הוא
כדאי בזון להם על כן ויקר הוציאו כל איש מעלי שבלבד גם כל
הקרובי שיו לשון אבר בני ביתו יצאו הנכבים ומזה נמשך שלא
עמד איש אתו בהתודע וכו' שלב רגונו היה שמאלו עם כמי
הבי' כי אז טוב לו סך יקבפו עליו אחיו ויזקיהו כמשל כי בקשו
להורגו ודחפם המלך וחזר אחיו' ואמר בשו אל וכמאמר זאל
הלו ובמש' שמלאכי השרת היו שם לשמוע איך מדייני אדני ואז
אפשר כי זה כיוון באומ' הוציאו כל איש כלומ' אך לא המלאכי
מפחד אחיו והו' שבאומ' לעבדיו הוציאו כל איש אמ לשון יבינו
המ לאכים שחכן יהיו שם וכזה לא עמד איש כי אם מלאכים
והם דחפו את אחיו לשון הפיל אותו מידם והוצרך לרמוז להם
זה כי המה לא כאו לראות רק איך היו מדייני' לכן עתה בעת
שלום היה אפשר מילבו להם ויתן את קולו ובו' אין קול הבכי
נשמע למרחוק אך הוא נתאמץ בהרים קול בקריא' שרש כא
הבכי ולא עצר כח לעבבב ונצטרף הרמת קולו עם הבכי וזהו
ויתן את קולו בבכי ועל כן שמעו מצרים היושבים שהיו נבכי
עליו וגם נשמע עד בית פרעה:

ויאמר יוסף וכו' לבא אל ביאור הכתובים נשית לב אל כונת
קנת הערות הראויות להעיר ונבא בהן אל כונת
מקראי קדש אלה מ' מה זה היה ליוסף ומה הגיע אליו אשר
לא שת לבו על דבר ובכור ישראל אביו והניחו בר ונשף מר
ממות מתאבל על בנו שתים ועשרים שנה ולא אמר ביום מן
הימים ההם אשלחה ואגידה לאבי כי עודני חי ויבוז כסף
יבוז והב כי ירבה לשלוח רן לקראת רן ומגיד לקראת מגיד
בכתב ועל פה עד דאגה בלבו ישיגנה ממנו מאז הגיע מצרים
ויהי אים מגליח בבית אדוניו המצרי לבשרו מטוב מנבו
ובהיותו בבית הסוהר אולי יפדנו אביו או בהיותו שליט על
הארץ שבע שני שבע ושנתים הרעב כי הלא יפלא הפלא
ונפלא מה זו שתיקה והן אמת שיוכל איש לדב' ולומ' כי כמקרה
ינחק אביו קרה ליוסף כי אמר לו חפץ ה' ידע הדבר ליעקב
יודיענו הוא את בעצמו ועל כן שתק גם הוא אך אחשב כי עוד

טעם נכון היה כמוס עם יוסף נלה ומתקבל על פי המקראות המגידי׳ דברי יוסף אל אחיו כהעיר יתר הערות אשר ייעדנו להעיר והראשונה הנה כאה ב׳ לומרו אני יוסף העוד אבי חי כי הנה ידע ככה להגיד איש רעתו כמתמיה איך לא מת אביו מגרתו והלא כמו זר נחשב כי אתא לנחמיהו ולהקל אשמתם בעיניהם ונעורי קא מנער להו ג׳ לומרו ולא יכלו אחיו וכו׳ כי אם הוא כי כיסו ממנו על אשר הרעו לו לא ידרך בראונן וגם לא בעצם בכני הלחמו ועוד כי אדרבא אמרו אזל שבשקו להורגו על מה שעשה לו ודחפם המלאך עד שהגרך לאמר להם גשו נא אלי ואיך בושו על היותם אשמי׳ גם נדקדק לומרו מבניו ולא נאמר ממנו ד׳ לומרו גשנא אלי כי אני הפשט יקשה מה זו הגשה והמה לפניו ה׳ לומרו ואמר אני יוסף אחיכם וכו׳ כי הרי אמר זה בפסוק הקודם ו׳ לומרו אשר מכרתם אותי מצרימה כי הלא נודע הוא והבוכיהו יורה כי בא להכביד אשמתם והוא הכך הכונה כאשר הכתובים ז׳ לומרו ועתה אל תעצבו כו׳ ח׳ לומרו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי וכו׳ כי הלא זה הדבר שעליו אמר אל תעצבו ובכללו הוא שלא יחר להם ולא עוד אלא שטבע הלשון כמוסיף ענין אחר והכל אחד ט׳ לומרו כי למחיה כו׳ כי האם יחסר מה להביא המחיה בדרך אחרת י׳ לומרו שלחני אלים לפניכם ונהפך הוא כי שלחם ה׳ למחיה לפניו יא לומרו שמת ושלחני אלים לפניכם והוא הקודם יב לומרו לשום לכם שארית בארץ שהלא ידאה כמעט בזכות אביו ואחיו ומגדיל אחר עצמו שהוא הנותן להם שארית ובלעדו היו כלם מתים יג לומרו ולהחיות לכם לפליטה גדולה שהוא ייתור וכחינה הבכית כי ראשונה אמר שארית מורה כי בלעדו לא היה להם שארית ואחרי כן לומר ולהחיות וכו׳ כאלו לא הועיל רק להתהיה הפליטה גדולה ולא קטנה יד לומרו ועתה לא אתם שלחתם וכו׳ כי אלא ועתה מיותרת וגם לא עתה היה השילוח ט״ו כי הרי נאמר זה פעמי׳ כי ה׳ שלחו יז מה המה שם שלש בחינות שרה לא אדון מושל והחילו מפרעה ושד כי ככלל היותו אב למלך הוא היותו משתרר על השאר יח מה ענין הנמיצו׳ הלו מהרו ועלו אל אבי יח למה שיכה כי משלשה חלוקי שרה שהוכיר לא אמר שיאמרו לאביו רק לאדון לכל מצרים יט לומרו רדה אלי כי באומרו אלי ירמה כמחשיב עצמו שירד אביו אליו כ׳ לומרו ויושבת בארץ גושן מה זה היה שבחר להם ארץ גושן מכל גבול מצרים ולא יבחר מקום יהיה גם בו קרוב אליו כאשר בארץ גושן כא לומרו וכלכלתי אותך שם כי הלא כמו זר נחשב כי ירמה כמתגאה שמכלכל את אביו כב לומרו והנה עיניכם רואות ועיני אחי למה חילקם אחר שחוש הראות אחד הוא בבנימין ובהם וגם לומרו פי המדבר ולא אמר אני המדבר כג לומרו והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים למה שיכה מאומרו למעלה כה אמ׳ כך יוסף שמני כו׳ ואמ׳ עתה והגדתם לאבי את כל כבודי כו׳ כד לומרו ואת כל אשר ראיתם כי הלא מה שראו הוא כבודו כמצרי כה לומרו ויפול על צואריו בנימין כו׳ מה יתן ומה יוסיף כהודיע היות הנפילה על הצואריים עד שהוצרכו רזל לפרש על שני בתי מקדש שנכנו בחלק בנימין שעל כן אמר שני צואריו ויצטרך לדחוק לפי זה בצואריו יוסף על משכן שילה כי אחד היה כ״ לומרו ויכסף לכל אחיו ויבך עליהם למה כסף להם ולא לבנימין ובהם לא נוכרו צואריים כי אם ויבך עליהם ומה נשתנו ממנו ולמה הם לא בכו עליו כאשר בכה בנימין עליו כי אם הוא עליהם זה הוא הנר׳ להעיר

כעת בכתובים אלו ועל יתר הכתובים נעיר הראוי להעיר כט על פי כיאורנו קו לקו׳

אמנם לבא אל הביאור בסימה לב מה זה היה ליוסף ומה הגיע אליו כאשר פתר לפרעה את חלומו לאמר לו ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וכו׳ כא היועץ למלך נתמהו ומה לו כי אם יסמע חלום לפתור אותו ועוד מה ראה על ככה לכרות ערלות המצריים שלא במקום מצוה כי לא נתגיירו והנה אמרו רזל שמיאן לתת בר ולחם לערלים עד יתולו והלכו לפרעה לאמר אשר הקשה לשאול ויאמר להם פרעה למה לא אנרתם תבואה כמוהו אמרו אנרנו ונרקבה אמר מי שגור על התבואה ונרקבה לא ינור עליכם שתמותו על כן מוטב שתודו לו אתם כזה וזהו לכו אל אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו וכן קשה מה בנא בהעביר אותם לערים מקצה גבול מצרי׳ עד קצהו ואין די בער קושי זה באמרם זל שעשה כן על כבוד אחיו כל יחרפוס כגרות׳

אך הנה רזל בספר הזוהר כי שולח יוסף למצרי׳ להיות מרכבה אל השכינה היורדת היא עם יעקב וזרעו בגלות מצרים ויתכן בזה האמר שם יוסף עד נאת ישראל ממצרים משכ׳ יעקב שהליבהו אחרונה כי כשאר יוסף שם מרכבה אל השכינה והנה עדיין לא הטהרנו בזה משאלת הקדימה מדוע לא בא יוסף עם יעקב ויאשר יוסף תחת אביו באותו מרכבה אל השכינה אמנם הנה בספר הזוהר אמרו כי הפליא לעשות הוא ית׳ לאחר לשלחם ממצרים כי אם עוד מעט היו מתעכבים שם בגלות היו משתקעים תחת ממשלת אלאת טומאת שרו של מצרים עד קדם מקום ודרך לנאת עוד מתוך טומאותם ויהיה הטעם למה כי בחינת טומאת שר מצרים היא חיות עכורה ומזוהמת מכל יתר טומאות אשר על ראשי כל יתר עמים כי על כן נקראת מצרים ערות הארץ כי היא בחינה היותר מזוהמת שבגיק כאשר אחשוב כי הוא מאמרם זל בנועם מלינתם באומר׳ האדם יש לו ראש בין הארץ יש לה ראש כדכתיב וראש עפרות תבל האדם יש לו ידים וכו׳ כמא דאת אמר והארץ הנה רחבת ידים וכו׳ האדם יש לו עטור וכו׳ כמא דאת אמר על עטור הארץ האדם יש לו ערוה והארץ כו׳ כדא״ לראות את ערות הארץ באתם ואין ספק כיוונו לומר כי כאשר עם היות שהתכונות חבור ראש לאיברי׳ אדם אחר יקרא עם כל זה לא יבנר מהיות הפרש איכות כין אחר לאחר כי לא ידמה איכות הראש של הרגל והיקש בשאר כן גם שחוג הארץ א״ דקדנא דארעא חד הוא לא אדמי בחינת חלק הנמשל לראש אל בחינת חלק הנמשל לאחר ולזאת והכל על פי בחינת כח הרוחני אשר לעומתו בשמי׳ ממשל מעבשים שרים אשר להם נתנה הארץ כמודע ועל כן למה שארץ מצרי׳ היא מבחינת עכירות כח הטומאה הנמשל של הערוה לכן היא היתה כור הברזל לנדף בה את ישראל כהגו מיגים מכבף בהיתוך אותו תוך הכור כך עשה האלים בהגלות את ישראל מצרימה למען יצרפו ויתלבנו בה כעומי מצרים שעל ידי כן מיני זוהמת נחש יתדבקו אל זוהמת טומאת מצרים ויתבו בם אשר הן הם המתים בשלשת ימי החשך הכסף מזוקק אחד מחמשים או מחמש מאות המוכני׳ לגמר לכולם כעוד חמשים יום לקבל התורה המה היונאים על כנפי נשרים כמאמרם זל כי יסר שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן כאשר יתרח הביאור בשלשה פרשת שמות והנה על פי הדברים השה אין ספק כי לפי תוקף טומאת מצרים יגדל הכאב מאד כן תחזק ידה על עם בני ישראל להמשיכם אחריה כאשר היחלה לעשות לולי ה׳

נבאות

נבאות הותיר לנו שריד כמעט כמהר את הקץ על כן אלהימו ארחם לבלתי נאבד חסד מחשבו׳ לעשות באופן שלא נסתופף תחת כל מצרים ולא תבא פרנסתנו אלינו מתחת ידו לפחות בבאינו שמה כי אם מתחת ידי שכינתית׳ ועל כן כ״ב שנים טרם עת גלות מצרי׳ בלתה שכינה שמה כי באה בכח קדושת כ״ב אותיו׳ התורה שנתנה׳ לקבל אחרי׳ כן לבל תהיה תפארת שר מצרים לאמר כי באו בכל קורתו כי הלא השכינה בעצמה היא היתה המשתררת שמה זה כ״ב שנה באמצעות יוסף וגם הלחם אשר יאכלו יעקב ובניו בבואם שמה הוא הלחם אשר נתן ה׳ באמצעות יוסף ולא באמצעות שר מצרים כי על כן בזה ה׳ את הברכה בשבע שני השבע לפרנסם שבע שני רעב שם שלין בה בזה אשר שני מעלה וזהו אשר האלהים עשה הראה את פרעה ועל כן באו בימי רעב שלא הנמיחה האדמה כלל למען לא ישלחו הנריקים בנחש האדמה הבא מכח השר ידיהם כי אם כמה שהנמיח ה׳ בשבע השנים אשר מאתו ית׳ ובזה יובן מאמר הכתוב באומרו ותרעבה באחו שלין לפתרון צורך בזה וגם מה היה שבשבע הפרות הרעות לא נאמר ותרעינה באחו ומה ענין עלותן מהיאור אלו ואלו וגם באלים השבלים למה הטובות עלו בקנה אחד ולא הרעות אחר הורה כי שבע שני השבע מה׳ היה האוכל ולא בשבע לא היו שני השבע היאור משק האדם והשבע שני רעב היאור מקר מים להשקות כי אם שבאלו ואלו הפקה היאור את האדמה וזהו עולות מן היאור האמור בכולן אלא שהפרות הטובות תרעינה באחו שמקבלות השפע מכל נראה היא השכינה ולא מהשבור הנר הוא מאר מצרים וכן בשבלים הטובות נאמר עולות בקנה אחד מלאות וטובות שהוא מהאחדות היא השכינה ולא מהשר שהוא מעולם הפירוד ועל כן התבואה שאנר יוסף נתקיימה ושל זולתו נרקבה כי אשר היתה תחת ידו שהשכינה עמו היא שעמדה אך של שאר מצרים אשר מצרים תחת יד שר מצרים המה הרקי בה ווה אפס׳ גב היתה הכנה באומרו בקנ׳ אח׳ כי עליו׳ והלא השבע היתה על ידי קנה אחד הוא יוסף מרכבה אל השכינה שבאמצעותו הברכה משתלחת ועל כן אמר ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם כי למה שזה כח אלים קדושי׳ צריך איש מוכן להיות אמצעי שאם לא כן ימנע השפע ועל כן צריך נבון וחכם כדא״ יהב חכמתא לחכימין וכו׳ כמאמר דניאל על שפע רוח הנבואה אשר שרתה עליו בלילה ההוא ויוסף על עצמו כיון מן הטעם האמור שלא יכאו אביו ואחיו להתפרנס ולהסתיפף תחת שר מצרים והוא מאמרו באומרו ובלבלתי לאתך שם כאשר יבא בא״ לפנים ופרשת מקץ בא״ ד׳

עוד שני׳ היתה הכונה בקדימ׳ ביאת יוסף עם השפע׳ מצרים׳ למען הכניע כח טומאת שר אלהי׳ ולהחליש כחה פן תתחזק ותגבר ידה על ישראל יאבדו חלילה כי הלא גם בהיות שכינה עמהם היו קרוב ליאבד כיציאה ואלו שהו׳ עוד מעט היו נחזיק מטומאת מצרים מסתקעים בחמשים שערי טומאה והוא מאמרם על כמוק ולא יכלו להתמהמה והוא מאמר התנא שנגלה עליהם הבה״ ונאלם מיד ומה גם אם לא היתה מכאה מקבנות להיות אתם בהכמות הנזכרות לכך צוה יוסף לכרות כשר ערלתם למען התים כח טומאת מצרים הנקרא׳ ערות הארץ כמדבר ומייא לזה אשר הובא בנסיון ערו׳ שעל׳ וכו׳ עמדו בנסיון עצם כחו לעשות הדבר ההוא וגם למען התיש כח המצריים מלעבד את ישראל ולהכניע תחת טומאת שר כלם העביר אותם לערים להיקש מכלי אל כלי ולהחליש כח נמרות המיוחדים לושבי עיר ועיר

ועל כן על כל דברי ההקדמה הזאת אשר היתה עם יוסף כי חכם לבו מאד הוא מצרימ׳ הם שלא להזכי׳ ולהודיע לאביו כי עודנו חי כן יוכרח לבא ארצה כנען לבבוד אביו כי אחר שרצון שכינתו יתהיתה לבא מצרימה ושיהיה הוא ארבבה אליה איך ילך משם אפי׳ שעה אחת ויבטל הטרא׳ שכינ׳ מבלי היות שם מי שתשכון שכינתו עליו והו׳ אנלנו מאמ׳ הכתוב ויהי׳ ה׳ את יוסף ויהי׳ איש מצליח וכו׳ לומ׳ כי ראה כי ה׳ עמו בזה שהיה איש מצליח על כן ויהי בבית אדוניו המצרי ולא השתדל לשוב לבית אביו כי יראה לשלוח הון עתק לפדותו כאשר יודיענו לו כי אמר אין זה כי אם שכינ׳ בגלות ואני מרכבה שיה ולא אמיש עד טוב אחרית דבר וגם לשלוח אחריו ערן לא היה עת כואו עד השאר מנין ראו מהארבע מאות שנה ומטעם זה כתבנו פרשת ויסב שנ׳ מלאכים שנזדווגו ליוסף בלכתו שכמה לא החזירוהו מהדרך כי אדרבה נתנו לו מקום ללכת למען ילך מצרימה׳

ועל כי הקדמתנו זאת ועוד פנית והיה כי חנה בשלומי אמוני ישראל קדושים אשר כארץ אשר היו לפניהן בימים רא שנו׳ אשר מטוהר׳ נפש׳ ואלאת מחלשת זוהמתן יכילו וידעו בהכיבם אל פני אדם גם פני אים הנדיק הוא הרשע ויענידון יגירו פרטי מעללי אים בהכרת פניו ולא יחטיאו עד אשר יאמר מי שנאמר עליו כי הוא זה בכל מראה עיני הנדי׳ אשר הכיר כפניו כמצא בספר הזוהר במקומות רבים ואף גם על אחד מילדי העברים סיפרו פרשת בלק זל ר׳ יצחק ור׳ יהודה הוו אולי באראה מטו להה׳ אתר דכפ׳ שכנין אתראה באתתא חדא דהוה לה כרא חדא זעיר׳ וכל יומא הוה בבי ספרא ההוא יומא קליק מכי ספר׳ אתא לביתא חמא לון לשון חכימין אמרה ליה אמיה קדיב לגבי אין בוכרין עילאי׳ ותרווה מיכנייהו ברכאן קריב לגבייהו עד לא קריב אהדר לאחורא אל לאמיה לא בעיי׳ לקרבא לגבייהו דהא יומא דא לא קרו קש׳ והכי אולפו לי כל מאן דלא קרי קש בעונתיה בנדוי הוא כל ההוא יומא שמעו אינון אחרינו ידייהו ובריבו ליה אמרו ודאי הוא ויומ׳ דא אשתדלנ׳ בהדי אתן וכלה דלא היה לון נרכייהו והוו מתאחרו לאודווגא ולא היה כר גם לאשתדלא עלייהו ואנן אשתדלנ׳ בהו ולא קריבן קש ומאן דאתעבק במצו׳ פטור מן המצה והוא מאמר יתרו ש״ מסה כאמור אליו ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וכו׳ לומר גם כי לא רבים יחכמו להכיר בפני׳ הנה אתה תחזה בהכרת פניה׳ מי ומי אנשי חיל וכו׳ וגם הוא מאמרנו על מאמר יעקב באמור ראה אלהים פני אביכן כלומר גם כי זולתי לא יכיר את זאת ראה אני את פני׳ כי הכרת פניו עצתה בו ראה אלהים כלו׳ אני הוא הראה ומכיר ולא זולתי׳

הנה על פי שתי הקדמות שנקרב ונבוא׳ אל ביאור מקראי קדם אלה והוא כי הנה בהתודע יוסף אל אחיו כאמרו ראמיו ולא יכול להתאפק לעבו׳ הבכי ויתן את קולי בבכי ויאמ׳ אליהם אני יוסף ולבל יאמרו ללבכם כל דעתם זכר אשר עשיתם לו ומאשר גדל הכאב מאד געה בבכיה עד נשמע בית פרעה ויתעצבו מאד באמרם כי בלתה אליהם הרעה מאתו על כן מיד היחל בבכי לאמר אני יוסף ואמר העוד אבי חי כלומר מה שגעיתי בבכיה ואני מדבר ובוכה לא על נדתי כי אם על נדת אבי כי תמיה אני העוד אבי חי והיה אפשר לומר כי מה שלא יכלו לענות לאותו היה על התפעלותו כי לא קבלו התגלותו על כן אמרה תורה כי לא כן הוא כי מה שנבהלו מפניו כי כושו ממנו

אז יאמר על פי הקדמותיו שכתבנו אני יוסף כלומר אני
אני הוא ולא שמיתי מהכסרון כאופן כי בטורה תחסב
לאחי אמור לו כי אני חי ואתמה אם העוד אבי חי כחיותי אז
שהיה חי רוח יעקב אביו אליך השכינה הקתירה ממנו ולא
הגיד לו והוא לא ידע כי המה כללו אותם עמהם לממן עסרה
לגזור על כלתי הגיד כי על כן נקתלקה ממנו כל שנה עד
שנתבסר מיוסף כי אז נאמר ותחי רוח יעקב אביהם אך היה
חושש שמרוב העצבון נקתלקה רוח הקדש ממנו ואז כשמעם
כי הוא לא נשתנה שמו לכם להביא אל פניו אם הנלם אליכם
עודנו בו מאיר ומזהיר כאשר בתחלה ובהבטה ראשונה עם
שלא הקתכלו בעצם נכהלו מפניו כי ראו האדם מה מלאם
אליהם אשר בפניו ועל כן לא יכלו לענות וזהו ולא יכלו וכו' כי
נכהלו מפניו כי לפי גודל קדושתו תגדל בושת אשר פטעו בו
מפנו אמנם יוסף בראותו כי עמדו לא ענו והוא לא ידע כי
מזוהר פניו היה אמ' אלהו אין זה רק שמנטערים תחת ארבע
סיבות א' על המוגע אל נפשי אולי הוטמאה במנרים אשר שם
מקום זמה כי מדאגה מדבר זה ארז"ל שבקשו אותו בסיף של
זוכת ומכשלה זו היתה מתחת ידם ב' על הגיבע אל נרת הגוף
והוא אל מניאות המכירה אשר מכרוהו והיה נער מתחולל ג'
גם הוא אל גופו והוא על היות המכיר להוריד מנרים שהיתה
בכונת היות עבד עולם כנודע כי חק שרו של מנרים ומזלה
הוא שעבד אשר יהיה שם לא יעלה כמעלה לעולם וגם שלא
כן היה הנה לא יבנר כמדובר למעלה מהיות זו כונתם
בעובדא דהוא דגמרא דאמר אנא מיהא לאיקרא איכוני
ד' על המוגע אל יעקב אביהם כי עד כה הסתירו ממנו ועתה
תגלה רעתם אליו ואיך יעלו אל אביה' ואיך יסאו פניו בהודע
אליו כי חיה רעה לא אכלתהו כי אם המה מרו ועצבו את רוח
יעקב אביהם על כן להעלות ארוכת ארבעה אלה ענה ואמר
על הראשונה גשו נא אלי כלומר אם העולה על רוחכם הוא
כי קלקלתי מעשי במקום הרע הזה וחטאתי לאלים גשו נא
אלי בעצם והביטו בפני בלבם שלים אשר לי ותכירו ותדעו כי
עומד בצדקי אני כמדובר למעלה מההכרה אשר היתה
לבלמים בימים ההם ולו ויגשו להתקבל בו ויכירו צדקתו לו
ענה ואמר אני יוסף אחיכם כלומר מאשר ראיתם אני מגיד
כי הוכרה ראשונה אחת אשר אפשר חשבתם עלי והוא כי הנה
אני יוסף אחיכם והענין כי אילו היה חלילה מחלל כריתו
ומטמאו בזמה בשבטים לא יתחשב על דרך מאמר ראל על
ראובן שנאמר בו ויסבב את בלהה פלגשאביו וכו' ויהיו בני
יעקב שנים עשר שהוא לבדנו שאין הדברים כפשוטן שאם
כן לא היה נמנה עם אחיו אלא שבלבל יצועי אביו בלבד וכן
אמרו ראל כי בחלום יוסף שלא כוכבים משתחוים לו היה
פשבסר בעיני ראובן שהחשיבו בכלל הנה לאדמו כי המטמא
בריתו אם בשבטיו לא יאמר וזה יאמר אני יוסף אחיכם
כלומר נמנה עמכם ונקרא אחיכם עם שמכרת אותי מנרים
אשר כאן מקום זמה מוכן לחלל הברית ועל פי דרכו רמז למו
גם שרחה דחיתוני מה אחוה בעת המכירה כמאמר המלאך
אל יוסף כאומרו נכעו מזה אני לא כן כי אם אני אחיכם עם
שמכרתם אותי מנרימה בהפרדכם מאחוותי וכהתימו לבטל
הענין הראשון אמר ועתה אל תעצבו וכו' והוא כי הנה זה כלל
גדול בכל מיני משחית ובכל מיני פורענות אשר יגיע לאיש
אויבו כי הנרה אשר היא אל הנוף אינה נרה בעצם כי היא
עוכרת כנוף העובר וניתן למחילה ותחשב לו לזכו אך הנרה
אשר תקרא נרה גמורה היא המוגעת אל הנפש ועל כן רבה

רעת המחטיא מכרו כי אין מפקיעין בידו לעשות תשובה ומה
מתקן דברי ראל כאומרם גדול המחטיא את מכירו מהורגו
כי אדום ומנרים בקשו להרוג את ישראל בחרב אדום כדא
כן בחרב אנא לקראתך ומנרים אמר אויב אדרוף אשיג וכו'
אריק חרבי וכו' ועל שניהם הוא אומר לא תתעב אדומי וכו'
לא תתעב מנרי וכו' אבל מדינים שהחטיאום נאמר צרור
את המדינים והכיתם אותם וזה מאמר יוסף אל אחיו כאומרו
ועתה אל תעצבו וכו' לומר הנה מד' הדאגות אשר חשבתי
עליכם שהאחת מוגעת אל הנפש והשאר אל הגוף הנה ראית
כי נרת הנפש איננה כי לא הקיבותם להחטיאני ולכן עתה
אל תעצבו לו הוכח שהייתם מנרים לגופי ומה גם עתה כי גם
השנית והשלישית המוגעים אל עצמי וכשרי גם הם אינם בעצם
וזהו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי שהיא השנית וגם על
היות המכירה הנה בעיר הזאת מקום שאין עבד יוצא לחירו
שהיא השלישית וזהו מכרתם אותי הנה שכלל בזה שני ושלישי
והטעם על השנית הוא כי למחייה וכו' לומר ראו עתה כי לא
אליכם תתיחס בעצם כי אם שמה יצא הדבר על בחינ' טובה
כי הלא בדרך טבע היה ראוי לי לימנע מלכת לפניכם
מחכרון שכמה כי הלא הייתי מתחייב כנפשי כי ידעתו כי
נכלאתי בעיניכם וכלתה אלי הרעה מאתכם והוא מאמרם
ז"ל היה זוכר יעקב ומעיו מתחתכין ידעת בני שאחיך שנאוך
כשאמרתי לכה ואשלחך אליהם איך לאמרת הבני אך אין ספק
כי אם שמאתי ית' הייה הדבר והנה לב' סבות היה ראוי לא
יעשה כן הוא ית' אל המוגע אלי כי הנה רגלי אחידיו יסמו
מהלכד במנורה רעה להגיל ממית נפשם ב' אל המוגע אליכם
כל תגא תקלה מתחת ידי צדיקים כי אפילו בהמתן של צדיקי
אין הב"ה מביא תקלה על ידם וכו' ומה גם לבא כדם נפש אך
אין זה כי אם שה' חשבה לטובה שהו' למחייה כי לולא הביאני
ה' מנרימה היה העולם אבד ברעב כמש כתנחומא גדולה
עבירת צדיקים מצדקת רשעים כי שבטים מכרו את אחיהם
ועל ידי כן נתקיים כל העולם מלמות ברעב וזה יאמר הכתוב
למחייה וכו' לומר למה שהיה למחייה על כן שלחני אליכם לפניכ'
מחכרון לשבטים שאם לא כן לא היה משלחני על הנוגע אליכם
להיות לפיכם שהוא על המוגע אליכם וזהו שלחני אליכם לפניכם
כי לא על דרך טבע היה הדבר ברעב כמש כתנחומא גדולה
עבירת צדיקים מצדקת רשעים כי שבטים מכרו את אחיהם
ועל ידי כן נתקיים כל העולם מלמות ברעב וזה יאמר הכתוב
למחייה וכו' לומר למה שהיה למחייה על כן שלחני אליכם לפניכ'
מחכרון לשבטים שאם לא כן לא היה משלחני על הנוגע אליכם וגם
להיות לפיכם שהוא על המוגע אליכם וזהו שלחני אליכם לפניכם
כי לא על דרך טבע היה הדבר כקרב האדם ואם כן איכה לא
תאמנו על המכירה בעצם וגם על הגיהוא להיותה הנה
במקום הזה כי גם זו מה היא כי דעו איכה כי מעותדי היותם
כולכם לבא מנרימה אלא שאני קדמתי לבא לפניכם פה וזה
ושלחני אלים לפניכם וטע' אל קדימה זו הלא הוא לשום לכם
וכו' והוא ענין הקדמתו למעלה כי למה שייעד הוא ית'
לנרפס כנרוף את הכסף בתוך כור מנרים כמדובר למעלה
על בן ימדאגה מדבר כן יתדבקו בחלאת טומאת מנרים
לנמרי באופן שאפילו אחד מחמשים לו מחמשים מאות שיצאו
ממנרים לא היו יוצאים כי היה נאבד שריד מהם על כן כא
אלים ית' מנרימה מקודם להחיות כח שר אלם של מנרים
כאומר טרם יבאו ישראל שמה כי בחיבת' ופקוד עמי עמו
ולא בגל מנרים וזה היה בלתי אפשר אם לא בכח יוסף שמה
למען יהיה מרכבה ומושב אל שכינתו ית' וזה מאמרו אל
אחיו ושלחני אלים לפניכם שהוא קודם לכם לפנו
בחיתכם כדא' יעבר גם אדומי לפני עבדו כדי לשום לכם
אלים המוכר השורה עלי שארית בארץ שאם לא הייתי
מקדי וכא עם השכינה היא אלים הנו' לא היה לכם שארית
בארץ

בארץ והוא כי היו מתדבקים אל כח טומאת מנרים ולא ישאר
להם שארית כמדובר ולא יונח שבלעדי קדימתי היה לכם
שארית כי אין מעצור לה' להושיע מבלעדי לפחות היה תוספת
ריוח בחיותי כדי להחיות לכם לפליטה גדולה שאם מבלעדי
היה מניאות שארית פחות מא' מחמשה או מחמשים עתה על
ידי זאת תהיה הפלטה גדולה.

אז יאמר ולהחיות וכו' כמאמרם ז"ל בכל על פקוק
ועשה לו כתונת פסים וכו' ז"ל וישנאו אותו לומה
וישנאו אותו כדי שיקרע להם את הים אל תקרי פסים אלא
פס ים ולא יקשה היתכן שבסיבל כך שנאוהו והוא הפך
הבכרה והמקרא אך הנה כיאמרנו במקומו שלישב מלת פסים
שאינו שם מסי או דומה לו הקשו קושיא אחרת והיא למה
וישנאו אותו ולא סגין הוא ית' כאשר היה מגין בר' עקיב' ודומה
לו שאמרו בגמר' שאמר להם השטן אלמלא דמכרוי עלך
ברקיעא הזהרו בר' פלוני ותורתו הייתי מחטיאך ואם כן איך
למה וישנאו אותו ולא היתה ידו ה' אתם להטות לבבם אלא
לבלתי יחטאו בשלמים בשם אלא כדי שיקרע לפניהם את
הים כי שילא עזרתו ית' מבחירתם כדי שילך מנרימו' ואדע לו
ענין לדוכתו ויכם ויכ' הבחינה כדי שבוכות זה תקרע להם הים
והוא מאמר ז"ל במדרש היה ראה ויכום ראה אחוהו של יוסף
בוכות ויכם ויצא החוצה הים ראה ויכם מפניו והוא כי גם
שהוא ית' היה מגיל אותם אך לא היתה הפליטה שלמה כי הנה
ארז"ל על פקוק ויסע מלאך האלים וכו' שקיטרנו על ישראל
והיתה מדת הדין מתוחה על ישראל והקב"ה היפכה על
המנריי' ואם כן אם לא היה נקרע הים והטביעם והיו המנריי'
לוחמים עם ישראל על שפת הים לא יבנר מלמות תחת ידם
קנת מישראל כי ילכדו בשנם וגם כי ישארו שארית בארץ
לחבר אל לא תהיה הפלטה גדולה כאש' בהקדוש הים וימותו
וזה היה להם על ידי אהרון של יוסף וזה מאמרו אל אחיו
וישלחני אלים לפניכם לשום לכם שארית בארץ וכו' בשלת
ישראל ממנרים כל תפקו כתוך מנרים ועוד שנת והי' ולהחיו'
לכם לפלטה גדולה שהוא על היה שעל ידי תהיה הפלטה
גדולה ע' קריעת ים סוף משש אם לא קדמתי לבא מנרימה
ואינו כמו זר נחשב שמדע זה ליוסף כאשר ידע שעתיד בית
המקדש שבחלק בנימין ליחרב פעמים שעל כן ככה על
נוארי בנימין כמאמרם ז"ל בכל ושמא תאמרו כי אין מכילין
ראיה מן העתיד אל ההוה כי אולי לא יהיה כן על כן אמר
ועתה לא אתם וכו' לומר הנה גם ממה שהוא עתה תכירו
ותדעו כי לא אתם שלחתם אותי וכו' כי מעשה אלים הוא
כואי הנה מנרימה ולא תתייחס אל דבר נעשה בטבע שהרי
עבד אינו עולה לגדולה במנרים ואני גדלתי מאד וגם מניאות
הגדולה הפך הטבע כי הנה שמני ה' תחלה לאב לפרעה
ואחב' לאהרון לבל כיתו ואחר כך ומושל בכל ארץ מצרים מש'
בדרך טבע רק לאשול תחלה על עם האדון ואחב' על בני בית
המלך ואחב' לעלות יותר שהמלך ישמח אליו ועוד שנית כי
דרך הסרים להיות עיקר גדולת' על העם אך לא על הקרובים
אל המלך וכש' גל המלה ויאמר שלא יהי' המלך כך ש משמעתו
אך פה היה בהפך כי למלך היה אב שהיה נשמע אל יוסף
כבן לאב ולאהרון לבל כיתו שהוא למטה ממדרגה זו ולבל ארץ
מנרים היה מושל שהיא שררה פחותה מהמזכרת כי זה יורה
כי מה' היה הדבר ולא בטבע ועל פי דרכו כיון באומרו לאב
לפרעה כי אף שמעל' האב גדולה על הבן יותר משאר שרדות
אדהיא קרוכה אל דרך ארץ ולא בחזקה כגדולת האדון

המוסל על עבדו כן היתה גדולת יוסף על פרעה מפני הבכורה
ולא מפני הירלה.

ועל הרביעית והיא על דבר אביהם כי עתה תגלה
רעתם אליו כי מכרו את בן יקיר לו ויקנוף עליהם
אמר מהרו ועלו אל אבי וכו' כי המה שירלה אתכם רדופים
וממהרים בסערה כמוצאי אלם רב על יוסף יתפיים וגם
בה חפזו לבא כאמרכם אליו אל תעמוד להיות עת תפזון לא
ישית לבו ואל ירע בעיניכם על כיאבם מנרימה על דבר מנין
רד' כן יהיה הפורקן קשה למה שמוסל מנרים מחייב שאין
עבד עולה לגדולה ואולי יחבר זכות לשדר המערבת כי הלא
שמני ה' לאדון לכל מנרים תחת היותי עבד ואב אני כי מבית
הסורים יצאתי למלוך שיון לבניך ועל כן רדה אלי אל תעמוד.

והנה הדרך קלולה כמאמרו זה היא ההקדמה שכתבנו
למעלה כי מקורת היתה כיד יעקב כי מנין רד'
היו עתידים להיות בגלות מנרים בכתוב אנלנו על אמור רדו
שמה וכו' ומקרה ליוסף כאשר מכר לו עניין פקיד' כמולה וגם
כל חכמתו כמודע מרז"ל גם ז"ל כי עתיד היה יעקב לירד
למנרים בשלשלאות של ברזל וכו' ונבא אל הענין אמר כה
אמר בנך יוסף כלומר כדברי אלה הנודעים ביני לביניך ממנין
רד' תכיר בי אני בנך יוסף והמה שמני אלים וכו' לומר הנה
ידוע כי כא עת הגלות של מנין רד' וידוע כי בכל ארתך לו ית'
גר כה יכול ובכל גלות ישראל שכינה בגלות והנה שמני אלים
שהוא השכינה לאדון לכל מנרים ואיך יתכן כי תחת היותי
בנך ואני ואתה העתידים לגלות וכל זרעך והשכינה עמנו
ואדרבא ההפוך הוא כי שמני אלים לאדון לכל מנרים ואין זה
רק כי חם רחמנא עלך ותחת היותך עתיד לירד אל פרעה
בשלשלאות של ברזל עתה על ידי היותו אדון לכל מנרי תהיה
רדתך אלי בכבודה וכבוד וזהו אומרו רדה אלי ולא אל פרעה
בשני מנרימה ולא רדה אלי כי אחר שעת הגלות הגיע גם
לשכינה כב יכול איך שמני אלים הוא השכינה לאדון אם לא
לכבודך שתה יה ירידתך אלי כמדובר ולכן אל תעמוד כי אם
מהרה קיבה כי לית דין צריך בשם כי אחר שהיא עת הגלות
אין מעלתי ואת כנותת ההתמדה כי מעלת שעה היא לכבוד
ורמו לו מנין רד"ו והבטיחו עם דרכו כי לא יהיה כל מנין רד"ו
הגלות כי אם מנין רדה כי שנת המכות מהחל הדם ליהודים
היתה שמחה תחת שעבוד ועל כן לא אמר לו ה' מרדתמנרימה
רק מרדה מנרימה לרמוז על מנין רדה.

עוד כיון שלשה דברים גדולים להטיב לכו ולמען ואמין
כי הוא יוסף כי זולתו לא ידע מכל אלה והוא כי
הלא אין כבוד יעקב חלילה לבא אל פרעה ולא אל שר אלו
וגם לא להסתופף באדמה טמאה תחת כל טומאת שר מנרים
וגם לא שיהיה נאמן ניתן על ידי שר מנרים כי קדוש הוא
לאלהיו כי על זה פקח עיני יעקב כאומרו ונתן לי לחם לאכול
וכו' כמבואר אנלנו במקומו שאם כן יבא מזונו מתחת יד שר
חונה לאהרן על כן אמר ונתן לי לחם וכו' כלומ' שיתן הוא ית'
לו לחם ולא על ידי שר על כלם אלה אמר על האו הלא
אם אומר לאבי ירד אלי ולא אל פרעה ושרו הלא יאמר מי
שמך לאדון אם לא פרעה ובכואי אליך אל פרעה אני כא לזה
הקדים ואמר לא שמני פרעה כי אם אלים שמני לאדון וכו' כי
תחת אלים אני מרכבה אליו באופן שאינך כא לא אל פרעה
ולא אלי אבי כי אם לאשר שמני ועל כן רדה אלי כי רדתך
אלי היא כרדת אל השכינה ועל השנית אמר ויסב' בארץ גושן
לומר אינך מסתופ' תחת טומאת השר כי הנה ויסבת בארץ
גושן

נשן כי אין טומאה מרחפת שמה כיתר גבול מצרים והוא כי
הלא קבלו ז"ל כמפור' בפר"ה כי ארץ גושן מיתנה במתל' גמורה
לגזרה אמנו מאז ירדה מצרימה ומנדה שרתה קדושה במקום
ההוא וזהו ויושבת בארץ גושן ולבל ירא' כי היה מרחיקו מעלין
אמר והיית קרוב אלי כלומר שם אושיבך בקלה הנבול שלעב'
מקומי במצרים באופן תהיה קרוב אלי להועילני בזכותך ועל
הבליטת אמר ובלבלתי אותך שם לומר ש תאוש מכל השפע
לך להתפרנס מתחת ידי הסר כי הלא ובלבלתי אותך כלומר
שתבא בלבלתך על ידי שהוא אמת השכיחה שעמי כמדובר
למעלה ויקייעליכות המקום וזה שם ואל תאוש לומר שלא
תחפוץ ליהנות בלא כסף ובלא מחיר כדרך כל הנדיקים כי
הלא אין כל הומנים שוים כי עוד חמש שנים וכו' פן תודם וכו'
ואל יעלה על רוחכם כי מתגאה אני עליכ' ושעל כן אני משלח
אחר כל בית אבי יבואו לדגני כי הלא הנה עיניכם רואות וכו'
כי פי המדבר שלא על ידי מתורגמן הוא אליכם בלבד משכ
לזולת כי איני מתנהג אתכם בשבקיני מלכות כי אם בשפלות
והשואה והגדתם זה לאבי את כל כבודי שהוא דוקא במצרים
אך לא עמו וזרעו ואת כל אשר ראיתם מאשר העבדתי אבדי
אתכם בהשואה לאכול יחד ולדבר בלי מתורגמן וכיוצא מה
שאין כן לשרים רבים ונכבדים אזלתכם ועל ידי כן והורדת' וכו'
כי לא יאמן.

עוד יתכן מפסוק והנה עיניכם רואות כו' והלאה כי
הנה עד כה דבר על לבם שלא יעצבו כי למחיה כו'
ועל המגע אל אביו שיביאוהו אליו ושיאמרו לו כה אמר בנך
יוסף כו' ובלבלתי כו' והתימו לדבר ראה כי לא היו עוני אותו
דבר אז אמר בלבו מה זה שאחרי דברי בם לא יענוני שאם
שוא כי נבהלו מפני הרי דברתי על לבם עב' תשב ממשבו אולי
חוטאים כי לא כן לבו עמהם ולו עליהם שומה בלבו וקנאת
פתחון פה לזה כי לא בלל אותם עם אביו באו' ובלבלתי אותך
כו' עם שגם היו בכח אתו אז על סיבה שנית והיא אולי הם
תמהים על אומרו מהרו ועלו אל אבי וכו' ואמרו אליו שמעי
שלם לאדון וכו' רדה וכו' באומרם כי לא יאמין להם כי גדל מאד
באל הבראו אשר שלח שלו לאמ' על כן על הא' אמ' והנה עיניכ'
כו' לומר אל תחשבו שלבי כל עמכם כי הנה עיניכם רואות
ושיני אחי בנימין כי עם היותו אחי בעצם בנימין ולא אתם עם
כל זה הוא ואתם רואים כי איני מייחד דברי אליו כי אם פי
המדבר הוא אליכם ולא לו כי זה ידוע כי לבי שלם אתכם ואם
הוא על הסבה השנית הנני מוקיף ואומר כי לא בלבד תאמרון
לאדון לכל מצרים כאשר אמרתי לאמ' לו כי אם והגדתם לאבי
כו' והוא כמה שידענו מרז"ל בפסי' הנה מצרים מוציא לאחריה'
ובקוק וירא ישרש את מצרים מת כו' כי שרו של מצרים מצרים
שמו וזה נכא אל הענין אמר יוסף לא בלבד תגידו לאבי כי
שמני אלים לאדון לכל מצרי' כי אם והגדתם כי כל כבודי אינו
בעצם על בני אדם כי אם במצרים הוא על הסר ששמו מצרים
והוא כמדוב' למעלה על כי היה ה' את יוסף כי שרתה שכינה
עליו ואל תחושו פן לא יאמין הקוד' מק"ו כי הלא גם תגידו את
כל אשר ראיתם והוא אשר כתבנו באומרו גשה נא אלי ויגשו שהיה
להסתכל בפניו שהיו אנשי שכינתא וכוונתו לומר אם יפלא
בעיניו האמין שכבודי הוא על הסר יאמינהו ע"י שתגידו אשר
ראיתם בפני באמת באומר כי אשר בלם אלים בפניו ידרק כו
השתרר גם השתרר על שרי מעלה באשר ה' אתו וכל כך יאמין
ע"כ כי מיד והורדתם את אבי הנה כי בא יבא לא יאחר

ויהי בראותו כי כל זה אינו שוה בשידברו אתו בקש לעשות
הורלה שיכירו כה כי לבו שלם שעל הימין ככה על
גוארין הוא על גרת ערו כאשר נבאר ולא על מה שהגר נעצמו
גם לא נשק לו ואל כל יתר אחיו נשק וכבה על גרת עצמם
ובאשר נבאר בסל"ו ע' כן דברו והנה הקשו רז"ל וכי שני גוארים
היו לבנימין אלא רמה ברוח הקדש שכ"ה שיבוה בחלק בנימין
יחרב פעמים והוא כי גואר הוא בית המקדש כמש"ל על
גואר כמגדל הלבנון ועל דרך הפשט יתכן שבבה על גואר
חלני שבט בנימין כי כמה גואר חלנ נפלו בפלגש בגבעה
עד שבמעט תם השבט ובנימין בכה על גואר העתידים
ליפול שלשים שנה קודם לגזירת מצרים שהקדימו הקץ ונפלו
ביד פלשתים מתים אלף מחברים מ"ב אלף אפרתים בימי
יפתח והו גואר לשון רבים ומיל וינשק לכל אחיו מה שלא
עשה כן לבנימין להורות כי נפשו קשורה בנפש עם שהיאר
אותו כי הנשיקה פה אל פה היא הורלת חבור נפש בנפש
כמבואר אצלינו הקסר שוסנת העמקים וגם להסתכל בעצם
פניהם כי לא היו כל העשרה נגד פניו בקרוב על כן נשק
לכל אחיו אחד אחד למען יתקרבו לו אחד אחד ואז הכיר כי
רעה מעותדת לבא עליהם בעמם כשתגלגלם בארוני מלכות
וזהו ויבך עליהם כלומר עליהם עצמם מה שאין כן בבנימין
שלא בכה רק על זולתו מורעו והוא מה שרמזו להם מתחלה
באומרו ועתה אל תעצבו כלומ' אך לאחר זמן תעצבו שלא שלא
הרגיזו הרמון עד כה שגלה להם שהיה בוכה עליהם ועל כן
בראותם כי נכמרו רחמיו עליהם מלבו שהדמעות יוצאות
מהלב אז דברו אחיו עמו וזהו ואחרי כן דברו אחיו
אתו.

והקול נשמע כו' הנה אומרו לאמר הוא משולל הבנה
כי הלא הקול עצמו הוא כי באו אחי יוסף
ומהראוי יאמר והקול נשמע בית פרעה כי באו אחי יוסף אך
אין כפק שישאל בית פרעה מה קול הבכיה הזאת והיה אפשר
יאמרו לבית פרעה באו אחי יוסף לבד אז שיאמרו באו אחיו
ויזכור להם כי מכרוהו ויבכו והנה הדבר הוה השני עם שהוא
אמת לא לאחשי אמת יהיו לפני פרעה אך מן ה' היה כי הקול
שנשמע בית פרעה לא היה רק לאמ' באו אחי יוסף וזהו לאמ'
באו כו' ועל כן ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו מה שאין כן
לו שמעו מהמכירה כי לו ייטב בעיניהם.

ויאמר פרעה כו' אמר להורות כי בעין יפה הוא מתן
זאת עשו כלומר מכלי אתן לכם רק כלוקחים
משלכם טענו את בעירכם כלומר אשר לכם לרכיבה ולא
לטעינ' טענו את כלם ולכו באו' ולא יחסר לכם במה לרכוב
כי הלא ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם עגלות כו' וכוה תוכלו
לרכוב בהליכה ועל פי דרכו אמר שגם העגלות ע"פ פרעה לא
יהיו רק שהם יקחו להם מארץ מצרים כלוקחים משלהם אך
יוסף רמה כי אינו דרך ארץ רק ויתן להם עגלות על פי פרעה
ולא שיקחו משלהם וגם על אומרו טענו את בעירכם גם זה לא
רצה כי ויתן להם ציד' לדרך בצמצו כפי המצטרך בלבד לדרך
עוד כיון כשום לב אל אומרו ואתה צויתה כו' ולא צוה
שני הדברים יחד כמצוה זו אחר זו אך הנה היה
נכוה בשתי אשות אם אמרתי טענו את בעירכם יאמר יוסף
אין כוונת המלך רק שישאו ארגם שאם הוא שיבאו למה יצוה
לטעון בעירהם ודי להם צידה לדרך ומה שמצוה שיבאו הוא
לפנים להפיס דעת יוסף אך לא כן לבו יאבלו כל טוב מצרי'
בהיותה בתוכה ואם אומר שיתנו להם די צידה לדרך לבד
יאמרו

יאמרו כי לא בעין יפה אני נותן על כן התחכם לומר תחלה
ויקחו עגלות להכיאם להורות כי טוב לבו בכיאתם ומזה עשה
עיקר פתח דבריו ואחרי כן אמר אמור ש לאחיך זאת עשו טענו
את בעירכם כו' ואל יעלה על דומך כי לתתי בעין יפה אני
מצוה שיטענו את בעירהם כי אם לרמוז להם שישאירו בארגם
בטעונות אוכלם כי הלא כונתי היא וקחו את אביכם ואיני
כחוד כי מאשר אמרתי טענו את בעירכ שהיה מורה שישאירו
שמה אך עתה מפני הכבוד אני חוזר ואומר וקחו את אביכם
כי אינו כן כי הלא על כן קדמתי כי אתה צויתה מתחלה זאת
עשו וקחו לכם עגלות לטפכם כו' ועל ההקדמה ההיא הוא מה
שהוספתי ואמרתי טענו את בעירכם ואם כן אין זה רק נתתי
בעין יפה והנה עדין היה אפשר לומר אולי אחר דרכם
להכיאם פה לראות מה שלוקחים לפרנסתם מה שהיה בלתי
אפשר לראות בהשתלח לעיר אחרת על כן מה עשה אמ' אמו'
אל אחיך כו' וכאו אלי כו' כלו' אלי ולא אל פרעה באופן שלא
אוכל לדעת ממך שיהם מה תתן להם ועוד כי הלא מעתה אני
מצוה לאמר להם ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את
חלב הארץ ואם כן גם כי יעשו כן הרשות בידם מעתה ולהיות
כי על כ' דברים היה אפשר יאמרו לשמת דירתם או על הונאת
הדרך לגידה ורכיבה או על כליהם שימכרו בזול אם לא
יוליכום אתם ואם יוליכום יהיה עליהם למשא על כ' אלה אמ'
על הגידה טענו את בעירכם לאכל ועל הרכיבה הנה העגלות
ואם על הכלים אל תביאו כלי כתיכם כי אם ונשאתם את
אביכם ובאתם ורכבה האת את טפם ונשיהם אך לא תאכלו
ואם יאמרו בזול עיניכם אל תחוס על כליכם כי הלא טוב כל
ארץ מצרים לכם הוא.

לבלם נתן כו' כתב הר' בחיי ז"ל כי על שמכרו את יוסף
והיו האחים חייבי' במכירתו עשר פעמי' שלשים
שקלים שהם דמי עבד הם שלם מאות ווה ממה שאמרו לנכרי'
ק נפים אותו עד עשרה בדמיו כלומר בדמי העבד שהם
שלשים עכל' וקשה כי הלא לפי זה האחים היה להם לתת
ליוסף שלם מאותכסף ולא יוסף לבנימין אמנם יתכן כי לפי
שניער יוסף את בנימין בצער עבדו' כאמורו האים אשר ימצא
הגביע בידו הוא יהיה לי עבד לפי שחשב אז בנימין שהיה
אים מנרי על כן נתן לו עד עשרה בדמיו ועל החליפות אפשר
כי לאחיו שהפשיטוהו שני מלבושים כמש"ל כד"א את כתנתו
הרי אחת את כתונ' הפסים כו' הרי שנים שלם טוכה והלביש
לכל אחד שני מלבושים דכתיב לאיש חליפות שמלות ואם כן
בנימין שאף אם היה בכלל המפשיטים היה נטל שנים עתה
שאין צריך לומר שלא היה מן המפשיטים אלא אדרבה אם
היה שם היה מוצע אם יוכל כדין הוא שילבישוהו הסנים
היו לו גם אם היה מפשיט ועל שלא הפשיטו ראוי יעדיף אחד
הרי חמשה או לאחיו לאיש חליפו' שמלות שהם בין כלם עשרי'
כנגד עשרים כסף שלקחו כמכור אותו להורות כי מחל והשיב
טוכה תחת רעה ולבנימין שעשה לו כ' דברים אחד שלא שיהיה
עבד ונגטער שנית שהחזיקו לגנוב על הראשונה נתן לו שלש
מאות כסף עה עשרה בדמיו כמדובר ועל שהחזיק אותו לגנב
חמש חליפות מעבה אחי על עצמי כאלו חסדתיך שגנבת את
עצמי כגניבת גביעי כי כן נח נהרג על שוה פרוטה כגונב על
בעליה כי הממון חיי עצמו ואחי נקרא שור על כן חמש חליפות
אברע לך תחת השור ולאביו שלח כזאת כסף וחליפות כמו
שנתן לאחיו עשרה חמורים מטוב חפצי מצרים ועשר כו' הנה
אז"ל שביה ירא יעקב הנקרא שה פן יפרו כו מצרים הנקראי'

חמורי' כזה ויתכן הורה לאביו כי טומא' מצרים בעשר כפוי
המשולים לזכרים אדרבה משועבדים תחתיו ונם עשר אתונות
הם עשר כחות שתחתיהם המקבלים מהם להריק למטה גם
הן משועבדים לשירותו וזהו עשרה חמורי כו' ועשר אתונות כו'
וישלח את אחיו כו' רז"ל פירשו בתחומה בשלח פרעה
עניין לו הכמ"ל ואבריהם הולך עמם לשלחם וכן
תרגם אונקלוס לאלוהתון ושוד יתכן יאמ' פה ויטלח את אחיו
שלוה אותם ובאו ויאמר שיהם ש תרגנו בדרך והוא כמ"ש רז"ל
שהבלתי מלוה את האורח כאלו שופך דמים יורה שעל נויה
מקלן רוגז מהדרך וכזה יאמר ע"ל נויה זו אל תרגזו שלא יהיה
לכם רוגז בדרך או אפשר היא לשון חפלה כאומר יהי רצון שא
תרגזו בדרך וביפרה תורה שעם היות דרך אנשים הבאים
ממרחק אל ארץ מגוריהם כי שם כיתם שעם שיהיה להם איש
עסק לעשו' כל יעשם וכל חפץ תחלת מעשיהם לבקר את כיתם
נשיהם וטפם ואחרי כן יתעסקו בשליחות ומה גם אם בביתם
אין לחם להשיב נפש וממרחק יביאו לחמם כי לא יעשו דבר
עד ישיבו את נפשם והן כל אלה היו בבני יעקב בשליחו' יוסף
אל אביו אל ארץ מגוריהם כי היה הדעת נוטה יעשו עיקר
לפקוד כל איש את ביתו וילדיו אליהם ישכרו לשבוע לחם
להחיותם ברעב ואחרי כן יטפלו בשליחות יוסף אל יעקב אמ'
כי כל כך היו להיטים על בשורה טובה יבאו לבשר את אביהם
כי אולו עלו ממצרים ובאשר באו אל ארץ כנען כי שם כיתם כל
ישעם וכל חפץ לא היה רק אל יעקב ואליו הלכו דרך ישרה
לבשרו קוד' כל דבר וזה אומ' ויעלו כו' ויבאו כו' ש יעקב אביהם
ויגידו לו כו' הנה השומע בשורה טובה פתאו' מהחביב
לו מתתכן כמעשה דשמתי דחנינא בן חכינאי
שבא בעלה פתאום ומני לבה פרח רוחה שעל כן ר' אמא כר
בקיא דאזל ויתיב תריסר שני בבי מדרשות כד אתא אמר לא
לעביד כדעביד בן חכינאי עייל ויתיב במדרשא שלם לביתיה
כו' והן זאת היה עם לבב השבטים לאמר אם פתאום באמר
לאביהם יוסף חי ישתמ' ויסתכן על כן מה עשו התחילו בהגדת
דברים מתייחסי' כדי לבא מעניין לענין באותו ענין ויהיה סוף
הדבר הודיע לאותו עוד יוסף חי וזהו ויגידו לו לאמ' כלומ' הגידו
לו הגדות בהכנה והקדמה כדי לאמר אחרי כן עוד יוסף חי
וגם לא הפליגו בשבחתו לומר שהוא אדון אמרו שיהם שמני
אלים לאדון רק מושל בעלמא לכל יבעת בגדל הכשורה ועל
ידי כן ויפג לבו שהומר ונתחלף לבו המר ונשתנה מן הקודם
ומה שנשתנה מעט בלבד ולא קוי לביה ופרח רוחיה מגודל
הכשורה עם הקדימם ההקדמות האמורות הלא הוא כי לא
האמין להם כי אילו היה מאמין בעצם היה מסתכן אך לאט לו
הוכיחו וידברו אליו את כל דברי יוסף שהם דברים מקוימים
כי הוא יוסף כענין מנין ר"ו שרמז שהגיע ענין יעקב לגדת
ושיתהר טרם יורידוהו בצער אל פרעה וענין ארץ גושן ושיבא
מזונו על יד השכינה ולא על ידי השר הכל ככתו' למעלה שהם
הורלת היותו יוסף כי בלעדו לא ידע בדברים השלה וגם ותוסף
על זה כי וירא את העגלות כו' אז ותחי רוח יעקב ושרתה עליו
רוח הקדש אז ידע בודאי כי יוסף חי כי עד כה נסתלקה ואין
זה כי אם שאמת הדבר אז ענה ואמר רב עוד יוסף חי לומר
הלא כמוכיחים על בשורת חייו אמרתם לי וכי הוא מושל כו'
אמר רב ודבר גדול הוא בעיני מה שיוסף חי גם כי לא ימשול
על גוי ועל אדם כי לא אחוס על זה והיות ראותו העגלות שיגון
לישב דעתו אמרו רז"ל כי זכר מה שהיה עוסק עמו בעגלה
ערופה כשפירש ממנו והנה עדיין ירא שלינו שה להאמין

כי

ר' אברהם אם היה בלתי מאמין להם כי יוסף חי מה שיזכור
עת המירתו יקשה את לבו לו יותר לך אחשב לפי דרכם כמה
שבתכנו למעלה כי יעקב היה מסתפק אם הגיע שבאתם על
המיתה כי בפנינו לא היו מראים השנאה והקנאה כאשר בפני
יוסף עצמו ולבלתי חשוד אותם לא אמר לא בפירוש הראית
באמיך שהגיע שנאתם וקנאת' עד שערי מיתתך לך מה עשה
בעת עלה על רוגז יעקב לשלחו הקדיש ועסק על ענין עגלה
ערופה הנעשית כי ימצא חלל כאדמה לרמוז לו באמור אליו
יגך שפחה אם יחוס אולי יקרנו כך שימצא חלל באדמה שאם
ידע עם לבבו כי לבבם למרע יחוס ולא אם כל כך היה חפץ
במות אביו באמור כי הלכי בדרך מצה אינו נזקים ועל כן
רדת יעקב את העגלות המורות למיתת בשורת כי הוא מושל מזה נתן ש
לבו כי גם הבשורה הראשונה כי עודנו נדיק לאמת היא אם
לא היה נדיק לא היה שורים ראש כי היה מול מצרים מחייב
שעבר לא יעלה במעלות ולו ותקו רוח ועקב כי שמח שרתה
בו רוח הקדש כאשר בתחלה עד אשר לא קפץ עליו רוגזו של
יוסף והוא כי השכינה אשר נרפו להגלות עצדה לגזור כל
תחנלה מכירת יוסף שעב נתבלקה מיעקב מאז לבל תודקק
לגלות הדבר עתה שבבר נתבשר מבשרותו עודנו נדיק ולכן
לא יתעצב גם כי יודע אליו כי נמכר וגם הם מטעם זה לא
יקפידו על ותחי רוח קדמו כי חורה שכינה עליו כי אכן
שר מר המכר

עוד יתכן באומרו בהזכיר שם ישראל בפסוק שאמר זה
שהוא להורות כי לא בלבד חזרה אליו בחינת רוח
הקדש אשר היתה בו טרם יקרא ישראל כי אם גם מה שהיה
בו אחר שכשם ישראל יכנה על כן מעתה קורא אותו ישראל
זה שלש דגלים ויאמר ישראל כו' ולהיות כי באשר אין פגם
בפגם הנפש כי אין מעלה במעלת הנפש ולא רבעוד כו' לומר
הלא על בשורת נדקתו הוספתם לומר וכי הוא מושל כו' כי
הייתם כמבטרי בשמיכ' לו יותר על הקול' ולא כן הוא רב
רב על כל מעלה הוא היות עוד יוסף כמו אי שהוא היותו נדיק
ואם נפרש רב מלשון די כר"ל רב לכם שבת בהר הוה יאמר
די זה לי גם שלא אהיה מושל על הארץ.

או יאמר הנה דבר רב וגדול הוא עוד היות יוסף בני חי
ונדיק ואני כמעט קשה להאמין להיותו במקום זה
לכן לא תתקר דעתי עד אלבה ואראנו ואכירה בפרנס פניו
אם נדיק הוא אם אין שכן היו מכירים בזמנים ההם כמדובר
למעלה והוא מאמר יעקב דואה אני את פני אביכם כו' והו
אלבה ואראנו ובזה יתכן אומרו לבניו ועל נקראת ישראל אבינו
וראה אליו כי הלא כמו זר נחשב יגיד מה שנתראה יוסף ש אבינו
עם שגם אבינו נראה שיו וגם הכל מיותר אחר שיחול על שאריו
ודאי שנתראו פנים • וכן כאמר יעקב אחרי ראותי את פניך
ולא אמר אותך שמפרש הפנים וגם מיותר מלת את גם אומרו
כי עודך חי הוא מיותר אמנם הנה מה שכל ישנו וכל חכן
יעקב היה לראות פני יוסף להכיר בפניו אם נדיק הוא על כן
בא יוסף וראה אליו למען יכיר בפניו כי עודנו נדיק ויכירנו
שאם לא כן גם יעקב נראה ליוסף ותן ברכות פנין בכלם אליהם
קדישים מיד ויאמר אמותה הפעם כו' לומ' אם אמות ראיית מרשיע
דרכיך הייתי מת כ' פעמים א' כיראותי מן העולם ב' באותו
עולם על היות לי כן בלתי הגון כמש' זל על. כי אחר אל בני
ברעה שאולה שאמר לו הקב"ה אם לא ימות בן בחייך שהוא
מנדקת בניו ידע שאין לו הוכיח ראה אמר אך עתה לא אמות
רק פעם א' לאחרי ראותי את פניך הוא אלים אלים כם שבאת

מי כלומר כי עדנו נדיק נקרא מי כי הנדיק כלבד נקרא מי
כד"א וכביהו וכו כן אים מי כי על ידי הקדמות הנדתם יבא
על נכון לומרם לאמ' כי יוסף מי וזהו ויגידו לו לאמר עוד יוסף
חי ות קפת על זה כלאחר יד הוא כי הוא מושל כו' ועדיין ויפב
כו' כי היתה האמנת רפויה בלבו על כן הוסיפ ודברו שו את
כל דברי יוסף אשר דבר אליהם המירים נדקתו ושאלים עמו
וישימהו לאדון לכל מצרים ואשר רוח אלים בו וישיבו מנין רלי
ושה לא ידע שעתי לירד בשלשלא ולכן באר שירד עתה בכבודו
אליו וכי יסב באדון נוסן מהטעם האמור למעלה והוראת פניו
להם כי כל זה ירה כי נדיק ויאשר הוא לזהורות אשר הוא מושל
הראה לו העגלו אשר שלח יוסף שהם עגלות מלכו לו באשר
ראה העגלות המורות למיתת בשורת כי הוא מושל מזה נתן ש
לבו כי גם הבשורה הראשונה כי עודנו נדיק לאמת היא אם
לא היה נדיק לא היה שורים ראש כי היה מול מצרים מחייב
שעבר לא יעלה במעלות ולו ותקו רוח ועקב כי שמח שרתה
בו רוח הקדש כאשר בתחלה עד אשר לא קפץ עליו רוגזו של
יוסף והוא כי השכינה אשר נרפו להגלות עצדה לגזור כל
תחנלה מכירת יוסף שעב נתבלקה מיעקב מאז לבל תודקק
לגלות הדבר עתה שבבר נתבשר מבשרותו עודנו נדיק ולכן
לא יתעצב גם כי יודע אליו כי נמכר וגם הם מטעם זה לא
יקפידו על ותחי רוח קדמו כי חורה שכינה עליו כי אכן
שר מר המכר

עוד יתכן באומרו בהזכיר שם ישראל בפסוק שאמר זה
שהוא להורות כי לא בלבד חזרה אליו בחינת רוח
הקדש אשר היתה בו טרם יקרא ישראל כי אם גם מה שהיה
בו אחר שכשם ישראל יכנה על כן מעתה קורא אותו ישראל
זה שלש דגלים ויאמר ישראל כו' ולהיות כי באשר אין פגם
בפגם הנפש כי אין מעלה במעלת הנפש ולא רבעוד כו' לומר
הלא על בשורת נדקתו הוספתם לומר וכי הוא מושל כו' כי
הייתם כמבטרי בשמיכ' לו יותר על הקול' ולא כן הוא רב
רב על כל מעלה הוא היות עוד יוסף כמו אי שהוא היותו נדיק
ואם נפרש רב מלשון די כר"ל רב לכם שבת בהר הוה יאמר
די זה לי גם שלא אהיה מושל על הארץ.

או יאמר הנה דבר רב וגדול הוא עוד היות יוסף בני חי
ונדיק ואני כמעט קשה להאמין להיותו במקום זה
לכן לא תתקר דעתי עד אלבה ואראנו ואכירה בפרנס פניו
אם נדיק הוא אם אין שכן היו מכירים בזמנים ההם כמדובר
למעלה והוא מאמר יעקב דואה אני את פני אביכם כו' והו
אלבה ואראנו ובזה יתכן אומרו לבניו ועל נקראת ישראל אבינו
וראה אליו כי הלא כמו זר נחשב יגיד מה שנתראה יוסף ש אבינו
עם שגם אבינו נראה שיו וגם הכל מיותר אחר שיחול על שאריו
ודאי שנתראו פנים • וכן כאמר יעקב אחרי ראותי את פניך
ולא אמר אותך שמפרש הפנים וגם מיותר מלת את גם אומרו
כי עודך חי הוא מיותר אמנם הנה מה שכל ישנו וכל חכן
יעקב היה לראות פני יוסף להכיר בפניו אם נדיק הוא על כן
בא יוסף וראה אליו למען יכיר בפניו כי עודנו נדיק ויכירנו
שאם לא כן גם יעקב נראה ליוסף ותן ברכות פנין בכלם אליהם
קדישים מיד ויאמר אמותה הפעם כו' לומ' אם אמות ראיית מרשיע
דרכיך הייתי מת כ' פעמים א' כיראותי מן העולם ב' באותו
עולם על היות לי כן בלתי הגון כמש' זל על. כי אחר אל בני
ברעה שאולה שאמר לו הקב"ה אם לא ימות בן בחייך שהוא
מנדקת בניו ידע שאין לו הוכיח ראה אמר אך עתה לא אמות
רק פעם א' לאחרי ראותי את פניך הוא אלים אלים כם שבאת
רבוי הלת שעורך מי נדיק נקרא מי לו יאמר כמש' זל כי אם
לא היו היה יעקב אומר אמותה הפעם היה קשה לפני הקלה
לומר שימות ואם לא שאל לא היה מת. וזה ינדק שאמר
הפעם שראיתי בפניך כי נדיק אתה חכן אני נמות להיות
עמך:

ויסע ישראל וכו' ראוי לשים לב למה זה הלך כאחר שבע
בלמה לא אמר לאלהי אברהם גם היא גאולה ובחי
ולא אמר ובח שורה כי על כ' דברים הקריב ל' לומר ויאמר
אליו ישראל כי לא אמר לו דבר עד אחר אמירה שנית ואם
הוא שקראו יאמר ויקרא ולא אמירה ה' כי אומרו ויאמר פעם
שנית הוא מיותר כי הרי כאמר ויאמר ולא אמר לו עדין דבר
ו' כי הלא אומר יעקב יעקב הוא קריאה ולא אמירה ז' למה
בכל יעקב יעקב בזה מבמקום אחת ח' אומרו אנכי האל אלהי
אביך ולא אמר אנכי אלהי אביך ט' למה הזכיר לומר לו מה
שהוא אלהי אביו מבשאר מקומו' שנראה אליו י' לומרו ש תירא
מרדה ולא אמר מרדת מצרימה יא' לומרו כי לגוי גדול כו' כי
אחר שהיא הוא מצרת שעבוד בודאי איך מותן טעם על כי
לגוי גדול ושימו שם יב' לומ' אנכי אדר כו' כי אומר ואנכי הוא
מיותר והיה די בשיאמר ואעלך וכו יג' אומר גם עלה שהוא
מיותר ואם הוא גם עלה על כנו איך מתקש לזה לומרו ויוסף
ישית ידו כו' יד מה ענין שית יוסף ידו על עיני.

אמנם הנה ידוע כי לומרו את לאברהם כי גר יהיה זרעו
נתקיים מלידת יצחק ודקדקנו שם כי עודם מועט ש
יהיה גרות בלבד וזהו כי גר יהיה זרעך לשון יחיד לך בהיות
מרובים לו יעבדום ועמו כו' ובין הכל הוא מרבע מאות שנה
ונתקיים הגרות ביצחק ויעקב והעבדות במצרים בזרע יעקב
וזה כתבנו כי זה ענין מקרא שכתוב ביצחק גר בארץ הזאת
אחר לומרו שכן בארץ אשר אומר אליך כי הנה אחר לומרו
את שכון בארץ ישראל היה יכול יצחק לומר הלא זאת הארץ
לו היא ואיך יחשב לי גרות בהיותי על אדמתי על כן אמר לו
הוא את גור בארץ הזאת לומ' כי הגרות אל גרים זרעך יהיה
לך בארץ הזאת ונמשך גם ליעקב כמאמרו על פסוק ויאמר
יעקב בארץ מגורי אביו ונכא אל הענין והוא כי הנה על שני
דברי היה ירא יעקב מאד ויצר לו א' על רבוי זרעו ב' על היותו
גולה מצרימה לומר בלבו מה נשתנתי מאבי יצחק להעדר
מעתי אלה כי הלא בבאר שבע נאמר ליצחק אל תירא כי
אתך אנכי וברכתיך והרבתי את זרעך בעבור אברהם עבדי
שהיא ברכת ואעשך לגוי גדול ושם נאמר שיהיה בארץ והנה
רבוי זרע האמור בבאר שבע ליצחק הוא על יעקב ועתה היה
רואה כי כמתי מעט היה ירד מצרימה ואיך יתקיים הרבוי
בלי זכות ארץ ישראל וגם ע' שעבוד הממעט את הזרע כ'
על מגילות היותו גולה ח"ל לומר בלבנלמה יגרע מיצח שאמר
לו הוא יתבר גור בארץ הזאת ויה גרותו גם הוא בארץ עד
יאסף אל עמיו ויתקיים גר היה זרעך ביעקב כאשר ביצחק
כי יעקב גם הוא זרע אברהם נקר כלשון כי ביצחק יקר לך זרע
ואלה ביצחק ולא כל יצחק שהוא ביעקב ובלומ אנכי שהי אברהם
אביך ואחר אביכי ואחרי ברכה הורע בחיי לו
יתקיי בבני ועבדום ועמו אותם כמו שכתבנו כי על כן התחיל
לשון יחיד ובלשון גרות כי גר יהיה זרעך ויצא בלשון רבי ולשון
עבדות ועבדום ועמו אותם כמדובר ועל כן לרמוז על הא' הלך
באבה שבע כי שם נאמר ליצחק ועל הב' ויבא זבחי לאלהי אביו
יצחק כלומר למי שהיה תמיד שהי אביו אבל הגיעו ללכת לחל
מקום שיהיה מתיחס למי שאין לו אלוה ואת יעקב מבא שילך

לא לאמקום שבדר בו דומ' למי שאין ה' אלהיו אלוה לומ' מזבות
אביו ועזרנו לחיות כמוהו ורמז נב כי הוא ית' נקרא אלהי יצחק
בחייו ומה' ובחיים לשון רבים כ' הדברי' ועל כן לא
הזכיר את אברהם כי אם את יצחק שגם בו יתקיים באחרן גר
יהיה זרעך בו אז הביב לו הוא ית' ויאמר שים ליישראל כו' לומר
הלום אני אלהיך נקרא שמי עליך בחייך כי תלך לבקש
זכות אביך במה שאני שהיו הלא גם אלים ליעקב' הוא מאמרנו
למעלה כי ליעקב היה יתרון זה שנקרא שמו ית' עליו בחייו
כאשר שם מאתו כמפו' אנכי פרש' ולא בכל' והיתה לו מעלה
זו כשנקרא ישראל כדבר שבא ויקרא לו אל אלהי ישראל ושער
הכתוב ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק ויאמר שאלהי יצחק הנו'
אלים ליישראל כלו' אלים מכונה עליך מאז נקראת ישראל ומתי
נאמר לו כך כמראות הלילה ובזה יגדק לשון ויאמר כי אמורת
ענין הוא ולא קריאה כלבד ובזה גם אין האמיר' חסרה מהכתו'
ושמא תאמ' אל ליפ תכפל התלוב' למה אנא מהארץ הקדושה
הזאת לזה יעקב יעקב לומ' כי מי שהשיגה ידו להיו' מבכה הוא
ית' שמו עליו בא יו עודנו ברוח ולא קומה חשוב כמת כאביו
האיכות שים לו פה באר יהיה לו גם בחל' כי לא תעצרנו חל
מהשגתו והו ויאמר יעקב יעקב לומר כי יעקב שהוא כמן
יהיה שם ולא בסתרו' לומ' ית' הנה אנכי עמך בנאתו חל' ולא
ויאמ' לא ויקרא יעקב כי אמירה ענין הוא ולא קריאה לבדה.
ויאמר אנכי כו' אמר הנה לענין הזרע אינך ברי' לבקש
מפלת אביך כי אנכי האל אשר אמרתי לך אני
אל שדי פרה ורבה וכו' בבואך לארץ ועל היות הגרות
במצרים ולא בארץ אמר אלהי אביך אשר אמרתי לו גור
בארץ הזאת ולך אני אומר שתרד מצרימה עם שהיה אפשר
שיהיה גרותך בארץ כמוהו אל אחר תאסף ויתעבדו בניך
מצרימה אחר רבויים בארץ כי גם שם אני אליך אף על
הראשונה אל תירא ממכון רדה שרמו לך יוסף באומר רדם
אלי כמפורש למעלה שיהיה מורלך כי שם לא תזכ' לרבוי
הזרע אשר בארץ ומה גם כמה שכתבנו שהיה אפשר לו
להרהר ולומר כי למען זוכה אברהם לבנים באמר לו לך לך
אל הארץ וכו' ואעשך לגוי גדול אמר לו אל תירא מזה כי הלא
לגוי גדול אשימך שם לומר כי מה שאמרתי לאברהם ואעשך
לגוי גדול אינו שגוי גדול. לדו בארץ כי אם שם יעשנו מוכן
לצאת ממנו גוי גדול כי שם יתן לו את יצחק המוכן להתקיים
בזרעו ברכת אברהם אך מציאות הגוי גדול אשימך שם ושעם
הדבר אחשוב רמזו זל באומרם ואעשך לגוי גדול אותו גוי
שנאמר עליו כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו אינה
ממך והוא מאמרנו כשעם גלות מצרים כי הזכרנו ישראל לרדת
מצרימה אשר היה כור הברזל לשון כהתיך בכסף בתוך כור
יותכו כעומי הסוא ונדרמו ותלבנו כי יהיה כח טומאת מצרים
קולט את הזוהמ' הם הטיגים מכסף אשר בם עיקר ונחמת
והזוכי כמירוק עד בדר שמאו עד מתן תור' תספיק לפסוק
זהמתן יתדבקו במלכם היא שכינה אשר עמהם ועל כן לא
יצאו כי אם אם אומה לומה מחמשו לו מתק אשר הם גוי גדול
הליכות ונדק כהם גוי גדול אם לו אלהי קרובים אליו ועל כן
הזרע יהיו שם כי שם תהיה הכנת היותם גוי גדול כמדובר.
ועל הכ' למה לא הבלי יעק' הגרו' בארץ כי יצחק ויוכח מקט
על שמרו וכבולה לא ילך כי אם זרעו אחרי מות
אביהם אמ' אנכי אדר עמך אם אם אינך הול עם זרע
הלא תאבד תקות גאולת בניך חלילה כי נמשקעו בטומאת
מצרים ואין מקימים על כן נדיך שכינה עמהם מחופפת

ביתם כנסר יעיר קמו על גוזלו ירחף כל תסלוט כם עומלת מצרים והוא מאמרם זל כי לרבעה דברים שנמצאו בהם אשר אין כל העולם כדאי להם שלא שינו את שמם שלא שינו את לשונם שלא נתשדו על נשון הרע ולא נחשדו על העריות כי ר׳ היתה ופירש״י הכתוב וכמאמרם זל כי זה מאמ׳ הכתו׳ גן נעול אלו הזכרים גל נעול אלו הנקבות שכלם גדרו עצמם מן הזמה ורז״ל שאמר שכינה כל עוד שאני עמהם אין קוני׳ שם רע כי מהיות השכינה מרחפת עליהם עצרו כח לבלתי הטמא כד׳ דברים הללו ולבלתי הדבק לגמרי בטומא׳ מצרים ועלת תהיה כונת הכתוב כאומרו כנסר יעיר קמו כו׳ והוא כי הנה זל כי דרך הנסר בבואו אל בניו כי לבל יבעתו אם יבא פתאם ואולי הם ישנים כי ישורם תחלה ואחב״כ ירחף עליהם ואחרי כן ישאהו על אברתו ואחשבה כי בנועם משלם כוונו כי כן עשה ית׳ עם ישר׳ במצרים כי מתחלה נתנה כם שכינה התעוררות יקיצו מתרדמתם להיות דבקים כה׳ כל ידבקו בטומאת מצרי׳ כמזל״ז שאמרה שכינה כל עוד שאני עמהם אין קונים שם רע ועו״ל כן על גוזלו ירחף הם בבורי ישראל שעבר לנגוף את מצרים ואותם הנגל ובעת נאתם ישרום כנפיו יקחהו מתוך טומאתם כד״א לקחת לו גוי מקרב גוי ואחב״ ישאהו על אברתו הם מלאכי שכינה אשר נשאום מצרים מרעמסס בוכותה שהם מלאכי השרת כמאמר זל על פסוק ואשא אתכם על כנפי נשרים הנה כי לולי היתה שכינתו ית׳ עם ישראל במצרי׳ היו אבודים וכזה נבא אל הענין והוא כי אין שכינה שורה בעיר אם אין שם מי שיהיה מרכבה אליה על כן אמר הוא ית׳ ליעקב הנה הזכרת תבא עם בניך מצרימה כי הלא אנכי אחד עמך מצרימה ובלעדיך אין אים רחוי תשרה שכינה עליו לגדת מצרימה ושמא תאמר אל מה הועלתי להם אם בהעלו אותי תעלה שכינה עמי ושאחרו משולחי שכינה לזה ואנכי אעלך וכו׳ לומר עם שאנכי אעלך לא ישאחרו בניך בלעדי כי הנה גם עלה שהוא גם עלה את בניך ושמא תאמר למה תורידני בשביל שכינתך והלא היה יוסף במצרי׳ מרכבה אליה כאמור בכפ״ הזוהר כמדובר למעלה ואם נאמ׳ שלא היה כדאי לכך מי נשאר במקום יעקב בשלוקו להיות מרכבה ש״ השכינה לזה ויוסף ישית ידו על עיניך בטעם זקף גדול כמרים קול ואומר ויוסף כלומר ויוסף אשר הוא מרכבה אל השכינה ומה צורך אל ירידתי למען אהיה מרכבה אל השכינה הלא הוא כי ישית ידו על עיניך כלו׳ אמלא מקומך להיות מרכבה אל מדרגתך כלו׳ כי אינו דומה גדר השרשת שכינה השורה עליך לגדר השרשה שהיתה על יוסף כי הנה גדר אשר על יוסף לפי ערכו הוא אשר קדמה לבא עמו מאז ירד למצרים שעליה אמ׳ שמני ש״ם כו׳ אמנם גדר גדול מזה הוא אשר עליך המגין נגד הכחירה על הד׳ דברים ויוסף ישית ידו כו׳ להיות מרכבה בהשתלשלות ש״ המדרג אשר עליך כי ירבה היא על אשר היתה עליו ועליה אמר גם עלה את בניך עי״ יוסף כמדובר והיא הכחינה שעליה אמר אנכי האל וכו׳ והיא אנכי ה׳ וכו׳ אשר הוצאתיך כו׳ שהיא למעלה מכחינת יוסף:

ויקם כו׳ אז ויקם כו׳ מיתת שה״ז ויאמר כו׳ לך אמ׳ קימה היתה׳ לו מהאמו׳ לו בכאר שבע כי תחת עתיד לירד מצרימה כשלשלות של ברזל אל פרעה וכה כי אדרבה ניאל מצרימה כשלשלות אשר שלח פרעה לשאת אותו הן אשר שלח יוסף על פי פרעה:

ואת יהודה כו׳ שלח את יהודה ש״ יוסף על ככוד יוסף שיהיה שליח חסוב להורות לפניו אל יעקב גשנה שישלח יוסף עמו מי שיקביל אל אביו ויורהו דרך גשן כדי שילך שם אחב״ יוסף גושנ׳ להראות לאביו ומה עשה יוסף כא עם יהודה גשנה תחלה להכין מקום לאביו והוא ואחיו אחרנה גושן ואחר שהכין לו מיד וישאר יוסף מרכבתו עי״ עצמו לבכוד אביו כי אם הכה מקנלת הסור׳ ויעל לקרא׳ אביו להקביל פניו ולהורות לפניו גושנה והניח את יהודה במקום אשר שכן לאביו וירא אליו ויפול על צוארין והנה יוסף נפל תחלה על צוארי בנימן אחיו ויבך אמ׳ כי עתה בכה על צוארין של אביו עוד מאשר בכה על צוארי בנימן כי נר לו על מה שסבל צוא אביו בדת פרידתו מאשר סבל בנימין אחיו: ויאמר ישראל כו׳ וירא אליו כו׳ מפורש למעלה על פסוק אלכה ואראנו כו׳:

ויאמר יוסף כו׳ הנה כתבנו למעלה כי כל חפץ יוסף היה כל יהיו אביו ואחיו תחת כל שרו של מצרי׳ רק בארץ גושן אשר היתה לשרה כמפורש למעלה שקנה המקום שפה קדושה מנדה על כן אמר אגידה לפרעה והוא כי אמר אם אמרתי ישבו נא אחי בארץ גושן אולי יחשוב שהוא לבל יורגש מה שאתן להם בבית פרעה על כן אמ׳ הנה אגיד לו אחי ובית אבי באו אלי אתם כלו׳ אנשי מצרי׳ והאנשי רועי צאן כלו׳ ואיך יהיו פה כי תועבת מצרים הוא ואין לומ׳ כי יאמו אומותם שאי אפשר כי הלא אנשי מקנה היו ולא יוכלו עוזב אומות׳ הרעיה כי הנה צאנם ובקרם וכל אשר להם אשר לא אמרו אמ׳ פרעה שיריקיקו מפה ולו יקל הדבר שתהיו בארץ גושן והוא כי אעשה ידכר אליכם והוא כי היה כלבו להניג מקנתם לפני פרעה שיסמך לשאול מה מעשיכם ולו על ידי תשובתכם שתאמרו אנשי מקנ׳ כו׳ ומשך הענין ואת׳ לא תאמרו רועי צאן כמאמרו כל ירעה שעצה היה ביניהם רק בסגנון אחר לומר אנשי מקנה אתם שיהיו הצאן בכלל ולא מפור׳ והנה בכא יוסף לפני פרעה אמר איך אומ׳ כלו׳ אלי שיורה כי אלי אדון הכל ועוד איך אומר בלו ושם רועי צאן אולי יבין כי תואר אלי מבקש להרחיקם מעלי מהטעם הנו׳ כל יורגש בית פרעה מה שמטלים ממנו ג׳ כן יחוס המלך שקנו שביתה כלי רצונו על כן התחב׳ יותר ועל הא׳ לא אמ׳ כלו שי רק כלו אתם ועל הב׳ אמ׳ במספר המאורע ואומר בצאתם בו׳ כלו ועל הג׳ אמר והנה בארץ גושן כלומר לא לדור רק הנם מוכני׳ שם לרשיונך והם שלא להזכיר היותם רועי צאן עד יעשה מאלין כי ישאל להם פרעה מה מעשיכם והם יאמרו כמגידים האמת לתומם ועל כן ויצונם כו׳ ויאמר פרעה מה מעשכם ויאמרו רועי צאן ואין לבמות מלאכתנו כי היא מוסכמת כנו גם אנחנו גם אבותינו ולא הזכירו מוד שיחפצו בארץ גושן כן תראה עצה ביניהם אך הורו כאלו גמרו את מאמרם ואחב״ ויאמרו אל פרעה לאמירה בפני עצמה והנו ויאמרו פעם שנית לגור בארץ כאלו שעל גרות מועט אין לשנו המלאכה ועתה כלו׳ כיון שאינו להשתקע רק לגור עתה ישבו נא עבדיך כלומר כי עד כה לא לכונת ישיבה היינו שם ועתה כרשיונך ישבו בארץ גושן מקום מרעה וכראות פרעה את אשר נשמר יוסף מלומר כלו שי כי אם כלו אתם וגם כשואלים רשיון לשבת בארץ גושן אמר על ראשונה לא כן הוא כי אם לאמר אכיך ואחיך כלו אליך כלומר מה אמרתי לאמר הוא כי אכיך ואחיך כלו אליך כי אתה אדון כל הארץ וכיוצא הכל כי ארץ מצרים לפניך היא וזה יתישבו ב׳ קושיות א׳ מה נא להודיע לאכיך ואחיך כלו אליך אלא אדרבה יוסף הוא המגיד לפרעה ועוד אומרו לאמר כי אינו לאמר לזולת ועל השנית אמר אחר שבענותך היית כשואל רשיון על ארץ גשן מדעתי היה כי מכלעדי אתה כמיטב הארץ הושב וכו׳

כו׳ ואחר כי רצונם בארץ גושן ישבו בארץ כו׳:

ויבא יוסף הנה ידענו מרז״ל כי עתיד היה יעקב לירד למצרים בשלשלות של ברזל אלא שעשה הקב״ה שיקדים יוסף ויתנ״ל אחריו יעקב בדרך ככוד וזה יאמר פה אל יעלה על לב איש שוגה כי יוסף גרם שלטול אביו וגלות זרעו שעל יד יוסף בלו שמה כי הפך הוא כי ויבא יוסף את אביו ולא הוכא על ידי אחיו׳ רק על יד יוסף והיתה סבה ש״ שעמידתו בהעמדה לפני פרעה ולא בהכנעה בשלשלות וגם פרעה הרויח בדבר כי בדרך זה נמשך כי ויברך יעקב את פרעה שהוא כמו שאמר זל שיעלה מלוים לרגלו:

ויאמר פרעה כו׳ ויאמר יעקב כו׳ יתבאר בתחלת פר׳ ויחי בס״ד:

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים וכו׳ לבא אל כיאור הכתוב רחוי לשים לב א״ל בתימת הפרש לפי הפשט כ״כ בפסו׳ הקודם נאמר וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ובפסוק זה לא הזכיר כי אם ארץ מצרי׳ ג״מה מורך בשפו הקודם להודיענו כי האחוזה ד׳ למה פרט חיינו בארץ מצרים ולמה לא פרט מה שחיה בכל אחד מהמקומו׳ אשר גר שם ה״ כי אחר שעתיד לבלול כל בך ימי׳ יאמר מתחלה ויחי יעקב שבע שנים כו׳ ולא יפרט כלל׳ כי אומרו ומי יעקב הוא מיותר והיה ראוי יאמר ויחי שני חיינו כו׳ ולאמרו ויחי כי מהראוי יאמר ויהיו׳:

והנה לבא אל הכיאור בכאר ראשונה מאמר יעקב אל פרעה להשיב על שאלת כמה ימי שני חיינו אמר ימי שני מגורי אבותי אשר נשמר מעט ורעים היו כו׳ כי הלא כמו זר נחשב אומ׳ מעט ורעים על קל שנה וגם אומ׳ ולא השיגו כו׳ כי הלא מי הגיד לו שלא יחיה עד ישיב לימי אבותיו וגם מה שה שינוי הלשון פעם שני חיים ופעם שני מגורים וגם או׳ בימי מגוריהם הוא מיותר אך הנה אמרו רז״ל על פסוק כי אורך ימי׳ ושמות חיים וכי יש שנות שאינן של חיים ונבא אל הענין והוא כי אל חיים אכל נער איכר שני חייך בשמוע יעקב שני חייך הנה כה לא פרעה כמה ימי שני חייך ואמר לא שנות חיים היו לי שמורה על שנות חיים ושלוה עכה ואמר לא שנות חיים היו לי כי אם של מגורים גרות וט״ל והו שלשים ומאת שנה היו ימי שני מגורי ושמא תאמר היתכן שבין שני המגורים לא היו קנת שנות חיים לזה דע איפה כי מעט ורעי׳ היו אשר יקראו שנות חיים והו מעט ורעים היו ימי שני חיי ויקראן רעים כי גם כם היה לו נער בנד מה ושמא תאמר שאמה אראנו על זה כי גם אבותי היו להם ימי מגורים רבים ומעט שנות חיים לזה ולא השיגו כו׳ כי כל כך היו מועטים כי לא השיגו כו׳ לומר כי גם שלאבותי היו שני מגורים גב״ אך אמנה מוכלעים תוך השני מגורים היה להם קנת שנות חיים אך זאת רעתי כי מר כי המעט אשר היו לי שנות חיים בתוך ימי מגוריהם לא השיגו לימי חיים של אבותי אשר היו להם בתוך ימי מגוריהם ועל זה כתב התורה פה ולפי״ לה הנה ויחי יעקב כלומר שיקראו שנות חיים לא היו רק בארץ מצרים שבע עשרה שנה והו ויחי כו׳ זכוה ויחי ימי יעקב כו׳ והוא כי זה דרכן של בני אדם כי אם אלף שנים יחיה בשובה ונחת ואחריתו מרה בקנת שנים עד ירד כיגון שאולה הלא כל הימ׳ הראשונים יפלו ויהיה בעינו כאלו כל ימיו מכאוכים ונרה ותשבה והסכך כאשר כל ימי חיין חיי נער יחיה ויטב לו באחרונה וימות בשיבה ע״ כה כי במספר שני טובתו ינשה את כל עמלו ויהיו כל ימי׳ כימים אחדים כלן שנים לטובה וזה מאמר הכתוב כי עם כי כל קל״ שנותיו קראן שני מגורים ולא שמות חיים וגם מעט ימיו של טובה היו בשלי׳ ברוב הנה עתה נהפך כי אחר שבקוף ויחי יעקב ״ שנה של שנות חיים ונעשה כאלו ויחי כל ימי יעקב שני חיין ולא ימי מגורים כי עתה קנו הנה חדשה ונעשו כלם שנות חיים והו ויהי ימי יעקב שני חיין ועל כן אמר ויהי לשון יחיד לומר כי כאחדים נחשבו כלם שנות חיים וכו׳ והנה אם הוא וכל זרעו בהיותם במצרי׳ היו נאחזים ומדבקים בטומאת מצרים וחשבים בעצם בגל שרו של מצרים ומה גם כי שם עיקר חלאת טומאת אדמה טמאה כי על כן ערות הארץ קראה הנה היה נהפך לאכל מחולו ודעה היתה לו ואת מכל דעות רבות וגרות אשר ארעו לו בכל ימי מגוריו על כן אמר התורה פרש״ ז״ל לחבר פסוק זה אל פסוק שבסוף פרש״ הקודם׳ והוא כי שם נאמר וישב ישראל בארץ מצרים כו׳ והענין בשם לב אל״ל מאמר יוסף אל אביו ויסבת בארם גשן כי מה יתן ומה יוסיף שבתו בגושן מבזולתו אמנם בפר״ אמרו ז״ל כי פרעה כתב ארץ גשן לשרה בכתובה וגם שלא נעשתה עצתו ולא לקחה עם כל זה נתנה מאו לה והיתה שלה ועל כן כח הטומאה אשר היה חוסף עליה בעל כל ארץ מצרים נסתלק ממנה ושרתה קדושה בה על דרך מאמרם זל על פסוק ויקם הבדה כו׳ כי על ידי שקנתה אברהם קימה היתה לה ויתרון למקום הזה ועל כן שלח בואת אל אביו לאמר אל תחוש אם אתה ודרך תהיו מתוספ״ תחת טומאת מצרים כי הלא ויבדל בארץ גשן כי אין שם טומאה ולא יעזרכם המקום מהלחנו בקדושת שורשו נפשותיכם וכן היה זה מאמר הכתוב וישב ישראל בארץ מצרי׳ אשר שם מקום טומאה עם כל זה לאמר שהיו בחלק ארץ גושן לא עזרתם מליאחו נכשם בשורשם העליון כי כם ויאחזו בה בעצמה שהוא בשורשם הקדוש עם היותם בה לו יותר כפשוטו כי כל ישרא״ ים להם אחיזה בארץ ישראל לקדושת׳ ואמר כי בארץ גשן מצאו אחיזה כי גם קדושה היתה בה כמדובר והראיה כי ויפרו וירבו מאד ואלו היו תחת ממשלת שר מצרים לא היו בו כח להיות המשפעים מתחת ידו פרים ורבי׳ חוץ מן הטבע הרבה מאד ומה גם לרז״ל שאמרו שהיו שם כרים לאחד ושיהיה גם כן הרבוי ההוא לישראל ולא למצריים הדרים עמהם שם בחיות עיקרו של השר למצריים ועל ידי כן ויחי יעקב שנות חיים ובוכה ולא עוד כי אם שגם כל השנים הראשוני שהיו ימי מגורי ונער שנות חיים יקראו ואין זה כי אם למה שכל זרעו היו נאחזים בקדושה כי היותם בארץ גושן עמדה להם ועל כן אמר הפר׳ כי על שויאחזו בה כו׳ על כן ויחי יעקב שנות חיים ולהיות כי הוא מנד עצמו לא היה צריך ארץ גושן כי גם בכל שאר גבול מצרים יקראו חי באמת כי קדוש הוא לשהיו ותחי רוחו גם שם כמצרים שנות חיים לו כלי ספק על כן לא נזכרה ארץ גושן כי אם ארץ מצרים והוא כי יעקב אין טומאת ארץ העמים יכולה לאחוז בו מה שאין כן מחוברי שלמותו ועל כן הוצרך בשכיל זרעו להיות בארץ גושן להיותם דבקים בקדושת שרשם:

ויקרבו ימי כו׳ ראוי לשים לב מה ענין שניתו את טעמו כי בסמוך הקרים קראו יעקב ופה קראו ישר׳ כ׳ נשיא לב אל אומרו ויקר׳ לבני ליוסף לאמר לא נזה את כולם ״ נ׳ למלך אל ליוסף מיותר׳ וגם לבנו מיותרת ״ ד׳ לאמר הכריחו שישאהו הוא בעצמו והיה דיי שלא יוסף כמצרי׳ נשלח

ויהם כנפיהם לכו לקבר את אביו ה׳ אומר אל תקברני כי אומרו
מצרים זה דרך גם בקשה שאם כן הלא לא תקברני ואם הוא
לשון עתה הוא מיותר וגם אומ׳ ועשית עמדי כו׳ כי הלא לעשו׳
עמדי אך אומר ועשית ת״ר שהוא ענין נוסף אל הקודם ואינו
ו׳ אומר ושכבתי עם אבותי למה קרא אל המיתה שכיבה עם
האבו׳ י׳ ז׳ למה לא נזה את בני יעלו את עצמותיו עמהם כאשר
עשה יוסף ולא יטריח את יוסף יעזוב מלכותו להעלותו מיד
ח׳ כי הלא בכלל אומ׳ אנכי אעש׳ כדברך הוא שיבים ידו תחת
ירכו וישבע לו ואם כן למה אמר שנית השבעה לי וגם מלת לי
ומלת לו שתיהם מיותרות וגם מה ענין השתחויתו על ראש
המטה אחר שבועת יוסף.

אמנם לכאה אל הביאור נשים לב אל המאמר רבי יוחנן
במס׳ תענית שאמרו שאמרו אבינו לא מת והקשו
בברי אבינו חכמים וקפדו קפדנים ומשני מקר׳ אבי דור׳ ואתה
אל תירא עבדי יעקב כו׳ ואת זרעך מארץ שבים מקים הוא
לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים עכ״ל כי הלא יקשה מה
משיב לו על קושייתו באומרו מקרא אבי דורם וכי על שהוא
דורם מקרא תתבטל הקושיא ואדרב׳ תתבטל הדרשא ההיא
ועוד ראוי להעיר למה לא הקשה לו מהפסוק שאומר ואמר
יסר אנכי מת ומפסוק ויקרבו ימי ישראל למות ומפסוק ויגוע
ויאסף אל עמיו ועוד שלא היה לו להקשות בברי אבינו כו׳ כי
אם וכי והיה מי המיתה שפתחו גופו והוציאו בני מעיו כי כן
דרך הנקברים וגם היה לו להקשות אפסר חנטו אותו בלעדי
הוצאת מעיו ונשאר מי אף מאומרו וכי בברי חנטו אבינו מר׳
שמורה כי עודנו חי אלא שאומר כי לא היה פחד פריחה כי
מי היה ובחנם חנטוהו גם חכם הספידוהו וקברוהו לבלי צרך
והלא טוב טוב היה להכתיב לו ההנם להקשות בדרך שכתבנו
ולעמוד על הענין נתעורר על לשון המקרא כי הלא יפלא כי
כל החקום אשר יזכיר המיתה ליעקב בשם יש׳ יכנהו ובמקום
אשר יזכיר גויע ואסיפ׳ בלי הזכרת מות בשם יעקב יכנה אותו
כי הנה נאמר ואמר ישראל אמותה הפעם ואמ׳ יש׳ ל יוסף
הנה אנכי מת ויקרבו ימי ישר׳ למות אף כי יעקב לא נאמר רק
גויעה שגם ויכל יעקב לגות את בני כו׳ ויגוע ויאסף אל עמיו
והנה מחמת קושיא זו ראיתי גבר חכם בעוז ותעצומו׳ תתאמץ
להעמיד כי גדול גדר שם יעקב משם ישר׳ ושעל כמלאת מיתה
בישראל ולא כיעקב והלא כמו זר נחשב והפלא ופלא בלי ספק
אמר אשר חשבתי למשפט כי נהפוך הוא כי כאשר נקרא שמו
ישראל לו נתוסף ברוחו ונשמתו יתרון אור יקר רם ונשא כמאד
מאד על אשר היה בו מתחלה והנה ידוע כי גדר מיתה הוא
בילוק הנפש מהגוף ואומרה כי הנה הגדר הגדול אשר נתוסף
על נפשו רוחו ונשמתו כשנקרא ישר׳ הוא אשר נתלק ממנו
בעונש ועל כן ינדף בו לשון מיתה כי הבחינה ההיא מתה
ונתלקה מיעקב לגמרי ועל כל המקום אשר יזכיר מיתה בשם
ישר יכנה אף בבחינת יעקב הוא הגדר אשר היה בו מתחלה
לא נתלק רק גוע כמו שנתעלף שעדיין כל כחות נפשו ורוחו
ונשמתו דבקי׳ בו בעונש עכ״פ יעקב לא נאמר רק ויגוע ויאסף
ולא כאומר בינחק ויגוע וימת ויאסף בו ועל כן הטיבו אשר
דברו יעקב אבינו לא מת שהוא על בחינת יעקב בעת שהיה
אבינו בהוציאו את בני שהוא טרם נקרא שמו ישר׳ וכל אותו
הכח נשאר שקוע בבשרו כי גם שיתר נדיקים נקראים ישנו
עפר ולא מתים בעונש ועד ממהר רבנו הקדוש שהיה מקדש
בביתו בכל ליל שבת ובכי אליעזר בר׳ שמעון שהיה שופט את
שר׳ כב שנים בתוך חדרו אחר סילוקו ורבי אלעזר יבר יאסיה

שדבר עם רב נחמן מתוך קבורתו הנה כל אלה לא היה כם רק
כח מה מהנפש אך לא מרות ונשמ׳ כי נסתלקו מהם יתר עליהם
יעקב כי הכל היה בו כמדבר ועל כן כשרית תעלה השכיבה
גם את גופו גם הוא כי נשארים בו כל כחות נפשו אשר היו בו
בחיין ועל כן נשאוהו בקלוסה על סדר הדגלים כנודע ועל כן
לא הקשו לו מפסוקי׳ שמדבר בם מיתה כישראל לו גוויעה כיעקב
וגם לא מאשר פתחו בטנו והמיתוהו כי הלא נכתב׳ לפנים כפ״ל
כי לא פתחו בטנו ולא הוציאו קרביו מהכרח הכתובי׳ כי אם
שלם כמות שהוא חנטו אותו ולא הקשו רק וכי בברי חנטו כו׳
לומר כי אחר שלו נסתלק ממנו כל כח נפשו ורוחו ונשמתו אשר
היה בו מתחל׳ אם כן בודאי שלא יסריח שאינו כיתר בני אדם
שהכל מסתלק ומה בנע בחיישה גם מה צורך הספד וקבורה
על כן הסיב מקרא אבי דורם לומר אינו היה לך קושיא מן
המקרא שמא הייתי דוחה דרשתי זו מפניה אך נהפוך הוא כי
הנה מקרא אבי דורם ולא אתה כי אין אתה מקשה רק מה
צורך היה בחנטה כי הלא לא תדחה הדרשא מפני מה שטרחו
לבלי צורך בדבר שלא כיבר לשמון כי לא מת ומה גם כי ידע
כן יוסף והסתיר הדבר ואדרבא יתכן חס פן יעשוהו אלוה
אם ירצו שבלי חנטה היה מתקיים ימים רבים על כן נזה
לחנט את מביו ורחיית הכתוב מוכרחת כי לא יתכן יקים
הוא וזרעו שיטיעם ויהיו הם מארץ שביים ואת יעקב אחר
תחיית המתים כי אם שיהיו במצילות אחר מה זרעו בחיים
כו׳ ולא אמ מה זרעו חי אף הוא חי כי אינו דומה הישן לנישער
אך ההיקש הוא מה זרעו בחיים כו׳ ולא אמ מה זרעו חי כי כל
חלקי נפשם כם כן גם הוא כל חלקי נפשו בו כאמור עם היותו
בלתי נרגש לרואים וענין הכתוב מה שאמ׳ ז׳ל כי יעקב עצמו
היה מאנרים בנאת ודעו משם וגם לעתיד נאמר זרעו מארץ
שביים כימי נאתך מארץ מצרים ארמו נפלאות אחר מה זרעו אל
יעקב כמו שאמרו ז״ל בשמות רבה כי על כן אמר ארמו שלא
למוכח כלל הדברים כי בחינת היתרון אשר קנה בכל חלקי
נפשו כאשר נקרא שמו ישראל הוא לבדו אשר נתלק למעלה
לגמרי במותו אבל כל אשר היה לו מתחלה כשר שמו יעקב
הוא אשר לא מת כי לא נתלק רק עודנו בו בכח על הדרך
שלו יתר נדיקים נשאר חלק השפל מנפשו בו בלתי נרגש אל
רואיו כן כל אשר היה לגמרי בעוד שמו יעקב נשאר בו
על האופן ההוא ועל כן כחי נרדם שבל חלקי נפשו בו יחשב
ועל כן לא נאמר ויגוע וימת כאשר בישמעאל רק ויגוע
ויאסף כי חלק המתייחס ליעקב גוע וחלק המייחס ליישרא
נאסף אל עמיו עם אבותיו למעלה ווהו ויאסף אל עמיו עוד
הקדמה אחרת והיא כי על שלשים יום קודם הסילוק שבשם
הנשמה עולה בכל לילה ופוקדת מקומה נאמר קריבה למות
וזה ביבר לנדיק עצמו הנסתר בימים ההם בעובדא דרבי
ינחק בספר הזוהר עוד ההקדמה ג׳ והיא כי הנה ידוע
כי נשמות ישר׳ שלות השמימה ל ארץ העליונה אשר לעומת
ארץ ישראל כי עליה תרחף כי על כן אויר ארץ ישראל קדוש
יותר לו אף ארץ עליון לא כן היא עכ״ט לאיש היישרא לדור
ולמות בארץ ישראל כי בחיין גדל תוך הקבר הה ובנאת נפשו
דרך ישרה בתוך הקדושה תעלה עד שרשה אל האלים
אשר נתנה ונהפוכים הדר בחונה לארץ כי יחיה תוך הטומאה
ובאותו תעלה נפשו בקרב טומאה חצוניות הארץ ההיא
שלא בטוכה עד למעלה מגבול החצוניות ומשם תפרד
עד האלים ולא יעדרו ממנה חתחתים בדרך אף לא לנדיקי
השלמות יקנס כה כי יש אשר שגם כי ישכון בחל״ל לא תדבק

כו אלא שמאת ח״ל כיעקב שנאמר לו בצאתי ח״ל הנה אנכי
עמך וגם בצאת נפשו לא תעלה בקרב החצוני כאשר ה׳ אתה
כאשר יבא והוא מאמרו על מאמרם ז״ל שהיה משה משיח עם
נפשו ואומר היכן את עתידה ליל אמרה לו אתהלך לפני ה׳
בארצות החיים שהוא כי היה ירא פן יוליכוה בקרב הצוניות
המדבר שמת שם עד למעלה ואמרה לו כי לא כן רק אתהלך
לפני ה׳ בדרך ארצות החיים כי מעתה אני דבקה בו ית׳ וזה
יתכן על הפשט ביאון הוא ית׳ לאמר ליעקב אנכי ארד עמך
מצרימה כל תדבק בך שומאת אויר ארץ העמים וגם במותך
אנכי אעלך אל הנפש בל תעלה בתוך החצוניות גם עלה אל
הגוף שעל ארונו היתה שכיב׳ כמו שאמרו רז״ל שעל כן לא נגעו
בארונו וזלת בניו על סדר הדגלים כנודע גם כישרו בשורה
שנית כמדבר למעלה והיא כי יוסף ישאר במצרים להיות
מרכבה ומושב ל השכינה השוכנת אתם בתוך טומאות׳ ובכח
אל הביאור אמר ויקרבו ימי חלק הנקרא ישרא ל למו׳ ולהסתלק
למעלה והוא בתוך השלשים יום שמכיר כי נפשו עולה ופוקדת
מקומה לז ויקרא לבנו ליוסף המתייחס אליו ממלא מקומו
מרכבה אל השכינה במקומו וזה אומר ליוסף כלומר לא על
שהוא מלך רק למה שהוא יוסף מפאת עצמו כי עליו נאמר
ויוסף ישית ידו על עיניך כמדבר ואמר לו אם נא וכו׳ לומר
מה שאמ׳ חן הוא שים נא ירך כו׳ שתשבע לי כי מעניין החס
ידעתי כי ועשית עמדי בעצמך חסד ואמת והענין כי חס פן
ומנעהו פרע כאשר היה בעבד ישרא לבדה מה שנסתלק כמו
שכתבנו ואם כן איפה עשות פירוד בין שתי הבחינות האלה
הגדולות הדבקות בעצם היא רעה גדולה עד מאד וכן לא
יעשה מה שאין כן לבל זולתי גם כי נדיק גדול יהיה כמוך ועל
פי דרכו נתן טעם אל מה שלא יוליכוהו מחיו ויאשר הוא
במצרים׳

אז יתכן בדרך אחרת כמה שידע כי מעמד שלשת
האבות הן הם המרכבה ואין להפריד כיניה׳ כו׳
כמדע על כן אמ׳ לא אני כמוך כי תנה מת בנוך ועלוך עמו
מדי עלותם כי הלא אני ושכבתי עם אבותי יחד כי נם
עלה מיד עמהם כי אני והם המרכבה ואין ספק כי ו
כמערה אשר שם האבות יחד׳ים קדושה ושכינה מהשתלשל
חיבור נשמ תיהם למעלה כי גם מחלקי נפשותם נשאר שם
בקברם ואין המרכב׳ שלמה אם לא כמעמ׳ שלשת׳ יחד למעלה
חלקם שעל השמים כבודם וחלקם שבקבורתם בהשתלשלות
ועל כן אמר הנה בקלוקי מיד ושכבתי עם אבותי חלקי
העלה עם חלקיהם אשר למעלה אך מהתקשרות חלק׳ וחלקי
הנשאר׳ים בקבורה יגרע חלקי ולא תהיה בחינת המרכבה
שבקבורה שלמה בהיותי קבור במצרים על כן מיד ונשאתני
ממצרים כל יהיה פירור בין חלקי הנשאר לחלקם שלמ׳ ונהיה
לאחדי׳ בכל מכל כל מעלה ומעה והנה חס יוסף אולי היה ירא
פן לא יוליכוהו הוא בעצמו ועל כן היה משביעו על כן הסיב
ואמר אנכי אעשה כדבריך כלומר מבלי תשביעני אנכי
אעשה מה שהוא כדבריך בלא הדמיון שהוא כל הדומ׳ לדבריך
ומה גם עתה זה שהוא דבריך ממש ואין צריך שבועה על כן
חזר ואמר השבעה לי כלומר כמו שבשבעת לזולתי הוא פרעה
השבע גם לי והוא הטעם המ׳ לגעל כן יאמן פרעה ומדה ו
שבועה זו כן יעבור גם שבועתו כמדובר למעלה ואו הכין יוס
כדברים וישבע לו גם הוא ואז בבחינת יעקב כי נעשת הבטר
אשר הבטיחו ה׳ כאומרו אעלך גם עלה אז השתחוה
אשר על ראש המטה על שאמר הבטחתו שהבטיח
השכינה אשר מעלך

בצאת רוחי ממני מיד שוכבת ונדבקת אל אבותי
אבותי בארצות החיים אשר מעל לארץ ישראל היו
ארזל׳ במדע׳ה וכמדובר בפסוק אעלך גם עלה ואל מחר
שהחלק היום ממני נדבק בתוכיו המלוה העליון אשר תחת
כנפי השכינה אשר מעל לא״ל למה יפרד החלק הנשאר בי
מהחלק העלה פירוד עצמיי כי הלא העולה היא העולה׳ לעומ׳
א״ל וכל הנשאר עלי תאכל בהשאר פה על אדמה טמאה ולא
תתקשר קשר אמיץ הנשאר עם העולה כאשר יהיה לנדיק
הקבור באל״ל כמדובר למעלה ועל כן ונשאתני ממצרי׳ וקברתני
בקבורתם שהיו ב׳ החלקים זה לעמות זה כלתי כברדי ומפני
שעדין היה יכול לומר אם כן אעשה כן גם אני ולא אשאר פה
מן הטעם הזה ואם היה עושה כן מי יהיה מרכבה ל השכינה
במצרים על כן אמר לו ונשאתני ממצרים ויקברתני וכו׳ לומר
ראה גם ראה כי אין הדברים שוים שתקפיד לנושאך כמותך
לבל הפריד בין חלק העלה מנפשך לחלק הנשאר כך כי ראה
נא מה גדלה מעלת הנפש ורוח ונשמה הנשארים כי בכח כי
הלא לא יפסיק אלא תחלה אותי עם אחיך ואתה תעמוד פה
כי אם ונשאתני אתה בעצמיך וקברתני אתה שהשכינה שרה
עליך ולא יהיה שלא כדבון תוכיך השכינה עמך אחר המת
כמה שיים כי הלא גדול ערך הנשאר אתי עד גדר שהשכינה
דבקה כי ומעלה אותי במטה כמו שכתבנו על אומרו גם עלה
שגם עם גופו השכינה עולה ואין זה כי אם על סיעקב אבינו
מת באומר נק בחינת ישרא לבדה היא מה שנסתלק כמו
שכתבנו ואם כן איפה עשות פירוד בין שתי הבחינות האלה
הגדולות הדבקות בעצם היא רעה גדולה עד מאד וכן לא
יעשה מה שאין כן לבל זולתי גם כי נדיק גדול יהיה כמוך ועל
פי דרכו נתן טעם אל מה שלא יוליכוהו מחיו ויאשר הוא
במצרים׳ יתכן בדרך אחרת כמה שידע כי מעמד שלשת
האבות הן הם המרכבה ואין להפריד כיניה׳ כו׳
כמדע על כן אמ׳ לא אני כמוך כי תנה מת בנוך ועלוך עמו
מדי עלותם כי הלא אני ושכבתי עם אבותי יחד כי נם
עלה מיד עמהם כי אני והם המרכבה ואין ספק כי ו
כמערה אשר שם האבות יחד׳ים קדושה ושכינה מהשתלשל
חיבור נשמ תיהם למעלה כי גם מחלקי נפשותם נשאר שם
בקברם ואין המרכב׳ שלמה אם לא כמעמ׳ שלשת׳ יחד למעלה
חלקם שעל השמים כבודם וחלקם שבקבורתם בהשתלשלות
ועל כן אמר הנה בקלוקי מיד ושכבתי עם אבותי חלקי
העלה עם חלקיהם אשר למעלה אך מהתקשרות חלק׳ וחלקי
הנשאר׳ים בקבורה יגרע חלקי ולא תהיה בחינת המרכבה
שבקבורה שלמה בהיותי קבור במצרים על כן מיד ונשאתני
ממצרים כל יהיה פירור בין חלקי הנשאר לחלקם שלמ׳ ונהיה
לאחדי׳ בכל מכל כל מעלה ומעה והנה חס יוסף אולי היה ירא
פן לא יוליכוהו הוא בעצמו ועל כן היה משביעו על כן הסיב
ואמר אנכי אעשה כדבריך כלומר מבלי תשביעני אנכי
אעשה מה שהוא כדבריך בלא הדמיון שהוא כל הדומ׳ לדבריך
ומה גם עתה זה שהוא דבריך ממש ואין צריך שבועה על כן
חזר ואמר השבעה לי כלומר כמו שנשבעת לזולתי הוא פרעה
השבע גם לי והוא הטעם המ׳ לגעל כן יאמן פרעה ומדה ו
שבועה זו כן יעבור גם שבועתו כמדובר למעלה ואו הכין יוס
כדברים וישבע לו גם הוא ואז בבחינת יעקב כי נעשת הבטר
אשר הבטיחו ה׳ כאומרו אעלך גם עלה אז השתחוה
אשר על ראש המטה על שאמר הבטחתו שהבטיח
השכינה אשר מעלך

אמרים ויקרבו ימי ישר׳ למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר אליו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים׳ ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם ויאמר אנכי אעשה כדברך׳ ויאמר השבעה לי וישבע לו ויתחוה ישראל על ראש המטה׳

ויהי אחר הדברים האלה׳ ויאמר אל יוסף הנה אביך חולה׳ ויקח את שני בניו עמו את מנשה׳ ואת אפרים׳ ויגד ליעקב׳ ויאמר הנה בנך יוסף בא אלי׳ ויתחזק ישראל׳ וישב׳ על המטה׳ ויאמר יעקב׳ אל יוסף׳ אל שדי נראה אלי׳ בלוז׳ ויברך אותי׳ ויאמר אלי׳ הנני מפרך׳ והרבתי׳ ונתתי׳ אותך לקהל עמים׳ ונתתי׳ את הארץ הזאת׳ לזרעך׳ אחרי׳ אחזת עולם׳ ועתה׳ שני בניך׳ הנולדים׳ לך׳ בארץ׳ מצרים׳ עד בואי׳ אליך׳ מצרים׳ לי׳ הם׳ אפרים׳ ומנשה׳ כראובן׳ ושמעון׳ יהיו׳ לי׳ ומולדתך׳ אשר הולדת׳ אחרי׳ הם׳ לך׳ על שם׳ אחיהם׳ יקראו׳ בנחלתם׳ ואני׳ בבאי׳ מפדן׳ מתה׳ עלי׳ רחל׳ בארץ׳ כנען׳ בדרך׳ בעוד׳ כברת׳ הארץ׳ לבא׳ אפרתה׳ ואקברה׳ שם׳ בדרך׳ אפרת׳ הוא׳ בית׳ לחם׳ ויראה׳ ישראל׳ את בני יוסף׳ ויאמר׳ מי׳ אלה׳ ויאמר׳ יוסף׳ אל אבי׳ כי׳ הם׳ בני׳ אשר׳ נתן׳ לי׳ אלהים׳ בזאת׳ ויאמר׳ קח׳ נא׳ אתם׳ אלי׳ ואברכם׳ ועיני׳ ישראל׳ כבדו׳ מזקן׳ לא׳ יוכל׳ לראות׳ ויגש׳ אתם׳ אליו׳ ויישק׳ להם׳ ויחבק׳ להם׳ ויאמר׳ ישראל׳ אל יוסף׳ ראה׳ פניך׳ לא׳ פללתי׳ והנה׳ הראה׳ אתי׳ אלהים׳ גם׳ את׳ זרעך׳ ויוצא׳ יוסף׳ אתם׳ מברכיו׳ ויפל׳ אפיו׳ ארצה׳ ויקח׳ יוסף׳ אתם׳ שניהם׳ אפרים׳ בימינו׳ מנגד׳ לשמאל׳ ישראל׳ ומנשה׳ בשמאלו׳ מנגד׳ לימין׳ ישראל׳ ויגש׳ אליו׳ ויישלח׳ ישראל׳ את ידו הימנית׳ וישת׳ על ראש׳ אפרים׳ והוא׳ הצעיר׳ ושמאלו׳ על ראש׳ מנשה׳ שכל׳ את ידיו׳ ויברך׳ את יוסף׳ ויאמר׳ האלהים׳ אשר׳ התהלכו׳ אבתי׳ לפניו׳ אברהם׳ ויצחק׳ האלהים׳ הרעה׳ אתי׳ מעודי׳ עד׳ היום׳ הזה׳ המלאך׳ הגואל׳ אתי׳ מכל׳ רע׳ יברך׳ את הנערים׳ ויקרא׳ בהם׳ שמי׳ ושם׳ אבתי׳ אברהם׳ ויצחק׳ וידגו׳ לרב׳ בקרב׳ הארץ׳ ויראה׳ יוסף׳ כי׳ יניח׳ אבי׳ יד׳ימינ׳ על׳ ראש׳ אפרים׳ ויר׳ע׳ בעינ׳ ויתמך׳ יד׳ אבי׳ להסיר׳ אתה׳ מעל׳ ראש׳ אפרים׳ על׳ ראש׳ מנשה׳ ויאמר׳ יוסף׳ אל אבי׳ לא׳ כן׳ אבי׳ כי׳ זה׳ הבכר׳ שים׳ ימינ׳ על׳ ראשו׳ ויבא׳ אבי׳ מאן׳ ויאמר׳ גם׳ הוא׳ יהיה׳ לעם׳ וגם׳ הוא׳ יגדל׳ ואולם׳ אחיו׳ הקטן׳ יגדל׳ ממנו׳ וזרעו׳ יהיה׳ מלא׳ הגוים׳ ויברכם׳ ביום׳ ההוא׳ לאמר׳ בך׳ יברך׳ ישראל׳ אמר׳ ישמך׳ אלהים׳ כאפרים׳ וכמנשה׳ ויש׳ם׳ את אפרים׳ לפני׳ מנשה׳ ויאמר׳ ישראל׳ אל יוסף׳ הנה׳ אנכי׳ מת׳ והיה׳ אלהים׳ עמכם׳ והשיב׳ אתכם׳ אל׳ ארץ׳ אבתיכם׳ ואני׳ נתתי׳ לך׳ שכם׳ אחד׳ על׳ אחיך׳ אשר׳ לקחתי׳ מיד׳ האמרי׳ בחרבי׳ ובקשתי׳

אמרים ויקרבו ימי ישר׳ למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר אליו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים׳ ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם ויאמר אנכי אעשה כדברך׳ ויאמר השבעה לי וישבע לו ויתחוה ישראל על ראש המטה׳

ויהי אחר הדברים האלה׳ ויאמר אל יוסף הנה אביך חולה׳ ויקח את שני בניו עמו את מנשה׳ ואת אפרים׳ ויגד ליעקב׳ ויאמר הנה בנך יוסף בא אלי׳ ויתחזק ישראל׳ וישב׳ על המטה׳ ויאמר יעקב׳ אל יוסף׳ אל שדי נראה אלי׳ בלוז׳ ויברך אותי׳ ויאמר אלי׳ הנני מפרך׳ והרבתי׳ ונתתי׳ אותך לקהל עמים׳ ונתתי׳ את הארץ הזאת׳ לזרעך׳ אחרי׳ אחזת עולם׳ ועתה׳ שני בניך׳ הנולדים׳ לך׳ בארץ׳ מצרים׳ עד בואי׳ אליך׳ מצרים׳ לי׳ הם׳ אפרים׳ ומנשה׳ כראובן׳ ושמעון׳ יהיו׳ לי׳ ומולדתך׳ אשר הולדת׳ אחרי׳ הם׳ לך׳ על שם׳ אחיהם׳ יקראו׳ בנחלתם׳ ואני׳ בבאי׳ מפדן׳ מתה׳ עלי׳ רחל׳ בארץ׳ כנען׳ בדרך׳ בעוד׳ כברת׳ הארץ׳ לבא׳ אפרתה׳ ואקברה׳ שם׳ בדרך׳ אפרת׳ הוא׳ בית׳ לחם׳ ויראה׳ ישראל׳ את בני יוסף׳ ויאמר׳ מי׳ אלה׳ ויאמר׳ יוסף׳ אל אבי׳ כי׳ הם׳ בני׳ אשר׳ נתן׳ לי׳ אלהים׳ בזאת׳ ויאמר׳ קח׳ נא׳ אתם׳ אלי׳ ואברכם׳ ועיני׳ ישראל׳ כבדו׳ מזקן׳ לא׳ יוכל׳ לראות׳ ויגש׳ אתם׳ אליו׳ ויישק׳ להם׳ ויחבק׳ להם׳ ויאמר׳ ישראל׳ אל יוסף׳ ראה׳ פניך׳ לא׳ פללתי׳ והנה׳ הראה׳ אתי׳ אלהים׳ גם׳ את׳ זרעך׳ ויוצא׳ יוסף׳ אתם׳ מברכיו׳ ויפל׳ אפיו׳ ארצה׳ ויקח׳ יוסף׳ אתם׳ שניהם׳ אפרים׳ בימינו׳ מנגד׳ לשמאל׳ ישראל׳ ומנשה׳ בשמאלו׳ מנגד׳ לימין׳ ישראל׳ ויגש׳ אליו׳ ויישלח׳ ישראל׳ את ידו הימנית׳ וישת׳ על ראש׳ אפרים׳ והוא׳ הצעיר׳ ושמאלו׳ על ראש׳ מנשה׳ שכל׳ את ידיו׳ ויברך׳ את יוסף׳ ויאמר׳ האלהים׳ אשר׳ התהלכו׳ אבתי׳ לפניו׳ אברהם׳ ויצחק׳ האלהים׳ הרעה׳ אתי׳ מעודי׳ עד׳ היום׳ הזה׳ המלאך׳ הגואל׳ אתי׳ מכל׳ רע׳ יברך׳ את הנערים׳ ויקרא׳ בהם׳ שמי׳ ושם׳ אבתי׳ אברהם׳ ויצחק׳ וידגו׳ לרב׳ בקרב׳ הארץ׳ ויראה׳ יוסף׳ כי׳ יניח׳ אבי׳ יד׳ימינ׳ על׳ ראש׳ אפרים׳ ויר׳ע׳ בעינ׳ ויתמך׳ יד׳ אבי׳ להסיר׳ אתה׳ מעל׳ ראש׳ אפרים׳ על׳ ראש׳ מנשה׳ ויאמר׳ יוסף׳ אל אבי׳ לא׳ כן׳ אבי׳ כי׳ זה׳ הבכר׳ שים׳ ימינ׳ על׳ ראשו׳ ויבא׳ אבי׳ מאן׳ ויאמר׳ גם׳ הוא׳ יהיה׳ לעם׳ וגם׳ הוא׳ יגדל׳ ואולם׳ אחיו׳ הקטן׳ יגדל׳ ממנו׳ וזרעו׳ יהיה׳ מלא׳ הגוים׳ ויברכם׳ ביום׳ ההוא׳ לאמר׳ בך׳ יברך׳ ישראל׳ אמר׳ ישמך׳ אלהים׳ כאפרים׳ וכמנשה׳ ויש׳ם׳ את אפרים׳ לפני׳ מנשה׳ ויאמר׳ ישראל׳ אל יוסף׳ הנה׳ אנכי׳ מת׳ והיה׳ אלהים׳ עמכם׳ והשיב׳ אתכם׳ אל׳ ארץ׳ אבתיכם׳ ואני׳ נתתי׳ לך׳ שכם׳ אחד׳ על׳ אחיך׳ אשר׳ לקחתי׳ מיד׳ האמרי׳ בחרבי׳ ובקשתי׳

ואם נדקדק לומרו ישראל ולא אמר יעקב יתכן
ישראל היא מדרגה העולה השתחוה אל השכינה
לאחר גמלה חסד עמה לבלתי תפרד בענם מחלק הנאצר
המתייחס ליעקב אם היה נקבר יעקב במצרים כי גם הוא מר
גם להתפרד מחלק הדבק עמה והיו לאחדי כאיכות דבקות
עצמיו וגם חלק העליון קנה יתרון על השתלשל על ידו שפע
הירד לעולם דרך חלק שלמעה היומו כי גם הוא גדול מאד
ולפי גודלו יתרבה אור אשר לשעלה היומו כהשתלשל השפע
על ידו כי לפי רוב הכנת המקבל תרבה קבלת שפע המושפע
מגבוה מעל גבוה אמר ישראל על כן החלק העליון יחזיק
טובה לה על קיום החיבור כמו שביאר

ויהי אחר וכו' ראוי לשים לב מי זה שיבחתיים לזה אמר
הקודם שיאמר ויהי אחר הדברים האלה כ' לומרו
ויאמר ליוסף וכו' ויגד ליעקב וכו' ולא נזכר מי אמר ומי הגי'
ג מה ריבה האמת באומרו את מנשה ואת אפרים ד' לומרו אל
שדי וכו' למה יוריע באיזה שם נראה אליו ה' לומרו ונתתי את
הארץ הזאת וכו' למה הזכירו פה' לומרו ועתה שני בניך וכו'
מה ענין אומרו ועתה ז' לומרו עד בואי אליך מצרימה הוא
מיותר ח' כי אומרו לי הם נרא' שלא הם בכר ושאומרו כראובן
ושמעון יהיו לי נראה שיהיו לעתיד ט' מה המה אלה מולדתו
אשר הוליד אחריהם ראיך מתקשר לזה לומרו ואני בבואי
מפדן וכו' ומה ענין אומרו עלי ואם כפרש שהוא פן יאמ' יוסף
איך רבינו ישאנו ממצרים ולא כן עשה הוא לאמו ועל כן הוצרך
לומר שקברה שם על פי הדבר קשה שאם כן היה לו לאומרו
קודם לאומרו ויהי אחר הדברים וכו'

אמנם הנה מאז כירך ה' את יעקב כלון ואמר לו גוי וקהל
גוים יהיה ממך שהוא להוציא שני שבטים לנחל'
והיה צריך יעקב להודיע הדבר למען יהיו להם שני גורלות
בנחלת הארץ מוסף על זה כי רצה יעקב לברך את בני יוסף
על שמלדו במצרים מקום טומא' להביאם אל הקדושה והנה לא
יבצר מלבוש אחיו קנאה על ברכו את בני יוסף כפני עצמו' מה
שלא עשה כן לבני אחיו כי אם נכללו בברכות אבותיה' כמש' אל
שהיו מקנאים עד שאמר להם אביהם ירצו אתה קדושיו וכו'
על כן מה עשה הוא את' גלגל שיודיע יעקב איך יחשבו כבנים
ליעקב אפרים ומנשה ואחר היותם בכלל השבטים מרה קנא'
אפרים ומנשה מלב אחי יוסף על ברכת' וכדי לעורר את יוסף
על בכה היה כי ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וכו' ויגד ליעקב
וכו' והוא בהוכיר שני מאמרי ראל א' לומרם כי עד יעקב לא
היה חולשה שהיו בתחלה מתים בלי חולי והיחל כיעקב למען
אשר יגיה את בניו ב' מה שקיימו וקבלו ראל שאומרו וישתחו
ישראל על ראש המטה הוא שכינה שנקראת ראש המט' ונכח
אל הענין בשם לב אל לומרו אחרי הדברים האלה ולא אמר
אחר וידוע ההפרש כי אחרי מפלג אחר אמיך והנה אחר
לומרו שנשבע יוסף לנושאו מחרונה היה אפשר לומ' כי לשלם
לו גמול על הטובה ההיא פרע לו בזה שעשה עם בניו שכללם
עם השבטים אפרים ומנשה כראובן ושמעון ולברכם בפני
עצמן על כן אמר כי ויהי אחרי וכו' והוא לומר כי לא מאשר
נתחייב יוסף ליעשה את אביו נמשך לו גמול זה כי הלא ויהי
אחרי הדברים האלה הנו' שאחרי הוא מופלג ויאמר ליוסף כו'
לא היה ממוך אל מה שלמעלה הנה שלא היה זה תחת זה כי
ם שמה' היה הדבר לקיים אשר כירך את יעקב ויאמר גוי
הל גויים כו' שהוא גוי זה' ימין קהל גויים הם מנשה ואפרים
ולא כי להעיר לב יעקב ויוסף על הדבר על כן ויהי אחרי כו'

ויאמר ליוסף מי שנזכר בסוף הקודם הוא ראש שמטה
כי ויאמר הראש הנו' הוא שכינה אל יוסף כרוח הקדש הנה
אביך חולה וכו' כלומר הנה מה שאינו עד כה שהוא החולי
שעד יעקב לא היה חולשה הנה זה החדוש היא כאביך כלומ'
כי אין זה רק לשיבו את בניו על כן ויקח כו' אלי יביאם בברכה
טרם ימות ומי שאמר הדבר ליוסף כא ויגד ליעקב ויאמר הנה
בכך יוסף כו' ואז התחיל לגוו' מה שמנחיל את בניו והוא שיקח
זרע יוסף כנחלת הארץ שני חלקים כראובן ושמעון ואמר אל
שדי וכו' הנה מי שיש די בידו לברך ולקיים הוא אל שדי כרך
אותי והיתה ברכתי הנני מפרך כו' ואין לומר שברכני לה' ליד
עוד גוי וקהל גויים כמשמעות אומרו מפרך והרביתיך וגם לא
שאמר גוי על בנימין וקהל עמים על שאר השבטים שרבו עד
היות כל ש' כעם אחד כי אם ששבט אחד שהוא קהל אחד
יעשה שני עמים ומה שאין לומר כי כלל השבטים יהיו עמים
הוא כי הנה כאומרו גוי וקהל עמים גוי הוא בנימין ואיך את
בנימין לבדו קרא גוי אחד ואת כל השבטים יחד יקרא קהל
אחד אך אין זה רק ששבט אחד יהיה לשני עמים והנה אז
כי אין בכורת יוסף רק לנחלה הארץ אך לא ליחס כי אם
כראובן כמפורש בדברי הימים וזה יהיה מה שקמך ואמר
ונתתי את הארץ לזרעך וכו' וגם אין לומר שאוליד עוד קהל
עמים כאשר היה בבנימין שנקרא גוי שנולד אחר שני אפשר
כי הלא ועתה כלומ' הנה עתה עת למות ולא הולדתי עוד והוא
ת' אל שדי שים די בברכותיו מי לאפשר שלא קיים אך הוא על
שני בניך שיחלקו לשנים כשכורים בכתוב ואמר שני בניך וכו'
לי הם כאלו מולדו לי כי עליהם ועל בנימין נאמר לי פערך
והרביתיך ואל תאמר אם כן אלו לך הם ואני גם אני לך הרי
שלשה ויקראו על שמו יתר מולדתי לזה אפרי' ומנשה כראובן
ושמעון וכו' אך לא תהיה אתה שלישי כי ומולדתך וכו' על שם
אחיהם יקראו ולא על שמך להיות לך שבט כפני עצמו והוא
כי לא נאמר לו רק קהל גויים קהל יעשה שני גויים ולא נאמר
קהל וגויים והן אמת כי ראיתי גדולי' דוחקי' עצמן על ומולדתך
כי' כאומרם לא הוליד עוד אך אני אתנהלה לרגל אותיו' תורת
ה' אמת והתורה העידה שהוליד אחרי ומי יכא אחריה ויאמר
כי אחר שלא הזכירתם התורה שלא הולידם ובשביל מה שלא
הזכירה נכחים מה שהזכירה ולא יאמ' כי על שם שהם נקראי'
על שם אחיהם לא מוכרו ולברית אז לא ראוי יוסף לנשאת ממנו
ל' שבטי' כדרך שיצאו מיעקב שא שיצא שבכת זרע מנפורניו
לזה נדקדק הלשון כאומרו כדרך שיצאו שהוא שיהיו שבטים
בפני עצמם לו בשם יוסף רק נטפלים לאחיהם ועל פי דרכו
הקדים אפרים למנשה לאחיכותו ולו' כי יהיה אפרים כראובן
ומנשה כשמעון לרמוז שלא תאמר הנה הב' חלקים שאני מוטל
הראוי הוא עשות הב' חלקים ג' ויטול מנשה השנים כי בכורך
הוא לזה לא כן כי אינו מדמה את מנשה כי אם לשמעון אשר
אינו בכור ואת אפרים אני מדמה לראובן שהיה ראוי ויטול פי
שנים והעברתים ממנו כך אפרים ראוי ממנשה אלא שיהיה
כראובן שעם היות ראוי העבירה ממנו:

עוד אפשר כמשז"ל כי היה כמעט יוסף נכתה מאדונתו
ויבא לעשות מלאכתו ולא נדמה לו גורת יעקב
ואמר לו שתהיה אבי כאפוד כהם כאשר דקדקנו כאומ' ואין
אים ממנשי וכו' כלומר אך אים שאינו מנשי הבית שם היה
ועל כן נמנע נאת זרעו מקשתו ויאמר' טיפין מצפרניו ואבד
עשרה כאשר נכתוב בס"ד על אומרו ותשב באיתן קשתו וכו'
מדי אביר יעקב ואלו לא היה לפניו יעקב והיה יוצא הזרע כה

מקשתו

מקשתו גם השנים אלה לא היו לו וכזה יאמר ועתה שני בניך
הנולדים לך הנה כאמת לי הם שאלמלא אני לא היו לך על כן
כראובן ושמעון יהיו לי ולא אמר בשני בני יהיו לי רק כראובן
ושמעון הלא הוא נרמז בהזכיר ראובן טוב טעם אל הבנים
יוסף במקום ראובן ראשית אונו לירם פי שנים והוא מולד אחר
עשרה בנים לזה כראובן כו' לומר הלא תחת יוסף היה ראובן
כי חשבתי היתה רחל והנה היא לנחה ושו' היתה רחל במחשבתי
היה כח יוסף מלו והיו מיוחסים בניו כחלק ראובן ושמעון על
כן עתה לא תזכר המחשבה על המעשה ויהיו אפרים ומנשה
כראובן ושמעון ועל פי דרכו מעתה שם את אפרים לפני
מנשה כאלו אפרים במקום ראובן ומנשה במקום שמעון
ומולדתך וכו' כדלעיל ותמי אמר לי שכך הוא אולי באמור
לך הוא ת' הנני מפרך וכו' היה שתוליד מאמי שני בנים גוי
הוא בנימין וקהל גויים הוא כי אחר תוליד ממנה קהל שיהיה
לעמי' אלא שבלדתה את בנימין מתה בקבלתך את אשר תמצא
את שאיך לא יחיה ובמותה נתבטל הקהל גויים ועוד כי לו יונח
יהי כדברך מי יוכיח שכי כחר ה' להיות בכור לנחלה עם
שאיני ראשית איך לו לפחו' לא יבצר פתחון פה מאחי בתתך
לי ותרון שאולי אמסם יחלקו בניו לשני חלקים ולא יחוסו אל
מה שהיתה מחשבתך עלי בהזדווג על כן אמר ואני בבואי
מפדן וכו' והוא בשום לב למה הזכיר בואו מפדן כיון שבשמת'
היה אחרי שבת ח' חדשים בבכות ואחר' הלך לשכם ומשם
לבית אל ומשם לאפרת ובדרך הלידה מתה אך הוא לומר אל
יעלה על דוחך כי היתה ברכת הנני מפרך וכו' שאולי אחרי
בנימין עוד מרחל אלא שמתה ונתבטל הענין כי הלא זה היה
אלו בכת מיתתה היתה מתרגשת אחר הברכה הזאת אך לא
כן הוא כי הלא אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען כאשר
ויברך אותי הנני מפרך כו' אך ואני בבואי מפדן שהוא טרם
הגיעי אלו היה מה שמתה עלי רחל כלו' בסבלי על קללת עם
אשר תחנה את אלהיך לא יחיה וכו' כי מאז נגזרה מיתתה
נמצא כי בעת הברכה כבר היתה מעותדת למות בזמן שמת'
ואם כן ודאי תלא על שתלד אחרי בנימין היתה הברכה אלא
כמדובר ועל דבר אם היא היא עיקר הבית ליחסב מחשבתי
עליך במקום מעשה כי בטפה ראשונה היה דעתי שהיתה
רחל והיית מולד אתה אין לאחיך פתחון פה לבטל טענה זו
כאומרם שאין הדבר תלוי כלל במחשבה כי גם זה אינו כי
הלא ואקברה שם בדרך אפרת שהוא על פי הדבר למען תהי'
מבכה על בניה בעת החרבן מדי עברם משם שהלא יקשה
למה יקראו כל ישראל בניה והלא אדרבא טוב טוב תקבר שם
לאה שבמעמד כל ישראל ממנה אלא ודאי שהיא עיקר הבית
שעליה עבדתי עם לבן וזה היתה מחשבתי גם בהוליד את
ראובן ושכל מה שאולי יהיו ממנה כאופן שהיא עיקר ואל גם
אתה עיקר בני ליכנס תחת ראובן כאמור:

וירא ישראל וכו' ראוי לשים לב מה הוא ההתנכרות הלזו
שאמר מי אלה אחר שהזכירם כפיו וגם אז
שאפרים היה ראש ישיבתו וכן אמרו שגדל אתו ככן בית
ותלמיד לפניו ומה השיב יוסף כני הם מה חידש לו כ' מה ענין
אומר נתן לי אלים כזה והוצרכו ז"ל לומר שהראה לו שטר
כתובה ג' לומר' קחם נא אלי ולמה לא קראם יגשו אליו לברכם
ד' למה לא לקחם יוסף כמאמר אביו ה' כשהגישם אליו למה
לא בירך אותם כי אם חובק להם וישק להם ומה צורך עתה ש
ניסוק וחיבוק הלם שכח אומר' ואברכם שתחת הברך' כפקם
ותיבק' לאומרו ראה פניך לא פללתי כי לא יגדקן דבריו שה רק

בעת רדת יעקב מצרימ' וירא שיו לו יאמ' ראה פניך לא פללתי
כו' לו בבאו עם בניו לקדבו טרם ירבר שיו כל מה שלמעלה ז'
למה הסיר אותם מעם ברכיו ולא הניח' שם שיברך' לו יתנקם
כראוכן ולא יוציאם ח' מה ענין השתחויה ההיא לבלי צורך
בעת היה ט' לומרו את אפרים בימינו וכו' ואת מנשה כו' מי
לא ידע כי ימין יוסף תהיה נגד שמאל אביו ושמאלו נגד ימין
אביו בהיותם פנים בפנים י' כאומרו וישלח ישראל את ימינו
למה הרכיב ידיו זו על זו ולא החליף את מקומם וישים את
אפרים בימינו ואת מנשה בשמאלו יא לומר שכל את ידיו וכו'
שאדרב' נראה שלא שכל כי אם אשר שאינו הבכור יב לומרו
ויברך את יוסף שה' לל את הנערי' כי כן אמ' ברך את הנערים
והכל ידבר עליהם ואיך יאמר שברך את יוסף ואם הוא
שבברך את בניו הוא כמברך את אביהם יאמר ויברך את
הנערים ומאלין נודע כי מברכתם יברך אביהם יג שמתחיל
באלה ומסיים כמלאך הגאל הגל השם הרועה אותי וכו' יברך את
הנערים לומתחיל יוכיר המלאך וגם הזכירו השם זה פעמי'
ועוד שאין בשום אחד מהם גיורה כי הענין מתחיל מהמלאך
וכו' וגם למה לא אמר השם יברך את הנערים ולא יברכם
על ידי מלאך יד לומרו באבותיו התהלכו וכו' אמר הדועה
ונהוכיר הנעו ים אינו לומר לא זה ולא זה רק מה שגאל אותו
מכל רע ט"ו מה ענין הקרא כהב שמו ושם אבותיו כי הלא גם
בכל ישראל נקרא שמם ז' מי לא ידע כי אבותיו הם אברהם
ויצחק יז לומר בקרב הארץ שהוא מיותר יח לומרו וירא יוסף
וכו' לתה שתק עד כה ולא מיחה מלו הרכיב ידיו טרם יברך
כל ברכתו יט לומרו לא כן אבי שנראה כאומר לא כן אבי כי
לא טוב עשית ואינו דרך ארץ נגד גדולת יעקב והראוי יאמר
לא אבי כי זה הבכור שים ימינך כו' ואז אביו יגלה שם בבוגה
עשה לו בשגגה גם בשית לב אל לומ' שית לשון עתיד כ' לומרו
ויאמר יוסף אל אביו שהוא מיותר והיה די יאמר ויתמך יד
אביו כו' על ראש מנשה ויאמר לא בן אבי כו' כא כפל לומרו
ידעתי בני ידעתי ואומר בני בין שתיהן כב איך מתן טעם אל
הקטינו הבכו' כאומרו גם הוא יהיה לעם כו' כי הלא ואת היא
תלונת יוסף למה יהיה אפרי' גדול ממנו עי שית ימינו על ראשו
כג לומ' ויברכם ביום ההוא כי הלא גם ברכה שלמעלה ביום
ההוא היתה כל לומרו וישם את אפרים לפני מנשה שהוא
משולל הבנה ולבלי צורך כה על עיקר הדבר מה ראה יעקב

שכיון להגדל בברכת הקטון על הגדול:

אמנם הנה ארז שנפה יעקב שעתידי לנפת מהם ירבעם
ואחאב והיו בלתי ראויים לברכה על כן לפי דרכם
יאמר וירא ישראל את בני יוסף וכו' לומר שראה כי הנה הם
בני יוסף כי נדיק הוא ואין בספק כי לא מפלת יוסף אביהם
יתעתדו לנפת אבשים בלתי נדיקים על כן חס אולי הם מגד
עצמם בלתי בשרים על כן שאל מי אלה כלומ' הטובים הם אם
רעים והשיב יוסף ואמר בני הם כלומר בני דומים אלי כי
נדיקים הם ומה שתראה חלאה מעבכת יהיה על כי נתן לי
אלהים בזה במקום אדמה טמאה הזאת יותר מיתר מקומות
כי ערות הארץ היא כמש' זל כי הארץ יש לה אברים ומצרים
היא ערותה ודבקה בם חלאת טומאת המקום על כן אמ' יעקב
ליוסף קחם נא אלי וכו' והוא כי ראה להביאם בשני דברים ל'
שיקחם אליו יוסף כידיו כאשר ה' אתו ובקיחתו יי' שפעו להיות
מוכני' לקבל ברכה מיעקב שנית שכאשר יברכם יכוין להריק
ברכה שיהם בהשתלשלו יוסף אביהם והוא כי למה שמדרגת
יעקב גדולה מאד ממדרגתם ואיזה הדרך יוכלו לקבל ממה

על כן

ש כן התחכם להריק להם ברכה כהשתלשלות יוסף אביהם
במרי דרך נמר וזה ויברך את יוסף כו׳ כאשר יבא כסל׳ ונחזור
אל הענין כי הנה הדבר הראשון שאמר להבינם לקבל ברכה
הוא שיקחם יוסף שלו בידיו ועל זה אמר קחם נא אלי ואברכם
שעל יד שתתן אותם בידים תבינם כי תשפיע בם שפע ויבינו
על יד שאברכם וזהו קחם נא שלי ואברכם והנה יוסף כראותו
שהניחו לקחתם אמ׳ אולי לא האמין לי כאומרי שהם צדיקים
לו אמר יוסף בלבו הנה כשתתפק אבי אם הייתי נדיק אמר
אלהם וארצו בטחם אמות כמפורש למעלה שרצה להשתכל
בפני להכיר אם צדיק אני והוא כדרך חסידים הראשונים
שהיו מכירים בפרצוף כל איש אם טוב ואם רע שעל כן יוסף
ירא אלו שיסתכל בפניו ואז אמר אמות׳ הפעם אחרי ראותי
את פניך והכרתי בפניך כי עודך צדיק נקרא חי על כן אמר
יוסף מה זה שאבי אינו מסתכל בפני שלדעת אם הם צדיקי׳
אך לא היה רק על כי עיניו כבדו מזקן לא יוכל לראות אשלא
בקרוב הרבה על כן מה עשה הגיסם אליו שיסתכל בם זולת
זעינו ישראל בכבדו מזקן שעל כן לא יוכל לראות בפניהם
ולפיכך ויגש אותם אליו שיוכל להביט בפניהם ואז מה עשה
יעקב לבלתי יבינו באמור שלא היה מאמין ליוסף וגם לבלתי
הראות בפניהם שהיה מודאג עם היותם מגודלים עם יוסף
על כן ויסק להם נאמן על קרב פיו בפיו של כל א׳ יהיו עיניו
קרובות שלו פני כל א׳ להביט בפניו בעצם מראה שלבשק ותכק
כיון להיות חביבי לפניו ולא שהיה מתתפק בכסות׳ עד ישיף
להביטם נשק על זה שעל פי דרכו קייב להבינם בצד מה
בדבק ויעקב בנשו עם נפשותם בנשק פה של פה וגופו עם גופו
בחבוק בכתיב אנלמו באורך בביאור שיר השירי כי כל כוונת
נשוק וחיבוק הוא לומ׳ נפשי בנפשך וגופי בגופך לאחדים וכן
בספ׳ הזוהר אומר כי הנישוק הוא לאדבקא רוחא ברוחא ויהי
כי קרבו עיני יעקב אל פניהם וירא כי צדיקים הם אז ענה
ואמר ראה פניך כו׳ לו׳ כשהייתי בארם בנען והייתי דן בשכלי
אם חי אומת היית אז לא היתי דן בשכלי שאם חי היית יהיו לך
פנים הראשונים של אנשי אלים שהיו לך בלבתך מאתי כאומרי
כי נתקלקלו במצרים כי שם מקום זמה לא פלאתי והנה במה
שראיתי עתה בפני בניך אני מודה לה׳ ואומר כי הראה אותי
אלים בפניהם גם את זרעך הלו׳ צדיקים כמוך וזה ראה פניך
שהוא פניך שהיו לך בנעתך מאתי וזה שלא אמר ראה אותך
והנה עדיין לא היה מבורכים כי עם היותם צדיקים הזו צריכ ם
הנה על ידי קוחת אביהם אותם מצד היות צידתם בנפשם
כמאמר אביהם אז נקבה זולתה והוא עד כה לא נקחם כי אם
הגישם בלבד שיביט בפניהם על כן אמר יוסף בלבו הנה שני
דברים צריך אני לעשות אחד להחזיק עוכה לאבי על בסורת
צדקתם שבשרני וגם צריך לקחת׳ על ידי להבין אותם ולקעדם
לברכם על כן וינא יוסף אותם מעם ברכיו למען קחת אותם
אחב׳ להחזיקם לפניו שיוכלו על ידי כך להתברך ושרש יקחם
הסתחות לאביו אדנה בחזיק עוכה על בסורת צדקת בניו
ואחר כך ויקח יוסף וכו׳ להבינם כאמור והנה לפי זה שעל ידי
הלקחה מיוסף מקבלים הבנה ונספע להתברך היה מקום לומ׳
כי בקחת יוסף את אפרים בימינו ואת מנשה בשמאלו כיון
להשפיע שפע יתר באפרים כי על כן לקחו בימין מה שאין כן
במנשה שלקחו בשמאלו לזה כי לא כן הוא כי מה שלקח את
אפרים בימינו לא היה להשפיע בו יותר רק למה שהוא משמש
ישראל לשם אותו כשמאלו אבינו שלעומת ימינו בקרבו אותו
ואשר לקח את מנשה בשמאלו לא למעט הכנתו רק לשיבא

לימין ישראל וזה את שהיה שנראה מיותר לומר כי לא כיון
רק להשותם כאח׳ ולא להעדיף לזה על זה אז קרוב לזה למען
יהיו שניהם שוים לקח את אפרים בימינו שיבא לשמאל ישראל
ואת מנשה וכו׳ למען יהיו ימין ושמאל בכל אחד ויחדו יהיו
תמי׳ אך לא שוה לו כי למה שכפי הכנת יוסף תחול שם הברכ׳
על כן הוכן אפרים יותר שנלקח בימין יוסף ובמקום שהדגים
יותר הכנה שלח כו׳ יד ימינו וזהו וישלח ישראל את ימינו וכו׳
ושמאל תחת׳ אם רצה להפליג בברכת אפרים לעבר יהביב ידיו
דרך עקלתון ושוב טוב היה יעביר את אפרים לימינו ואת
מנשה לשמאלו לזה שכל את ידיו כ׳ ומר כי בעשותו כך שכל
והחכים את ידיו כי מנשה הבכור ולא נעלם ממנו והשכלה
עשה מה שעשה כי להיותו בכור די לו שעל ראשו יד שמש ולא
יגרע ג׳כ שיהיה לגד שמאל ישראל באופן שהיה לכל אחד שתי
בחינו אשר לגד שמאל ימינו על ראשו ואשר השמש על ראשו
הוא בגד ימינו ועל הדבר הזה אמרנו שלמען יהיה להם
כח לקבל ברכה מגדולת קדושת יעקב כיון לברך את יוסף
למען יובנו לקבל שפע הברכה בעצם למען על יד יוסף
תשתלשל בם ברכ גדולה זהו ויברך את יוסף הוא שאמרו יברך
את הנערים כי ברכו אלה את הוא על יוסף והנערי׳ הם בנין שעל
יד השתלשלות אביהם תגדל ברכתם ולבא אל ענין הברכה
נשיא לב אל כל ההקדמה הזאת שאמר האלים כו׳ ובלי גיזרה
וכן אמרו אחב׳ האלים הרועה וכו׳ היא הקדמה לאחרת ובלי
גיזרה היא אמר האלים כו׳ יברך את הנערים כי אם שתחול
אחב׳ ואחר המלאך כו׳ יברך כו׳ אך יהיה כי למה שהיה חכן
לברכם על ידי המלאך באומרו המלאך הגואל וכו׳ וחש כן
יקפידו שלא ברכם בשם כאשר נתברך הוא מאביו ויתן לך
האלים על כן הקדים ואמר האלים אשר וכו׳ לומר הן אמת כי
הנה אני נתברכתי בשם אלים כד׳ל ויתן לך האלים מטל וכו׳
וכן וינאל אלים את מקנה כו׳ וכן וירא אלים ל יעקב ויברך אותו
כו׳ אך הנה כל הדברים הם בהדרגה והוא כי הנה השלים אשר
התהלכו וכו׳ והוא מה שידענו מדול שהפרש שכין אברהם
שנאמר בו התהלך לפני לבם שנאמר בו את האלים התהלך
נח הוא כי אברהם לא היה צריך סעד לתומו אך נח היה צריך
הוא את׳ ידענו ומשיבנו לעבוד את קונו והנה יעקב ברוב
עמקיותו לא ייחס אל עצמו מדת אבותיו רק מדת נח ובכלל ל
הענין אמר הנה האלים הוא אשר התהלכו אבתי לפניו שלא
היו נדריכים סעד לתומם אך אני לא כן רק האלים היא הרועה
אותי ומנהגני ומסעדני לנדקי על כן גם שאני נתברכתי בשם
אלים הנה באשר גרעתי מדרגה אחד מאבותי כן גם אלה
יגרעו מדרגה אחת ממני ולכן לא יוכי להתברך בשם אלים
המברך אותי כי אם המלאך הגואל כו׳ יברך את הנערי׳ ועוד
אני מברכם שיקרא בהם שמי ושם אבתי והו׳ כי הנה בהזכירו
את׳ רחמים לישראל נאמר וזכרתי את בריתי יעקב ואף את
בריתי יצחק כו׳ הנה אמ׳ ז׳ל למה באברהם ויצחק כתיב אף
ולא ביעקב מפני שאין אף ביעקב כי מעתו שלמה ולכאורה
יקשה כי מה זו שאה למה אין ביעקב אף כי הלא נזכר ראשון
ואיך ידק בנאף אך אין בפק אך זאת היא השאה למה נהפך
הסדר באופן שלא היה ביעקב אף והשיב כי היתה מעתו
שלמה ויהיה הענין שאומר הוא את׳ ראו אבתי אתכם כי הנה
אם בזכרי עליכם זכות אבתיכם היתי מתחיל מאברהם אז
מיצחק לא אתחלה רחמים עליכם על פי בכל אחד יש עיכוב
מה להרקת ספע רחמים בעצם כי זה יצא ממנו ישמעאל ומזה
עמו ויהיה מקום לאף לקטרג אך וזכרתי את בריתי יעקב

תחלה

תחלה שמעתו שלמה ואין פתחון פה כו׳ לעבר רחמים ואז על
ידי החילי כו׳ גם בהזכיר אחב׳ את יצחק שים בו אף אזכור
ולא יעבר סוס קטרוג כי הלא קדם וכירת יעקב ותחלה ומים
רבים לא יוכלו לכבות ואז גם מיצחק תרחמו ואף את בריתי
אברהם אחב׳ אזכור וכו׳ וגם שלא נפרם אף כרז׳ל יאמר כי
אחר הזכרת יעקב גם ברית יצחק תועיל וכן ברית אברהם
וכן יהיה דעת רז׳ל אלא מדאפקיה בלשון אף ולא אמר גם
דמו העיכוב :

וגבא אל הענין אמר יעקב הבני מברכם שבהקרא שמנו
על הנערים האלו יתחילו משמי וזהו ויקרא בהם
שמי תחלה שאין כי אף ואחב׳ ושם אבותי ועוד אברכם
שעדיפו שני אלה בהזכרם לפני המקום מאשר ייעד הוא ית׳
כשיהיו עומות לכל כללות ישראל ויגלו כי שם אחר יעק׳ מזכיר
יצחק בהקרא שם אבתי על אפרים ומנשה לבדם אחר הקרא
שמי לא יתחילו אחרי מיצחק כי אם אברהם ויצחק שיהיה
תחלה אברהם ואחב׳ יצחק על שני דברים כי אין אלאת
ישמעאל לעבר הטובה כל כך גדולה כשל עשו כי בסוף עשה
ישמעאל תשובה וגם כי חקר לאברהם ואחב׳ מי שמתייחס אל
הרוגז והדין תהיה זכירת זכותו אחר זכירת חקר וזהו אברהם
ויצחק וגם וידגו לרוב כי תהיה להם בחינת רבוי הדגים ולא
מבבתם כי בכת רבוי הדגים הוא על היותם מכוסים מעיני
הבריות אך אלו ירבו בהיותם בקרב הארץ אשר שם עיני הכל
בשם ומה גם למש׳ המתרגם בגו בני אנשא וכן בגמרא ר׳ יוחנן
היה שם עצמו׳ במקום שהיו הכל מסתכלי׳ כו׳ כאומרו שמורעא
דיוסף הוה ושעור הבתוב וידגו לרוב שהוא על בחינת הרבוי
אך אלו יהיו בקרב הארץ הפך הדגים שהוא על כי אין
דואם :

וירא יוסף וכו׳ הנה מתחלה חשב שכונת יעקב לבלתי
השוות ברכתם רק לברך את אפרים ברכה יתירה
על מנשה כי ראה שהיה יותר מוכן וראוי מאחיו ושעל כן היה
נותן ימינו על אפרים על כן שתק ולא מיחה אך בראותו
שהשוה מדתם ואמר יברך את הנערים שניהם בהשואה
אחת לו וירע בעיניו כי חשב שעלה על לב יעקב שרצה יוסף
להכין יותר את מנשה הבכור ולקחו בימינו ובא לו לשמאל
יעקב ושעל כן נתן ימינו עליו על כן אמר לא כן אבי כי זה
הבכור שלקחתיו בשמאלי לשיבא לימינך ומאן אביו ואמר
ידעתי בני ידעתי וכו׳ כי זה הבכור גם ידעתי את העתיד ואל
תחוש כי הלא גם הוא יהיה לעם וכו׳ על כי הוא בצד ימיני
ואולם אחיו הקטון יגדל ממנו על היות ימיני עליו וגם הוא
ברוך עוד גדול כי הנה וזרעו יהיה מלא הגוים הוא
יהושע וברוך ברכה שיוכל כנגד גוים רבים ועצומים בבכוש
הארץ :

עוד יתכן בשום לב אל אומרו כי ישית לשון עתיד והוא
כי הכתוב בעצמו כבא לתת טעם של מה שלא מיחה
יוסף מאז ואמר כי הנה שלש הדרגות היו אז כי הנה וירא יוסף
כי ישית אביו שהוא מטרם שומו ימינו על ראש אפרים ברשות
כי בא לשית אותה על ראש אפרים מאז וירע בעיניו וכן אחב׳
כאשר שת אותה על ראשו ויתמך וכו׳ להסיר אותה ולא יכול
זכראותו כי לא שוב לו אז אמר לו לא כן אבי להזכירו כמתמיה
ואומ׳ לא כן אבי כלומר האם לא כן היה אבי במה שאתה אבי
שמת קנאה ביני הנער וכין אחי בקנאת כתונת הפסים
ולמה תשים קנאה בין בני כי זה הבכור לבחות שים ימינך
אתה על ראשו באופן יהיו תמיים כי עד כה שמת אותה על

אפרים עוד מעט תשימנה על מנשה ובזה אומרו אבי אינו
מיותר ושעור הענין פי רצה יוסף להזכיר לאביו ענין אשר שם
קנאה בינו לבין אחיו כל יסוד שנית לעשות גם עתה והנה
זכירה זו תהיה כעשן לעיני אחיו ואביו שמזכיר אשמתם על
כן הקדים ואמר אל יאשם יוסף בזה כי הנה כבר קבל כי מאז
ראה כי ישית כו׳ היה רע בעיניו ושתק וגם אחרי כן ויתמיך כו׳
ולא שוה לו אז לא יכול לקבול עוד אז ואמר לאביו לא כן אבי
קרה לך כמדובר והשיב לו ידעתי בני מה שאירע לך במה
שאתה בני וגם ידעתי כי זה הבכו׳ אך אחיו הקטון יגדל ממנו
כלומר מעצמו משלמותו כמודע מרז׳ל שהיה ראש ישיבה של
יעקב ועל כן להיות כשרותו ביכר אין קנאה עם זרעו יהיה
אלא הגוי׳ שיצא ממנו יהושע שמעמיד שמש בגוים כמז׳ל
שהוא אומ׳ אלא הגוים שיצא שמעו בכל הארץ ומעתה זכותו
עומדת לו להגדילו ולהפיס דעת יוסף התורה מעידה כי כן
הוא שעל כשרותו נתן לו הגדולה ולא שקרה מקרה שאשר
יעקב שהיה מנשה לשמאל שכא לו מימין יוסף והרעיה כי על
כשרותו נעשה לו היתרון הזה ולא שקר מקרה כי הלא ויברכם
ביום ההוא לאמר כי זולת הברכה הכ׳ שהיא על העתיד
גם ברכם ברכם אחרת שהיא׳ על העתיד רק ביום ההוא לאמ׳
שמביום ההוא תאמר בשווי אחד וגם בשם אלים ולא בשם
מלאך והיא כך יברך ישראל לאמר כי כשיברך אים את בני
אז את ידידו שיאמר לו שיאמך אלים כאפרים וכמנשה וכאותה
הברכה לא היה לא ימין ולא שמאל ואדרבה ייחדם לומר כך
כאלו שניהם אחד ולא אמר ככם כי להשוותם כיון ועכז׳ ויסש
את אפרים לפני מנשה שלא אמ׳ שיאמך אלים כמנשה וכאפרי׳
ועם היות כי המברך מי יודע אם יאמר מנשה תחלה אז
אפרים ועם כל זה יעקב הזכיר תחלה את אפרים עם היות
כונתו עתה להשוותם לכן הוי אומר כי אין זה בבחירת יעקב
כי אם שעל כשרותו ותורתו של אפרים מה יצא הדבר לשים
כפיו של יעקב וסקדימו תמיד למנשה ומזה יוקח ראיה אל
הקודם שעל כן נתן עליו יד ימינו והגדילו :

ויאמר ישראל כו׳ הלא יקשה כי הנה פסוק זה היה
ראוי לומר לבל בניו ולא ליוסף לבדו וגם פסוק
שלאחריו היה ראוי לאומרו בפני כל אחיו שידעו כי מאתו
נהיתה לו ירושתו וגם שני פסוקים אלו ירא׳ בלתי מקושרים
כלל ואפשר כי טרם סילוקי רצה לשים שלום בין בניו והוא
בהזכיר מאמרו ית׳ אל יעקב אבי אדך עמך ואבכי אעלך גם
עלה ויוסף ישית׳ וכו׳ והוא כי אמר לו הוא ית׳ אל תגר בדרתך
מצרימה כי הלא גלו לאברים שכינה עמהם ומי יהיה מרכבה
אליה אלא אתה כי אבכי אדד עמך מצרימה ואבכי אעלך וגם
עלה את בניך כי על כן היה אתם גם מעתה בהיותם בגלות
ולבל אומר לו בהעלותך אותי מי יהיה מרכבה אחרי אל
השכינה שמה עד יתקיים גם עלה את בניך הלא הוא כי יוסף
ישית כו׳ כי ימלא מקומך והוא יהיה מרכבה אליה וזה יאמר
פה לבל יהיה לב יוסף על אחיו כי מכרוהו מצרימה כי הלא
מה׳ יצא הדבר למען יהיה מרכבה אל השכינה וזה אומרו
ויאמר ישראל אל יוסף כלומר כי אל יוסף מוגע הדבר גם
שמדבר בלשון כולל והוא כי אמר הנה אבכי מת ועולה מכאן
אל המערה והיה אלים הוא השכינה עמכם בגלות כלומר
והלא ידעת מאשר היה עמך כד׳ל ויהי ה׳ את יוסף שאומרי
והיה אלים עמכם שהוא שמורה עליך ועל ידי היות אלים
עמכם בגלות ימסך כי והשיב אתכם אל כו׳ כי על כן היא עמכם
מעתה ועל כן נגטערת שם בשם כן ואני הנה נתתי

ך סכם ומעמ תאמר כי הלא בזה תהיה עוד קנאה לאחדת
מחכי מחבר את סכם מחלקס כי הלא לא להם היתה כי הלא
לקחתיה בחרבי ובקשתי:

או יאמר על דבר פי שנים שנתן לו בארלא הארן
כאמור קודם לברכת בניו בסמוך אמר אל תאמר
אלי כי הלא מתנה זו אינה עולה בדין אחד כי היא מתנת
טומרתא ולא גלויה ומפורסמת רק ביני וביניך ועוד כי הלא
ערין הארן אינה שלי ואין הבכור נוטל פי שנים כראוי
בכמוחזק על כן על האחד אמר הנה אנכי מת ומצאתי מצוה
מקמת מותה שאין מתנתו נריכה להיות גלויה ומפורסמת
ועל השנית אמר והיה אלים עמכם והשיב אתכם אל ארץ
אבותיכם כלומר בכר היא ארץ אבותיכם שלהם מעתה ואין
אלים לכם רק שמשיב אתכם שמה ולא לנותן מקדם ושל תחשוב
כי מהשנית לך פי שנים הוא על מה שעשו לך אחיך כי לא כן
הוא כי כל מה שהיא ארץ שלשת האבו' מה' הוא לכם כמדובר
למעלה ונהו והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם של שלשתנו אך
ואני משלי נתתי לך שכם אחד זה הוא על אחיך שהוא
על שעשו לך אחיך שם אך לא מה שתטול פי שנים כנחלה
רק מתנה משלי כי לי היא אשר לקחתי וכו' שהיא שלי
לבדי.

ויקרא יעקב כו' ראוי לשים לב אל כפל אמיפה וקבון
ואל שימוש הלשון וכשאומר האמפו שימו מוכיר
לא בני יעקב ולא בני ישראל וכשאומר הקבצו אומ' בני יעקב
ובני ישראל ואומרו זה פעמים שמעו א' בני יעקב וא' בני
ישראל וכן אומרו אמיפה הוא מיותר ועוד מה המה האמיפה
וקיבון ואחר שיומר דבר כי אם כל אחד ואח' בפני עצמו ועוד
כי באמיפה הוא מה יאמר אליהם שהוא את אשר יקרא אותם
ובקבון אמו אומר מה ישמעו ממנו:

אך הנה קבלנו מרז"ל שני דברים אחד כי בקש יעקב
לגלות את הקץ ונתתם ממנו ב' שבעת שילוקו אמ'
לבניו שמא יש בכם חו' פיסול כו' ענו ואמ' שמע ישראל ה' אלהינו
כו' ענה הזקן ואמר ברוך שם כבוד כו' ועל כי דרכנו נשית לב
מה ראה לומר שמא יש פיסול בכם מה שלא ראה בהם עון כל
ימיו ויתכן שכל זה נרמז בכתובים והוא כי הנה יש הפרש בין
אמיפה לקבון כי קבון הוא על נפרדים הרבה כלא מורה
ישראל יקבצנו מקבץ נדחי ישראל ואמיפה תאמר גם על כלתי
רחוקים הרבה מתאספים יחד כראה אספה לי שבעים איש
כו' והנה בקש יעקב לגלות את הקץ ויקרא את בניו ואמ' האספו
ונמתיק הוד בקרוב הרבה כי הוא דבר שנאמר כלתי שם ווהו
אומרו ואגידה כו' את אשר יקרא כו' ובזה לא הוצרך לומר בני
יעקב או בני ישראל כי אין צריך להבחין כי לא חשש היות
בהם דברי כלתי הגון אך בראות כי נתתם ממנו אז אמר אולי
יש פיסול בקצת בניו ועל כן נתתם ממנו על כן חזר ואמר
הקבצו כו' לומר אולי רחוקים אתם באיכות ממנו וגם זה מוה
כנודע כי יהיו אנשים אחים קצתם צדיקים וקצתם רשעים
כיעקב ועשו וכיוצא ואין כשולם נפרדי הם מוה מהם כי מי יתן
טהור מטמא ועל כן בעלות על רוח יעקב שפקאה היה פיסול
בבניו בענין האמור על דרך שהיה בבני אברהם וינחק שעל
כן לנפרדים יחסבו כעצם על כן על חשש זו' אמר הקבצו ולו
התקרבו אלי וזהו הקבצו ושמעו הסתייחסים לבני יעקב והוא
כי בני ישראל נדיק נקראי בני ישראל וכאשר יתהפך נקראים
בני יעקב כלא ולא אותי קראת יעקב כלומר כאשר לא אותי
קראת תתיחס לשם המורה עקבם אך כי יגעת בי בסבולי

לא תקרא ישראל וזהו אומרו בני יעקב כי אינכם כולכם שלמים
ולהיות כי בשמעם אמרו שמע ישראל אז השיב ואמר אתם
אמרתם שאשמע אני משמי ישראל כי ה' אלהינו גם אתם ושמעו
אל ישראל אביכם כל אשר אומר לכם בברכות אלו כי עתה
ישראל יתייחס ליקרא אביכם ולא יעקב וזהו אל ישראל
אביכם:

דאובן בכורי וכו' הלא כמו זר נחשב אלא ובראבמו אך יאמר
זאת ברכתי אלא תכפיק אשמתך לבל תמנה מכלל
אחיך כאשר חשבת אז לכחות להעביר ממך הבכורה כי אם
שתהיה מכלל אחיך ולא זה כלבד כי אם גם בכור עליהם
על דבר היתם וזהו בכורי אתה אך זה הפסדת כי מגר היות
כחי שנולדת מעיקר כחי וגם היית ראשית אוני ראשית הכרי
שהיה לי כד"א כי הוא ראשית אומו כי מגד היותך הכן הראשון
ראשית אוני לך משפט הבכורה לשאת כי שנים וזהו יתר שאת
וכנגד היותך כחי יאות לך יתר עז הוא עוז גבורת המלוכה אך
על יד פחז כמים אל תותר יתרונית אלו:

או יאמר תבורך ליקרא בכורי תמיד אך שנה היו לך שתי
מדות כלתי טובות אשר מהולדתך היה ראוי יהיו לך
הסכן והוא כי כל טעיתך היה היותך כלתי מוכל רק נחפז
להתקיים לעשות רצונך בקנאתך עד שמת כי אחרי החילך
לפעול פעולת קנאתך עם היות כי מן הסתם אתה מתחרט
לא עצרת כח לשוב מעשות הדבר עד כלותך להכן המשכבו
ושתי אלה היו כלתי ראוות לימשך מגד הטיפה אשר בחת
ממנה כי היית עיקר כחי היא הטיפה הראשונה שיצאת ממני
כי מכלתי עד כל שנה לבלתי הוציא טיפה מגופי ועל כן כנגד
הטיפה הזאת שהיתה עצורה לי אשר ממנה כאת היה ראוי
יהי לך יתר שאת שהוא מכלנות ומאשר היית ראשית אוני
שאתה בכור והבכור הוא קדוש היה ראוי יהי לך יתר עז להיו
עז כמור נגד יצרך לשוב לתקן אחר אשר החילות לעשות אך
היו לך בהכן כי היה לך פחז שהוא הכן יתר שאת וגם היה
כמים אשר בהפככם לא ישובו ליאסף כן אתה לא חזרת כך
וזהו הכן יתר עז ועם כל זה אברכך שלא תעכיד לבלתי
המנות עם אחיך ולא לבלתי היות בכורי ליהם רק שאל
תותר שלא תפסיד כי אם היתרונות בלבד שהיא מלוכה
ופי שנים כארץ ואל תאמר מה פשעי בבלבלי המטות
לפפסיד כל זה כי הלא כאשר עלית משכבי ובו' אל יקל
בעיניך הדבר כי אז חללת משכבי שעשה חול בי ינועלמצע
קדושת שבינה שהיה כרוש על משכבי אז עלה ושאתו משכבי

אביך חול:

או יאמר הנה מה ראובן בכורי אתה כחי וראשית
אוני הנה היה לי מיתר שאת וקבלנות בעצמי
לבלתיהדבר והוציא טיפה פל' שנה ויתר עז נגד יצרו לבלתי
פעול אם היה מביאני לידי נקיון הדור הייתי לוחם עמו
ואיך נהפכת לי והיו לך כהפך כי היו לך פחז כמי שלא קבלת
וגם לא היה לך עז אחר הקנאה לכוכבה אך זאת ברכתי שאל
תותר אך לא להפסיד שלא תמנה בכלל אחיך ולא אם בכור
לייחס כדלעיל:

או יאמר מהשבכורי אתה הוא כמה שאתה כחי וראשית
אוני כלומר מגד הפעולה אך לא מגד המחשבה רק
להוליד את יוסף כי רעיוני על משכבי על רחל אליקו להעמיד
הבכור ממנה כי לא ידעתי שהיא לאה ומי גרם היות בכורי
אתה ולא יוסף יתר שאת אל מי משכבה שהיא רחל ויתר עז על
יגרה לעזים אותה במקומה והגמול שלמת לה הוא שחברת

שאת

שאת וקבלנות ועוז על ידך נגד בכורה שהיה לך פחז כמים
נגדה ועם כל זה אל תותר שלא תחסר רק ההעדפה ויתרון
והוא נאות כי אשר עלית מעלת משכבי אביך עם לאה להיות
בכור לאותה העליה אז חללת בפחז כמים והוא מדה כנגד
מדה כי על ידך ומעי הוא מנע שכינה שהוא יתרון שהיה לי

ובמסרה עלית שלשה במקרא עלית משכבי אביך מטרף
בני עליה עלית למרם ויאמר אם תראה שנאמר
בו כי עלית אז חללת מי שחילל הקדושה העליונה אין זכה
שיאמר עליו משה יחי ראובן לחיי עלמא שהוא לעולם הבא ש
תתמה על החסן כי בזה תדע כמה מדה טובה מרוב ממדת
פורענות כי עי"ז מה שעלית משכבי אביך לא הפסדת כי אם
שאל תותר אך עי"ז המצוה מטרף בני עלית שהגלת את יוסף
מיד אחיו בעלי כחירה שנאמר ויגילהו מידם על כן עלית
למרום להיות חיי עלמא שהוא בעולם העליון:

שמעון ולוי אחים וכו' הלין בע דם לפניו ית ואמר הנה
בשמעון ולוי נמצאו שתן מדות לחת טובה והיא
אחדות הלב זה עם זה ואחד דעה והיא ידים ממהרות לשפיך
דם אמר הנה הא' תחשב למו שיקר בעצם ווהו שמעון ולוי
אחים מה שראוי לייחס שיהם הוא היותם אחים בעלי אחדות
כי השנית שהם אחווי חרב גמיכה היא אתם ותעזב מהם כי
הלא כלי חמס מכרותיהם חמס ונניחה מעשו כפרשי אמנם
הנה יש להם עוד מדה שלישית שראוי לתקנה והיא כי בשהם
בועסין על איוו קנאה קשים לרצו' הן אמת שיש לטוכה בשבט
לוי בעגל ופנחס בשטי' וכיוצא אין כאם אינה לעזב' אין מדתם
שבועסים ומהרהרים לעשות הרע ובשבאים לפעול שבים
אחור ומתחרטים רק כאשר בקודם שיתתיקו סוד לעשות דבר
הוא דבר רע שאל תבא בסודם כו שלא ישימוני נגד עיניהם אז
כי הוא על דבר כלתי טוב שאין לנפשי מכא בדבר ההוא
בשאחר כך יבאו לפעול שיקבלו לעשו הדבר לא תחד כבודי
כי לא ייחדו כבודי אתם לומר אינו בכוד אבינו שאנו כאחדי
עמו לעשות כן כי אם שיעשהו והראיה כי הנה באמם הרגו
איש זה ויוסף שאמרו לבו והרגנהו כי גם שלא עשו בפועל הלא
בכחינת האף היה הרוג כי גמרו בכל דעתם להורגו ע"
הכתוב אנלו על אשר הפכם באפו ורצו איך קשים לרגו' הם
כי הלא וכרגונם שנתפייסו על ידי ראובן האומ' אל תשפכו דם
לא שבו לגמרי להחזיקו כי אם עקרו שור זה יוסף שהשליכוהו
הבורה והיה דעתם ישאר שם עד ימות כי גם שהתאשים
ועקרבים שבבור לא ימיתוהו ימות ברעב בהיותו עצור שם
תמיד ויהיה עקרו כמו את קוסיסים שעקר הוא חיתוך הרגלי
בל יתנועעו ממקומם עוד על כן מדה זו ראוי לתקן בברכתי
והיא כי אדור אפם כשהו' עו מפאת עוות מה שאין כן בשהוא
מפאת חסידות וקנאת ה' כשבט לוי בעגל ופנחס בשטים כי
היה אף של רחמים ולא של עוות כד"א רחמי רשעים אכזרי
כי עשות רחמים עם הרשעי' הוא מי שעליה' הוא אכזרי שהיא
טובתם וכן תקן לל עברתם כאשר קשתה שהיא על מה שקשה
לפניו ית' ורצו לדקת שני שבטים אלו כי אחר הסר והכניע
מדת אפם ועברתם כל כך יהיו טובים מטיבים כי לזכות את
ישראל אחלקם ביעקב כמשל זה שבטו של לוי והוא לזכות
את ישראל שבכל נחלת שבטו ושבט היו כהנים ולוים בעריהם
וכן ואפילם בישראל זה שבט שמעון לזכות את ישראל כי הם
פרים ומתנים ועמים המוכים את ישרש בספרותם ומשנתם
לגמר בניהם ובקבלת נדקה מהם כי אותר ממה שבעל הבית

עשה עם העני עושה עם כה שנאמר אשר עשיתי עמו
היום בעו וכמשל שאחלקם ביעקב הוא בשבט לוי ואפילם
בישראל הוא על שמעון גם שלפי דרכנו אין צורך לזה רק
שהאותם מעורבים אלו ואלו בישראל הם מוכים אותם עם כל
זה יתייאב בהיות זה על שבט לוי וזה על שבט שמעון אומרו
בזה יעקב וכזה ישראל והוא כנודע כי תואר יעקב הוא על
היותם כלתי שלמים ותואר ישראל על השלמים והוא כי הנה
שבט לוי שהם כהנים ולוים שלמים הם ובהתחלקם בעם
יתייחסו העם לפניהם כמתוארים בערכם ליעקב אך שמעון
הוא שיהיו העם שהם כתוכם מתוארים בשם ישראל כנראה
מענין השטים שהכל אלף היו כלם משמעון ובשלוק להרן
שבטו אחור למצרים הרגו כני לוי משמעון חמש משפחו שהיו
מחזיקים לשוב מצרימה כי עוד נשאר להם חלק מהאלף
ועברה הו' עשה להפיסם להכניע אפם ושהסופרים ומתנים
ישרת כעסם על תלמידיהם לזרוק עליהם מרה כי תרה
הבלמדת כאלף היה העומדת וכן הענים נכנע אפם
ועברתם.

יהודה אתה וכו' הנה מרז"ל שבשראה יהודה שדבר נגד
הראשונים הזה נרתע לאחוריו אז קראו אביו ואמ'
יהודה אתה וכו' ומעין זה יאמר כי הנה יהודה אין כפק
שהיתה נפשו מרה לו על מכרו בכסף נדיק כי על כן גם אחיו
הורידוהו מגדולתו על כן אמר לו הלא תתיירא מענין יוסף
שעל כן הורידוך מגדולתך על כי כאשר אמרת לבו ומכרנו
היית יכול לומר שאיבהו אל אביו בהפיך הוא כי אלמלא אתה
היה נשאר בבור עד ימות בערב לכן אל תירא כי הלא אדרבא
יודוך אחיך והוא כי ליהודה היתה מדת דוד המלך עה"ש שאמרו
רז"ל שהיה אדמוני לאומו ורחמן ליישראל כי גבורת אריה שהיה
לו לא היתה משמשת לו כי אם לאומות הנה זאת ליהודה גם
הוא כי עם שהיה אריה לא היה אכזר כי אם לאומות כאשר
בקש לעשות כמצרים ואשר הרג את עשונות כל הקמים על
בית אביו על דבר שכם כמשל אך לאחיו רחמן מאד כאמרו
מה בצע וכו' כי אחיו בשרנו הוא ונבא אל הענין אמר הנה
במה שיהודה אתה שאתה מלך וגבור כאדני שעל כן היה לך
לקנא כיוסף המלך ומלך עליכו' מסול ימסול בכם שבטל
שררתך ואדרבה אתה דיחמת עליו ואמרת מה בצע כי נהרוג
את אחינו לכן לא בלבד יוסף כי אם גם אחיך יודוך כי כאשר
תאלוך עליהם תרחמם ותהיה ידך תקיפ על האומות אויביהם
ווהו יהודה אתה כמה שיהודה אתה שאתה מלך וגבור כאדני
שעל כן היה לך לקנא ביוסף יותר מאחיך שרצה ליטול
מלכותך ואדרבה רחמת עליו על כן תחת אשר הורידוך אחיך
אדרבה יודוך ברואתם כי ידך החזקה אינה רק בערף
אויביך ותחת מה שנעלוך עתה ישתחוו לך בני אביך.

גור אריה וכו' ראוי לשים לב אל אומרו גור אריה
יהודה שלא לנכח ולא אמר גור אריה אתה מטרף
בני עלית לנוכח ברבן וכו' שלא לנוכח. אך יאמר הלא
אמרתי לך שישתחוו לך בני אביך ומאז תאמר אחר
זכות תחשב לי ואיך היה שאפפו עלי רעות שהורידוני
מגדולתי ואחר מת בני הראשון ואחריו השני עד הוצרכתי
ליבמות מתמר ואם גם לי זכות בדבר איך הינר לי לזה דע
איפה כי הכל בהשגחה גמורה בכל הפרטים כי יש בחינת
זכות ויש בחינת הפכו וכל מעשיך פעלת למלכות הבא
ממך הוא דוד המלך עה"ש כי אתה שימן לבריך וכאשר עשית
כן יעשה להם והוא למה שמעין יוסף כא לך המלכות שלדו

על כן היה כיוצא כמעשה אשר עשית וזהו גור וכו׳ והוא כי
כשמדבר שלא לנוכח ידבר על דוד וכשמדבר למוכח הוא על
יהודה עצמו וזה יאמר הנה גור אריה יהודה כי יהודה הוא
דוד תחלה יהיה גור קטן שלא ימשול רק בחברון על יהודה
ואחר׳ אריה מושל בישראל כלו כאריה בכל החיות ולמה לא
היתה לו ממשלתו בכת א׳ הלא הוא ביהבה לתה כבני מטרף
בני עלית ווכית למעלת מלכות ולכן כאשר בתחלה כאשר
התנכלו אותו להמיתו ואמרו לכו ונהרגהו והשליכוהו הבורה
לא מחית ולא רגית למשול כם רק משלת בעצמך בלבד שהיי׳
אותה וכובש את עצמך בלבד כך דוד תחלה כבש את שבטו
הוא שבט יהודה לבדו וכאשר אחר׳ כבשת את כל אחיך
ואמרת מה בצע וכו׳ ומשלת כם לבלתי הניחו בכור עד ימות
שם כן אחרי כן ימשול דוד בכל השבטים ויקר׳ אריה ועל שלא
היה שרתך גמורה לומר נשיבהו אל אביו שלא גמרת המלכה
כמשזל הורדת מלת אחיך כן גם במלכות דוד תרד מלכותו
מלת אחיו בימי רחבעם ולא יאמר לורק יהודה ובנימין כי גם
פה לא הורדת מלת בנימין ואחר׳ כרע כי היתה כריעה ולא
רביצה ונפילה כעצם אחרי בריעת חילוק המלכות רבן כאחרי
בחרבן בית ראשון שבוטל מלכות בית דוד שנחרב הבית עם
חריגת נדקיהו וזרע דמלוכ׳ שהוא מעין מיתת אשתו היא ביתו
ועד בכורו ועדין לא היתה בעילה בעצם כי היתה תקוה על
ידי אחון יקים זרע לאחיו וזהו רבן כאריה שים בו כח גם
בשרוכן כך בחרבן בית ראשון היה עדין כח ביבמה וזרוכבל
ונחמיה מזרע דוד ונכנה מיד במלאת שבעים שנה ואחר׳
ובלבית שהוא מין אריה בלתי חזק כאריה כי ברביצתו יכנע
בעל׳ עד ימלא מי יקימנו כן בחרבן בית שני שלא היה מלכות
בית דוד הנמשל לאריה לא נשיאים נמשלים ללביא החלוש
מאריה שרבן בלביא שהרביצה מתמדת עד כא מי יקימנו
כמש׳ בספק הזהר על נפלה לא תוסיף קום כמולת ישר׳ שלא
תוסיף קום מאליה עד כא מי יקימנה וזהו אומרו פה ובלביא
היא הרביצ׳ שניה שכחו חלוש שלא יקום עד כא מי יקימנו
והוא מעין יהודה כי נפילת ער לא היתה בעצם רק ברבינת
אריה שים בו כח לקום כי היה אחון יכול לתקן להקי׳ את שמו
אך בשמת אחון מי יקימנו את ער כי שלה בית אחד הוא כוכ׳
ולא שני בתים ולא היה מביא לעולם רק את אחון עד כא מי
יקימנו הוא יהודה עצמו שהקים גם את ער הוא פרץ וזרח הוא
אחון כמפורש במקומו בס״ד וכאשר ממיתת ער ואחון שהו׳ רמז
אל שתי החרבנות עד לידת פרץ שהוא מלך המשיח לא נגדע
זרע יהודה לגמרי כי עדיין היה מיהודה שלה כן לעתי׳ כין
החרבן שני למלך המשיח לא סיר שבט מיהודה וכו׳ עד כי
יבא שילה הוא מלך המשיח הוא דוד והוא גמר הרמז שעניין
יהודה הוא דוגמת דוד העתיד והוא מלך המשיח ·

אחרי לגפן וכו׳ הנה ידוע מאמרם ז״ל כי זכו אחיאיהה לא
וכו׳ כעתה וכן אמ׳ וכו׳ יבא על עב קל בכבוד גדול
לא זכו עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתנת ופירשו כרעיא
מהימנא שרוכב על חמור הוא כי אם יהיה עני מוכיות ישר׳
תהיה רביצתו לישען לנוכה שיבא על זכות עמלו התורה
הדומים לישסכר חמור וכו׳ ונבא אל הענין והוא כי אחרו
אומרו עד כי ובא שילה שהוא אם זכו שיבא ושיהיה המשוח
מתואר ש תואר שלה שהוא בשלוה גדולה ובכבוד שיבא כיבקת
עמים שהוא בהיות אחיאיהה מה שאין כן אם לא זכו שיהיה
בעתה שיהיה לו עני ורוכב על חמור ועתה ממנא דבר חל
עליו קוכת כישור קושיא אחת והוא כי להמתין עד זמן קץ של

בעתה ליקמך לו על זכות תופסי התורה שלא יעדרו בכל דור
למה יתמין ויהיה זכות זה המנוי בכל דור סמוך עד הזמן ההו׳
ויבי אלהו בא בזמן המיוחס לאחיאיהה גם אם עדיין לא זכו כי
כאשר תפסיק זכות תופסי התורה בשלא זכו בזמן ההוא
תפסיק גם עתה קדים לזמן של בעתה לזא אל תתמה על
החפץ כי אחרי וכו׳ והוא כי ישראל נקראו גפן ושורק ושורק
כשאין בהם אחדות נקראי׳ גפן שכל בד נכרך מחברו וכשיש
בהם אחדות בעצם נקראים שורק כמפורש אצלנו על פסוק
נטעתיך שורק וכאשר הייחוד קל ורפוי נקראים שורקה לשון
נקבה ונבא אל הענין אמר אשר תראה אחרי שאוסר ומעכב
בשכיל הגפן שהם ישראל אותו העיר הוא זכות תופסי התורה
שאינו מסתמש מאותו זכות ומניחו עצור ואסור כשאין בנו
זכות ואחדות בזמן אחיאיהה כי אם נמשלים לגפן שים בה
פארות הרבה נפרדים זה מזה שאין מיחורים כי אם בעיקר׳
וגם כשנמשלים לשורקה שים אחדות בנד מה אלא שהוא
ברקיון כשורקה נקבה ולא שורק עכ״ל אסור בני אתינו מלחמה׳
לבא בזמן אחיאיהה הטעם הוא שאין זה מועיל בלבד עד יהיה
בעתה שתמלא מלאת אדום ויתקיים ככה ביין לבשו אם יהיו
בגפן לו יהיה עליהם יותר רוגז מזה שיהיה בדם ענביה קית׳
מרוגז הנמשל לדם ויהיה נמשך להם מישראל הנקראים ענבים
כדא״ל בענבים במדבר מנאתי ישראל ע״ל תשובה שיעשו לו
כשיהיה זמן בעתה והוא מאמר הכתוב מדוע אדום לבושיך
וכו׳ פורה דרכתי לבדי וכו׳ ואמא תאמר הלא גם לו תכבד
יותר הרוגז לישראל כי גם הוא זמן שלא זכו ובהתחזק מדת
הדין לאדום גם תהיה חזקה לישראל ש תחוס כי הלא חבלילי
וכו׳ לומר החבלות המוגע לו שהוא מישראל כאומרו חבלילי
ולא אמר חבלילות שהוא מראה הגדות טרם בואן אינו רוגז
כנימי רק חינון וכענין כי רגע באפו חיים כרגונו כן חבלילות
ואודה דין יהיה לפנים לעינים יותר מיין הגדות ואם לא תשוב
מראיית הגדות לו מגדות שלא ע״ל הראות לוביים עד יערבו
עליכם לוביים מלחמה שהם נמשלים לשנים שהוא משל אל
פעולת דריסת הרוגז כי כן הענים דורסים ומוסכים ילבינו
מחלב שתשונו ומיד יתהפכו לרחמים כי מכלם יגילנו ה׳
כשנתחזק בנית׳ ונפשים נפשיהו מנגד ועל זה לאסר עוד כי
ממשל משל האומו׳ שעל ידם ייקרנו יה׳ בזמן ההוא אל חיות
הסדה הדורסות ואוכלות כי בבואן יבאו בפנים זועפות בחמ׳
ספוכה ואחר׳ ידרסו בשיניהם ואמר כי ההבטה כאשר כונן
להסחית יהיה חבלילות עינים מיין אך אחר׳ בבואן לנגף
בשניה׳ שהוא משל אל פעולת הנקמה יהיה לבן מחלב כי
אחר אשר כונן להסחית תאמר ואיה חמת המניק כמבואר
אצלנו בפסוקו ההוא והמתיק המשל בחבלילות יותר מיין שהוא
הדם ויצא בחלב לרמוז כי הדין בעצמו יתהפך לרחמי׳ בחלב
שיונק התינוקמשדי אמו כי היה דם בחמת ונהפך לחלב:

עוד לאסר כי הנה כללות האומה תקרא גפן
והצדיקים שבה הם ענבים כדא״ל ויקו לעשות
ענבים ונבא אל הענין בשוס לב אל אור יתירה שבאחרי והלא
שבעירה וכן זו״ה שבשרקה ולא שרק חסר זו״ה והלא כמו
אשר בפסוק נטעתיך שורק אך יאמר מעין הקודם אל
יעלה על רוחכם געלתי בכם שאמרתי ועבבתי עיר של
מלך המשיח עד בעתה שהוא זכות תורה כמדובר כי אם
אני אחרי ומעבב לישראל כשנקראים גפן שהם משולבי
אחדות כגפן שבה פארות רבים לא מאתים כי אם יה לא
יבנר מעליה כי שבטי״ה יקראו וזהו אור שבאחרי והלא שבעיר

אך

אך עדין לא נירפו זו״ה ל״ל על חברון אחדות לינגאל אך בהיותם
שרקה שהם בעלי אחדו׳ יתוקן גם בהם זו״ה ויקרא הם
שלם עליהם כמש׳ אל שלמה נקראו בשמו של הקב״ה צדיקים
כו׳ דכתיב כל הנקרא בשמי וכו׳ ועכ״ז יעבב בני אתינו שהוא
אחדות תופסי התורה שבלם יהיו בכן ל״ שנרמו בהכתב בני
ולא כן שעל תופסי התורה שהוא ית׳ קורא אותם בני יעבב
אתנו הוא זכות תורה עד יוצלם כיבום כיין לבושו והוא כי
ימרק אז בחבלי משיח ביין הוא מדת הדין לבושו של הגפן
הם ישראל והוא כי ישראל הם הנשמות והגופים הם לבוש לזן
והוא ית׳ מעמיק הנרו׳ בגוף לטהר הנפש וזהו בכם ביין לבושו
ושמא תאמר אז למה יהיו נרות על הצדיקים שבישראל אפי׳
בכל דור וגם בחרון לזא ובדם ענבים הוא דם של הצדיקים
שבישראל הנקראי׳ ענבים הוא ית׳ תבבם קותו של ישראל והוא
כי כאשר יש לנפש לבוש גשמי הנו הוא הגוף גב״ים לבוש
לזוטא רק מבח הטומאה של החטאים אשר חטא וקראוש
חכמי האמת בגדים הנאי׳ שבהם נדונת הנפש בגהינם ואמר
כי דבם של הצדיקים הנקראים ענבים מבבם הוא ית׳ קותו
של ישראל כאותו עולם הוא בקות אשר לנפשם מאשמותם
כמאמר ז״ל פרשת האזינו מכון סדמון של צדיקים כפרה לכל
ישראל וכו׳ שנאמר וכו׳ ·

זבלון לחוף כו׳ הנה הדרך ממעגת פריה ורביה אמר
כי זבלון לחוף ימים ישכון והוא לא יוחס כי אם
תמיד הולך לחוף אניות שהולך למקומות המיוחדים לאניות
הרבה למרחקים ועם כל זה שהוא תמיד בדרכים ואחרות
ימים והדרך ממעגת פריה ורביה עם כל זה יפרה וירבה עד
יהי יראתו על גידון מרוב עם והטעם על כי יששכר וכו׳ רובן
כין המספתים שזכותו מטיב לזבלון המפרנסו לתורה ·

או יאמר זבלון לחוף ימים ישכון יהיה צריך תמיד להיות
שומר אדמו מאויביו שלא יבאו דרך הים באניות ולא
יעבור כן רק ינוחו אדמה והוא לחוף אניות ואין לומר שרחוקים
הם אויבים מתחומו כי הלא יראתו הוא קנת תחומו על גידון
מקום מלכות אויבים כי לא הוריסום ישראל בכיבוש אם כן
במה יבטח הלא הוא כי יששכר כו׳ כקודם:

יששכר וכו׳ פסוקים אלו אומרים דרשונו אך יהיה כי
הנה ידענו מרז״ל ג׳ כי מתנת טובות ניתנו על
ידי יקירין תורה וארץ ישראל ועולם הבא באופן כי אשר יחפץ
בא׳ מהן לא ימנע מיקירין וא״ל יחפץ בתרי מנו תלתא יחוייב
יוכפלו יקיריו והחפץ בכל מעמד שלשתן לעסוק בתור׳ ולדור
בארץ ישראל ובעולם הבא ישולשו יקיריו ולא יקון אם ירבו
לו מאד כי אפי׳ א׳ מהנה לא נעדרה מיקירין ומה גם שלשתן
כאחד אמר כי יששכר חמור גרם כי כחמור בעל עצמו אשר
ישא עול מוכלו תמיד ורובן על הארץ כן היה יששכר עוסק
בתורה תמיד ועל הארץ יסן כמאמר התנא ולא היה קן ונמה
עשה כן והלא זבולון יזון אותו במעדני מלך כדי שיעסקו בתורה
לזא רובן וכו׳ לומר הנה ראה כי ג׳ דברים הם ע״ל יקירין כל
אחד מהם והוא כחר כשלשתן על כן נטל עליו עול משולם וזהו
רובן בין המספתים בין המדרגות כי נטל עליו עול תורה
בעצם כי מה שהיה כחמור בעל עצמות על הארץ יסן היה
בשביל התורה וזהו כין המספתי׳ ועוד שבת כי גם ירא מאחה
כי טוב היא מנוחת העולם הבא כי היא טוב כדא״ל וירא שהים
את הארץ כי טוב ויבדל שגנו לעה״ הדי כאן שני׳ תורה ועולם
הבא וגם ראה השלוה שבת והיא ואת הארץ כי נעמה היא ארץ
ישראל בהיא השלוה שבת על כן ויט שכמו לקבול יקירין כאומרו

כי אחת משלשתן אינה רק על ידי יקירין כש כשלשתן יוצא
כי יסת׳ שו עליו ומה הרויח בזה הלא הוא כי ויהי למס עובד
והוא ענין אדם לעמל יולד ואשרי מי שעמלו בתורה שהוא כי
אין אדם שאין לו עמל בזה העולם אלא שיש עמלים ואינם
מקבלים שכר ויש עמלים ומקבלים שכר הם עמלי תורה ועל
כן אחר שכין כך וכין כך לעמל יולד טוב לגבר ישא עול תורה
עליו ויהיה כו עובד את ה׳ ומקבל שכר וזא ויהי למס עובד
כי היה למס ועמל שעובד בו את ה׳ מה שאין כן בעמל וולתו
ויהי המס הורותיו שהיו יוצאים לכל ישראל וכל זה הוא כמודע
שיששכר זכה לתורה דכתיב ומבני יששכר יודעי וכו׳ ושם
כתבנו במקומו טעם צודק כי אז לזא אר״ אלעזר וישכב עמה
בלילה הוא מלמד שהבה שייע באותו לילה ומאמרו באותו
לילה יורה כי היה שייכות לאותו לילה בדבר ההוא שיזכה
לתורה אך הוא מה שכתבנו שם כי הלילה ההוא היה ליל
שבועות כי על כן נאמר שם שהיה בימי קציר חטים שהוא זמן
שבועות ויורה זה מאמר מדרש רות אמר רשבן כל מקום
שנאמר קציר שעורים בקציר העומר הכתיב מדבר קציר
חטים בשתי הלחם הכתיב מדבר ורמיה זו שבחנו מלכותכה
במקומו:

דן ידין כו׳ הנה דרך העולם שהדיין לפחות ירמה פנים
לבני עירו וקהלו אמר על שמשון בדייניתו כי לא
היה מחניף שבטו רק ידין עמו המיוחד לו כאחד שבטי ישראל
מכל יתר שבטים:

יהי דן כו׳ אמר כי שמשון יהי כנחש עלי דרך כי תשועתו
החילה על ידי היותו מוטר אליה כנחש שעל שנתנו
האשה אשר לו יעדה למרעהו הלך במשטמות ושרף כלפידים
מגדים ועד קמה ועד כרם זית ואחר׳ כלתי החמור הכה אלף
איש ובאחרון היה לו כמשל שפיפון עלי אורח נר שנופך עקבי
סוס מאחוריו ומכאב עקביו הסוס ידיו ומפיל רוכבו
אחור ומפל הסוס ורוכבו על השפיפון ויומת גם הוא כן קרה
לו לשמשון שנדמה לשפיפון שאחז בכח העמודים אשר הבית
נכון עליהם שהם עקבי הבית שידמו לעקבי סוס ויהי כמשך
ואחז בהם ויפלו כל הרוכבים ויושבים על הבית עם הבית
ויומת גם הוא באופן היתה תשועת ישראל על ידי מה שלא
הושיע את עצמו כי מת ואין זו תשוע׳ למתית כי אם לישועתך
קויתי ה׳ שהיא הפך זה והוא ענין מאמרם ז״ל בכמה מקומות
מצינו שתשועתו של הקדוש ברוך הוא תשועתן של ישראל וה״
קיימו לו בגילה ובשמחה כישועתו והוא כי שביב׳ בנלו׳ וכהושיע
את עצמו יושיע אותנו והוא הפך שמשון שאת עצמו לא הושיע
ואנחנו כושענו אך לישועתך שתושיע את עצמך שעל ידי
תשועתך נושע כי ישועתך היא ודאית ואין לנו זכות להיות
ישועתנו ודאית כי אם כישועתך כי ישועתך תשועתנו ולך קיינו
כי היא ודאית בתכלית והזכיר השם ואמר קיינו ה׳ לפרש
הישועה שלו יתברך והיא ענין כי יד על כס יה שאין השם
שלם כאחרבא אותיותיו עד יכסה מעמלק וזא קויתי השם כי
ישועתך שבה קויתי ישועתי היא היותך השם כאחר׳ אותיותיך
יחד היא הישועה שודאי לא תפסק עד תשלימנו ·

גד גדוד יגודנו כו׳ הנה ידענו מרז״ל כי גם שנאמר בתורה
שיעברו חלוצים ראובן וגד וחצי שבט מנשה עיקר
החלוץ היה שבט גד שהיו גבורים מאד כמשל על ונרוף זרוע
אף קדקד והולך בראש והיו שבט ראובן כנמשלים אחרינו
ואחר׳ כל אשר ישראל וכזה יאמר הנה גד בתחלה אינו נמשך
לגדוד בפני עצמו רק נטפל אל גדוד אחר סיג ודנו כי היה

הדגל

ודגל של מחנה ראובן והחוטי עליו מטה שמעון ונטפל עליהם
שכט גד כמנהג שגדוד אחר יגודנו שיעשו גדוד נטפל ש גדוד
ראובן לך באחרונה יתחסן כי הוא יגוד את אחרים וזהו והוא
יגוד עקב כלו' יגוד באחרונה שהוא כמשל העקב כי לגבורתו
הכיבוש הארץ ניתן לו היתרון להיות כראש ואחריו ראובן
ומנשה:

מאשר כו' הנה מ"ש של מאשר יתירה אך יאמר כי גם
שארץ ישר' זכת אלב ודבש ואלקו סמן מהשאר
אינו כי טבע אלקו דשן מהשאר כי לא כן הוא כי אם שמאשר
כמשך ששמנה לחמו מזכותו וזכותו היא כי והוא יתן לנדקה
מעדני מלך כי לעצמו לא היה אוכל למעדני' רק שיכו הכרחי
ולעניים ביעין יפה היה נותן מעדני מלך וכאומרו יתן לשון
עתיד כוון כי הקדים הוא ית' להשמין לחמו מקודם על זכות
מה שהוא ית' אחב מעדני מלך כי מחשבה עוכה גירפה
למעשה:

ובמסרה שלשה פסוקים שבכל אחד שבע תיבות
והתיבה האמצעית שבכל פסוק היא
והוא האחד מאשר שמנה לחמו וכו' והב' ונדיב נדיבות יעץ
כו' והג' אלהים הכין דרכה והוא ידע את מקומה ואתשוב
יהיה הענין כי הנה יש שלש הדרגות בנדקה אחד שיתן
משוכח על מה שהוא אוכל כי הוא שמנה לחמו לעצמו ולא
מעדנים אך לעני יתן מעדני מלך למעלה מזה הוא שיהיה
עושה ומעשה שיתן ויתנו אחרים וזהו ונדיב נדיבות יעץ
הוא על נדיבות יקום ועדין אין זו שלמות הנדקה בעצם כי אם
שתהיה ג"כ מתן בסתר משני נדדין כי היא העולה על כל
הדרגות הנדקה שהמתן לא ידע' מי המקבלה והמקבל לא
ידע מי הנותנה וזהו אלים הכין דרכה שבאה למקבל ולא
המקבל גם והוא ית' ידע את מקומה הוא את מקבלה ולא
הנותן לו דרך אחרת כי יש מדרגה ליתן יותר מחבירו אך לא
מעצמו כי אם שרוא' את חברו שבעין יפה הוא נותן ומתברך
והוא מוקיף עליו הרבה וזהו מאשר שמנה לחמו שהוא מאשר
רואה זה את מי שמשמיע לחמו שהוא מחמת היותו ביתן נדקה
בענין עשר בשביל שתתעשר נמשך כי להתעשר והוא יוקיף
ויתן מעדני מלך אך טוב ממנו אשר הוא מתחיל ונדיב נדיבו'
יעץ שילמדו ממנו וגם נותן יותר שהוא על נדיבות יקום ועוב
מעשיהם הנותן מתן בסתר שאלים הכין דרכה כדלעיל.

אז יאמר מאשר ומטיב לעני שמנה לחמו העולם הזה
והוא ית' יתן לו בעולם הבא מעדני מלך אך לא
טוב תת פעמים שועטות ותת הוא לבדו כי אם נדיבות דבות
יעץ ועל נדיבות רבות יקום והטעם כי אין האדם יודע איזה
מקום הראוי ונריך לתת פעמים רבות לרבים כדי שיפגע
בעם א' בראוי כי הלא אלים לבדו הכין דרכה והוא ידע את
מקומה.

נפתלי וכו' הנה יקשה שנכנס בלשון נקבה ונא בלשון
זכר והיה יותר ארוך יאמר איל שלוח המתן וכו'
והנה בבל' על פסו' נפתלי אלדי' כו' אמרו שהוא על שם התור'
שנקראת נופת צופים שהיתה תורה הרבה בארצו ובפסוק זה
פירשו ז"ל והמפרשים איל שלוחה וכו' על ארצו שהית' ממהרת
הרבה לבשל פירותיה באילה ויתכן יאמר כי הוא ית' הכין
ארצו שהיה איל שלוחה מבשלת מהר שהר בעבור התורה על כן מלאכתם
נפתלי הנו הנתן אמרי שהר שהר בעבור התורה על כן מלאכתם
נעשית כמאליה שמהרת להכין ארצו מזונותם.

בן מורת וכו' רש"י אלים לב אל כפל אומרו בן מורת

שתי פעמים ונזכר שמו בנתים ועוד אומר בנות נעדה והאלה
נעדות אמנם יאמר הנה כן פורת היה מוצר היותו יוסף מבר
עצמו להוליד ז' שבטים כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף
ועדין אלא הולידם הוא בן פורת פרה בפנים אצ"ל במקום
אמין רואים לאלוה עין כי אם גם עלי עין שעל מושאם עין
עליו על העין שיכיוהו תאלוה ברכת כן פרת ואי זו עין היתה
מבטת בו היא הוא כי בנות של מצרים שיצאו להביט בו
כשהרכיבוהו במרכבת המשנה יקבבוהו בעיר נעדה עין
שלהם המבר עלי שור על הבנות שלהן.

או יאמר גם שהסברו ממנו תפלות הי"ב שבטים עדין
יבורך להיות בן פורת על זכות העין שלו שלא
הביט באדונתו וזהו עלי עין ואין ג"כ שהיתה בעולת בעל
כי אם בנות שהן הנכבות להביט בו בנאתו על ארן מצרים
שהיו בנות בתולות נעד' כי עין שלו הנו היתה נועדת למעלה
מהשור והשבטה שלא יביט בהן כי אם למעלה ממקום עמדן
וימררוהו ורבו ויסטמוהו וכו' הנה פסוק זה קשה
להולמו אמנם יאמר מה כין משמש לאיבים
בני אדם לאדם למשטמת בחות הטומאה הבאים להחטיאו
כי מבני אדם עם היותם בעלי בחירה אפשר להמלט יותר
מבחת טומאה הבאים להחטיאו כי עם הנטרף עמו ובות אז
זכיות מי שאפשר לנאת בן חורין לגמרי וזהו וימרו רהו וכו' לומר
הנה שני קני רודפים הנו ליוסף ש"אמרו ב בחת הטומאה
המבקשים להחטיאו באדונתו מי לבחות ליהנות מורע לבטל
מיוסיאו ממנו על ידי הרהור ואמר להקל אשמתי הוא שבחטאו
הלך לעשות מלאכתו הנה וימררוהו אחיו ורבו כלומר אדרבה
ורבו את עצמם שאליהם נהפכה המריבה והצער אך לא עליו
כי הלא אדרבה עלה לגדולה אמנם כאשר ויסטמוהו בעלי
חנים הם בחות הטומאה הנהנים מחני זרעו למען טמאתו הנה
מזה גם שבטל כי ותשב באיתן קשתו שלא יצא מאמתו זרע
לבטלה עכ"ז לא ביטל לגמרי כי הלא ויפן זרועי ידיו נפזרו
עשר טיפין מעשר אלכבעותיו ומה שביטל היה מידי אביו' יעקב
כי הוא ית' שבתן אבירות ליעקב ד' פנים שלא יצא זרע מידו
היה זה גם ליוסף על יד זכות זה שהיה לאביו ואפשר זה רמוז
אל שבתרלה לו יעקב שרמו לו הוא ית' יתאמן להיות כאביו
שעכב כל' פנה מלבלת ממנו טיפה ראשונה ואיך כאשר לא
הועיל לבלתי נאת מאלכבעותיו הוא ל לבלתי נאתו מקשתו הש"
כי נטרף לזה כי מפני שהוא מקשתו המובר שבא מי שהוא
רועה אבן ישראל הוא משיח בן יוסף שהוא רועה את שאריתו
ישראל שנקר' אבן די לא בידיו אותו זכות קייב לבלתי יומאל
המקור שממנו יצא לבלתי תהיה תקלה גדולה כי הוא העיקר
אז להפיל את עמלק ואדום כולה המולכים במילה ואשר
התחילו לישראל בקטרוג עליה שהיו כורתים מילת כל
הנחשלים אחר הענן וכורתים מערלותיה' ומשליכים השמימה
ואומרים טול לך מה שבחרת וכיוצא בה כעבות אלו ועל כן
המכניעם צריך לא ידבק בידו ומקידו מאומה מטומאת כרית
קדש. אז שיעור הענין מה הועיל יעקב כיון שיצא ורע תדע
מה הועיל נאת מהאלכבעות הלא הוא כי משם שהוא מקשתו
הנו' ית' אבן הרועה אליפנס כי מקשת יוסף הוא מיצא
ורעו'

מאל אביך וכו' הנה הל"ל אל אביך ולא מש במ"ש וגם
ב' ויין יתירות ויעזרך ויברכך בשתי התיבות וגם
מלת ואת שדי שה"ל ואל ונכא אל המבוון בענין מאמרם ז"ל
על

על פסוק נופה רשע לנדיק וכו' אין לך יום שאין ירו של אדם
מתגבר עליו ומבקש לטורדו ואלמלא הבא' עוזרו היה מוכל
בידו שנאמר נופה רשע לנדיק וכו' אלא שאלהים לא יעזבנו
בידו ולכי זה יאמר סוף הפסוק ולא ירשיענו וכו' שלא יאמ' הוא
ית' בהשפטו עמו הנה אם לא עזרתיך היית חוטא כי אני הוא
שלא עזבתיך בידו ואם כן אר שיעך בדין אמ' כי זה חקדן ית'
שלא ירשיענו בהשפטו ויעלה על הנדיק כשו מעצמו נגח את
יצרו וזה יאמר פה הנה אמרתי בני כי מה שנגלת מלחטוא
היה מידי אביך יעקב שנתרצה לך ולא עזבך ביד יצרך והנה
זאת ברכתי כי עם היות כי הנלתך היתה לך מאל אביך ולא
ממך עם כל זה אין צריך לומר שלא ירשיעך בהשפטך כי אם
גם ויעזרך ושמא תאמר כי אם יצטרף שם שדי עם שם ש ככל
ברכות האבות שהיו כאל שדי היה שיכוב אל ברכתך מפני
שבאותיות שם זה הרשומות בך היה לך שם גד פגם כי נמתח
קשתך ולולא אביך גם משם היית פועל ועכ"ז לא נגולת לגמרי
מן החטא כי עשר טיבי יצאו ממך והוא כי הנה כל לחים יש בו
ציור שם שדי הש"ן בפנים והדלת בורוע והי"ד בראש הג"ה
והנה שמרת הי"ד כל תבנם בגד מה אך לא זרועי ידיך אך
הש"ן ודלי עדין בקדושתה בגלה אלהים שעל פניך אך אפשר
ייחסו אותך לפגם בשם זה אלילה מגד הדלת מהטעה האמו'
אך זאת ברכתי גל שגם אם יצטרף שדי עם אל להיות באל
שדי כאבו' עכ"ז ויברכך וזהו זאת שדי ברוב את שבמקר שאת
הוא כמו עם כאומר ועם שדי אלא תתייחס לך לפגם ענין
זרועך לשיהיה שם שדי משולל ממך ולא עוד אלא שיברכך
ולבאה ש סוף הפסוק בשים לב אל מלת מעל מיותרת וכן אמרו
רובנת תחת ואומ' שדים ורחם משולל הכנה אך הוא כי הנה
מזוני חיי וכמי המה כולנו כל אשר העולם הזה והבנה ש אשר
העולם הבא אמר במעשר שלשתן תבורך על חיי אמר ויברכך
שהו' את עמך ואזלת ברכת עמך שהיא חיי ראשך גם תבורך
במזוני וזהו ברכות שמים מעל ברכות תהום שעל ידי שני אלה
מתברכים המזונות כי תהום אל תהום קורא וכו' זה עולה וזה
יורד וגם זה מעל שלא יתחיל הספע לבא מן השמים כי אם
מעל שלא ישמשו השמים רק לאעבר לשפע הבא מעול' העליון
שעליהם וכן ברכות תהום לא בלבד מה עולה בחזר תהום אל
תהום קורא כי גם מהחלק הרוכבת תחת היותר קרוב ש אלק
השמים שתחת לארץ כי משם ברכה ית' ירה ינם תבורך בבני
והיא ברכות שדים ורחם והיא כי דרך העולם הוא כי המיבק
אינה מתעברת ואם תתעבר יזיק העובר את הנולד שמתעבר
החלב באופן שאין שדים להניק ורחם לקבל עובר משמשים
באחת ואם ברכתי לך כי שדים ורחם ישרתו באחת בהנלת
כי יהיו בשי שבטך מניקות ומתעברות יחד וכן חוזרות חלילה
באופן לא תעבב היניקה לעיבור ולא תזוק העיבור לחלב
ויהיו בנות תמיד גדולים וקטנים מהם וקטני קטנים עד זה
באופן תחלה הארץ אותם והוא כמאמרנו על פסוק אשתך
כגפן פריה שהוא ברמי עין גדי שעושים פירות שבט פעמי
שים ענבים גמורים וכלתי גמורים וב' כר גם ובוסר דק וקמדר
כלם בזמן אחד.

רבות אביך וכו' הנה לפרש שמה שנתנו ליעקב נחלה
כלא מגרים שהוא תאות גבעו' עולם כמו והתאוית
אמון גבול וקרא גבול אל קצוות העולם וקשה לקרא גבול אל
מה שאין בו גבול ולהזיא לשון תאוה ממשמעו אך יאמר כי
הנה אחרי הפליגו לדבר בברכת יוסף מלבד הברכו' הקודמו'
יברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפני

בקבר הוסיף ר׳ כמקומות רבים וזהו אמי איני ברי׳ להתעכב
ימים אחר שילוקי לשכבו ה׳ יאספני אל מחיצתי עם
אבותי כי מיד בשילוקי אני נאסף אל אבותי הם עמי
כאשר כיאדמו בזנחק לכן קברו אותי אתם עם אבותי בלי
מיתון עד יפקוד ה׳ את בניכם כי הלא הנפש היא על הגוף
בקבר ואחר שעל הימים נפשי עם אבותי למה תפסק
השתלשלותה עד קברי להיות אתי במצרים מקום טמא לכן
קברו אותי אל אבותי ובכיה יחד נפשותינו למעלה ולמטה
אל המערה וכו׳ ואל תאמרו אולי יאמר לומר׳ די כי לנו
הקברים שם ואין חפצים יקברו עוד אשר אינם תושבי
הארץ כהם והוא ככתוב למעלה כי חק לגוים הם לבל
הניח מקום מיוחד לאיש לאחות קברים רבים ממשפחתו
אם לא לתושב ולא לגר אך הנה לא יעבכו כי הלא הוא
במערת אשר בשדה המכפלה שהוא ליכפל שם זומת שעל כן
נקרא מכפלה ועוד כי הלא לא כלבד קנה המערה כי אם
גם השדה ודי להם שמיחי השדה בלי קנין כי אם גם
המערה האם ינמצאו בנקברים בה ועוד שהיא לאחוזת קבר
שהוא להיות כתוסבים לגמרי ושמא תאמר כי מה שמכרו
להיות מכפלה שהוא בעד הזוגות יהיה על הכפל שתי
זוגות אברהם ושרה יצחק ורבקה לא יתכן כי הלא שמה
קברו וכו׳ שהן שתי זוגות ושמה קברתי אחרי כן את לאה ואם
לא היה כדעתם רק על שני זוגות למה לא עיבכו כשקברתי
את לאה שהוא התחל׳ הזוג השלישי ושמא תאמרו כי גם
שעפרון וזרעו לא יעבכו אולי בני חת תושבי הארץ וגדוליה
יעבכו הנה מזה אין פחד כי מקנה השדה וכו׳ מאת בני
חת הם עיקר תושבי הארץ שקנה מהם כמפורש במקומו
כל יעבכו הם ועל כי דדרכו פייס את בני לאה כל ירחה להם
שעשו עיקר מיוסף בגזולת הקבר כי הנה חזר לגזות אותם
והרה להם כי חשובה היא לאה כי היא היתה כתוזגו
בקבר ולא רחל.

אז יאמר מקנה השדה לומר טעם אחר אל בלתי
עבב את יעקב עד יפקוד ה׳ אותם כן יעבור זמן
רב והוא כי מקנה השדה והמערה אשר מאז הונרך יודו
הדבר כל בני חת עם שאינם בעלי המקום להיות תושבי
הארץ ויסכח ברוב הזמן על כן טוב למהר הדבר בקרוב
טרם ישכח כי הם הודו בדבר.

ויכל יעקב וכו׳ הנה דרך כחות חזיקים לשלוט במת
כי הוא טעם עומאתו וכמי שאין יכולים לשלוט
במיתתו אלכן סביב למטתו כי על זה היו למטת שלמה ששים
גבורים סביב לה בל ימשכו לשלוט במטתו אשר הוא בה
אמר כי יעקב במטתו לא שלטו ויאסוף רגליו אל המטה כל
ידבקו בו כי שם לא ישלטו הנה כי הגוף היה טהור ולא
דבק במותו מאומה מכח טומאה וגם בפטו לא עיבב בה
דבר מהדבק מיד במחיצתה מה שאין כן לזולתו כי תחלה
יזרקו איזה עון אשר חטא אך קדוש כמוהו ויאסוף רגליו
וכו׳ ומיד ויאסף אל עמיו כמפורש ענין אסיפה אל עמיו
ביצחק נוסף על היות שילוקו גויעה שאינה פירוד עצמיו
במת.

ויצו וכו׳ הנה ארז״ל כי יעקב אבינו לא מת ואיך
נחנט אך לזה נשית לב אל אז׳ את עבדיו
את הרופאים מלי את ועוד אומר ויחנטו הרופאים כי
ידוע שהרופאים חנטו אותו והיא״ל ויחנטו את ישראל וגם
אומרו ישראל מיותר והיה די יאמר ויחנטו אותו אך הנה

יוסף חשב כי מת בדרך כל האר׳ ויצו לחנט אותו והנה דרך
העולם שעבדי המלך שימותו יוציאו קרביו וירחצום במים
ואח״כ הרופאים יחנטו אותו אמר כי צוה את עבדיו וגם
את הרופאים לחנוט שהוא עבדיו לפתוח בטנו ולקחת קרביו
וקרבו שיוציאו ממנו ואחרי כן את הרופאים לחנוט אך לא
היה כן הפועל רק ויחנטו הרופאים אך עבדיו לא עשו
דבר והוא כי הכיר בו יוסף כי לא מת ממש כי יעקב אבינו לא
מת ועל כן לא נגעו בו לפתחו להוציא את קרביו וזהו
את ישראל כמות שהוא ריבה האת לומר שעם קרביו וקרבו
נחנט ושמא תאמר אי״כ למה בכדי חנטו חנטייא והטלימו לו
ארבעים יום ז״ל וימלאו לו ארבעים יום לא שהיה צריך כל
כך כי כחי היה רק על כי כן ימלאו וכו׳ ושמא תאמר אי״כ
למה צוה לחנוט אותו ואינו כמת ז״ל ויבכו אותו מצרים וכו׳
שאם לא כן לא יבכו אותו כי לחי יחזיקוהו ויחשבוהו
לחולה ויעבדוהו כירלאתו כמש״ז לכן יחשבוהו לחולה על כן
צוה יחנטוהו ממש כמת ובמקום עבודה אדרבה בכו אותו
על מיתתו ולא עבדוהו.

וידבר וכו׳ הנה ידענו מרז״ל כי השביע פרעה את
יוסף שלא יגלה שלא ידע לשון הקדש כן
יעבירוהו ממלך ושעל ידי כן הודה פרעה שיקים שבועתי
פרעה וכוה נכא אל אומרו לאמר זה שלש רגלים והוא כי
אמר יוסף אם אדבר כיני לכינו שאבי השביעני וכו׳ אם
ימלון פרעה ויכריחני לבטל שבועת אבי ואגלה שאינו יודע
לשון הקדש יחרכני שומע כי יחשבני לכפוי טובה לאמי
שגדלני כי לא ידעו מענין שבועת אבי על כן אדבר לאמי
שידבר לבית פרעה שידברו למלך אבי השביעני וכו׳
באופן שיודע ענין שבועת אבינו למדברים וגם לבית פרעה
ואם פרעה ימלון ויגלה יוסף מה שלא ידע לשון הקדש לא
אשתתהו כי יש יודעים שהכרי חוזה לבטל שבועת אביו
ויאמרו כי הדין עמו וזה מאמר הכתוב וידבר יוסף את מי
שאל בית פרעה לאמר שדבר למי שאל בית פרעה ילבו
לאמר להם דברו נא באזני פרעה לאמר שהוא דברים
שבאזני פרעה יאות לאמר ולא בפני זולתו שהוא לאמר למלך
ענין משכון שבידו שהוא שבועת פרעה כי אין לומר זה
בהיות אתם עם המלך ומה שיאמרו לו הוא אבי השביעני
לאמר כלומר שאבי לא היה צריך להשביעני על קיום מצותו
אך השביעני כדי לאמר לך שהשביעני למען תחוש כן אם
תעבירני על שבועה זו גם תעבור את שלך ותהי מצותו הנה
אנכי מת וכו׳ ועתה תעלה וכו׳ ולא אחר זמן כי כן היה
הצווי לו אמר עלה וקבור וכו׳ כאשר השביעך שאם לא על
השבועה לא הרשיתיך.

ויראו יוסב וכו׳ קשה הנה האכל הוא לאכלו ואיך
מייחסו למצרים אך הנה האכל הוא על
האובדים את השלם ולא על עצמו והנה האובדים אותו היו
זרעו וגם המצריים כי היתה ארצם מתברכת בזכותו והנה
יוסב הארץ המה ראו כן תמהו בראותם האכל בגורן האטד
בעבר הירדן ולא במקום שמת שם וגם במקום אטדים וקונ׳
שמורה רמז על כבדות האכל על כן אמרו אבל כבד זה שעל
כן הוא במקום גורן האטד ועל היותו רחוק ממצרים הוא כי
המפקידי׳ ומאבדים אותו הם מצרים ולא יוסף וזרעו כי
שלמים הם אך המצריים הם האובדים ועל כן כל מה
שמתרחק הנדיק מהם אפילו כמותו אכלם מתגדל לכן
עשו האכל גם פה והנה ארז״ל וכי יש גורן לאטד אלא שנעשו

כגורן

כגורן וכמה מלכים וכו׳ וכוה אשר אמרו יושבי הארץ
אין לנו להתאבל על מילוק הנדיק הזה כי הלא אם אבל
בכל הוא זה הוא למצרים שנפקד מהם ולפי בכדותו
להם תהיה שמחתנו כי לפי מקרונה יהיה יתרוננו
אשר נתברך בזכותו כי לא כגבולנו ובמה שארז״ל שאחר
כמה שנים ממעשה שכם נתקבצו עם רב על יעקב
ובניו והרג יעקב בהם הרג רב כזה יתכן יאמר כי
אמרו אם מצרים מתאבלים עליו אין לנו להתאבל
עמהם כי אבל בכד הוא למצרים שהביב להם אך לא לנו
כי הרג בנו מכת חרב והרג ואבדן.

ויראו וכו׳ כי מת הנה ראייה זו בלתי מובנת כי
איך המה ראו ולא עד כה ב׳ אומרו לו שלתם ואיך ראו אחרי
שובם מלקוברו ולא עד כה ב׳ אומרו הסב ישיב שהוא כפול וגם
יאמר פן ישטמנו ג׳ אומרו הסב ישיב שהוא כפול וגם
מה הוא רבוי אומרו את וכל ד׳ אומרו ויצו את עבדיו
וכו׳ מה ענין אומרו לאמר זה פעמים והי״ל אביך צוה
לבני מותו כה תאמרו ליוסף ה׳ מה הוא הכפל הזה שא
נא פשע אחיך וכו׳ ואמא שא נא לפשע וכו׳ ולמה תחלה
אמר אחיך ואח״כ עבדי אלהי אביך ו׳ על מה זה ככה
יוסף בדברם אליו ז׳ מה ענין אומרו הנמו לך לעבדים
האם בעבדותם היה חסן יוסף ח׳ אומרו כי התחת
אלי״ם אני שאם הוא האם אני אוכל להרע לכם ומה זו
תמיהא כי הלא כעל בחירה הוא ויש לאל ידו לעשות וכן
אומרו ואתם חשבתם עלי וכו׳ אם כפירוש רש״י שאומר
הלא אתם חשבתם עני רעה ואלי״ם חשבה לטובה כן
גם שאחזיב עליכם רעה אלי״ם יחשבה לטובה כי הלא
יש פירכא כי הלא הם חטאו לו ולא הוא אליהם כאשר
מכרוהו וכן אומרו ועתה אל תיראו מה ענין אומרו
ועתה.

אמנם הנה המה ראו ויכירו הפרש שכין אחרי
מות אביהם לאשר בתחלה כי אין פני
אליהם כתמול שלשום והוא כשום לב אל פקיד
ים שאמר ויסב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכו׳ כי
הוא מיותרת אך כיון שלא נא בחברה אתם רק
לבדו והם לבדם על כן וירא אחיו כי מת אביהם
אז הוראת הוסם מיתתו על כן אמר לו יעטמנו וכו׳
מי יתן ויעטמנו יוסף ולא ינקם בפעל כי צדיק הוא
ם על הרעה שיטיל כעבו במשמ׳ ותשכח חמתו
כה אך ירחים אמו כי גם הסב ישיב וכו׳.
יאמר אלוהי יעטמנו יוסף כנגד המעטמה שהעטמנו
אותו כאומרו ועתה לכו והרגהו וכו׳ הסב ישיב
ת כפולות אך שיהיה אשר גמלנו אותו ולא גמלנו
נו כי אוי מי יחיה על פקיד׳ העון ההוא על כן מה
אמרו אביך צוה לפני מותו וכו׳ באופן שאביך במה
קם ממך שתמחול לנו נראה שבבר מחל הוא על הנוג׳
אלינו.

יאמר בשום לב אל כל ייתורי הכתוב
ואומרו לנו והוא כמה שקבלה בידנו כי י׳
מלוכה היו בעון מכירת יוסף וכזה יאמר אלוהי
נו יוסף כנגד מה שהעטמנו לו מעת אמרנו
תמלוך עלינו וכו׳ הסב ישיב וכו׳ כי הפקידה
ה לנו שפעלנו עולה והרעויה גב׳ אחרי כן להרוגי
ון שתי הסבות אלו יהיו לנו בחיים ולא לעשרה

נדיקים הם וזהו הסב ישיב וזה על ג׳ דברים ח׳ שהתנבלו
אותו להמיתו והוא מה שהשיבו עליו את הכלבים שנית
שהשליכוהו בבור אלא נחשייס ועקרבים שלישית המכירה
ועל הא׳ אמר את ועל הב׳ אמר כל ועל הג׳ אמר
הרעה וכו׳ אך לא שיהיה מיתה כי אם אשר גמלנו
אותו שהוא עבדות מדה כנגד מדה על כן ויצו את
זולתם לאמר ליוסף אביך צוה לומר הנה לשתי בבות
דאוי תעשה זאת ח׳ למה שהוא אביך ב׳ שלא בלבד
היתה אמירה כי אם צוה ושמא תאמר אם כך היה למה
דברי המת וזה צוה ושמא תאמר אם כך היה למה
בקיים לא אמרתם כי אם עתה אחרי מותו על כן אמרו
לאמר כלומר הנה הוא צוה כדי שלבני מותו לאמר אותו
לך אך לא מודמן לנו לעשותו וזה צוה לבני מותו לאמר
והיו דבריו אמא שא נא פשע אחיך ושא אותו מהיות
פשע וחטאתו לסונג ואחר שתעשמו חטאת תשא אותו
כי אינם בני תמיתה וכמאמרנו על פסוק יכבוש עונותינו
ותשליך וכו׳ כל חטאתם שה״ל חטאתינו אך הוא
חטאתם של העמות שבכם ועשאם כשגגות כי רעה
בלבד הוא שגמלוך ולא מיתה ואמא שא נא מעתה פשע
עבדי אלהי אביך הם הרוגי מלוכה ומה גם אם הוא
רמז להם זה באמור להם ועתה אל תעשו שהוא כי אם
לאחר זמן שהוא על הרוגי מלוכה ועל זה ויבך יוסף
בדברם אליו שהזכירוהו גורת הרוגי מלכות וברמותם כי
נמכרו רחמיו וכבה אז ״ויבאו גם אחיו זולת האנשים
שדברו לו עד כה בשליחותם וימרו הנמו לך לעבדים
לומר הנה אביך בקש שתמחול בחנם אמו לא נחפוץ אלא
נהיה לעבדים למען יכופר העון מדה כנגד מדה ולא
תהיה מיתה לו אמר אל תיראו כי האם יש תחת אלי״ם
מרכבה אליו ית׳ אינו זולתי רק אני נשארתי בחיים
אבי להיותי פה מרכבה אל השכינה בגלות כנודע
באופן שהזכרתי לכא אלא שאתם חשבתם עלי רעה אך
אלי״ם חשבה לטובה נמצא כי פשעכם אינו רק
מחשבה ולא כלה רק חניה כי מתחלה ה חשבה לטובה
והוא מאמרם אל ויאלהיהו מעמק חברון מעצה עמוקה
אל יסני חברון ידוע תדע כי גר וכו׳ והוא כמש״ כספר
הזהר שהקדים יוסף למצרים להיות מרכבה אל השכינה
שקדמה שם קודם לגלותם שהיה למען עשה כיום הזה
שהוא שיהיו כשרים והוא אומרו אל למה כשגלו שכינה
עמהם אל אמר הכה כל זמן שאני עמהם אין קיומן שם רע
שע״ל כן נדרו עצמן מן הערוה והיו כהם ד׳ דברים ואו שלא
שינו את שמם וכו׳ ועל כן להחיות עם רב משב אם לא
היתה שכינה עמהם שלא הוכנו להחיות עם רב שהיו
מתים יותר בימי החשך ומה שאמרתם א׳ על מה שתלקו
עתה וא׳ על עשרה הרוגי מלוכה על מה שהוא עתה אל
תיראו כלומר אך מה שלאחר זמן עד הדבר במקומו
ועל ראיית קנאתכם כן אשתדר עליכם אל תיראו כי
כל החלומות שהייתם משתחוים לאלומתי הוא כי אנכי
אכלכל אתכם וכו׳.

או יאמר בשום לב אל אומרו עבדי אלהי אביך
למה נוכר אביו פה אך הוא כי אמרו לא
ימכנו או אמו עשינו או מה שיגא הדבר שקדמת לשימשך
אביך אחריך ולא ירד בשלשלאות של ברזל אם אמו העשים
אמא שא נא פשע אחיך כי רעה גמלך ואם מה׳ יגא הדבר

על

על כבוד יעקב אבינו אלא שלא נשא עבדי אביו אליך לומר מה שעשינו במכירה היתה עבודת אלהי אליך כי אלהי אליך מחסכתו אותו בל יובל בשלשלאות של ברזל חסר מחסכת להוליכך מהר להמשיך את אביך אחריך נמצינו כולה עבדי אביו אבי עבדי אותו עשי רצונו ויכך יוסף כי זכר אשר הרעו לו ונגטער וברלותם כי היה זוכר הענין מיד ויפלו לפניו וכו' ויאמר אליהם על מה שהרעותם אל תרגזו כי התחת וכו' במדוכר בקודם ועל קנאת החלומות על מה שהייתם משתחוים לי הנה ועתה אל תרגזו כי הרי נתקיים כי נפלתם לפני בהשתחויה וזה יוכה ועל החלום החלומות אנכי אכלכל אתכם וכו' בקודם וכו'

ויאמר יוסף וכו' הנה כתבנו כי יוסף היה מרכבה אל השכינה במצרים ועל כן בהסתלק יוסף הלא ידאגו כי איכה יעשו על כן אמר אנכי מת כלומר אנכי הוא הנעדר מאתכם אך אלהים הוא ובית דינו פקוד יפקוד וכו' כי לא יכוס ולא ייסר אמר ישראל ונבא אל הענין כשם לב אל מאמרם ז"ל כי מסורת היתה בידם מיעקב כי האומר פקוד יפקוד הוא הגואל האמתי וזהו פקד יפקד והוא מאמר משה לישראל כה תאמר פקד פקדתי אתכם ונריך טוב טעם ש"ל היות כפל הפקידה סימן ש"ל אמתת גואלנו אך הוא כי מסכון גדול היה להם לישראל לינאל והוא כי שכינו וכל פמליה של מעלה כ"ה בגלות והוא בטחון ומסכון כי לא יעזוב הוא יתברך שכינתו ומלאכיו שם וכאמר ז"ל בכמה מקומו מגינו מיטועתו של הקדוש ברוך הוא שטעתן של ישראל וזה יאמר יוסף אל ירך לבבכם כי לא אנכי מת הנה אלהים הוא ובית דינו לא יתפרדו והוא לכם מסכון כי הלא פקוד את שכינתו ונבאיה כי לא יעשה בגלות ואת יפקיד אתכם וכזה בארו אל ענין אז יאמר לאמר כי אומ' לאמר בלתי מודק בעצם אך הוא כי מסורת הפקיד כפולה מכרה יעקב ליוסף ויוסף לאחיו ולהיות שמסורת זה מוכרח לגלותו כי עד בלתי שוב לב אלו בני אפרים יצאו עם איש אפרתי ונפלו ביד פלשתים שלשים שנה מקודם והאמינו למשה שהיה גואל אמיתי על כופלו הפקידה באומרו פקד פקדתי וכו' כמפורש במקומו על כן מעתה עשה יוסף עיקר להשכיעם בכלל שבועת הולכת עצמותיו גם על זה זוה ישבע יוסף את אחיו בשני דברים א"לאמר פקד יפקד כי השביעם לאמר לזרעם תיבות אלו כפולו וגם השביעם והעליתם את עצמותי וגו' זוה פרש בשלא כי השבע השביע את בני ישראל וכו' לומר כי שתי שבועות היו כאחת אחת לאמר פקד וכו' שנית והעליתם את עצמותי וכו':

תם

שואלים איה מקום כבוד מאמר מאמרי ר"ל או לשמוע בלמודים ופסוקים מהחוץ הכתובים בספר תורת משה יתנו עיניהם במראה אשר אני מראה אותם המקום אשר הכינותי איש על מקומו ולא יחטיא.

מאמר ואהיה אלהי אמון אומן דף כ עא
מאמר לחיים היו כראשון וקרשו בשני שם עד
מאמר בתחלה עלה במחשבה לברא אלה וכו' שם עד
מאמר פר"ח כלא עמל וכו' אבל בתולדות יגיעה שם שם
כתיב כהן
מאמר את השמים לרבות חמה ולבנה ג עב
מאמר גלה טפה המצעית וברא השמים שם עג
מאמר מהיכן נברא האדם וכו' שם עד
מאמר בקש חסד לשמש בערבוביא ל עב
מאמר כל העולם מים וכו' אלא משל לגודות שם עג
מאמר נפוחים וכו' שם עג
מאמר מחלוקת אם עברה או הוסיפה הארץ ה עא
מאמר על הנווי ו עב
מאמר עשפות נברא מן הרקיע
מאמר לשעבר אדם נברא מאדמה ואחר מאדם שם עד
מאמר מכאן ואילך בגלמו וכו'
מאמר ויכל שהיה כיום השביעי והרי ששת ימים ח עא
עשה ה' אלה היה העולם חסר מנוחה
מאמר שהעמידו גולם וכו' שם עד
מאמר אית חספין הדבקן א"ל ומה זה שעשוי בנפיחתו של כ"ו אם לו תקנה של הכה ט עב
לא כש
מאמר ד"ראשים הם ד"גליות יא עא
מאמר לעברה אלו מ"ע שם עב
מאמר חטה היתה שם עג
מאמר חכמתו גדולה משלכם שם עד
מאמר הוא שמי שקראני אדהר יב עא
מאמר עמד אדם על כל הבהמה וכו' ולא נתקררה דעתו שם עב
מאמר אל"ר אכהו עלה כמחשבה לברא כ' ואח"כ לא ברא אלא א' שם שם
מאמר רכב קמאל על הנחש יג עב
מאמר התחילה מילת עליו שם עד
מאמר החטה עצכים יד עד
מאמר היא כתה נרו טו עא
מאמר עתידה א"ל להוציא גלוסקאות שם עד
מאמר בתורתו של ר"מ מצאו כתבות אור אלו יז עב
בגדי אה"ר וכו'
מאמר דן את אדם בשלחים וגרושין שם עד
מאמר פר שהקרי' אדם הראשון קרמתיו קדמו יז עא
לפרקומיו שם שם
קרן א' היה לו כמצחו
מאמר אמר קין להבל אתה הרגתו שנתת כי יח עא
יגהר
מבריה ופסוקים שבכל א' חמש תיבות המוכות כ' אתיות כל א' יט עא
מאמר כעבור סיפה ואין רשע זה דור המבול כ עא
מאמר מלך שבונה פלטין ע"ז הדרי כל בשלא ערבה על מי ים לו לבשים לא על

מאמר הדריכל כא עא
ר' יאודה אל' כדורתיו היה צדיק ואילו היה בדורו של משה כב עב
ז' שמות נקראו אדהר כל עד
בין אלדים זו מדת הדין של מעלה וכין כל נפש חיה זו מ"ה של מטה כה עג
לא נברא יין שלא להאכיל לרשעי' שכרם כו עא
ולנחם אכלים
מאמר כשהלך נח ליטע כרם פגע בו שידה שם שם
שמדון א"ל שותפי עמך
מאמר ויטע כרם בא לקרא אתו השטן א"ל רמונך שם שם
מנטעה יחד
מאמר אל' יוחנן לעולם אל תהי אחר היין שם עב
שכתיב בפרשת וי"ל פעמים
דור הפלגה רבו על ה' אלהיו ה' אחד שם עג
ועל אחד היה אברהם
מאמר קוכע מני לך ברכה כ"ח ברכות כח עד
אמר כל מלך שנער זו בבל אריך מלך
מאמר אלבר זו מדי לא עג
עין משפט עין שעשתה מה בעולם בקשו לב עב
לבתומה
מאמר בפר"ח כשהיו בוני המגדל עבר אברהם שם שם
בן תרח
הכט נא השמימה שהעמידו למעלה לג עד
מכיפת הרקיע
מאמר אם חכיכה היא המילה מפני מה לא לו עא
נתנה לאדהר
התלה ואת אין בה פסולת אלא עוקנה שם עג
וכו'
מאמר עד שלא מלתי היו הכל בחיים אנלי תאמר משמלתי שם עד
זמן היה לו לאברהם שמיתה לו מילה לו עא
כתיב קוד ה' לריאיו זו מילה שם שם
ונתתי לך וגו' יודן אומם אם מקבלים לח עא
אלהות וכו'
מאמר למה נק' יצחק יוד כנגד ' הדברות לט עא
וכו'
ודף מה ע"ב:
כחם היום הוציא ה"בה חמה מנרתקה עב
מאמר לעתיד לבא אברהם יושב בפתח גהינם
ואינו מניח אדם מהול שם עג
ג' בהמות שחט אברהם למלאכים לט שני עב
מאמר מותר לשנות מפני השלום שם עד
כיון שמיתן רשות למשחית מא עד
מאמר ה' כדין יבחן משל לקדר כו' משל לפשתני מז עא
משל לב' פרות
הנני להכונה הנני למלכות מח עא
ונשובה ו' מקרא שם עב
ממעל לעניים מכוון כנגד בכא הכבוד עד

מאמר	כשרו ג׳ דמעות ממה׳ וכפגם הסכין	סס	מאמר
מאמר	אין מנכרא בין הסמסות לא היה דבר		
	לבטלה גידין	מט	עכ
מאמר	אין מנכרא כה׳ מתחת עין החיים היה		
	רועה	נ	עכ
מאמר	ברך את אברהם בכל שלא היתה לו כת		
	וכו׳	נכ	עד
מאמר	ג׳ בעונו במענה פיהם	נד	עכ
מאמר	ג׳ שאלו שלא כהוגן	סס	עג
מאמר	וירן העבד וגומר כי רואה שעלו המים		
	לקראתה	נה	עא
מאסר	אכן טוכה היתה משקלה בקע	סס	עג
מאמר	ויען לבן וגומר מה׳ יצא הדבר מהיכן		
	יצא כו׳	נו	עד
אמרה	ד׳ במקרא	נח	עכ
מאמר	ויבואה ינחן וגו׳ כל הימים שהיתה שרה		
	קיימת היה ענן קשור על הפתח	סס	עד
	כתיב הי׳ והדר לבושה כל מתן שכרן		
	של צדיקים מראה להם עד שסם כעבה?		
אממר	ר׳ אבהו הראו לו ג׳ נהרין דאפרסמון נט		עכ
מאמר	אברם נקרא אברהם יצחק נק׳ אברהם		
	וכו׳	ס	עא
מאמר	בפסיקתא וינא הראשון אדמוני כשהיה		
	עשו בבטן שתה כל דם נדות אמו	סס	עג
מאמר	דבר שה לחלף דור זו תורה	סס	עד
מאמר	שאל הגמון מי תופס המלבות אחרינו		
	בא		עג
מאמר	שא נא כליך זו בכל תליך זו מדי	סג	עד
מאמר	אים שעיר גבר שיירן כו׳ אנכי אים חלק		
	כי חלק ה׳ עמו	סה	עכ
מאמרה	ועיני ג׳ במקרא	סט	עכ
מאמר	למלך סרנה לבמ׳ פ׳ טין והיו לו ג׳ אוסכי׳		
	הא׳ אמר זוכר אני שהיה הר		עא

למודים ופסוקים וטעמים מהענינים הנזכרים בספר בראשית.

המאמר	עצמו היה מהיה עכשיו	דף כ	עג
איך	יתכן יהיו מים גשמיים למעלה מהרקיע		
	ומה גם לר׳ אליעזר שהוא אייקיע שעל ראשי		
	החיות	ג	עג
ביאור	לשון רש׳ על פני תהום בפני המים שעל		
	הארץ	סס	סס
איך	החסך העדר האור	ד	עכ
למה	לא התחיל היום מהבקר וילך לילה אחר		
	היום ואיך נמדד כ׳ל יום ראשון	סס	עג
ענין	מים עליונים. ואיך נכרתו שמים וארץ		
	הפכי האיכות הרבה כאחת	סס	עד
למה	לא נגמרה מלאכת המים בשני	ה	עא
ענין	שיתא אלפי שנ׳ דונגמת ו׳ימי בראשית	סס	עכ
למה	נכרתו המים תחלה	סס	סה
למה	ברך ה׳ דגי׳ ועופות מאחר כ׳ה	ו	עכ
האדם	כל שלמות האדם הוא שיהיה בדגת וכו׳		
	וכאומרו וכבשוה מה הוא הכבוש	סס	עד
האדם	מד׳ שלמות לשלשל שפע מהעליון על		
	האחרון	ז	עא
	עיי׳ שפע השכת נתקיים העולם	ח	עא
למה	הונרך האדם למטר להנמיח בבריאה	סס	עג
למה	נתייחסה נתינת נשמה באדם לנפיחה		
	ולעתיד אומר ונתת רוחי	סס	עד
אשר	אין לו חטא נפשו דבקה בקימו	ט	עא
בקיק	אל תרשע הרבה	סס	סס
בסון	אמי לדודי ופסוק אלקי ה׳ וגו׳	סס	עכ
למה	ניתן בנ״ש טרם עיטות מצות	סס	עד
אילנות	ג״ש אם גשמיים או רוחניים	י	עכ
ענין	עץ הדעת טוב ורע. וענין חכמה חצונית		
	וכפקיקים כי נופת וכו׳	סס	עד
למה	מלאכים לב ידעו לקרא שמות כאדם	יא	עד
למה	מעבר שנבר הבה לא ברא גם חוה	יב	עכ

איך

	עד שהן שוה גם מה׳ב׳ה יד		עא
	ל׳ שיש המן תאנו	סס	עד
	יתברך אדמה	טו	עג
	אמר לה׳ אברהם לבו גם אין ענמו	יז	עג
אלא	[illegible]	סס	עד
מסק	[illegible] אברהם	סס	סס
ענין	[illegible] אברהם בעל הבית		
	מתנבר עליו	סס	סס
אדם	מוליך את שת דרך יבום	יח	עד
התרה	במקום כיים	יט	עא
מה	כון מסמנו מנעשה על ידו את לועשה כו׳ כ		עכ
מה	כון מסמנו מנעשה עו מה לועשה עו מרת		
	רחמים	סס	עכ
איך	יתייחס עצבות בלבו מעלה	כא	סא
על	מנקבר נח מלהתוה העם כתשובה נקבר		
	בתיבה	כב	עד
רמז	הגלגל כתיבה	כד	עג
איך	יאמר ומורא אכם תהיה על כל חית הארץ		
	ובפגוש דוב בחיים ודומה לו הוא ימיתנו כה		עא
כמה	דדבים יש בזכירת הברית בקשת ולפעמי		
	בלי קשת	סס	עג
יגבה	מתות יין הרבה	כו	עא
בחיים	דרך שומים אלקנו כדור הפלגה	סס	עג
למה	היו ב׳ דברים עיר ומגדל	כה	עא
טוב	לבשלים אדם את עצמו מלאכיו ולהבשיל		
	ישראלים מיגייר גרים	סס	עכ
מעלת	אי׳ שבה נפשות ישר׳ גם כחייהם דבקות		
	בשורשן. עכ״ה. גם אברהם לא נראה אליו ה׳		
	עד שהיה בה וגם אין מול מוקל בה	כח	עכ וג
לא	נתן הבה הארץ לאברהם כלא במקום שהיו		
	עתידים לקבל התורה. בחלה ובכורה להורות		
	כי עקר הארץ לתורה	כט	עכ
דרך	רמז בעמין תשוכה בפסוקי׳ לך לך מאורצך		
	וכו׳	סס	עג
למה	הבה הניח יצא אברהם מנרמ׳ לא פרנסו		
	בא׳. ולמה היה סם אברם את שרה בסכנות		
	יקרה גוים לאמר למען ייטב לו בעבורה	ל	עא
הריב	מתחיל במעט והולך וגדל עד מאד ומנוכ׳		
	כיותר לחשוכים ולקרוכים	לא	כא
איך	אברהם הירה מהמנרים ערב אל לבו		
	להלחם עם ד׳ מלכים גדולים שבבשו חמשה לא		עד
בפוקים	מי העיר ממורח וכו׳	לב	עא
יגבה	הכפי טובה ויטבח את המטיב	לג	עא
טוב	לישמר מחשם	סס	סס
לפי	יבראל האדם במים ויתקנהו האדם.		
היתכן	ונעמים למילה על הפשט. ולמה לא קיים		
	אברהם מענמו המילה כשאר מצות	לו	עא כג
אדם	קונה קדושה עו׳ המצות	לח	עג
דרך	מרן ודרך ודיות לכנסת אורחים. ולמה		
	האכיל אברהם בשר וחלב לאורחים. ולמה לא		
	הזמין לו הבה אורחים כני אדם ולא מלאכים		
	כלתי נהנים	לט	עכב
מפלגו	בדבר זר העושה לשם מגליתה׳	מג	עג

	מלהטיב אין הבה נמלך בבית דינו מה		
	יאמר ואם פקד את שרה הוא נכית דינו		
	ומה הבה מלך ועונר רחם בשם ר׳. ובבחינו		
	דינו הטיב ה׳ לאברהם	מד	עכ
כן	הבא מן הנויה לו שפחה קרוי בנה גם קודם		
	מתן תורה	מו	עא
ענין	יהבו ליה ידיה ולוקומיה	סס	עכ
טעם	לבניין הצדיקים ולמה לא נתייחס בקיון		
	העקידה גם ליצחק	מז	עכ
דברים	שקלקלו אדם וחוה תקנו אברהם ושרה.		
	ושרלוי לבכות נדקת בצדיק	ל	עד
אברהם	הגדיל בכ״ד המלאך מכבוד עבדו		
	והעבד היכך	מז	עא
טעם	אל הראות הבה שכר הצדיק בסילוקו מן		עכ
טעם	אל אימור אברהם מלהוליך עד ק׳ שרה		
	ושרה עד אחר זקנתה. ולמה רבק׳ לא ילדתם		
	זה אחר זה ולא תנטער לא היא ולא יעקב	מ	עגד
ענין	המחכלל על מכירו והוא גדיל כו׳	מא	עכ
נשבע	הבה ליצחק עם מדת אברהם ובסוף		
	ובשבועתו ליצחק	סב	עג
נתברכה	תכולת יצחק גם אחר מגמדדה.		
	והבחנה שבע שע״ד לומול לאחר מלתו ית׳		
		סס	עד
הקנרה	יד יצחק מרבקה להסיב מה כין עשו		
	ליעקב ועל ה יפלא שמילו בהמתן של צדיקים		
	אין הבה מביא תקלה צדיקים עמם לא כש		עכ
		מג	
למה	הצדיק את עשו לעשות מטעמים כדי		
	לברכו	מד	עא
למה	הכמיה רבקה את יעקב בבכמת קללה.		
	ולמה עשה עיקר מברכות גשמיות	סס	עד
העושה	לשם ה׳ מצליחו	מו	עא
עד	שבבה עשו לא זכה להתברך	מו	עא
אף	גדול מחימה	מח	עא
כמי	חיי ומזוני	סס	עכ
הבה	מעיר פקחי׳ ומשנה הטבעי להגיל צדיק		
	כל העולמות מטועבדים תחתיו	מט	עא
בית	המקדש קולם מקטר העולמות והצדיק		
	מומו	ע	עא
נקוות	מקום המזבח כולל כל הארץ וכל בחינו׳		
	מלקיה יסגן בא׳	סס	עכ
אם	חולק מאמר ממקום כפרתו נכרא למאמר		
	שנבר עפרו מכל העולם	סס	סס
לפי	גדר קדושת המקום הוא הטלת המודא		
	לאדם		סס עד
הפרש	איכות הג׳ מקדשים ויתרון הבלים		עא עג
מה	זו שאלת לחם לאכול ובגד ללבוש. וכנה		
	ית׳ שם לאלקות יעקב בחיון		עכ עד
הקנרה	הגליות [illegible] ה עדרי צאן רובצים על		
	הכאר		עג עכ
כל	הכמות טבעיות הם׳ נגד מי שהבה עשו		
			עד עא
מפלגו	געלה כרודאים וכמרה הצדיק ורחל		

מכחרה

שבתות הספר

שכחרו כדודאים נתעכב הריונה	עו	עא	מעשה	יהודה עם תמר
טעם אל וכות תורה כישסכר מיתר אחיו				
	סס	סס		
לכן ליעקב על שהחליף את רחל כלאה			מה	היה רמז גדי עזים מן הצאן
בפקרת נסשתי וכו'	סס	עד		ומטה
היתר לערמת יעקב כמקלות והכניסו את עמו			איך	היתה מכירת יוסף ר' פעיל
	עו	עב	לפי	האמצעי והיה שתלשלות
למה נשתמש יעקב במלאכים ולא שלח אנשים •			עושר	יפי ומפתה מביאים
ולמה נכנע יעקב לעשו אחר שה הבטיחו		עא		בטעמו אל מפתך רק תחליט אמו
למה שלח במנחה כבל מין זכרים לפי עונתן				וכי תפול עבירה לאדם בקתר
	פא	עא		והקלקול משסה הינאר
מיהר לעבור בלילה מעבר יבוק על כבוד מלאכי				
אל • ולמה לא עורהו המלאכים בהאבק איש			איך	סס יוסף כטחונו באדם • מי שאין אהובו
עמו	סס	עד		זכור בלבו לא יהנהו לעת מצוה אל תבטח
חמה מנדתקה מלסטת רשעים רפאה את יעקב				בחרינות אלו כאוהב רק כה לבדו ויטב לך
	כב	עא	למה	נעשה יוסף יועץ לפרעה ולמה גזר לכרות
אוהרה לאשה שלא תהא יצאנית יעשם לדינה				ערלת המצריים והעביר אותם לעדים
בת יעקב על יציאתה	כד	עא		
אין אשה כורתת ברית לגוי שעשאה כלי וטבע			אין	להתרגות כיעודן ריתחא
הטמא לאחוז בקדושה לטמאה	סס	גס	למה	ניער יוסף את אחיו
העכוס גם מהול ערל שמו • ומתרחק הכה				
מהבלתי מחזיק לו טובה	פה	עאד	כעת	נרה ישית לב אל עון דוגמת ויתקן
למה לא נעקר שם יעקב בהקדאו יסר	כו	עד	מצא	מציאה שאפשר למות עליה יברך שהשיגנו
מה היא אמיפה אל עמיו	כו	עג		כאשר הוא שם
העדר שלום הבית קשה משונאים עכוס • וכן				
עון קשה משונא	פח	עא	אין	נפש צדיק מתקשרת עם נפש רשע גם
התנגלות ליוסף על הדבה ועל יעקב שלא נער				שיהיה כנו • וכבוד אב
כו ועל בניו על השגאה	סס			
ג' מלאכים שנה וזגו ליוסף למה המיחוהו ללכת			למה	כבד שנה לא כתב יוסף לאביו שעודנו חי
ולא החזירוהו	כ	עא		
התנגלות על מכרם בכסף צדיק והוא עון מות				
	נב	עא		
אין להזכיר בשמו את איש טוב בעשותו רעה				
משכ בעשותו טובה ברחוי לפרקמו				